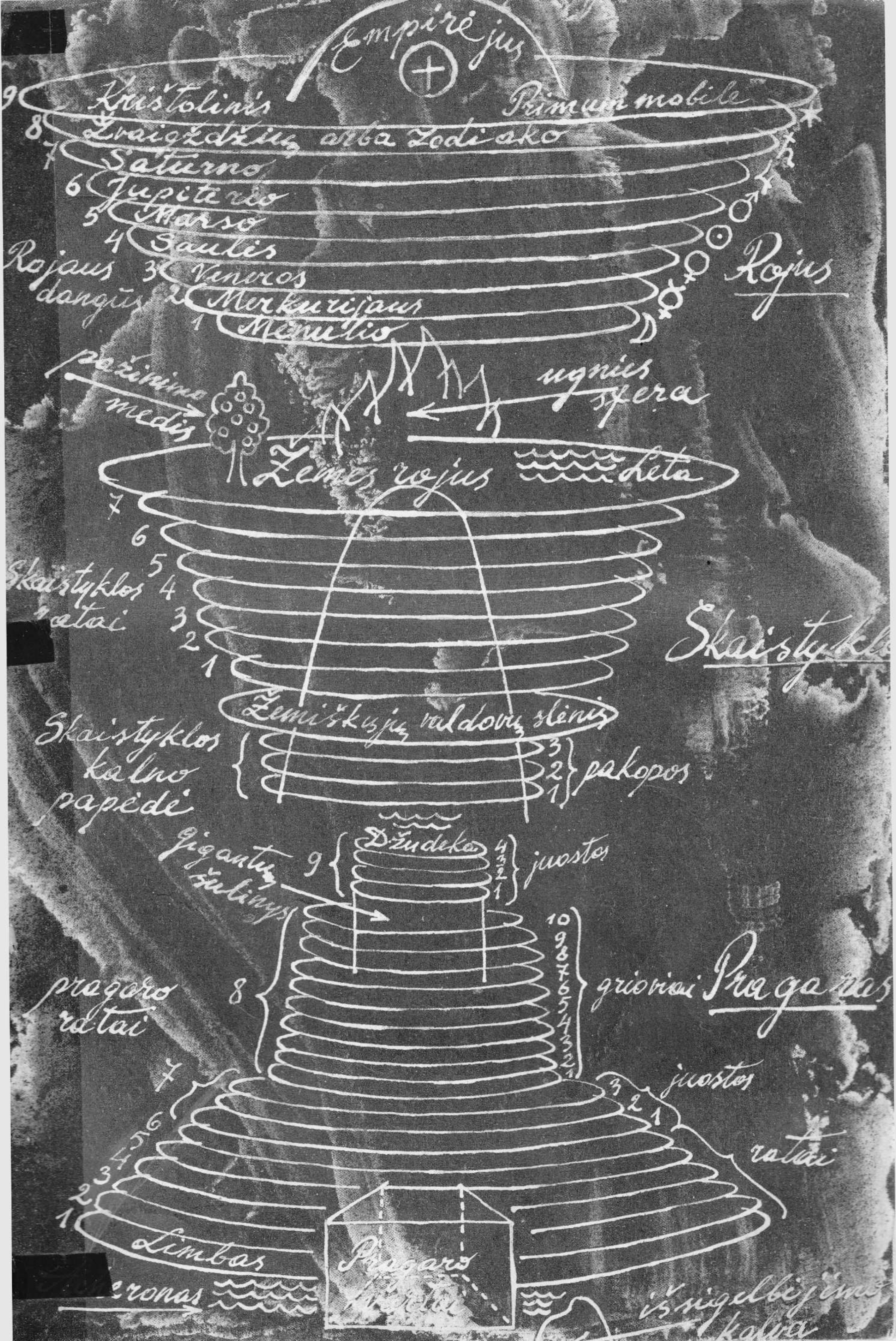

Dantė Aligjeris

1265–1321

Empirėjus
Krištolinis
Primum mobile
Žvaigždžių arba Zodiako
Saturno
Jupiterio
Marso
Saulės
Veneros
Merkurijaus
Mėnulio
Rojaus dangūs
Rojus
pažinimo medis
ugnies sfera
Žemės rojus
Lėta
Skaistyklos ratai
Žemiškųjų valdovų slėnis
Skaistyklos kalno papėdė
pakopos
Gigantų šulinys
Džiudeka
juostos
pragaro ratai
grioviai
Pragaras
juostos
ratai
Limbas
Pragaro

Dante Alighieri

LA DIVINA COMMEDIA

Ulrico Hoepli Milano, 1932

Dantė Aligjeris

DIEVIŠKOJI KOMEDIJA

POEMA

Vertė
ALEKSYS CHURGINAS

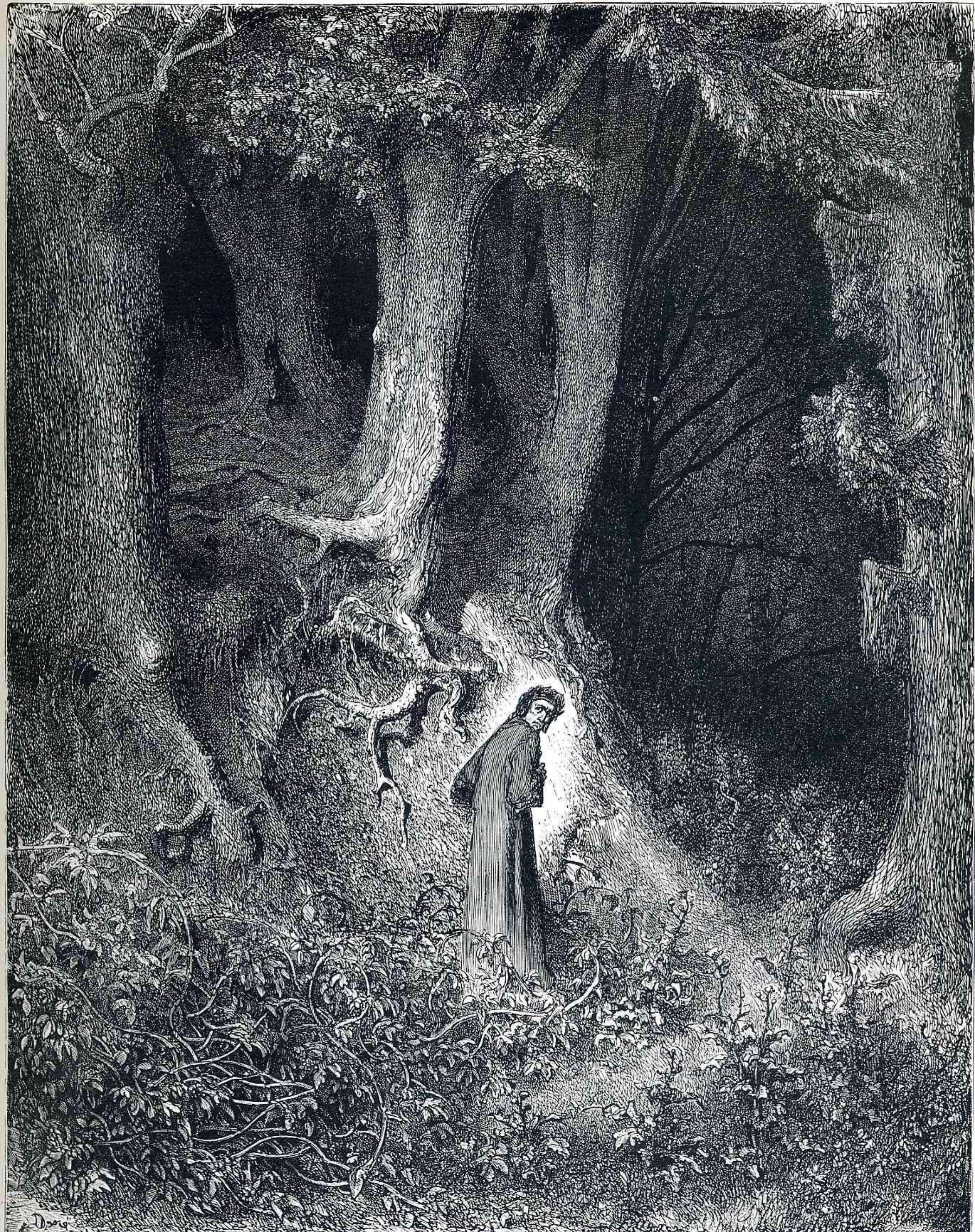
Dailininkas
VYTAUTAS KALINAUSKAS

VILNIUS 1988

BBK 84(0)4
Da268

D $\frac{4703010200—164}{M852(10)—88}$ Neskelbta

ISBN 5-415-00388-6

PRAGARAS

I GIESMĖ

Gyvenimo nuėjęs pusę kelio,
Aš atsidūriau miško tankmėje,
Pametęs tiesų pėdsaką takelio.

Sunku man apie tai kalbėt, deja:
Tokia tamsi giria ta ir siaubinga,
Jog vėl jaučiu aš baimę širdyje!

Turbūt mirtis mažiau net šiurpulinga.
Tad vardan gėrio, surasto tenai,
Papasakoti viską bus naudinga.

Kaip aš paklydau, nežinau nūnai,
Nes, kai žengiau į šitą girią klaikią,
Dar tebesupo sielą man sapnai.

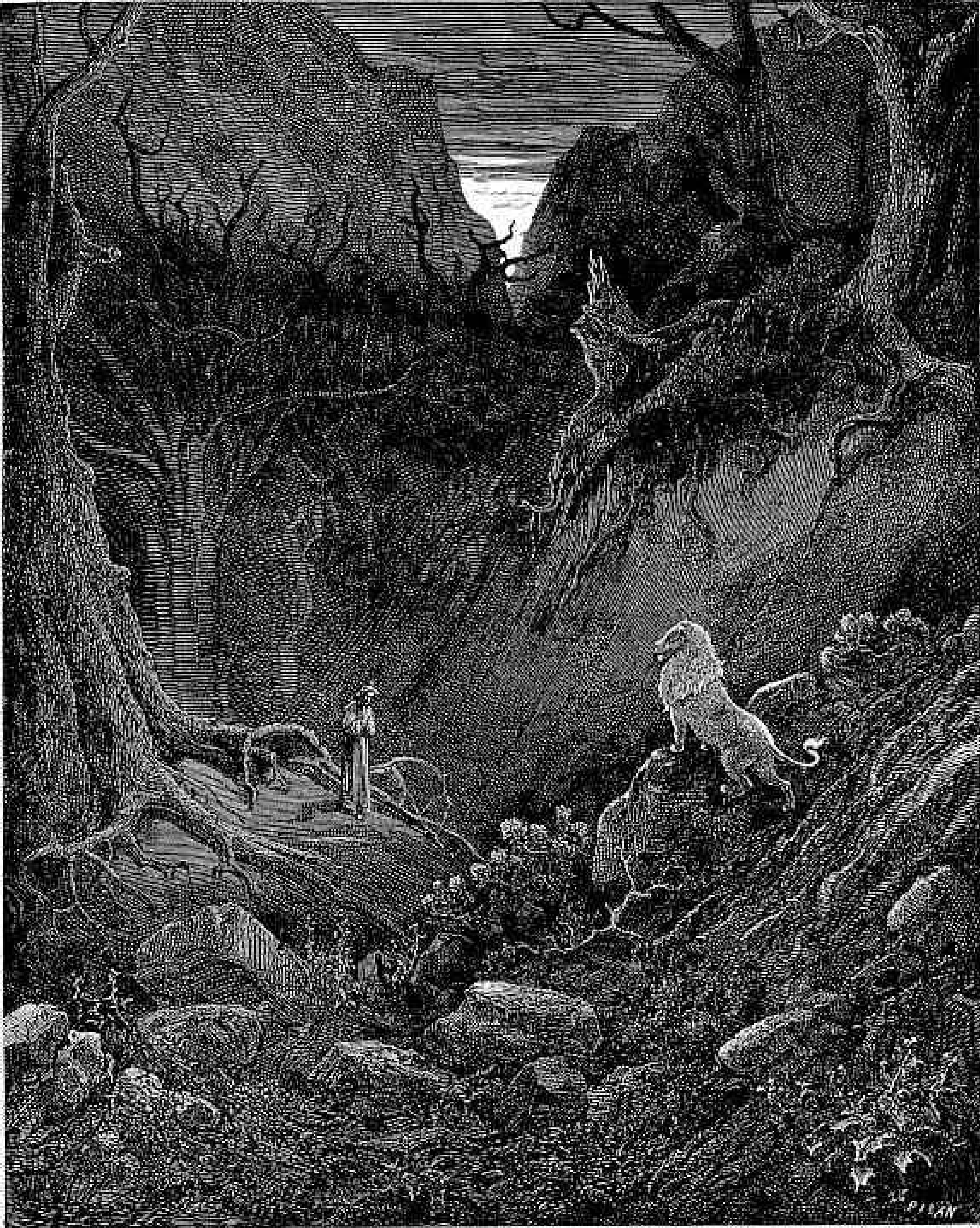
Bet paskum, prisiartinęs kiek reikia
Prie kauburio, dunksojusio slėny,
Kuris man šitiek nerimasčio teikė,

Pakėliau aš akis: šviesa švelni
Sruveno jau iš kelrodės planetos,
Ir kalno šonai skendo jos ugny.

Išblaškė naktį rytmetys saulėtas,
Ir veikiai mano dvasios gelmėse
Bent kiek aprimo siaubas neregėtas.

Tarytum tas, kursai širdim drąsia
Ištrūko iš putoto okeano,
Bet klaidžioja dar žvilgsniais bangose,—

Taip lygiai išgąstinga siela mano
Tebesidairė ten be paliovos,
Kur niekada joks gyvis negyveno.

Kiek pailsėjęs po nakties liūdnos,
Aš pakilau ir nuėjau per klonį
Ramiu žingsniu prie apšviestos kalvos.

Bet vos tik leidaus vėlei į kelionę,
Kai, vizgindama uodegą mikliai,
Staiga iššoko lūšis margašonė;

Ji taką man pastojo atkakliai,
Ir aš, jos nevaliodamas nuvyti,
Galvojau grįžt, sustojęs pakelėj.

Tai buvo metas, kai maloniai švyti
Atbudus ryto saulė — ir būrys
Tyrų žvaigždžių padangėje matyti

Kaip dieviškosios Meilės žiburys.
Nors man laimingą pradžią pranašavo
Giedra mėlynė ir dailus žvėris,

Bet vos nuo baimės siela atsigavo,
Kai netoliese liūtą pamačiau,
Kuris, aukštai pakėlęs galvą savo,

Riaumodamas žingsniavo vis arčiau
Ir toks įdūkęs rodėsi iš bado,
Jog aš ore jo siautulį jaučiau.

Drauge su juo ir vilkė atsirado,
Kurios liesybė, geidulių pilna,
Į pražūtį savaime žmogų veda.

Piktų jos žvilgsnių įžūli liepsna
Nenoromis išsklaidė mano ryžtą
Greičiau pasiekti kauburį aną.

Ir kaip lošėjas išdidus sumyšta,
Kada ūmai po pergalių visų
Nuo jo iš karto laimė nusigrįžta,—

Taip lygiai pasidarė man baisu,
Ir aš nuo vilkės traukiausi iš lėto
Ten, kur lyg naktį visada tamsu.

Kai, išgąsčio pagautas netikėto,
Slinkau žemyn,— išvydau netolies
Vyriškio tylų, blyškų siluetą

Ir sušukau jam, pilnas nevilties:
„Ar tu vaiduoklis, ar žmogus,— vis viena
Pagelbėk man, maldauju iš širdies!“

Jis tarė: „Aš — nebe žmogus šiandieną.
Aš Mantujoje Cezario laikais
Išvydau saulę — ir tarp Romos sienų,

Augustui valdant, vaikščiojau kadais;
Tuomet tautiečiai mano dar tikėjo
Išpuikusiais pagoniškais dievais.

Poetas aš buvau; žygius Enėjo
Išgarsinau ir apsakiau, kaip jis
Iš Trojos miesto degančio išėjo.

Bet kam žengi į požemio sritis?
Kodėl nekopi tu į kalną šitą,
Kuris yra visų žmonių viltis?“

„Vadinasi, Vergilijus esi tu? —
Akis nudelbęs, jam tariau droviai,—
Šaltini džiaugsmo neišpasakyto!

Didingoje tavų eilių srovėj
Poetai semiasi jėgų iš seno.
Argi ne tu jiems pavyzdį davei,

Geriausias, mylimiausias dainiau mano,—
Argi ne iš tavęs lig šios dienos
Aš mokausi garbingo žodžių meno?

Išminčiau, žvelk: nuo vilkės alkanos
Atatupstom aš traukiuos lyg apmiręs...
Meldžiu tave, apgink mane nuo jos“.

„Sau kito kelio paieškok iš girios,—
Atsakė jis, pamatęs, jog verkiu.—
Tasai žvėris rajus ir užsispyręs

Kiekvieną puola — ir nėra tokių,
Kurie, su juo bent sykį susidūrę,
Nebūtų mirę po kančių sunkių.

Blogiausia tai, kad šią pabaisą niūrią
Negali nieks pasotint: amžinai
Į naują auką ji geismingai žiūri.

Daug suviliojo gyvių ji čionai
Ir dar nemaža turi suvilioti;
Bet didis Šuo ateis — ir žus jinai.

Apie turtus ir savo žemių plotį
Tasai taurus galiūnas negalvos,
Vien laimę stengsis tautai dovanoti.

Jis bus garbė Italijos šventos,
Vardan kurios Kamilė, Turnas, Nisas
Ir Eurialas žuvo kitados.

Kai vilkės neapkęs pasaulis visas,
Jis vėlei ją į pragarą įmes,
Kur slėpės ji, iš godulio sulysus.

Tau patariu dabar klausyt manęs:
Aš būsiu tavo kelrodžiu — tu eisi
Su manimi į požemio gelmes,

Tu į skausmų buveinę nusileisi,
Kur rauda ir maldauja sau mirties
Daugybė dvasių, mirusių kadaise.

Ten bus ir tie, kurie lengviau kentės,
Nes, apimti liepsnų, išsaugos viltį
Palaimintos sulaukti ateities.

Jei dar aukščiau norėsi tu pakilti,—
Vadovas prakilnesnis atsiras,
Ir man prieš jį teks pagarbiai nutilti.

Tada mes atsisveikinsim, nes tas,
Kurio didžios nepripažįstu galios,
Man uždraudė įžengti į dausas.

L. DUMONT. 1860.
G. Doré

Visur jisai valdovas ir karalius,
Bet jo tikroji būstinė — dangus.
Laimingi tie, kuriem ten laisvas kelias!“

Aš jam tariau: „Vergilijau brangus,
Vardan dangaus, tau niekad neatverto,
Neduoki man įpulti į vargus,

Žingsniuok pirmyn — prie švento Petro vartų,
Leisk pamatyti tuos, kuriem seniai
Nuo pragaro kančių širdis apkarto“.

Ir paskui jį aš nusekiau klusniai.

II GIESMĖ

Diena jau blėso, ir dangus aptemęs
Jau kvietė žemės gyvius pailsėt
Po rūpesčių visų; tik aš, benamis,

Rengiausi kovą kelyje pradėt
Su nuovargiu ir gailysta širdinga,
Kurios čionai nedrįsiu nutylėt.

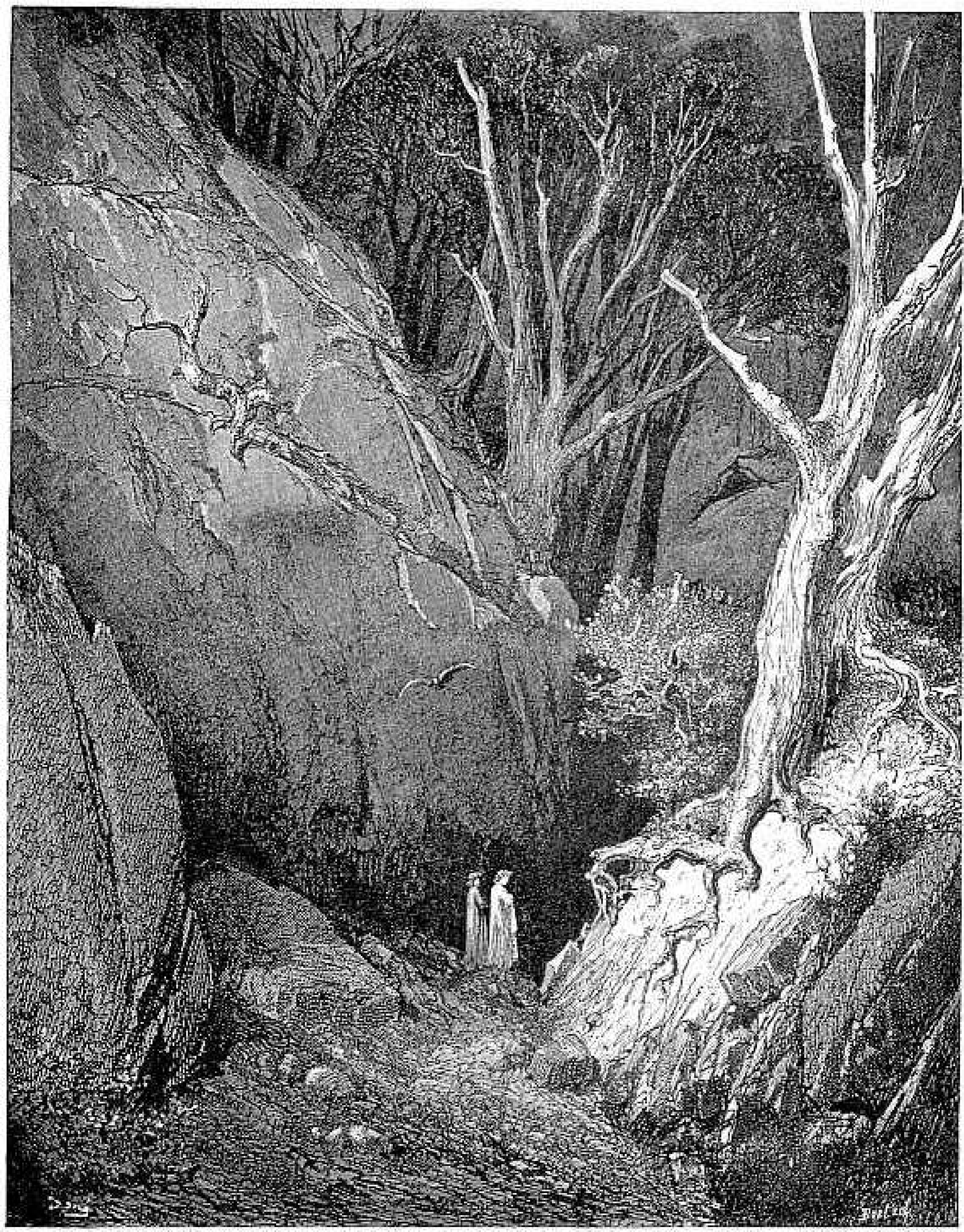
O, mūzos! Žodžio galią neklaidingą
Suteikit man ir leiskit atvirai
Papasakot, kuo atmintis turtinga.

Aš prabilau: „Poete, ar tikrai
Tesėsiu tai, ko dar nesu pradėjęs?
Apsigalvok pirmiau, ką tu darai.

Sakai, jog ir mirtingasai Enėjas
Į amžinas įžengęs buveines
Ir viską ten savom akim stebėjęs.

Bet jeigu tas, kurį godojom mes,
Į jį kadais palankų žvilgsnį metė,
Regėdamas didybės jo žymes,—

Kiekvienas gilią išmintį čia matė.
Berods dangaus aukščiausioji valia
Padarė Romos protėviu jį patį

Ir šitame mieste galų gale
Į švento Petro vietą pasodino
Tą, kurs apdovanotas jo galia.

Kas šių didingų žygdarbių nežino?
Bažnyčios rūmą kuriant, visa tai
Ne paskutinį vaidmenį vaidino.

Skelbėjas gėrio, išrinktas aukštai,
Taipogi ėmės panašios kelionės,
Kad žodžiais jo tikėtume šventai.

Bet aš — nenusipelnęs tos malonės.
Nesijaučiu mat panašus į juos
Ir nežinau, ką pasakytų žmonės.

Jei atsidurčiau požemio kraštuos,
Bijau, kad aš galiu netekti proto.
Man tavo išmintis suklyst neduos".

Ir lyg tasai, kurs žygio užsimoto
Atsisakyti nutarė staiga,
Taip aš stovėjau ties dauba miglota,

Vadindamas jau išmone paika
Tą norą, kurs mane ką tik kamavo
Su tokia nenumaldoma jėga.

„Jei supratau teisingai kalbą tavo,—
Atsakė man šešėlis prakilnus,—
Tau širdį kraupulys, matyt, pagavo.

Tačiau kada užplūsta baimė mus,
Tuojau mes viską metame su gėda
Lyg siaubo apimtas žvėris bailus.

Tad, geisdamas palengvinti tau bėdą,
Neslėpsiu, ko čionai aš atvykau
Ir ko nenorom ašaros man rieda.

Kai laukiančiųjų būstan patekau,
Gražuolė man pamojo skaisčiaveidė,
Kuriai tarnaut džiaugsmingai sutikau.

Jos akys tartum saulė šviesą skleidė,
Ir aš klausiaus nustebęs, kaip saldžiai
Tyloj jos balsas angeliškas aidi:

‚O mantujieti, žinomas plačiai,
Kurio vardu garbingu nūdien puošias
Pasaulio tolimiausi pakraščiai!

Bedalis mano draugas taip apkvošęs
Nuo išgąsčio kalnuotoj dykumoj,
Jog atgalios pasukt jau pasiruošęs.

Apie tatai padangių aukštumoj
Girdėjau aš ir nuoširdžiai bijausi,
Kad nepražūtų jis nykioj lomoj.

Tikiuosi, kad pas jį tu nukeliausi
Ir, jam padėjęs magišku žodžiu,
Man išblaškysi nerimą giliausią.

Aš — Beatričė. Aš tave siunčiu.
Aš, meilės įkvėpta, čia atskubėjau
Iš ten, kur grįžti pareigą jaučiu.

Tave ne sykį, mano geradėjau,
Pašlovinsiu praamžio akyse'.
Tuomet, nutilus jai, aš prakalbėjau:

‚O, tu, vienintele, kurios dvasia
Viršum visų būtybių žmogų kelia
Mirtingojo pasaulio erdvėse!

Aš taip skubu įvykdyt tavo valią,
Tarnauti tau taip noru aš degu,
Jog man belieka laimint savo dalią.

Bet negi čion tau leistis nebaugu,
Palikus ten, toli, buveinę tyrą,
Kurion sugrįžt viliesi be vargų'?

‚Nuslėpti negaliu nuo tokio vyro,—
Atsakė ji,— dėl ko nė vienosyk
Mana širdis iš baimės nesustiro.

Bijoti reik tokių dalykų tik,
Kurie savaime nukreipti prieš gėrį,
O kito ko tuščiai nesibaidyk.

Mane pats dievas tokią jau sutvėrė,
Kad man nebaisios kančios ir liepsna,
Kuri tamsybėj požeminėj žėri.

Yra mat rojuj moteris viena;
Jinai šį vargšą gina ir globoja
Ir jam dabar užuojautos pilna.

Ji kreipėsi į Liuciją dėl jojo
Ir tarė: — Tavo tarnas šiuo metu
Kamuojasi; padėk jam.— Ir anoji,

Bodėdamos visų darbų piktų,
Priėjo prie manęs (tą valandėlę
Sėdėjau aš su Rachele kartu);

Ji tarė: — Beatriče, rojaus gėle,
Pasigailėki to, kurs dėl tavęs
Aukščiau minios pilkosios pasikėlė.

Ar tu girdi jo aimanas gailias?
Ar tu matei, kad jam pavojus gresia
Baisesnis už įaudrintas marias? —

Dar nėjo nieks į pergalę taip drąsiai,
Nebėgo nieks taip greit nuo prapulties,
Kaip aš — po jos liepimo kilniadvasio.

Čia nuo dausų aš nužengiau išties,
Nes tavo pagarbi kalba, poete,
Negali nesujaudinti širdies'.

Taip ji šnekėjo, ir jos akys švietė
Pro ašaras, riedėjusias liūdnai,
Lyg ragindamos vietoj nestovėti.

Aš atėjau, kaip liepė man jinai,
Ir žvėrį plėšrų nuvijau, kurs tyčia
Pastojęs buvo kelią tau tenai.

Tai ko gi tu delsi? Ko snaudi šičia?
Išsivaduok iš nevilties kraupios!
Ar tau drąsos neteikia Beatričė

Ir kitos dvi palaimintos? Ar jos
Nėr kupinos tau meilės begalinės?
Nejaugi veltui į tave kreipiuos?"

Ir tarsi gėlės po šalnos naktinės
Atgyja vėl ir džiaugiasi šviesa,
Kuri srovena iš dangaus mėlynės,

Taip man sudilo baimė kaip rasa,
Nusiminimą ryžtas nugalėjo,
Ir sušukau aš, degdamas narsa:

„Kokia gera manoji užtarėja!
Kaip aš giliai esu dėkingas tau,
Kad josios žodžiai vėjais nenuėjo!

Aš puikiai tavo kalbą supratau,
Apmiręs geismas vėl many atbudo,
Ir vėl keliauti norą pajutau.

Mes vieną tikslą turime abudu,
Būk mokytoju mano ir vadu!
Žygiuokim!" — pasakiau. Jisai sujudo,

Ir aš drauge su juo — skardžiu šlaitu.

III GIESMĖ

ČIA KELIAS Į DEJONIŲ VIEŠPATYSTĘ,
ČIA KELIAS TEN, KUR SKAUSMAS IR TAMSA,
ČIA KELIAS Į ŠEŠĖLIŲ KARALYSTĘ.

KŪRĖJĄ MANO ĮKVĖPĖ TIESA,
PIRMOJI MEILĖ SUTEIKĖ MAN GALIĄ
IR IŠMINTIES NEMIRŠTANTI ŠVIESA.

MANE PRANOKT VIEN AMŽINYBĖ GALI,
BET KAIP JINAI — AŠ AMŽINAS ESU.
ČIONAI ĮŽENGĘS, VILTĮ MESK Į ŠALĮ.

Man pasidarė akyse tamsu,
Išvydus tokį užrašą virš durų.
Ir aš tariau: „Vadove, man baisu“.

Jisai, pamatęs mano žvilgsnį niūrų,
Pasakė: „Baimei šičiá ne vieta,
Ir vargas tam, kieno drąsa sugūra.

Buveinė šioji tiems yra skirta,
Kuriems kadaise apsiniaukė protas
Ir pažinimo laimė atimta“.

Idant geriau kelionėje man klotųs,
Jisai, ištiesęs dešinę linksmai,
Man žengti liepė į sritis miglotas.

Ten dūsavimai, skundai ir klyksmai
Nakty bežvaigždėj skardi taip siaubingai,
Jog aš nenorom pravirkau ūmai.

Atrodė, kad tamsybėj šiurpulingoj
Girdėt kalbų visokių mišinys,
Kad šioj balsų audroj net laikas dingo

Ir skamba visas oras raudomis,
Kurios netildamos tolydžio skraido
Tarytum smėlio drumstas sūkurys.

Ir aš tariau, apkurtintas jų aido:
„Vadove, ką tai reiškia? Ką girdžiu?
Mane šauksmai tie jaudina ir baido“.

„Tokia yra dalia menkų širdžių,—
Atsakė jis,— kurios nėra regėję
Nei paniekos, nei laurų išdidžių.

Tarp jų — piktieji angelai, mylėję
Vien tik save, nedrįsę eiti net
Nei už, nei prieš aukščiausiąjį kūrėją.

Šviesus dangus išvarė juos kaipmat;
Kad nesidžiaugtų pasmerktosios vėlės,
Nepriima jų pragaras taip pat“.

Nel mezzo del cammin di nostra vita
mi ritrovai per una selva oscura ...

Inf. c. I – 1 - 2

Tariau: „Vadove mano, koks kartėlis
Taip graužia juos?“ Ir man atsakė jis:
„Tatai bus aišku tau po valandėlės.

Didžiausioji svajonė jų — mirtis,
Jų pragyventos dienos tokios nykios,
Jog nebaisi jiems bet kokia lemtis.

Pasauly atminimas jų išnykęs;
Jie pragarui ir dangui nemieli.
Pažvelk ir eik, ramybėj juos palikęs“.

Čia vėliavą išvydau aš toli,
Kuri aplink taip greitai lėkė oru,
Kaip tik įsivaizduoti sau gali.

O paskui ją — žmonių ilgiausią vorą
Aš pamačiau su nuostaba slapta,
Kad jų tiek daug mirtis užmušt panoro.

Būry kitų atpažinau ir tą,
Kuris, bailumo paveiktas besaikio,
Prasilenkė su priederme šventa.

Ir supratau, jog šitą bausmę klaikią
Atlieka čia niekingieji, kuriuos
Ir dievas, ir šėtonas bus prakeikę.

Tikrovės nepažindami žiaurios,
Dabar jie bėgo ir nuogi raudojo,
O bimbalai ir širšės gylė juos.

Čiurkšliai kraujuotų ašarų vagojo
Jų veidus, ir šlykščiausi kirminai
Jas rijo tuoj, rangydamies po kojų.

Pažvelgęs priekin, pamačiau tenai
Prie upės didelės nemažą minią
Ir pasakiau: „Vadove, gal žinai,

Ko šitie žmonės grumdosi dumblyne?
Nors įžiūrėt patamsy man sunku,
Kitan krantan jie skuba nusiminę“.

„Galėsi,— tarė jis,— greitu laiku
Ledinį Acheroną pats išvysti,
Tuomet paaiškint viską sutinku“.

Ir aš, supratęs savąją paikystę,
Akis nuleidau ir žengiau tylus,
Bijodamas Vergilijui įgristi.

Ir štai luotu per vandenis drumzlius
Atplaukiant regim senį žilaplaukį.
„Žinokit, vargas tam, kas čia paklius.

Dangun jūs nepateksite! — jis šaukia.—
Keliausit ten, kur amžina naktis,
Ten, kur kaitra ir šaltis jūsų laukia.

O ko į šitas požemio sritis
Atklydai tu, gyvasis? Kur veržiesi?“
Ir pastebėjęs, kad gaišuoju vis,

Pridūrė: „Jei anapus tu smelkiesi,
Ieškokis kito uosto pakrašty,
Kur valtį daug lengvesnę rast galėsi“.

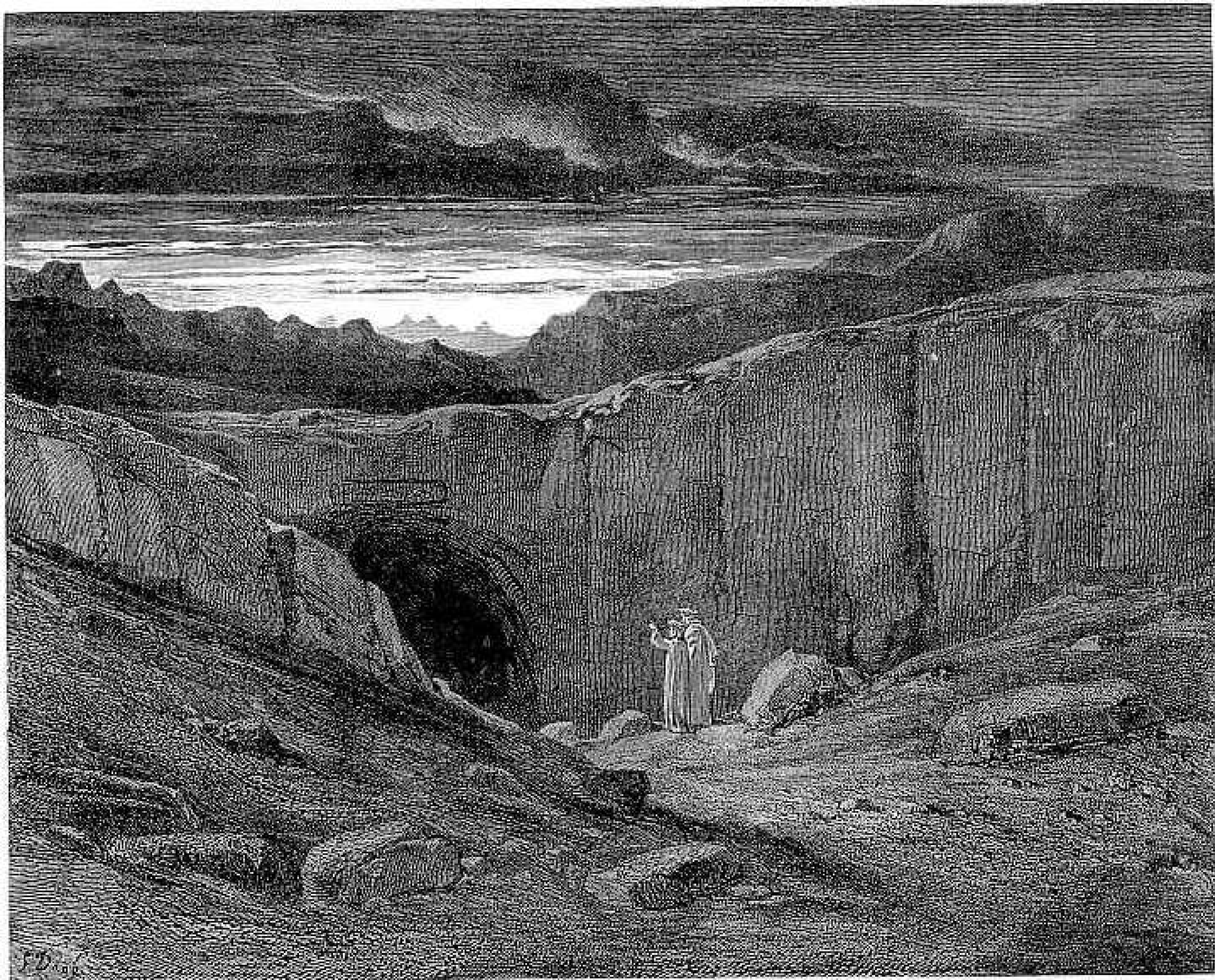
Vadovas mano tarė: „Ko širsti,
Charonai? Visavaldis taip norėjo —
Ir tiek. Tai kam tie plepalai tušti?“

Gauruotas veidas rūškano kėlėjo
Aprimo, tik apie akis dyglias
Raudoni ratilai tebepliskėjo.

Žvelgiau į nuogas virpančias vėles,
Kurios kaleno dantimis išbalę
Ir, genamos į pragaro gelmes,

Tūžmingai keikė vardą visagalio,
Gimimo dieną, vietą ir tėvus,
Ir giminę žmonių, ir savo dalią.

Paskiau pakilo kliegesys baisus,
Ir puolė jos prie upės, kur ateiti
Turės visi, kas dievui nepaklus.

Charonas, tikras kipšas, jų neskaitė;
Žėravo akys jo kaip žarija,
Ir jis nepaslankiuosius irklu šveitė.

Kaip krinta rudeninė lapija
Ir šakos papilkėjusios vaitoja,
Kad medis atsisveikina su ja,—

Taip ir Adomo padermė piktoji
Klusniai į laivą lėkė paskubom
Lyg paukštė, kai medžioklis patūtuoja.

Štai plaukia jau apniukusiom bangom;
Ir, persikelti jiems dar nesuspėjus,
Kiti jų vieton spiečiasi bėgom.

„Sūnau,— pasakė mano įkvėpėjas,—
Jie piktnaudžiavo dievo dosnumu
Ir lig mirties aršiais jo priešais dėjos.

Jie skuba eldijon, jiems neramu,
Ten juos aukščiausias teisingumas varo,
Paversdamas net baimę troškimu.

Keliai skirtingi veda žmogų gerą;
Tad iš Charono prakalbos piktos
Nesišaipyk ir jį suprask kaip dera".

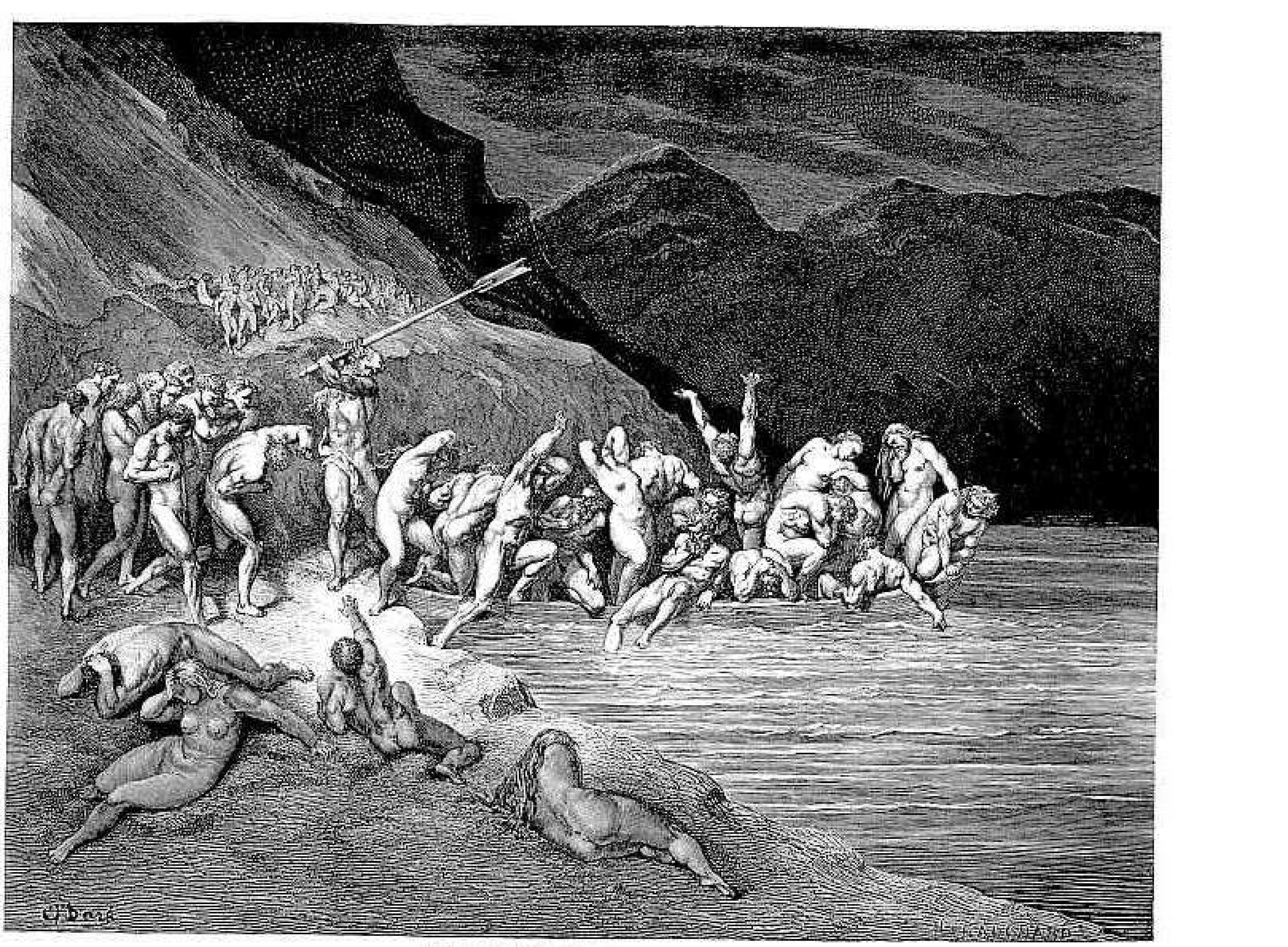
Ūmai gelmė dykynės apniauktos
Sudrebo taip, jog, tai vien prisiminus,
Man prakaitas čiurkšlena nuo kaktos.

Sugriaudė žemė, ašarom patvinus,
Pakilo vėjas iki pat dangaus,
Ir, raižant žaibo liepsnai plotus plynus,

Kritau lyg miego apimtas sunkaus.

IV GIESMĖ

Siaubingas trenksmas persmelkė man kūną,
Apsvaigus atsipeikėjo galva,
Lyg būčiau aš prižadintas perkūno.

Apsidairiau aplink akim blaiva
Ir stengiausi suvokt, į kokią vietą
Mus atvedė gūdžioji raguva.

Stovėjau aš ties kiauryme uolėta,
Ties aidinčia dejonėm bedugne,
Kur ašarų tiek tūkstančių išlieta.

Jinai juodavo tiesiai prieš mane,
Paskendusi visa rūke klaikiausiam
Ir slėpininga tartum nežinia.

„Dabar tamsos pasaulin prasigausim,—
Pasakė perbalęs poetas man.—
Sek įkandin, ir šitaip mes keliausim“.

Bet aš tariau, pažvelgęs jam veidan:
„Kaip eisiu aš pirmyn, jei ima baimė
Tą, su kuriuo žengiu tiesos vardan?“

„Man tiek skaudi ten kenčiančių nelaimė,
Jog išgąsčiu laikai,— atsakė jis,—
Užuojautą, man kylančią savaime.

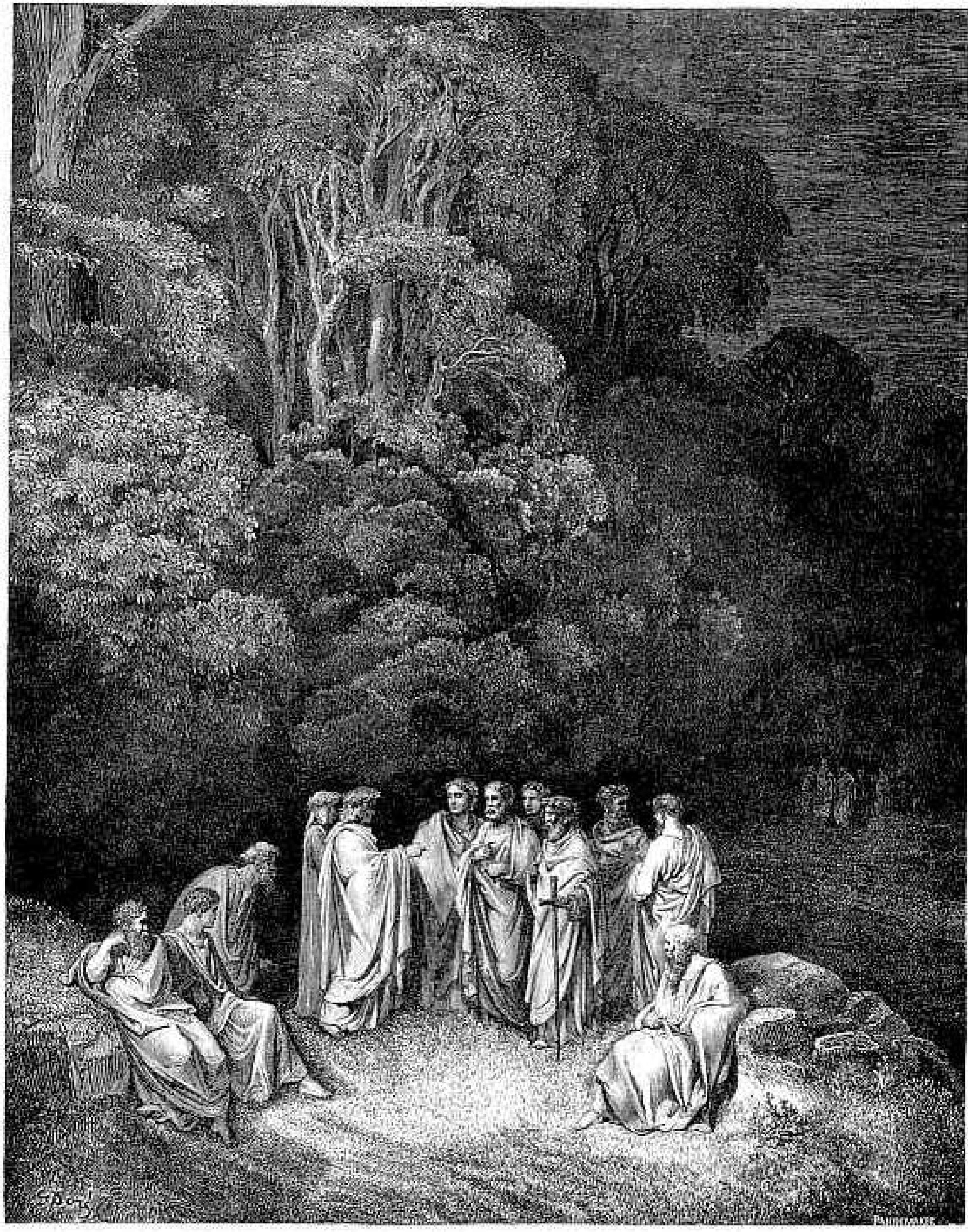
Eime, ilga kelionė prieš akis“.
Ir mes pasukome į pirmą ratą,
Apriečiantį bedugnę po mumis.

Čia nėr šauksmų, kurie šiurpu nukrato.
Tik plaukia aidas atdūsių ilgų,
Lyg iš gilaus vos girdimo verpeto.

Tai sielvartas be skausmo ir vargų,
Kurio valdžion yra čionai patekę
Daug moterų ir vyrų, ir vaikų.

„Tau įdomu,— vadovas man pasakė,—
Kieno dvasias tu prieš save regi?
Nėra jos nusidėjėliais pasekę,

Bet nepažino to, ką pats tiki,—
Negavo krikšto, prieš kurį dorybės
Ir nuopelnai visi jų — per menki.

Tie, kas gyveno iki krikščionybės,
Nebuvo viešpaties tikri tarnai;
Aš — vienas iš tokių, o jų — galybės.

Vien už tatai mes kenčiame čionai
Ir stumiame dienas, praradę viltį,
Kažko ilgėdamiesi amžinai".

Nespėjo mano kelrodis nutilti,
Kai apmiriau iš sielvarto; nejau
Tiek nuostabių žmonių negaus pakilti

Iš pragaro angos? Ir aš tariau:
„Taurus vadove, išblaškyk dvejonę!
Norėčiau sužinoti aš tikriau:

Savom jėgom arba kitų malone
Palaimos ar sulaukė čia bent kas?"
Ir tuoj, supratęs mano abejonę,

Paaiškino jisai: „Į šias vietas
Man atkeliavus, greit tasai atėjo,
Kuris laimėjo pergales visas.

Jis išvadavo mūsų pranokėją
Ir Abelį, ir Nojų tuo metu,
Ir Mozę, kurs įstatymais garsėja,

Ir Izraelį su šeima kartu,
Ir Dovydą karalių, ir Rachelę,
Ir Abraomą, ir gan daug kitų,

Kuriuos pelnytai į dausas įkėlė.
Neteko išsigelbėti prieš tai
Berods nė vienai pasmerktajai vėlei".

Taip mudu, šnekučiuodami rimtai,
Vis žengėme gilyn į girią niaukią —
Į dvasių girią, tariant paprastai.

Kai buvom jau truputį atsitraukę
Nuo ten, kur puoliau žemėn,— pamačiau
Ištryškusią tamsoj liepsnelę jaukią.

Aš supratau, prislinkęs kiek arčiau,
Jog išrinktieji tam ruože gyvena,
Iškilusieji už kitus aukščiau.

„Didysis mokslo švytury ir meno,
Sakyk, kas toji draugija kilni,
Kurios orumas traukia žvilgsnį mano?“

Jis tarė: „Net ir dangui maloni
Skambi šlovė jų, žemėje laimėta,
Dėl to ir surinkti jie čia vieni“.

„Pagerbkit nepranokstamą poetą! —
Aš balsą išgirdau.— Jis vėl pas mus.
Štai jo šešėlis artinas iš lėto“.

Žvelgiau pirmyn, liepimui nuolankus,
Ir keturis didžius išvydau vyrus,
Gal ne per daug linksmus, bet ne liūdnus.

Vadovas tarė: „Priekin išsiskyrus,
Apsiginklavus kardu žmogysta —
Didžiausia puošmena poetų lyros,

Homeras nemirtingasai; kita —
Satyrikas Horacijus; Lukanas
Ateina su Ovidijum greta.

Visus mus jungia dainiaus vardas senas,
Ir užtatai jie pagerbė mane,
Šiam įspūdingam balsui nuskardenus“.

Tylom grožėjaus mokykla šaunia,
Kurios giesmė sparnuotoji plasnoja
Tarytum aras vaiskia žydryne.

Jie kažin ką pasakė ir sustoję
Man linktelėjo galva taip džiugiai,
Jog mano vadas net nusišypsojo.

O kai penki šie proto karžygiai
Mane savon šeimon priimt sutiko,
Pasijutau kaip niekada smagiai.

MONVOISIN

Taip link šviesos mes ėjome iš tyko,
Tarpusavyje žodžiais keisdamies;
Bet nėr prasmės minėti tų dalykų.

Ir štai mes atsidūrėm prie pilies,
Kurią septynios aukštos supo sienos
Ir dailiai juosė upė tos šalies.

Lyg sauskeliu mes perėjom kaip vienas
Per jos bangas — ir vartais septintais
Patekom pievon, ant vešlios velėnos.

Ten buvo daug žmonių rimtais veidais,
Nepaprastai oraus, didingo stoto,
Ir aš gėrėjaus jų balsais minkštais.

Paskiau į šviesią aukštumą kalvotą
Įkopėm, kad galėtume nuo jos
Matyti kaip ant delno visą plotą.

Tiek garsenybių ant vejos plačios
Išvydau aš, jog, vien jas paminėjęs,
Laimingas neapsakomai jaučiuos.

Jų tarpe buvo Hektoras, Enėjas
Ir Elektra su savo gentimis;
Greta Kamilės ir Pentesilėjos —

Štai Cezaris erelio akimis;
O štai šalia galingojo Latino
Garsi duktė jo sėdi tylomis;

Štai Brutas atkaklus, štai Kolatino
Drovi žmona, štai Julija jautri
Ir nuošaliai šešėlis Saladino.

Aš pastebėjau mokinių būry
Ir tą, kurį užvis aukščiausiai stato
Išminčiai ir mąstytojai tikri;

Atpažinau Platoną ir Sokratą,
Stovėjusius čia pat su juo kartu,
Ir Demokritą, kurs pasaulį mato

Atsitiktiniam deriny daiktų,
Ir Talį, Diogeną prie jo šono
Ir Empedoklį su Heraklitu,

Anaksagorą, stoiką Zenoną,
Dioskoridą, rinkusį žoles,
Taip pat Orfėją, Liną, Ciceroną

Ir Seneką, kuriam dėkingi mes.
Euklidą pamačiau aš, Ptolomėją
Ir Hipokratą netoli savęs,

Averoesą, didįjį švietėją,
Galeną, Aviceną... Man sunku
Aprėpti visa, ką akis regėjo.

Aš dviese su Vergilijum lieku,
Jo pėdomis turiu aš vėlei sekti,
Ir iš tylos nežinomu taku

Žengiu į aklą siautulingą naktį.

V GIESMĖ

Iš pirmo rato nukreipiau aš pėdas
Į antrą: jis mažesnis kaip anas,
Bet sukauptos jame baisesnės bėdos.

Čia Minas perkrato vėles visas
Ir savo uodegos didžiulėm ringėm
Riaumodamas pasmerkia kančiai jas.

Kai prieš jo teismą tenka stot mirtingiem,
Kaltes kiekvieno skuba jis pasvert
Ir skelbia rūsčią bausmę nelaimingiem,

Apsivyniojęs uodega tiekkart,
Kiek kam pakopų nusileisti skirta,
Kaip teikėsi jo išmonė nutart.

Jų ten daugybė. Eisena netvirta
Artyn prislinkę, ištarė žodžius,
Išklausė jo — ir pragaran nuvirto.

G. Dore

„Tu, kurs eini į tuos kraštus gūdžius,—
Nutraukęs darbą, subaubė siaubūnas,
Į mano pusę kreipdamas vyzdžius,—

Ko nori tu ir kas tas atėjūnas?
Neapsigauk! Be reikalo vargsti“.
Vadovas tarė: „Šitokius perkūnus

Tu veltui svaidai. Čia jam atverti
Visi keliai. Aukščiausias taip norėjo —
Ir tiek. Tai kam dar plepalai tušti?“

Staiga tamsoj neaiškiai nuaidėjo
Dusli dejonė. Atėjau tenai,
Kur graudžiai verkia dvasios nusidėję,

Ten, kur šviesa nutilo amžinai,
Kur ūžia kriokia praraja lyg marios,
Kada jas plaka vėjai milžinai.

Kai staugia drumstas viesulas, atvaręs
Spiečius vėlių prie atskardžio uolos,
Ir jau tiesiog prieš jas bedugnė verias,

Jos, neištvėrę skausmo ir gėlos,
Raudom pratrūksta, keikia laimę savo
Ir plūsta viešpatį be paliovos.

Aš supratau, jog šitaip aimanavo
Ir šitaip vargo tie, kurie protu
Vien kūno geiduliams aklai tarnavo.

Ir kaip varnėnus nuo šalnų piktų
Sparnai jų spėrūs kuopom neša oru,
Taip vėtra, sūkuriuodama ratu,

Čia mėto, blaško padermę nedorą
Ir maišo su žeme vėlių šimtus,
Kurios tik laukia naujo vėjų šuoro...

Kaip lekia gervės į šiltus kraštus
Ir, virtine ilgiausia nusidriekę,
Dejuoja gailiai,— panašiai prieš mus

Pagautos uragano dvasios lėkė
Vaitodamos. Ir aš tariau: „Kas jos,
Kurias audra juoda taip žiauriai pliekia?“

Vadovas man atsakė: „Iš pradžios
Pažvelk į šitą pirmą, Nino žmoną
Semiramidę, genamą kančios:

Pavaldinių ne vieną milijoną
Ši moteris turėjo kitada;
Dabar jos žemė — valdžioje sultono.

Jinai, baisios gašlybės pavergta,
Įteisino šią ydą pragaištingą,
Idant už ją nebūtų prakeikta;

O štai našlė Sichėjo nuodėminga,
Kurią sugniuždė aistros ne laiku,
Štai Kleopatra pernelyg jausminga

Ir Elena, sukėlus tiek aukų;
Antai Achilas, tas, kuriam kovoti
Prieš meilės galią — buvo per sunku;

Tristanas, Paris...“ Kaip man atkartoti,
Kaip suskaičiuoti paeiliui visus,
Kuriuos geismai pražudė nežaboti?

Išgirdęs damų ir karių vardus,
Kurie taip dosniai buvo suminėti,
Ilgai stovėjau liūdnas, nekalbus;

Galop neiškenčiau: „Dėl ko, poete,
Štai tuodu, net ir vėjo genami,
Nesiskiria? Man juos prakalbint knieti“.

Jis tarė: „Kai atskris ties tavimi,
Pašauk juos vardan meilės: vienu gaistu
Jie atsiskubins, tavo liepiami“.

Ir sušukau, matydamas, kaip švaisto
Juos vėtra, mūsų pusėn vydama:
„Prieikit, vargšai, jeigu jums tai leista!“

Kaip kad balandžių draugiška šeima,
Sparnus plačiai išskleidus, oru plaukia,
Į gimtą savo gūžtą lėkdama,—

Taip iš Didonės būrio atsitraukia
Ir atlekia dvi vėlės, į kurias
Kreipiaus ką tik pro sutemą nejaukią.

„Dėkojam tau, kad šias vietas nykias
Tu ryžais aplankyt ir pažiūrėti,
Kaip baudžia mus už kruvinas kaltes.

Rūstybė dievo liepia mums tylėti,—
Kitaip mes jį maldautume karštai
Tave globoti, mielas pašalieti.

Mes viską pasakysim — klausk tiktai;
Mes bloga tau išklosime ir gera,
Jei viesulas nepertrauks mūs piktai.

Aš gimus ten, kur marių bangos šnera,
Kur senas Po su savo sūnumis
Į Adriją nuo amžių vilnį varo.

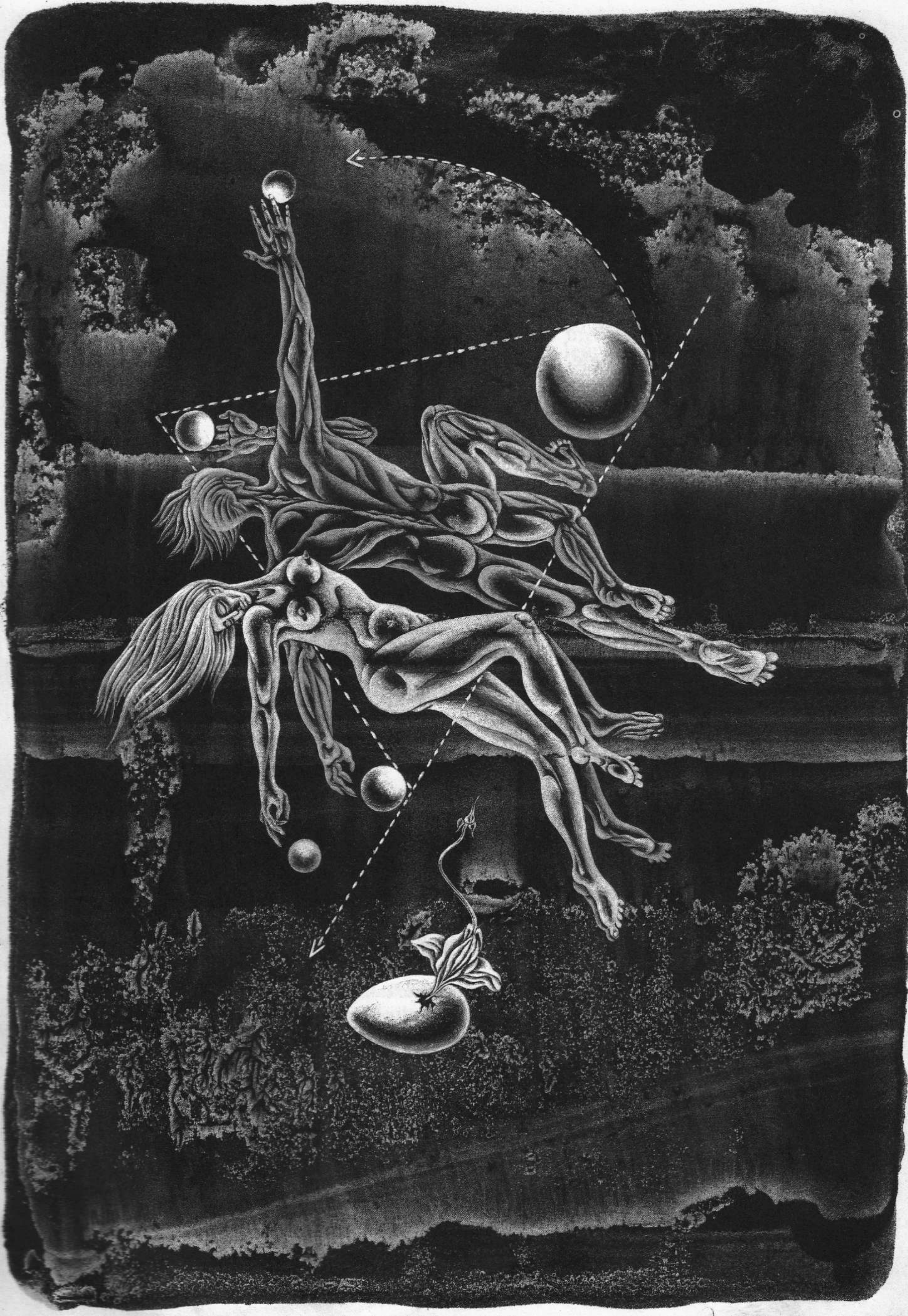
Meilingai širdžiai meilė — kaip ugnis:
Susižavėjęs kūnu mano jaunu,
Jis nejautė, kad čia jo pražūtis.

Tikroji meilė viską užkariauna;
Ir aš jį taip ugningai pamilau,
Jog man lig šiol širdis neatsigauna.

Ta meilė mus prapuldė pagaliau...
Kentės kaip Kainas mūs žudiko siela".
Išklausęs liūdną kalbą, dar giliau

Susimąsčiau apie jų baisią gėlą
Ir taip ilgai stovėjau tamsoje,
Kol išgirdau poeto balsą mielą:

„Ką tu galvoji?" — „Ak, kokia svaja,—
Aš atsakiau,— kokia aistra galinga
Juos į bedugnę atvedė, deja!"

Ir, žvelgdamas į porą nelaimingą,
Tariau: „O, kaip tavęs klausyt graudu!
Šie tavo žodžiai man į širdį sminga.

Bet pasakyk, Frančeska: tuo metu,
Kai gimė meilės godos pirmutinės,
Kas uždegė jums aistrą? Kuo būdu?“

Ji tarė man: „Nėr didesnės kankynės,
Negu džiaugsmų dienas minėt varguos.
Beje, vadovas tavo dabartinis

Patvirtins tai. Bet jei lig pabaigos
Tau rūpi viską sužinot,— klausyki
Šios begalinio sielvarto kalbos.

Mes užsimiršę skaitėm vieną sykį,
Kaip Lančelotą pavergė aistra;
Dažnai, nenorom žvilgsniais susitikę,

Nukaisdavom abudu lyg žara,
Nors mudu nenumanėm, koks pavojus
Tavy, o meile, paslėptas yra!

Ir kai mes ten priėjom, kur herojus
Bučiuoja savo brangiąją veidan,—
Jis, vargšas, nieko blogo negalvojęs,

Į karštas lūpas pabučiavo man.
Daugiau skaityt tą dieną nebeteko...
Taip mus knyga įstūmė pragaran“.

Girdėdamas Frančeskos gailią šneką,
Užuojautą jos draugui pajutau;
Aš sudrebėjau, jėgos man išseko,

Ir žemėn aš lyg užmuštas kritau.

VI GIESMĖ

Vos man tik vėlei pragiedrėjo akys
Ir atgavau aš sąmonę, kurios
Iš sielvarto gilaus buvau netekęs,

Kai jau naujas aukas lemties kraupios
Visur aplinkui mano žvilgsnis mato,
Kur tik dairaus, kur tik mintim kreipiuos.

Aš įžengiau dabar į trečią ratą,
Kur skrodžia tamsą amžinas lietus,
Čaižus ir šaltas ir slogus kaip reta.

Pajuodęs, dvokiantis ir nuobodus,
Jis pliopia į pažliugusią klampynę
Ir drebia žemėn sniegą ir ledus.

Trigerklis Cerberis, juoda šlykštynė,
Tarytum šuo ten loja visada
Į pasmerktuosius, grimztančius liūgyne.

Jo akys dega, taukina barzda,
Naguotos rankos, pilvas išsipūtęs,
Kraujais aptekus žioklė jo pikta;

Jis puola žmones, drasko juos įsiutęs,
O tie, visaip vartydamies purvuos,
It kalės unkščia, gindamies nuo liūties.

Ausis pastatė slibinas ir, vos
Užuodęs mus, gašliai nasrus atvėrė,
Tirtėdamas nuo kojų lig galvos.

Vadovas mano, pastebėjęs žvėrį,
Dvi žemių gniūžtes griebė greitomis
Ir jas tiesiog į godžią ryklę žėrė.

Kaip šuo, kuris iš bado urzgia vis,
Bet, gavęs kaulą, vambryti nustoja
Ir įsirężęs dirba dantimis,

Taip užsičiaupė ir baidyklė toji,
Kurios lojimas taip įgriso jau,
Jog vargšės vėlės kurčios būt svajoja.

Mes darganoje yrėmės toliau
Per neapčiuopiamų būtybių kūnus,
Tarytum rūkas dingstančių tuojau.

Jų buvo priguldytas visas liūnas;
Staiga viena, man žvelgdama veidan,
Sušuko sėdomis: „Tu, kaip klajūnas,

Nuo žemės atkeliavęs pragaran!
Ar mano bruožai nieko tau nesako?
Juk tu gimei, gyvam dar esant man“.

„Lemtis,— tariau,— tave taip skaudžiai plaka,
Jog išdilai visai iš atminties,
Lyg niekad man tavęs regėt neteko.

Bet kas gi tu, kuris čionai kuities
Ir ant kurio ši maro liūtis kliokia,
Pasmerkdama kankynei be vilties?“

Jis tarė: „Tavo miestas — pilnas tokio
Pavydo, kad net braška jau skrynia...
Jis laime džiaugtis ir mane išmokė.

Čaku praminę buvote mane.
Pilvapenystė įpročiu man tapo,
Užtat ir murdaus dumblinam tvane.

Tokių kaip aš į šitą gyvą kapą
Prigrūsta nemažai, nes jie visi
Tuo pat kalti...“ Čia jam pritrūko kvapo.

„O Čakai, tavo nuoskauda baisi
Man ašarom karčiom užtvindė veidą,—
Jam sušukau.— Bet jei gudrus esi,

Sakyk, kaip miestas baigs nelemtą vaidą,
Ar atsiras ten padorus žmogus,
Ir kas vienybę jo piliečių skaido?“

Jisai atsakė: „Riaušės ilgos bus;
Pasieks Laukiniai pergalę per kraują,
Ir ištremtas bus priešas išdidus,

Bet, po trijų saulėgrįžių iš naujo
Pradėjęs kovą, greitai ją laimės,
Nes rems jį tas, kuris dabar gudrauja.

Pakels vėl galvą tie, kas nugalės,
Ir, nedraugus ilgiems laikams prislėgę,
Uždės gėdingą leteną bausmės.

Ten du dori, bet jų galia — bejėgė.
Pavydas, išpuikimas, godulys —
Štai trys dygliai, kurie taip širdį diegia".

Po šios kalbos liūdnos nutilo jis.
Bet aš tariau: „Nors man jau eiti metas,
Labai norėčiau savo ausimis

Išgirsti, kur Tegjajo, Farintatos
Kilminga siela, kur, žinot geidžiu,
Arigas, Moska ir gausus jų ratas,

Kur Rustikučis, didis tarp didžių?
Ar pragaro gelmėn jie nusiritę,
Ar ilsis rojuj? Pasakyk, meldžiu".

Jis tarė: „Dar giliau jie nuvaryti,
Žemyn juos traukia nuodėmių našta;
Greit viską pats galėsi pamatyti.

Bet kai tava kelionė bus baigta,
Priminki tiems, kurie dar saule gėris,
Kad vaikščiojau jų tarpe kažkada.

Daugiau — nė vieno žodžio". Ir nustėręs
Akis į šalį nugręžė jisai,
Į aklą šmėklų jūrą pasinėręs.

„Tokie,— vadovas tarė,— kaip tasai,
Čia skendės lig archangelo trimito,
O kai sugriaus grėsmingi jo garsai,

Jie puls tuojau prie kapo atdaryto
Ir, vėl atgavę povyzą žmonių,
Klausys lėmimo, amžiams pasakyto".

Šnekėdamiesi pėdinom žingsniu
Per dvasių ir per dumblo maišalynę,
Tarp nebūties pasaulio slėpinių.

„Po paskutinio teismo jų kankynė
Ar sumažės? — vadovui aš tariau.—
Ar jie tebežliugsos tame pelkyne?“

„Tavasis mokslas žino tai geriau,—
Atsakė jis.— Aukštesnis sutvėrimas
Ir džiaugiasi, ir kenčia daug stipriau.

Nors juos visus užgriuvo prakeikimas
Ir liks nuo tobulybės jie toli,
Bet prasmingesnis laukia jų likimas“.

Taip apsukui mes ėjom — ir kely
Kalbėjomės, bet tai kartot nėr laiko.
Ūmai sustabdė mus dauba gili,

Ir mes išvydom Plutą, žvėrį klaikų.

VII GIESMĖ

„Pape Satan, pape Satan aleppe!“ —
Suriko Plutas gvergždžiančiu balsu.
Bet man per daug nenusigąsti liepė

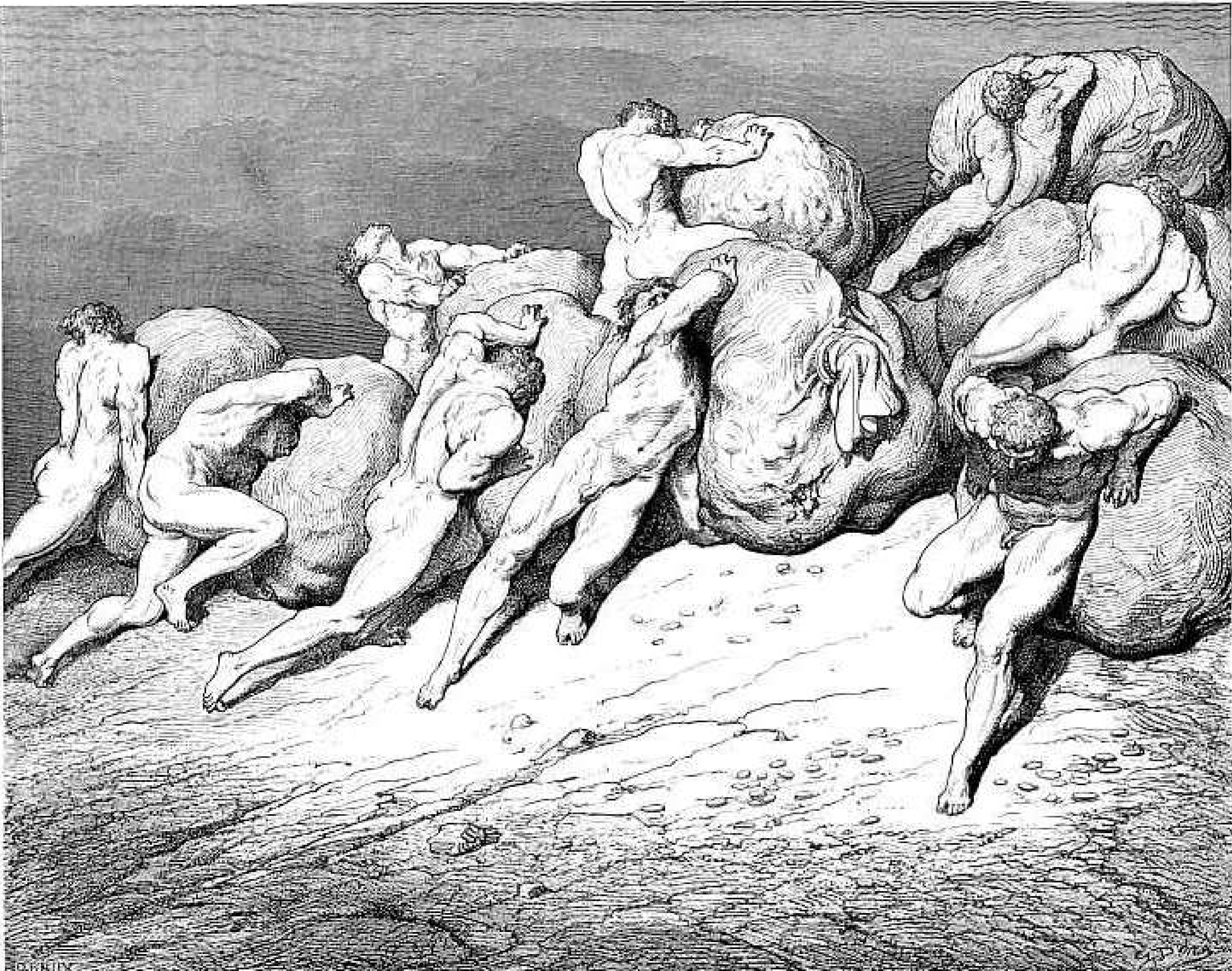
Didysis mokytojas mūs visų:
„Aukščiau niekingos baimės tu pakilki,
Ir leiskimės. Lai niršta! Nebaisu“.

O išvėptsnukiui tarė jis: „Nutilki,
Nustoki veltui laidyti nasrus
Ir apmaudu pasprink, prakeiktas vilke!

Teisėtai žengiame į šiuos kraštus:
Taip nori tas, kurs Mykolui padėjo
Sutriuškinti jo angelus piktus“.

Kaip burė, išpūsta galingo vėjo,
Subliūkšta, stiebui lūžus, taip tada
Nuožmi pabaisa žemėn nubildėjo.

Ir štai prieš mus pakopa ketvirta,
Štai ta beribio sielvarto pakrantė,
Kurioj visa piktybė sutelkta.

Teisingas dieve! Kaip ten žmonės kentė!
Nejaugi vien darbai jų nedori
Vargšus galėtų šitaip nustekenti?

Kaip verdančiam Charibdės sūkury
Banga prieš bangą stūgaudama ritas,
Taip žmones trankė čia jėga žiauri;

Jų buvo knibždėlynas nematytas,
Jie stūmė sunkenybes dviem pulkais:
Kaktomušom prieš vieną ėjo kitas,

Ir vyras vyrą puolė su keiksmais;
Po to jie traukėsi, choru suklykę:
„Ko šykštauji?“ arba „Ko tu švaistais?“

Bet, vos į priešingas puses iškrikę,
Atgal jie suko vėl niauriu keliu,
Kartodami giesmelę savo nykią.

Ir taip žingsniu jie žengė atkakliu,
Kol jųjų susidauždavo krūtinės...
Pajutęs, jog tylėt nebegaliu,

Tariau: „Vadove, kas čia per grumtynės?
Nejau tiek dvasininkų ten, kairėj,
Kaip rodo šios tonzūros begalinės?“

Jis man atsakė: „Taip atžagariai
Gyvenime jų žlibas protas veikė,
Jog saikui nusidėjo. Įkyriai

Apie tatai jie loja it paklaikę
Ir, susidūrę vienas su kitu,
Lyg priešas priešą nesiliauja keikę.

Štai tie, kur su viršugalviu skustu,—
Dvasiškiai. Popiežių ir kardinolą
Ne vieną čia, tarp gobšų, rasi tu“.

„Minioj žmonių, kurie viens kitą puola,
Be abejonės, daug ką,— pasakiau,—
Galėčiau atpažinti net iš tolo“.

„Deja,— jis tarė,— nieko nėr sunkiau.
Bjauriausios ydos bruožus jų taip drumsčia,
Kad įžiūrėt juos — nebe lengva jau.

Per amžių amžius jie tebesigrums čia
Ir prisikels, pargrįžę į kapus,
Vieni — pliki, kiti — sugniaužta kumščia.

Kas buvo išlaidus ar per taupus,
Tas laimės nebeteko ir ramybės;
Dabar, tikiuos, tau viskas aišku bus.

Pažvelk, sūnau, į žemiškas gėrybes,
Į dovanas Fortūnos apgaulios,
Kurių žmogus taip laikos įsikibęs!

Joksai pasaulio auksas nevalios
Patenkint nė vienos vėlės gobšūno,
Kuriam nebėr jau kelio atgalios“.

Paklausiau: „Kaip suprasti man Fortūną,
Apie kurią, vadove, tu šneki,
Kurios naguos žmonijos laimė tūno?“

Jis tarė man: „O, padarai paiki,
Kokia tamsybė užgulė jums protą!
Tad paklausyk, jei manimi tiki.

Tasai, kurio galybė — neribota,
Paskyrė dangui dangiškus vadus,
Kad vykdytų jie uoliai valdžią duotą

Ir skleistų darniai šviesą į kitus.
Taip lygiai liepė jis lemčių valdovei
Tvarkyti žemės gėrį bei turtus,

Įsakinėti laimei nepastoviai,
Iš rankų į rankas blaškyti ją
Ir vadovaut iš tolo mūsų šlovei.

Tauta paglemžia tautą kovoje,
Nes reikalauja to valia slaptoji,
Neregima lyg driežas žolėje.

Ir nors prieš ją ne vienas jūsų stoja,—
Ji viešpatauja kaip kiti dievai
Ir drąsiai savo ištarmę kartoja.

Jai nesvarbu, kuo vakar tu buvai,—
Ji kaitalioja viską, skuba nuolat,
Visur šeimininkaudama laisvai.

O, jūs, kurie nuo priedermių nutolot,
Pamiršę, ko malonė jos verta,
Jūs veltui ją kryžiuojate ir puolat:

Ji lieka abejinga ir šalta
Ir savo rutulį ramiausiai suka,
Nežemiškos palaimos apsupta.

Bet žvaigždės linksta jau žemyn pro ūką;
Mūs laukia vaizdas didesnių kančių,
Tad reikia paskubėti trupučiuką".

Mes ratą perkirtom žingsniu sparčiu
Ir beregint priėjome upelį,
Kurs teka srauniai loviu gan plačiu.

Žingsniavom, nenukrypdami į šalį,
Pagal juosvai raudonas jo vilnis
Ir požemio gelmėn sau skynėm kelią.

Niaukus upokšnis nuolat auga vis,
Kol Stikso pelke virsta, išsiliejęs
Po pilko akmenyno briaunomis.

Ir aš, kiek atidžiau įsižiūrėjęs,
Išvydau žmones: išrengti nuogai,
Jie, klimpdami purve, siaubingai riejos,

Viens kitą draskė tartum vanagai,
Darban paleistos buvo rankos, kojos,
Pečiai ir galvos, dantys ir nagai.

Vadovas tarė: „Čia, sūnau, kapojas
Tie, kas vergavo apmaudui kadais;
Nemaža jų dumblynas dar užklojęs;

G. Doré
Piaud S.

O kad neabejotum žodžiais tais,
Mesk akį pats: atodūsiai jų klaikūs
Vandens paviršiun kyla burbulais.

Jie skundžiasi: ‚Mus graužė pykčio tvaikas
Saulėtoje gyvenimo puotoj...
Dabar mums atgailaut atėjo laikas

Ir skendėt šitoj jauroj prakeiktoj'.
Taip užgiedoję, dar kažką mėgina
Sugargaliuoti, bet užspringsta tuoj“.

Apsukom lanką pakraščiu liūgyno,
Nukreipę žvilgsnį pragaro duobėn,
Kuri dumblan tiek sielų nugramzdino,

Ir atkeliavom bokšto papėdėn.

VIII GIESMĖ

Dar bokšto paslaptingo nepasiekę,
Pamatėme, į tolį žvelgdami,
Du žiburius, kurie mirgėjo prieky,

Pačioj viršūnėj kuoro degdami,
O atokiau — dar vieną šviesą blausią,
Atsakančią tolygia ugnimi.

Ir aš, tatai regėdamas, kreipiausi
Į jūrą išminties: „Ką reiškia tos
Liepsnelės? Ko jos ieško? Ką jos klausia?“

„Jei pažiūrėsi tarp miglos tirštos,—
Man tarė jis,— į vandenį dumbluotą,
Suvoksi, ką jos šaukia“. Niekados

Taip greitai nelėkė strėlė sparnuota,
Kaip lekiant pastebėjau aš krantan,
Į mūsų pusę, nediduką luotą.

Tik vienas irklininkas buvo ten,
Kurs garsiai rėkė: „Siela nelaboji,
Galų gale papuolei mūs kraštan!“

„Šį kartą veltui, Flegijau, burnoji,—
Vadovas tarė.— Mes — svečiai tiktai.
Mums reikalinga eldija tavoji“.

Tarytum tas, kas tūžauja slaptai,
Supratęs, kad jį tyčiomis apgavo,
Taip Flegijas nuščiuvo kaip matai.

Gerasis mano vadas negaišavo,
Ir mes tuoj valtin sėdome, kuri
Išsyk pajuto visą naštą savo.

Štai mudu — seno pergo vidury,
Štai jis sujudo, grimzdamas nuo svorio
Negyvojo pasaulio dubury.

Ir kai jau mylią nuplaukėm padorią,
Iš dumblo balsą išgirdau: „Kas tu,
Prieš laiką atskubėjęs? Ir ko nori?“

Tariau: „Čia būti neilgai žadu.
O pats kas toks, apskretęs ir ištinęs?“
„Veizdėk,— atsiliepė,— aš vienas tų,

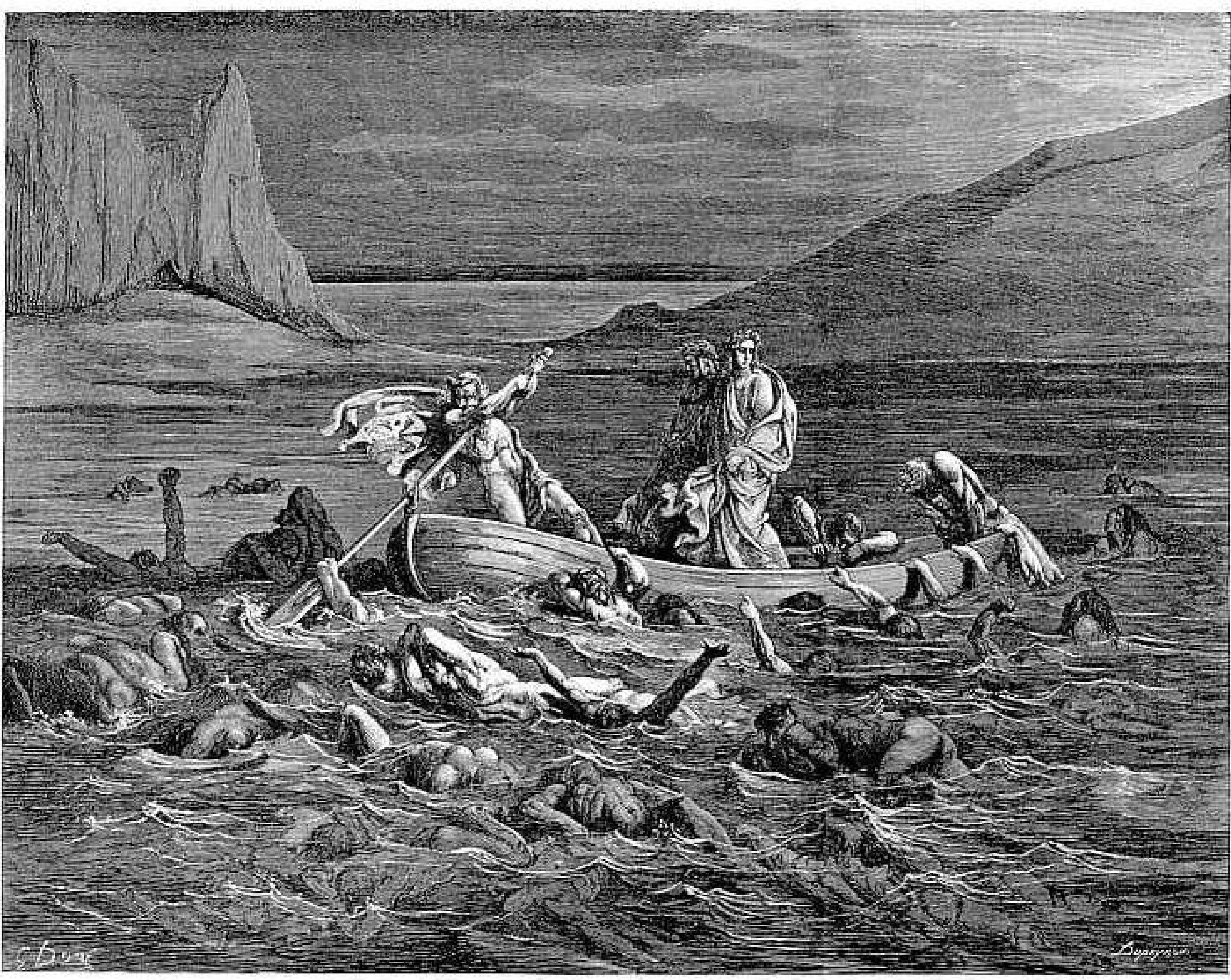
Kas verkia“. „Tad prasmek tarp marmalynės! —
Atšoviau.— Nusidėjėli šlykštus,
Tave aš būsiu ir purvuos pažinęs“.

Jis bandė kibt į eldijos kraštus,
Bet vadas jį nustūmė į klampyną,
Pridūręs: „Eik sau pas šunis kitus!“

Mane gi pabučiavęs apkabino
Ir tarė pagarbiai: „Laiminga ta,
Kuri tave, rūsti širdie, augino!

Jis pasipūtęs buvo visada;
Negreit išdils jo smurtas ir apgaulės,
Užtat jo šmėkla — pykčio apsėsta.

O kiek didžiūnų žino dar pasaulis,
Kurie, palikę gėdą po savęs,
Į šį srutyną nugarmės kaip kiaulės!“

Tariau: „Ar gausim pamatyti mes
Iš mūsų šauniai skriejančio laivelio,
Kaip jis toj velnio sietuvoj nuskęs?“

Jisai atsakė: „Mums nebaigus kelio,
Tu jau akis galėsi paganyt
Ir pažiūrėt į jojo šiurpią dalią“.

Čia jį nuogaliai ėmė taip daužyt,
Ir tai stebėt tokia man buvo šventė,
Jog noriu dievui ačiū pasakyt.

Dumbluočiai šaukė: „Muškite Ardžentį!“
Ir dantys florentiečio atšiauraus
Jį patį draskė, skausmo neiškentę.

Toksai likimas laukė to žmogaus.
Ūmai rauda pasiekė mano ausį,
Ir aš, pagautas nerimo, žvalgiaus.

„Tuojau,— vadovas tarė,— atkeliausi
Pas Dito miestą (taip vadinas jis),
Kur liūdinčių žmonių pulkai didžiausi“.

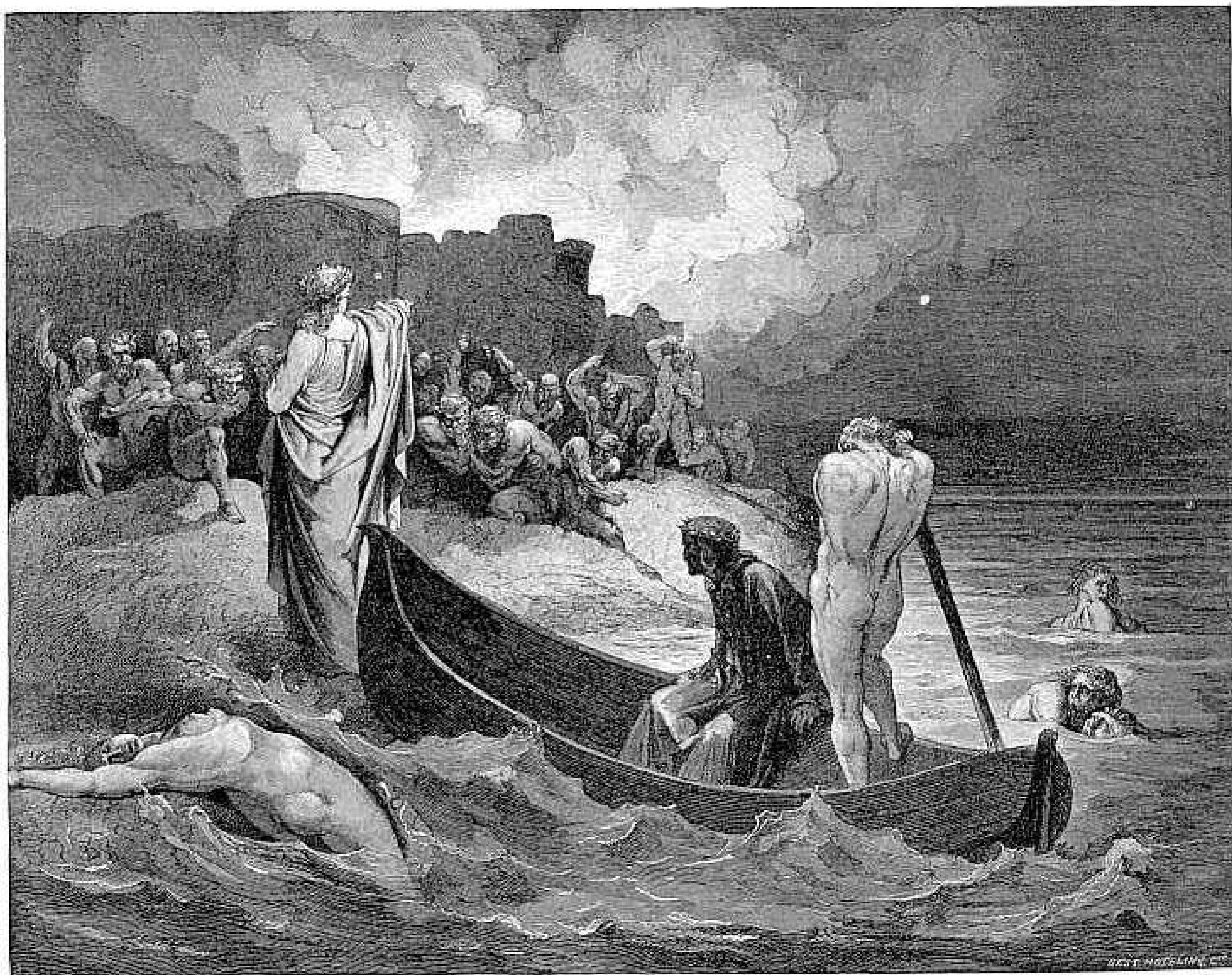
„Vadove,— atsakiau,— antai slėnys,
Ten daug raudonų minaretų švyti,
Lyg būtų juos įkaitinus ugnis“.

„Sūnau, tai amžina liepsna matyti,
O bokštai,— tarė jis,— atšviečia ją.
Žengi į pragaro žemesnę sritį“.

Giliais grioviais pasuko eldija
Pagal galingą sieną geležinę,
Tą, už kurios kančių viešpatija.

Galop, gerokai dar pasigaišinę,
Išgirdom šaukiant irklininką: „Štai
Mes ir atvykom. Prašom į krantinę!“

Aš pažvelgiau. Nenuoramų šimtai,
Kuriais dangus įrūstintas palijo,
Ant vartų korės, rėkdami piktai:

„Kas toks į negyvųjų karaliją
Išdrįso gyvas brautis?“ Bet su jais
Vadovas paslaptim pasidalijo,

Manydamas, kad jie gal atsileis,
Ir tokį gavo atsaką: „Nepyki
Ir eiki vienas požemio keliais.

Tegu jisai paklaidžioja bent sykį
Ir be tavęs pasmarkauja tegu.
O tu pas mus nuo šiolei pasiliki“.

Skaitytojau! Kaip buvo man baugu
Tada girdėti tuos žodžius kliautingus
Ir jaust, kad grįžti neturiu jėgų!

Aš sušukau: „Vadove rūpestingas,
Kursai tiek kartų gelbėjai mane,
Kai bet kokia viltis atrodė dingus,

Neleisk man žūti ašarų klane!
Verčiau abu, regėdami jų klastą,
Keliaukime atgal šia dykyne“.

Ir tas, kurs niekada nenusigąsta,
Atsakė man: „Laikykis! Nepastos
Mums niekas kelio. Taip aukščiau nuspręsta.

Lauk čia manęs ir nenustok drąsos,
Joje tu semkis liūdnai dvasiai peno.
Tave išvesiu iš bedugnės tos“.

Gerasis tėvas, man brangus iš seno,
Nuėjo... Stoviu vienas aš visai,
Ir „taip“, ir „ne“ kovoja sieloj mano.

Nenugirdau, ką aiškino jisai,
Žinau tiktai, kad pokalbis nutrūko,
Pradėjo priešai bėgti sumišai,

Kiekvienas kūlvartom į vidų spruko;
Jie užtrenkė vartus prieš jo akis,
Ir pamažu atgal jisai pasuko.

Jis dūsaudamas žengė niūromis,
O lūpos jo šnibždėjo: „Kas man drįso
Užvert į skausmo būstinę duris?“

Man tarė jis: „Ko veidas tau išblyso?
Nenusiminkim! Pergalė — arti,
Nepaisant jųjų siautėjimo viso.

Tie išpuoliai — skatiko neverti:
Tas pat juk buvo prie didžiųjų durų,
Kur jau senokai skląsčiai nutrenkti;

Tu atmeni dar užrašą jų niūrų?
Nuo ten — be apsaugos, be palydos
Čia žengia, mus užstodamas lyg mūru,

Tasai, kuriam tvirtovė pasiduos“.

IX GIESMĖ

Nublyškinusi mano skruostus baimė
Po žlugusių vadovo pastangų
Išdilino jam nuogąstį savaime.

Ausis įtempęs iš visų jėgų,
Jis klausėsi; jo akys veltui bandė
Ką nors tamsoj įžvelgti tarp rūkų.

„Nepasitrauksim, priešo išsigandę...
Mes nugalėsim,— tarė jis,— arba...
Bet kurgi mūs globėja? Kur ji šiandie?“

Kapota, prieštaringa jo kalba,
Bijojimas kaip nors neišsiduoti
Ir jojo žodžių tariama svarba

Pripildė tokio klaiko man vaizduotę,
Jog niekaip aš nepajėgiau, deja,
Iš slapto kraupulio išsivaduoti.

„Ar šios niūkios griovos glūdumoje
Atsiduria kas nors iš pirmo rato,
Kur tik viltis užgęsta širdyje?“

Taip aš paklausiau; jis mane suprato
Ir tarė: „Iki šiol vargu ar kam
Pavyko nusileisti čia. Tai reta.

Bet aš lankiaus tame urve juodam,
Užkeiktas tesalietės piktaakės,
Mokėjusios šešėliui negyvam

Grąžinti sielą. Kūno jau netekęs,
Jos liepimu dėl šmėklos kažkokios
Į Judo būstinę buvau nukakęs.

Ne, niekur nėr čionai tokios klaikios
Ir nuo dangaus nutolusios vietovės...
Bet mudu nepaklysime, tikiuos.

Žinok, į vidų liūdesio tvirtovės,
Kuri nuodingų pelkių apsupta,
Esu žūt būt patekti pasišovęs“.

Jisai, atrodo, sakė dar šį tą;
Bet mano akys krypo prie liepsnotos
Viršūnės bokšto, dunksančio greta:

Iškilo ten trys furijos kraujuotos,
Jos visos buvo moterų veidais,
Žaliom didžiulėm hidrom apvyniotos,

O vietoje kasų gličiais mazgais
Aplink jų galvas raitėsi gyvatės,
Žalčiai kirbėjo kamuoliais gyvais.

Ir mano vadas, aštrų žvilgsnį metęs
Į šias tarnaites požemių deivės,
Pasakė man: „Nesistebėk pamatęs

Erinijas nuožmiąsias; iš kairės
Regi Megerą; ten štai Tisifonė;
Štai rauda Alekto — iš dešinės“.

Man vėrė širdį jų baisi dejonė;
Ir taip jos draskė sau nagais krūtis,
Jog į poeto šliejausi pašonę...

„Greičiau, Medūza! Kad pavirstų jis
Į akmenį! Ar pamiršai Tesėją?“ —
Jos klykė, žvelgdamos panaromis.

„Tuoj užsimerk ir nusigręžk! Įspėju:
Jei tu Gorgonei dirstelsi veidan,—
Čionai paliksi“. Taip jis prakalbėjo;

Paskiau delnais akis uždarė man
Ir nugara į ją mane pasuko,
Kad amžiams neįpulčiau pragaran.

O, jūs, kuriems išmanymo netrūko,
Praskleiskit šydą tų eilių keistų
Ir žvilgtelkit giliau jūs trupučiuką!

Bet jau vandens paviršiumi drumstu
Artėjo dundesys griausmingo aido,
Kuris abudu drebino krantu,

Lyg koks galiūnas viesulą paleido —
Ir lekia jis per ošiančius miškus,
Medžius kaip skiedras mėto, žvėris baido,

Aptekęs dulkėm, švilpia per laukus,
Kvatoja, trimituoja lyg pašėlęs,
Ir traukiasi nuo jo piemuo baugus...

Vadovas tarė, vokus man pakėlęs:
„Žiūrėk, tenai, virš pelkės amžinos,
Atplaukia palšas tirštas debesėlis“.

Ir kaip kad varlės nuo angies vienos
Į šonus neria, jausdamos pavojų,
Ir dumbliuose sau ieško ramumos,

Taip žemę dvasios bėgančios nuklojo,
Pabūgę vieno to, kurs per bangas
Ramiai keliavo, nesušlapęs kojų.

Kaire ranka sklaidydamas miglas,
Kurios jam slinko į akis nuo plynės,
Link mūsų žengė didelis kažkas.

Ir pasiuntinį dangišką pažinęs,
Aš, valiai savo vado paklusnus,
Nusilenkiau jam tyliai pirmutinis.

Koks buvo jis rūstus, koks įsakmus!
Nespėjo net pakelt jisai lazdelės,
Kai vartai atsivėrė priešais mus.

„Kas čia iš jūsų į puikybę kelias? —
Suriko jis ties atgrasiu slenksčiu.—
O, atmatos dangaus! O, piktavalės

Būtybės! Ar dar maža jums kančių,
Kad šiaušiatės nelyginant padūkę
Prieš neaprėžtą viešpatį lemčių?

Prisimaištavot, padarai nusmukę!
Užtenka! Pažiūrėkite verčiau
Į Cerberio apipešiotą snukį“.

Ir nieko mums netaręs, kuo greičiau
Nuėjo atgalios keliu dumblingu,
Ir aš veide jo antspaudą mačiau

Ne šio pasaulio rūpesčių gausingų.
Tuomet, šventų jo žodžių įkvėpti,
Pasukome link miesto liūdesingo.

Vidun laisvai mes buvom įleisti,
Ir aš, be galo trokšdamas regėti,
Ką šitie mūrai laiko paslapty,

Ėmiau aplinkui smalsiai žvalginėti,
Ir lygumą išvydau aš tenai,
Kur skausmas tiek šiurpių vaizdų išmėtė.

Kaip Arlyje, kur vilnija lėnai
Tėkmė didingos Ronos, ar prie Polos,
Kur šniokštauja Karnaro vandenai,

Kapais kilsuoja žemė,— taip lyg olos
Viena duobė čia glaudės prie kitos;
Tik buvo daug baisiau, tarp jų papuolus.

Jos visos degė nuo liepsnos karštos,
Kokioj turbūt net ir kiečiausias plienas
Nėra dar grūdinęsis niekados.

Atkeltas buvo antvožas kiekvienas,
Ir liudijo verksmai, iš ten sklindą,
Kad baigėsi liūdnai tų bėdžių dienos.

„Gerasis vade,— pasakiau tada,—
Ką slepia tos ugnies ir siaubo skrynios?
Ką reiškia ta netylanti rauda?"

„Eresiarchai vargsta čia ir minios
Jų pasekėjų,— tarė jis.— Gelmėn
Jų sugarmėjo aibės begalinės.

Toksai su tokiu atgulė išvien;
Bet nevienodai šie grabai įkaitę".
Po to jisai pasuko dešinėn,

Ir mums ilgai pamūriais teko eiti.

X GIESMĖ

Glūdus takelis vis tolyn mus veda,
Ir aš tarp sienų ir gyvų kančių
Pirmyn stumiuosi paskui savo vadą.

„Šviesiausias prote, kurs keliu gūdžiu
Man žengti leidi, teikis pasakyti,—
Tariau aš jam,— ką taip žinot geidžiu.

Ar negalėčiau tų aš pamatyti,
Kurie čia vargsta? Nieko nėr arti,
Visi jų karstų dangčiai nudangstyti".

„Bet bus,— jisai atsakė,— užvožti,
Kai jie parvyks iš Juozapato klonio,
Apvalkalais pirmykščiais apvilkti.

Epikūriečiai guli šitam šone;
Jie skelbė: siela mirti pasmerkta,
Vos kūnui baigus žemišką kelionę.

PISAN
G. Doré

Tuojau patsai išgirsi gal šį tą
Ir atsaką, tikiuos, netrukus gausi
Į tai net, kuo domiesi tu slapta".

Tariau: „Brangus vadove, aš laikausi
Man duoto priesako, aš nedrįstu
Tau įkyrėt — ir daug šnekėt varžausi".

„O, toskanieti, kurs ugnies miestu
Žingsniuoji gyvas, brangindamas žodį,
Truputį stabtelėk ties šiuo karstu!

Tarmė tavoji aiškiai man parodė,
Jog tu — iš mano tėviškės mielos,
Kuri manim berods tebesibodi".

Toks balsas veržės iš duobės vienos;
Ir, ne juokais nugąsdintas iš naujo,
Ieškojau savo vado paramos.

Jis tarė: „Vėl tau baimė stingdo kraują?
Tu Farinatą šiam kape matai:
Antai jis prieš tave — ligi pusiaujo".

Aš jam žvelgiau į veidą įtemptai,
O jis, lyg patį pragarą paniekęs,
Žiūrėjo, galvą keldamas aukštai.

Vadovas tarė: „Nebijok, tai niekis".
Ir, rodydamas kelią tarp grabų,
Pridūrė: „Atsargiau su juo šnekėkis".

Vos tik artyn priėjome abu,
Mane tuoj šmėkla išdidžiai paklausė:
„Kieno tu ainis, ir su kuo kalbu?"

Aš jam daviau ataskaitą smulkiausią,
Išklodamas, ko troško jo širdis.
„Tai buvo mano priešai atkakliausi,—

Pakėlęs antakius atšovė jis.—
Jie nekentė manęs, vienminčių mano,
Ir du sykiu jiems grėsė pražūtis".

„Tremty jie nelabai ilgai gyveno,—
Aš atsakiau,— jie grįžo į namus;
O jūs, deja, neperėmėt jų meno“.

Čia dar kažkoks vaiduoklis nebylus
Pakilo lig barzdos iš to pat grabo,
Tarytum klūpodamas priešais mus.

Mane išvydęs, jis kaip ir nustebo,
Paklaidžiojo aplink akim bailia,
Pąskiau pravirko, visas lyg suglebo

Ir tarė: „Jeigu dvasios vien galia
Tau leido žengt į šią landynę klaikią,
Kodėl gi mano Gvido nėr šalia?“

„Vienam bastytis man nepasitaikė,—
Tariau aš jam,— bet k i t a s budi čia,
Kurį nieku sūnelis jūsų laikė“.

Jo žodžiai, ypatinga jo kančia
Žmogaus to vardą atskleidė iš sykio,
Tad atsakiau jam pašaipa kąndžia.

O jis pašoko jau ir garsiai klykė:
„Kaip? L a i k ė? L a i k ė! Jeigu taip sakai,
Įstūmė jį mirtis į naktį nykią!“

Kadangi aš tylėjau gan ilgai,
Jis neištvėręs aukštininkas krito,
Ir tuo visi pasibaigė vargai.

Bet kietas veidas išdiduolio kito,
Kurs buvo čia užkalbinęs mane,
Nekrustelėjo, bruožai nepakito.

„Išties, grįžimo meistriško mene
Mūsiškiai atsiliko,— jis atšovė.—
Tai man skaudžiau, kaip ši kančių skrynia.

Užtat nespės blyški gelmių valdovė
Nė penkiasdešimt kartų sušvytėt,
Kai ir tave palies nuožmi tikrovė.

Bet jei dar teks pasaulį tau regėt,
Sakyk, dėl ko įstatymai jūsiškiai
Vienminčių mano liepia negailėt?“

Aš atsakiau: „Jų antpuolis taip ryškiai
Krauju nudažė Arbijos vilnis,
Jog maldose jų nemini mūsiškiai“.

Pakratęs galvą, atsiduso jis
Ir tarė: „Drąsiai stojau į rikiuotę
Ne vienas aš, kai buvo priežastis.

Tačiau man teko viskuo rizikuoti,
Kada norėta be kalbų jokių
Nuo žemės ir Florenciją nušluoti“.

„Ramybės tavo genčiai aš linkiu! —
Paguodžiau jį.— Bet teikis mazgą vieną
Atnarplioti, nes aš nepajėgiu.

Kad esate akyli — ne naujiena;
Nors ateitin įžvelgiat neprastai,
Nepastebit, kas darosi šiandieną“.

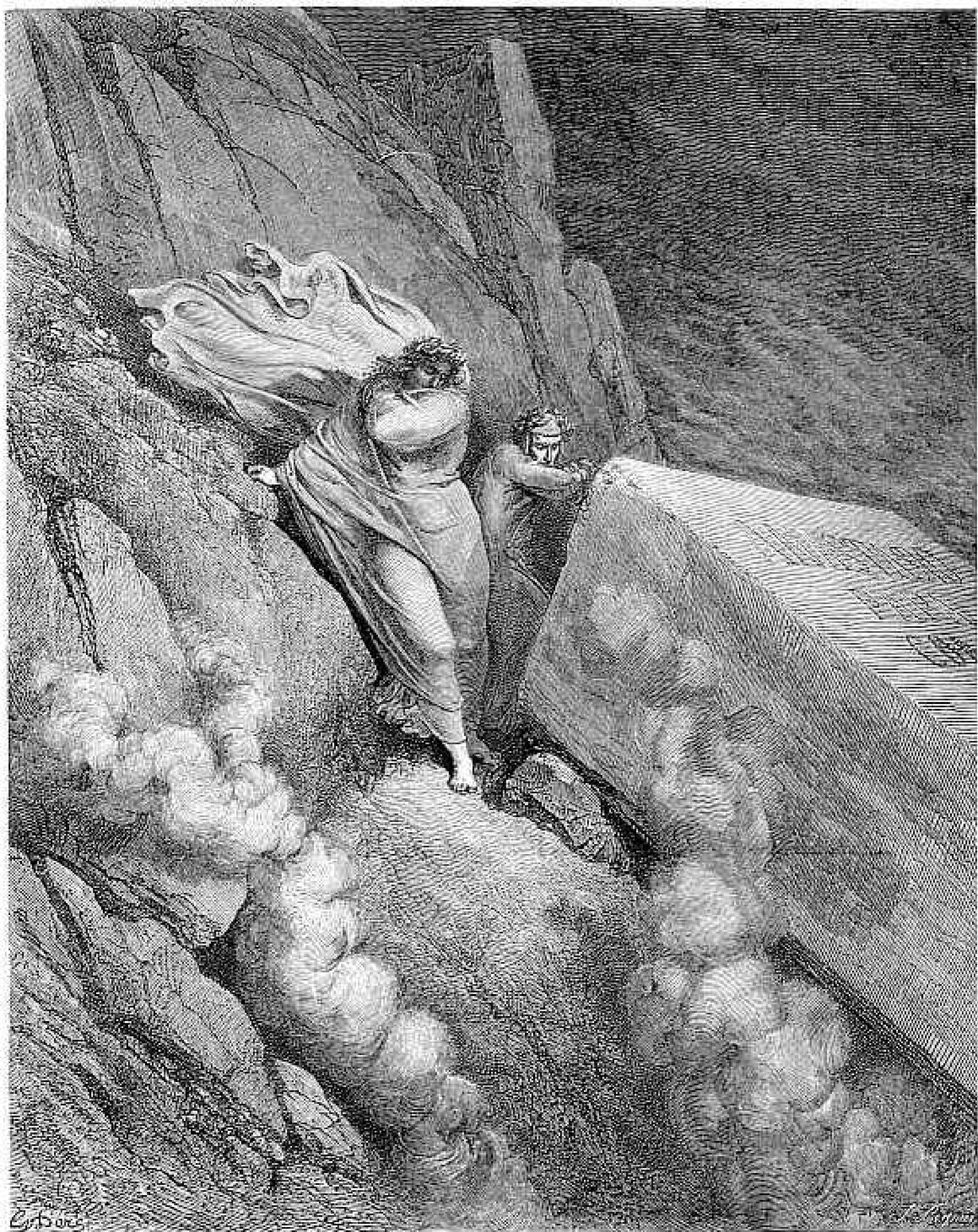
„Kaip toliaregiai matome vien tai,—
Jisai atsakė,— kas nuo mūs nutolę;
Tiek mums teatseikėta ten, aukštai.

Bet veltui stengiamės, artyn pripuolę,
Ką norint įžiūrėt. Tik iš šalies
Sužinome, ką veikiat jūs, miruoliai.

Vos užsivėrus vartams ateities,
Akiračiai visi mums užsidaro.
Tie žodžiai, aš manau, tave apšvies“.

Supratęs savo poelgį negerą,
Tariau: „Meldžiu tave, pranešk anam,
Kad nieks jo Gvido į kapus nevaro,

Ir jei aš vengiau atsakyti jam,
Tai tik dėl to, kad man per daug rūpėjo
Atskleisti tiesą protui alkanam“.

Bet aš jau šaukiant išgirdau globėją;
Tad paprašiau išvardinti trumpai
Visus, kurie drauge su juo kentėjo.

„Jų daug,— atsakė jis,— jų daug labai.
Čia kardinolas, čia ir Federikas
Antrasis. Jų pilni yra grabai“.

Nutilo. Ir kape jam vėl išnykus,
Su savo kelrodžiu tolyn žengiau,
Spėliodamas, ką reiškia tas dalykas,

Išpranašautas man. Kiek atokiau
Jisai paklausė: „Ko tu nusiminęs?“
Ir nuoširdžiai jam viską pasakiau.

„Tylėk, šią rūsčią paslaptį pažinęs,—
Reikšmingai tarė man aiškiaregys,
Pakėlęs pirštą.— Bet šviesoj žydrynės,

Prieš tyras tavo viešpatės akis,
Greit paaiškės, ką tau likimas žada,
Kur jo keliai nežinomi nuklys“.

Po to į kairę paskui savo vadą
Aš pasukau ir nuėjau šlaitu,
Kur mums nuo smarvės taip užkirto žadą,

Jog pasidarė net alsuot koktu.

XI GIESMĖ

Mes veikiai atsidūrėm ant uoloto
Bedugnės kranto, aukšto ir stataus,
Virš dauburio, žmonių vargais nukloto.

Bet, nepakėlę tvaikulio šlykštaus,
Kuris iš prarajos į viršų sklido,
Pasislėpėm už antkapio sunkaus

Nelyginant už milžiniško skydo.
„Čia — Anastazas, popiežius garsus,
Kursai Fotino šuntakiais nuklydo“,—

Ten buvo užrašyta. „Būk kantrus,—
Vadovas tarė man,— ir eik iš tyko.
Paskui mažiau bejusi tuos garus“.

„Jei taip,— atsiliepiau,— mums laiko liko
Pasidalyti mintimis“.— „Žinau,—
Atsakė jis ir žodį tart sutiko.—

Tenai, tarp tų uolų, yra, sūnau,
Trys ratai mažesnieji, trys pakopos,
Kaip tos, kurias prisimeni, manau.

Ten spiečias naujos pasmerktųjų kuopos;
Paaiškinsiu, už ką jie nuteisti,
Kad nebereiktų klaust, žemyn nukopus.

Apvaizdai nemieli darbai pikti,
Nes amžinas jų tikslas — neteisybė,
Ir jie tegali būti atlikti

Vien smurtu ar apgaule: ši blogybė
Žmonėms tėra būdinga — ir už ją
Į dugną siunčia juos dangaus rūstybė.

O smurtininkai kenčia pirmoje
Pakopoje, kurios yra trys dalys:
Tiek smurto rūšių žino žmonija.

Paliečiamas mat būna visagalis,
Ar mūsų artimas ir jo daiktai,
Ar net patsai veikėjas piktavalis.

Suprasi viską, paklausyk tiktai.
Nuo mirtinų žaizdų, gaisrų, plėšimo
Nukenčia tavo artimas. Už tai

Pelnytai susilaukė prakeikimo
Grobikai, užpuolikai, žmogžudžiai,
Kurie į juostą pirmąją nugrimo.

Žemiau kiek atsidūrė veltkleidžiai,
Kurie iššvaistė paveldėtą lobį,
Gyveno taip plačiai ir išlaidžiai,

Jog patys nejučiom sau kasė duobę,
O paskum verkė... Rasi čia ir tuos,
Kurie save iš nevilties nudobė.

Neigimas dievo, valios jo šventos —
Taip pat juk smurtas, lygiai kaip nenoras
Paklust aukštiems įstatymams gamtos;

Tad ir Sodomos miestas, ir Kaoras
Yra giliausion juoston nustumti,
Kurioj liepsnoja sielos jų nedoros.

Žabangai gali būti paspęsti
Lengvatikiams, kurie tau gero linki,
Arba tokiems, kur gudrūs ir sukti;

Šį antrą atvejį mes vertint linkę
Kaip niekinimą žmogiškų ryšių;
Dėl to antrojon juoston susirinkę

Pulkai dviveidžių, sukčių, padlaižių;
Ten sąvadautojai, išverstakailiai
Ir daug kitokių erkių panašių.

O pirmas atvejis — tai smūgis meilei
Ir tam pasitikėjimui, kuris
Vėl'au yra apverkiamas taip gailiai.

Todėl dugnan, kur žemės vidurys
Ir kur nuo amžių viešpatauja Ditas,
Kiekvienas išdavikas nusiris".

„Vadove, vaizdas, tavo nutapytas,
Yra,— tariau,— pakankamai ryškus;
Dabar žinosiu, kas čia uždarytas.

Tačiau kodėl gi tų, kuriuos lietus
Ten čaižo, smaugia dumblas, vėjas gena,
Ir tų, kur plūsta taip vieni kitus,

Nėra tarp šio liepsnos raudono klano,
Jei dievas juos prakeikė iš tiesų?
O jeigu ne,— ko skundžias jie ir stena?"

Jis tarė: „Aš nustebintas esu,
Kad šitokio dalyko tu paklausei.
Bene skrajoji vis tarp debesų?

Ar pamiršai, kad „Etikoj“ aiškiausiai
Tokia mintis, be kitko, pareikšta:
Nors dangų piktina užvis labiausiai

Bet koks nesusitvardymas, klasta
Ir žvėriškumas,— nuodėmė pirmoji
Prieš dvi kitas atrodo nekalta?

Kada prie šito klausimo sustoji
Ir apie tuos, kur kenčia ten, aukščiau,
Bešališkai, iš tolo pagalvoji,

Tai pasidaro aišku daug greičiau,
Dėl ko nuo jų atskirtos tos bjaurybės
Ir dievo rykštė plaka juos minkščiau“.

Tariau: „O, saule, sklaidanti tamsybes,
Tau lenkias mano išmonė menka,
Kuri tavy sau semiasi stiprybės.

Dar vieną daiktą pasakyk: už ką
Palūkininko amatą nuo seno
Taip sunkiai baudžia viešpaties ranka?“

„Kas filosofiją šiek tiek išmano,—
Atsakė jis,— tas žino: prigimtis
Taurėja tik nuo dieviškojo meno,

Kurio versmė — aukščiausia išmintis.
Kas „Fizikos“ bent pačią pradžią skaitė,
Be abejonės, tam ne paslaptis,

Jog žmogiškasai menas turi eiti
Gamtos taku ir jo didi tiesa,
Vaizdingai tariant,— dievo giminaitė.

Taigi, žmogaus būties prasmė visa,
Kaip „Genesy“ yra mums pasakyta,—
Tik šių pradų tolydinė tąsa.

Tačiau palūkininkas ieško kito
Sau kelio, tyčiojasi iš gamtos
Ir jos paveikslą rodo iškraipytą.

Bet paskubėkime. Antai rytuos
Jau spindi Žuvys; Ratai po truputį
Pas Kaurą slenka. Nuo atkriaušės tos

Į apačią tad leiskimės pakriūte".

XII GIESMĖ

Baugu mums buvo žengti nuo atkrantės;
Išvydęs vaizdą tokį prieš akis,
Vargu ar kitas būtų jį pakentęs.

Ir kaip kad riogso ties Trentu griūtis,
Kuri, sudrebus žemei ar nuslinkus,
Ant Adidžės užgriuvo kaip žvėris,

Ir nuokalnė, nuo dūžių jos įlinkus,
Tokia duobėta tapo ir stati,
Jog sunkiai gali leistis keliauninkas,

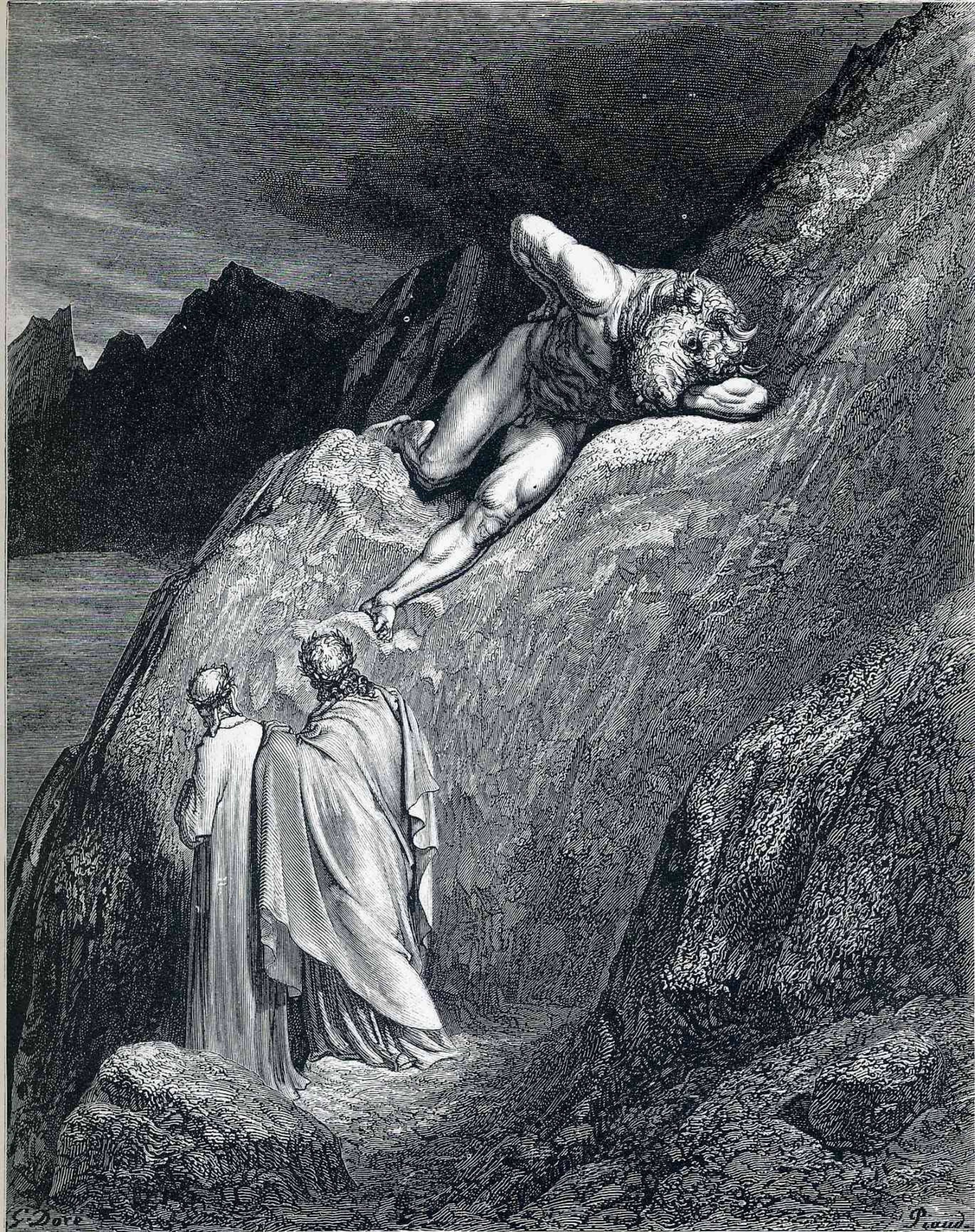
Taip buvo ir šioj požemio srity.
Čia, karvės tariamos kadais pradėtas,
Įskilusio uolyno pakrašty

Dryksojo Minotauras, baubas Kretos.
Mus pastebėjęs, puolė jis draskyt
Patsai save, nerasdamas sau vietos.

Išminčius jam suriko: „Tau, matyt,
Atrodo, jog regi tu atėnietį,
Kuriam tave pavyko nužudyt?

Suklydai! Ne sesuo tavoji kvietė
Šį mano bendražygį. Bėk šalin!
Į tavo bausmę dirstelėt jam knieti".

Ir kaip kad bulius bando bėgt pirmyn,
Bet vietoje šokuoja susaistytas,
Nes kirvis jau įsmigo jo gūbrin,—

G. Doré

Taip tuokart blaškėsi baisūnas šitas.
„Kol siaučia jis, tu drąsiai eit gali!“ —
Sušuko vadas. Pamačiau, kaip ritas

Man iš po kojų akmens didelį,
Lyg jausdami sunkumą gyvo kūno.
Bet mes nebesustojome kely.

Žengiau paskendęs mintyse. „Lai būna
Tau žinoma,— globėjas tarė man,—
Jog ta pakriaušė, saugoma siaubūno,

Kurį ką tik aš suėmiau nagan,
Nebuvo taip nežmoniškai suižus,
Kai pirmą sykį leidaus pragaran.

Girdėti teko man, iš čia sugrįžus,
Jog, laukiant išvaduotojo, kuris
Į pirmą ratą nusileisti ryžos,

Tasai gūdus, kriaušingas dauburys
Taip susiūbavęs, jog visi pajutę,
Kad žemę krečia meilės drebulys

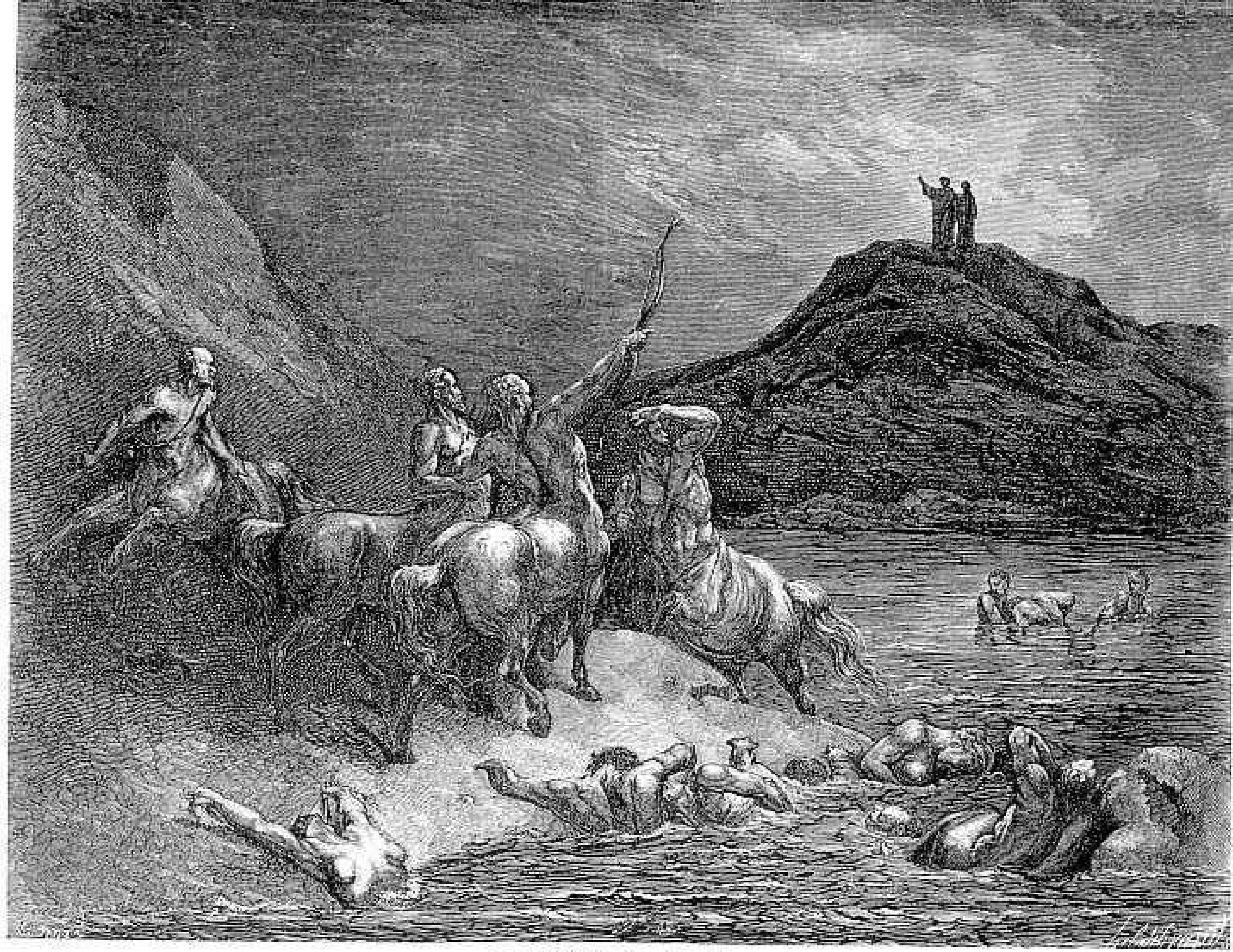
(O jis, anot kai ko, galėjęs būti
Chaoso priežastis); tada ir čion
Pradėjo šimtametės uolos griūti.

Bet pažiūrėk į lomą, apačion:
Tie, kas kadaise artimąjį skriaudė,
Pateko srauto kruvino valdžion“.

O, aklas pykti! Aistra savanaude!
Kiek mulkių trumpaamžių vien per jus
Susėmė šie krantai krauju paraudę!

Vingiavo prieš mane griovys gilus,
Kurs, lauką juosdamas, aplinkui ėjo,
Kaip sakė mano kelrodis buklus.

Jo pakraščiu kentaurai bėginėjo,
Lankais apsiginklavę — panašiai
Kaip kad seniau, medžioklėn sugužėję.

Išvydę mus, sustojo strėlnešiai,
O keletas, temples mikliai įtempę,
Nuo kranto mudu sekė atidžiai.

„Sakykit, kas čia mūsų šalį trempia,—
Suriko vienas jų,— nes šausiu tuoj.
Ko naršot jūs tą atšlaitę atkampią?"

„Paaiškinsim, bet vietoje kitoj.
Mes — pas Chironą,— tarė jam globėjas.—
Žiūrėk, tik vėl neatsidurk bėdoj".

„Tai Nesas,— man pridūrė patylėjęs,
Dėl Dejaniros žuvęs kitados
Ir Herkuliui atkeršyt sugebėjęs.

Štai stovi, nepakeldamas kaktos,
Chironas, kurs išauklėjo Achilą,
Štai Folas, pilnas tūžmasties keistos.

Būriais jie laksto pagrioviu ir pila
Strėles į galvas dvasių prakeiktų,
Kurios iš upės per aukštai iškyla".

Priėjome prie puširgių ristų;
Chironas, išsitraukęs gerą strėlę,
Kuria ūsus gauruotus link žandų

Nuo savo didelės burnos atkėlė,
Saviškiams tarė: „Sako man širdis,
Kad regim gyvą padarą, ne vėlę,

Nes kojom žemę aiškiai liečia jis".
Maniškis, vos tesiekęs jam krūtinę,
Kur baigės jo arklinė prigimtis,

Atsakė: „Taip, mirtis jo nenuskynė,
Ir aš dabar aukščiausiu lėmimu
Jam rodau kelią pragaro gelmyne.

Jis čia — vienos esybės liepimu,
Kuri dėl jo net pertraukė „hosaną".
Aš — ne dvasia be vietos ir namų,

Jis — ne plėšikas. Rūstų žygį mano
Globoja nemirtingoji valia.
Tad lai kas nors anapus nugabena

Šį žemės sūnų, stovintį šalia,
Tegu ant kryžiaus jį pasisodina
Ir perbrenda per upę brastele".

Chironas šauniai galvą atkragino
Ir tarė: „Nesai, būk jam vadovu,
Gink jį nuo kliaučių bet kurio kaimyno".

Jisai pakluso ir žingsniu lengvu
Tuoj nuliuokavo prie bangų raudonų,
Iš kur aidėjo tiek balsų gyvų.

Kentauras tarė: „Nemažai tironų
Čia kunkuliuoja lig ausų kraujuos,
Daug žinomų glemžikų, nevidonų.

Net Aleksandras nutremtas pas juos.
Beširdis Dionyzas čia kankinas:
Dėl jo ilgai Sicilija dejuos.

Tasai juodplaukis — grafas Adzolinas,
O šviesbruvas — tai kitąsyk garsus
Opicas d'Estė, nuodėmių daigynas,

Kurį tikrai pasmaugė jo sūnus".
Pažvelgęs į mane, poetas tarė:
„Teaiškina, pabūsiu nuošalus".

Dar paupiu žemyn kiek pasivarę,
Išvydom žmones, ligi pat gerklės
Nugrimzdusius į sietuvą nešvarią.

Stovėjo vienas jų vidur tėkmės.
„Jisai bažnyčioj persmeigt širdį drįso,
Kuri prie Temzės amžinai garsės",—

Pasakė Nesas. Jų eilė nutįso.
Kitų liemuo kyšėjo ar barzda,
Ir man skaičiuot pažįstamus įgriso.

Seklėjo vis labiau srovė karšta,
Galų gale jinai blauzdas tesiekė;
Tuomet per griovį perėjom brastą.

Kentauras tarė: „Stumiantis į priekį,
Ši kraujo upė slūgsta pamažėl;
Tai pastebėjai tu. Bet patikėki,

Jog dar toliau jinai gilėja vėl
Ir iš palengvo virsta į verpetą,
Kur dūsauja despotai; šit kodėl

Ten dievas kraugerius visokius meta:
Ten — Atila, teriotojas nuožmus,
Ten Sekstas, Pyras verkia daugel metų,

Tenai praliejo ašarų klanus
Abu Rinjerai — Pacas ir Kornetas,
Kurie pribaidė jaunus ir senus“.

Ir apsisukęs dingo iš tos vietos.

XIII GIESMĖ

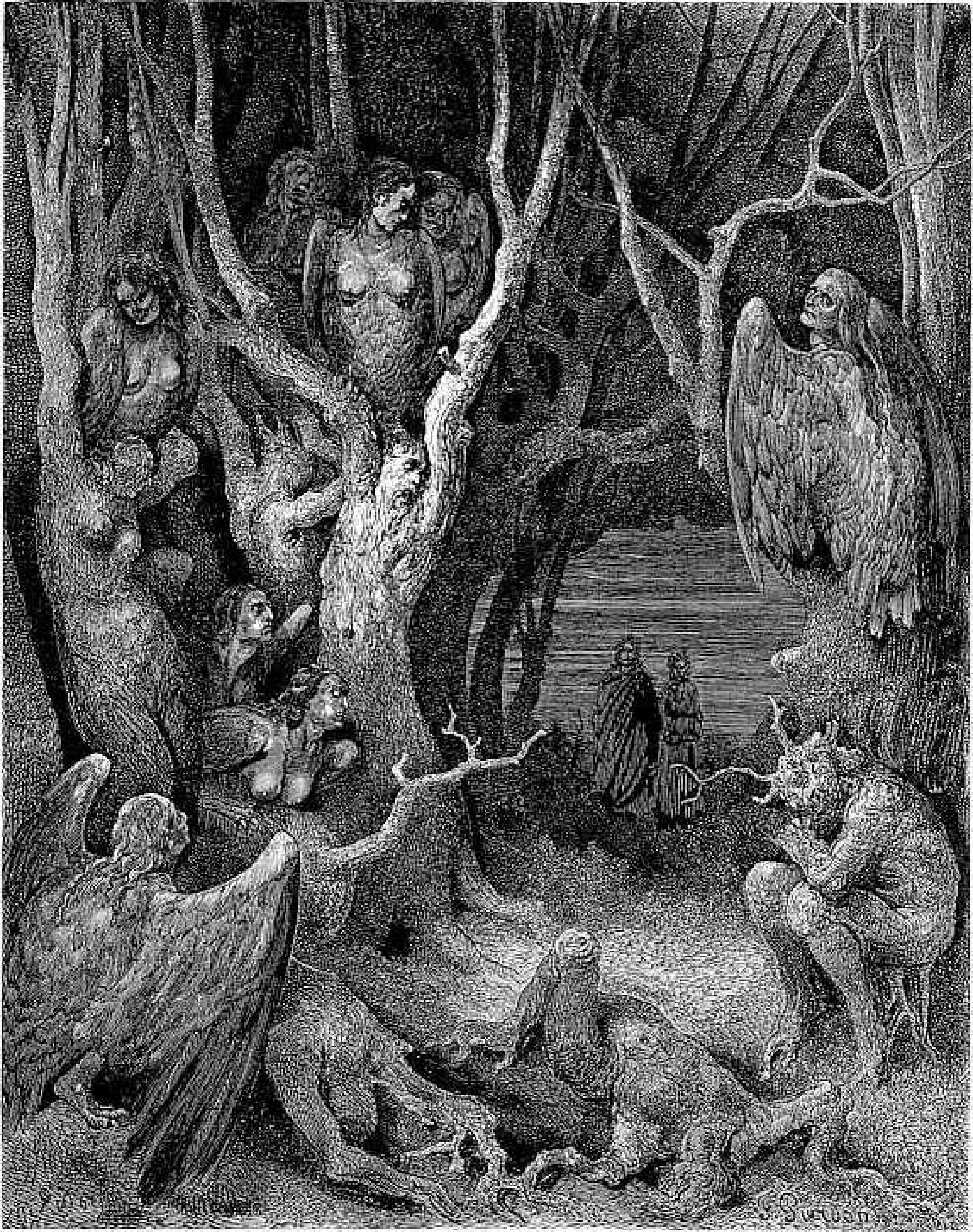
Kentauras dar anapus neatkako,
Kai girioj atsidūrėm tamsioje,
Kurioj nebuvo prošvaistės nei tako.

Pilkšva, niūki ten medžių lapija,
Ir kiekviena šaka — dygi, gruoblėta,
Pilna nuodų, pritvinkusių joje.

Ne, tokio tankumyno neregėto
Tikriausiai neaptiktų net žvėris
Nuo Čečinos krantų ligi Korneto!

Ten harpijos lizdenas; jų būrys
Trojėnus nuo Strofadų išdangino
Ir pranešė, kad jie bėdon įkris.

Pilvais plunksnotais ir veidais merginų,
Sparnais plačiais ir dideliais nagais,
Jos kraupiai ūkia tarp aklų raizgynų.

„Antroji juosta eina tais miškais,—
Globėjas tarė man,— ir jų pavėsy
Tu būsi tol, kol vaizdas pasikeis

Ir degantį smiltyną pastebėsi.
Paliksiu tau aš dalykus kitus,
Nes mano žodžiais vargiai patikėsi“.

Aplinkui išgirdau liūdnus klyksmus,
Bet niekas nepatraukė žvilgsnio mano,
Ir aš sustojau vietoj neramus.

Atrodė, kad vadovas lyg ir mano,
Jog aš vaitojant įtariu vėles,
Kurios tuose brūzgynuose gyveno.

Ir tarė jis, priėjęs prie manęs:
„Nulaužki tyčia bet kurią šakelę,
Kad išblaškytum sau abejones“.

Ir, pildydamas mokytojo valią,
Pajudinau aš krūmą kažkurį,
Ir kelmas sudejavo: „Oi, man gelia!“

Ištryško kraujas lūžio vidury,
Ir pasigirdo vėl: „O, nedraskyki!
Nejau tava širdis tokia žiauri?

Juk žmogumi buvau aš kitą sykį,
Bet paverstas esu grubia šaka.
Taip skaudinti berods nebūtų tikę

Net šliužo sielos“. Kaip žalia pliauska
Iš vieno galo gruzda, o iš kito
Jai laša šnypšdama gaili sunka,

Taip su tamsiu krauju iš kero šito
Alėjo aimanos. Aš sumišau,
Ir stagaras iš rankų man iškrito.

„Ak, vargše siela, tu nepyk, prašau,—
Pasakė išmintingas mantujietis.—
Jei būtų jis žinojęs, kad rašiau

Teisybę,— gal tavęs nebūtų lietęs.
Įtikint jį norėjau tuo būdu,
Bet savo žingsnio pats imu gailėtis.

Pranešk jam, kas buvai pasauly tu,
Kad žemėje, kurion jis grįžti žada,
Tavê galėtų paminėt vardu".

„Mane tos kalbos į pagundą veda,—
Atsakė medis.— Man smagu išties,
Jog pašnekėti proga atsirado.

Nuo Federiko Antrojo širdies
Abu raktu laikiau aš atsidėjęs,
Ir, rodosi, nebuvo paslapties,

Kurios nebūtų man jis patikėjęs.
Su meile ir su pagarba tikra
Jam tarnavau, buvau jo patarėjas.

Tačiau pavydas, ta klaiki aistra,
Valdovų rykštė ir žmonijos maras,
Ta pasalūnė, kekšė atžara,

Kuri tik šniukštinėja, kas kur daros,
Sukiršino Augustą paslapčiom,
Ir prieš mane sukilo visas dvaras.

Norėdamas nusikratyt kančiom,
Nusprendžiau mirt ir tuo nubausti melą,
Bet nubaudžiau save aš nejučiom.

Lai mano šaknys kruvinos pabąla,
Jei priesaiką sulaužiau aš kada
Sinjorui savo, mylimam be galo!

Kai jums ateis laiminga valanda
Pasaulin grįžt,— apginkit mano šlovę,
Kuri tenai pavydo suminta".

„Negaiškim laiko. Jis kalbėt paliovė,—
Vadovas tarė man,— tad klausk patsai,
Stebėkis šia nepaprasta naujove".

Aš atsakiau jam, priblokštas visai:
„Nesugebu. Aš skausmo nugalėtas.
Lai dar ką nors atskleidžia tau jisai“.

Tada į jį vėl kreipėsi poetas:
„Tas vyras padarys, ko tu geidi.
Bet pasakyk, belaisvi užkerėtas,

Kaip šių dygliašakių mazgai kieti
Apraizgo sielą? Ar galės bent vienas
Iš pančių tų ištrūkti ateity?“

Galingai sušvokštė gaudus kamienas,
Ir išgirdau pro šlamesį žodžius:
„Kalba trumpa. Kai baigias mūsų dienos

Ir kai dvasia nutraukė jau ryšius
Su žemės jungu,— į septintą ratą
Jai Minas liepia ristis kur paklius.

Bedugnėn lėkdama kur akys mato,
Miškan ji krinta smulkiu grūdeliu,
Ir pats likimas vietą jai nustato.

Išsikerojusi medžiu kupliu,
Ji savo lapais harpijas maitina,
Kančias išliet ieškodama kelių.

Ateisime ir mes į šį keryną
Susigrąžint pavidalo žmogaus,
Kurį mūs rankos pačios sunaikino.

Bet nieks pirmykščio kūno neatgaus,
Ir mes čionai pakibsime sustirę
Ant savo sielos gyvmedžio dygaus“.

Kol stiebo žodžių klausėmės apmirę,
Kažkur pakilo bruzdesys baisus
Ir mūsų pusėn veržėsi per girią.

Gal panašiai medžiotojas klusus,
Atbėgant šernui, girdi dar atokiai
Traškėjimą brūzgų, šunų balsus.

Štai du nuogaliai, iš kairės iššokę,
Link mūsų plėšias pro šakas painias,
Ir prakaitas čiurkšlėm nuo jųjų kliokia.

Greitesnis rėkė: „Negailėk manęs,
Mirtie!“ Antrasis, pilnas nekantrumo,
Jam šaukė: „Ko per Topo kautynes

Tu, Lanai, neparodei tiek vikrumo?“
Čia, kvapo nebetekęs, griuvo jis
Ir tuoj prasmego be žymės tarp krūmo.

O iš visų kampų jo pėdomis
Lalėjo peralkusios juodos kalės.
Lyg paleisti skalikai rujomis

Jos puolė ant sukniubusio šaukaliaus
Ir išnešiojo su kauksmu piktu
Niekingas nuoplaišas tuščios jo galios.

Tuomet vadovas su manim kartu
Prie kero pakraujavusio priėjo,
Ir buvo mums tikrai klausyt graudu

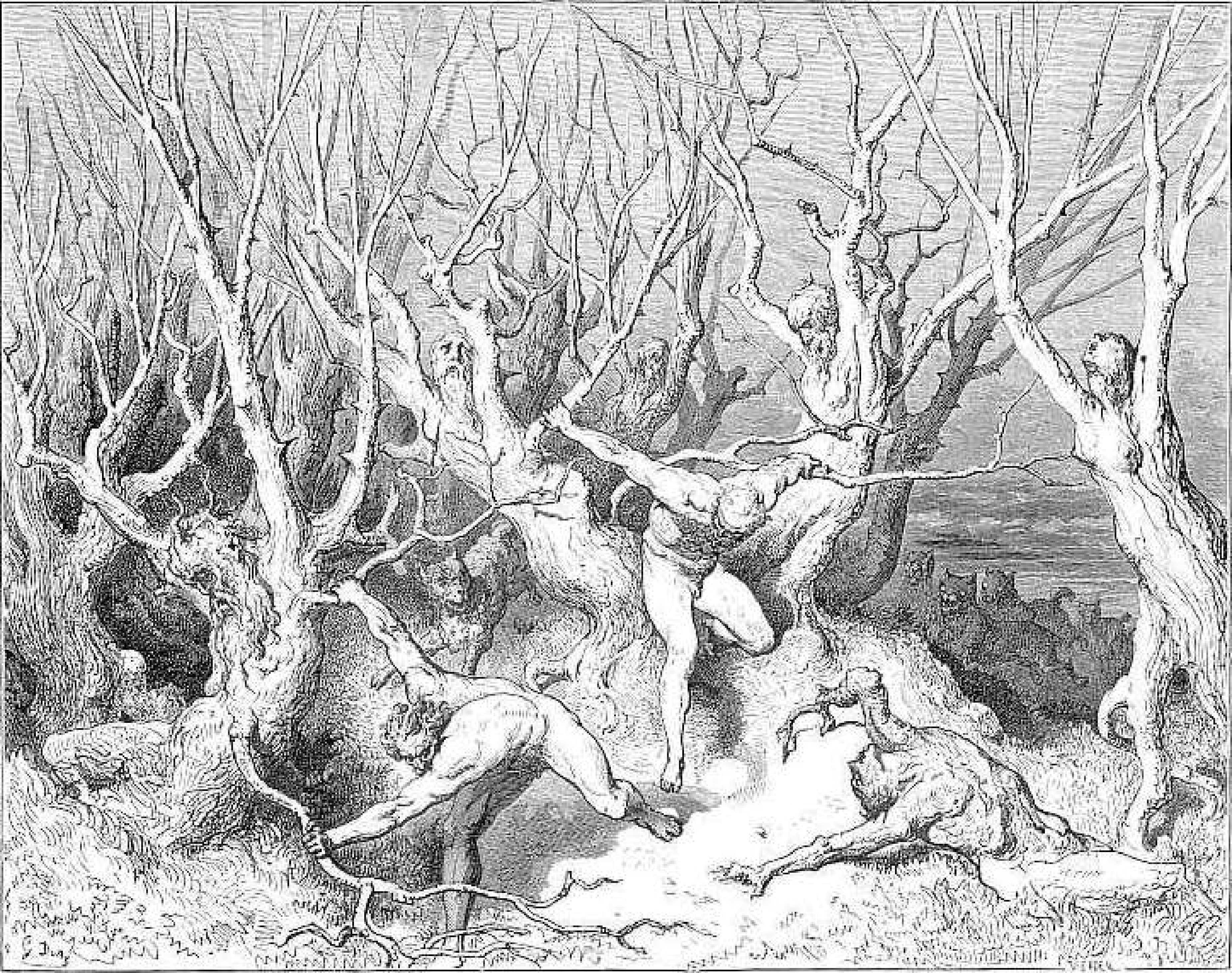
Jo skundo: „Džakomai da Sant Andrėja!
Kam veltui manimi dabar dangstais,
Jei gyvenai ne taip, kaip tau derėjo?“

Išminčius tarė jam: „Lašais karštais
Tau žodžiai sunkiasi krauju patvinę...
Bet pasakyk, kas tu buvai kadais?“

Ir balsą mes išgirdome dyglyne:
„O, kam šiuos gyvus drumsčiate kapus?
Jei norite palengvint man kankynę,

Čionai sužerkit nudrėkstus lapus!
Esu iš miesto, kurs į šventą Joną
Išmainė Marsą ir kuriam nebus

Ramybės nuo ankstesnio mūs patrono.
Gerai, kad likučiai jo statulos
Ant Arno tilto stovi dar iš šono:

Kitaip, dievaž, Florencijos manos
Nebūtų vėl prikėlę tėvynainiai
Po hunų, ją nusiaubusių, audros.

Aš pasikoriau savoje buveinėj“.

XIV GIESMĖ

Gimtinės ilgesys many prašneko,
Ir glėbį lapų, čežančių liūdnai,
Sugrąžinau aš tam, kas jų neteko.

Netrukus mes atėjome tenai,
Kur antras ratas perskirtas nuo trečio,
Kurio baisybių tu dar nežinai.

Pamatėm prieš save dykynę plačią,
Išdegusią taip žiauriai, jog mane,
Vien ją tik prisiminus, šiurpas krečia.

Ją miškas juosė aklina pyne,
Kaip juosė patį jį griovys raudonas.
Sustojome ties plyne ugnine;

Ir, žvelgdamas į smiltis jos geltonas,
Galvojau apie tyrlaukius kitus,
Kuriais žygiavo Afrikoj Katonas.

Žinokite, koks atpildas rūstus
Nedorėlį užgrius! Lai jis pažiūri,
Skaitydamas mane, į tuos vaizdus!

Išvydau netolies didžiausią būrį
Vaitojančių vėlių, visai nuogų,
Kurios ten įvairiai kentėti turi.

Apsčiai gulėjo šmėklų paslikų;
Tupėjo kai kurios jų susirietę
Arba skubėjo iš visų jėgų.

Daugiausia teko tų eiklių regėti;
Mažiausia buvo gulinčių, bet jos
Mokėjo už kitas garsiau stenėti.

Doré

O iš dangaus lopai ugnies kaitrios,
Lyg snaigės, krintančios kalnuos be vėjo,
Iš lėto dribo ant plikos minios.

Kaip kad liežuviai degantys užskriejo
Ant Aleksandro vedamų pulkų,
Kurie saulėton Indijon atėjo,

Ir vadas liepė jiems išmokt laiku
Kiekvieną liepsną kojomis suminti
Ir užgesint ją, kol dar nesunku,—

Taip, lyg pavirtęs į didžiulę pintį,
Spragėdamas tvatėjo net smėlys,
Raudojo žmonės, karščio iškankinti,

Ir pliaukščiojančių rankų mišinys
Beviltiškai nusikratyti taikės
Ant jų tolydžio skrendančias ugnis.

Tariau: „O, tu, tiek bandymų atlaikęs,
Kuriam tepasipriešino kol kas
Maištingų kipšų siautulys besaikis,

Ar žinomas tau milžinas anas,
Kuris ant plėnių tyso užsispyręs
Ir niekina jį laižančias liepsnas?“

Ir dykumos gaisringos didžiavyris
Neklausiamas atšovė: „Nors degu,
Bet toks, koks gyvas, liksiu aš ir miręs!

Jupiterio nebuvo man baugu
Net ir tada, kai prieš mane jis šėlo
Ir švaistėsi žaibu it botagu.

Tad lai juodojoj kalvėj Mondžibelo
Jis nualsina kiklopus visus
Ir šaukiasi Vulkano savo mielo

Lyg tais laikais, kai griaudėjo garsus
Gigantų mūšis, lai mane jis plaka,—
Man vis tiek pat jo kerštas nebaisus!“

Tuomet manasis kelrodis prašneko,
Pakėlęs balsą taip, kaip niekada:
„O Kapanėjau, negi neišseko

Lig šiol puikybė tavo prakeikta?
Nuo šito begalinio įtūžimo
Padvigubėja tau kančių našta“.

Po žodžių tų poetas kiek aprimo
Ir tarė man: „Tai vienas septynių
Dalyvių didžio Tėbų apgulimo;

Tasai akiplėša (yra žinių)
Iš dievo tyčiojosi,— štai dėl ko jis
Kaip šventvagis garsėja tarp žmonių.

Keliauk paskui mane. Bet saugok kojas,
Įkaitintų smilčių neliesk jomis,
Eik ten, kur plynė su mišku ribojas“.

Taip mudu atžingsniavom tylomis
Prie upeliuko, trykštančio iš žemės,
Kurio rausvumo būgštauju dar vis...

Lyg nuotakus latakas Bulikamės,
Paleistuves viliojantis kasdien,
Smiltynais bėgo jo bangelės ramios.

Šaltinio to lovys — akmuo išvien,
Net pakraščiai, ir tie suakmenėję.
Ir, dėmesį nukreipęs jo tėkmėn,

Ėjau aš paskui savąjį globėją.
„Nors mes, pro atvirus visiems vartus
Įžengę čion, daug esame regėję,

Bet ši upelė stebuklus kitus
Toli pralenkia: ten, kur ji srovena,
Nesvilina liepsnojantis lietus“.

Tie žodžiai, ištarti poeto seno,
Sužadino tik alkį manyje,
Ir nekantria širdim aš laukiau peno.

Jis tęsė: „Jūroje tolimoje
Gali tu rast apleistą Kretos salą:
Jai valdant, džiaugės laime žmonija.

Ten dunkso Idos kalnas, kurs nualo
Naujais laikais, o buvo kitados
Versmėm ir medžiais išdidus be galo.

Ieškojo Rėja sūnui čia globos
Ir, vos tiktai išgirdus verkiant vaiką,
Šūksmais garsiais jį gynė nuo bėdos.

Tą kalną stabas milžiniškas laiko;
Jo nugara į rytus atsukta,
O akys Romon žvelgia visą laiką,

Galva — iš gryno aukso nulieta,
Krūtinė, kaip ir rankos,— sidabrinė,
Iš skaistvario — liemens dalis kita;

Bet jei kairė jo koja — geležinė,
Tai dešinė — iš molio ištisai
(Ji būtent atspara jo pagrindinė).

Lig pat galvos suaižėjęs jisai,
Ir kūnu ašarų srovelės plonos
Siurena, graužia uolą jų lašai,

Kurių dėka čia Stiksas, Acheronas
Bei Flegetonas gema po žeme;
Sutvinsta jų ne vienas milijonas,

Kol pačiame bedugnės gilume
Jos virsta šalta pelke: tai Kocitas,
Kurį tau greit parodysiu. Eime“.

Tuomet paklausiau: „Jei upelis šitas
Atplaukia pragaran iš taip toli,
Dėl ko lig šiolei slėpė jį granitas?“

„Ši dubuma,— jis tarė,— apvali;
Nors vis į kairę stūmėmės iš reto
Ir gan ilgai išbuvome kely,

Bet mes dar neapsukom pilno rato.
Užtat nesistebėk, jei tiek daiktų
Keisčiausių tavo akys nuolat mato“.

Tariau aš: „Letos neminėjai tu.
Kur ji? Kur Flegetonas, susitvenkęs,
Anot tavęs, iš ašarų slaptų?“

„Mana širdis tavam smalsumui lenkias;
Tad ugniaspalvio srauto vilnyse,—
Atsakė jis,— kai ką įžvelgti stenkis.

O Letą mes prieisime tose
Buveinėse, kur dėmę ilgalaikę
Jau nusiplauna kenčianti dvasia.

Dabar šią girią mums palikti reikia.
Žygiuok,— jis tęsė,— mano pėdomis;
Eik atkraščiais, jie saugų kelią teikia,

Kur žiežirba mažiausia neužkris“.

XV GIESMĖ

Akmens briauna mes žengiam palei krantą,
O tirštas garas aušina bangas.
Kaip nuo gražiosios Briugės lig Visanto

Flamandai stato pamary tvankas,
Tikėdamies, kad jųjų rankų meno
Nepažabota jūra išsigąs;

Kaip Paduvoje, kur Brenta srovena,
Išdygsta dambos, saugančios namus,
Pakol dar sniegas dengia Kjarentaną,

Taip ir čionai kūrėjas sumanus
Paaukštino kraštus to upeliuko,
Nors pakilumas jų ne tiek žymus.

Mes jau toli palikom šilą niūkų,
Bet varėmės pirmyn ramiu žingsniu,
Kol dingo vaizdas jo už dulsvo ūko.

O priešais traukė vis daugiau žmonių,
Kurie pro šalį gūrino paniurę
Ir mus lydėjo tiriamu žvilgsniu:

Taip, delčiai spingsint, pakeleivis žiūri
Ar posenis siuvėjas tuo metu,
Kai adatą ir siūlą rankoj turi.

Mums beinant, vienas iš klajūnų tų
Mane ūmai pažino ir, paėmęs
Už skverno, šūktelėjo: „Ar tai tu?"

Jis tiesė ranką. Aš, vyzdžius įrėmęs,
Į veidą jo apsvilusį žvelgiau,
Ir nors jo bruožus temdė juodos dėmės,

Manajam protui darės vis aiškiau,
Kas čia toksai. „Nejau regiu sinjorą
Brunetą?" — jam nustebęs pasakiau.

„Sūnau,— jis tarė,— jei turėtum noro
Drauge su Latinu paeit šiek tiek,
Apleisiu aš trumpam šią gailią vorą".

„Tuo džiaugsiuosi širdingai, patikėk,
Ir jeigu,— atsakiau,— nebus užginta,
Su tavimi prisėsiu aš bent kiek".

„Vėlė, kuri iš virtinės iškrinta,
Privalo šimtą metų,— tarė jis,—
Gulėt, lietaus ugninio iškankinta.

Skubėkim tad į priekį gretomis.
Paskiau man teks eilėn sugrįžti vėlei
Pas tuos, kurių rauda be galo sklis".

Aš nedrįsau nukrypt nė valandėlei
Nuo tako iškilaus ir pagarbiai
Aukščiau laikiausi atsargumo dėlei.

„Kuriuo būdu šioj pragaro duobėj
Tu gyvas atsidūrei,— jis paklausė,—
Kas vadovauja tau taip nuostabiai?"

„Tenai, viršuj, kur žemė mūs mieliausia,—
Tariau aš jam,— paklydau lomoje,
Sulaukęs savo amžiaus vaisingiausio.

Tik vakar rytą palikau aš ją
Ir netikėtai suradau globėją,
Kuris man tikslą rodo kelyje".

„Laimingai uostan plauk,— jis prakalbėjo,—
Žvaigždė tavoji šlovę tau atneš,
Jei ateitį teisingai aš nuspėju.

Ir jei gyvųjų tarpe būčiau aš,
Tai, atvangios linkėdamas kelionės,
Tau būtinai pagelbėčiau, dievaž.

Tačiau tūžmingi akmenširdžiai žmonės,
Nuo Fjezolės atklydę kitada,
Už tavo labdarybes ir malones

Atsimokės pagieža ir klasta:
Aitrių šermukšnių raizgiame tankyne
Juk figmedžiui lepiajam ne vieta.

Juos neregiais kiti yra praminę;
Tų gobšų, tų puikuolių pavydžių
Iš tolo lenkis kaip žvėries laukinio.

Išalkę tavo žygdarbių didžių,
Ir šie, ir tie norės tave suryti,
Bet liks ožys be pusryčių gardžių...

Jei Fjezolės galvijai netašyti
Viens kitą su šiaudais podraug suės,
Kaip rast jų mėšle daigą bent mažytį

Tos prakilnios romėnų padermės,
Kuri prieš daugel amžių įsitaisė
Šioj nuodėmingoj gūžtoj nešlovės?"

„Dangus,— tariau,— manų maldų nepaisė,
Kitaip tikriausiai ligi šios dienos
Regėtumei tu saulę kaip kadaise.

Paveikslas tavo tėviškas liepsnos
Iki mirties liūdnoj širdy manojoj,
Kuri tau bus dėkinga, nes žinos,

Jog žmogų tu pamokyt užsimojai,
Kaip siekti amžinybės. Apie tai
Paskelbsiu mūsų žemėj mylimojoj.

Tu manąjį likimą supratai.
Norėčiau, kad manim neabejotų
Ir ta, kurią išvyst geidžiu karštai.

Užtikrinu tave, jog akmenuotu
Lemties keliu aš kopti sutinku;
Kad sąžinė manęs tik nekamuotų!

Esu pripratęs prie tokių šnekų.
Fortūnai dera sukti savo ratą,
Kaip žemdirbiui — baksnoti kauptuku".

Čia gerbiamas poetas žvilgsnį meta
Per dešinįjį petį į mane
Ir sako: „Kas įsistebi, tas mato".

O aš, Bruneto iškalba šaunia
Naudojuos vėl ir klausiu, ar nežino
Daugiau vardų šios pragorės dugne.

Jis tarė man: „Iš to baisaus knibždyno
Labiausiai pažymėtini keli".
Visų jų suskaičiuot jis nemėgino

Ir tęsė: „Šie mokslinčiai dideli,
Šie dvasininkai daug tau pasakytų,
Vienodų nuodėmių vergai akli.

Ten Priscianą vargstantį regi tu,
Akorso sūnų gabųjį... Anas
Piktybių balon irgi nusirito;

Jį tarnas, pono pareigas einąs,
Nuo Arno ištrėmė pas Bakiljonę,
Kur baigė tas nešvankėlis dienas.

Gana. Turiu nutraukti mūs kelionę,
Ir vardinti kitus nėr laiko jau:
Vėl slenka smėlio debesys geltoni;

Būrius naujus sutikti aš bijau,
„Lobyną“ mano peržvelk atsidėjęs:
Jame esu dar gyvas. Aš baigiau“.

Ir apsisukęs nušvilpė kaip vėjas,
Lyg būtų nuo Veronos netolies
Dėl gelumbės žalios lenktynių ėjęs.

Atrodė, kad visus jis nugalės!

XVI GIESMĖ

Aš jau girdėjau, kaip vanduo, nukritęs
Į kitą ratą, šniokštauja dusliai,
Tarytum avily dūzgėtų bitės.

Čia trys pamėklės, kuopoj didelėj
Žingsniavusios per svilinančią liūtį,
Link mūsų bėgti leidosi mikliai,

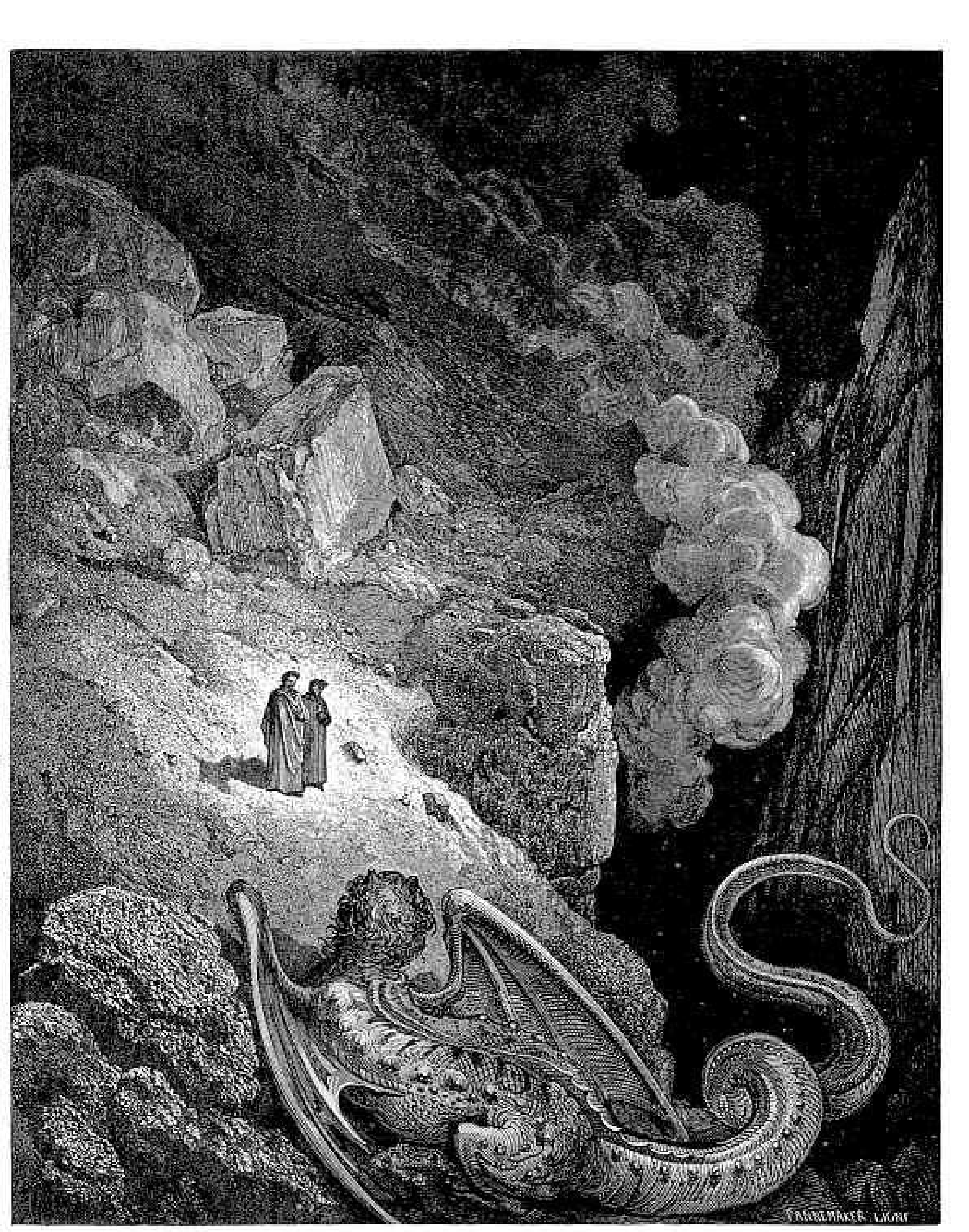
Man šaukdamos: „O, stabtelėk truputį!
Tu, sprendžiant iš tavosios aprangos,
Turi iš mūs gėdingo miesto būti“.

Ant kūnų jų neliko nė sveikos
Vietelės, degė žaizdos vien didžiulės,
Kurioms nupiešti trūksta man jėgos.

Išgirdęs graudų balsą tos trijulės,
Vadovas tarė man: „Būk pagarbus,
Juk šios patamsių šmėklos — neįžūlios.

Ir nors tasai ugnies lietus kraupus
Negailestingai kerta tartum strėlės,
Tau paskubėt pirmam naudinga bus“.

Vos tik sustojom, nelaimingos vėlės
Pragydo vėl. Štai jos visai arti,
Bet nesiliauja šokis jų pašėlęs.

Kaip žvilgančiu aliejum ištepti
Nuogi atletai taikstos įsirężę
Viens kitą stverti rūstūs ir rimti,

Taip vargšai tie į mudu veidus gręžė
Ir sukosi beviltiškai ratu,
Nes juos į kitą pusę kojos nešė.

„Jei tau,— prabilo vienas,— bus koktu
Čionai regėt mus tokius subjaurotus,
Tai bent neatsišauk žodžiu piktu,

Mus prisimink garbe apvainikuotus
Ir pasakyk, kas tu, kurs atvykai
Gyvom pėdom į šiuos negyvus plotus?

Štai tas, kurį vejuosi jau ilgai,
Nuogų baidyklių kupetoje rados.
Bet man kiti prisimena laikai:

Jisai — anūkas žinomos Gvaldrados,
Jo vardas — Gvidogvera; kažkuomet
Jis buvo sumanus karys ir vadas.

Anas, kur plūkias už manęs tuoj pat,—
Tegjajas Aldobrandis, daug nuveikęs
Ir nepelnytai pamirštas užtat.

Dabar į Rustikučį žvelgti teikis:
Nešu aš kryžių vien tik dėl žmonos,
Man pakenkė jos išdidis besaikis“.

Jei aš nebūčiau būgštavęs liepsnos,
Iš karto jiems į glėbį būčiau puolęs,
Nelaukdamas, kol vadas man pamos.

Mane nuo jų teskyrė vienas šuolis,
Tačiau, išgąsdintas ugnies drugių,
Sutramdžiau savo norą lyg baikštuolis.

„Jau iš globėjo žodžių atsargių,—
Atsiliepiau į jųjų karčią bylą,—
Aš supratau, ką prieš akis regiu,

Ir ne pasibjaurėjimas man kyla,
O skausmas ir užuojauta tikra,
Kuri širdy ne taip lengvai išdyla.

Visus mus jungia tėviškė bendra,
Ir aš jums karšta meile atsiteisiu
Už tai, kas jūsų nuveikta yra.

Atmetęs tulžį, trokštu gėrio vaisių,
Kuriuos man žada kelrodis dosnus,
Kai žemės vidurin aš nusileisiu".

„Lai daug dar metų siela neužsnūs,—
Jisai man palinkėjo,— tavo kūne,
Lai vardas tavo amžiams liks kilnus!

Bet pasakyk, ar į šlovės viršūnę
Vis kopia mūsų miestas kaip kadais,
Ar jo dorybės žemėje jau trūni?

Antai Borsjerė su draugais kitais:
Jisai, tik spėjęs iš tenai atklysti,
Mus pribloškė naujų laikų vaizdais".

„Florencija, raudok! Tau begėdystė
Išpuikusių ateivių primesta,
Ir tu vien turtų geismą tepažįsti!"

Taip sušukau aš degančia kakta,
O jie susižvelgė tylom, sumoję,
Kokia žiauri prasmė čia paslėpta.

„Jei geras žodis tiek tau tekainuoja,—
Sutartinai atsakė visi trys,—
Lai sėkmę tau likimas dovanoja.

Kai tavo kojos iš gelmių išbris,
Kai „ten buvau" galėsi pasakyti
Ir blikstels tau jaukių žvaigždžių būrys,

Paskelbk žmonėms, jog teko mus matyti".
Ir jie pasklidę nulėkė taku,
Lyg kad sparnai jiems būtų pritaisyti.

Taip greit ištarti „amen“ net sunku,
Kaip staigiai iš akiračio jie dingo;
Ir štai aš vėl palengvėle slenku

Paskui vadovą savo išmintingą.
Netrukus mes išgirdom netoli
Vandens ūžimą kurtų ir siaubingą.

Kaip toji upė, pradžioje tyli,
Kaip įnoringa juosta Akvaketos
Nuo Monte Vezo, ten, kalnų šaly,

Žemyn vis teka link skirtos jai vietos,
Kol ją priglobia marių platuma
(Bet nuo Forli jos vardas pažymėtas

Kitoniškai), ir krinta kriokdama
Prie pat San Benedeto vienuolyno,
Kur per menka dangaus tarnų šeima,—

Taip į bedugnę nuo stataus uolyno
Garmėjo vandens drumzlina srove
Ir mūsų galvas gaudesiu svaigino.

Buvau apsivyniojęs aš virve;
Su ja nesyk ėjau medžiot žvėriuko,
Viliojančio mus povyza žavia.

Ji man lengvai nuo klubų atsisuko,
Ir aš ją vado paslaugoms laikiau
Suvytą į stamantrų ritinuką.

Tuomet, kad rankai būtų patogiau,
Jis atsistojo šonu ir ją metė
Į prarają, nuo krašto atokiau.

„Turbūt jisai ką įdomaus pamatė,—
Tariau aš sau,— jei žiūri taip duobėn...
Kuo dar gelmė apstulbins gyvą svetį?“

Kokie apdairūs turim būt kasdien
Su tais, kurių šneka — ne tuščias žodis,
Kurie įžvelgia mūs darbų esmėn!

„Tuojau prieš mudu šičia pasirodys
Tai, ko aš laukiu, ką vaizduojies tu.
Stebėk“,— pasakė jis, mane paguodęs.

Mums pridera laikyti už dantų
Teisybę gryną, primenančią melą,
Kad raust netektų su kaltais kartu.

Tačiau dabar tiesa kalbėt privalo!
K o m e d i j o s manosios eilėmis,
Kurių versmė te niekad neužšąla,

Prisiekiu jums, jog savo akimis
Tirštoj tamsoj išvydau aš pabaisą,
Išnyrančią ir skrodžiančią vilnis;

Taip grįžta naras, kurs vargų nepaiso
Ir kojomis bei liemeniu leinu
Vairuoja greit, kai inkarą pataiso,

Įstrigusį dugne tarp akmenų.

XVII GIESMĖ

„Tasai žvėris aštriauodegis knisa
Uolas, nebijo mūrų nei kardų
Ir nuolat nuodija pasaulį visą“.

Taip tarė man vadovas ir, vardu
Nešaukdamas gigantiško plaukėjo,
Jam liepė sliuogti marmuro krantu.

Ir štai, iškėlęs galvą, atpuškėjo
Įkūnijimas melo ir klastos,
Kurio tik uodega gelmėj slypėjo.

Jis buvo išvaizdos labai rimtos,
Oraus ir gero veido; bet jo stotas —
Nelyginant kokios angies piktos.

Nuo panagių lig pažastų — plaukuotas;
O ant kupros ir šonų jo plačių —
Neaiškus raštas, margas ir taškuotas.

Nei turkui, nei totoriui nėr vilčių
Pasiekti audėjystėj tokį meną;
Arachnei neatskleist jo paslapčių!

Kaip luotas, kurs, pamiršęs uraganą,
Pusiau pagrimzdęs ilsis vandeny;
Kaip ten, kur ėdrūs vokiečiai gyvena,

Medžioti tupia bebrai alkani,
Taip įsirito slibinas suzmekęs
Briaunon, kur baigias tyrai vargani,

Bet galas jojo uodegos dvišakės,
Už skorpiono gylį klaikesnės,
Tuštumoje rangydamasis plakės.

„Dabar,— globėjas tarė,— mums reikės
Šalin pasukt iš kelio įpusėto
Link baubo, riogsančio prie kiaurymės“.

Mes dešinėn patraukėme iš lėto
Ir nužingsniavom atkraščiu saugiu,
Kad liepsnos mus pasiekti negalėtų.

Ir štai, artyn prislinkęs, aš regiu
Ties prągarme, įkaitintam smiltyne,
Nemažą pulką padarų baugių.

Poetas tarė: „Tiek takų išmynę,
Mes krypstam prie šio baro pabaigos;
Nueik, dar pažiūrėk į jų kankynę,

Tik nepradėk šnekos per daug ilgos,
O aš kol kas pakalbinsiu tą žvėrį:
Jis, mus paėmęs, erdvę greit vagos“.

Ir, žvilgtelėjęs ten, kur ugnys žėri,
Septinto rato apvadu einu
Pas tuos, kurie sėdėjo lyg nustėrę.

Gėla jiems tryško iš akių liūdnų,
Jie rankom dangstės, o iš tyrų pusės
Vis lėkė dulkės, pluoštai pelenų...

Viduvasarį, nuo kaitros uždusęs,
Šuva prie gurbo muistos panašiai,
Kai blusos puola jį, gyliai ir musės.

Juos atpažint aš mėginau bergždžiai,
Nes veidus jiems liepsnų kruša kapojo;
Bet veikiai pastebėjau, jog kapšiai

Visiems ant raiščio pakaklėj kabojo
Ir jųjų ženklas bei pati spalva
Tarsi ramino kankinį abuoją.

Man rodės, vieno buvo ji gelsva,
O jos dugne ryškėjo žydro liūto
Liemuo galingas, kojos ir galva.

Aš pamačiau ant kito kaklo drūto
Maišelį purpurinį ir jame
Lyg pienas baltą žąsiną išsiūtą.

Ant balto krepšio mėlyna dėme
Paršinga kiaulė traukė žvilgsnį mano.
„Eik lauk! Nelandžiok gyvas po žeme! —

Man kapšio savininkas pagrumeno,—
Žinai, kas greit sėdės čionai, kairėj?
Kaimyno savo laukiu — Vitaljano.

Tie florentiečiai rėkia įkyriai:
‚O kur tasai, kuo galim pasikliauti,
Su trim ožiais herbe?' Kokie stuobriai!

Juk aš gi paduvietis! Ko čia bliauti?"
Ir lūpos jo išsiviepė keistai,
Lyg besilaižantį matytum jautį.

O aš, uoliausiai vykdydamas tai,
Kas liepta man, grįžau vėl pas globėją,
Palikęs tuos, kurių šimtų šimtai.

Jis ant žvėries tuo tarpu jau sėdėjo
Ir nuo siaubūno keteros aukštos
Man tarė: „Leistis metas mums atėjo.

Laikykis! Laiptus mudviem jis atstos.
Tu prieky sėsk, o aš — arčiau prie galo,
Kad nieks tau nekliudytų iš paskos“.

Ir kaip žmogus, artėjant drugiui, bąla
Ir, žvelgdamas į mėlstančius nagus,
Vien nuo pavėsio vaizdo visas šąla,—

Taip aš stovėjau liūdnas ir niaukus,
Bet susigėdau tartum prieš ryžtingą
Ir gerą poną — tarnas nerangus.

Užsiropščiau ant milžino diržingo;
Norėjau šūktelt: „Apkabink mane!“ —
Bet gomury manajam balsas dingo.

Tačiau tasai, kieno globa dosnia
Naudojausi pavojuje ne sykį,
Tuoj prie manęs prigludo krūtine.

„Na, Gerionai, skrisk, nesiraivyki!
Keliauji tu ne dykas,— tarė jis.—
Tūpk atsargiau ir šuolių nedaryki“.

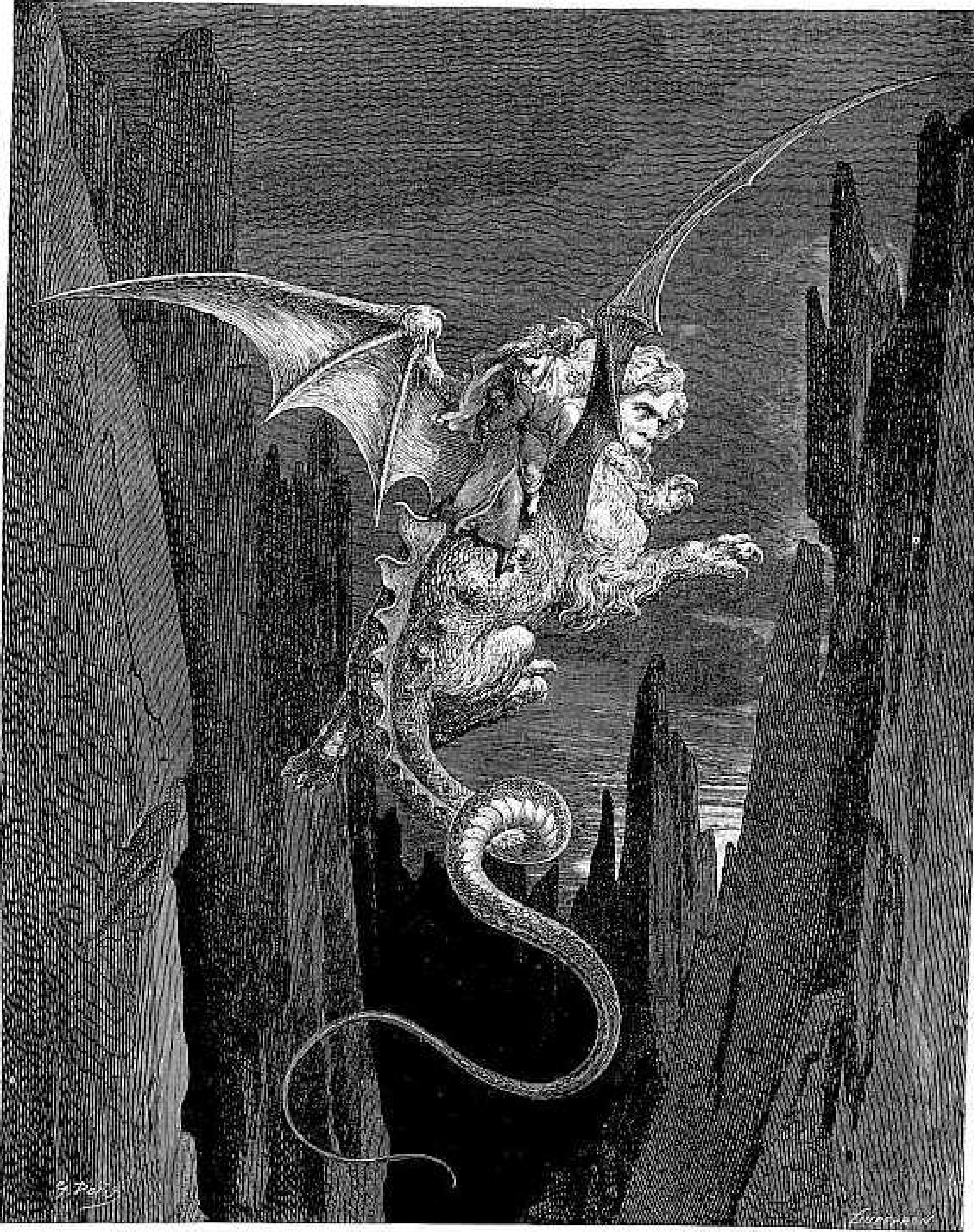
Kaip luotas, iš pradžių atbulomis,
Pastumtas atsitraukia nuo pakrantės,
Taip nučiuožė galiūnas erdvėmis,

Atsuko galvą priekin neiškentęs,
Lyg ungurys išsitiesė lengvai,
Ir kojos graibstė orą tarsi mentės.

Tu, Faetonai, šitaip nebuvai
Išgąsdintas, kai vadžios tau iškrito
Ir aukštuma užsiplieskė rausvai;

Ne taip, Ikarai, vaško ištirpdyto
Pabūgai tu, kai pametei sparnus
Ir tėvas tau sušuko: „Kur skrendi tu?“ —

Kaip kad buvau aš tuokart neramus,
Kada ore pasijutau pakibęs
Ir tik kūpsojo slibinas prieš mus.

O jis sau leidos tykiai per tamsybes;
Į veidą pučiant vėją vien jaučiu
Ir vėsą dvelkiant iš juodos gilybės.

Štai dešinėj su dundesiu kurčiu
Krioklys kažkur jau krenta... Ir sustiręs
Žemyn šnairuoju nuo žvėries pečių.

Bet kai, labiau dar apačion pasviręs,
Aš išgirdau raudas ir pamačiau
Liepsnų gausybę,— sustingau apmiręs.

Mes sukome ratu kaskart lėčiau;
Atrodė, Gerionas tūpti rengias,
Ir slinko siaubo vaizdas vis arčiau.

Kaip sakalas, daug skraidęs po padanges
Ir tiek medžiojęs be jokios naudos,
Jog šeimininkas sako: „Veltui stengias!“,

Tik daro vieną kilpą po kitos
Ir leidžias, iš piktumo pasimetęs,
Toliau nuo savo vietos įprastos,—

Taip nutūpė baisūnas plačiapetis
Ten, kur uola stūksojo nukirsta,
Ir tuoj išnyko, naštą nusikratęs,

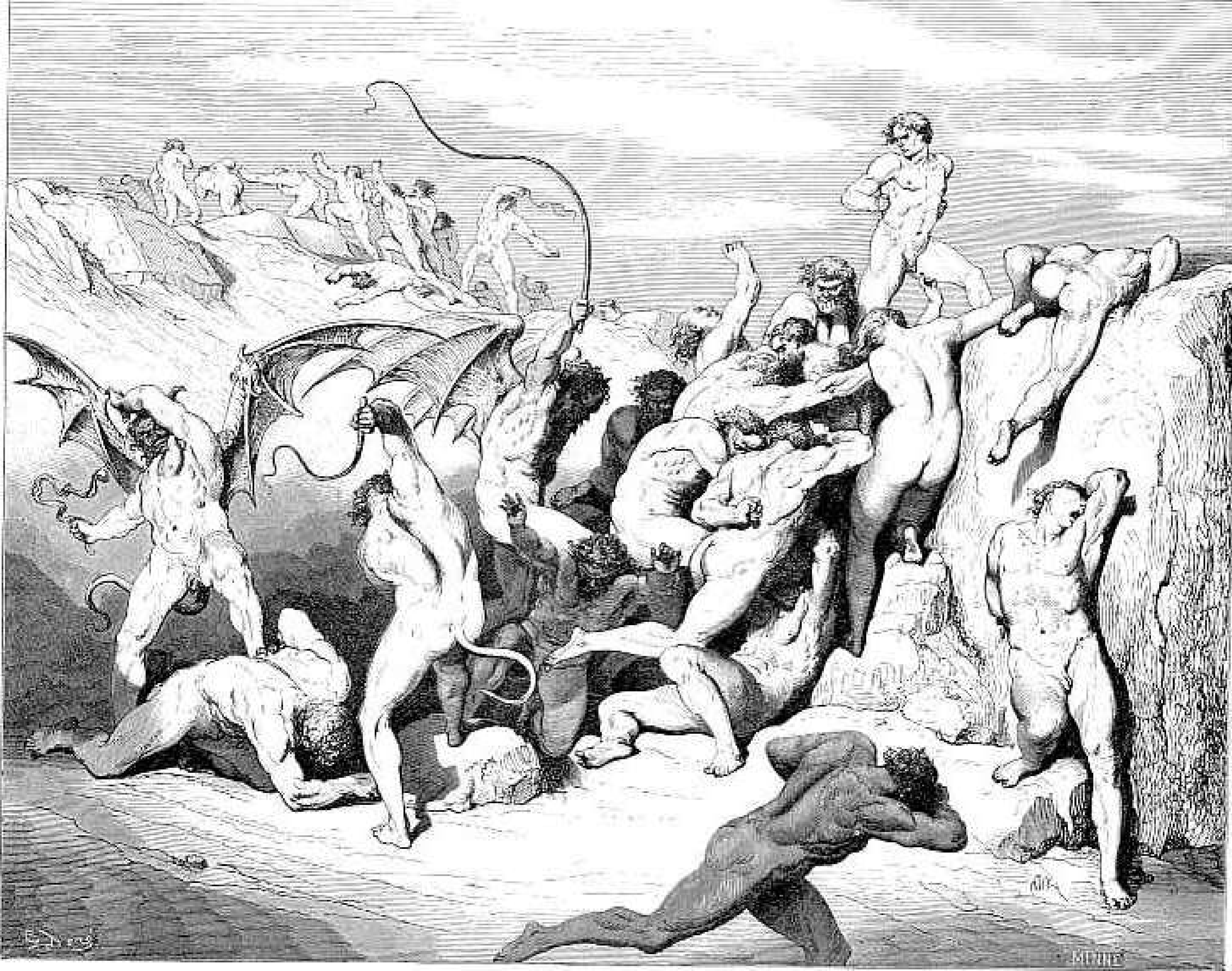
Lyg ta strėlė, iš lanko paleista.

XVIII GIESMĖ

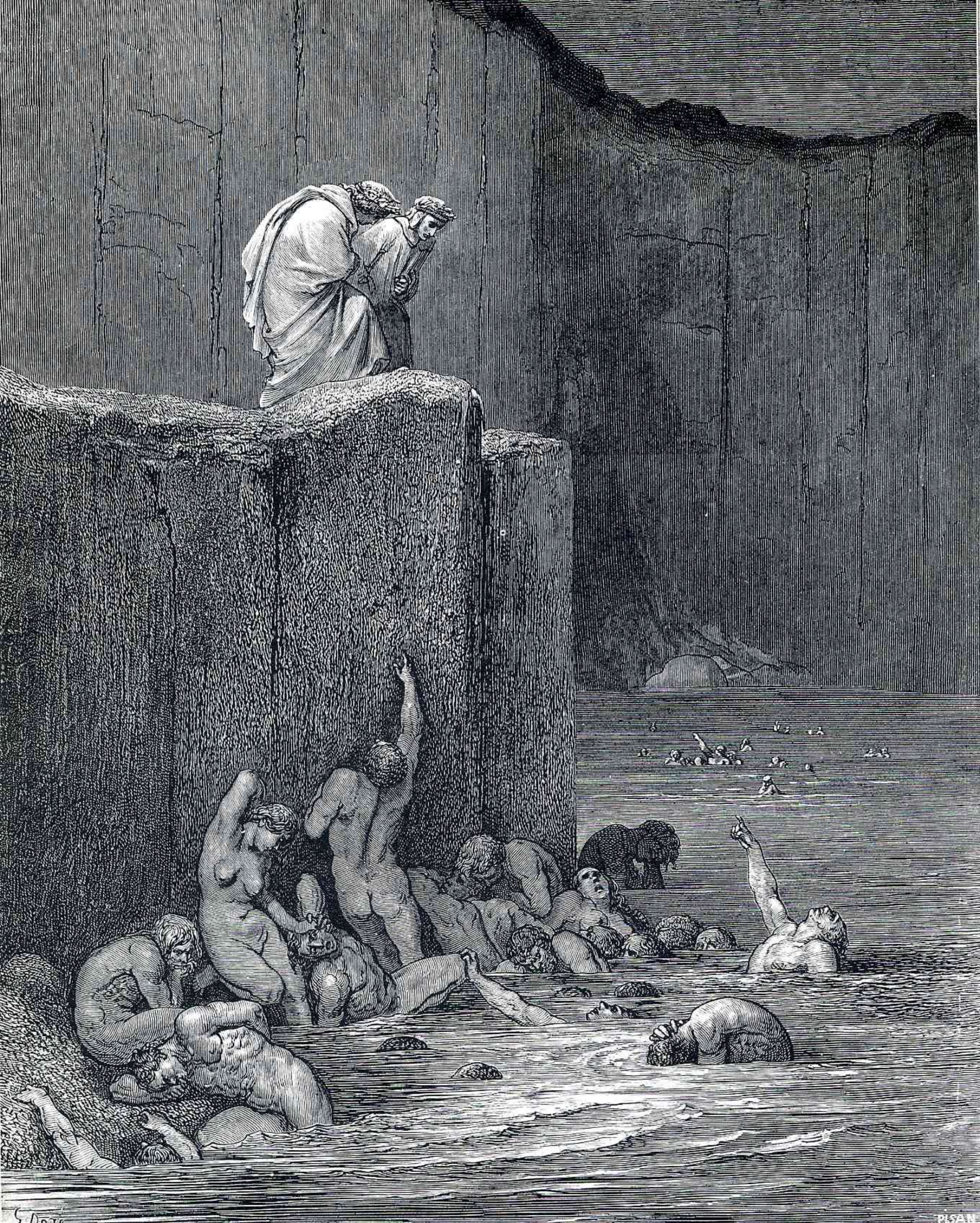
Yra uolinga požemy vietovė,
Spalva jos — tartum titnago, niūri,
Kaip ir kalnų, kurie aplinkui stovi.

Jos vardas Maleboldžė. Vidury
Ten šulinys didumo nematyto,
Apie kurį išgirsti dar turi.

Erdvė kaip juosta, einanti nuo šito
Gilaus armens iki stačių gūbrių,
Į dešimtį barų lyg suraižyta.

PISAN

Kaip aukštą pilį, apsuptą stiprių,
Patikimai ją sergėjančių sienų,
Eilė griovių dar saugo įvairių,

Taip ir čionai; ir kaip kad nuo kiekvieno
Tvirtovės įėjimo visados
Į krantą tiltai tiesiami šiandieną,

Taip nuo uolų, mus gaubiančių, ribos
Skliautuoti pleištai akmeniniai veda
Per įlomius lig šulinio angos.

Štai kur, nespėjus man atgauti žadą,
Mus atnešė žvėris. Ir įdėmus
Kairėn žengiu aš paskui savo vadą.

O dešinėj naujus regiu skausmus,
Daug nusidėjėlių ir daug engėjų,
Kurie griovy pirmajam laukė mūs.

Jo gilumoj nuoga minia knibždėjo:
Vieni mums priešais ėjo, o kiti
Ten pat, kur mudu, tekini skubėjo.

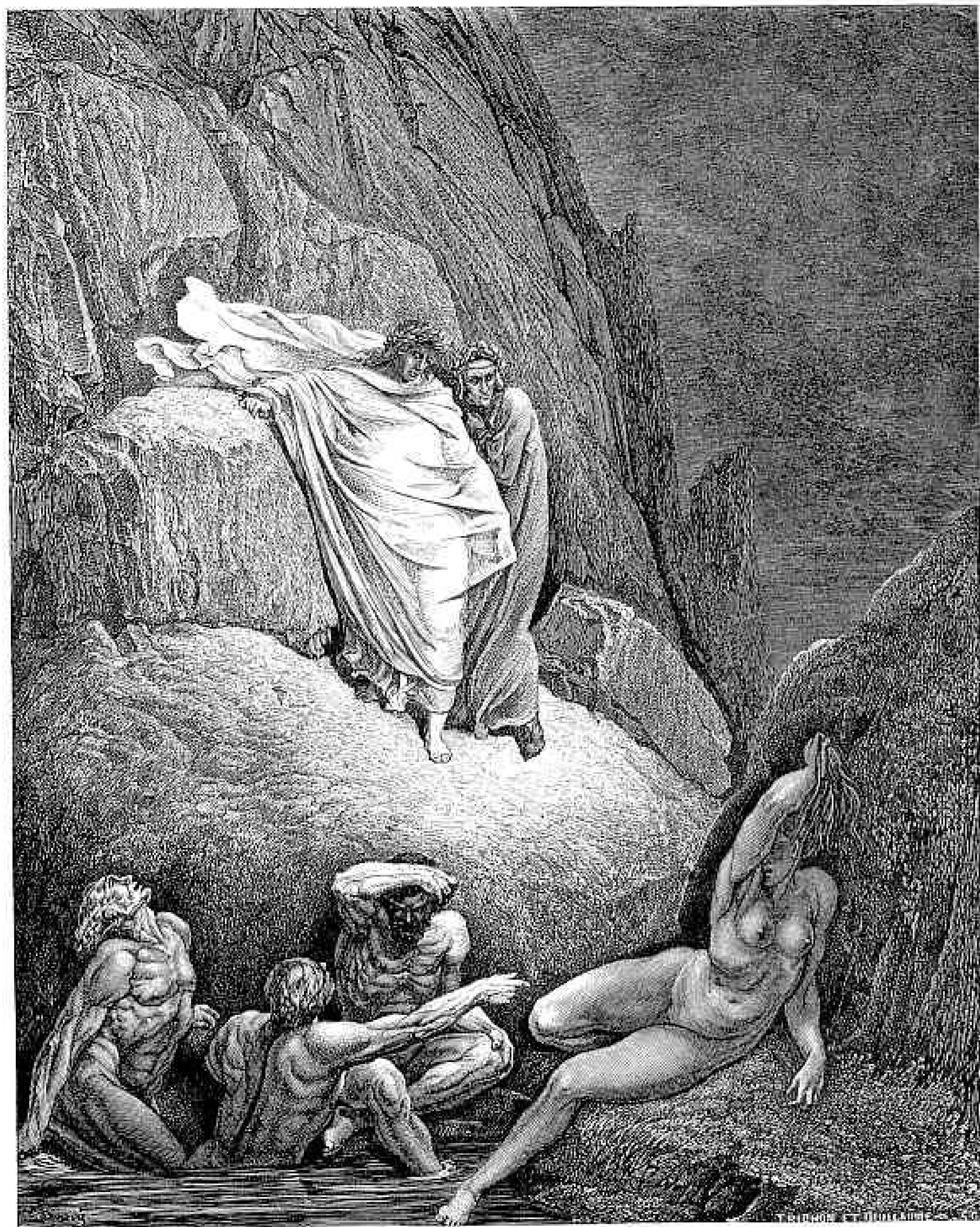
Taip jubiliejaus metų maišaty
Per Romos tiltą traukia maldininkai,
Kur du takai jiems ryškiai nubrėžti,

Idant rimties nedrumstų nieks aplinkui:
Bazilikon žygiuoja jų dalis,
Kiti tuo tarpu juda kalno linkui.

Botagą nusitvėrę, uolomis
Liuopsėjo šen bei ten velniai raguoti
Ir talžė vargšams kuprą ir šlaunis.

O, net sunku tiesiog įsivaizduoti,
Kaip, gavę smūgį, skuodė jie bėgte,
Kol kipšas dar nespėjo antro duoti.

Staiga gyvajam dvasių verpete
Pažįstamą aš pastebėjau veidą.
„Ką aš regiu po šia kančių skraiste?

Tegu jis abejonę man išsklaido",—
Sustabdęs žingsnį balsiai pasakiau,
Ir man prie jo prieit globėjas leido.

Jam pasislėpti darės vis sunkiau
Ir tik liūdnai nudelbt akis beliko.
„Paniurėli,— čia aš jį sulaikiau,—

Ar ne Venediką Kačanemiką
Matau taip sūriai periamą? Už ką
Tave tokia karti dalia ištiko?"

„Nors tai minėti laimė man menka,—
Atsakė jis,— bet žemę mūsų mielą
Man tavo aiški priminė šneka.

Taip, aš tasai, kuris Gizolabelą
Atidavė markizui; o piktų
Žmonių gandai man sukelia tik gėlą.

Kiek boloniečių dar atrasi tu,
Prasmegusių į skausmo viešpatiją!
Tarp Reno ir tarp Savenos krantų

Mažiau kas taria *sipa* vietoj *sia*,
Nei jų yra... Tokie gobšuoliai mes,
Jog mus likimas pragaran atvijo".

Čia velnias, jam sušniojęs per mentes,
Suriko: „Sąvadautojau, krutėki!
Bepigu tau gainiot paleistuves".

Aš pasišalinau, ir mes, į priekį
Paėję, atsidūrėm prie uolos,
Kuri mus savo iškyšuliu siekė.

Be vargo užsilipome ant jos
Ir nuo vanojamų žmogystų srauto
Žingsniavom dešinėn be paliovos.

Ir štai jau mes ant vieno iš tų skliautų,
Kurių čionai pamūryta gan daug
Tam, kad minia aplink laisvai keliautų.

„Dabar,— vadovas tarė man,— palauk
Ir pažiūrėk į veidus pasmerktųjų,
Lig šiol su mudviem ėjusių podraug“.

Link seno tilto iš paskutiniųjų
Vėl bėgo šmėklos, plikos ištisai,
Kurias rimbai į mūsų pusę ujo.

Ir mokytojas tarė man patsai:
„Nesistebėk, galiūną tą išvydęs,
Kad nuo skausmų neverkia jis visai.

Matai, kaip jis nežmoniškai išdidęs!
Tatai Jasonas, karžygys narsus,
Pagrobęs aukso vilną iš Kolchidės.

Jisai pas Lemno atplaukė krantus,
Kur moterys ant vyrų taip kerštavo,
Jog net išžudė tėvus ir vaikus.

Ten Hipsipilę jis gudriai apgavo,
Kuri prieš tai mokėjo nejučia
Apsukti jaunas bendrininkes savo.

Jo apleista, ji blaškėsi nėščia
Vienatvėje. Už tai ir už Medėją
Jam paskirta tokia žiauri kančia.

Visi kaip jis gėdingai nusidėję,
Į šitą pirmą griovį nugarmės.
Bet juos palikti laikas jau artėja“.

Kai atsidūrėm netoli ertmės,
Kuri, prie antro pylimo prigludus,
Kitam skliaute pranyksta be žymės,

Išgirdom kauksmą tų, kurie ten grūdos
Ir šnopštė, plakdami save delnais;
Jų, rodos, buvo begalė suplūdus.

Į viršų kilo tvaikas ir, garais
Akis bei šnerves erzindamas bjauriai,
Ant kriaušių sėdo dvokiančiais gliaumais.

Slopi migla čia viską dengia niauriai,
Ir reikia tiltu palypėt aukščiau,
Kol išryškės, kas daros toj pajaurėj.

Tad veikiai žvilgsnį vėl žemyn mečiau:
Ties mudviem kapstės kankiniai išblyškę
Mėšlyne, kokio gyvas nemačiau!

Įsidėmėjau vieną ten vyriškį,
Taip išterliotą, jog nesupratau,
Ką aš regiu — šiaip žmogų ar dvasiškį.

„Kodėl aš tau į akį taip kritau
Iš tų visų smirdalių?“ — jis sukliko.
„Tuojau,— suramdžiau jį,— bus aišku tau.

Alesijus Interminejis liko
Man atminty, kai dar buzon skyston
Įmurkdęs nebuvai plaukų vainiko“.

Ir jis sušuko, trenkęs sau kakton:
„Liežuvis tol meilaudamasis plekši,
Kol atveda šion košėn prakeikton!“

Poetas tarė: „Žvelk! Suskretus kekšė
Nagais mėšluotais kasosi tenai
Ir po srutyną tūpčiodama tekši.

Ši kūtvėla — Taidė. Kaip žinai,
Draugužio paklausta: ‚Tu man dėkinga?’,
Ta šunjoda atsakė: ‚Amžinai!’

Daugiau vaizdų, tikiuosi, mums nestinga“.

XIX GIESMĖ

Simonai mage, niekšai, juo pasekę,
Kurie net dievo dovanas šventas
Išmainėte, nuo godulio apakę,

Į aukso ir sidabro monetas!
Lai apie jus trimitas mano aidi,
Šio trečio griovio peržengiant valdas!

Aukštumas tilto mūsų neįbaidė,
Ir jo viduryje štai vienu du
Mes rymome, žemyn akis nuleidę.

Aukščiausia Išmintie, kokia gi tu
Teisinga, kiek išradingumo rodai
Danguj ir žemėj, ir gelmėj kartu!

Ten, kur juodavo akmeniniai klodai,
Pačiam dugne ir viršum jo plačiai,
Dūbsojo skylės, išgręžtos vienodai.

Kaip kažin ką, atrodo panašiai
Krikštyklos Jono šventojo bažnyčioj,
Kurią man dera paminėt gražiai.

Jų vieną pernai sudaužiau netyčia,
Kai, nepabūgęs mulkių apkalbos,
Pripuoliau aš prie skęstančio mažyčio.

Bet čia iš kiekvienos tokios angos
Išlindę lig blauzdų galūnės kojų,
Ir nei liemens nematom, nei galvos.

Liepsnelės liaunos jų pėdom bėgiojo;
Jie spardės taip, jog bet kokie mazgai
Nuo vieno smūgio būtų išlekioję.

Kaip kad paviršium palieti taukai
Nepliūpčiodami dega sau iš lėto,
Taip degė pentys, padai ir nagai.

„Vadove, kas per vienas būt galėtų
Tasai,— paklausiau aš,— kurį ugnis
Bene kaitriausiai kepina ir mėto?“

„Gal pageidauji,— man atsakė jis,—
Kad aš tave nuneščiau į pašlaitę?
Tada tu viską savo ausimis

Iš jo išgirsi“. „Niekas neįskaitė
Taip puikiai mano norų niekuomet.
Aš tau klusnus,— tariau jam,— teikis eiti“.

Ir, prie ketvirto pylimo bemat
Priėję, mes kairėn pasukom smarkiai,
Kur dauboje tiek daug olų pagret.

Du žingsniai dar — ir mes, akis primerkę,
Abudu stovim pagaliau prieš tą,
Kuris, duobėn įsmigęs, kojom verkia.

„Kas tu bebūtum, siela pasmerkta,
Žemyn pakaušiu įbesta lyg mietas,
Prabilk,— tariau aš,— mano pašaukta!“

Taip kunigas nekrusteli iš vietos
Ir klauso žmogžudžio išpažinties,
Kurs tikisi, kad mirksnis bus laimėtas.

„Tai Bonifacas? Ar tai tu išties?
Per daug anksti! — suriko jis.— Atrodo,
Kad aš apsirikau dėl ateities.

Nejaugi tau taip greitai nusibodo
Šlovė ir prabanga, vardan kurios
Tu išbarstei tikėjimo aruodą?“

Ir lyg tasai, kurs, nuo kalbos gudrios
Apstulbęs, niekaip dar nesusivokia,
Stovėjau aš prie jo landos niūrios.

Vergilijus man tarė: „Svečio tokio
Nelaukė jis. Pranešk jam, kas esi“.
Ir padariau aš, kaip mane pamokė.

Čia trūktelėjo padai jo basi;
Jis gailiai suvaitojo: „Ko tu klausi?
Jei tau parūpo ši loma tamsi

Ir nesutrukdė nė vargai didžiausi
Atsidanginti dėl manęs pas mus,
Žinok, jog popiežiumi vadinausi.

Taip, aš — Orsinis, aš — meškos sūnus
Ir patekau į narvą akmeninį,
Nes vien tik sau pačiam buvau dosnus.

Ten, po manim, dar aibė begalinė
Kitų vaizbūnų šventvagių bjaurių
Plyšiuos uolų dejuoja nusiminę.

Pas juos aš irgi nudardėt turiu,
Kai atkeliaus anas, netekęs gėdos,
Kurį šaukiau žodžiu neapdairiu.

Bet nelabai ilgai užtruks jo bėdos,
Ir jam — palyginti su manimi —
Liepsna kur kas trumpiau čia svilins pėdas,

Nes paskui jį kaip neganda ūmi
Atgrius iš vakarų didžiūnas kitas,
Kurs mudu pasiglemš po savimi.

Kaip kad Jasono titulas įgytas
Tiktai karaliaus biblinio dėka,
Taip remiamas Prancūzo bus ir šitas".

Gal buvo per aštri mana šneka,
Bet šit kaip suraičiau doros dergėją:
„Sakyk tu man: kai viešpaties ranka

Raktus šventajam Petrui patikėjo,
Ar pelno geismas temdė jo mintis?
Vien *sek paskui mane* jisai kalbėjo.

Nei Petras, nei kita skaisti širdis
Neprašė jokio atpildo iš Mato
Tada, kai Judo vieton sėdo šis.

Strygsok čionai ir svilk sau į sveikatą,
Niekingais lobiais pertekęs! Su jais
Prieš Karolį tu smarkavai kaip reta.

Ir jei, tepasikliaudamas jausmais,
Negerbčiau nuoširdžiai švenčiausių raktų,
Tau įteiktų anais gerais laikais,

Tai man jus sudorot jėgų pakaktų,
Kad dėl tokių ganytojų godžių
Doram drebėt prieš išgamą netektų.

Evangelistas plakė jus žodžiu,
Regėdamas karalių paleistuvę,
Sėdėjusią ant vandenų didžių;

Septynios galvos ant pečių jos buvę,
Jinai turėjus dešimtį ragų,
Kol pamatai jos galios nesugriuvę.

Kas jūsų dievas? Maišas pinigų.
Tik v i e n ą stabą garbina pagonys,
O jums net šimtą garbint nebaugu...

Ak, Konstantinai, sugadino žmones
Ne tavo krikštas, ne, o dovanai
Šventajam sostui suteiktos malonės!“

Kol šitaip jam giedojau aš tenai,
Jį sąžinė ar apmaudas kamavo,
Nes kilsčiojo stipriau vis jo kulnai.

Turbūt aš įtikau vadovui savo,—
Taip atidžiai jis klausėsi kalbos,
Kuri aistringu tiesumu alsavo,

Aš laukiau jojo tėviškos globos,
Ir jis mane taku, jau pramintuoju,
Išsinešė glėby iš tos daubos.

Ir štai aš vėl ant žemės atsistoju,
Skliautuotą mūrą kojom vėl juntu,
Kurs jungiasi su pylimu penktuoju.

Čia buvo taip kriaušinga ir statu,
Jog net ožka laukinė vos pakiltų;
Padėtas švelniai ties uolos kraštu,

Aš naują slėnį pamačiau nuo tilto.

XX GIESMĖ

Dvidešimtoj giesmėj pirmos kanconos,
Kurią skiriu prasmegusiems gelmėn,
Skausmu nauju skambės tercinų tonas.

Aš jau griovon veizdėjau didelėn,
Staiga man atsivėrusion, kur plaukė
Šimtais upelių ašaros išvien.

Lomos dugnu pulkai šešėlių traukė
Kaip kad pas mus procesijos metu,
Nebylūs, rūškani ir apsiniaukę.

Iš tyko slinko kankiniai ratu.
Bet mano žvilgsnis veikiai pastebėjo,
Kad persisukę jie nuo pažastų;

Į kitą pusę akys jų žiūrėjo,
Ir žengė jie visi atatupsti,
Nes priekin žvelgt nebūtų sugebėję.

Gal tie, kur paralyžiaus ištikti,
Juos primena šiek tiek, bet man atrodo
Tokie vaizdai per daug nepaprasti.

Skaitytojau! Tegu tau dievas duoda
Iš to naudingų pasisemt žinių.
Tu supranti, kokia menka paguoda

Regėti šitiek perkreiptų žmonių,
Kuriems latakai ašarų čiurleno
Ne veidu, o pasturgaliu glotniu.

Aš pravirkau, ir mokytojas mano,
Pamatęs, jog aš kniūbau ant uolos,
Paklausė: „Kas tave taip sugraudeno?

Išsižadėt užuojautos aklos
Čionai yra dorybė. Kam gailėtis
To, kurs nevertas dievo pagailos?

Pakelk akis! Antai tasai argietis,
Kurį prarijo žemė kažkada;
Tėbiečiai šaukė jam: ,Kur tavo ietis,

Amfiarajau? Tau kova baigta!',
O jis gilyn vis į bedugnę leidos,
Tenai, kur Mino būstinė slapta.

Įsidėmėk, kur jo pečiai ir veidas.
Norėjo jis matyt per daug toli,
Užtat kėbloja atbulas ir baidos

Pažvelgt pirmyn. Tu pastebėt gali
Tiresiją: savos lyties nustojęs,
Jis pasidarė mergina daili

Ir vyru vėl atvirto tik po to jis,
Kai palietė lazda dvi gyvates,
Pirmykštį savo mostą pakartojęs.

Į jojo pilvą įrėmė mentes
Aruntas, puikiai žinomas raganius,
Laisvai stebėjęs jūrą bei žvaigždes

Iš pakilios buveinės baltakmenės
Ir Lunio kalnuose senais laikais
Viršum Kararos viensėdžių gyvenęs.

Ta moteriškė, žengianti su jais
Ir dangstanti nematomą krūtinę
Bei visa kita palaidais plaukais,

Yra Manto. Į maną ją gimtinę,
Kurią priminti noriu tau čionai,
Atbėgo ji, apleidusi tėvynę.

Kai tėvas ją paliko amžinai
Ir Bakcho miestas į vergovę puolė,
Ilgai pasauly klaidžiojo jinai.

Ten, kur mana Italija gražuolė,
Palei Tirolį, Vokios pakrašty,
Benako vilnys tviska Alpių guoly.

Į jas upeliai vėsūs ir greiti
Tarp Valkamonikos ir Gardos krenta
Šimtais ir iš toli, ir iš arti.

Yra čionai sala, kurioj ir Trento,
Ir Brešios, ir Veronos vyskupai
Galėtų teikt palaiminimą šventą.

Kur leidžiasi pakrantė įkypai,
Pilis Peskjeros dunkso ir brešietį,
Ir bergamietį gąsdina labai.

Šioj vietoj ežero kraštai smėlėti
Nesutalpina vandenų šaltų,
Jie skuba žalią lygumą užlieti

Ir virsta Minčo dideliu srautu,
Kuris lig pat Governo taip vadinas,
O šičia susijungia su Padu,

Tačiau prieš tai nusenka kaip liūgynas,
Ir jo valdžioj visa ten žemuma,
Kur vasarą vien ligos tik vaisinas.

Klajūnė, tais balynais brisdama,
Ūmai išvydo žemę — tuščią, pliką,
Kuri dūlavo pelkių supama.

Ir laukinukė burtininkė liko
Joje gyventi su tarnais keliais;
O kai dvasia iš kūno jos išnyko,

Tuojau pradėjo keltis čion būriais
Aplinkiniai, turbūt seniai supratę,
Jog šiuo raistu joks priešas nepraeis.

Ten, kur žynė atklydo jaunametė,
Naujakuriai, godoję vardą jos,
Netrukus miestą M a n t u j o s pastatė;

Jisai klestėjo ligi tos dienos,
Kai Pinamontė grafą Kisalodį
Išvarė, pasigaudamas klastos.

Tu įsimink tatai, nes duodu žodį,
Jog tie, kurie kitaip šnekėti drįs,
Begėdiškai meluoti nesibodi“.

„Vadove,— aš tariau,— mana širdis
Tarnauja tau, o visos kalbos kitos —
Lyg šaltos plėnys sielon neįkris.

Bet rūpi man tos šmėklos iškraipytos.
Žinot, kuri jų dėmesio verta,
Man būtų džiaugsmas neišpasakytas“.

Jis tarė: „Štai tasai, kuriam barzda
Ant nugaros rudos nuo smakro svyra,
Graikijoj buvo pranašas tada,

Kai tik lopšy ten rast galėjai vyrą.
Jis ir Kalchantas liepė tuo metu
Aulidėj lyną perkirst. Mano lyrą

Dainuojant apie jį girdėjai tu:
Tai Euripilas. Kaip žmogus galvotas
Jį atmeni tikriausiai tarp kitų.

Anas džiūsna — garsus Mikelė Skotas,
Akių dūmėjas, magiška uosle
Labiau negu kad reik apdovanotas.

Antai Bonatis ir čia pat, šalia,
Azdentė: savo ylos ir kurpalio
Pagailo jam dabar galų gale...

O tos nuo staklių, adatų, ratelio
Į burtus metės, ėmė virt žoles
Ir vašką minkyti. Bet tęskim kelią:

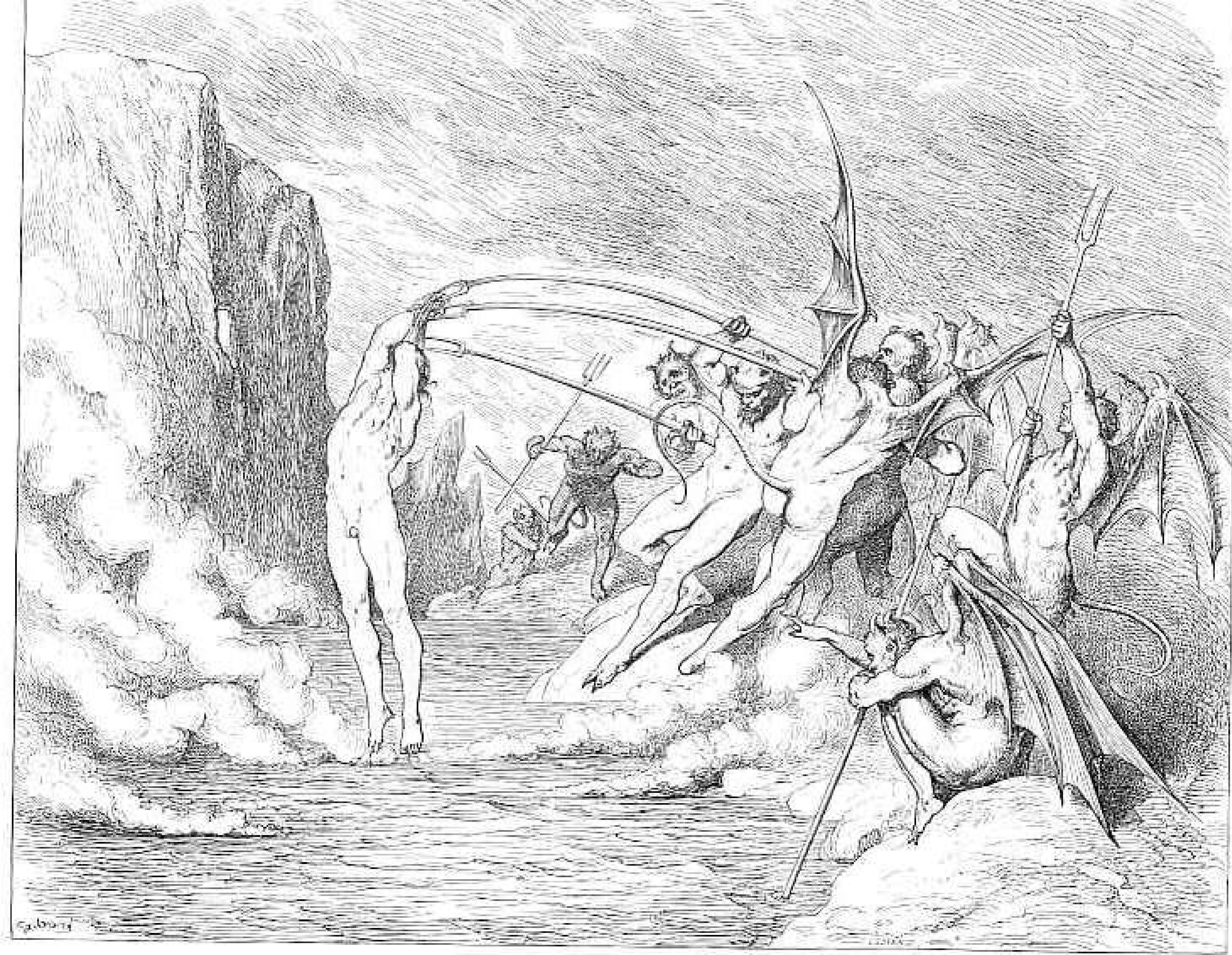
Tarp dviejų pusrutulių į gelmes
Ties pat Sevilija pakrypo Kainas,
Laikydamas erškėtšakes dyglias;

Pasislėpė beveik mėnulis žvainas,
Dar vakar švietęs tau miškų tankmėj,
Ir jau padangių tamsūs rūbai mainos“.

Taip pakeliui šnekėjomės ramiai.

XXI GIESMĖ

Nuo vieno tilto perėjom ant kito,
Kalbėdamiesi apie dalykus,
Kurie iš šios Komedijos iškrito.

Ir mes naujus pamatėme vargus,
Kitoniškas kančias, kurioms nėr vardo;
O, koks gi buvo klonis tas baugus!

Ir kaip kad, žiemai įpusėjus, verda
Venecijos statykloje derva
Taisyt laivams, kuriuos audra apardo,

Ir vienas šonus kamšo palengva
Ar pluša prie irklų, ar tepa smalą,
Kitam vėl burėm užimta galva,

Ir šen ir ten plaktukai kaukši kala,
O naujas laivas, pabaigtas tik ką,
Jau ruošias pajudėt iš arsenalo,—

Taip dievo noru, ne ugnies dėka,
Čia virė kunkuliavo juodas pikis,
Šlaitus nuklojęs limpančia danga.

Ir atidžiai stebėjau aš sutrikęs,
Kaip išsipūtus ji nuslūgsta kiek
Ir burbuliuoja vis labiau kas sykis.

Bandžiau ką nors įžvelgti, bet perniek.
Staiga, mane savęsp ranka patraukęs,
Poetas riktelėjo: „Pažiūrėk!“

Ir aš, kitokių paskatų nelaukęs,
Atsigręžiau lyg tas, kurs bėdoje,
Vos bėgdamas, akim pagalbos šaukias,

Bet atgalios vis dairosi, deja.
Link mūsų velnias per uolyną skuodė,
Iš kažin kur išniręs dauboje.

Koksai nuožmus, koks jis klaikus atrodė!
Koks juodas! Kokiu lėkė jis greičiu
Ir kaip, sparnus išskleidęs, orą skrodė!

Ant kaulėtų nusmailintų pečių
Už kojų savo auką užsikoręs,
Jis laikė ją už sausgyslių pačių.

„Ei jūs, grobišiai! Kas dar savanoris! —
Sušuko jis nuo tilto kauburės.—
Ten, Lukoj, jo nemažas buvo svoris.

Tad grūskit jį dervon! O man reikės
Vėl aplankyt šią kyšininkų šalį,
Kur vienas dar Bonturas — be dėmės".

Ir, jį nustūmęs, dūmė kiek tik gali.
Taip šeimininkas vagiui įpėdin
Paleidžia nuo grandinės budrią kalę.

Tas kliunktelėjęs nėrė vėl aukštyn,
Bet kipšai ėmė spiegt: „Švenčiausio Veido
Nebijome! Keliauk sau prapultin!

Kam mūsų žodis narso neišsklaido,
Tasai žeberklo skonio paragaus.
Tau, rodos, nieks čia maudytis neleido!

Gudrybės tavo mūsų neapgaus.
Važiuok sukčiaut į šitą tešlą juodą!"
Ir šimtas šakių nugaron žmogaus

Susmigo. Kai mėsa nepasiduoda,
Visai taip pat virėjo mokiniai
Ilgais badikliais kiša ją į puodą.

Vadovas tarė man: „Idant velniai
Tavęs nepastebėtų čia šiandieną,
Tu tarp uolų slapstykis sumaniai.

O dėl manęs nebūgštauk, nes vis viena
Jiems nieko tos grumtynės neatneš:
Tokie dalykai — man nebe pirmiena".

Kitan krantan pasuko jis, o aš,
Pamatęs jį artėjant prie viršūnės,
Tuoj pajutau, kad nieko jie nepeš,

It būtų lyg dvasia jisai bekūnis.
Kaip elgetą, sustojusį staiga,
Siaubingai lodami užpuola šunys,

Taip su pasibaisėtina jėga
Iššoko jie karingai iš patiltės.
„Palaukite! Kalba bus neilga.—

Suriko rūsčiai jis.— Kam griežiat iltis?
Ką nors atsiųskit pas mane verčiau.
Kažin ar pasiteisins jūsų viltys“.

„Eik, Uodegonai, eik prie jo greičiau!“ —
Sustaugė jie, ir vienas pajudėjo,
Bet murmtelėjo: „Ko aš nemačiau?“

„Na, traukis, Uodegonai! Ar derėjo
Jums taip nešvankiai kreitėt prieš mane? —
Suskambo balsas manojo globėjo.—

Aš vadovaujuos teise aukštesne,
Likimo liepiamas aš rodau kelią
Vienam klajūnui požemio dugne“.

Tie žodžiai įveikė šėtono galią,
Ir, trenkęs žemėn kobiniu piktai,
Jis tarė: „Nesišiauškim prieš jo valią“.

„O tu, kuris sau prieglobstį radai
Tarp šių uolų,— vadovas man sušuko,—
Be baimės ženk iš ten, kur prigludai!“

Ir tekinas aš puoliau nuo kalniuko,
Prisibijodamas gelmėj širdies
Klastingų šakių kokio pasalūko.

Taip mano akyse po sutarties
Kariai apleido apsuptą Kaproną
Ir vos ne vos išvengė pražūties.

Aš bailiai šliejaus į poeto šoną,
Nerimastingai dėbčiodamas vis
Į pragaro gynėjų legioną,

Kurs dilbčiojo į mus paniūromis.
„Gal nori, kad jam kailį pašukuočiau?“ —
Paklausė vienas tų, kur ties mumis,

Iešmus nuleidę, laukė. „Nesvyruočiau",—
Atsakė kitas. Uodegonas jam
Atšovė tuoj: „Nesikarščiuok, Naguočiau!" —

O mums paaiškino: „Griovy tamsiam
Šeštasis tiltas guli sugurėjęs.
Toliau neprasibrausit. Po visam.

Bet aš galiu jums būti patarėjas:
Keliaukite tuo pylimu antai
Ir atsidursit ten, kur jums norėjos.

Dievaž, jau tūkstantis ir du šimtai
Ir šešiasdešimt šešeri meteliai —
Penkiom gal valandom daugiau tiktai —

Sukako vakar suardytam keliui.
Aš duosiu jums prityrusius žvalgus,
Lai dirsteli, kaip laikosi nuogaliai.

Ei tu, Skalike, Kėbla nerangus! —
Pradėjo jis.— Šaipoke, Šleivasparni!
Barzdočius jūsų viršininku bus.

Draskūne, Pramuštkakti, juodas Šerne,
Pasiutrudi, Slibingalvi, čionai!
Štai, regis, turim govėdą gan darnią.

Apeikit šį smalyną būtinai
Ir iki tilto, einančio virš klonio,
Juos palydėkit kaip geri tarnai".

Aš pasakiau globėjui: „Mano pone,
Vieni žygiuokim. Nepaklysi tu.
Baisu man pasikliauti jų malone.

Tikiu aš tavo įžvalgiu protu.
Kodėl gi nematai žiaurių veidų jų
Ir negirdi kalenančių dantų?"

Jis tarė: „Nėr ko gąsčiot, iš tikrųjų,
Tuojau ramus tu pasijusi vėl:
Jie griežia dantimis ant pasmerktųjų".

Velniai kairėn pasuko pamažėl,
Tačiau kiekvienas viršininkui savo
Liežuvį dar parodė kažkodėl;

O taš pasturgaliu sutrimitavo.

XXII GIESMĖ

Mačiau, kaip traukia raiteliai į žygį,
Kaip joja lenkčiomis ir parade
Ar šuoliais bėga, jei kova nelygi,

Mačiau ir jūsų gimtame krašte,
O aretinai, kuopas išblaškytas
Ir per turnyrą lekiančias lėkte,

Kai bokšte būgnas, varpas ar trimitas
Nuaidi taip, kaip reta kur pas mus,—
Bet niekad nedūdavo niekas kitas

Kaip tas šėtono ragas įdomus
Nei žemėje, nei jūroje, kai burę
Žvaigždė ar uostas kviečia į namus.

Patekome į šaunų kipšų būrį!
Bet ką gi, smuklė jums ne koplyčia,
O juk pagal girtuoklį ir kepurė.

Tad, stengdamasis akimi godžia
Smalingon sietuvon įsižiūrėti,
Galvojau, kas per žmonės klimpso čia.

Kaip kad delfinai, keteras išrietę,
Jūreiviams duoda ženklą visados,
Jog uraganas turi tuoj atskrieti,

Taip nuteistieji iš dervos juodos
Išnerdavo, skausmų nebeiškentę,
Ir žaibo greitumu gelmėn daubos

Vėl slėpdavos. Kaip varlės į pakrantę
Iš kūdros iškiša tik snukelius,
O kitkas lieka vandeny paskendę,

Taip kišo jie viršugalvius lipnius,
Bet, atslenkant Barzdočių pastebėję,
Tuoj pliumpčiojo iš baimės kur paklius.

Kažkas (tai minint, man širdis ledėja!)
Užsižiopsojo... Taip varlė laiku
Į tvenkinį nušokti nesuspėja.

Skalikas, ėjęs gretimu taku,
Tarytum ūdrą jį krantan ištraukė,
Pačiupęs už sukibusių plaukų.

Kiekvieno velnio vis kitokia kaukė,
Ir aš įsidėmėjau jų vardus,
Kuriuos dar Uodegonas garsiai šaukė.

„Pasiutrudi, pasigaląsk nagus,
Pagramžyk jį, kad nusiluptų kailis!“ —
Klegėjo visas tuntas jų glaudus.

„Vadove,— aš tariau,— dėl dievo meilės,
Kas toks anas, kurį, kaip kažin ką,
Tie nelabieji negyvai uždvailys?“

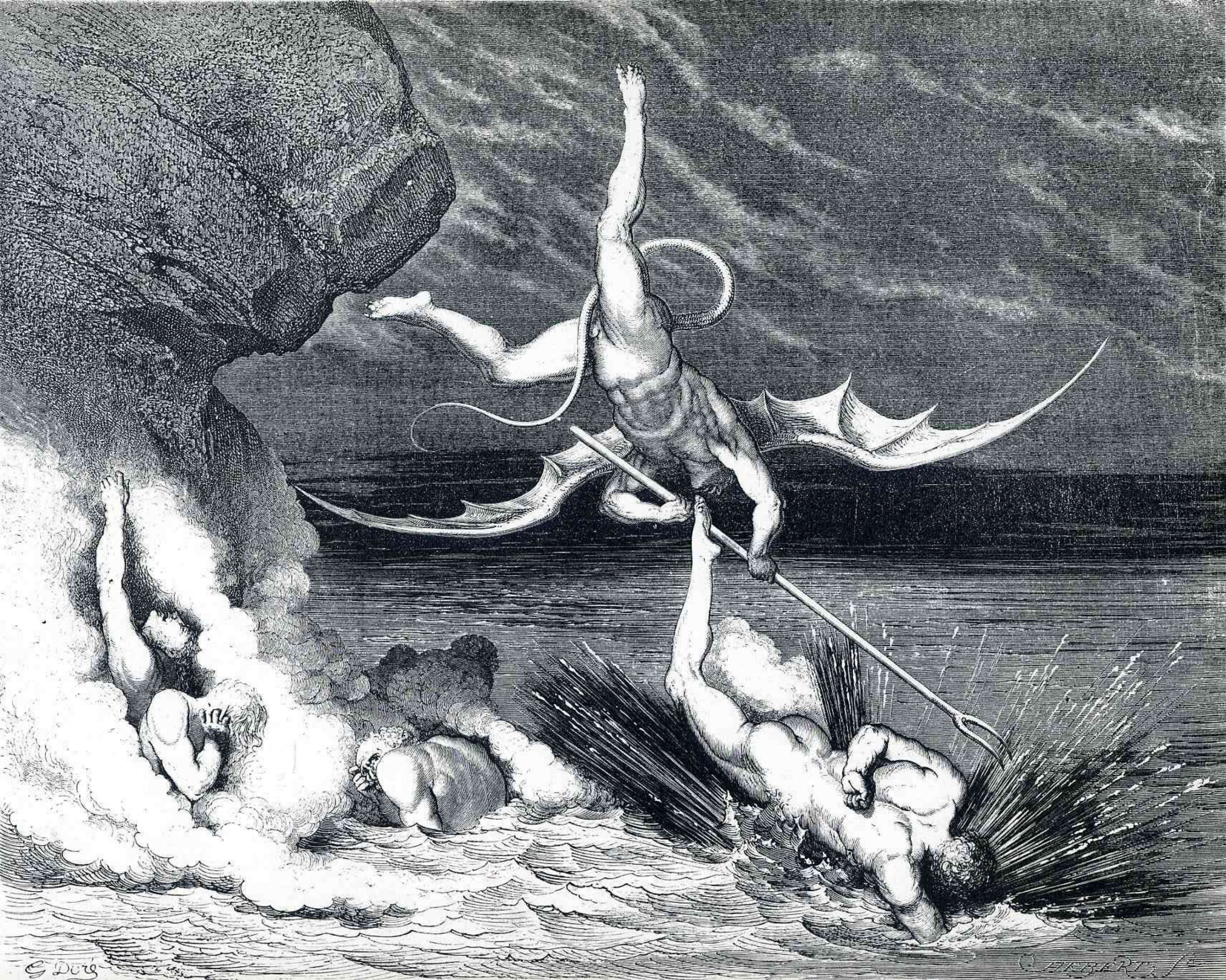
Čia pat tarp jų užsimezgė šneka,
Ir nepažįstamasis mums pasakė:
„Aš — navarietis. Motinos dėka

Tarnaut man pas didiką yra tekę,
Nes tėvas, nuolat smukdamas labiau,
Savižudžių pėdom gėdingai sekė.

Tebaldą, mūs karalių, aš gerbiau,
Ir jis — mane, bet patekau į smalą
Dėl to, kad mėgau grybštelėt riebiau...“

Beklausant Šernui net širdis apsalo,
Ir jis, prišokęs, iltimi smailia
Pilvan jam dėjo, nesulaukęs galo.

Suskato žaisti katės su pele!
Tačiau Barzdočius, griebęs jį, sušuko:
„Pribaigsiu pats, jo liesti nevalia! —

G Doré

Paskiau į mano vadą atsisuko:
„Kamantinėk jį, ko tik nori tu,
Greit nebeliks iš jo nė gabaliuko“.

„Daugiau italų, grimzti pasmerktų,—
Paklausė jis,— tu nepažįsti šičia?“
„Su vienu,— tarė jam anas,— iš tų

Kaipsyk šnekėjau neseniai lyg tyčia.
Tursočiau aš su juo karštam klane —
Ir nei nagų, nei šakių nematyčiau!“

Bet Pramuštkaktis riktelėjo: „Ne,
Nenoriu laukt!“ Ir taip žeberklu smogė,
Jog visą petį nunešė mažne.

Slibingalvis, akimirką patogią
Pagavęs, taikės kirsti į blauzdas,
Tačiau nesnaudė prievaizdas taipogi

Ir tuoj žvilgsniu atšaldė jų aistras.
Tada poetas vargšą sudraskytą
Nedelsdamas paklausė: „Kas gi tas,

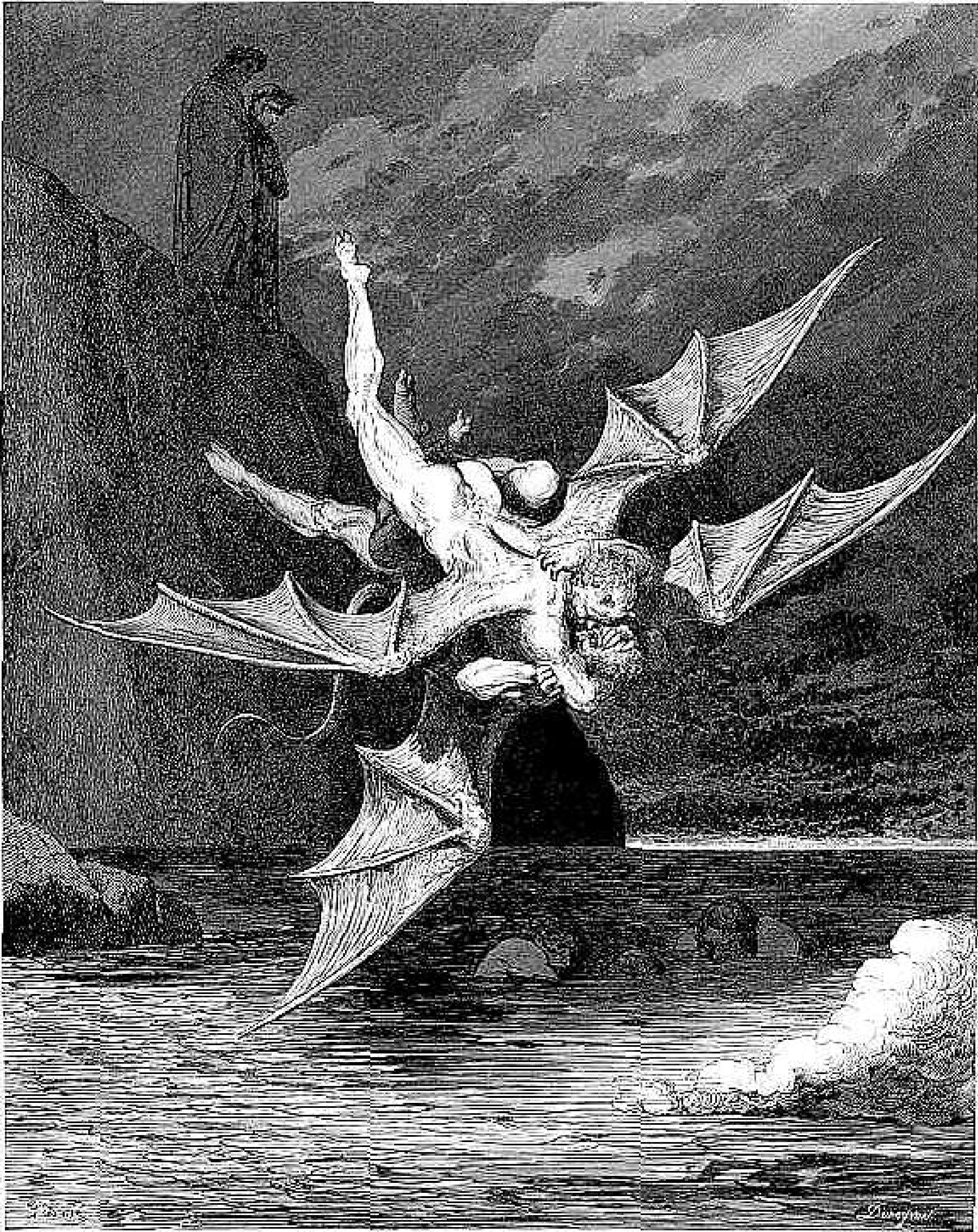
Kurs ten, dervoj, sau tūno, kaip sakyta?“
„Galuros tūzą omeny turiu,—
Atsakė sužeistasis,— fra Gomitą,

Nešvankų maišą vylių įvairių;
Nutvėręs priešus savojo sinjoro,
Jis vėl iš savo rankų nešvarių

Paleido juos už atpildą padorų,
Kad lenktųs jam. Ką reiškia pinigai!
Koks kitas niekšas tiktų jam į porą?

Jis ir Mikelė Cankė čion draugai;
Anas — iš Logodoro; jie vis mena
Sardiniją ir giria ją ilgai.

Aiman! Juodasis dantimis kalena,
Jūs girdite? Dar pasakyčiau daug,
Bet aš jo kutulio bijau iš seno“.

Velnių galvonas tarė čia: „Palauk!“
Pajutęs, kad Šaipokui kraujas verda,
Pridūrė jis: „Pikčiurna, pasitrauk!“

„Jei kokį toskanietį ar lombardą
Matyt jūs geidžiat,— tęsė kankinys,—
Užtenka judviem paminėt jo vardą,

Ir jei grobišiai neužsimanys
Pult ir kitus, kaip kad mane jie puola,
Tai, vos tik į paviršių kas išlįs,

Aš paprasčiausiai švilptelsiu iš tolo —
Ir jų bent septyni, žinau tvirtai,
Bežiūrint atpuškės pas šitą uolą“.

Čia, kinktelėjęs makaule keistai,
Skalikas net pašoko: „Koks gudreiva!
Atgal dugnan panūdo! Tu matai?“

Tačiau anas turėjo galvą blaivą
Ir atžėrė: „Dievaž, esu gudrus,
Jei smegenis suku aš tau, pamaiva!“

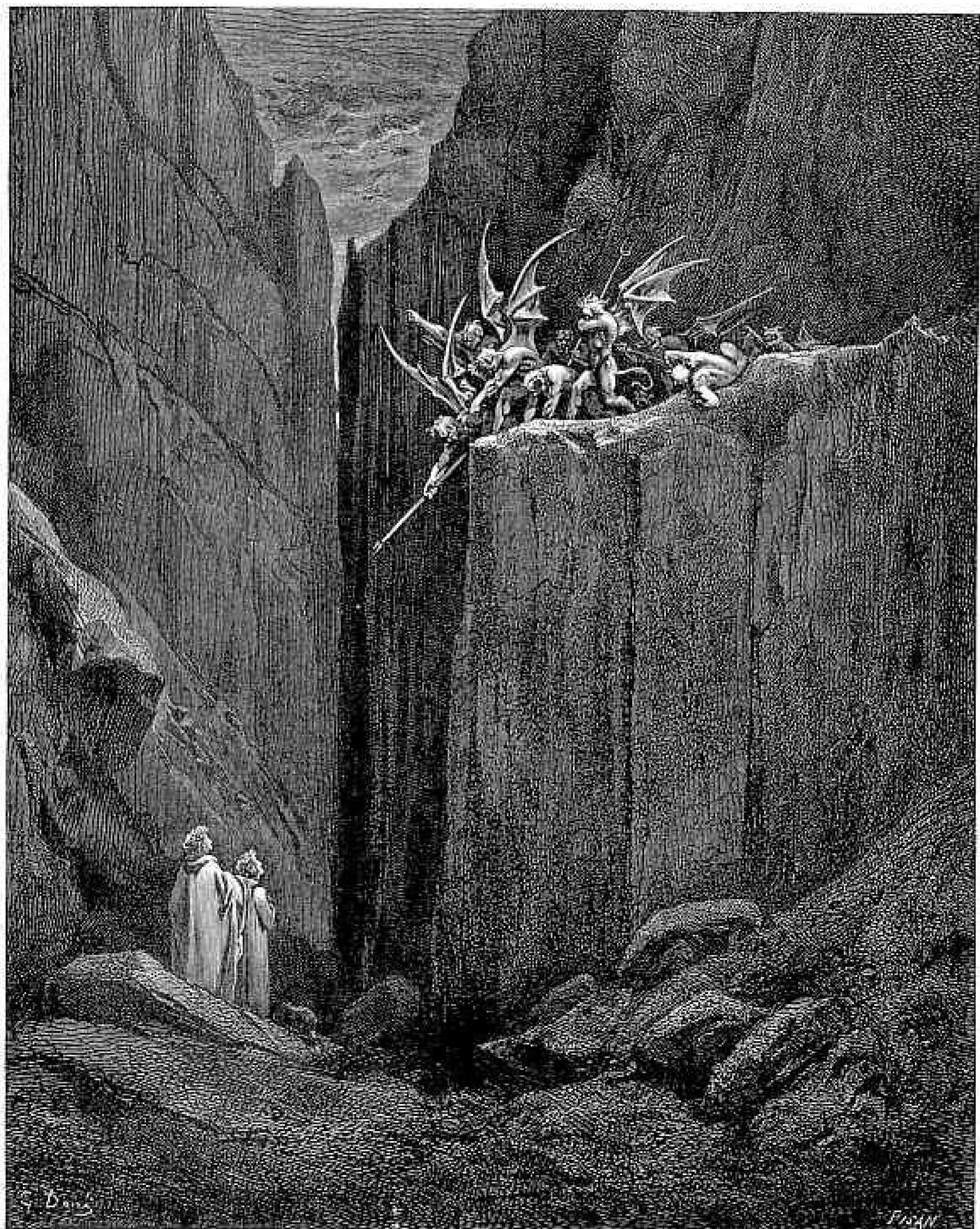
Bet Šleivasparnis buvo nekantrus
Ir perkirto: „Ne, tau pasprukt neleisiu,
O jei bandysi mėgdžioti narus,

Iškart sparnus viršum dervos išskleisiu.
Tad lėkim ton atkalnėn skubomis
Pasižiūrėt jo pastangų bevaisių!“

Skaitytojau, vėl pastatyk ausis:
Kiekvienas kaklą tenlink tuoj pasuko,
Pirmiausia tas, kurs nertėjo užvis.

O navariečiui to tiktai betrūko:
Nelaukdamas, kol priešai jį pasieks,
Jis nėrė sietuvon nuo kauburiuko.

Tokios klastos nesitikėjo nieks,
O ypač kaltininkas šito vaido;
Ir šaukdamas: „Tas sukčius nepabėgs!“

Jisai šmaikštuolį vytis pasileido.
Bet baimės buvo greitesni sparnai,
Ir velniui teko grįžti rūgščiu veidu:

Taip gaigalą mes regime dažnai,
Kuris nuo sakalo į gelmę neria,
O tas aplinkui skraidžioja liūdnai.

Šis pokštas Kėblai apmaudą įvarė,
Ir jis labai nudžiugo, kad galės
Išgiežt jausmus ant sėbro niekadario.

Vos apgavikas dingo nuo kaubrės,
Ant paiko savo draugo jis užgriuvo,
Ir kipšai susikibo virš duobės.

Tačiau anas taip pat nepėsčias buvo,
Ir jauron krito plėšrūs vanagai,
Sulipę į dvigalvę juodą krūvą.

Kaitroj jie glėbesčiavos neilgai,
Bet oran išsiplėšt nerado būdo,
Ir veltui draskė smalą jų nagai.

Barzdočius su kitais dėl to nuliūdo,
Ir buvo nutarta, jog keturi
Jų gelbėt skris, ir tie tuojau sujudo;

Netrukus jie, sutūpę pakūdry,
Galingus savo kobinius jau tiesė
Įsvilusiems verpeto vidury.

Ir, juos palikę, tęsėm kelią dviese.

XXIII GIESMĖ

Taip mes nebylūs vienas paskui kitą
Keliavome toliau be palydos,
Lyg minoritas paskui minoritą.

Ir aš po tos kovos nepaprastos
Prisiminiau Ezopo pasakėčią,
Kaip varlės traukė žiurkę iš bėdos.

Su delnu delnas taip nesusiliečia,
Kaip kad sutampa atvejai abu
Ir pamąstyt apie jų esmę kviečia.

Mintis pagimdo mintį: be kalbų,
Patylomis aš samprotavau tolei,
Kol virto mano išgąstis siaubu.

Aš pagalvojau: „Jie gi ne šventuoliai
Ir, gavę šį akibrokštą per mus,
Dabar atkeršyt mudviem stengsis uoliai.

Tai tik pakurs jų kėslus negerus,
Ir jie ant mūsų šoks apsiputoję,
Nelyginant ant zuikio šuo plėšrus".

Tuomet plaukai piestu man atsistojo
Iš kraupulio, aš pats tatai jaučiau.
„Vadove,— prabilau,— gauja piktoji

Mus gali atsivyt, ji vis arčiau...
Girdi, grobišiai iš paskos jau lekia?
Nuo jų mes turim pasislėpt greičiau".

„Net veidrodžiui nebūtų pasisekę
Atmušti tavo bruožus taip tiksliai,
Kaip supratau tave,— jisai pasakė.—

Aš tavo sielon įžvelgiau giliai,
Ir mūsų mintys pačios susiliejo,
Kaip susieina kartais du keliai.

Jei nuokalnė į dešinę žemėja,
Prie kito griovio nusileisim ja,—
Ir išlapnos jie, nieko nelaimėję".

Nė žodžio baigt nespėjo jis, deja,
Kai žvilgsniais žaižaruojančiais mus vėrė
Grobuoniška sparnuota jų ruja.

Mane globėjas tuoj į glėbį stvėrė:
Taip motina, kuri, vidur nakties
Pabudus, regi degant savo gėrį,

Pirmiausia vaiką glaudžia prie širdies
Ir, visa ką pamiršus, vienmarškinė
Pro dūmus bėga, kupina vilties.

Nuo pat viršaus per skardį akmeninį
Jis nusliuogė prie sekančios daubos,
Kurią tas pylimas didžiulis gynė.

Net ant malūno ratų niekados
Vanduo taip sparčiai lataku nekrito,
Kaip tas, kurio aš troškau apsaugos,

Pakalnėn puolė nuo stataus granito,
Lyg tikrą sūnų globdamas mane
Akivaizdoj pavojaus nematyto.

Jau buvome abu lomos dugne,
Kada ant keteros jie atsidūrė,
Tačiau mes nepabūgom: kaip žinia,

Kadais apvaizda atsiuntė jų būrį
Šio penkto griovio sergėt — ir iš čia
Kitur nuklysti teisės jie neturi.

Žmonėm knibždėjo slėnio apačia:
Aplink jie suko lyg ir nutinkuoti,
Ir verkė, nebetverdami kančia.

Ilgais, plačiais drabužiais, gobtūruoti,
Jie buvo it vienuoliai iš Kliuni.
Jų apdarai — iš oro paauksuoti,

Bet švino tikro viduje pilni,—
Prieš juos rūstusis rūbas Federiko
Atrodo lyg šapelis vandeny.

Šią naštą amžiną jums kęst beliko!
Ir mes kairėn pasukome su tais,
Kurie nuliūdę gūžino iš tyko;

Bet slinko žingsniais jie tokiais lėtais,
Jog mes, pirmyn iš lengvo stumdamiesi,
Keliavom kas minutę su kitais.

„Vadove,— paprašiau,— gal pažiūrėsi,
Ar nėr tokių tarp einančių greta,
Kuriuos tu bent išvardinti galėsi?“

Pažįstama toskaniška šnekta
Praskrodė tamsą, ir kažkas sušuko:
„Mielai sutikčiau pasakyt šį tą,

Tik ženkit pamažiau jūs trupučiuką!“
Globėjas tarė man, išgirdęs tai:
„Stok ir paeik su juo bent gabaliuką“.

Du, kaip bylojo aiškiai jų veidai,
Pavyt mus troško, bet siaurumas tako
Ir maukšlio svoris trukdė jiems rimtai.

Kai juodviem atrėpliot jėgų pakako,
Be žodžių mus nužvelgę žvairomis,
Tarpusavyje šitaip jie sušneko:

„Tasai tebealsuoja, gyvas jis;
O jeigu mirę jiedu, tai dėl ko vis
Neapvilkti dviveidžių stulomis?“

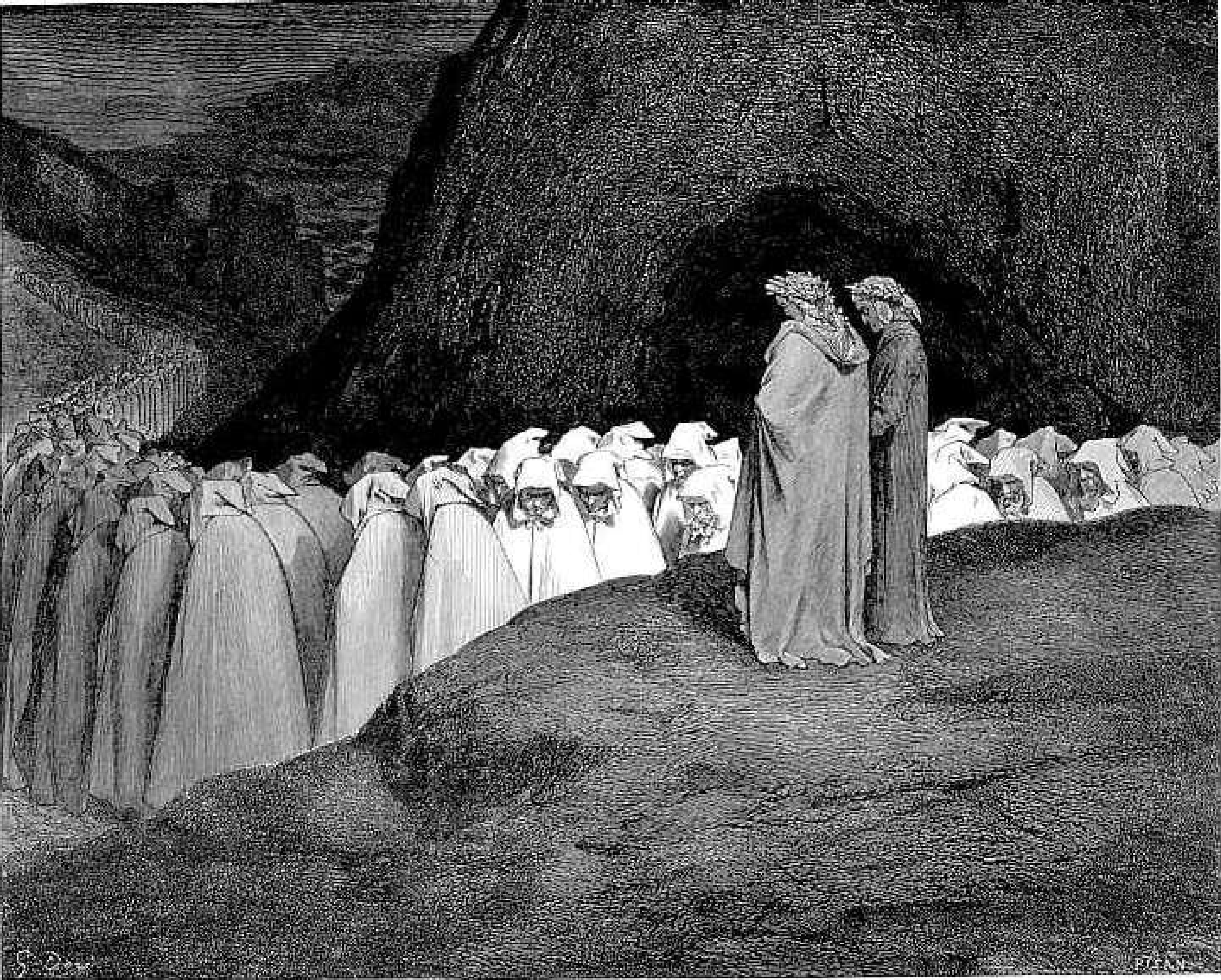
Ir tarė man: „Tautieti, įsibrovęs
Į veidmainių buveinę, kas gi tu,
Jeigu nesi toksai kaip mes bešlovis?“

„Gimiau prie Arno gražiojo krantų,
Didžiajame mieste, ir gyvą žmogų,—
Tariau aš jam,— regi tu šiuo metu.

Bet ką gi esate padarę blogo,
Kad jūs taip spindulingai nubausti
Ir dėvit šitą apvalkalą slogų?“

„Blizgių švininių rūbų prispausti,—
Atsakė vienas iš pakeleivingų,—
Mes linkstame lyg ratai pakrauti.

Aš — Katalanas, jis — iš Loderingų,
Bolonijos „Linksmieji broliai“ mes;
Tavo miesto mus abu valdžion išrinko,

Kad saugotume jų šeimas ramias;
Lig šios dienos Gardingas nupešiotas
Išlaikė mūsų valdymo žymes“.

„Jei būtų jos,— pridūriau,— suskaičiuotos...“ —
Bet stabtelėjau: ant trijų baslių
Gulėjo žemėj vyras nukryžiuotas.

Jis rangėsi prieš einančius keliu,
Lyg švokšdamas kažką į barzdą klaikią.
Ir palydovas mums balsu tyliu

Paaiškino: „Štai kokį vaizdą teikia
Tasai, kurs tikino fariziejus,
Jog v i e n ą d ė l v i s ų aukoti reikia.

Jį nuogą ir sumintą regit jūs,
Koksai sunkus apsiaustų mūsų švinas,
Jis, parblokštas ant tako, nuolat jus.

Čia pat jo uošvis panašiai kankinas
Kaip ir kiti tarybos jo nariai,
Kurių žiaurumo vaisių žydai skinas“.

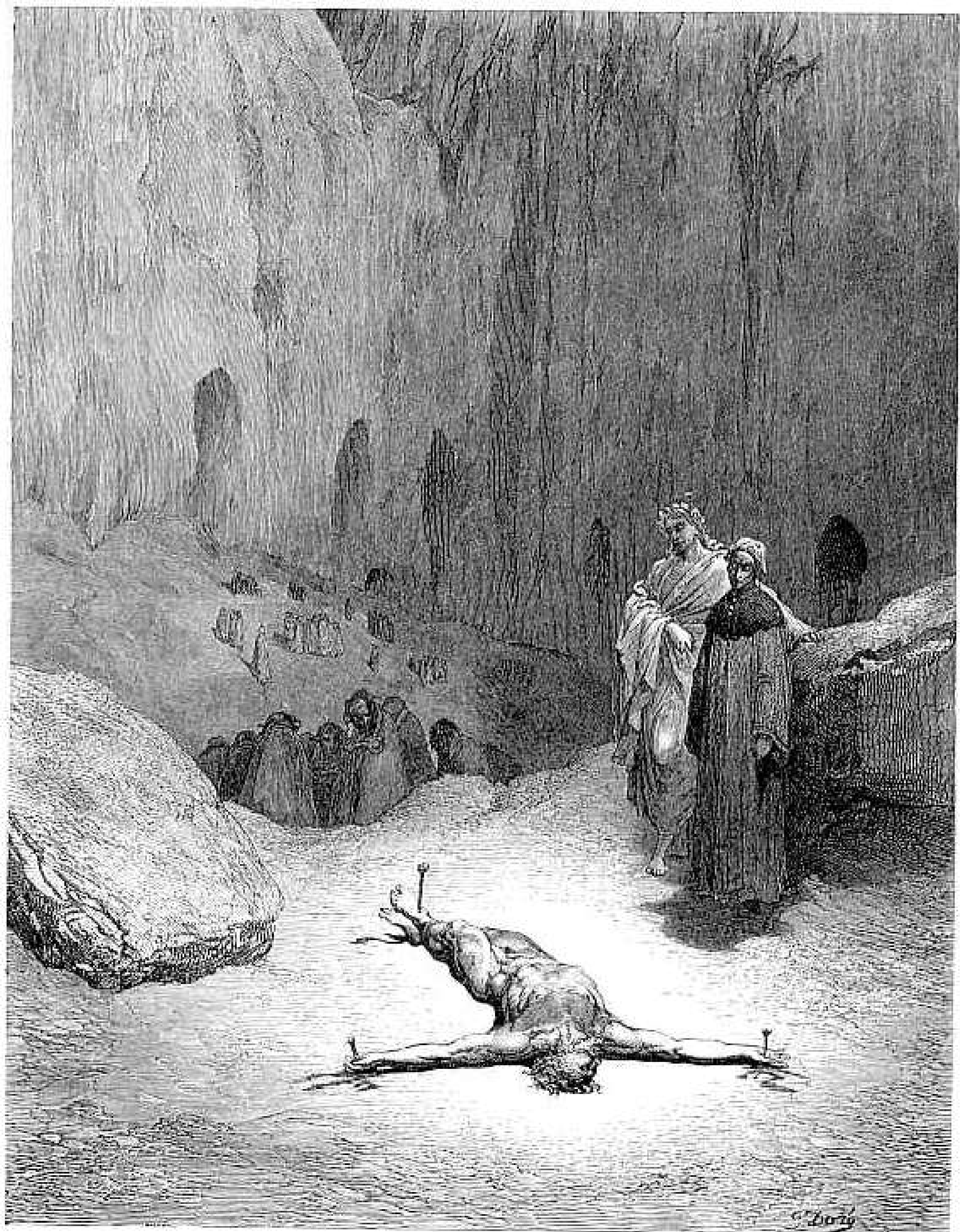
Vergilijus nustebo: kaip gudriai
Likimas baudžia tą, kuris nuo seno
Prikaltas guli kryžium pragarėj!

Paskiau jisai paklausė Katalano:
„Gal žinote, ar šia dauba tamsia
Pavyks išeiti man ir draugui mano,

Jei mes žygiuosim dešine puse,
Tų angelų juodųjų atsikratę,
Kurie mus lydi jūsų kraštuose“.

Anas atsakė: „Kas iš mūs nematė
Uolos, kuri praeina, kirsdama
Kiekvieną pylimą ir griovį patį?

Bet ji įgriuvusi ties šia loma,
Ir teks jums kopti šlaitais akmenyno,
Nors būtų nemenka jo aukštuma“.

Poetas tyliai galvą panarino
Ir tarė po akimirkos trumpos:
„Žeberklininkas tyčia mus ramino“.

„Bolonijoj girdėjau kitados,—
Linksmasis brolis tučtuojau pridūrė,—
Kad velnias — tėvas bet kokios klastos“.

Skruostai vadovo mano užsikūrė,
Paspartino iš karto žingsnį jis,
Ir aš nuo tų, kur velka naštą niūrią,

Žengiau brangių man kojų pėdomis.

XXIV GIESMĖ

Kai metai atjaunėja ir, sulaukus
Atogrįžio, ilgėja vis diena,
Ir saulė vilgo Naščių urnoj plaukus,

Kada ranka nelygia ir gležna,
Lyg prisimindama dar žiemą žilą,
Išbraižo žemę paryčiu šerkšna,—

Sodietis, pilnas nerimo, pakyla
Ir plekšteli sau delnu per klubus,
Matydamas, kad atsargos jo dyla,

O šalnos vėl nubaltino laukus,
Ir vaikšto vargšas po namus ir stena,
Tačiau bežiūrint jau jisai smagus,

Nes pakeitė pasaulis rūbą seną,
Ir jis, pasiramsčiuodamas lazda,
Ramiai ganyklon bandą savo gena.

Taip mano vadas jaudinos tada
Ir sopulį man teikė begalinį;
Tačiau užgijo beregint žaizda.

Lengvai pas griūtį kelią jis praskynė
Ir šyptelėjo švelniai kaip tuomet,
Kai sutikau jį girios tankumyne.

Sumojo puikiai viską jis bemat,
Pasižiūrėjo ir, rankas išskėtęs,
Mane į glėbį suėmė tuoj pat.

Kaip tas, kurs negeba savim žavėtis,
Bet nuolat žvelgia blaiviai priešakin,
Taip ir mane gerasis mantujietis

Tolydžio kėlė uolomis aukštyn,
Tarydamas: „Kaip laikos tas gurvolis?
Jeigu stipriai, tai stok ir ženk pirmyn“.

Ką būtų veikęs čia Linksmasis brolis?
Mes ropštėmės į viršų vos ne vos,
Ir gąsdino mane kiekvienas šuolis.

Jei skardis, einantis prie šios daubos,
Nebūtų kiek slėnesnis, tai, man rodos,
Išnešęs nebebūčiau aš galvos.

Mat šulinio didžiulio sienos juodos
Angon gelminėn leidžias nuožulniai,
Ir aukštis pylimų nėra vienodas —

Kairėj jisai kitoks nei dešinėj.
Bet pasiekta jau ketera kriūtinga
Ir peržengti kebliausi kliuviniai!

Deja, jutau, kad man taip oro stinga,
Jog sukritau ant žemės be jėgų...
Poetas tarė: „Taip sugniužt netinka!

Šlovė pati, be mūsų pastangų,
Dar niekam iš dangaus nenusileido.
Kam duknose gulėti vien smagu,

To vardas šiam pasauly išsisklaido
Lyg dūmas ar lyg purslas bangose.
Tad nusibrauki nuovargį nuo veido

Ir, atsikėlęs, širdimi drąsia
Beviltiškumą blyškų nugalėki,
Kaip silpną kūną nugali dvasia!

Mes turim įsirėžę kopt į priekį,
Ne šitokie dar laiptai laukia mūs.
Jei tu mane girdi, atsikvošėki".

Aš pakilau, liepimui jo klusnus,
Ir, lyg tikrai atgavęs būčiau žadą,
Tariau: „Eik, aš įveiksiu sunkumus".

Kitos man išeities neatsirado,
Kaip lipt gūbriu uolos, kuri, labiau
Vis eidama skardyn, į viršų veda.

Ilgom šnekom aš dusulį slėpiau;
Staiga tarpokšny balsas nuaidėjo,
Bet, nors jo pusėn ausį aš kreipiau,

Prasmė to klyksmo man nepaaiškėjo,
Ir veltui aš klausiau nuo aukštumos
Nepastebimo, tolstančio šaukėjo.

Aš pažvelgiau į gilumą lomos:
Tiršti šešėliai buvo ją užkloję.
„Vadove,— pasakiau,— gal ant anos

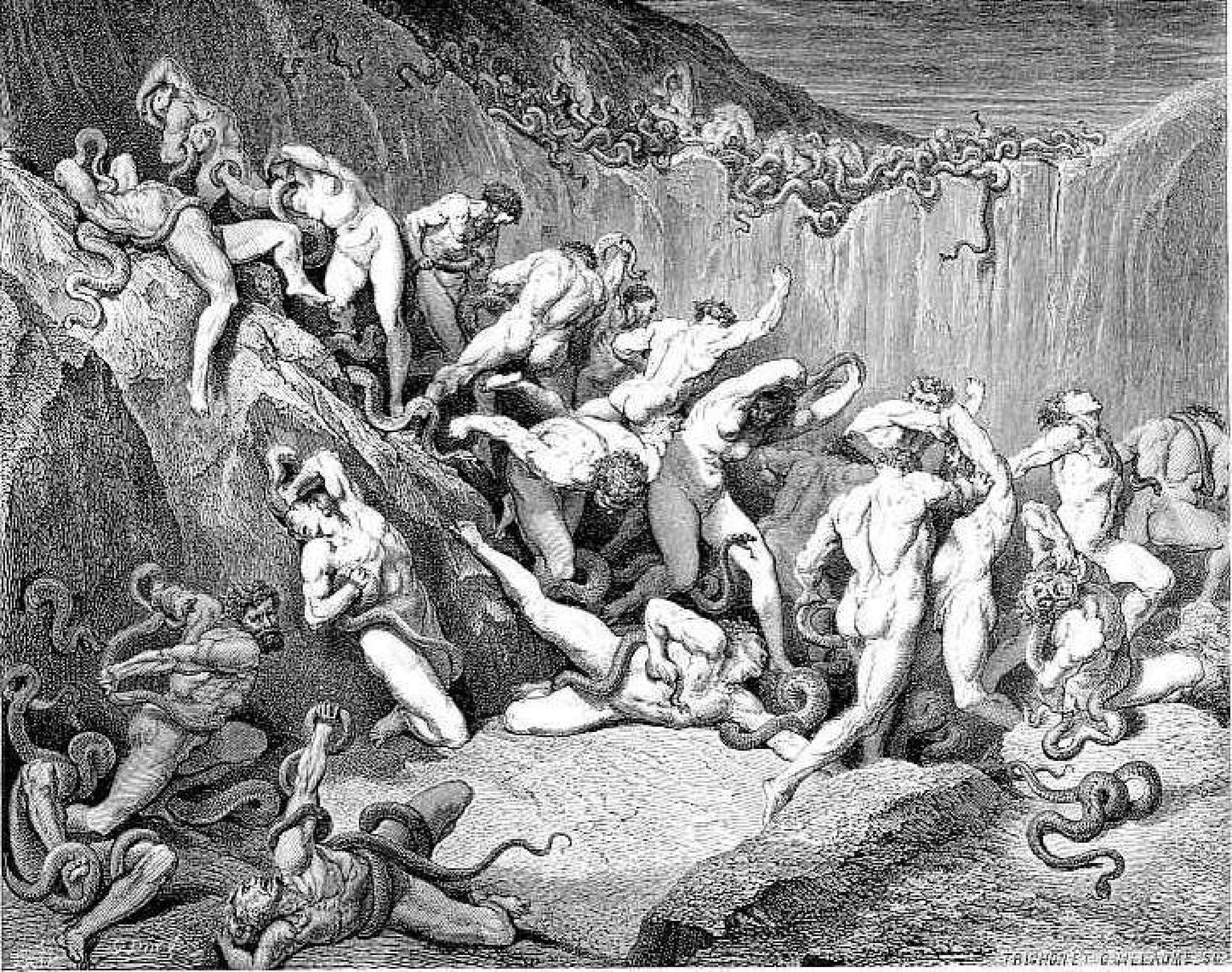
Pakrantės pakopėt? Kaip tu galvoji?
Žiūriu tamson, bet nieko nematau,
Neatskiria garsų ausis manoji".

„Ne žodžiais — darbu atsakysiu tau,—
Poetas tarė.— Doro patarimo
Aš niekada berods nesikratau".

Kai nusileidome nuo pakilimo
Tenai, kur tiltas baigiasi visai
Ir ant aštunto pylimo jau rymo,

Atsiskleidė griovys, kur ištisai
Liulėjo toks baisingas gyvatynas,
Jog man lig šiol vaidenasi jisai.

Prieš jį garsusis Libijos smiltynas
Su hidromis, lekiojančiais žalčiais
Ir su driežais dvigalviais — juokas grynas;

Nė Raudonosios jūros pakraščiais
Tiek įstabių siaubūnų neropojo;
Ir etiopas net stebėtųs jais!

Tuo pragaro knibždynu nelabuoju
Žmogystos nuogos blaškėsi bėgom,
Ir nieks kerų pagalbos neglabojo.

Iš užpakalio dviem grandim gyvom
Rankas joms angys laikė, kirto strėnas,
O prieky galvos jų su uodegom

Vėl jungės. Netoliese šliužas vienas
Įgėlė pakaklėn kažkam ir jį
Suspaudė kilpine stangria it plienas.

Greičiau negu parašom *o* ar *i*
Užsidegė ir pelenais jis tapo,
Pavidalą praradęs bet kurį;

Tačiau, nespėjus man atgauti kvapo,
Jis kūnu stojos vėl nejučiomis,
Lyg prisikėlęs nuostabiai iš kapo.

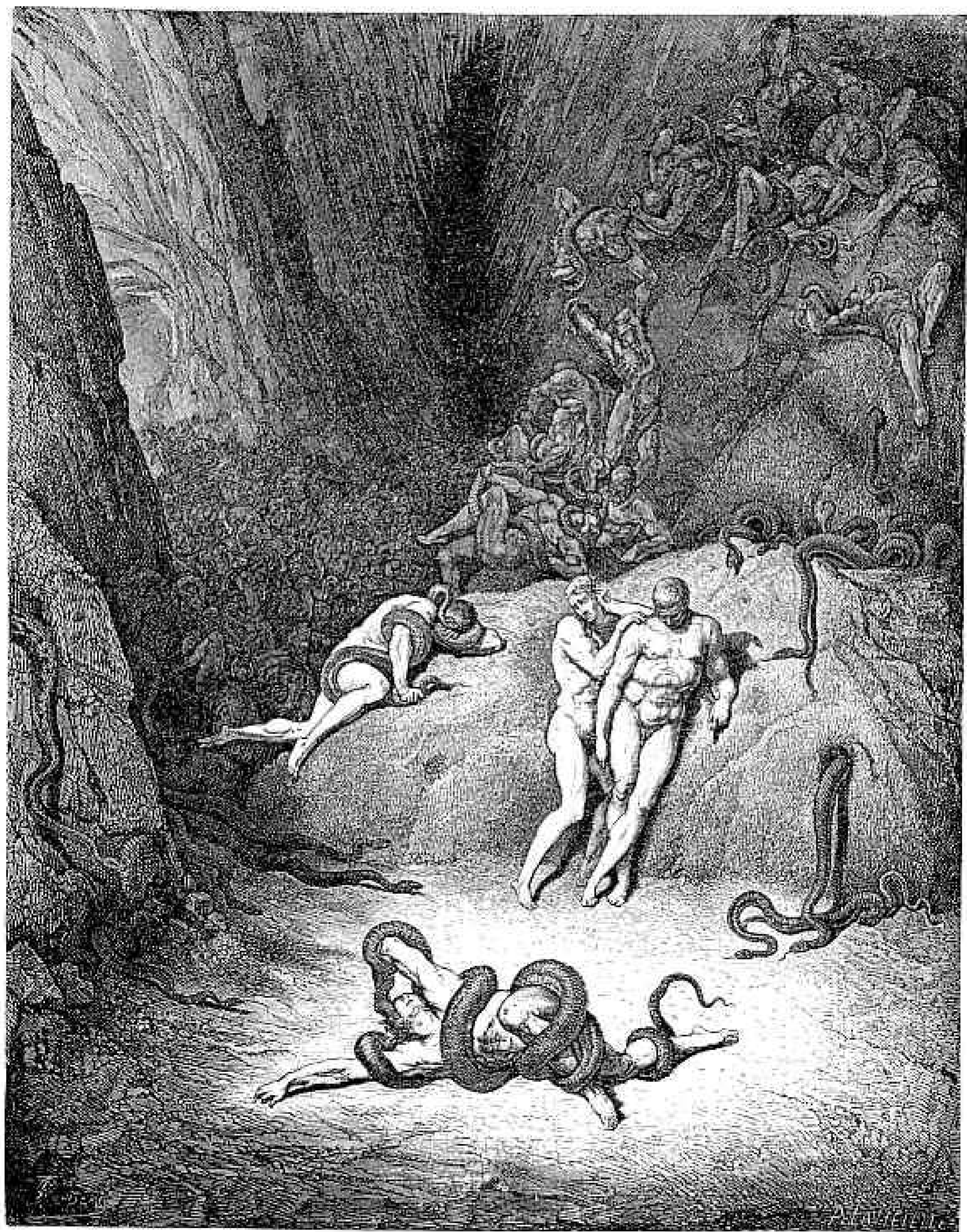
Kaip kad aukštoji skelbia išmintis,
Taip nebegyvas Feniksas atgyja,
Kai penktą šimtą metų baigia jis.

Nei vaisių, nei žolių jisai neryja,
O ilgisi vien gintaro sunkos
Ir mirtų guolio amžino nebijo.

Kaip tas, kuris nuo antplūdžio ligos
Iš karto krinta, smūgio neatlaikęs,
Tarytum būtų demono naguos,

Ir atsikėlęs dairos lyg paklaikęs,
Ir dūsauja, ir vis dar nežinia,
Kada galutinai jis atsipeikės,—

Taip žvelgė šitas vyras į mane.
Rūstybė tavo, viešpatie mieliausias,
Pavirsta žmogui tokia kankyne!

Poetas neištvėrė nepaklausęs,
Kas jis. „Aš nuvirtau čia neseniai,—
Atsakė,— iš Toskanos mylimiausios:

Mat gyvenau kaip gyvulys tenai:
Aš — Vani Fučis, mulas iš Pistojos,
Kur man lygių — daugiau, negu manai“.

Tariau globėjui savo: „Lai sustojęs
Palaukia. Jam tarp kraugerių vieta,
Ir šion daubon pateko ne dėl to jis“.

Mane išgirdo šmėkla pasmerkta
Ir, iš gėlos ir gėdos net paraudus,
Paaiškino su išraiška rimta:

„Mirties nasrai ne tiek man buvo skaudūs,
Kaip tas susitikimas man skaudus.
Štai tau visa tiesa, trumpai suglaudus:

Žinok, likimas mano toks graudus
Ir nubaustas aš taip negailestingai,
Nes zakristijos pavogiau turtus,

O kitas nukentėjo neteisingai.
Tačiau kad nepuikautumei per daug,
Jei atsidursi žemėj mūs laimingoj,—

Tave įspėti noriu: nesidžiauk.
Kada Pistojoj nebeliks Juodųjų:
Florencija išvys jų priešus lauk.

Iš Magros klonio Marsas trinktels kūju
Ir viesulą iš debesų pasiųs;
Užvirs kova, ir žlugs galia Baltųjų,

Juos keršto kardas išnaikins visus,
Bet tik po mūšio atkaklaus ir ilgo
Teišsiniaukstys vėl dangus tamsus.

Tegu tie žodžiai širdį tau padilgo!“

XXV GIESMĖ

Ir čia, iškėlęs kumščius, tas galvijas
Suriko, rodydamas dvi špygas:
„Še, dieve, še tau, pasiimk abi jas!“

Tuomet viena angis (jos man kol kas
Užtat ir mielos!) gerklę jam susmaugė,
Lyg įsakydama: „Nutrauk šnekas!“;

Surišusi vagies rankas, jos draugė
Iš priekio taip susimezgė tvirtai,
Jog visą jį supančiojo. Nejaugi,

Nejau, Pistoja, dar nesupratai,
Kad subyrėt į pelenus turi tu,
Nes baigia pūti tavo pamatai?

Vargu ar tas, kuris prie Tėbų krito,
Tiek rodė Dzeusui paniekos klaikios!
Nerastum pragare lygaus jam kito!

Jis bėgti leidos po kalbos tokios,
Tačiau Kentauras, tuoj akis pastatęs,
Grūmodamas nudūmė iš paskos.

Jam užpakaly raitėsi gyvatės
Lig pat jo kūno žmogiškos dalies:
Maremoje nesu jų šitiek matęs!

O virš galvos, tolydžio skleisdamies,
Grėsmingai gaubė jį sparnai drakono,
Kurs nuolat liepsną laidė iš gerklės.

„Mes regim Kaką, gudrų nevidoną:
Jis Aventiną,— tarė vadas man,—
Nudažė daugelkart krauju raudonu

Ir taip giliai prasmego pragaran
Dėl to, kad sykį kaimenę pagrobė
Ir atbulą nusiginė urvan;

Bet Herkulis, netekęs tokio lobio,
Pritvatino nenaudėlį vėzdu
Ir po dešimto dūžio jį nudobė".

Kol šitaip šnekučiavom vienu du,
Suėjo trys šešėliai į patiltę,
Bet jų nematėm mudu su vadu,

Ir tik tada, kai ryžos jie prabilti
Ir šūktelėti: „Ką jūs veikiat čia?",
Abu mes pasiskubinom nutilti.

Nepažinojau jų, bet nejučia
Suvokiau greit iš vardo paminėto,
Kas murkso ten, po paskliaute plačia.

„Kur,— tarė vienas,— Čanfa būt galėtų?"
Ir aš, pridėjęs pirštą prie burnos,
Įsiklausyti paprašiau poeto.

Ne, jūs tokios naujienos dyvinos
Nelaukiat! Patikėt ir man sunkoka
Tuo, ką sakau jums iš širdies grynos.

Aš pamačiau pro sutemą tirštoką,
Kaip šešiakojis didelis roplys
Vienam tiesiog ant nugaros užšoko.

Dviem vidurinėm kojom čiupo jis
Už pilvo, o už rankų — priešakinėm,
Į skruostus įsikibo dantimis,

Suspaudė rietus jis užpakalinėm,
Tarp jų pralindo uodega kieta,
Ir liko tas lyg suveržtas grandinėm.

Net ir vingrus vijoklis niekada
Turbūt nėra apvijęs taip kamieno,
Kaip jį angis apnarpliojo pikta.

Tarp šliužo ir žmogaus pradingo siena,
Lyg vaškas susilydė jie keistai,
Ir susiliejo spalvos jų į vieną.

Taip užsiplieskia popierius — ir štai,
Įjuosti dar nespėjęs, jis parudo,
Ir jo baltumo jau nebematai.

Prieš tokį vaizdą jo draugai sujudo
Ir ėmė šaukt: „Anjelai, kas yra?
Ar vienas tu, ar dviese esat judu?“

Aniems tuo tarpu net galva bendra
Išdygo, bruožai jųdviejų sukriko,
Ir atsirado povyza mišra.

Iš ketverto galiūnų pasiliko
Dvi rankos; mentės, pilvas — su blauzdom,
Su kojom susimaišė ir išnyko.

Taip vienos lytys keitėsi kitom,
Kol susiklostė naujas gyvas kūnas,
Kuris nedrąsiai slinko pasverdom.

Kaip žalias driežas greitai it perkūnas
Nuo saulės iečių šauna į brūzgus,
Kur gaiviame pavėsy vėl jis tūnos,

Taip mažas gyvačiukas pašankus,
Turbūt ne ką juodesnis už pipirą,
Lyg žaibas puolė likusius draugus.

Pašokęs jis vienam ant pilvo niro,
Įkirto ten, kur pats jo vidurys,
Ir vėl prie kojų išdrikas nusviro.

Aš laukiau, ką anas dabar darys,
Bet jis tik nusižiovaut teįstengė,
Lyg suėmė jį miegas ar drugys.

Angis į jį žiūrėjo, jis — į angį,
Vienam plėšri burna, kitam žaizda
Dūmavo, ir abu juos dūmai dengė.

Užmirškite, ką buvo kažkada
Sabelas ar Nazidijus patyręs,
Nes išmonė Lukano — pralenkta!

Skambiom eilėm Ovidijus mums gyrės,
Kad Aretūzė virto šaltiniu,
Kad žalčiu tapo Kadmas didžiavyris.

Tačiau dviejų skirtingų tvėrinių
Krūvon sujungt nėra jis sugalvojęs
Taip darniai, kaip kad aš čionai miniu.

Kol gyvačiuko uodega šakojos
Nelyginant suskilusi perpus,
Kaskart labiau žmogus vis glaudė kojas;

Jo blauzdos lyg įaugo į klubus,
Susimetė į gniužulą, pajuodo,
Slapta jėga užlygino kampus;

O dvišakumas plėtėsi, atrodo;
Kur jų nebuvo, blikčiojo žvynai,
Ir priešingai — kitur glotnėjo oda.

Dilte sudilo rankos ir delnai,
Ištįso trumpos letenos žalčiuko,
O ilgos susitraukė, ir tenai

Savaime pasidarė ir išsmuko
Patsai slapčiausias kūno mūs narys,
Kurs vargšui įgeltam į du sutrūko.

Kol juodu supo dūmų kamuolys,
Kai kur plaukai gličiam paviršiuj kalės,
Lyg jusdami, kad jie kitur iškris.

Štai tas sudribo, o anas jau kelias,
Ir stebi kraupūs keturi vyzdžiai,
Kaip mainosi kiekvienas jų bruoželis.

Išstybusiam jau gūbrinas pečiai,
Jau apvalėja snukis, ir abipus
Didokos ausys lėpsta negražiai.

Jo žemai prigimčiai viršun pakrypus,
Iššoksta nosis, plečiasi vokai,
Ir išryškėja lūpa kiek atvipus.

Galva žmogaus ištimpsta pailgai,
Į vidų pačios ausys įsitraukia
Lyg sraigei išsigandusiai — ragai.

Lankstus liežuvis, kurs taip narsiai šaukia,
Pusiau suskilo; šakė geluonies
Susiglaudė. Ir dūmai liovės plaukę.

Įgavusi pavidalą angies.
Dvasia per slėnį šnypšdama keliauja,
O kitas garsiai spjauna iš šalies

Ir, jai atgręžęs kuprą savo naują,
Trečiajam šūkteli: „Su manimi
Lai Buozas ropomis palenktyniauja!"

Tokia metamorfozė įdomi
Atsiskleidė čionai. Meldžiu atleisti,
Jei mano plunksna buvo per ūmi.

Nors ilgo nuovargio miglota skraistė
Akis ir protą temdė man, tačiau
Aš vis dėlto įstengiau ją praskleisti

Ir šlubakojį Pučą pamačiau.
Gyvatė jo tik vieno neįgylė
Iš tų, kurie atsėlino anksčiau.

Dėl kito tu lig šiol verki, Gavile!

XXVI GIESMĖ

Florencija, didžiuokis! Tu ant jūrų,
Ne tik ant žemių išskleidei sparnus
Ir netgi pragarą pasiekei niūrų!

Radau aš čia penkis vagis senus
Iš savo tėvynainių... Kaip mums tinka
Toksai garbės vainikas prašmatnus!

Jei paryčio sapnai neapsirinka,
Netrukus įsitikinsi pati,
Kaip myli Pratas savo šeimininką.

Skubėkit, metai, mėnesiai greiti,
Suduokit smūgį lemiamą iš sykio!
Sunkiau man bus pakelt jį ateity.

Ir, tęsdamas kelionę savo nykią,
Paskui vadovą vėlei aš einu
Takais, kuriuos mes buvome palikę.

Bet kojų nepakako man silpnų,
Ir kietos rankos joms padėti bandė
Tarp kyšančių uolų ir akmenų.

Nors tie vaizdai dienų tėkmėj paskendę,
Tačiau aš visados baisiuos jais
Ir mokau savo sielą net ir šiandie

Gyventi vien siekimais prakilniais,
Kad to, ką dievas davė jai ar laimė,
Nepraganyčiau pragaišties keliais.

Kaip po dienos kaitrios, kada savaime
Jau merkiasi padangių švyturys
Ir vietoj musių tilstančiame kaime

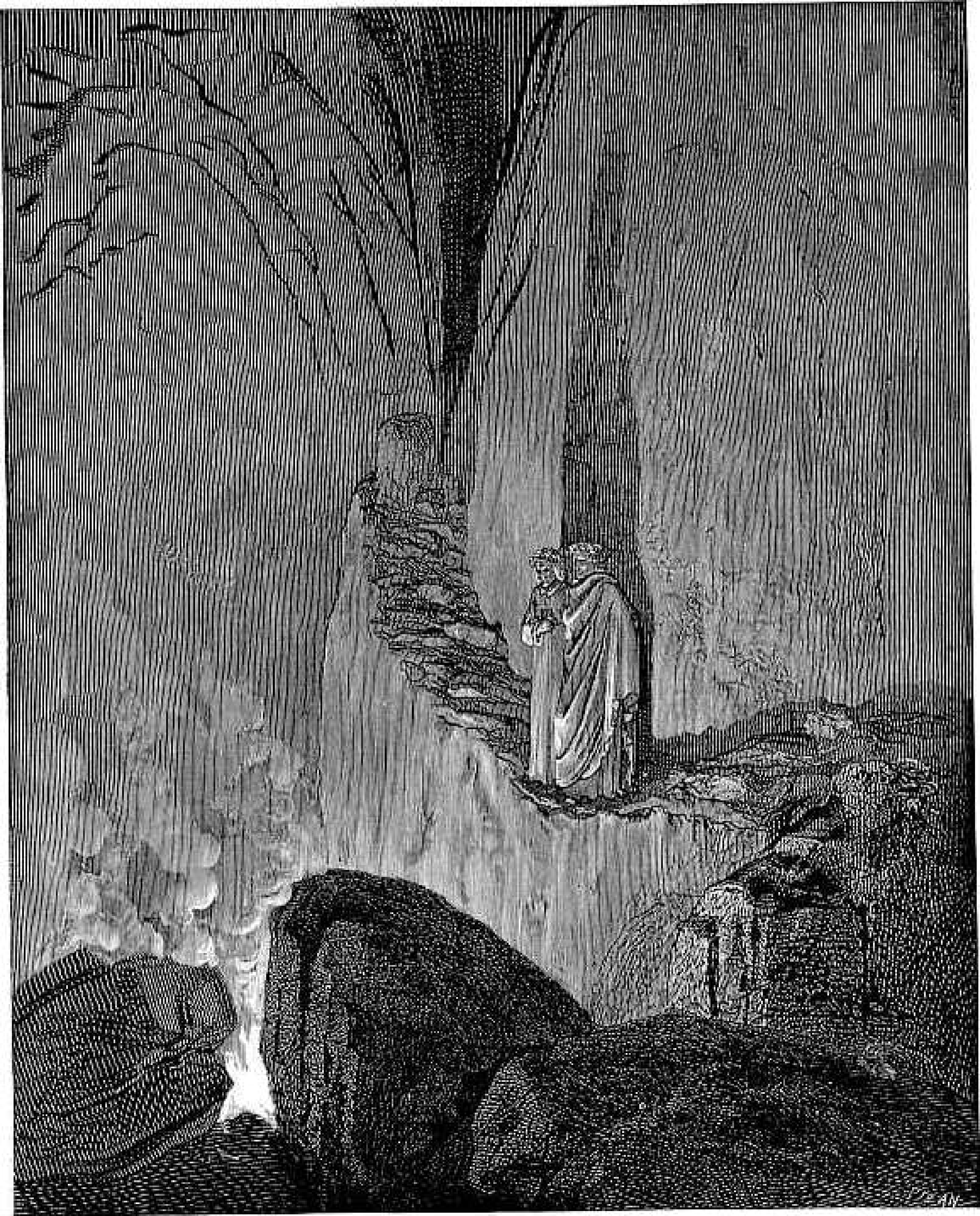
Uodų bemiegių zyzia sūkurys,
Į klonį žiūri žemdirbys ir regi —
Žibukais vynuogynas bežėrįs,—

Taip ir prieš mus ugnių ugnelėm degė
Aštunto griovio giluma juoda,
Kur tūkstančiai naujų vėlių prasmegę.

Kaip Elizejus, sekęs kitada
Eliją — tą, kurį žirgai galingi
Į dangų nešė su jėga reta,—

Tematė jo liepsnoto skrydžio vingį
Ir debesėlį balzganą ore,
Taip lygiai švitulėliai slėpiningi

Gūdžiu tarpokšniu juda pragare,
Ir jų kiekvienas vėlę uždarytą
Apsiautęs laiko ugnimi skaidria.

Žiūrėjau, persisvėręs per granitą;
Kad nenukrisčiau, aš buvau tvirtai
Į briauną įsikibęs netašytą.

„Viduj tų žiburių, kuriuos matai,—
Vėl pasigirdo balsas mantujiečio,—
Belaisvės dvasios dega“. „Aš tatai

Lyg numaniau,— tariau jam.— Bet man kniečia,
Besistebint šia išmone gražia,
Paklausti vieno daikto: kas ten šviečia

Dvaila ugnim, į šakę panašia?
Jinai — bemaž kaip toji, kur pliskėjo
Edipo žuvusių sūnų lauže“.

„Ji degina,— atsakė,— Odisėją
Ir Diomedą, kenčiantį kartu,
Nes jie kartu tiek negandų pasėjo

Ir gailiai verkia dėl visų klastų,
Dėl arklio, įbrazdėjusio į Troją,
Tą lopšį Romos būsimų kartų,

Kuris Paladės vien per juos nustojo,
Ir dėl Deidamijos: net po mirties
Jinai Achilo gedi ir vaitoja“.

„Jei tik kalbėti gali jis išties,—
Tariau globėjui savo užsidegęs,—
Tave maldauju iš visos širdies,

Palaukime, kol šviesulys dviragis
Čia prisiartins ir prie mūsų bus;
Jisai šion pusėn atslenka, man regis“.

„Toks tavo noras man nenuostabus,
Jis tau,— poetas tarė,— garbę daro;
Bet tu pabūk tuo tarpu nekalbus.

Prabilti man pačiam labiau gal dera,
Nes graikai buvo jie anais laikais,
Ir tu dar neįtiksi jiems, ko gero“.

Mes lūkčiojom, kada ugnis ateis
Prie tilto; ir Vergilijus iš karto
Į juodu žodžiais kreipėsi tokiais:

„O, jūs, kuriuos liepsna dvišakė kerta!
Jei trumpo savo amžiaus dienomis
Jus pagerbiau, kaip jus pagerbti verta,

Ir apgiedojau savo eilėmis,—
Tai stabtelkit: lai vienas man pasako,
Kur po ilgų klajonių mirė jis“.

Žila liepsna sodresnę savo šaką
Pakrutino, švagždėdama kažką,
Tarytum kvapo balsui neužteko,

Suvirpo, lyg nematoma ranka
Ją palietė ar pūstelėjo vėjas,—
Ir sušnarėjo šitokia šneka:

„Kai pasprukau nuo Kirkės, išsėdėjęs
Virš metų nuo Gaetos netolies
(Taip šią vietovę praminė Enėjas),

Aš pajutau, kad nieks nenugalės —
Nei meilė tėvui, sūnui, žmonai mielai,
Nei didis ilgesys gimtos šalies —

To amžino troškimo mano sieloj
Pažint pasaulį, žmones, jų aistras,
Duot peno savo džiugesiui ir gėlai;

Ir leidausi laivu aš į marias
Su saujele draugų, nebe naujokų,
Kurie pasiūlė paslaugas geras.

Mačiau abu krantus ligi Maroko,
Ispanijos, Sardinijos žemes,
Pro šalį nemažai salų prašoko;

Seni, paliegę buvome jau mes,
Kai įplaukėm į tarpuolę skardingą,
Kur Herkulis paliko dvi žymes,

Įspėdamas jūreivį supratingą;
Išnyko Seuta iš akių kairėj,
O dešinėj Sevilija pradingo.

Tariau aš: ‚Broliai! Audros, sūkuriai
Į vakarus pastot jums bandė kelią,
Bet veltui! Tebesaugokim budriai

Gyvybės, mums dar likusios, krislelį
Ir paskubėkim saulei iš paskos
Į neliestą žmogaus pasaulio dalį.

Juk mes — ne gyvuliai. Be atvangos
Privalom plėst akiračius, taurėti
Ir tobulinti dovanas gamtos'.

Šio trumpo žodžio tarsi apkerėti,
Suskato plaukt bičiuliai mylimi;
Kas būtų juos galėjęs sulaikyti?

Ir, nugarą į rytus gręždami,
Drąsiais irklų sparnais mes lyg pašėlę
Į kairę lekiam viena kryptimi.

Jau kito poliaus žvaigždės pasikėlė,
Ir jau žiemių ašigalis nuo mūs
Vis traukėsi atgal po truputėlį;

Penkissyk mėnuo, šaltas ir ramus,
Padangėj atjaunėjo ir pražilo,
Mums beskrendant per vėjus ir griausmus,—

Kai priešais lyg koks milžinas iškilo
Didžiulis kalnas; iki šių dienų
Man jo niūkus paveikslas neišdilo.

Džiaugsmai pavirto ašarų klanu:
Nuo naujo kranto viesulas atgriuvo,
Mūs laivą apvertė aukštyn dugnu,

Triskart pasuko, suplakė į krūvą
Su šniokščiančiais aplink vandenimis,
Gilyn panėrė — taip, kaip lemta buvo,—

Ir amžiams pagramzdino į vilnis“.

XXVII GIESMĖ

Kada ugnis nutilo ir iš lėto,
Nepliūpčiodama, vaiski ir tiesi,
Nutolo nuo garbingojo poeto,

Patraukė mus kita liepsna šviesi,
Kurios viršus lingavo, nes iš jojo
Garsai tolydžio sklido pratisi.

Kaip Agrigento jautis, kurs maurojo
Pirmų pirmiausia žvėrišku balsu
To meistro, kurs jį tokį sugalvojo,

Ir tik po to — balsais kitų visų,
Patekusių į pilvą jo varinį,
Kur buvo tartum krosnyje alsu,—

Taip, verždamies per apdarą ugninį,
Bet niekaip išeities nerasdami,
Burzdėjo žodžiai, sielvarto pritvinę.

Kai jie, liežuvio gyvo stumiami,
Pro smaigalį liepsnos oran išsprūdo,
Pasiekė mus tokia byla ūmi:

„Užkalbinti tave širdis panūdo,
Nes tu lombardiškai tarei ką tik:
‚Dabar keliauk sau, turim skirtis mudu'.

Kad aš bent kiek pavėlavau, nepyk.
Pažvelk, net žemė po manim įkaito,
O aš kalbu. Tad luktelėt sutik.

Jei šion aklon bedugnėn patekai tu
Iš tėviškės padangių tolimų,
Kur mano eibių nieks nebesuskaito,

Tai pasakyk: Romanijoj ramu
Ar karas? Gyvenau aš tarp Urbino
Ir Tiberio gimtųjų aukštumų".

Kalba tokia mane kiek sugraudino,
Ir vadas, palytėjęs man pečius,
Pasakė: „Nepaniekink šio lotyno“.

Buvau paruošęs tinkamus žodžius,
Tad negaišuodamas tariau: „O, vėle,
Klajojanti po tarpeklius gūdžius,

Romanijoje karo kibirkštėlė
Širdy tironų gruzda kaip kadais,
Bet šiuo metu jos niekas neišskėlė.

Ravenoje kaip ir laikais kitais
Polentos aras tebeviešpatauja
Ir laiko Červiją sparnais tvirtais.

Mieste, kuris marias prancūzų kraujo
Yra pralieję apsiausties metu,
Dabar žaliasis liūtas karaliauja.

Verokjas ir jo šunvaikis kartu,
Kursai Montanją žiauriai nugalavo,
Paleist nenori kąsnio iš dantų.

Imolą ir Faencą pasigavo
Žydrasis liūtpalaikis, nuolatos
Keičiąs lyg vėjarodis kryptį savo.

O mūs tautiečiai, Savijo krantuos
Tarp lygumos ir kalno įsikūrę,
Gyvena vis tarp laisvės ir lazdos.

Bet kas gi tu, jei šičia atsidūrė
Tavoji siela? Atsakyk, meldžiu:
Pasauly vardas tavo žūt neturi“.

Paūžusi neaiškiai iš pradžių,
Ugnis raudoną geluonį paplaikstė
Ir prašvokštė su atdūsiu gargždžiu:

„Jei tektų savo paslaptį atskleisti
Tokiam, kurs vėlei šviesą pamatys,—
Aprimtų mano krūpsinti pašvaistė.

Bet dar nežinomas toks pavyzdys,
Kad būtų kas iš čia atgal papuolęs,
Užtat kalbėt man baimė netrukdys.

Buvau karys, pasidariau vienuolis,
Ryžtingai pasukau doros keliu
Ir nebebūčiau aš nuo jo nutolęs,

Jei popiežius (atleist jam negaliu!)
Manęs nebūtų vėl į jį atvedęs.
Klausyk. Aš nieko tau nenutyliu.

Kol kūniškos esybės pirmapradės,
Kurią gavau iš motinos savos,
Aš nebuvau dar amžinai praradęs,

Elgiaus kaip toji lapė, iš galvos
Kasdien gudrybės pylės man be saiko,
Kurios ilgai pasaulyje gyvuos.

Kai pajutau, jog aš pasiekiau laiką,
Kada suglausti reikia mums bures
Ir apie sielą pagalvoti sveika,—

Prakeikęs savo nuodėmes bjaurias
Ir visa, kas mane su jom dar siejo,
Rengiaus — aiman! — jau į dausas giedrias.

Bet viešpats dabartinių fariziejų,
Laterane kovojantis karštai
Ne prieš pulkus arabų ar judėjų,

O prieš krikščionis, vien prieš juos tiktai
(Juk Akrio jie nepuolė, jų netraukė
Pelningi musulmoniški kraštai!),

Nusimetė romaus šventumo kaukę,
Net mano virvę pavertė juokais,
Nors ji aistras marinti kūną šaukė.

Kaip Konstantinas, sirgdamas raupsais,
Atsikvietė Silvestrą iš Soratės,
Taip, apkrėstas garbėtroškos nuodais,

Pasišaukė mane tas besarmatis;
Nuo savo žodžių svaigo jis beveik,
O aš tylėjau, kėslus jo supratęs.

‚Man Palestriną sunaikinti reik,—
Kalbėjo jis.— Tau kaltę dovanoju
Iš anksto, tik pagalbą man suteik!

Ir atrakint, ir užrakinti rojų
Galiu laisvai, nes aš turiu raktus,
Kuriuos manasis pirmtakas tausojo'.

Išgirdęs tokius jo argumentus,
Tariau, nebepajėgdamas tylėti:
‚Jei negresia man atpildas rūstus

Ir tu man leidi, tėve, nusidėti,
Tai sosto šio galia tik sutvirtės
Nuo pažadų, kurie nebus tesėti'.

Mane Pranciškus bandė po mirties
Išgelbėti, bet juodas cherubinas
Pasakė: ‚Ne, jisai — ne be kaltės,

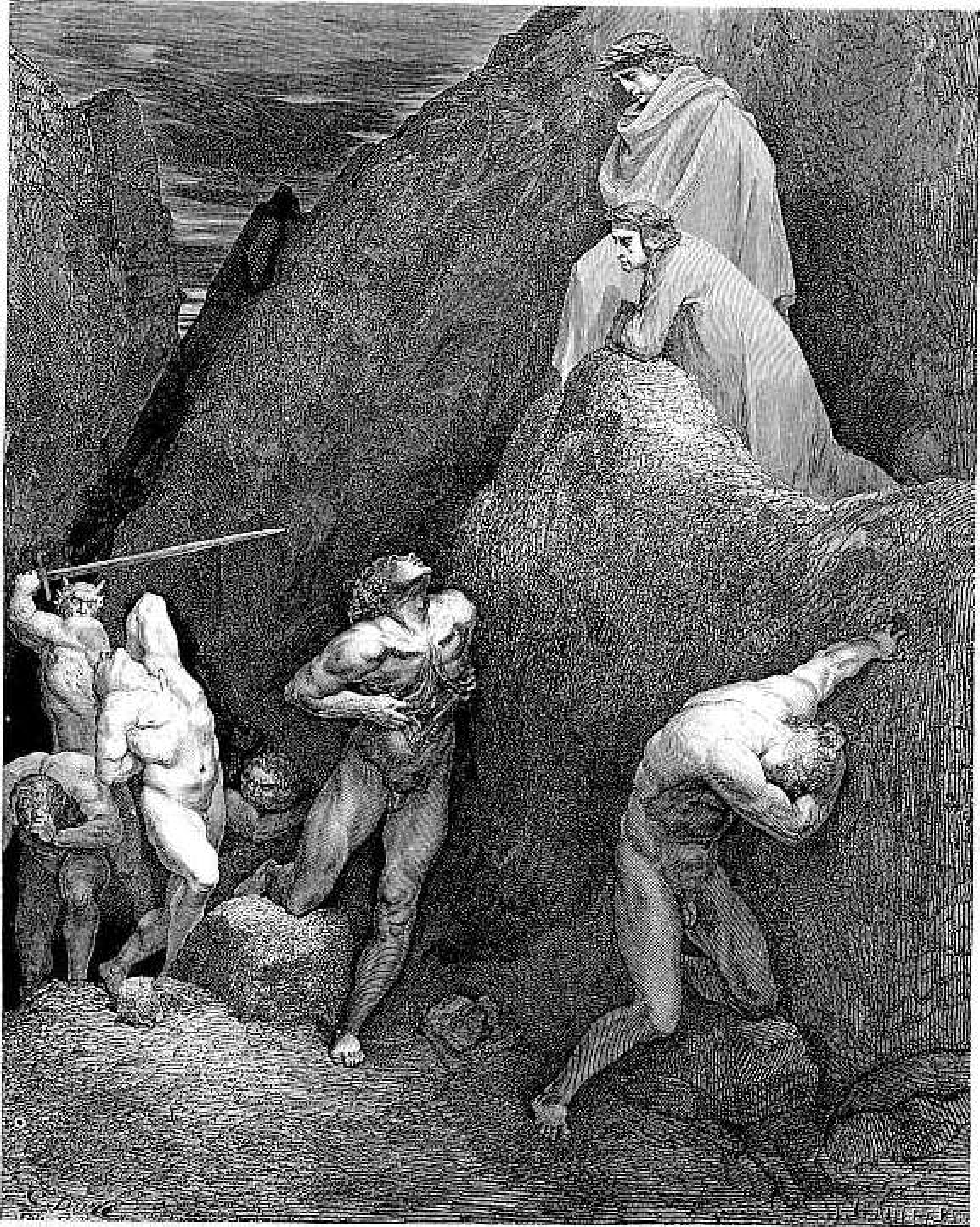
Todėl jo laukia pragaro gelmynas.
Kai kreivą patarimą davė jis,
Už kuodo jį čiupau. Tegu kankinas.

Be atgailos dangun jis nenuskris,
O kėslauti piktai ir atgailauti
Negalima, nors geistų to širdis'.

Aš apmiriau, kai, radęs tokią kliautį,
Mane jis griebė, šaukdamas: ‚Žmogau,
Ar aš nemoku logiškai protauti?'

Aš tučtuojau pas Miną patekau,
Kurs, uodegą aštuoniskart apsukęs,
Įkando ją. ‚Nuo šiolei jį laikau

Ugnies nelaisvėj!' — tarė jis įdūkęs.
Ir degančiu rūbu mana dvasia,
Be poilsio čia slankiodama, plūkias".

Graudi gaida suskambo jo balse,
Ir tvyksinti liepsna tamsoj išnyko,
Palinkčiojusi skiautere šviesia.

O mudu su Vergilijum iš tyko
Uolų pakopom žengėmę vieni
Prie griovio, kur nenorom susitiko

Nesantaikų kėlėjai amžini.

XXVIII GIESMĖ

Ar kas nupieštų, net rimus atmetęs,
Laisva kalba tuos kruvinus vaizdus,
Kurie tenai nuo aukšto tilto matės?

Bet koks liežuvis tam per silpnas bus,
Nes neįstengtų jėgos mūsų proto
Žodžiu išreikšti šitokius siaubus.

Jei, vėl atgiję, tie visi sustotų,
Kurių tiek daug Italijos laukuos
Per karą su trojėnais iškapota

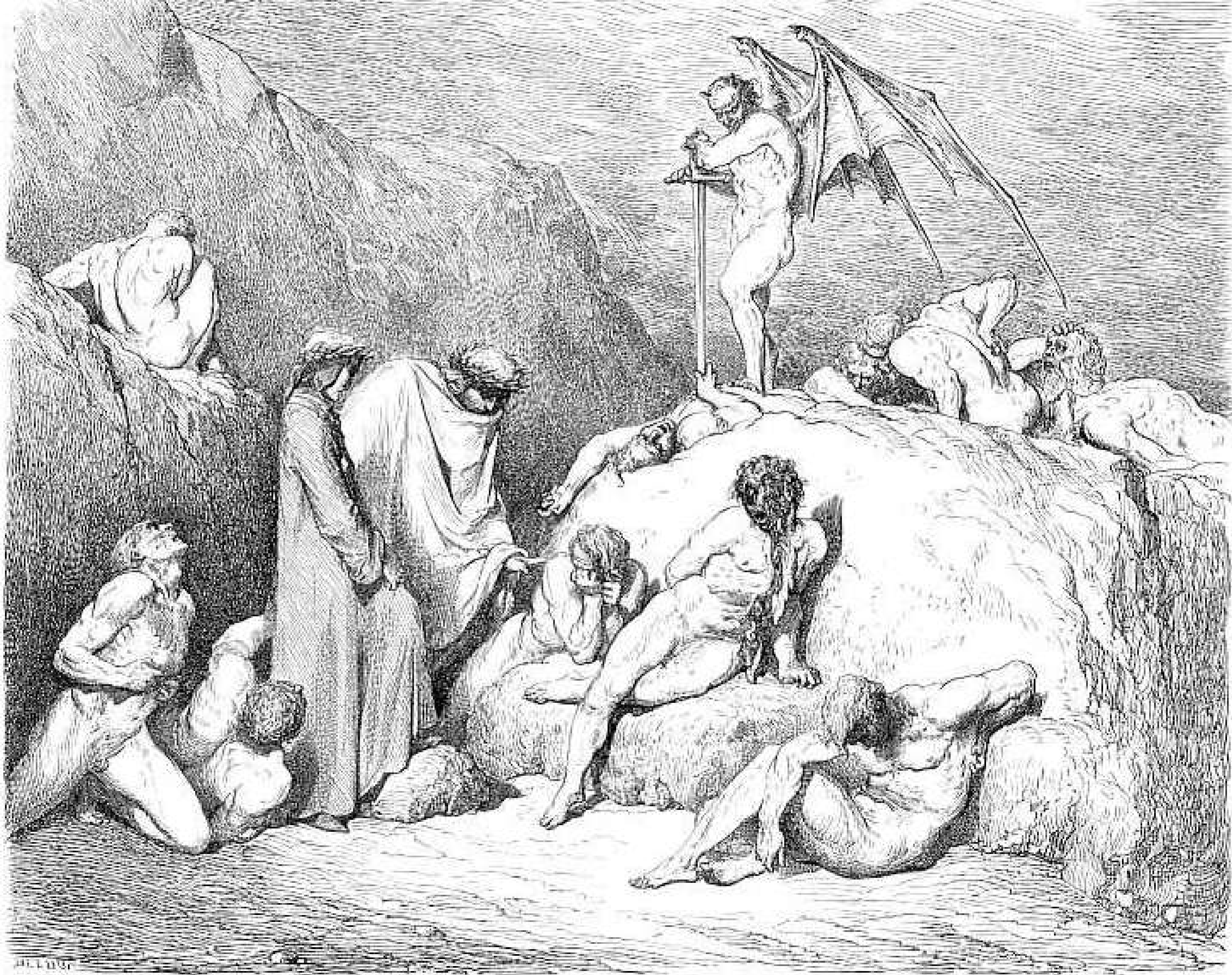
Ir bėgyje kitos kovos ilgos,
Kai, pasak Livijaus, žiedai brangieji
Susikaupė laimėtojų naguos;

Jei susirinktų sunkiai sužeistieji,
Dar ne visai Giskaro pribaigti,
Ir tie, kurių likučiai papilkėję

Prie Čeperano guli atkasti,
Minėdami Apulijos nešlovę,
Ir tie, prie Taljakoco nuveikti,

Kuriuos Alaras gudrumu nukovė,—
Tai jie netektų žado ir kalbos
Prieš kraują ir žaizdas devinto griovio.

Joks kubilas neskilo niekados
Taip klaikiai, kaip ten vienas buvo plyšęs
Nuo smakro lig pasturgalio angos.

Tarp kojų gniutulas žarnų beryšis
Jam kadarojo, matėsi širdis
Ir skilvio maišas, bjauriai prasikišęs.

Mane išvydęs, krūptelėjo jis,
Krūtinę praskėtė ir atsidusęs
Pasakė: „Štai kokia mana lemtis!

Taip kenčia Mahometas išdidusis!
Ten, prieky, žengia verkdamas Ali,
Antai jo kiaušo perskelto dvi pusės.

Visi, kur šalimais čia ir toli,
Pasaulyje kadaise skaldė žmones
Ir užtatai jie vaikšto įskili.

Kiekvienąsyk po varganos kelionės
Mūs laukia velnias su kalaviju
Ir, niekam nedarydamas malonės,

Taip kerta, jog apsipilam krauju,
Ir žaizdos, surumbėjusios savaime,
Atsiveria nuo smūgių jo naujų.

Bet kas gi tu, kuris į mūs nelaimę
Žvelgi nuo šios briaunos? Tave tenai
Sulaiko gal bausmės pelnytos baimė?“

„Jis — gyvas ir ne toks, kaip tu manai,—
Atsakė mano kelrodis galvotas.—
Pažinti viską reikia jam pilnai,

Ir aš, kaip miręs, čion įpareigotas
Nuvesti jį ligi gelmių pačių.
Tad nesileisk į spėliones miglotas“.

Jų geras šimtas iš visų kerčių
Sužiuro ir į mudu galvas tiesė,
Tarytum nebejausdami kančių.

„Jei vėl regėti saulę dar tikiesi,
Tai fra Dolčinui gal priminsi tu
(Ir jį apgint nuo pragaro gal spėsi!),

Kad žiemai apsirūpintų maistu,
Nes, jei užklups jį sniegas netikėtas,
Tatai bus novariečiams pravartu".

Pakėlęs koją žygin, Mahometas
Taip kreipės į mane — ir kuo greičiau
Ryžtingai pasitraukė iš tos vietos.

Tuomet patamsyje aš pamačiau
Į mus bespoksant šmėklą vienaausę,
Kuri prabilo už kitas anksčiau,

Atvėrus burną iš visų baisiausią,
Nes nosis irgi buvo nukirsta
Lig pat tarpuakio. Jinai paklausė:

„Nejaugi tau, o siela nekalta,
Širdis, mane išvydus, nenustėro?
Jei Pado klony būsi vėl kada,

Tai, prisiminęs tėvynainį Pjerą
Da Medičiną, perspėk būtinai
Da Karinjaną, Gvidą del Kaserą,

Kuriuos faniečiai gerbia nuo seniai,
Jog prie Katolikos, kaip mums atrodo,
Klastingojo tirono samdiniai

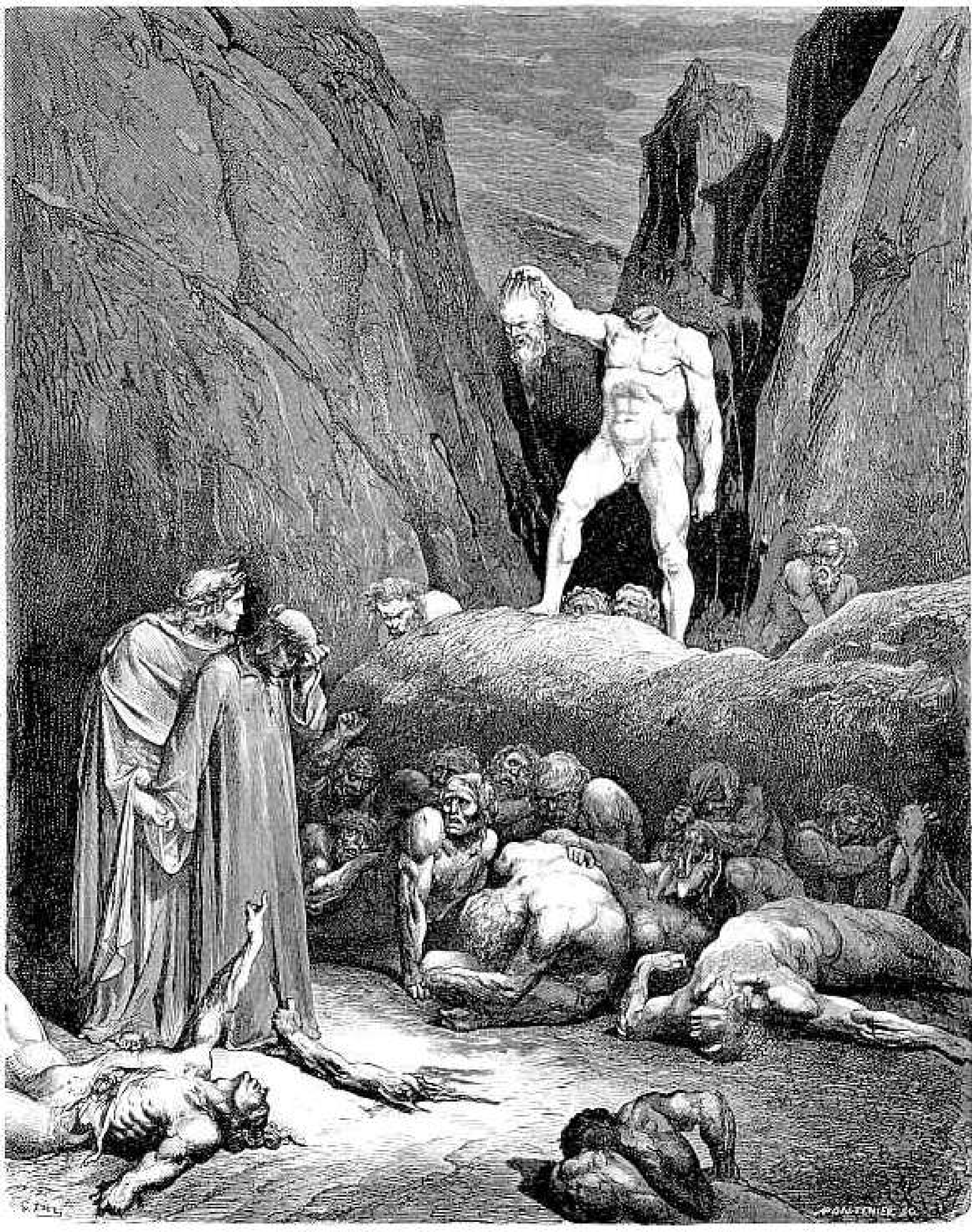
Paruoš abiem po akmenį ir juodu
Nustums tiesiog nuo laivo į bangas.
Ne, šitokio nusikaltimo juodo

Neptūnas neregėjo dar kol kas
Tarp Kipro ir Majorkos, nors net graiko
Ir net pirato jis neišsigąs.

Tas išgama vienakis tebelaiko
Žemes, kurių kai kas iš tos minios
Lig šiol negali prisimint be klaiko.

Jisai juos pas save įsivilios,
Bet nebereiks jiems melstis prieš Fokarą,
Nes niekad nebegrįš jie atgalios".

Tariau: „Jei nori, kad tave kaip dera
Pasauly paminėčiau, tai sakyk,
Kas jis, to krašto bijantis lyg maro?“

Anas ilgai nelaukė ir išsyk,
Pražiodęs burną savojo kaimyno,
Sušuko: „Štai! Jis tyli, nes kaip tik

Jisai, išvytas, Cezarį vadino
Per Rubikoną pervesti pulkus
Ir skelbė: gaištas reikalą gadina“.

Paveikslas neužmirštamai kraupus!
Išpjautu liežuviu, nykus, sumenkęs —
Toks buvo Kurionas iškalbus...

Čia kitas kažin koks luošys berankis,
Dvi nuolaužas iškėlęs ir, jomis
Vos sau į veidą kruviną netrenkęs,

Suriko man: „Aš — Moska, tas, kuris,
Sakydamas: ‚Greičiau — ir baigtas kriukis!‘
Nemanė, kad jį keiks gimta šalis“.

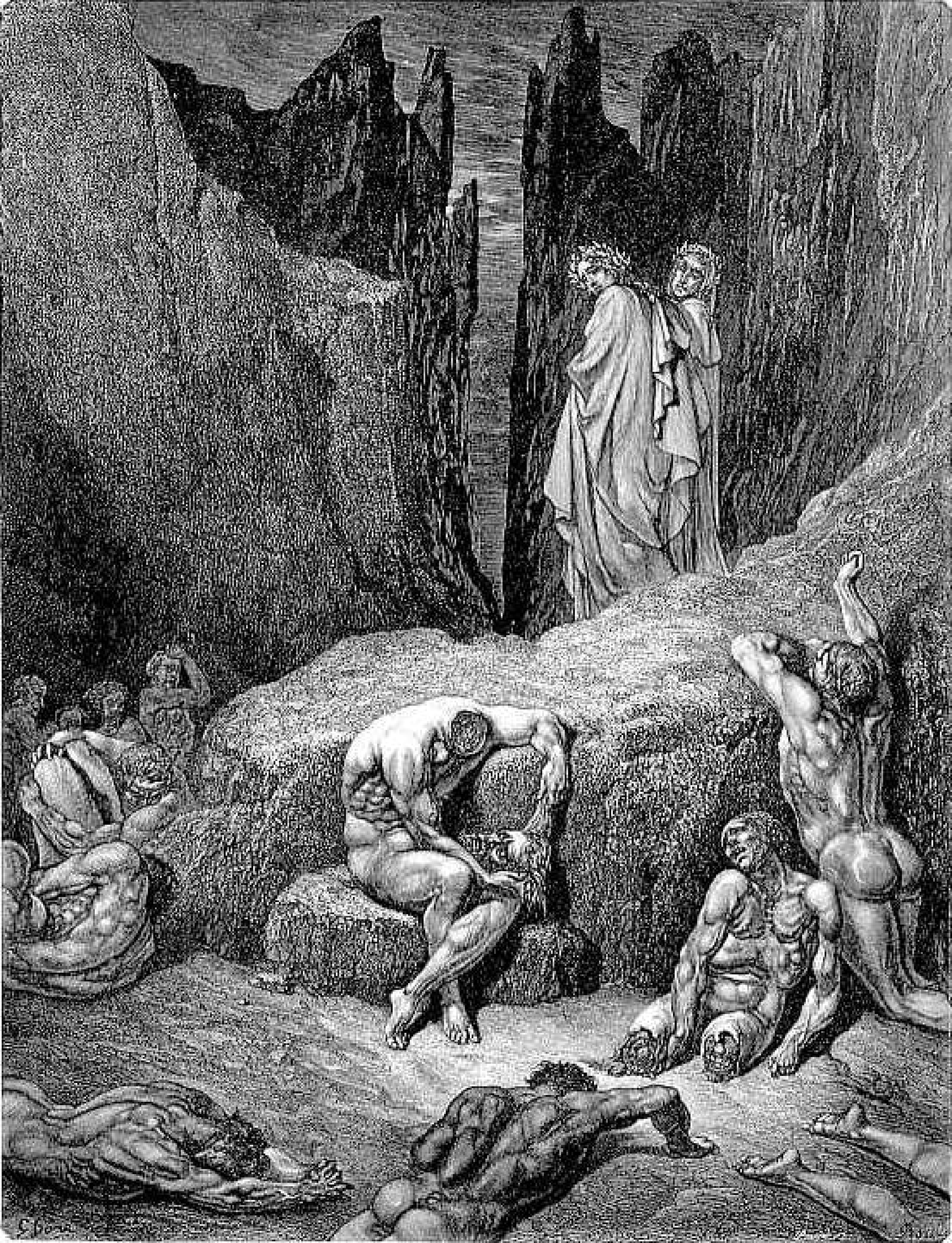
„Ir žus jo artimi!“ — tūžmu pratrūkęs,
Pridūriau aš. Įskaudintas giliai,
Jis nukulniavo, uodegą pabrukęs.

Aš pastebėjau šioj kančių eilėj
Šiurpesnį reginį, ir man reikėjo
Galbūt tylom apeiti jį kukliai,

Bet sąžinė, geroji patarėja,
Kuri mielai tiesos šarvais kietais
Apkausto mus, sutikti nenorėjo.

Teberegiu dabar kaip ir kadais
Begalvį kūną, skausmo surakintą,
Žingsniuojantį vargingai su kitais;

Nupjautą savo galvą lyg žibintą
Jis laiko už plaukų, ir aš girdžiu,
Kaip aimanos į aklą naktį krinta.

Jie buvo du — ir vienas tuo pačiu,
Ir viens į antrą žvelgė ir sau švietė,
Kaip lėmė tas, kuriam nėr paslapčių.

Kada jau tarptiltę jo kojos lietė,
Jisai iškėlė galvą, kad į mus
Jos balsas iš arčiau galėtų skrieti:

„O tu, kuris per požemius liūdnus
Keliauji gyvas, žvelk į bausmę mano:
Ar buvo kam likimas tiek nuožmus?

Pranešk tenai, jog tu matei Bertraną
De Borną, kurs pakišo nelemtai
Jaunajam princui suktą savo planą...

Prieš tėvą siundė sūnų jis piktai:
Net pats Ahitofelis Absalono
Prieš Dovydą nekurstė taip! Už tai,

Kad supjudžiau juos, gundomas šėtono,
Tie smegenys liks amžiams atkirsti
Nuo mano nuolat judančio lavono,

Kurį ištiko ši dalia karti“.

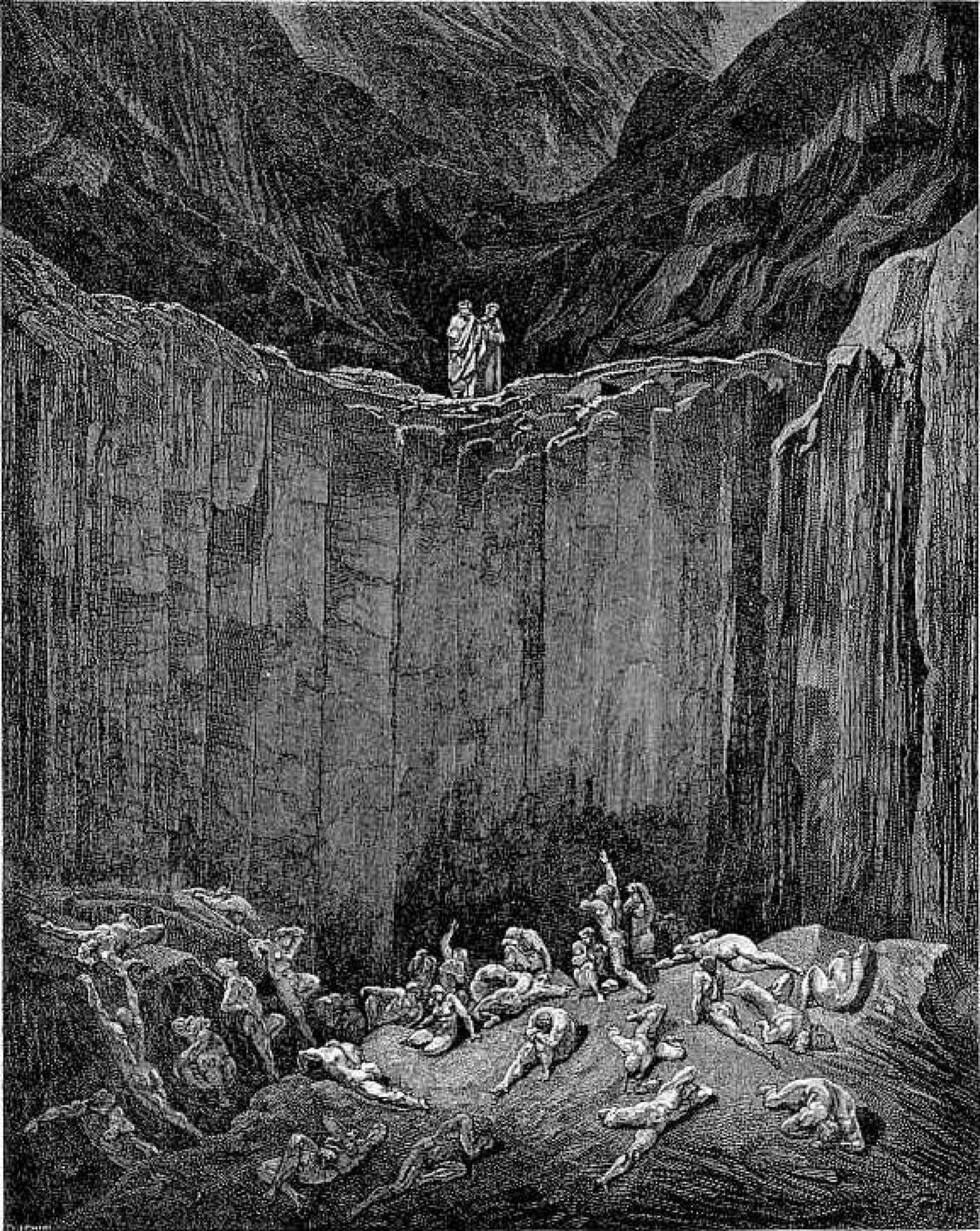
XXIX GIESMĖ

Jau aš buvau nelyginant apakęs
Nuo tų visų baisybių ir minių,
Ir verkt norėjo blausios mano akys.

„Kur klaidžioji pavargusiu žvilgsniu,—
Pasakė man Vergilijus,— ir ko tu
Ten ieškai tarp suluošintų žmonių?

Jei kas aplinkui daubą apmatuotų,
Tai dvidešimt dvi mylios būtų... Ne,
Tavęs dar nemačiau taip nukamuoto.

Į apačią pažvelk: jau bedugne
Mėnulis plaukia. Liko galas kelio,
Bet neilgai tau plūkt paskui mane“.

„Jei tu žinotum, ko man širdį gelia
Ir ką regėt geidžiu,— tariau aš jam,—
Tai man nepasakytum nė žodelio“.

Taip iš paskos poetui mylimam
Ėjau aš, nenustodamas kalbėtis.
„Ten, kur žiūrėjau, griovyje anam,—

Pridūriau,— vienas mano giminietis
Turėtų būt kur nors ir panašiai
Senųjų savo nuodėmių gailėtis“.

„Nesuk,— jis tarė,— sau galvos tuščiai:
Čionai ir be gentainio tavo mielo
Yra daug įdomaus. Kai atidžiai

Žvelgiau žemyn nuo tilto, jis ten šėlo,
Ir kol tas pūzras grasė tau pirštu,
Girdėjau šaukiant Džerį, sūnų Belo.

Atrodei užsiėmęs tuo metu
Otforo sinjoru ir, kaip jis dingo,
Net visiškai nepastebėjai tu“.

Tariau: „Vadove, mirtimi smurtinga
Jis numirė, tačiau lig šių dienų
Tie, kas patyrė nuoskaudą gėdingą,

Neatsikeršijo; tad numanu,
Dėl ko jis su manim nė nekalbėjo;
Aš jį už tai su pagarba menu“.

Taip mudu šnekučiavom su globėju,
Kol atsidūrėm virš kitos daubos,
Kurios gelmė tamsybėje slypėjo.

Ant paskutinio pylimo ribos
Mes buvome dabar ir, vėl sustoję,
Stebėjom griovį, kur be paliovos,

Jo kaliniai taip klykė ir vaitojo,
Jog teko rankom gint ausis gležnas,
Kurias jų skausmo strėlės man kapojo.

Jei per karštymetį sugrūstų kas
Vienon duobėn Maremos, Valdikjanos,
Sardinijos ligonines visas,

Tai toks nekiltų verksmo uraganas,
Kaip čia, kur nuo pūliuojančių žaizdų
Aplinkui plito tikras dvoksmo tvanas.

Kairėn mes paėjėjom su vadu,
Ir mano vargšė siela vėl suglumo
Nuo atsivėrusių tenai vaizdų

To įstabaus aukščiausio teisingumo,
Kuris visus klastotojus bjaurius
Pelnytai baudžia pagal jų kaltumą.

Kažin ar maras buvo tiek žiaurus,
Senovėje nuniokojęs Eginą,
Kada, anot poetų, net vikšrus

Jo antkrytis nuodingas sunaikino
Ir žmonės, ligi vieno išskinti,
Vėl atgimė naujai iš skruzdėlyno,—

Kaip kentė pasmerktieji, nublokšti
Į šitą griovį tamsųjį: dugnu jo
Vieni ant pilvo šliaužė, o kiti

Ant kniūbsančių gulėjo lyg apdujframework
Ar, keverzodami keturiomis,
Man priminė žvėrių dvikojų rują.

Lėtu žingsniu mes ėjom uolomis
Pro tuos, kurie ten buvo susiplakę,
Ir klausėmės abudu tylomis.

Du padarai patraukė mano akį:
Jie tartum dvi keptuvės ant ugnies
Nuo kojų lig galvos šašais aptekę,

Sėdėjo, viens prie kito šliedamies.
Taip niekad tarnas žirgo nešukavo
Prieš poną, laukiantį prie jo šalies,

Kaip jie nagais akėjo kūną savo;
Nuo niežulio siautingo leipdami,
Kurs juodu be atodvėsio kamavo.

Skutai jų odos, godžiai plėšiami,
Į šonus lėkė lyg žvynai nuo karšio,
Aštraus ir gero peilio skutami.

„O jūs, kurie nuo peršulio apkvaršę,
Plieninėm replėm pavertėt pirštus,
Sakykit, atminty kiek pasinaršę,—

Prašneko vadas,— ar į tuos kraštus
Italų nepateko? Teilgėja
Tau šie nagai iš metų į metus!“

„Italai esam! — vienas sustenėjo,—
Ir pats matai, kaip turim vargti mes.
Bet pasiklausti noriu aš klausėjo:

Kas tu?“ „Aš rodau požemio gelmes,—
Poetas tarė įpročiu senuoju,—
Gyvam dar žmogui. Jis — greta manęs“.

Tuomet jie viens nuo kito atsiknojo
Ir perbalę sužiuro į mane
Kaip ir visi, kurie aplink pukšnojo.

Vergilijus su nuolaida švelnia
Pasakė man: „Teiraukis. Kas tau knieti?“
Ir aš naudojaus proga malonia.

„Jei trokštate, kad būtų paminėti
Žmonių pasauly judviejų vardai
Ir daug dar saulių tektų jiems regėti,

Sakykite, kas jūs,— kreipiaus karštai.—
Nebaisūs man tie pragaro pamėnai!“
Ir vienas taip atsakė į tatai:

„Gimiau aš Arece; Alberas — Sjenoj;
Tenai mane liepsnon įkišo jis,
Bet ne už tai, už ką ir po šiai dienai

Čia kankinuosi. Kartą juokomis
Jam pasigyriau, jog skraidau net oru,
Ir tas per daug smalsaujantis kvailys

Pasidaryti Dedalu panoro;
Kai niekais baigės jo paika svaja,
Jisai sukurstė vyskupą nedorą

Mane sudegint. Aš buvau, deja,
Alchemikas, ir Minas man paskyrė
Buveinę dešimtajam griovyje".

„Sjeniečiai — tuščiagarbiai užsispyrę! —
Tariau poetui.— Net už prancūzus
Jie savo pokštais mums labiau įkyri".

Bet sėbras jo, kurs buvo gan klusus,
Atsiliepė: „Išskyrus, aišku, Striką,
Pralenkusį nuosaikumu visus;

Išskyrus Nikolo, kuris gvazdiką
Sode išsiaugino pirm kitų
Ir tuo paskui smaližiams taip įtiko;

Nelieskime ir lėbautojų tų,
Kur pavertė plikiu Kača d'Ašianą,
O Abaljatą — spindinčiu protu...

Ir kad žinotum, kas taip nusimano
Apie sjeniečių ydas, tai greičiau
Įsižiūrėk gerai į veidą mano:

Esu Kapokjas, tas, kuris anksčiau
Mokėjo meistriškai klastot metalą;
Tave, man regis, jau kažkur mačiau,

Kai dar galėjau beždžioniaut be galo".

XXX GIESMĖ

Kai ant tėbiečių rūstavo Junonė
Dėl Kadmo dukros ir kelis sykius
Jų miestui rodė savo nemalonę,

Pamišo Atamantas išpuikus
Ir, vos tik spėjęs klaidų žvilgsnį mesti
Į žmoną, nešančią jo du vaikus,

Suriko: „Liūtei spąstus reik paspęsti
Ir su liūtukais sunaikint kartu!“
Nagai jo, įdūkimo pagaląsti,

Learchą griebė žaibišku mostu
Ir galvą kūdikio uolon suskaldė,
O vargšė jūron šoko su kitu.

Kada Likimas Troją aukštavaldę
Su jos karalium sutrypė staiga
Ir nieks Fortūnos valios nenumaldė,

Hekubė tarsi elgeta, plika,
Išvydo Poliksenę nužudytą
Ir gulintį ties dūžtančia banga

Lavoną Polidoro sudraskyto;
Paklaiko ji ir, priblokšta bėdos,
Sulojo kaip šuva nuo smūgio šito.

Bet Tėbuose ir Trojoj niekados
Taip nesiautė dvikojai sužvėrėję,
Kaip du nuogi belaisviai šios daubos,

Kurie pro mus it viesulas praskriejo
Ir lyg iš gardo paleisti kuiliai
Visus, ką tik sutikę, draskė, riejo.

Kapokją pastebėjęs pauolėj,
Suleido vienas jam dantis į sprandą
Ir vilko jį ant pilvo atkakliai.—

Alchemikas, atrodo, išsigando
Ir tarė: „Džanį Skikį tu matai,
Kuris kiekvieną puola čia ir kanda“.

Ir aš jam pasakiau: „O, kad tiktai
Nešoktų antras ant tavęs įšėlęs!
Kas jis toksai, paaiškink man“. „Tatai

Begėdės Miros uvėrus šešėlis,—
Jisai atsakė.— Degdama geismu,
Kuris iš nuodėmingos kibirkštėlės

Gaisru išsiplieskė, ji gudrumu
Patamsėj suviliojo tėvą savo;
Jos draugas, jei žinot tau įdomu,

Kumelės senio Buozo taip meilavo,
Jog atgulė velionio patalan
Ir ją į testamentą įdiktavo..."

Kada nukabaldavo jie kitan
Griovos kraštan ir vėl aš po knibždyną
Apsidairiau, į akį krito man

Baidyklė, panaši į mandoliną,—
Betrūko tik atkirst žemiau dubens
Tatai, ką žmonės žirklėmis vadina.

Jinai išpampus buvo nuo vandens,
Liga taip išpūtė jos pilvą storą,
Jog rodėsi, kad galvą jis uždengs.

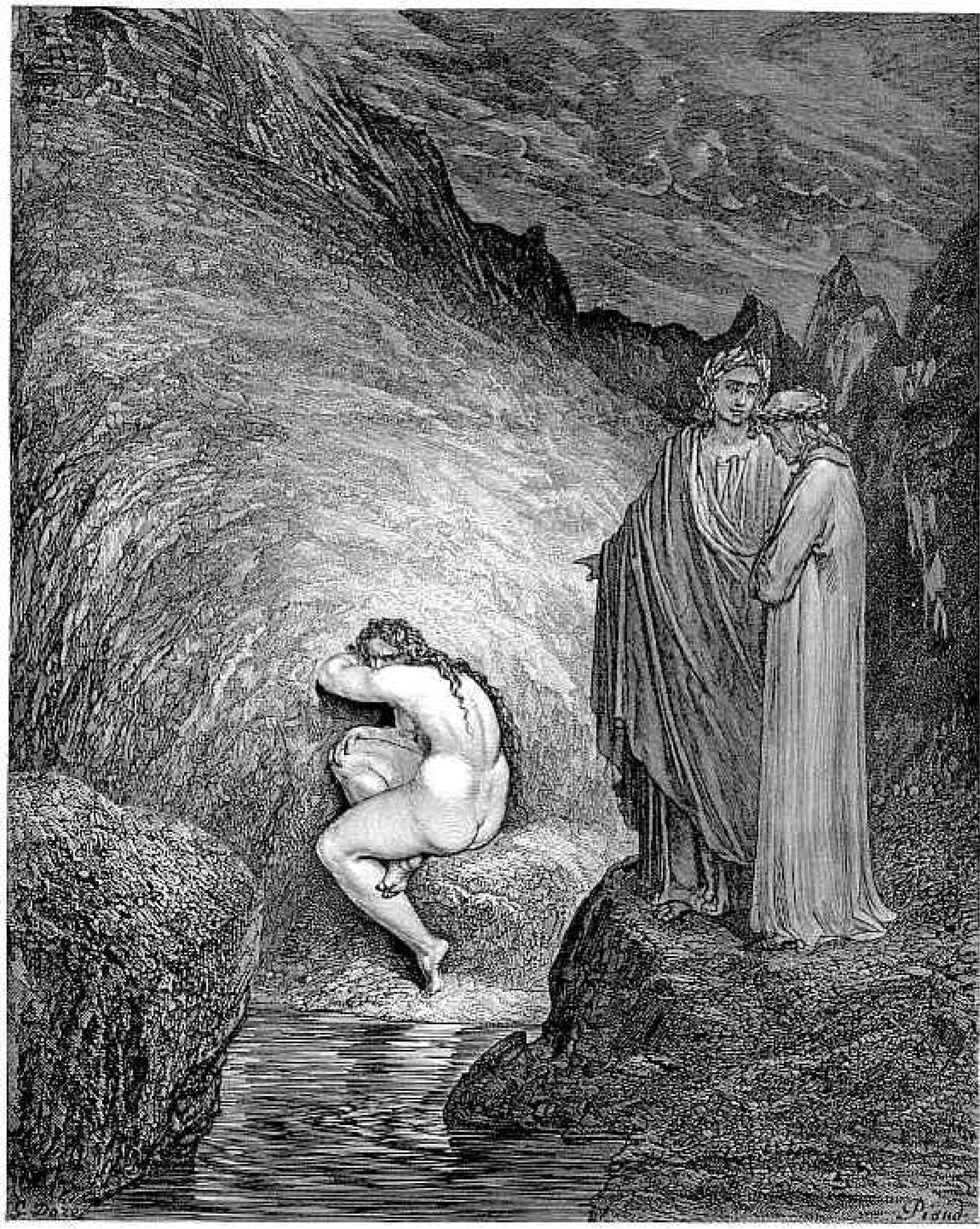
Kaip džiovininkas alsiai gaudo orą,
Taip žiopčiojo ta žmogysta klaiki,
Nuo lūpos lūpa bėgo prieš jos norą.

„Jei kažkodėl pajėgūs ir sveiki
Atvykot į šį požemį baisingą,—
Prašneko ji,— štai proga jums puiki

Išvyst Adamą, meistrą nelaimingą!
Tik gulbės pieno trūko man pirma,
O šiuo metu rasos lašelio stinga.

Tie upeliukai, kur gaivia loma
Nuo Kazentino kaubrių Arnan teka,
Jų tvaskančių vilnių srovė linksma

Švytruoja akyse, širdy man plaka,
Kankina už vandenligę bjauriau,
Nors visos jėgos man nuo jos išseko.

Ar galima nubaust mane žiauriau,
Negu priverst svajoti apie vietą,
Kur nuodėmę kadaise padariau?

Romenoje klastojau aš monetą
Su švento Jono atvaizdu kilniu,
Ir man už tat liepsnos nepagailėta...

Kad Alesandrą, Gvidą su šauniu
Jų broliu gaučiau tarp kitų regėti,—
Net Brandos nesidžiaugčiau šaltiniu!

Kaip sakė tie patrakėliai dulkėti,
Kurie prabėgo,— vienas jau pas mus.
Bet kas iš to, jei negaliu krutėti?

Kad aš nebūčiau šitoksai sunkus
Ir slinkčiau bent kas šimtmetį po colį,—
Žūt būt išgriozčiau užkampius visus

Ir vien dėl jų įveikčiau tokį tolį:
Skersai juk pusė mylios bus čionai,
Vienuolika — aplink, brangus miruoli!

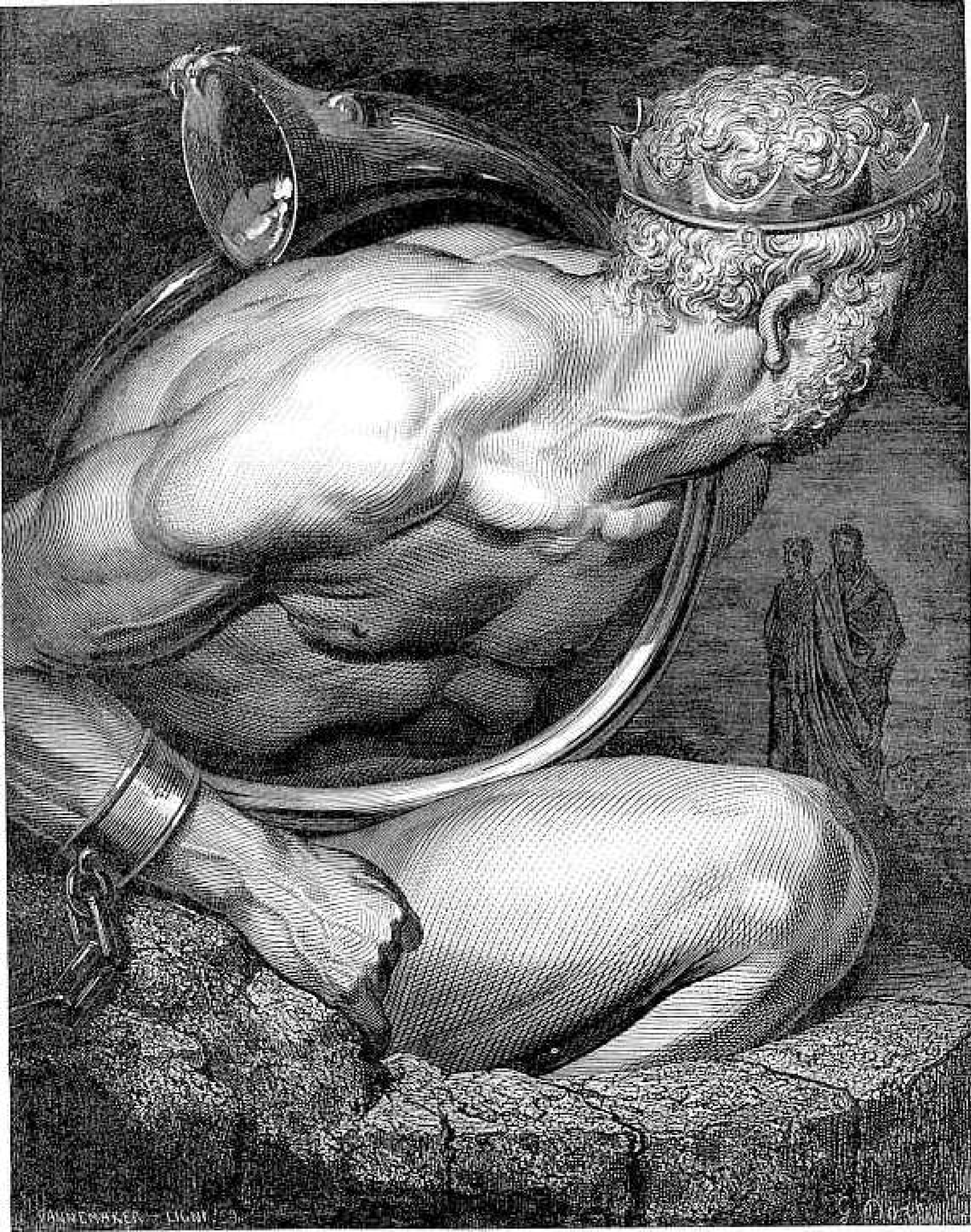
Per juos save prapuldžiau amžinai,
Nes priemaišą trijų karatų vario
Į florinus jiems dėjau". „Gal žinai,—

Paklausiau,— ko tie du lyg susitarę
Garuoja kaip šlapia ranka speige?
Kas jie tokie ir ką yra padarę?"

„Aš juos radau sustingusius drauge,—
Atsakė jis,— vos tik čionai prasmegęs.
Gulėt be galo lemta jiems tvaike!

Štai Trojos graikas, žinomas melagis
Sinonas; štai šmeižikė nelaba,
Kuri prie Juozapo gėdingai segės".

Bet vieną jų tokia nepagarba
Užgavo, ir jis kumščiu taip jam dėjo,
Jog, rodosi, suskambo net dauba

Ir pilvas tarsi būgnas sudundėjo.
Tačiau Adamas žiebė atgalios
Tiesiog į veidą savojo skriaudėjo

Ir tarė: „Kad ir sunkiai aš keliuos,
Bet, kol šių rankų niekas nenupjovė,
Vargu ar kas mane sutavalios“.

„Kai pinigus kalei,— anas atšovė,—
Mostagavai tu rankomis laisvai,
Kol tie, kam reikia, laužą tau sukrovė...“

„Bent vieną kartą nesumelavai! —
Išpampėlis atkirto.— Ko gi Trojoj
Tu toks tiesos mėgėjas nebuvai?“

„Aš tik žodžius, tu — pinigus klastojai,—
Atrėžė kitas.— Aš tau ne pora.
Tu patį velnią ant menčių paklojai“.

„Pasauly nieko švento tau nėra.
Lai, arklį prisiminus,— meistras rėkė,—
Uždūsta tavo siela nedora!“

„Tegu tau troškulys kaip duonos riekę
Liežuvį išdžiovina, ir tegu
Tau pilvas,— šaukė graikas,— nosį siekia!“

Drūtasis atžėrė: „Kalbų blogų
Klausyt iš tavo lūpų man įgriso.
Aš — nuo vandens ištinęs, be jėgų,

O tau nuo karščio veidas net ištįso,
Ir tu dabar norėtumei, dievaž,
Bent lyžtelėti veidrodį Narciso“.

Jų barnio įdėmiai klausiausi aš,
Bet vadas tarė man: „Koksai smalsus tu!
Aš ant tavęs jau supykau bemaž“.

Ūmai išgirdęs jojo balsą rūstų,
Taip susigėdau, jog lig šios dienos
Save nenorom už silpnybę plūstu.

Kaip tas, kas lekia prarajon sapnuos
Ir nori, kad tai būtų sapnas grynas,
Nejaučia, kad jis trokšta dovanos,

Kurią jau turi,— taip tada kankinos
Ir mano susikrimtusi širdis,
Nejausdama, jog veltui ji bauginas.

Globėjas tarė: „Tavo graužatis
Didesnė negu nuodėmė; todėlei
Praskaidrink savo rūškanas mintis

Ir atsimink, jei kartais būsim vėlei
Mes liudininkai panašių vaizdų:
Tavęs nepalieku nė valandėlei.

Klausytis jų — bjauru ir apmaudu".

XXXI GIESMĖ

Liežuvis, kurs mane tik ką įkando
Ir nuo kurio iškaito man skruostai,
Užgydė žaizdą, nepalikęs rando.

Girdėjau aš, jog veikė taip keistai
Garsi Achilo ir jo tėvo ietis,
Tai smeigianti, tai glostanti minkštai.

Mes su vadu paliovėme kalbėtis
Ir įstrižai pasukome krantu,
Kurs laiko griovį baugųjį aprietęs.

Lyg sambrėškyje buvo čia blandu,
Ir viską dengė ūkas bekraštinis.
Staiga kažkas galingu trimitu

Sugriaudė it padangėje griaustinis,
Ir pakreipiau aš galvą atidus
Ten, kur slypėjo gausmo to šaltinis.

Kai didis Karolis pulkus šventus
Prarado mūšy,— oro taip neskrodė
Rolando ragas nuostabiai skardus.

Ir štai vos regimi kuorai pajuodę
Išniro tolumoj, ir aš tariau:
„Vadove, koks ten miestas pasirodė?“

Jisai atsakė: „Nespėliok geriau.
Tave klaidina nuotolis ir rūkas,
Ir jeigu pajudėsi kiek spėriau,

Tai pats tuo įsitikinsi netrukus.
Tikiuos, jog tavo žingsnis paspartės,
Nes liko dar nemažas gabaliukas“.

Paskui, mane paėmęs už peties,
Pridūrė švelniai: „Te širdis tavoji
Nespurda, kai prie tikslo priartės:

Tenai ne bokštai, o ratu sustoję
Gigantai: ligi bambos šuliny,
Atrodo jie lyg pabaisa bekojė“.

Kaip miglai palšai tirpstant, mėgini
Iš atsto įžiūrėt žvilgsniu akylu
Tai, ką garai tau slėpė drumzlini,

Taip, mudviem beslenkant į priekį, dilo
Ir sklaidės abejonės manyje,
O baimė vis labiau nenorom kilo,

Nes, kaip Monteredžonės pilyje
Kuorai sargyboje aplinkui stovi,
Tarytum vainiku apsupę ją,

Taip, stuomeniu virš mūro išsišovę,
Dunksojo šiurpulingi milžinai,
Kuriuos tik Dzeuso žaibas tenukovė.

Štai veidą vieno jau matau tenai,
Štai pilvo jo dalis, pečiai, krūtinė
Ir rankos lig tos vietos, kur delnai.

Pati gamta nuo jųjų mus apgynė,
Sustabdė veislę priešų įžūlių,
Atėmus Marsui gerą parankinį.

Sukūrus tiek banginių ir dramblių,
Tame ji, aišku, gilią prasmę matė,
Kurią berods įžvelgti aš galiu.

Bet kai vienoj gretoj petis į petį
Pikta valia žygiuoja su Protu,
Jie traiško viską, net ir žmogų patį.

Jei Romoje esi regėjęs tu
Pailgą bumbulą prie Petro švento,
Tai šitoks veidas buvo vieno tų

Kraupių galiūnų, stūksančių už kranto;
Trys vyrai, viens ant kito lipdami,
Net smakro nepasiektų šio giganto.

Bus trisdešimt pėdų su viršumi
Lig ten, kur sminga kūnas jo į gelmę.
Staiga čia pat baiminga ausimi

Girdžiu: „Rafèl majàmek zàbi àlmi!"
Taip subaubė siaubūnas. Jo burna
Vargu ar išgiedotų kitą psalmę.

Vergilijus suramdė jį: „Gana
Tau pūstis! Jei esi toks bukaprotis
Ir tavo siela siautulio pilna,

Tai ragą imk ir pūsk sau iki soties;
Jis kaba tau ant pilvo: apgraibom
Surasi jį, nereiks ilgai ieškotis".

„Į šitą griozdą dirstelk paskubom,—
Man tarė jis.— Dėl jo kaltės, man rodos,
Pasaulis šneka įvairiom kalbom.

Su juo neverta gaišti; tai Nemrodas,
Kuriam nėra įkandamų kalbų,
Užtat ir jį suprasti — tuščios godos!"

Į kairę pažingsniavę, mes abu
Per lanko šūvį pastebėjom kitą,
Didesnį, kurs nupurtė mus siaubu.

Kažin kieno galybė nematyta
Suvaldė jį, nes ilga grandine,
Kuri žemyn nuo drūto kaklo krito

Ir penklinkai jam raitės krūtine,
Jo vieną ranką prieky surakino,
O antrą — po kupra, ties sėdyne.

„Tai Efialtas. Jis kadais grasino
Jupiteriui,— pasakė vadas man,—
Ir neišvengė požemių gelmyno.

Tasai išpuikėlis, kursai karan
Gigantus prieš Olimpą vest norėjo,
Supančiotas nugrimzdo pragaran“.

„Gal man ir šimtajėgį Briarėją,—
Paklausiau aš,— parodysi dar čion?“
„Tuoj gausi,— tarė jis,— išvyst Antėją:

Patekęs amžinos nakties valdžion,
Išliko laisvas jis, kalbėti moka
Ir mus nuneš bedugnės apačion.

O lig ano mums būtų eit toloka.
Jis surištas ir panašus į tą,
Bet savo baisumu net jį prašoka“.

Sudrebo Efialtas: niekada
Nedrebino taip žemė aukšto kuoro,
Gilių, grėsmingų dūžių sukrėsta.

Prieš tokį mirtiną jo pykčio šuorą
Aš būčiau kritęs jau iš baimės vien,
Bet pažvelgiau į jo grandinę storą...

Šiek tiek pasistūmėję vėl kairėn,
Pamatėme Antėją trisieksninį,
Nuo juostos besistiebiantį erdvėn.

„O tu, kuris išgarsintam smiltyne,
Tenai, kur Scipiono karžygiai
Daug Hanibalo didvyrių išskynė,

Devynias aibes liūtų sudraskei
Ir būtumei įkopęs į padangę
Drauge su broliais, kai neatsargiai

Jie Dzeusą pulti buvo pasirengę,—
Nubogink mudu, būk toks malonus,
Į dugną, kur Kocitą ledas dengia.

Tifėjas, Titijas atjaustų mus;
Paimk tad šitą žmogų geravalį,
Nesičiaupyk ir būk su juo lipšnus:

Jis — gyvas ir tave pašlovint gali
Pasauly, kur gyvens ilgai,— nebent
Įžengs pirm laiko į palaimos šalį".

Taip stengėsi poetas sugraudent
Gigantą, kurs atkišo delną savo,
Mokėjusį net Herkulį kutent...

Vergilijus nėmaž neprieštaravo,
Tik pašaukė mane, ir jo glėby
Mana širdis truputį atsigavo.

Kai Garizendą pasvirą stebi,
O priešais plaukia debesys, tau dingos,
Kad bokštas grius — ir užsimerkt skubi:

Taip virš manęs tas milžinas petingas
Pakibo, ir aš kaltinau save,
Kad teko man šis kelias pavojingas.

Bet mes be vargo, sąmone blaivia,
Nuskridom pas Liuciferį ir Judą.
O jis lyg stiebas dideliam laive

Išsitiesė — ir jau nebesujudo.

XXXII GIESMĖ

Jei šiurkščiai suskambėtų mano rimas
Prie šios bedugnės, ant kurios pečių
Gelminio rūmo sandara parimus,—

Galbūt išspausčiau iš savų minčių
Daugiau kiek syvų, betgi šito meno
Aš neturiu — ir baugulį jaučiu.

Pasaulio ašarų giliausią klaną
Vargu ar atvaizduoti sugebės
Tasai, kas liežuviu vos paveblena!

Bet aš tikiu, kad Mūzos man padės
Kaip Amfionui, Tėbų įkūrėjui,
Ir žodis neatneš man negarbės.

O paderme šlykšti, tu nugarmėjai
Į pražūtį! Kodėl avių banda
Tu būt žmonių pasauly negalėjai?

Mes apsidairėm: milžino pėda
Visai čia pat, virš mudviejų, šmėkšojo,
Ir stiebės aukštumon uola juoda.

Ūmai kažkas patamsy suvaitojo:
„Tavųjų brolių galvas mindai tu!
Tarp mūsų apdairiau statyki koją“.

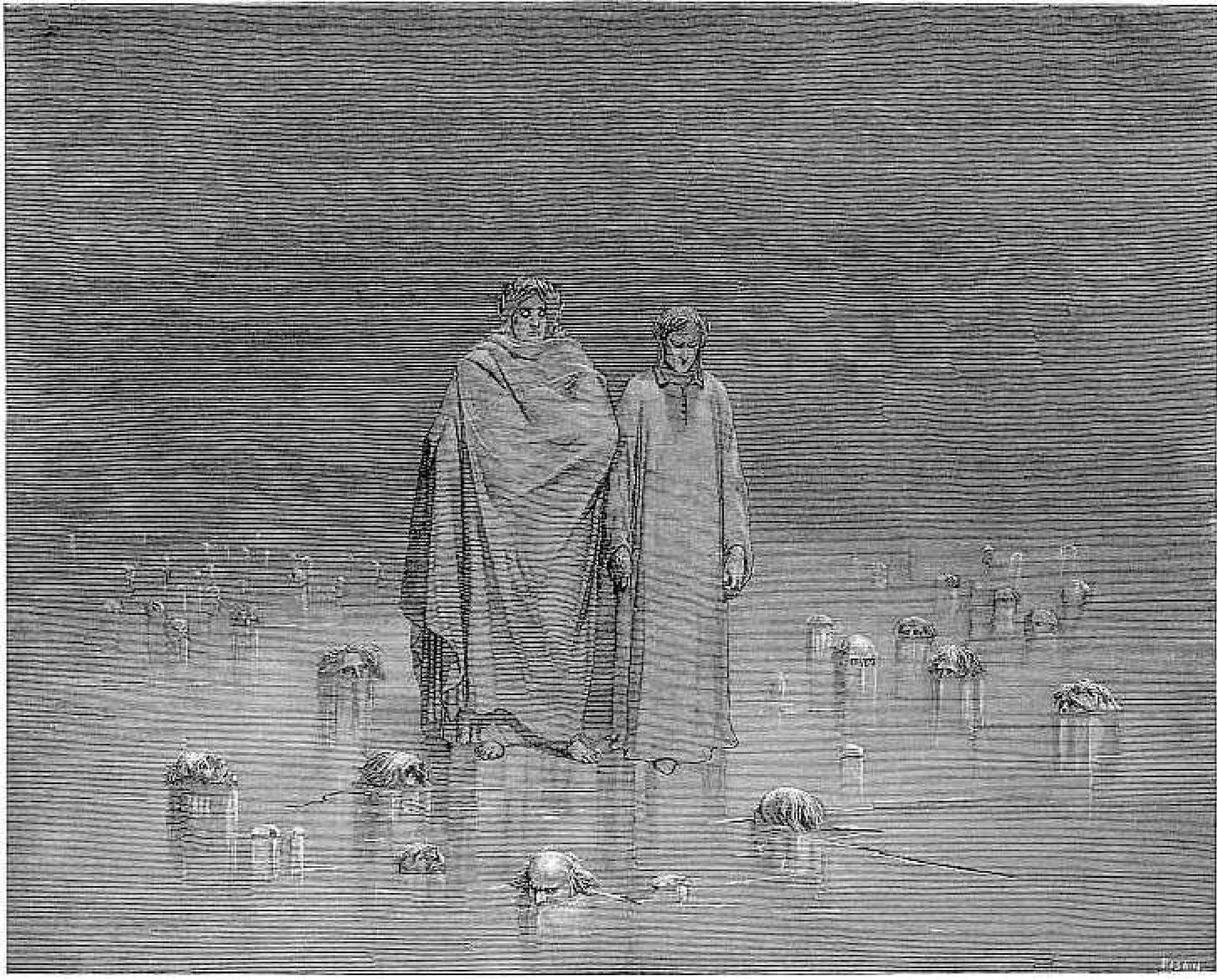
Ir ežerą, pavirtusį ledu,
Nugludintą kaip lyguma stiklinė,
Tuojau aš pastebėjau po padu.

Speigai nebuvo šitaip surakinę
Net ir Dunojaus; šitokie šarvai
Nebuvo Tanaiso prislopinę!

Ant jo galėtų visiškai laisvai
Ir Panija, ir Tambernikas griūti,—
Jis neįlūš, tik trekštelės lengvai.

Kaip varlės kvarklės iškiša snukutį
Iš kūdros tuo laiku, kai mergina
Sapnuoja sodžiuj kaitrią rugiapjūtę,

Taip kyšojo čia šmėkla ne viena
Ir lyg snapu garnys dantim klapsėjo,
Pamėlusi ir nevilties pilna.

Veidai jų sviro, sunkiai apledėję,
Ir lūpos apie šalčio baisumus,
O akys — apie sielvartą kalbėjo.

Žemyn pažvelgęs, pamačiau prie mūs
Sudvailintą dviejų žmonių būtybę
Surizgusiais plaukais. Ir įdėmus

Paklausiau: „Jūs, kurie taip susikibę,
Čia stingsot, kas gi judu?“ Jie kartu
Pakėlė žvilgsnį su slapta kartybe,

Ir ašaros prasiveržė srautu
Iš po vokų, kuriuos tiek metų graužė
Ir juos sukaustė lediniu skydu.

Taip geležinė sankaba negniaužė
Nė rąsto su rąstu! Jie lyg ožiai
Neiškentė kaktom nesusidaužę.

Ir vienas tų, kur dėbčiojo gižiai,
Kuriam nuo šalčio ausys net nukrito,
Manęs paklausė: „Ko taip atidžiai

Į juodu lyg į veidrodį žiūri tu?
Jie kilę iš to klonio, kuriame
Bizencijas vilnis į Arną rita.

Tai du Alberto sūnūs. Visame
Kaìnos gyly niekas taip pelnytai
Nenubaustas šia ledine bausme:

Nei tas, kurį legendoje skaitytoj
Artūras ietim persmeigė kiaurai,
Nei Kančeljeris, piktas nematytai,

Nei tas, kurio pakaušis atžarai
Čia įremtas (Sasolį Maskeronį
Toskanoj pažinojai tu tikrai!).

Bet baikim. Vadinuosi Kamičonė
De Pacis. Aš Karlino laukiu vis,
Kursai palengvins mano nemalonę“.

Daug mėlynlūpių savo akimis
Aš pamačiau. Nuo tos minutės kelia
Man kraupulį užšalęs tvenkinys.

Kol mes į vidurį ieškojom kelio,
Kur blogis sukauptas visiem laikam,
Ir aš jutau, kaip speigas kaulus gelia,—

Nesuprantu, nei kuo būdu, nei kam,
Bet, stumdamasis tarp galvų į priekį,
Į smilkinį pataikiau aš vienam.

„Nespardyk taip manęs! Pasigailėki!
Už Montapertį keršiji, ar ką?“ —
Graudžiu balsu kažkas tamsoj man rėkė.

Tariau: „Vadove, gal man jo šneka
Šį tą atskleis? Tad luktelėti teikis.
Paskui vėl žengsim įprasta tvarka“.

Sustojome. Tačiau anas taip keikės,
Jog man klausytis buvo jo baisu.
Ir pasakiau: „Ko plyšti lyg paklaikęs?“

Jis atžėrė: „O kas tu, iš tiesų,
Kad atsibastęs čion, į Antenorą,
Trankai it gyvas galvas mūs visų?“

„Taip, gyvas aš ir, jei turėtum noro,—
Pasiūliau rėksniui,— pagarsėt bent kiek,
Galėsiu tau paskirt eilučių porą“.

Jisai atšovė: „Eik, neįkyrėk.
Netrokštu garso,— jis man atsibodo,
Neries iš kailio, dievaži, perniek“.

„Sakyk, kas tu, o ne, tai žodį duodu —
Tave kaipmat paliksiu be plaukų“,—
Tariau, tvirtai pačiupęs jį už kuodo.

„Be reikalo dedi tiek pastangų,—
Atrėžė jis.— Jei toks esi bešlovis,
Tašyk man galvą, kol užteks jėgų!“

Ne vieną kuokštą jau buvau išrovęs,
O jis, akis padilbinęs piktai,
Vis aikštijos ir nesiliovė bliovęs.

„Ko staugi, Boka? Bene pasiutai? —
Kažkas sušuko.— Užsičiaupk bent sykį!
Ir taip jau trankiai barška tau žandai“.

„Dabar nutilki tu ir sveikas liki! —
Jam pasakiau.— Smagu pranešt man bus,
Kaip sekas tau, prakeiktas išdavike!“

„Tu postringaut,— atkirto jis,— gabus.
Bet, žemėn grįžęs, bent žodelį tarki
Ir apie tą, kurs pernelyg plepus:

Jis pinigus prancūziškus apverkia.
Apgarsinki: Duerą tu matei su tais,
Kurie gilokai uodegą įmerkę.

O jeigu kas pasidomės kitais,—
Pažvelk į Bekeriją, retą žvėrį,
Kuriam galvelė nulėkė kadais,

Į Ganeloną, Džanį Saldanjerį
Arba į Tebaldelą, kurs nakčia
Vartus Faencos niekšiškai atvėrė“.

Mačiau dar du, keliaudamas iš čia:
Viens antrą laikė lyg apkepurėjęs,
Ir buvo net žiūrėt į juos kančia.

Kaip duoną drasko bėdžius išbadėjęs,
Taip viršutinis kibo dantimis
Į sprandą užgultajam. Pats Tidėjas

Nekrimto Menalipo taip, kaip šis
Įdūkęs nusidėjėlis darbavos.
Ir aš paklausiau jo: „O tu, kuris

Jį apsigožęs grauži lyg nesavas,
Sakyk man, meldžiamasis, kuo kalta
Ta šmėkla, tarp ledų nusigalavus.

Kai siausmo priežastis bus atskleista
Ir paaiškės, dėl ko esi tu žuvęs,—
Apie tave aš gero gal šį tą

Žmonėm paskelbsiu, jei tesės liežuvis“.

XXXIII GIESMĖ

Atplėšęs gašlią burną nuo pasprandės,
Jis nusišluostė kruvinus nasrus
Į plaukus ten, kur buvo įsikandęs,

Ir taip atsakė: „Kam skausmus visus
Tu nori vėl krūtinėj atgaivinti?
Man vien prisiminimas jų — baisus.

Bet jeigu žodžiai gali subrandinti
Jums prakeiksmą tam išgamai,— tegu
Pro ašaras jie sėja mano mintį:

Nenumanau, kas tu, bet man smagu,
Jog, tartum iš po žemės čia išnėręs,
Toskaniškai kalbi. Savu laiku

Jis buvo arkivyskupas Rudžjeris,
Aš — grafas Ugolinas. Ko žiūri
Į glaudžią mūsų porą taip nustėręs?

Mane, lengvatikį, klasta žiauri
To niekšo į kalėjimą įgrūdo;
Ten aš miriau, kaip tu žinot turi.

Bet nieks nežino šiurpulingo būdo,
Kuriuo aš pribaigtas buvau slapta,
Nors jis be kraujo lašo žmogų žudo.

Tamsiam akmens narve (jis nuo tada
Ne veltui Bado Bokšto vardą gavo!),
Kur buvo daug kam ši dalia skirta,

Pro čiukurą nemaža prašvytravo
Jaunagimių mėnulių, kai sapne
Likimas praskleidė man šydą savo.

Jis lyg medžiojo vilką paklone,
Kurs bėgo su vilkiukais nusigandęs;
O Luką dengė kalnas prieš mane.

Šunų būrys, dantis pasigalandęs,
Kaip vėjas lėkė, bet jį siundė vis
Sismondis su Lanfrankiu ir Gvalandis.

Jau vargšams dingo bet kokia viltis,
Jau alkani skalikai draskė šonus,
Ir grėsė tėvui ir vaikams mirtis.

Aušra dar slėpė spindulius raudonus,
Kai pabudau nuo verksmo: pro miegus
Belaisviai mano sūnūs prašė duonos.

Tu moki verkti, jei esi žmogus.
Kodėl gi ašara nenuriedėjo
Tau čia beklausant apie mūs vargus?

Jie atsibudo. Valanda artėjo,
Kai valgį atgabendavo. Tačiau
Mums terūpėjo sapnas ir prasmė jo.

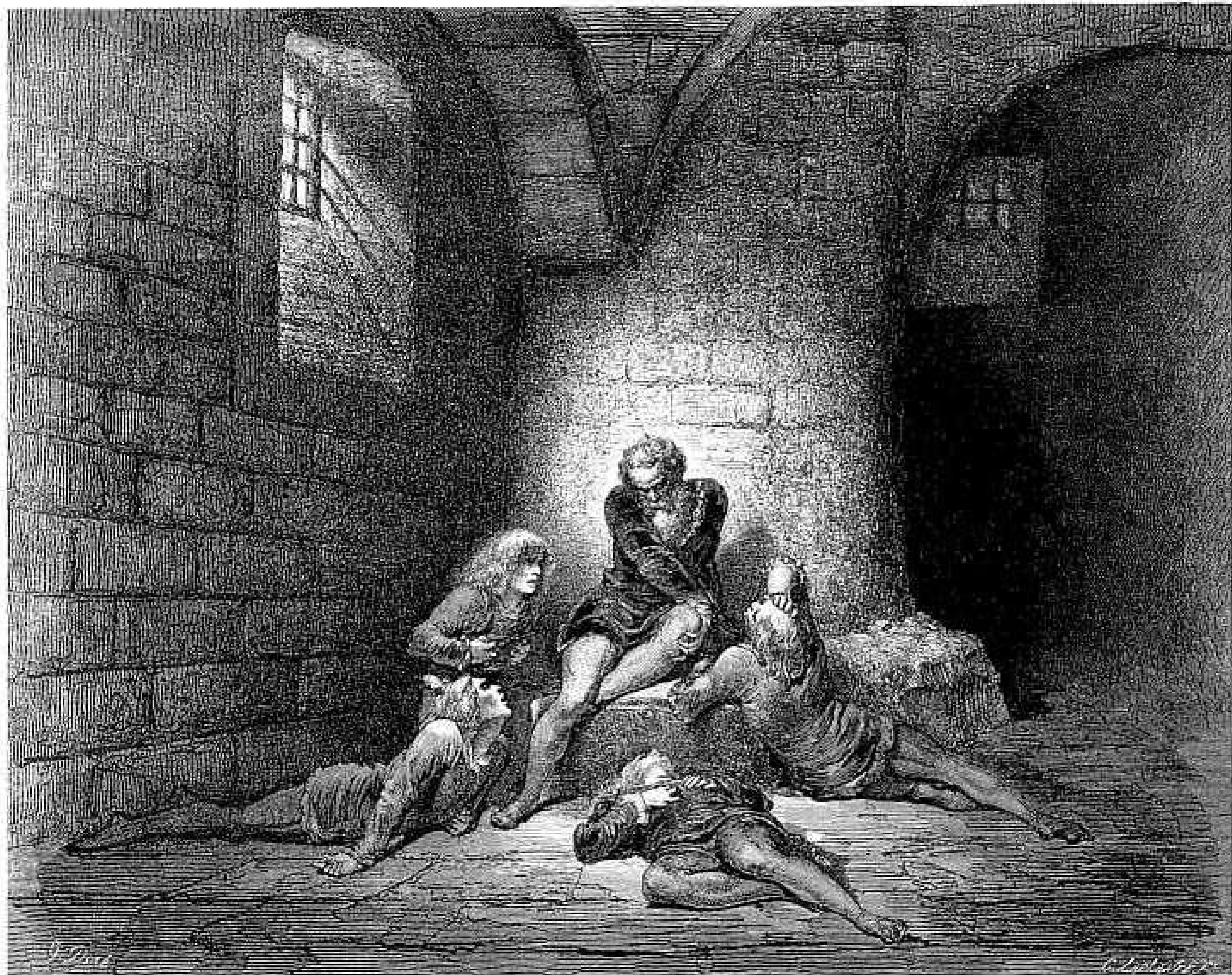
Ir štai girdžiu aiškiau vis ir gaudžiau,
Kaip užkala kažkas duris į kuorą...
Žiūrėjau aš į sūnus ir jaučiau,

Kad akmeniu virstu... Prieš savo norą
Pravirko Anselmučas ir liūdnai
Paklausė: ‚Tėti, tau lyg trūksta oro?'

Bet aš, suspaudęs lūpas aklinai,
Tylėjau visą parą lig pat ryto,
Kurs atvedė vėl saulę, ir tenai

Šviesos pluoštelis balzganas įkrito.
Tada iš jų veidų aš supratau,
Kaip pats atrodau, ir, iš siaubo šito

Netekęs proto, sau pirštus krimtau,
O jie, pamanę, jog tai alkis daro,
Pasakė atsikėlę: ‚Jeigu tau

Sunku, tėveli,— pasielk kaip dera:
Tu mums davei šiuos kūnus — ir užtat
Suvalgyk juos, jeigu linki mums gero'.

Aš nekalbėjau tris dienas pagret,
Kad jų neskaudinčiau. Ir jie pritilo.
Ko, žeme, mūs neprarijai tuomet?

Nutraukė Gadas suokalbį nebylų,
Sušuko: ,Tėti, neapleisk manęs!'
Po kojų puolė — ir nebepakilo.

Kaip šičia regim vienas antrą mes,
Taip matė penktą dieną mano akys
Kitų trijų mirties kančias nuožmias.

Aš grebinėjau rankom jau apakęs
Ir juos negyvus dvi paras šaukiau,
Kol, bado parblokštas, kritau išsekęs".

Jausmus išliejęs taip, kaip pasakiau,
Žlibes nusuko ir lyg šuo vėl ėmė
Dantim draskyti kaulą dar smarkiau.

O, Piza, mielo mūsų krašto dėme!
Jei nevalioja nieks išraut rakšties,
Jei tavimi kaimynai nesidėmi,

Lai Gorgona iš vietos pakrutės,
Lai Kapraja užtvenks tau Arno žiotis
Ir paskandins visus be išimties!

Gal Ugolinas elgės kaip beprotis,
Užleisdamas neva kelias pilis,
Bet kam tau kerštą jo vaikams nešiotis?

Ant jūsų, Tėbų ainiai, kaltė kris
Už jauną Ugučonę ir Brigatą
Ir tuos, kur apraudojau eilėmis.

Mes traukėm gilumon devinto rato,
Tenai, kur nusidėjėliai pliki
Aukštielninki, ledan įšalę, kreta.

Pats verksmas verkt neduoda jiems. Aky
Pritvinusi gėla staiga sustyra
Ir sielon grįžta kaip našta slogi.

Jiems niekad žemėn ašaros nebyra,
Kurios nuo speigo stingsta ant vokų,
Pavirsdamos į krištolą netyrą.

Ir štai, nors buvo man alsuot sunku
Ir veidas — jau į ragą sukietėjęs
Nuo šalčio, bet, pažengus kiek lauku,

Aš pajutau, jog pūstelėjo vėjas.
„Iš kur,— tariau globėjui,— dvelksmas tas?
Čia oras nėr nuo amžių pajudėjęs".

„Tuoj mes prieisim su tavim vietas,
Kur tavo žvilgsnis,— man atsakė vadas,—
Šaltinį šito virpesio atras".

Ir vienas tų sugrubusių kaip ledas
Sušuko mums: „O, padarai, kurių
Prakeiktos vėlės šioj bedugnėj rados,

Išlaisvinkit akis man nuo stingrių
Apklodų, leiskit sielvartą išlieti,
Kol jis nevirto šarvu įkyriu!"

Tariau: „Aš tau padėsiu. Bet man knieti
Žinot, kas tu. Jei aš sumelavau,
Lai būsiu pasmerktas čionai gulėti!"

„Esu fra Alberigas. Aš buvau
Taip išgarsėjęs vaisiais ir toks paikas,
Jog riešutą kietoką krimst gavau".

Išgirdęs tai, tariau: „Bet t e n tu sveikas
Ir gyvas!" „Nežinau,— atsakė jis,—
Kaip žemiškasis mano kūnas laikos.

Tokia jau Ptolomėjos prigimtis,
Jog vėlės kartais lekia į jos plynę
Anksčiau, negu jas Parka nukratys.

G. Doré

Ir kad greičiau šį antveidį stiklinį
Nuimtumei, paaiškinti skubu:
Vos tik į pinkles siela įsipynė

(Kaip kad manoji),— be jokių kalbų
Užgrobia velnias kūną, kurs dar bando
Padelsti, tapęs judančiu stabu;

O jo dvasia į šią gvėrynę skrenda.
Gal vaikšto gyvas ir tasai, beje,
Kuris antai nušiurpęs lenkia sprandą.

Jei tu ką tik buvai mūs šalyje,—
Pažįsti Branką d'Orją. Jis čia šąla
Seniai; seniai jį laiko praraja".

„Tai panašu,— jam atsakiau,— į melą,
Nes Branka d'Orja miega kaip visi,
Rūbus nešioja, sėdasi už stalo..."

Jis tarė man: „Tu neteisus esi:
Kai dar Mikelės Cankės, išdaviko,
Nedusino tenai smala tąsi,

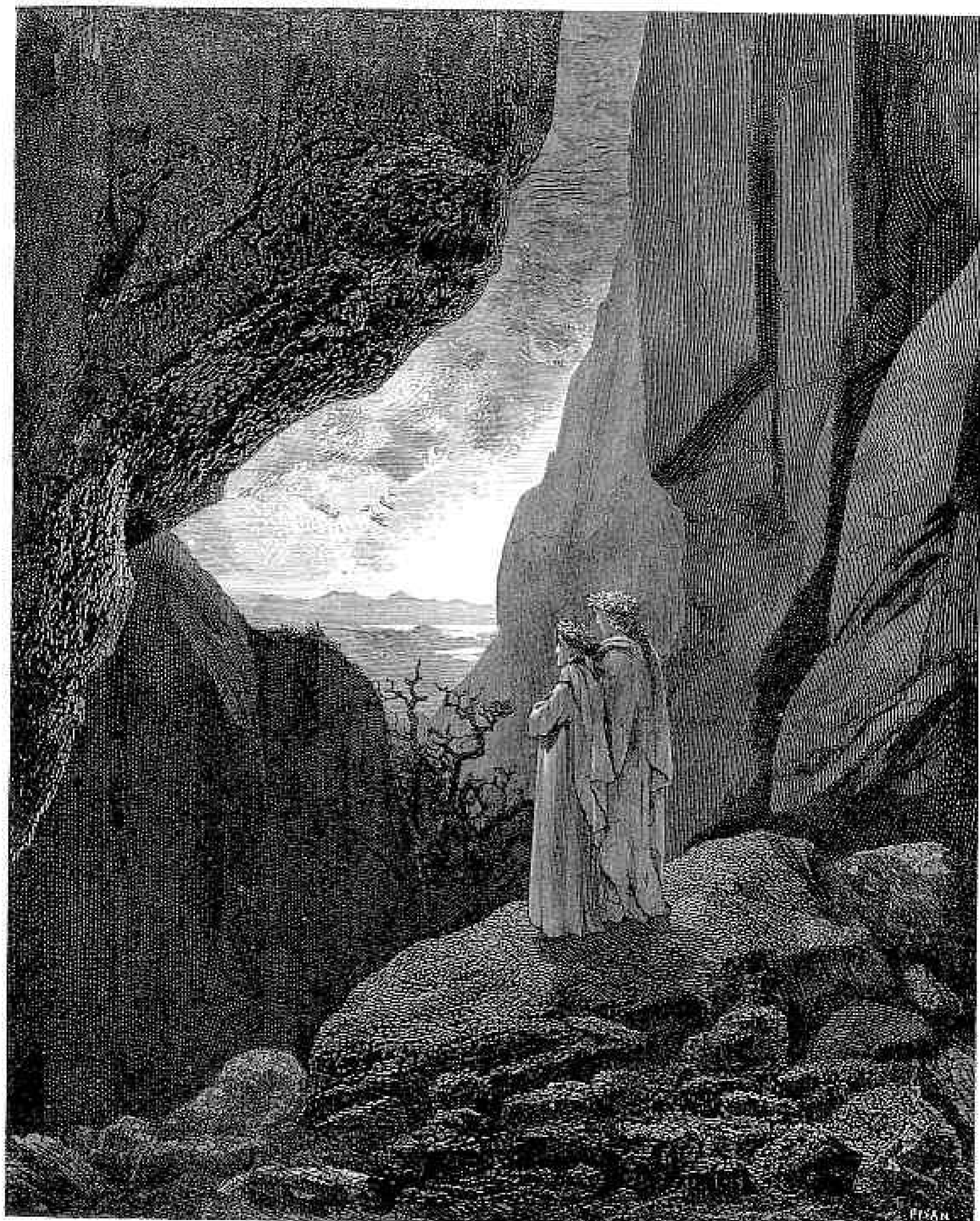
Jis velnią savo vietoje paliko
Taip lygiai kaip ir vienas jo genčių,
Kurs jam nepaprastai į porą tiko.

Bet ranką tu ištiesk, tave meldžiu,
Atverk akis man!" Aš nepaklausiau jo
Ir nelaikau šiurkštumo to šiurkščiu.

O genujiečiai, o begėdžių gauja,
Visokių nedorybių prikimšta,
Nušluot jus reikia! Žemė nekantrauja.

Su tuo Faencos išgana greta
Aš sutikau pilietį jūsų seną,
Kurio dvasia Kocitan įmesta,

O kūnas tarp žmonių neva gyvena.

PISAN

XXXIV GIESMĖ

„Gelmių karalius vėliavas iškėlė,—
Pasakė man Vergilijus.— Antai,
Tu tik pažvelk į priekį truputėlį“.

Kaip tuo metu, kada naktis minkštai
Ant žemės pilką ūkaną paklojo,
Toli malūnas sukasi lėtai,

Taip didelis kažkas man priešais mojo,
Ir aš prie vado, žengusio šalia,
Gūžiausi, radęs užvėją už jojo.

Kaip imtis man rašyt ranka bailia
Apie vietas, kur šmėklos blausiai švyti
Pro ledą tarsi samana stikle?

Daug ten kniūbsčių, daug stovinčių matyti,
Jų vienos gyvu išlenktos lanku,
O kitos kojomis aukštyn sukritę.

Vien jam tiktai pažįstamu taku
Paėjęs priekin, liepė man globėjas
Pažvelgt į tą, kurs nuo senų laikų

Grožybe savo buvo pagarsėjęs.
„Tai Ditas,— tarė jis.— Čia man tave
Ir drąsą tavo išbandyt norėjos“.

Ne, savo plunksna pernelyg drovia
Neatvaizduosiu, kaip aš jo baidžiausi
Ir prakaitas čiurkšleno man srove!

Skaitytojai šių posmų atidžiausi,
Tikiuos, mane supras ir dovanos.
Nei gyvas aš, nei miręs aš jaučiausi...

Valdovas karalystės varganos,
Iš ledo krūtine pusiau iškilęs,
Niūksojo virš speigynės rūškanos.

Prieš jį gigantas — kūdikis mažylis,
Kaip prieš gigantą — aš. Koks visas jis,
Tegu atskleidžia šios bedugnės gylis!

Jei, keldamas prieš viešpatį akis,
Žaviai atrodė šis klaikus šėtonas,—
Man aišku: viso blogio priežastis —

Tasai dvikojis pragaro drakonas.
Jis buvo (o stebuklas!) trim veidais:
Iš jų pirmasis, priekinis,— raudonas;

Kiti du jungės su pečiais tvirtais
Ir link momens išvien į viršų kilo;
Blyškavo dešinys palvais žandais

Ir tamsoje vos pastebimas dilo;
Kairysis buvo juosvas drumzlinai,
Kaip tų, kur atkeliavo čia nuo Nilo.

Virš jų lyg burės kvėsčiojo sparnai,
Tinką galingam ūgiui paukščio šito,
Kuriuo stebėtųs netgi milžinai.

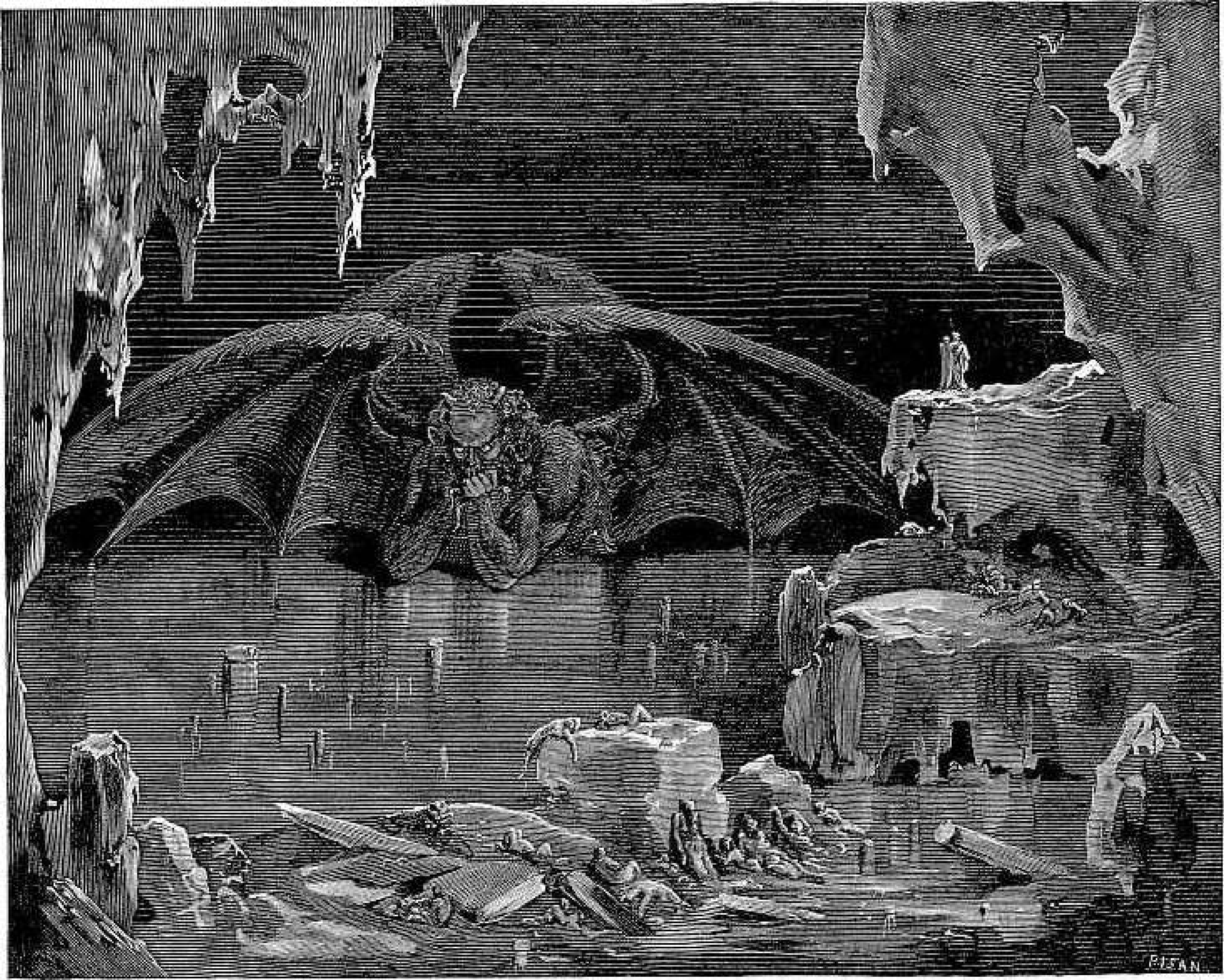
Beplunksniai buvo jie it nematyto
Šikšnosparnio; ir plazdindamas juos,
Tolydžio stingdė jis bangas Kocito,

Tris vėjus leisdamas ant prarajos.
Šešiom akim jis verkė; trys jo žiotys
Trykšėjo seilėm, skęstančiom kraujuos.

Po šmėklą laikė burnos jo besotės
Ir maigė tarsi mintuvai linus,
Be perstojo jas versdamos gręžiotis.

Bet vidurinis kentė gal skausmus
Didžiausius, nes Liuciferis gauruotas
Nagais jam plėšė nugarą prieš mus.

„Čia, priešaky, Juda Iskariotas;
Ore jo kojos,— tarė vadas man,—
O visas jis giliai vidun įtvotas.

PISAN

Anų tik galvos kyščioja laukan;
Štai iš juodų nasrų išlindęs Brutas:
Kaip jis, dantis sukandęs, raitos ten!

Štai Kasijus: žiūrėk, koksai jis drūtas!
Bet judinkimės, nėr ko laukt nakties.
Jau matėme visas kančias nebūtas".

Jis liepė man tuoj pat, be gaišaties,
Apsikabint jį ir, nutaikęs progą,
Kai milžino sparnai vėl suplastės,

Prie jo vilnoto šono lyg nuo stogo
Nusliuogęs, ėmė leistis paplaukiui,
Įkibdamas kaskart į naują sruogą.

Ledinė siena slinko apsukui,
O jis suplukęs kelio vis ieškojo
Link rietų atsikišusių; paskui,

Padėjęs galvą ten, kur mynė koja,
Aukštyn suskato ropštis... Tuo metu
Maniau, kad grįžt atgal jis sugalvojo.

„Dabar turi stipriau laikytis tu,—
Dusliai suskambo balsas mano vado.—
Iš pragaro nėr kopėčių kitų".

Jis veikiai tarpą uoloje surado,
Mane nukėlė kaubrio pakraštin
Ir pasodinęs kiek atgavo žadą.

Aš pažvelgiau Liuciferio petin,
Tačiau nelaukiau šitokio dalyko:
Jisai riogsojo pėdomis aukštyn!

Ir kas per nerimas mane apniko,
Lai sprendžia tie, kas vargiai susivoks,
Per kokią ribą peržengt man pavyko.

Poetas tarė: „Kelk! Ko liūdnas toks?
Jau valanda, kai nuplieksta padangė;
Diena beplūkiant beregint prašoks".

Mes ne į salę įžengėm prabangią,
O gamtiškon olon, kur amžinai
Pusiautėmis gruoblėtą dugną dengia.

„Pakol dar neiškopėm iš čionai,—
Tariau globėjui savo atsistojęs,—
Paaiškink tu, kurs viską išmanai:

Kur ledas? Ir kodėl viršuj jo kojos?
Kaip saulę tokiu nuostabiu greičiu
Mums netikėtai atnešė rytojus?"

„Tu nebe ten, kur už gaurų šiurkščių
Griebiau aš,— tarė jis,— tą kirmį klaikų,
Kuris pasaulį skrodžia. Iš pradžių,

Kai leidomės, buvai tu visą laiką
Anapus, kol aš pasukau griežtai
Ton vieton, kuri svorio tiek išlaiko.

Tu pusrutulį priešingą matai,
Atsakantį tai mūsų žemės daliai,
Kurios viršūnėj mirė nekaltai

Žmogus, užgimęs kuklioje kūtelėj;
Ant akmeningo skritulio esi,
Antrapus urvo, kurs Džudekos galioj.

Ten vakaras, čionai — diena šviesi;
O tas, kursai mums laiptus pavadavo,
Vis tebestūkso požemio rūsy.

Kada jis krito, žemė sulingavo,
Dar negirdėto siaubo sukrėsta,
Ir jūrom užsiklojo veidą savo;

Mūs pusėn pasislinko jos pluta,
Kuri nuo trenksmo taip tenai įdubo,
Jog net iššoko ši kaubrė aukšta".

Yra plyšys toli nuo Belzebubo,
Kiek siekia šitas kapas jo niūrus;
Akim nepastebėsi jo, bet skuba

Į jį kalnų šaltinis vivingrus,
Kurs, bėgdamas pašlaitėn, skaidriai klega
Ir rausiasi pro akmenų gūbrius.

Pasukome į šią uolyno spragą —
Vadovas prieky, aš — jam iš paskos —
Ir pagal upeliuko slaptą vagą

Žingsniavome aukštyn be atvangos,
Kol skliautų grožis, taip seniai regėtas,
Sušvito apvaliam gale angos,

Ir mus užliejo vėl dangus žvaigždėtas.

SKAISTYKLA

I GIESMĖ

Jau mano dvasios eldija sparnuota
Pakėlė žygiui ramesniam bures,
Palikus vargo jūrą ūkanotą.

Sritis naujas dainuosiu, į kurias
Įžengia sielos tam, kad apsivalę
Laisvai pakiltų į dausas giedrias.

Suteikite negyvai giesmei galią,
O, šventos Mūzos! Jūsų aš esu;
Tegu man Kaliopė rodo kelią,

Aš noriu pasidžiaugti jos balsu,
Kurs taip suniekė šarkas nelaimingas,
Jog netgi pasidarė joms baisu.

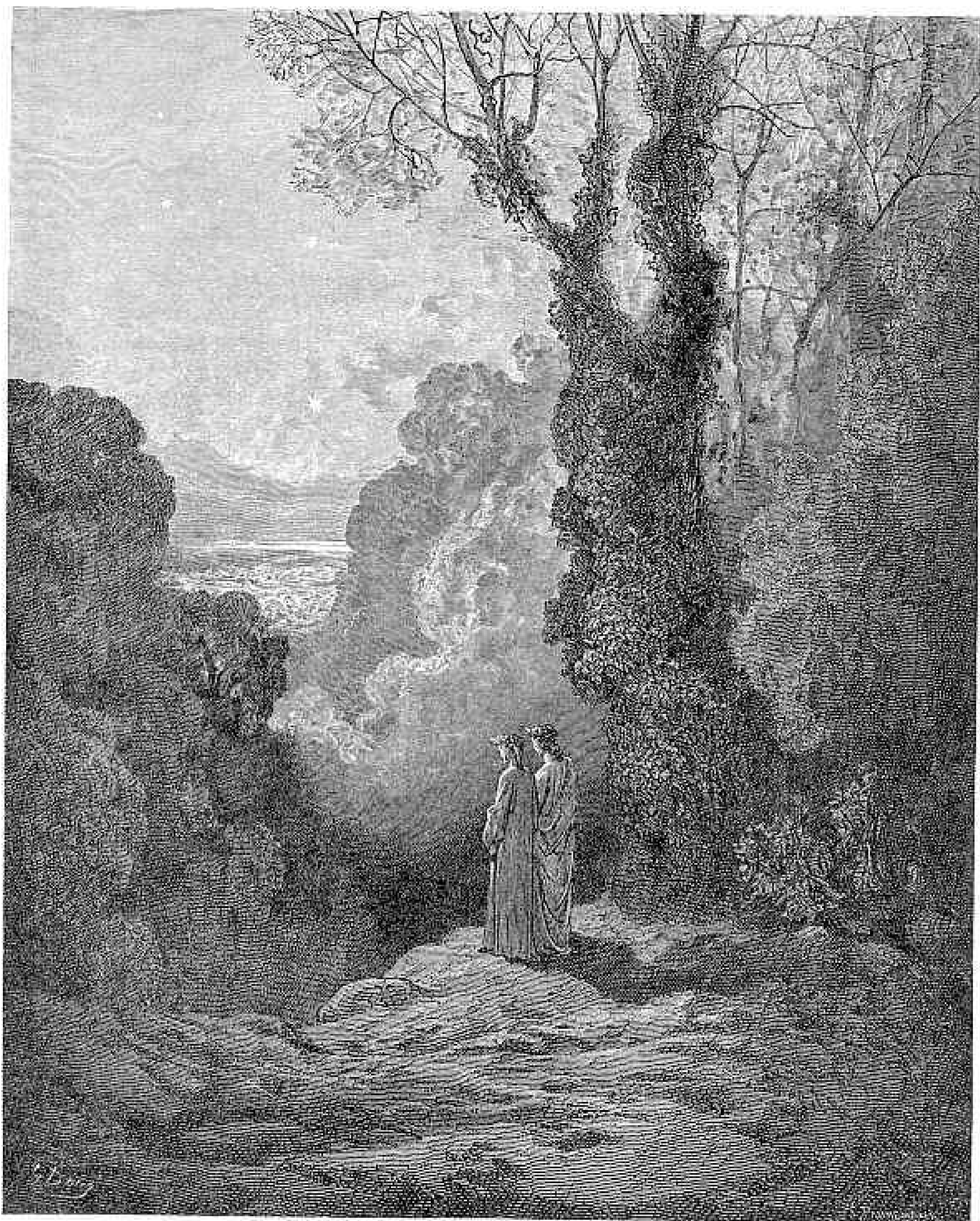
Rytų safyro varsos stebuklingos,
Pasklidusios ore šviesa švelnia
Lig horizonto juostos paslaptingos,

Viliojo žvilgsnį vaiskia mėlyne,
Nes mano akiai jau įgristi spėjo
Tamsa, kuri tiek vargino mane.

Žvaigždė puikioji, meilės įkvėpėja,
Žėrėjo taip, kad juokėsi rytai,
Ir Žuvys nuo skaistumo jos blyškėjo.

Aš pažiūrėjau dešinėn: aukštai
Ten keturios likimo žvaigždės švyti,
Regėtos mūsų protėvių tiktai.

Kaip man dangaus palaimą apsakyti?
O, šiaurės krašte, koks gi tu skurdus,
Jei negali grožybės jų matyti!

Pažvelgęs valandėlę į pietus,
Atsigręžiau kairėn, kur nežioravo
Ugniniai Ratai, puošdami skliautus,

Ir mano žvilgsnis senį tuoj pagavo,
Kuris atrodė vertas pagarbos —
Tokios, kaip sūnūs jaučia tėvui savo.

Šerkšna, nubėrus jam gaurus barzdos,
Kuri dviem sruogom ant krūtinės krito,
Nebuvo dar nubalinus galvos,

O veidas, nutviekstas ankstyvo ryto,
Spindėjo auksu keturių žvaigždžių,
Tarytum saulė žemėn nusirito.

„Kas jūs, kurie iš amžinų kančių
Atėjot prie šio aklo upeliuko?
Kas buvo jūsų žiburiu skaisčiu? —

Taip, krestelėjęs plaukus, jis netruko
Prabilt į mus.— Iš požemio nakties
Kas judviejų žingsnius čionai pasuko?

Gal pragare tvarkos nebėr išties?
Ar gal danguj kažkas ūmai pakriko,
Kad jums perniek įstatymai mirties?“

Gerasis mano vadas nesupyko
Ir, liepęs man tiek žodžiais, tiek mostu
Nuleisti galvą ir priklaupt iš tyko,

Atsakė: „Aš ne taip sau atvykstu:
Mergelė laikinai apleido rojų
Ir pasiuntė mane su juo kartu.

Bet jeigu tu kreipies į mus geruoju
Ir siūlai man paaiškinti plačiau,
Tai aš tau prieštarauti negalvoju.

Šviesa jam neužgeso dar, tačiau
Tokia didi jo buvo beprotystė,
Jog būtų jį prapuldžius kiek anksčiau.

Jisai tamsoj galėjo pasiklysti,
Ir užtatai paprašė ji manęs
Padėti vargšui iš bėdos išbristi.

Aš jam parodžiau pasmerktas vėles
Ir noriu dar parodyt tavo žmones,
Kurie pakils pas sielas kilnesnes.

Nepasakosiu mudviejų kelionės;
Mane aukštesnė įkvėpė valia,
Ir štai mes laukiame tavos malonės.

Tad pasitik jį širdimi meilia:
Jisai čia laisvės pasiilgęs žengia,
Vardan kurios mirtis — graži dalia.

Dėl jos sau Utikoj gyvybę brangią
Esi atėmęs, bet diena rūsti
Leis tavo dvasiai greit išvyst padangę.

Mums dieviškieji nuostatai šventi;
Jis — gyvas; blogo man nedaro Minas;
Gyvena tavo Marcija skaisti

Ten pat, kur aš, ir vien tik tuo raminas,
Kad jos akių tau šviečia spinduliai.
Vardan šio vardo, kurs yra tau grynas,

Lai tavo septynių valdų keliai
Mums būna atviri, ir, ją pamatęs,
Pagerbsiu aš tave pirmoj eilėj“.

„Neslėpsiu savo meilės ilgametės.
Aš Marciją mylėjau,— tarė jis,—
Ir tenkint jos geismus buvau pripratęs.

Kai peržengė jinai niūkias vilnis,
Tapau aš abejingas jai,— mat šitas
Įstatymas įleido čion šaknis.

Bet jei, dangaus mergelės paprašytas,
Tu ateini, įspėk tiktai mane,
Ir tuoj bus tavo žodis išklausytas.

Apjuoski jam klubus meldų pyne,
Paskui nuplauki veidą jo, tiek kartų
Purvais taškytą požemio dugne,

Nes mano protas niekam nepatartų
Eit nešvariam pas angelą, kursai
Sargyboj budi prie Skaistyklos vartų.

Salelė ši — nėdidelė visai,
Klampus jos krantas — marių išvagotas
Ir nendrėmis apaugęs ištisai.

Čia niekuomet joks augalas šakotas,
Vešliai ir sodriai skleidžiantis lapus,
Nepakovotų prieš bangas putotas.

Tas kelias grįžti jums nepatogus.
Aukščiau vis kopia saulė, jos laikykis:
Į kalną lipti tąsyk lengva bus“.

Ir jis pradingo, vienus mus palikęs;
O aš prie vado savo prigludau
Ir į akis jam pažvelgiau sutrikęs.

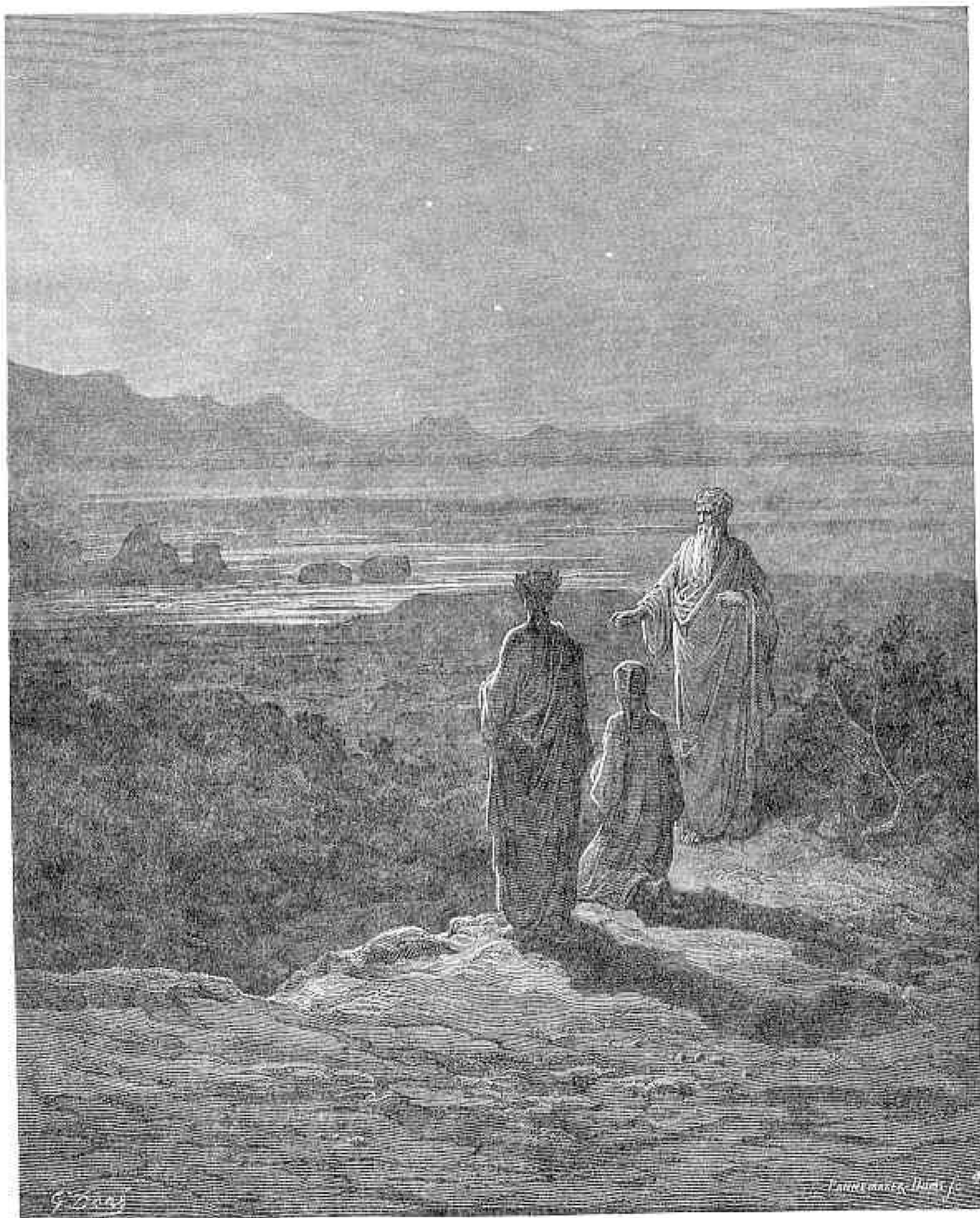
„Paskui mane atgal teks eiti tau,—
Jo balsas pasigirdo.— Ši dykynė
Ton pusėn nuožulnėja, kaip matau“.

Žaruojanti aušra šalin jau ginė
Žilas miglas, ir jau kažkur toli
Alsavo jūros tviskanti žydrynė.

Kaip tą, kurs, lyg nežinomoj šaly
Ilgai klajojęs, kelią randa vėlei,
Pirmyn mus šaukė plynė nebyli.

Staiga, praslinkus trumpai valandėlei,
Pajutom gaivų vėją, ir prieš mus
Jaunos rasos suspindo žiburėliai.

Tuomet globėjas mano sumanus
Į drėgną žolę plaštakas suleido,
O aš jam priešais stoviu įdėmus,

Į jį atsukęs ašarotą veidą,
Ir jis grąžina gymio spalvą man
Ir pragaro niūrias žymes išsklaido.

Po to atėjom vienišan krantan,
Kuriam lig šiol regėt nebuvo tekę,
Kad plaukęs būtų kas atgal iš ten.

Supynė juostą jis, kaip senis sakė.
Bet vos tik — o, stebuklas! — jo ranka
Nendrelę nusilauždavo bešakę,—

Kita tuoj stiebės, visiškai sveika.

II GIESMĖ

Kai saulė ant akiračio jau švietė,
Kurio dienovidinis tuo laiku
Jeruzalę viršūne savo lietė,

Naktis, atslinkus įprastu taku,
Iš Gango su svarstyklėm pasikėlė,
Kurias laikyt jai rudenį sunku.

Rausvi Aušros veidai po truputėlį
Vis ėjo geltonyn ties ta vieta,
Kur, tebežvelgdamas į jūros mėlį,

Stovėjau su Vergilijum greta:
Kur link jam eit, žmogus nebeišmano,
Kai jo širdis dvejonių apimta.

Ir štai kaip vakaruos virš okeano
Raudonas Marsas paryčio ūke
Iš tolo žiba, šitaip supleveno

Šviesa virš marių (o, tegul tokia
Ji lieka man!), kuri taip greitai skriejo,
Jog aš stebėjau ją akim baugia.

Atsigręžiau į savo patarėją,
Ir, kai po to ją vėlei pamačiau,
Jinai ryškiau ir didingiau žėrėjo.

**Abipus jos išvydau iš arčiau
Lyg sidabrinių debesėlių porą
Ir vieną dar — boluojant apačiau.**

**Bet žodžio tart globėjas nepanoro;
Tik kai išniro du balti sparnai,
Kuriais dausų plaukėjas plakė orą,**

**Jis man sušuko: „Klaupki! Ar žinai,
Kad angelą regi? Rankas sudėki,
Kai pasirodo viešpaties tarnai.**

**Kas jam nepavydėtų? Pažiūrėki,
Kaip jis be burių, be irklų gerų
Lengvai sau irias vien sparnais į priekį!**

**Štai atlekia jisai dangum giedru
Ir plasta plunksnomis, kurios nekinta
Kaip kad plaukai mirtingų padarų".**

**Pajutęs, jog šviesa galinga plinta,
Be perstojo vis eidama stipryn,
Tuojau prieš paukštį, dievo atskraidintą,**

**Akis nuleidau. O jisai artyn
Paviršium sliuogė per marias miglotas
Ir varė savo laivą pakraštin.**

**Paskuigaly stovėjo spinduliuotas
Kėlėjas dvasių: atnešė jų čia
Daugiau kaip šimtą pasakiškas luotas.**

**Jos atplaukė su giesme pamaldžia;
„Kai bėgo iš Egipto Izraelis",—
Skambėjo psalmės žinomos pradžia.**

**Palaiminimą gavę, visos vėlės
Į salą urmu leidosi bėgte,
O angelas vėl dingo lyg šešėlis.**

**Jos dairėsi su nuostaba veide,
Ir rodėsi, kad jųjų akys regi
Kažką tikrai nepaprasta krante.**

Jau saulė įdienojus kaitriai degė
Ir tankiu savo iečių lietumi
Nuvijo nuo padangės Ožiaragį,

Kai, mūsų pusėn smalsiai žvelgdami,
Atvykėliai paklausė: „Kur mums eiti?
Kuria, sakykit, kopti kryptimi?“

Vadovas mano tarė jiems: „Krantai tie
Nežinomi ir mums yra, deja;
Bet mūs nebaido kalno šio pašlaitė:

Tik ką mes atsidūrėme joje,
Ir širdys mudviejų iš džiaugsmo sąla,
Kad įveikta šiurpioji praraja“.

Vėlių minia, nustebusi be galo,
Jog aš kvėpuoju ir čia pat, šalia,
Gyvų gyviausias stoviu,— net pabalo.

Kaip, su žalios alyvos šakele
Atvykus pasiuntiniui, žmonės lekia,
Tikėt įpratę laime apgaulia,

Ir viens ant kito lipa lyg apakę,
Taip sielos puolė prie manęs iškart,
Pamiršę, ko ten jos yra atkakę.

Viena jau glėbį taikstėsi atvert,
Ir man tada neliko nieko kito,
Kaip mostui jos tuo pat būdu pritart.

Akių mirtingų monai! Žmogų šitą
Trissyk norėjau apkabint karštai —
Ir tuščiomis apviltos rankos krito.

Iš gėdos gal paraudo man skruostai,
Nes šmėkla šyptelėjusi paspruko,
O aš ją šokau vytis, ir, tatai

Pajutusi, atgal ji atsisuko;
Jos veidas man atgijo mintyse,
Ir luktelt paprašiau ją trupučiuką.

„Iš kur tu? — kreipės į mane dvasia.—
Nejau matau bičiulį savo mielą,
Kurio ilgėsiuos net ir dausose?“

Aš atsakiau: „Iš čia, brangus Kasela,
Žmonių pasaulin grįžti dar tikiuos.
Bet kur ilgai taip gaišo tavo siela?“

„Nebuvo,— tarė jis,— bėdos jokios,
Kad sėst laivan kėlėjo visagalio
Aš neturėjau progos palankios;

Jo noras juk atspindi dievo valią.
Bet jau ketvirtą mėnesį būrius
Kaskart naujų vėlių laisvai jis kelia.

Ten, kur į jūrų vandenis sūrius
Įsrūva bangos Tiberio geltono,
Mane aptiko žvilgsnis jo budrus.

Dabar jisai nuskrido į tą šoną,
Kur pasiims jo eldija greita
Išvengusius laimingai Acherono“.

„Jei giesmininko dovana reta,
Kuri tiek kartų nuotaiką man taisė,—
Tariau aš jam,— tau dar neatimta,—

Parodyk savo meną kaip kadaise,
Palinksmink sielą, kad daina saldi
Jai nešt padėtų kūno naštą baisią“.

„Kada prabyla meilė man širdy...“ —
Jis uždainavo taip gražiai, jog rodos,
Kad ligi šiolei balsą jo girdi.

Jis tęsė giesmę meilės ir paguodos,
O mes ir šmėklos klausėm tylomis,
Pilni šiam vyrui pagarbos vienodos.

Ūmai beveik ties savo ausimis
Išgirdom balsą senio rimtaveidžio:
„Nerangios vėlės! Jūs dar kioksot vis?

Nejaugi niekas kopt aukštyn negeidžia,
Kad apvalkai nukristų svetimi,
Kurie regėti dievo jums neleidžia?“

Kaip kad balandžiai vaikšto pakiemy,
Kur avižų ar žiupsnį kruopų randa
Šeimyna jų taikinga ir rami,

Tačiau, girdėdami pavojaus gandą,
Jie meta gardų lesalą staiga
Ir sumišai kur kas baimingai skrenda,—

Taip ši nauja atklydėlių banga
Pasklido įkalnėn, pamiršus dainą,
Tarytum žmonės, nežinion bėgą.

O aš skubėjau ten, kur vadas eina.

III GIESMĖ

Kol, aukštesniam įstatymui paklusę,
Iškrikę bėgo jie ir per laukus
Juos vijo išgąstis į kalno pusę,

Vadovo pėdomis žengiau tykus.
Kaip kopęs būčiau į viršūnę klaikią,
Jeigu ne mano kelrodis puikus?

Jutau — kažkas jam slaptą gėlą teikia.
O, kilnios dvasios! Nuodėmės menkos
Sudilgint jūsų sąžinei tereikia!

Jis ėjo vėl iš lėto, be skubos,
Kuri taip temdo žavesį orumo,
Ir kai manasis protas vos ne vos

Atgijo ir daugiau nebesuglumo,
Išvydau aš, pažvelgęs tolumon,
Marias ir uolą įstabaus didumo.

Raudona saulė švietė man kupron,
Ir spinduliai jos buvo įsirėmę
Nepermušamon sienon aklinon.

Apsidairiau aplinkui: baimė ėmė
Be draugo likt, nes vien ties savimi
Mačiau aš žemėj ilgą juodą dėmę.

„Ką reiškia toji permaina ūmi? —
Paklausė tas, kurį gerbiu nuo seno.—
Globėjas tavo čia, su tavimi,

Nors kūnas liko su šešėliu mano
Toli, Neapoly, kur temsta jau;
Iš Brindizio tenai jį atgabeno.

Jei dar nesupratai, ką pasakiau,
Pažvelk į sferų dangiškųjų šviesą —
Ir tau, tikiuos, pasidarys aiškiau.

Tačiau mes kenčiam, juntam kaitrą, vėsą,
Kaip nutarė aukščiausia Išmintis,
Kuri nuo mūsų slepia savo tiesą.

O, vargas tam bepročiui, kurs bandys
Ištirt kelius apvaizdos karalijoj,
Kur vienuma — trilypė paslaptis!

Žmonių gentie, nebūk tad įkyri jai,
Nes, jei aprėptum visa ką protu,
Nebūtų reikę nė gimdyt Marijai.

Regėjom ten, žemiau, ne vieną tų,
Kurių troškimo ribos — begalinės:
Tarp amžinam troškimui pasmerktų —

Platonas, Aristotelis ir minios
Kitų mirtingų“. Sulig tuo žodžiu
Jisai pritilo, galvą panarinęs.

Jau radomės ties kalnu atskardžiu:
Turbūt eikliausios ir mikliausios kojos
Pabūgusios jo būtų iš pradžių!

Net, atšiauriais krantais prisiklajojus
Tarp Turbijos ir Leričės, vis tiek
Anie keliai prieš šitą — tikras rojus!

„Neaišku, kur čia nuotakiau bent kiek,—
Sustojęs tarė mylimas poetas.—
Skriste gi nenuskrisi. Pakentėk“.

Ir kolei, nejudėdamas iš vietos,
Jis mąstė, ką daryti, o mane
Dar vis baugino milžinas uolėtas,

Kairėj išvydau slenkant paklone
Gan daug vėlių, žingsniuojančių taip vangiai,
Jog nežinojau, kruta jos ar ne.

„Vadove,— pasakiau,— jei neįstengei
Atrasti tako pats, gal mums padės
Tie, kur šen linkui traukia taip nerangiai?“

Pažvelgęs jis nudžiugo iš širdies
Ir tarė: „Einam. Jie iš lėto juda,
Tad neprarask, brangus sūnau, vilties“.

Kai jau nuėjom gerą galą mudu,
Bet tebebuvome nuo jų voros
Per akmenio dar svydį, jie sugludo

Visi krūvon, prišlijo prie uolos,
Lyg ko svyruodami, tarytum žmonės,
Kurie dvejoja žygy nuolatos.

„O, dvasios, laukiančios tikros malonės,—
Pradėjo didis dainius,— (ir taika
Telydi jus po žemiškos kelionės)

Sakykit, kur slėnesnė prieiga
Prie šito kalno? Kaip aukščiau pakliūti?
Protingam žmogui gaišatis — liga“.

Kaip kad avelės, atidarius kūtę,
Nedrąsiai eina — štai viena, dvi, trys,—
O kitos, lenkdamos bugščiai snukutį,

Dar delsia, bet subruzdo jau būrys,
Tačiau pakanka stabtelt pirmutinei,
Kai visos žiūri, ką kita darys,—

G.ve Doré
H. PISAN

Taip tos kuopos žygovai priešakiniai
Link mūsų slinko romiai ir kukliai,
Palaimos viltį slėpdami krūtinėj,

Bet, pastebėję greit, jog spinduliai
Į dešinę nuo mano kūno dingo
Ir jo šešėlis driekias pauolėj,

Jie iš pradžios lyg vietoje sustingo
Ir trauktis ėmė smulkiu žingsneliu,
Kaip ir visa šeima jų išgąstinga.

„Neklausiamas užtikrint jus galiu,
Kad gyvą žmogų regite šiandieną,
Tad šituo juodu žemės lopeliu

Nesistebėkit,— tarė vadas.— Vieną
Jį pasiuntė čionai dangaus valia
Ir liepė nugalėt šią aukštą sieną“.

Tuomet, išsirikiavę vėl eile,
Su jais drauge jie prašė paėjėti
Ir mums ranka pamojo atgalia.

O vienas man pasakė: „Prašalieti,
Kas tu bebūtum, žvilgterėk, meldžiu:
Gal teko tau mane kada regėti?“

Įsistebėjau: judesių grakščių,
Šviesplaukis buvo jis, bet kaktą skrodė
Gili rievė ties antakiu pačiu.

Kai atsakiau į jo malonų žodį,
Kad neprisimenu, jis tarė: „Štai!“ —
Ir žaizdą man krūtinėje parodė.

„Manfredas vadinausi aš kadai,
Esu Konstancijos didžios vaikaitis.
Pasveikink mano dukterį šiltai,

Jei grįši ten, pas ją, nepasikeitęs:
Jos vardas Aragonijoj garsus,
Sicilija yra šlovės jos kraitis.

Kai, gavęs kardu smūgį du kartus,
Jau mirt rengiausi,— ašarom pasruvęs,
Kreipiaus į tą, kursai toks atlaidus.

Nelengvas buvo mano sielos krūvis.
Bet dangiškos malonės žiburys
Kiekvieną šaukia, kas nėra dar žuvęs.

Ir jeigu Klemenso uolus karys,
Kozencos arkivyskupas netikęs,
Manęs nebūtų puolęs kaip žvėris,

Tai mano kūnas būtų neišnykęs
Nuo Benevento tilto — ir nūnai
Jo antkapis garbingas būtų likęs.

Dabar beglobiai mano pelenai
Patamsyje prie Verdės išblaškyti,
Lietus ir vėjas čaižo juos tenai.

Bet dievo meilei galo nematyti,
Ir nėr ko būgštaut prakeiksmo dienos,
Kol ne visi vilties žiedai nuvytę.

Vien tas, kuris (nepaisant atgailos)
Numiršta susipykęs su bažnyčia,
Atsiduria papėdėje uolos

Ir trisdešimtį sykių turi tyčia
Atskalūnystės laiką pakartot,
Nes tik malda padėt jam gali šičia.

Tad noriu tau iš anksto padėkot,
Jei, gražiąją Konstanciją aplankęs,
Praneši jai, kur teko man sustot:

Tesie gyvųjų širdys mums palankios!“

IV GIESMĖ

Kai bent kuri dalelė tavo dvasios
Ar džiugesio, ar skausmo apimta,
Tai šie jausmai visas jėgas tavąsias

Užgožia, nes dvasia — jų pavergta;
Todėl aiškiausiai klysta tie, kas laiko,
Jog siela ne viena tau suteikta.

Širdis dažnai susižavi be saiko
Tuo, ką girdi ar prieš save matai —
Ir tu jau nebepastebi net laiko:

Jį seka tam tikra galia tiktai,
Kuri nė tavo dvasios nesiklausia
Ir jos varžyt negali užtatai.

Patvirtinimą tąm gavau puikiausią,
Šnekėdamas ką tik su Manfredu:
Mat saulė spėjo pakylėt mažiausia

Dar penkiasdešimt laipsnių tuo metu,
Kai su vėlėm žygiavome pritilę,
Kol jos sustojo, šaukdamos kartu:

„Štai čia!“ Kai vasara liepsnos pripylė
Į vynuoges, kaimietis erškėčiu
Užtaiso tvoroje mažesnę skylę

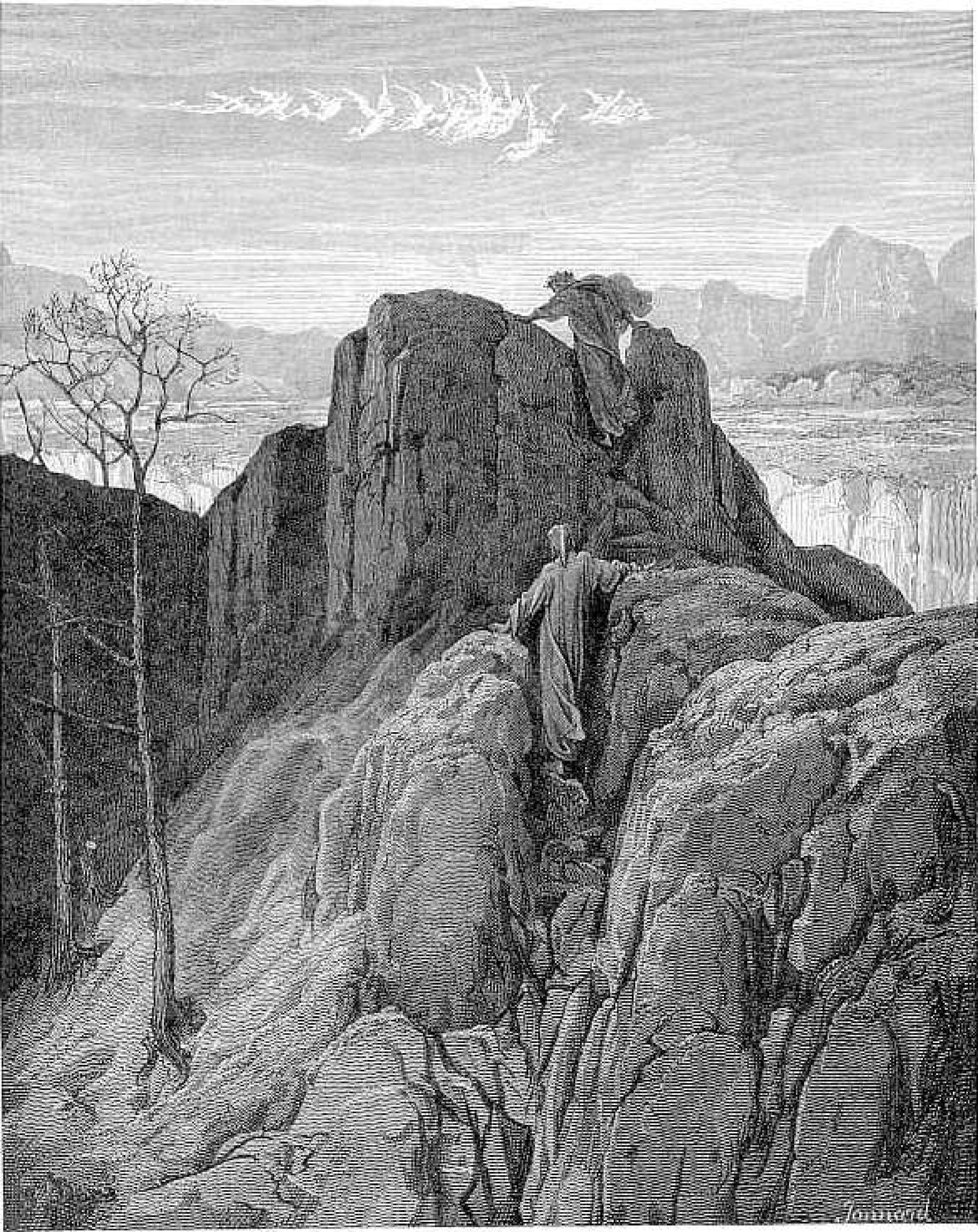
Už tą, kurion pasukom takučiu
Vienui vieni, nuo šmėklų atitolę
Ir jas palikę ties tamsiu skardžiu.

Jūs nuo San Leo leidotės prie Nolio,
Jūs kopėt į Bismantovą pėsti,
Bet šičia reik tikrai sparnuoto šuolio,

Čia tepagelbės vien sparnai greiti
To nesuvaldomo šviesos troškimo,
Kurį su tokiu kelrodžiu jauti.

Tarp gniaužtų siauro, ankšto praėjimo
Turi įtempti kojas ir rankas,
Tačiau vis tiek kas žingsnį baugis ima.

Kai paskui vadą per uolas plikas
Įsiropščiau į atbrailos kraštelį,
Paklausiau, kaip toliau jis kelią ras.

„Aukštyn vis kopk ir nenukrypk į šalį,—
Atsakė man poetas,— o tenai
Netruks tokių, kurie padėt mums gali“.

Menki atrodo bet kokie kalnai
Prieš tą, kurio grėsmingi šonai kilo
Iškart į viršų kone statmenai.

Kai blauzdos man iš nuovargio sugilo,
Tariau aš: „Tėve, nepalik manęs,
Neleisk nugrimzti man į skausmą gilų“.

„Įtempk, sūnau, jėgas paskutines“,—
Atsakė jis ir briauną akmeninę
Parodė, kur turėjom kopti mes.

Jo žodžiai patys taką man praskynė,
Ir aš įsirangiau repečkomis
Į atkraštę, kyšėjusią uolyne.

Ten mes prisėdę nukreipėm akis
Į rytus: kiekvienam smagu žiūrėti
Atgal į kelią, kuriuo žengė jis.

Niūksojo apačioj krantai uolėti,
Bet saulė atsidūrė kairėje,
Ir tuo sunku man buvo patikėti.

Globėjas matė, jog žvelgiu į ją
Ir negaliu atsistebėt, dėl ko ji
Tarp mūs ir šiaurės rieda danguje.

„Jeigu šviesos nešėja amžinoji,—
Jisai man tarė,— būtų tam krašte,
Kur blykčioja Dvynių pora jaunoji,

Tai Zodiako degančiam rate
Regėtum saulės rutulį raudoną
Ties Grigo Ratais ir Žiemių žvaigžde,

Ir linktų spinduliai į šitą šoną;
Įsivaizduok — ir aišku bus kaipmat:
Šis mūsų kalnas stovi prieš Sioną.

Jų abiejų akiratis — tas pat,
Bet pusrutuliai skiriasi, ir kelias,
Kur vargšui Faetonui kažkuomet

Iš nuogąsčio iškrito net vadelės,
Čia eina ta linkme, o ten — kita.
Skubėk suprast, kol protas neatšalęs".

Tariau: „Brangus išminčiau, niekada
Nelaukiau aš, kad gali man tiek naujo
Atskleisti tavo išmonė reta.

Štai kur esmė (aš, regis, pagavau ją):
Tarp saulės karalystės ir žiemos
Nekintančioji linija pusiaujo

Šiauriau matyt iš mūsų platumos,
O žydams ji atrodė kitą sykį
Arčiau pietų. Bet kiek dar mus kamuos

Ta vargana kelionė? Ir sakyki,
Ar sieną šią įveikt yra vilties?
Labai mažai tuo mano akys tiki".

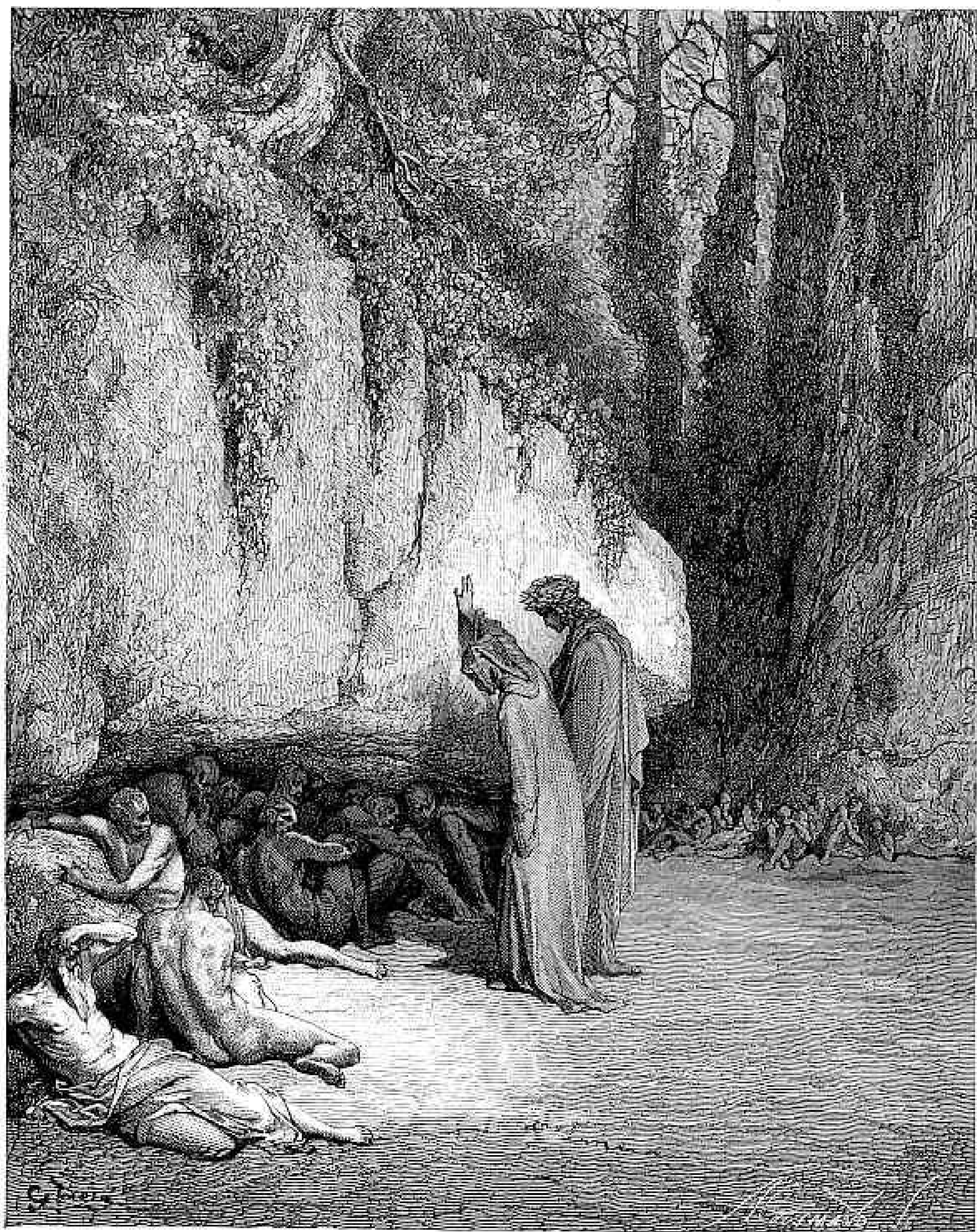
„Tu nepažįsti kalno prigimties,—
Atsakė jis.— Pradžioj lėtai stumiesi,
Tačiau bekopiant žingsnis tau spartės,

Ir, palypėjęs dar, tu pralinksmėsi,
Nes pasijusi taip, lyg kad laivu
Pavėjui plauktum vakaro pavėsy;

Kai tau kvėpuot bus lengva ir gaivu,
Tuomet galėsi pailsėt maloniai.
Tad pasikliauki savo vadovu".

Vos jis nutilo, kai čia pat, pašonėj,
Išgirdom balsą: „Judviem teks, dievaž,
Prisėst ne kartą šioj gražioj kelionėj".

Atsigręžėm ir šalimais bemaž
Kairėj pamatėm atplaišą granito,
Kurios pirmiau nepastebėjau aš.

Ūksmėj sėdėjo žmonės viens prie kito;
Atrodė, lyg suglebęs jų būrys
Iš nuobodumo čia ką tik sukrito

Ar eit toliau jėgų nebeturįs...
Vienam galva tarp kelių net nusviro,
Ir ją apkniaubęs rankom laikė jis.

„Sudribęs žemėn, taip jis ir sustiro:
Žiūrėk,— tariau aš,— dainiau malonus,
Gal tinginystė — sesė šito vyro?“

Jis pasisuko atsainiai į mus
Ir, nuo šlaunies į viršų metęs akį,
Pasakė: „Kopk, jei toks esi šaunus!“

Prisiminiau, kad jį man buvo tekę
Matyt anksčiau, ir pakilau vikriai,
Nors dunksinti širdis dar smarkiai plakė.

O jis, pakreipęs veidą atkariai,
Paklausė: „Na, dabar tau paaiškėjo,
Kaip saulė gali atsirast kairėj?“

Vangumas, žodžio lėtis bei prasmė jo
Mane šiek tiek prajuokino slapčia,
Ir aš tariau: „Belakva, man rūpėjo,

Kur tu. Netruks ilgai tava kančia.
Bet ko gi sėdi kaip kadais ištižęs?
Gal palydovo lūkuriuoji čia?“

„Brolau,— atsakė jis,— aš pasiryžęs
Toliau tupėt: man angelas neduos
Patekti ten, kur mums uždėtas kryžius,

Ir aš turėsiu laukti valandos,
Kol man dangus — po atgailos vėlyvos —
Nušvis tiekkart, kiek žemėj kitados,

Nes vien tik sielos doros ir valyvos
Galėtų man padėt sava malda.
Kiekvienas kitas balsas liks negyvas“.

O vadas žengė vėl kaip visada
Ir šaukė: „Einam! Saulė jau kaitroka
Ir sparčiai kyla, o naktis juoda

Įkėlė koją į krantus Maroko“.

V GIESMĖ

Pėdom poeto aš ėjau iš tyko,
Kai vienas tų snaudalių nebylių,
Pirštu parodęs į mane, sukliko:

„Tas antras nepraleidžia spindulių!
Veizdėkite! Mes regime ne vėlę,
Daugiau tuo abejoti negaliu“.

Atsigręžiau, sumišęs truputėlį:
Jie žvelgė ir stebėjos manimi,
Manim tik vienu, sekdami šešėlį.

„Kam šitokius niekus širdin imi? —
Pasakė mano vadas.— Nesustoki.
Ar ne vis tiek, ką plepa svetimi?

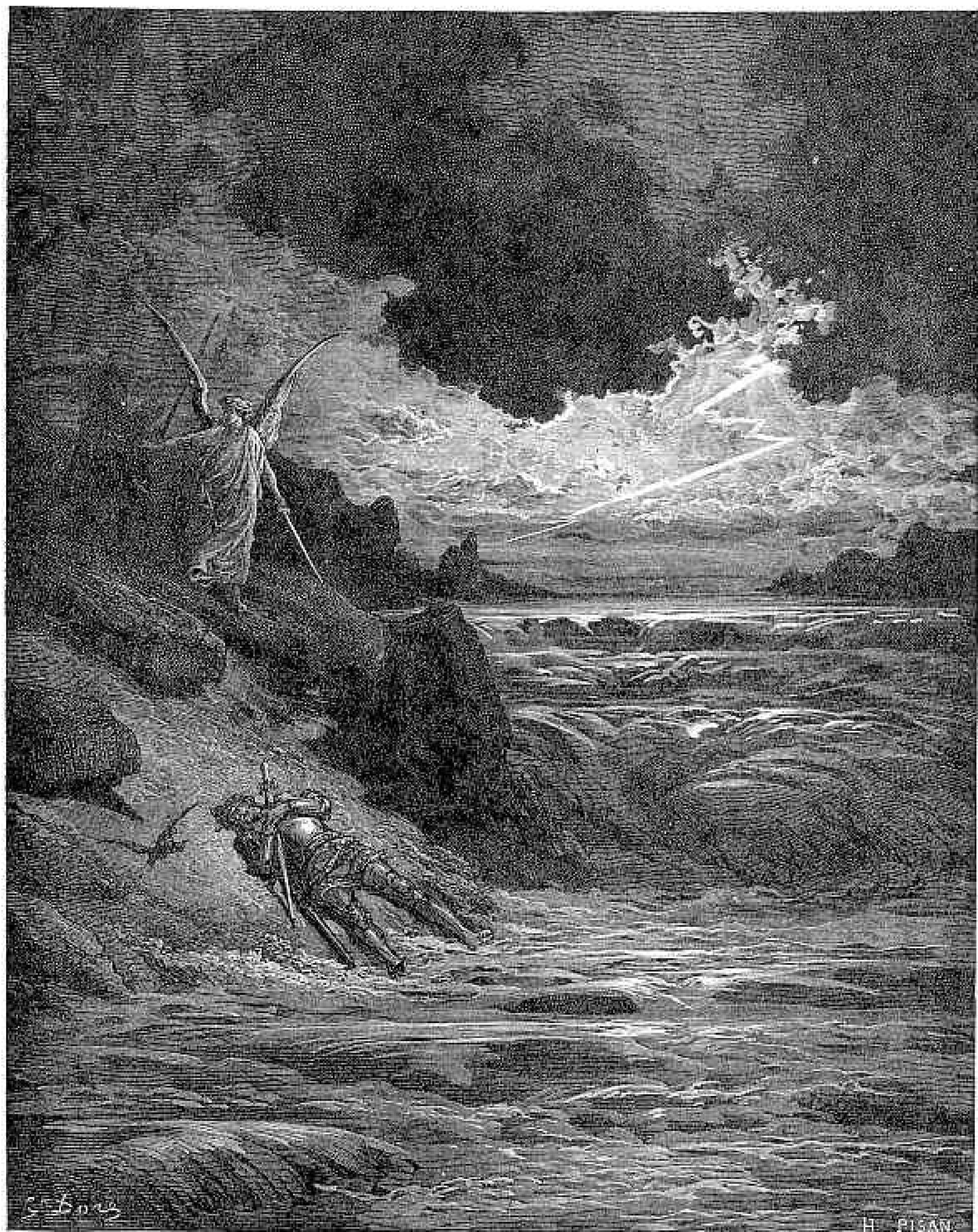
Eime. Ką reiškia tauškalai visoki,
Jei stovi tu lyg bokštas išdidus,
Kuris atlaiko viesulą bet kokį?

Nuo tikslo atsitolina žmogus,
Kai jo galvoj mintis praryja mintį,
Kurią brandint jisai nepajėgus“.

Kaip būčiau aš galėjęs apsiginti?
„Einu“,— tariau; nukaito man skruostai,
Ir aš bandžiau bent tuo save raminti.

Čia mes išvydom nelabai aukštai
Daug dvasių, einančių nuo kauburiuko
Ir „Miserere“ giedančių lėtai.

Kada jos įsitikinti netruko,
Jog pro mane nepereina šviesa,
Jų choras tuoj suklero ir nutrūko;

H. PISAN.

Ir pasiuntė procesija visa
Pas mus du žygūnus, kurie paklausė,
Iš kur čia mes ir kas tokie besą.

Vergilijus, į juos atkreipęs ausį,
Pasakė: „Nuraminkit jūsiškius:
Tas vyras — gyvas, kaulai jo — sveikiausi,

Užtat šešėlis lydi jį ryškus.
Tad pasistenkite mandagūs būti —
Ir jums pravers jo žodis prielankus“.

Aš nemačiau pro ūkaną rugpjūty
Taip greitai krentant žaibo ar žvaigždės,
Kaip tuodu leidos vėl aukštyn pakriūte —

Ir šmėklos pasipylė nuo kaubrės
Tarytum raiteliai, kurie kovoja
Lenktynėse dėl vardo ir garbės.

„Žiūrėk, jų geras pulkas atlapnoja.
Negaišk,— man tarė vadas,— su jomis
Ir ženk tolydžio su manim į koją“.

„O tu, kursai,— jos klykė bėgčiomis,—
Keliauji į palaimos karalystę,
Išlaikęs kūną! Šnektelk su mumis,

Pažvelk, gal tu čionai kai ką pažįsti
Ir žemėj duosi žinią apie mus.
Sustok, mes tau nenorime įgristi!

Likimas mūsų buvo toks nuožmus,
Jog nuodėmėse skendėjom ilgai mes,
Kol mums dangus praskaidrino jausmus,

Ir, nuoskaudas pamiršę bei nelaimes,
Prieš mirtį susitaikėm su dievu
Ir kopiam jo akivaizdon be baimės“.

„Deja,— tariau,— pažįstamų savų
Surasti mano akys veltui stengias.
Tačiau jei aš, drauge su vadovu

Vardan šlovės per tiek pasaulių žengęs,
Galiu kuo patarnaut, tai sutinku
Bet ką jums padaryti, vėlės brangios“.

Viena atsakė: „Be ilgų šnekų
Mes tavo norais galim pasikliauti,
Kad tik nebūtų vykdyt juos sunku!

Labai džiaugiuosi, radęs gerą kliautį
Pasinaudot šia proga malonia:
Jei tektų per Ankoną tau keliauti

Ir pabuvoti kada nors Fane,
Lai tie, ką glosto dar gimtinės oras,
Širdingai pasimeldžia už mane.

Iš ten esu mat kilęs aš, nedoras,
Bet smūgį mirtiną gavau krašte,
Kur davė miestui vardą Antenoras.

Aš netikiu nė kiek sava kalte,
Tačiau nepaisė to markizas d'Estė,
Ir aš per jį turėjau žūt raiste.

Oriake nespėjęs atsidvėsti,
Ko Miron nepabėgau nuo bėdos?
Galėtų saulė man ir šiandien šviesti!

Bet aš sprukau į pelkes — ir melduos,
Įklimpęs dumblan, sukniubau be žado,
O kraujas liūnan kliokė iš žaizdos...“

„Tave tiesos viltis viršūnėn veda,
Tad gal tavy,— sušuko čia kita,—
Manoji siela užtarėją rado?

Buonkontė vadinausi kitada,
Bet pamiršai net tu mane, Džovana,
Ir aš einu štai degančia kakta“.

Tariau: „Kaip atsitiko, mielas mano,
Kad pradingai nuo Kampaldino tu?
Kur tavo kapas, nieks nebenumano“.

„Ties Kazentino gražiojo šlaitu,—
Atsakė jis,— Arkjano upė teka,
Kuri užgimsta tarp kalnų aukštų.

Prie žiočių jos, kur Arno bangos plaka,
Laukais atbėgau, sužeistas gerklėn,
Krauju nulaistydamas savo taką.

Man akyse aptemo — ir, žolėn
Parkritęs, vis Marijos dar šaukiausi,
Kol, dvasiai dingus, liko kūnas vien.

Štai ką pranešk visiems, kai parkeliausi:
Mane jau buvo kipšas bečiumpąs
Ir rėkė angelui: ‚Tu jo negausi!

Į jojo sielą tu tiesi rankas
Dėl to, kad jis išspaudė ašarėlę,
Tačiau ir mano daliai liks kai kas'.

Tiršti garai, į orą pasikėlę,
Atšąla, kaip žinai, palengvėle
Ir vandeniu į žemę grįžta vėlei.

Šėtono įgimta pikta valia
Ir ta jėga, kurią jam protas duoda,
Užleido vėjus su migla drumzlia,

Ir, kai dangus aptemo ir pajuodo,
Nuo Pratomanjo lig didžios grandies
Iš drėgno debesų dūmingų klodo

Papliupo liūtis, ir vidur nakties
Grioviai, latakai, daubos taip ištvino,
Jog rodėsi, kad tvanas prasidės.

Ir srovės šito naujo vandenyno
Didžiojon upėn puolė sumišai
Ir viską savo bėgyje skandino.

Kai mano kūną, šaltą jau visai,
Krante sraunus Arkjanas pastebėjo,
Jį nubloškė į Arną, ir tasai

Man praskleidė rankas, kurios gulėjo
Sudėtos kryžiumi — ir bangose
Palaidojo mane družna tėkmė jo".

Čia dar kita įsiterpė dvasia:
„Kada, atėjus valandai ir dienai,
Vėl būsi ten, gyvųjų gretose,

Tai Piją prisimink: gimiau aš Sjenoj,
Maremoje žuvau aš nekaltai,
Kaip puikiai žino tas, kurs man tik vienai

Jungtuvių žiedą įteikė kadai".

VI GIESMĖ

Lošėjas po žaidimo pralaimėto
Dažnai į saują griebia kauliukus
Ir iš piktumo vienas pats juos mėto;

Tuo tarpu priešininkas jo — smagus,
Minia jį lydi, kas prie šono šliejas,
Kas lenkiasi lyg tarnas paslaugus,

O jis sau eina, tyli kaip tylėjęs,
Atsainiai ranką kyšteli kitam
Ir džiaugias veikiai spūstį nugalėjęs.

Taip aš jaučiaus vėlių būry tirštam,
Kur man tik galvą kinkčioti beliko
Ir pakeliui duot valią pažadam.

Ten buvo tas, kurį ranka plėšiko
Gino di Tako užmušė; mačiau
Maldaujantį Novelą Federiką

Ir tą, kur žuvo upėje anksčiau,
Ir sūnų gailestingojo Marcuko,
Pakilusio už nuoskaudą aukščiau;

Prie mūsų grafas Orsas prasibruko
Ir Pjeras de la Brosas — jam, deja,
Gyvenimas taip nelemtai nutrūko

Dėl brabantietės pavydžios; beje,
Tegu ji pasimeldžia, kol dar gali,
Nes velnias greit susidoros su ja.

Kai pasitraukiau nuo vėlių į šalį,
Kurios prašyte prašė, kad kiti
Užtartų jas kaip nors prieš visagalį,

Aš prabilau: „O, išmintie skaisti!
Nejau tikrai, kaip tavo parašyta,
Dangaus lėmimai liks nesukrėsti?

Nejaugi veltui meldžiasi dėl šito
Tiek daug žmonių — ir niekas nepakis?
Gal kartais tavo žodžiai man užkrito?“

„Jie, regis, aiškūs,— man atsakė jis,—
Tik pasistenk sugaut prasmės jų giją.
Ne, nebergždžia tų kenčiančių viltis.

Viršūnė teisingumo nepašlyja
Nuo to, kad meilė artimo karšta
Priartina palaimos karaliją.

Bet mano eilės gimė dar tada,
Kai dievo maloningo nežinota
Ir kai bejėgė būdavo malda.

Tuščiai tad nebevargink savo proto
Ir būk kantrus, nes tu prie tos eini,
Kuri apšvies tau sąmonę miglotą:

Turiu aš Beatričę omeny;
Jinai tavęs viršuj, ant kalno, laukia,
Kaip visada džiaugsminga ir švelni“.

„Sinjore,— pasakiau,— mane vėl traukia
Žygiuot pirmyn. Žvelk, atskardžiai uolos
Tamsėja, nuo šešėlių apsiniaukę“.

„Mes eisime, kol kojos žengt valios,
Tačiau,— jisai man tarė,— nemanyki,
Kad viskas jau savaime susiklos.

Kol aukštumą pasieksi tu,— ne sykį
Mus žygyje užklups dar spinduliai,
Kurie už juodo gaugaro išnykę.

Bet pažiūrėk — ten sėdi nuošalėj
Vėlė, ir man pasiteiraut jos knieti,
Kokie čionai patogesni keliai".

Priėjom. O, išpuikęs lombardieti,
Koks tu orus atrodei ir ramus,
Kiek paniekos tavajam žvilgsny švietė!

Jis abejingai ir šaltai į mus
It liūtas besiilsintis veizdėjo,
Giliai paslėpęs norus ir jausmus.

Supratęs prašant manąjį globėją
Nurodyt kokį taką netoli,
Jis nieko atsakyt nepanorėjo,

Paklausė tik, kas naujo mūs šaly;
Tačiau, vos žodį „Mantuja" išgirdęs,
Pašoko, dingo skraistė apgauli,

Ir jis sušuko, lyg ūmai pakirdęs:
„Aš gi Sordelas, iš tų pat kraštų!"
Ir susiliejo glėbyje jų širdys.

Italija, bedalė vergė tu,
Bevairis laivas, vėtroj pasiklydęs,
Kekšynas, o ne motina tautų!

Tasai kilnus šešėlis, toks išdidęs,
Nuo vieno vardo žemės mylimos
Atgijo, tarsi tėviškę išvydęs;

Kodėl gi tavo dideliuos namuos
Už to pat griovio gyvas gyvą ėda,
Kovoja ir nežino ramumos?

Apsidairyk aplink! Ar tau ne gėda?
Kraujuj paskendę miestai ir krantai,
Taikos nebėr, ir bėdos veja bėdą.

O balnas — tuščias... Kam gi taip tvirtai
Tave Justinianas pažabojo,
Jei tu jo garbę plėši už tatai?

O, jūs, vien maldai sielą paaukoję,
Kam ciesoriaus pastvėrėt vadeles?
Nebesigvieškite į valdžią jojo,

Nes nusirisim į bedugnę mes;
Jo žirgas jau pentinų nesibaido
Ir nuo savęs tuoj raitelį numes.

Ak, vokiškasis Albertai! Kam leido
Ristūnui sužvėrėt tava ranka
Ir siautėti paliko jį palaidą?

Tad būk prakeiktas ir žinok už ką,
Ir tebijos ilgai šventos rūstybės
Tavos genties toliausia atšaka!

Tai tu, su tėvu godžiai įsikibęs
Į savo kąsnį, pavertei kapais
Tėvynės mano sodą ir gėrybes.

Grožėkis jos išgąsdintais vaikais!
Monaldžiai, Kapelečiai ir Montekiai
Likimo savo liūdno nepakeis...

Pažvelk į didikus! Kur jųjų siekiai?
Dėl ko tu taip užguitus juos laikai
Ir kam tu Santafjorą taip paniekei?

Pažvelk į našlę Romą! Ar ilgai
Dar bus girdėti gailios jos dejonės:
„O, imperatoriau, kur tu dingai?“

Pažvelk, kaip šauniai mylisi čia žmonės,
Ir, jeigu tau širdis nesuspurdės,
Iš gėdos tu sudegsi, be dvejonės!

Jei tu, Jupiteri, dėl mūs kaltės
Ant kryžiaus taurę kankinio išgėrei,—
Apsaugok ir dabar nuo prapulties!

O gal ikšiolei nematyti gėriai
Tavos minties bedugnėj užkasti,
Kurios gelmių tu mums dar neatvėrei?

Italijoje miestai prikimšti
Tironų, net prasčiokai nosį riečia,
Kone Marcelais nešasi kiti.

Bet tai tavęs, Florencija, neliečia,
Nes išmonės netrūksta galvoje
Bet kokio tavo gerbiamo piliečio.

Kai kas teisybę slepia savyje,
Tuščiom neleidžia šūvio į padangę,
O florentiečiai drąsiai drebia ją.

Kai kas vargingų pareigų privengia;
O tavo sūnūs, ir nekviečiami,
Iš tolo šaukia tau: „Mes pasirengę!“

Kaip man nesididžiuoti tavimi?
Atokiai nuo grumtynių tu laikaisi,
Užtat esi turtinga ir rami!

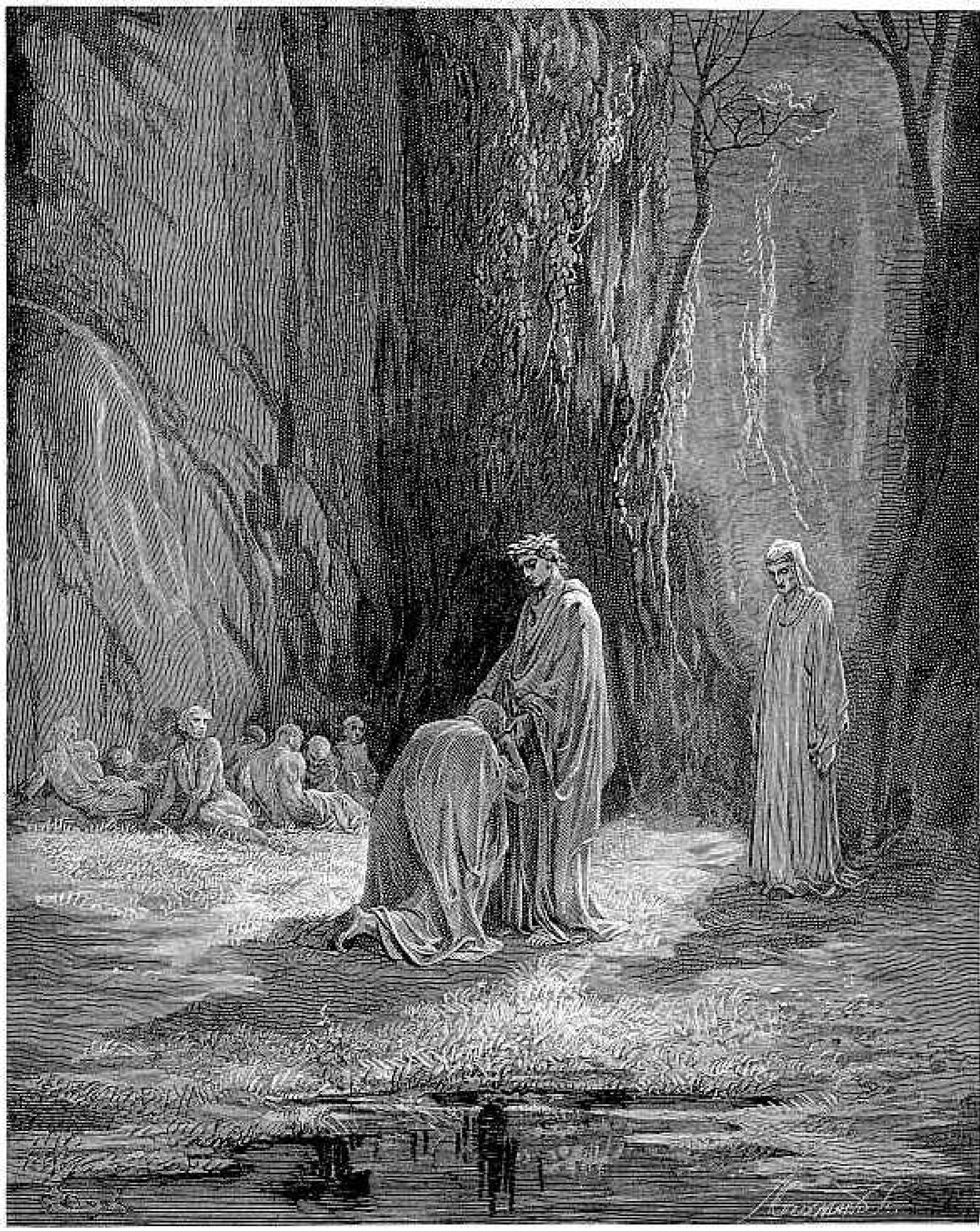
Atėnai, Sparta pirmąkart kadaise
Mums atskleidė įstatymų lapus,
Bet juos užverst turi tu pilną teisę.

Nesnaudžia tavo protas priekabus:
Prisimatavęs naują švarką spaly,
Jis lapkrity jau skuba dėt lopus!

Kas tavo tvarką suvaikyti gali,
Jei nuostatus ir pinigus mainai
Taip, kaip kiekvieną savo kūno dalį!

Tu man ligonę primeni dažnai,
Kuri neranda vietos savo guoly
Ir blaškosi, ir vartos amžinai,

Ir jaučia vėl, kad ją skausmai užpuolė...

VII GIESMĖ

Dar apkabinęs manąjį globėją
Ir degdamas jam meile prakilnia,
Sordelas atgalios kiek paėjėjo

Ir tarė: „Kas gi jūs?“ — „Šiame kalne
Nebuvo dvasių, laukiančių malonės,
Kada Augustas laidojo mane.

Vergilijus esu — ir kaip pagonis
Per amžius neregėsiu aš dangaus“.
Taip jam atsakė dainius. Tarsi žmonės,

Kurie, kažką išvydę nuostabaus,
„Negali būt!“ nejučiomis surinka
Ir stovi, stabo ištikti staigaus,—

Taip žvelgė tas į didį sakmininką,
Paskui, artyn priėjęs pagarbiai,
Apglėbė jį, kaip žemesniam pritinka.

„O, tu, kuris parodei iškalbiai
Lotyniškojo žodžio jėgą retą
Ir mano miestui pagarsėt liepei!

Nejau,— jis tarė,— mano akys mato
Tave čionai? Buvai gal pragaran
Tu nusileidęs? Į kurį jo ratą?“

„Nužengęs amžinų kančių kraštan,
Lankiaus visur,— atsakė jam poetas,—
Ir pats dangus tvirtybės teikė man.

Vien tuo, ko nedariau, esu aš dėtas,
Nes per vėlai nušvito man šviesa,
Kurios aukščiausias gėris tau žadėtas.

Yra vieta po žemėm, kur klausa
Dejonių nepagauna sielvartingų,
Kur atdūsių tylių pilna tamsa.

Aš — ten, tarp kūdikėlių nelaimingų,
Kuriuos dar nepakrikštytus mirtis
Išplėšė mums dalgiu negailestingu.

Esu tenai tarp tų, kurie į tris
Šventas dorybes neįkopę liko,
Nors kuo doriausia buvo jų širdis.

Tave mes prašom vieno tik dalyko:
Kaip mums arčiau Skaistyklon? Jei gali,
Pagelbėk tiems, kurie čionai atvyko".

„Nėra mažiausių kliūčių mums kely,—
Atsakė jis,— man klaidžiot neužginta.
Aš jus lydėsiu, kad ir kaip toli.

Bet merkias jau liepsna dienos žibinto,
Ir reikalinga poilsiui vieta,
Nes nepakopsi, kai naktis užkrinta.

Kiek dešiniau loma yra slapta:
Ten rasim daug vėlių, kurias regėti
Bus miela tau". Ir dainius jį tada

Paklausė: „Ar, silpnumo nugalėti,
Nepaslenkat pirmyn nakties metu,
Ar kitas kas neleidžia jums judėti?"

Sordelas žemėj pabraukė pirštu
Ir tarė: „Štai! Vos saulei tik pradingus,
Neperžengsi nė šito brūkšnio tu.

Tamsa, užklojusi skardžius kriutingus,
Toliau į viršų lipti tau neleis,
Širdis apmirs, iš kraupulio sustingus.

Bet, atsisveikinę su spinduliais,
Mes galim eit žemyn ir tęst kelionę,
Pakol aušra čia šviesą vėl paskleis".

„Greičiau tad veski mudu link to klonio,—
Nustebęs kiek, atsakė vadas jam,—
Ten, kur žadėjai atvangą malonią".

Mes nužingsniavom — ir kalne niūriam
Aš linkę pastebėjau, kokią teko
Matyt mūs žemėj žmogui bet kuriam.

„Pasukim čia,— šešėlis vėl prašneko,—
Ir šlaito atsivėrusio glėby
Palaukim ryto“. Aš išvydau taką,

Kuris, ūmai išniręs padauby,
Vingiavo nuotakiai lig pat tos vietos,
Kur žvilgsnį traukė slėnuma dubi.

Net auksas, purpuras, sidabras lietas,
Netgi smaragdas, perskeltas perpus,
Net vaiskus mėlis vasaros saulėtos

Ar sniego baltuma — vien tik blankus
Paveikslas tų gėlių, kuriom mirgėjo
Sultingai žalias įlomis jaukus.

Ir šias varsas gamta, jų išradėja,
Pripildė aromato įstabaus,
Kur tūkstančius kvapų švelnių sudėjo.

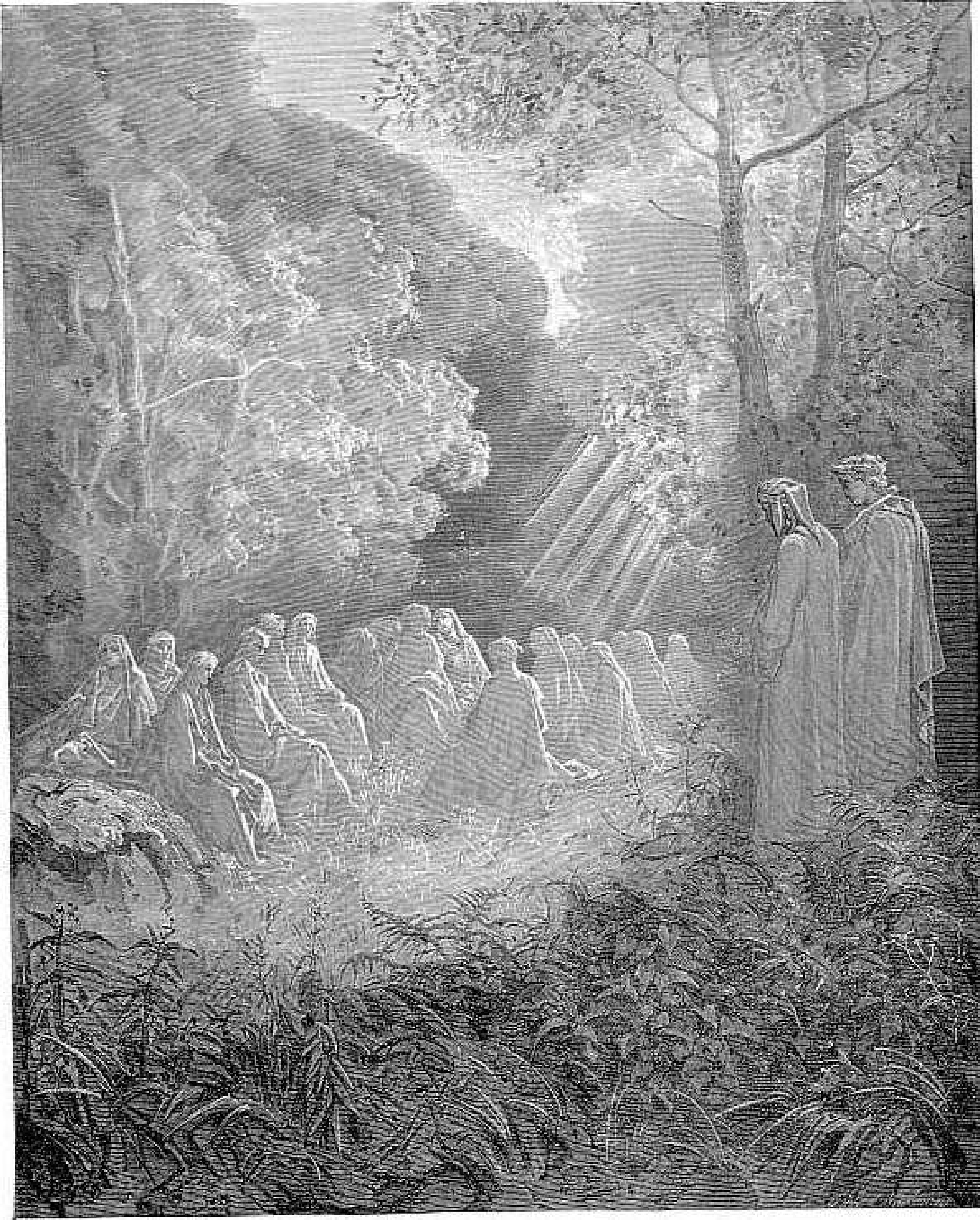
Ant margažiedžio kilimo gurbaus
Buveinėj atšalioj „Salve, Regina“
Giedojo vėlės viešpatei dangaus.

„Pakol dar saulė mus bent kiek gaivina,—
Pasakė palydovas,— mes iš čia
Žiūrėsime į keistą jų šeimyną.

Nuo tos kalvos bus patogiau slapčia
Visus mostus ir bruožus jų stebėti
Negu čionai, ties nuokalne pačia.

Tas, kur aukščiausiai tartum soste sėdi,
Liūdėdamas, kad buvo toks vangus,
Ir net bodėtis choro nesigėdi,—

Tai Rudolfas, valdovas negrabus,
Kuris prikelt Italiją galėjo:
Vargu ar proga panaši dar bus!

Prie jo štai Otokaras prisišliejo,
Atvykęs nuo Moldovos jam mielos,
Kurios tėkmė į Elbę įsilieja,

O Elbė — jūron. Jis net vystykluos
Už Vaclovą, dykūną gražiabarzdį,
Vertesnis buvo, be jokios kalbos.

Tas riestanosis bėgdamas išbarstė
Lelijų šlovę; su savu draugu
Jis vėl turbūt senas bėdas čia svarstė

Ir daužo sau krūtinę... Bet tegu!
O tas, smakru ant plaštakos parimęs,
Taip dūsauja, kad net klausyt baugu.

Juos dūkina prancūzas išsigimęs,
Nes tėvui kaip ir uošviui pikta vis,
Kad latras jų — į nuodėmes nugrimęs.

Tasai žaliūkas postambis, kuris
Su didnosiu, atrodo, darniai gieda,
Visų dorybių buvo švyturys,

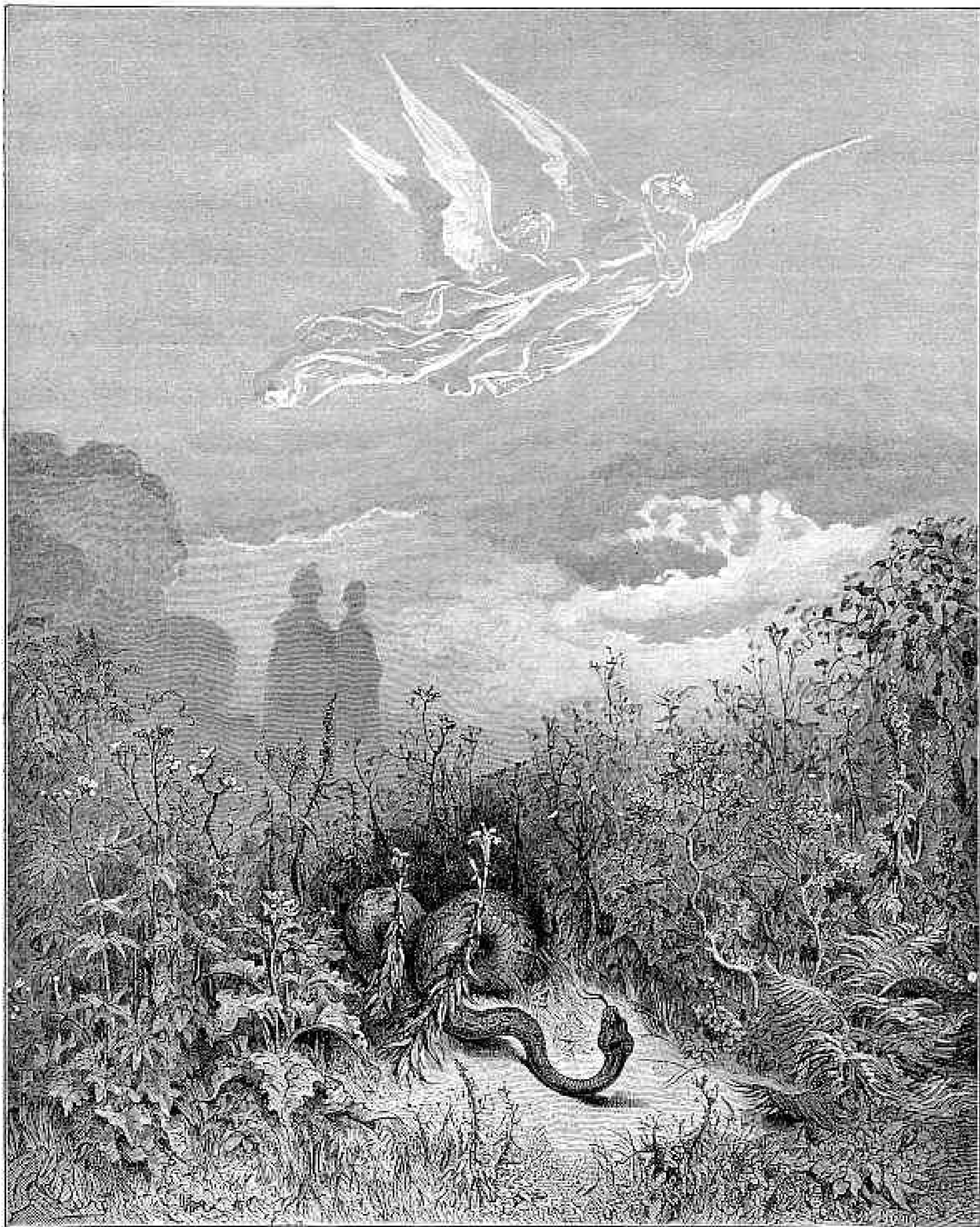
Ir jei jaunuolis, kurs už jų prisėdo,
Pavaldęs būtų kiek, tai ateity
Nebūtų sosto gal ištikus gėda,

Kurią jam veikiai atnešė kiti:
Jokūbo žygiai kaip ir Federiko —
Jų tėvo garso nelabai verti.

Tikros didybės ir garbės vainiką
Mažai kas tepaveldi paprastai:
Neduoda nieko dievas mums už dyką.

Ir Pedrą, ir didnosį liečia tai,
Kurio dėka Provansas šitaip krito
Ir verkia jau Apulijos krantai.

Toli nuo medžio vaisius nusirito...
Todėl Konstanciją labiau gerbiu
Už Beatričę ir už Margaritą.

Štai Henrikas Tretysis: be duobių
Gyvenimas jo buvo, ir kaip reta
Jis susilaukė atžalų gabių.

Žemiau Guljelmą jūsų akys mato:
Tasai markizas tvarkės taip blogai,
Jog Kanavezę kaip ir Monferatą

Aleksandriečiai niokojo ilgai".

VIII GIESMĖ

Jau buvo valanda, kai vandenyne
Jūreiviai ilgis balso artimų,
Jų paskutinį šauksmą prisiminę;

Kada nuo varpo dūžių tolimų,
Kurie kapan palydi dieną šviesią,
Keleiviui ir graudu, ir neramu...

Kai apėmė tyla šią lomą vėsią,
Aš pastebėjau, kad vėlė viena
Pakilo ir rankas maldingai tiesia,

Paskui į rytus, lyg vilties pilna,
Nukreipusi akis, be žodžių šaukia:
„Tu, didis dieve,— priebėga mana!"

O iš jos lūpų jau į orą plaukė
„Te lucis ante",— ir giesmė romi
Ūmai pripildė mano sielą niaukią;

Tuomet, vyzdžius į viršų keldami,
Kiti pagavo maldą — ir pasklido
Garsai žavingi, aido nešami.

Prašau dabar skaitytoją atidų:
Mokėk įžvelgti spindesį tiesos
Už perregimų šio paveikslo šydų.

Mačiau, kaip žvilgsniai sandraugos visos
Aukštyn pakrypo ir veidai išbalę
Kažko ieškojo vakaro gaisuos.

Mačiau: praskleidę rūbą švelniai žalią,
Kuris bangavo klostais palaidais,
Du angelai erdvėm sau skynė kelią;

Jie buvo su liepsnojančiais kardais
Be smaigalių grėsmingų ir plasnojo
Žaliais sparnais, pavėjui išskleistais.

Nutūpęs žemėn, vienas atsistojo
Virš mūsų, kitas — priešingam šlaite
Taip, jog regėjau visą stotą jojo,

Gelsvus banguotus plaukus, o veide
Tiek džiaugsmo buvo, jog maniau, kad švyti
Gyva pašvaistė. „Jie abu lėkte

Čia atlėkė, Marijos įsakyti,—
Paaiškino Sordelas,— ir budės,
Nes turi tuoj žaltys atsirangyti“.

Pajutęs baimę gilumoj širdies,
Apsidairiau, prisigūžiau prie vado
Ir pritilau už mylimo peties.

Sordelas tarė man: „Atgauki žadą,
Ir einam prie vėlių: smagu jom bus,
Kad proga jus pašnekint atsirado“.

Vos paėjau žemyn du žingsniukus,
Viena jų galvą į mane pasuko,
Lyg būčiau jai pažįstamas žmogus.

Tuo tarpu pamažu dangus paniūko,
Bet vis dėlto dar vienas kitą mes
Galėjom atpažinti lyg pro ūką.

Žengiau link jos, ji žengė link manęs.
Koks aš buvau laimingas, mielas Ninai,
Kad tu nenugarmėjai į gelmes!

Pasidžiaugėme lyg seni kaimynai,
Ir jis paklausė: „Kiek jau bus dienų,
Kai ir tave priglobė šie uolynai?“

„Ryte,— tariau,— iš požemių liūdnų
Iškopiau, nepraradęs dar gyvybės,
Ir, trokšdamas naujos, aukštyn einu“.

Apstulbinti tokios nepaprastybės,
Sordelas su Ninu atšoko net,
Ir buvo sumišimas jų beribis.

Viens į poetą, kitas į ten pat
Sėdėjusį atsigręžė, surikęs:
„Kuradai, žvilgtelk! Ar matei kuomet

Stebuklą tokį? Tu, kurs, čion atvykęs,—
Man tarė,— rodai, jog dangaus kelius
Nuspėti veltui mūsų protas tikis!

Jei vėl per marių plotus nebylius
Pasaulin grįši,— aplankyk dukrelę:
Gal jos malda tenai, kur reik, paklius.

Žmonos jausmai turbūt jau man atšalę,
Jei ryžosi jinai taip nelemtai
Numesti savo gedulą į šalį.

Juk moters meilė tol gyva tiktai,
Kol tu jos liepsną palaikyt įstengi,
Pakol junti ją rankoj ir matai.

Nors pasirinko ji Milano angį,
Tačiau Galuros išdidus gaidys
Daug prašmatnesnį jai paminklą rengė“.

Taip šitas vyras, taurumu spindįs,
Kalbėjo mums, ir nemažai kartėlio
Dar slėpė jo suaudrinta širdis.

O mano žvilgsnis ten jau pasikėlė,
Kur žvaigždės tartum ratai prie ašies
Užvis lėčiausiai sukas palengvėlio.

„Sūnau,— paklausė vadas,— kuo grožies?“
Tariau: „Trys ugnys traukia mano akį,
Kurios sužibo iš pietų šalies“.

„Jos — tam kampe, kur tau yra jau tekę
Regėti ketvertą žvaigždžių kitų,
Nuslinkusių žemyn“,— jisai atsakė.

Čia jį Sordelas pašaukė mostu
Ir, taręs: „Žvelk į priešą mūs klastingą“,
Parodė šonan įsakmiai pirštu.

Ten, kur lygėja ši loma slaptinga,
Žaltys išniro, panašus į tą,
Kurs davė Ievai obuolį nuodingą.

Žolynu šliaužė driekena pikta
Ir nugarą vyniodamasi laižė,
Kaip ją sau žvėrys laižo kai kada.

Bet, nė vienos akimirkos negaišę,
Du žaliasparniai dievo sakalai,
Nespėjus mirktelt man, jau dangų raižė,

Stebėdami gyvatę akylai,
Ir, kai anoji spruko iš gėlyno,
Vėl nutūpė abudu angelai.

Tuo tarpu žmogysta, kuri prie Nino
Pašokusi priėjo,— įtemptai
Į veidą man įsižiūrėt mėgino.

„Tenepristinga vaško liepsnai tai,
Kuri tavoj širdy,— jinai prašneko,—
Užsidegė, kad vestų ten, aukštai!

Jei Magros klonis tau ką norint sako,
Pranešk, kaip laikos tėviškė brangi,
Kur kažkada ir man šlovės pakako.

Kuradą Malaspiną tu regi;
Mylėjau saviškius, kaip jauniui dera,
Nors kaina meilės tos ir nepigi...“

Tariau: „Krašte, kurs gėdos tau nedaro,
Aš nebuvau nė sykio; bet visi
Europoj žino jūsų vardą gerą;

G. Doré

Pelnytai jūsų giminė garsi,
Ir kaip negerbt ar nemylėt gali jos,
Jei bent girdėjęs apie ją esi?

Vardan dangaus laimingos karalijos
Prisiekiu: jūsų rankose stipriai
Dar laikosi kapšys ir kalavijas.

Jūs esate seni tiesos kariai,
Nepasikliaujat viešpačiu piktuoju
Ir savo garbę saugote budriai".

„Eik,— tarė jis.— Tikėti nenustoju,
Kad saulė nė septyniskart nespės
Prislinkt prie Avino gauruotų kojų,

Kai žodžiai tie įgaus naujos prasmės
Ir juos į galvą tau įkals likimas
Tokiom vinim, kurios nesubraškės,

Kaip veikiai tat įrodys patyrimas".

IX GIESMĖ

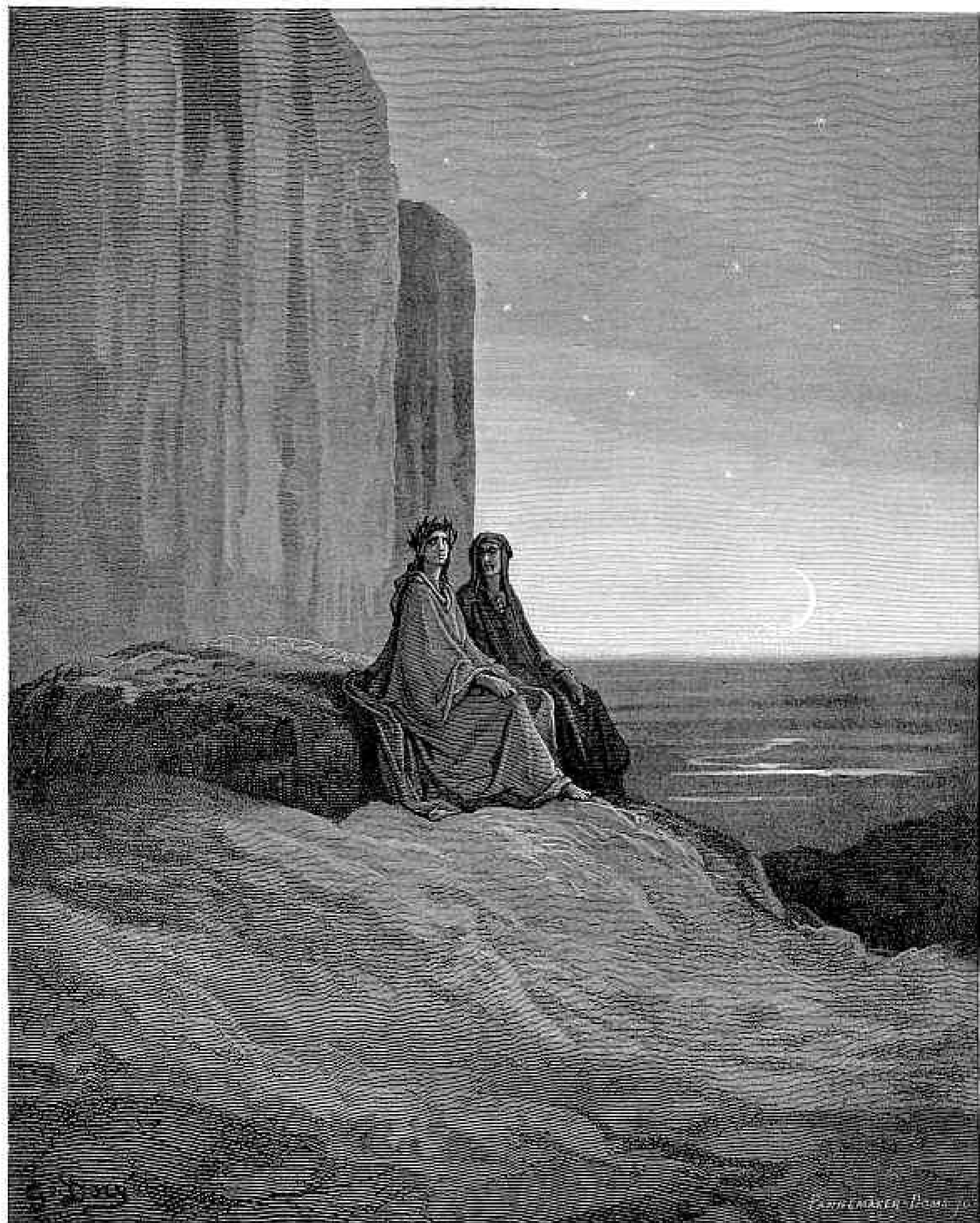
Palikus guolį mielo draugo savo,
Aušra, kadais Titono pamilta,
Manoj gimtinėj rytuose bolavo,

Ir šaltas gyvis uodega lenkta
Ties ja tviskėjo deimantais žvaigždyno,
Kuriais galva jos buvo papuošta.

Išskleidusi sparnus viršum uolyno,
Naktis jau žengė pirmus du žingsnius
Ir žengtelėti trečiąjį ketino,

Kai aš, Adomo prigimčiai klusnus,
Žolėj, kurioj sėdėjome penkiese,
Nuvargęs pasinėriau į sapnus.

Ir štai tą valandą, kai saulę šviesią
Kregždė ankstyva sveikina liūdnai,
Nes jai seni skausmai dar neišblėsę,

Kai siela nusiblaivo, kai jinai,
Laisva nuo kūno, aiškiaregė daros
Ir lyg gėlė pražysta dyvinai,—

Prisisapnavo man auksinis aras,
Plasnojantis aukštai tarp debesų
Ir pasiruošęs nert žemyn kaip naras;

Man rodės, lyg toj vietoj aš esu,
Kur Ganimedas saviškius paliko,
Staiga pagrobtas viešpačio dausų.

Aš pagalvojau: „Gal manęs jis tyko,
Galbūt jisai — medžioklis tų kraštų,
O šiaip kitur plevena sau iš tyko“.

Truputį dar paskraidžiojęs ratu,
Lyg žaibas krito jis — ir nuskubėjo
Erdvėn ugningon su manim kartu.

Čia aš drauge su savo pagrobėju
Užsiplieskiau — ir nuo liepsnos karštos
Lemtingas mano sapnas subyrėjo...

Ir lygiai kaip Achilas kitados,
Blausias akis praplėšęs, nežinojo,
Kur atsidūrė jis, kokiuos krantuos,

Nes motina, pakol sūnus miegojo,
Jį pernešė į Skirą, bet vis tiek
Paslėpt nuo graikų neįstengė jojo,—

Taip krūptelėjau aš ir, kai bent kiek
Iš miego atsipeikėjau išblyškęs,
Užgniaužti baimę mėginau perniek.

Šalia stovėjo kelrodis maniškis;
Dvi valandas jau saulėjo dangus,
Ir tolumoj žydravo jūra. „Ryžkis,—

Man tarė dainius,— ir pamiršk vargus.
Būk pasiruošęs vykdyt savo siekį,
Kai tau širdis iš stingulio atkus.

Arti jau Skaistykla. Pasižiūrėki:
Štai priešais mus uola, kur supa ją,
Ir pailga anga juoduoja prieky.

Sužibus aušrai ryto migloje,
Kai tavo siela tebesnaudė klonyj,—
Vešlia, nusėta gėlėmis veja

Atėjo moteriškė ir maloniai
Pasakė man: ‚Aš — Liucija. Geidžiu
Pagelbėt miegančiam sunkioj kelionėj'.

Ir, atsiskyrus nuo vėlių didžių,
Ji, nešina tavim, viršun pasuko,
Ir nusekiau aš ją žingsniu sparčiu.

Padėjusi tave ant kauburiuko
Ir angą man parodžius akimis,
Pranyko ji, ir sapnas tuoj nutrūko".

Kaip kad žmogus, kuriam nejučiomis
Tiesa išblaškė dvejones ir baimę —
Ir kieto ryžto vėlei pilnas jis,

Taip aš bematant atgijau savaime
Ir link uolos nugaisavau žvaliai,
Kur vadas vedė ir manoji laimė.

Skaitytojau! Šioj knygoj didelėj
Aukštyn aš kopiu, tad ir mano menas
Tegu taip pat nestovi nuošaliai.

Priėjom ten, kur man pradžioj vaidenos
Gili spraga ar protarpis glūdus
(Taip kai kada atrodo mūras senas),

Bet iš arčiau išvydau aš vartus,
Tris laiptus įvairių spalvų ir vyrą,
Kurs ten budėjo, tyliai išdidus.

Jis ant viršaus sėdėjo, ir nuo tyro
Jo veido skleidėsi šviesa keista,
Kad net į ją bežiūrint akys žiro.

Ištrauktą kardą jo ranka tvirta
Suspaudus laikė, ir mane svaigino
Rytinė saulė, plieno atmušta.

„Ko reikia jums ir kas jus atvadino? —
Pradėjo jis.— Sakykite greičiau,
Idant gailaut netektų“. „Viską žino

Ta moteris, kurią tik ką mačiau:
Ji šiuos vartus,— paaiškino poetas,—
Parodė mums, nužengus iš aukščiau“.

„Tad jūsų atvykimas netikėtas,—
Atsakė sergėtojas mandagus,—
Lai būna jos malone pažymėtas“.

Pirmasis laiptas, baltas ir blizgus,
Lyg veidrodis atrodė marmurinis,
Kur švietė mano atvaizdas ryškus.

Antrasis buvo irgi akmeninis,
Apdegęs ir supleišėjęs visai
Gruoblėtas luitas tamsiai purpurinis.

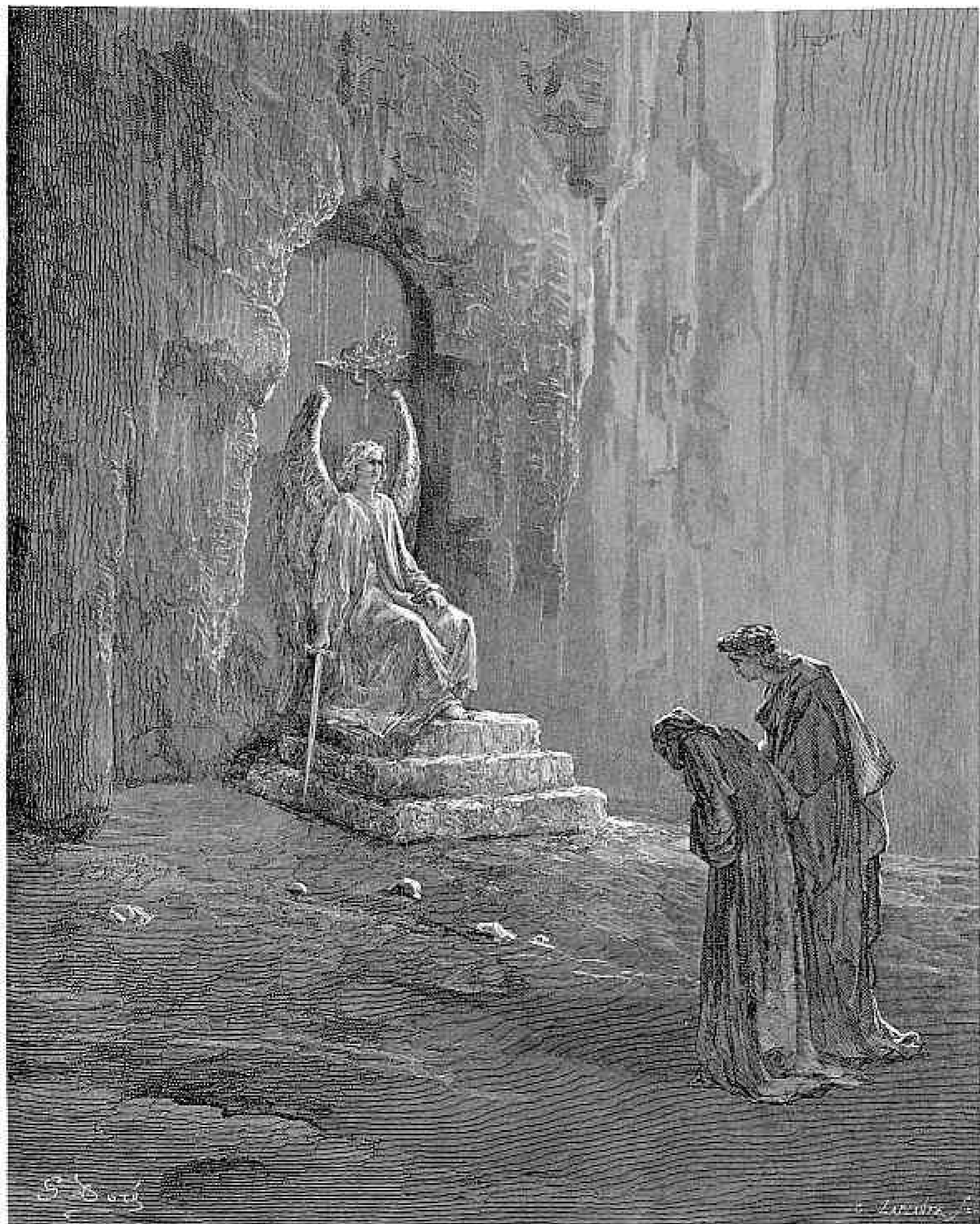
Pats viršutinis buvo ištisai
Porfyro gabalas, ugnim liepsnojąs,
Raudonas tartum kruvini gaisai.

Ant jo ilsėjos dievo tarno kojos;
O jis sėdėjo, pagarbiai ramus,
Ant slenksčio deimantinio. Man pamojęs,

Pakilo pirmas dainius prakilnus,
Sakydamas: „Į vidų žengti renkis,
Prašyki nuolankiai įleisti mus“.

Ir, sau trissyk krūtinėn kumščiu trenkęs,
Prieš angelą aš kniūpsčias puolu tuoj
Ir mus išgirst maldauju nusilenkęs.

Jisai įbrėžė kardu man kaktoj
Septynias P ir tarė: „Jas nuplauki,
Vos atsidursi tik buveinėj toj“.

Jo apdaras į atgailą lyg šaukė,
Nes visas buvo pelenų spalvos;
Jis sidabrinį raktą išsitraukė,

Po to auksinį iš sterblės savos
Ir tai, ko mano buvo paprašytas,
Padarė, nenutraukdamas kalbos.

„Jei vienas raktas,— tarė jis,— ar kitas
Įstringa ir nesigręžia skylėj,
Vadinas, įėjimas uždarytas.

Nors tas, brangesnis, ima gan giliai,
Bet šitas tikro meno reikalauja,
Juo veikti reikia taikliai ir mikliai.

Jį Petras davė: aš neprivalau jo
Tausot ir net suklysti nebijau,
Jei kas prie mano kojų atgailauja.

Dabar Skaistyklon galit eiti jau;
Tačiau duris atverdamas įspėju:
Kas atsisuks, tas grįš atgal tuojau“.

Uola, dar mačius dukterį Tarpėjo,
Kur buvo Romos lobiai paslėpti,
Metelo ginama taip neskambėjo,

Kaip sugrumėjo vartai tie šventi,
Kai, padaryti iš žvangaus metalo,
Sugirgždo vyriai, amžiams nukalti.

Aš suklusau, apstulbintas be galo:
„Te Deum“ traukė choras — ir nuo tų
Garsų didingų man širdis apsalo.

Taip su vargonų griaudesiu kartu
Tau giedančių balsai dažnai girdėti,
Ir tarpais net žodžius pagauni tu,

Bet vėl jie dingsta, gausmo nugalėti.

X GIESMĖ

Kai peržengėme slenkstį, kur retokai
Atkopia sielos, nes blogų geismų
Nelaisvėje jos klaidžioja atokiai,

Vėl užsidarė durys su trenksmu.
Kas būtų buvę, jei, akis atsukęs,
Nebesuvaldęs būčiau aš jausmų?

Mes ėjom, kur gilus uolienos trūkis
Mus vedė, ir, lyg supamos bangų,
Siūbavo ir vingiavo sienos niūkios.

Globėjas tarė: „Čia keliaut baugu,
Neaišku, į kurią tau šlietis šalį,
Ir reik vikruotis iš visų jėgų“.

Mes pėdinom į priekį po žingsnelį,
Ir savo guolin krypo jau delčia,
Kai mudu it pro adatos auselę

Išėjom laisvėn tarpuole gūdžia
Tenai, kur kalnas atbulas lyg traukias
Ir lieka prieky atvira erčia.

Tos vietos buvo nykios ir nejaukios,
Ir jautėmės kaip tyruos pamesti,
Aš — nusiplūkęs, vadas — apsiniaukęs.

Dunksojo priešais mus uola rūsti,
Bet pastebėjau, tolin metęs akį,
Kad kelio juosta buvo gan plati —

Skersai trys vyrai būtų išsitekę;
Ji nesiaurėjo, vingiu sukdama,
Ir kalno papėde pridurmu sekė.

Netrukus pamačiau, kad statuma
Ir visas šitas atskardis uolėtas,
Kurio keistai banguota baltuma

Mus traukė, buvo marmuras, nusėtas
Skulptūrom, prieš kurias nublanktų net
Pati gamta, ne tik kad Poliktetas.

Tas angelas, kurs žemei kažkuomet
Taip sunkiai išmaldautą taiką davė,
Dangaus vartus atverdamas tuo pat,

Čia šypseną į mudu skleidė žavią
Ir toks atrodė gyvas, jog manei,
Kad, rodos, ims ir pasakys tuoj: „Ave!“

Ten buvo atvaizduota iškilniai
Ir ta, kurios malonė atrakino
Mums didį gėrį, užsklęstą seniai.

Jos nuolankumą dievui, meilę gryną
Akmuo bedvasis, gyvumu švytįs,
Geriau už minkštą vašką atgaivino.

„Pažvelk toliau, kitur nukreipk mintis!“ —
Pasakė dainius, į mane stovėjęs
Tuo šonu, kuriame yra širdis.

Ir, paskutinį kartą pažiūrėjęs
Ir atsisveikinęs su Marija,
Žengiau aš ten, kur mano patarėjas,

Ir marmuro balčiausio uoloje
Netrukus vėl prikaustė akį mano
Kita scena gan žinoma: joje

Vežimą traukė jaučiai ir gabeno
Tai, ką vadinam sandoros skrynia,
Kuri baisi neklaužadoms nuo seno.

Giedojo chorais septyniais minia,
Ir ausys nesiliovė man kartoti:
„Mes girdim juos“, kai žvilgsnis sakė: „Ne“.

Ir smilkalai čia buvo atvaizduoti
Taip, jog nebetikėjau akimis
Ir uoslei troškau pirmenybę duoti.

O priešais arką kone šokomis
Keliavo psalmius apdarais šventiko,
Lyg ne valdovas būtų buvęs jis.

Mikolė, jo žmona, iš gėdos pyko,
Pro rūmų langą žvelgdama liūdnai
Į Dovydą karalių be vainiko.

Atsistebėjęs tuo vaizdu pilnai,
Aš nuėjau pamažėli pas kitą,
Kurs už Mikolės baltavo. Tenai

Išvydau aš istoriją skaitytą
Apie Trajaną, gavusį (dėka
Gregorijaus) išganymą pelnytą.

Našlė, įsikabinusi ranka
Į žąslus, imperatorių maldavo
Ir verkė, jam kalbėdama kažką.

Jis buvo ten su raitininkais savo;
Auksinių vėliavų arai juodi
Virš jų galvų prieš vėją plevėsavo.

„Aš netekau sūnaus. O, karvedy,
Atkeršyki už jį!“ — vargšelė šaukė,
Ir rodėsi, kad balsą jos girdi.

Jis tartum sakė: „Truputį palauki:
Aš grįšiu greit“.— „O jei negrįši tu?“ —
Nuo sielvarto palūžusi, vienplaukė,

Ji klausė: „Tąsyk rūpinsis kerštu
Manasis įpėdinis“.— „Tokią kliaudą
Ar beatsvers geri darbai kitų?“

„Nurimki, dėl tavęs man širdį skauda,—
Jo lūpos sakė.— Aš tuoj pat imuos
Duot atpildą už padarytą skriaudą“.

Tasai, kuriam visatoj lyg namuos
Nėr nieko naujo, pavyzdį sukūrė
Kalbos, taip stebuklingai regimos.

Kai laikė mano dėmesį užbūrę
Tie nuolankumo žmogiško vaizdai,
Poetas pašnibždėjo: „Žvelk į būrį

Vėlių, kurios vargingai ir lėtai
Link mūsų slenka; jų aš pasiklausiu,
Kaip eit aukštyn: galbūt jos žino tai“.

Ir mano akys, godžios įvairiausių
Pamėnų ir naujų vis reginių,
Į jį sužiuro su džiaugsmu didžiausiu.

O, nenukrypkit nuo tikslų kilnių,
Išgirdę čia netrukus, kaip atseiki
Teisingas dievas už kaltes žmonių!

Ir tau, skaitytojau, galvot nereikia
Vien apie bausmę, po kurios visi,
Atėjus teismo dienai, atsipeiki.

Tariau: „Vadove, ši minia blausi,
Kuri prie mūsų artinas iš lėto,
Atrodo man nežmoniškai baisi“.

Ir išgirdau aš atsaką poeto:
„Tie vargšai ligi žemės linksta, nes
Kiekvienas velka naštą, jam uždėtą.

Stebėk — ir tu, neklausdamas manęs,
Suprasi, ką šie akmenys taip slegia.
Žiūrėk, kaip jie sau daužo krūtines!“

O, jūs, krikščionys nelabi, prasmegę
Menkybėje, bet išdidžio pilni,
Ar jūs, belaisviai proto trumparegio,

Nematot, kad mes kirmiai tik silpni,
Slepią savy tą dievišką drugelį,
Kurs gali žūt šventos tiesos ugny?

Kas jūsų širdis į puikybę kelia,
Jei esate panašūs į vikšrus
Ir mėgdžiojat gėdingą jųjų dalią?

Kaip kad stabai, atstojantys šulus,
Kurie lyg neša visą svorį stogo,
Įrėmę laiko smakrą į kelius

Ir tariamu skausmu priverčia žmogų
Pajusti skausmą tikrą, taip ir čia
Tie bėdžiai tempė krūvį savo slogų,

Nors nevienoda buvo jų kančia,—
Net tas, kurį našta mažesnė spaudė,
Vos kobrino, lyg šaukdamas slapčia:

„Nebegaliu!“ — ir alsiai orą gaudė.

XI GIESMĖ

„O, mūsų tėve, dangiškas valdove,
Beribę meilę dausose skleidžiąs
Tiem, kas nuo amžių skelbia tavo šlovę,

Lai vardą tavo šventą ir didžias
Malones gerbia kiekviena esybė,
Aukas tau atnašaudama skaisčias!

Lai tavo galios nemarios ramybė
Pas mus nužengia, nes pasiekti ją —
Bejėgė mūsų žemės išmintybė.

Kaip angelai padangių gelmėje
Tau lenkiasi, giedodami „hosaną“,
Taip lai vien tau tarnauja žmonija!

Suteiki mums kasdienę mūsų maną,
Nes, kaip be jos išbrist iš dykumos,
Kurioj klajojam,— protas neišmano.

Kaip mes atleidžiam iš širdies grynos
Kitų skriaudas, taip būk tu gailestingas
Ir tiems, kas laukia tavo dovanos!

Apsaugok mūsų sielas nuodėmingas
Nuo pinklių ir žabangų paslėptų,
Kurių tiek spendžia priešas mūs klastingas!

Nuo šių pavojų, dieve, sergėk tu
Ne mus, kurių pagundom nepaliesi,
O esančius dar žemėj šiuo metu“.

Taip, dėl savęs ir mūsų melsdamiesi,
Žingsniavo tie šešėliai vargani,
Kokių nė sapnuose tu neregėsi;

Pasaulio šio sunkumais nešini,
Aplinkui kalną tempė jie sulinkę
Tatai, ką pelnė ašarų slėny.

O, jūs, dorybės kelią pasirinkę,
Kaip rūpintis privalote jūs tais,
Kurie tenai jums gero tebelinki!

Lai jiems greičiau išganymas ateis,
Idant lengvai į aukštumą žvaigždėtą
Jie skrist galėtų švytinčiais veidais!

„Sakykite,— ir ištarmė teisėta
Išskleisti jums tepadeda sparnus
Ir neša ten jus, kur taika žadėta,—

Koks takas čia viršun nuvestų mus,
Ir, jeigu jūs pažįstate daugiau jų,—
Kuris yra patogiai nuokalnus?

Tasai mat, su kuriuo drauge keliauju,
Adomo naštą tebejaučia vis,
Ir aš dėl jo lėtumo nerimauju“.

Į tokią vado kalbą kažkuris
Iš tų, kas atgailą, jam skirtą, kentė,
Negaišdamas atsakė: „Su mumis

Į dešinę jūs eikite pakrante
Ir veikiai atsidursit ties vieta,
Kur nereikės gyvam ilgai trepsenti.

Ir jeigu ši uolos lytis kieta
Nespaustų taip, jog kojos mano sverdi
Ir žemėn lenkias atkari kakta,

Tai bent pažvelgčiau aš į tą bevardį
Ir pasmalsaučiau, kas tasai žmogus,
Kurs mano rimtį slegiančią suardė.

Italas aš. Guljelmas išdidus,
Aldobrandeskis, davė man gyvybę
(Tas vardas vargiai žinomas tau bus).

Susižavėjęs protėvių narsybe,
Paskendęs laimės savo žavesy,
Jaučiau, kaip auga manyje puikybė

Ir bingsta žmogui panieka baisi...
Galop žuvau aš, kaip tat Sjenoj žino
Ir žino Kampanjatike visi.

Ne tik mane, Ombertą, sugadino
Ši nuodėmė,— ton pat duobėn jinai
Net mano artimuosius nugramzdino,

Ir po mirties turiu priverstinai
Už kaltę savo seną tol kentėti,
Kol dievas pagailės manęs čionai".

Taip jam bebandant su manim šnekėti,
Pasilenkiau, ir vienas kankinių,
Kuriam į mano veidą dirstelt knietė,

Mane pažinęs, pašaukė, žvilgsniu
Skersom į mūsų pusę atsigręžęs;
Ir aš tariau jam, eidamas žingsniu:

„Tau, Oderizi, kliuvo šitas kryžius?
Juk tu garsėjai tuo menu, kurį
Anliuminiūrom praminė Paryžius!"

„Be reikalo, brolau, mane giri:
Prieš Franką Bolonietį,— jis atsakė,—
Mana ranka grubi ir nejautri.

Man jo nugrumt nebūtų pasisekę,
Tad ir išgirsti žodžių giriamų
Nebūtų jam iš mano lūpų tekę.

Aš dievą rūstinau išpuikimu
Ir, jei laiku nebūčiau susigribęs,
Kur šiandien aš tupėčiau, įdomu?

O, klaidūs monai žmogiškos didybės!
Kaip vysta greit viršūnė jos žalia,
Jei naujas amžius — vertas jos aukštybės!

Nors Čimabuės potėpio galia
Beribė buvo,— Džotas tik pražydo —
Ir vietos jau nebėr anam šalia!

Garbingą žodžio meistrą seną Gvidą
Užtemdė naujas, ir galbūt yra
Jau trečias, kurs abu numes nuo skydo...

Kokia nepastovi ir netikra
Šlovė pasaulio, kintanti kaip vėjas
Ir gęstanti greičiau negu žara!

Po amžių būsi tu tiek pat laimėjęs,
Ar, karšaties sulaukęs, mirsi tu,
Ar vos dar ‚mama' vapaliot pradėjęs,

Nes tūkstantmečių jūroj be krantų
Žmogaus būtis — tas pat, kas mirksnis vienas
Prieš lėtą dangų, skriejantį ratu.

Šis vargeta atklydo čia iš Sjenos:
Dabar tenai jis — dulkė, o kadai
Toskanoj širdis drebino ir sienas!

Jis florentiečių vardui, kurs kietai
Dar laikė ginklą, o vėliau nupuolė
Lyg kekšė, smūgį sudavė tvirtai.

Spalva šlovės man panaši į žolę:
Ji prisikėlė saulės vien dėka,
Kuri paklot jai skuba gelsvą guolį".

„Teisinga ir dora tava šneka,—
Jam pasakiau,— nuramdė sielą mano.
Bet kas gi tas, kurį garbstei tik ką?"

„Kalbėjau,— tarė,— apie Provencaną
Salvanį; čia dėl to pakliuvo jis,
Kad Sjenoj ligi šiol jo kumštį mena.

Nuo pat tos valandos, kada mirtis
Jį parbloškė, jis krūvį šitą laiko:
Tokia yra įžūlėlių lemtis“.

Tariau: „Juk tas, kuris nesusitaiko
Su dangumi lig amžiaus pabaigos,
Privalo išgyventą žemėj laiką

(Jei maldos nepriartina ribos)
Tenai, šio kalno apačioj, praleisti;
Kaip jis išvengė gaišaties ilgos?“

„Kada dar švietė jo šlovės pašvaistė,—
Atsakė šmėkla,— Sjenos aikštėje
Jis, nusimetęs gėdos sunkią skraistę

Ir apmaudą užgniaužęs širdyje,
Pagelbėt ryžosi bičiuliui savo,
Kurį pagrobė Karolis. Beje,

Tie žodžiai neblogai išpranašavo
Tau ateitį; nors jų nesugavai,
Bet juos suprast padės kaimynai tavo.

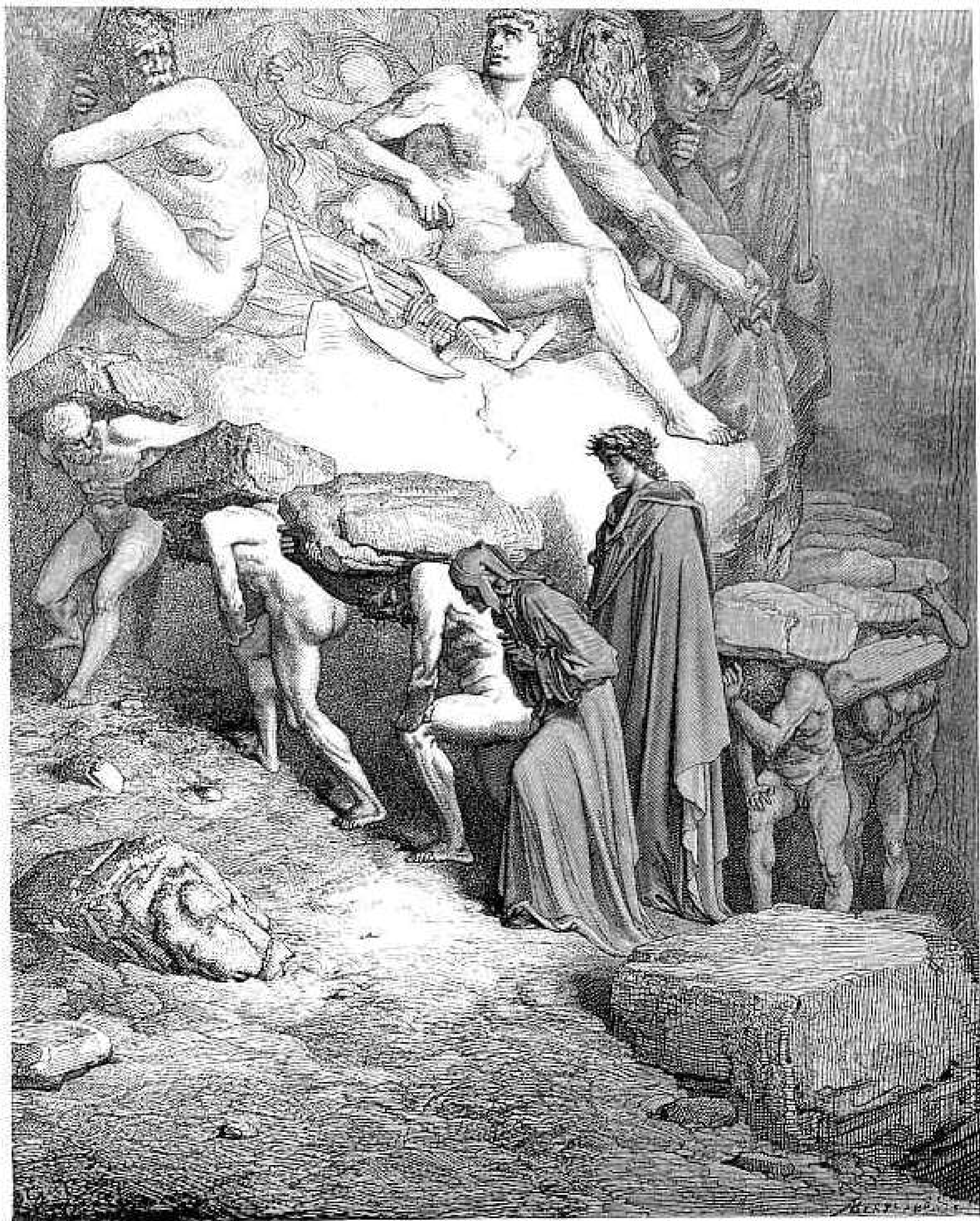
Dėl to jisai pateko čion laisvai“.

XII GIESMĖ

Kaip jungo jaučiai eina kojon koja,
Taip su vėle palinkęs aš ėjau,
Kol mano įkvėpėjas man pamojo

Ir tarė: „Atsitrauk, užtenka jau.
Įtempk dabar bures ir atsidvėsęs
Irkluok pirmyn kiek galima žvaliau“.

Bemat pakėlęs galvą, išsitiesęs,
Aš suskatau žygiuot savu taku,
Nors mintys buvo rūškanos ir blėsios.

Ir vėl pėdom poeto aš seku,
Ir vien tik mūsų povyza jau rodo,
Kad mudviem žengti aiškiai nesunku.

„Jei eiti,— tarė vadas,— nusibodo,
Pažvelgt į žemę tau naudinga bus,
Įsistebėt jos veidą nevienodą“.

Ir kaip kad žmonės ženklina kapus,
Norėdami įamžint atminimą
To, kas jiem buvo ir yra brangus,

Ir jautrią sielą graudulys net ima,
Bežiūrint, kaip jų ašara gaili
Išlieja gyvą dar susikrimtimą,—

Taip šitą kalną juosiančiam kely —
Tik kūriniais daug tobulesnio meno —
Į mus bylojo žemė nebyli.

Mačiau — štai viešpaties rūstybė gena
Lauk iš dangaus Liuciferį, kuris
Bedugnėn lekia lyg nuo uragano.

Štai Briarėjas, jau nebe karys,
O kaulų ir mėsos krūva bežadė,
Strėlės nukautas, šone begulįs.

Štai Marsas, Apolonas ir Paladė,
Apstoję Dzeusą, laiko dar ginklus,
Į kūnus milžinų žvilgsnius įbedę.

Antai Nemrodas, liūdnas ir tylus,
Prie savo bokšto nebaigto lyg žiūri
Į Senaaro išminčius kvailus.

O, išdidi Niobe, kas atkūrė
Čia tavo klaiką taip nepaprastai
Prieš užmuštų sūnų ir dukrų būrį?

O, Sauliau, tu lyg vėl tik ką kritai
Ant savo kardo Gelboėj — ir dingo
Lietus ir net rasa, pajutę tai!

O, įžūli Arachne išradinga,
Tu jau į vorą pavirtai mažne
Ant skiaučių savo triūso pražūtingo!

O, Roboamai! Ūžianti minia
Prie tavo sosto dar neatsiūbavo,
Tai kur leki tu ratais prieš mane?

Toliau akmuo atgyvintas vaizdavo,
Kaip Alkmeono motina kadais
Prakeikė brangų papuošalą savo;

Kaip žinomą plačiai darbais piktais
Senacheribą jo vaikai tikriausi
Šventovėj nugalabijo kardais;

Kaip Tamirisė Kirą tartum klausė,
Lyg tyčiodamasi iš jo galvos:
„Tu, rodos, troškai kraujo? Tu jo gausi!“

Kaip asiriečiai bėgo be kovos,
Netekę Holoferno, ir iš ryto
Tik retas gyvas liko vos ne vos;

Kaip virsta plėnim Troja sudaužyta...
O, Ilione, koks sunykęs tu
Buvai, pažvelgus į paveikslą šitą!

Kas iš pasaulio talentų aukštų
Aprėptų tai, ką žodis mano giria,
Kas ten dažais išreikšta ar skaptu?

Gyvi — gyvi atrodė, mirę — mirę;
Man net galėtų pavydėti tie,
Kurie tikrovėj buvo tat patyrę.

O, tu, Ievos išpuikusi gentie,
Nugręžk akis, kad šie vaizdai siaubingi
Tiesos tau neprimintų amžindie!

Apsukom apie kalną gerą vingį,
Ir buvo jau šviesa dangaus ryški,
Kada tasai, kurs niekuomet netingi

Manę įspėt ir žengia priešaky,
Pasakė: „Atsigosk, pakelki veidą,
Teprablaivėja nuotaika niauki.

Kaip dera, vietą įprastą užleido
Šešta tarnaitė saulės valandos.
Žvelk, angelas antai! Te jis išsklaido

Niūrumą tavo rūškanos kaktos;
O tu jį romiai, pagarbiai sutiki.
Tokia diena nebepasikartos!“

Iš vado lūpų nebe pirmą sykį
Panašų įspėjimą aš girdžiu,
Tad pagavau jo žodį kaip laimikį.

Lyg sniegas baltu apdaru spindžiu
Nemirtingasis artinos, ir akys
Švytėjo kaip aušroj gaisa žvaigždžių.

Pakėlęs ranką ir sparnais suplakęs,
Jis tarė: „Eikit. Laiptai jau arti:
Jais kopt visiems lengvai lig šiolei sekės.

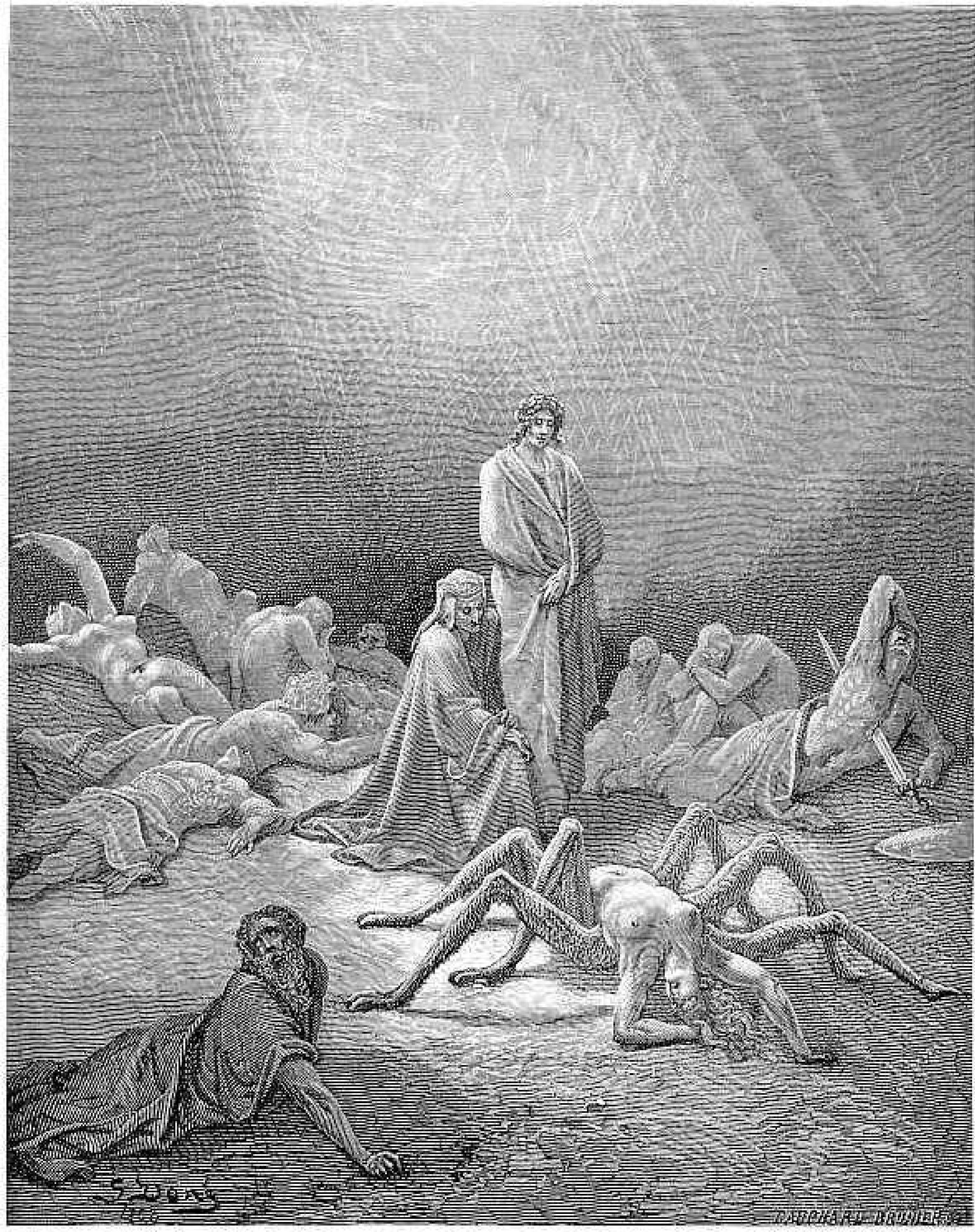
Tačiau jūsiškiai čia — svečiai reti.
Į dangų skrist jūs esat gimę, žmonės,
O blaškotės, prie žemės priploti!“

Atvedęs prie uolos įskeltašonės,
Jis man per kaktą perbraukė sparnu
Ir palinkėjo atvangios kelionės.

Kaip Rubakontu, būdavo, einu
Į dešinę — ir jau bažnyčia matos
Virš miesto, kur gyvent taip malonu,

Ir kalno laiptai — visiškai nestatūs
(Tenai jie iškirsti dar tuo laiku,
Kai saikas buvo gerbiamas ir matas!),

Taip ir čionai keliauti patogu,
Kai į aukštesnį ratą tu keliesi,
Nors tenka lipt siauru akmens taku.

Staiga išgirdom giedant netoliese
„Laimingi vargšai dvasioj!“ taip gražiai,
Jog netgi ir šiandieną dar žaviesi,

Tai prisiminęs. Argi panašiai
Mus pasitiko pragaras, kur plaukė
Verksmai ir sklido aimanos plačiai?

O šventosios pakopos mudu šaukė
Aukštyn — ir spėriai, eisena smagia,
Žengiau į viršų it per pievą jaukią.

Tariau: „Vadove, lyg našta kokia
Man nusirito, nuovargis išnyko,
Ir džiaugias kūnas ir dvasia drauge“.

„Kai visos P, kurios priblėsę liko
Tavoj kaktoj,— paaiškino man jis,—
Nutrintos bus, kaip tą nutrint pavyko,

Kilte tau kojos kils nejučiomis
Ir, trokšdamos pasiekt žadėtą ribą,
Ims lenktyniuot su tavo mintimis“.

Kaip tas, kam prie plaukų kažkas prikibo,
Nepastebi dar nieko, bet kiti
Jam mirksi — ir jisai jau susigribo,

Ir štai ranka jo tiesiasi pati
Ir randa apčiupom po valandėlės
Tai, ko nesusekė akis baikšti,—

Taip, prie galvos tuoj dešinę pakėlęs,
Šešias raides teužgriebiau aš ten,
Nes septintoji dingo kaip šešėlis.

Ir vadas meiliai šyptelėjo man.

XIII GIESMĖ

Mes jau priėjom patį laiptų galą
Ten, kur uola aplinkui nuskelta
Ir kur nuo kalčių dvasios apsivalo.

Čia supa kalną atbraila kita,
Beveik tokia pati kaip pirmutinė,
Tik ilgio ji trumpesnė negu ta.

Perdėm plika čia siena akmeninė
Ir kelias neišdailintas vaizdais,
O jųdviejų spalva — melsvai švininė.

„Iki kas nors pagelbėt mums ateis,—
Vergilijus pasakė,— laukt neverta;
Mes turim patys būti sau vadais“.

Ir, darbu palydėjęs žodį tartą,
Į saulę pažvelgė ir dešinėn
Pasuko visą kūną jis iš karto.

„O, tu, kuri mus gaivini kasdien,—
Pradėjo dainius,— ir taip dosniai lieji
Malonią savo šilumą erdvėn,

Dabar lai tavo spinduliai mielieji
Naujais takais laimingai veda mus,
Visas nelemtas kliūtis nugalėję“.

Valia užkūrė mūsų troškimus,
Ir vienu gaistu ne mažiau kaip mylią
Nužygiavau aš, polėkiui klusnus.

Virš mūs galvų, iš kažin kur pakilę,
Praskrisdavo šaukliai neregimi,
Vadindami į meilės puotą tylią.

Aš balsą išgirdau ties savimi:
„Jie baigė vyną“ — ir paskui tą patį
Vėl' pakartojo siela palaimi.

Po to kažkas į orą šūksnį metė:
„Esu Orestas!“ — ir tolyn tuoj pat
Nuskrido, ir nė žvilgsnis jo nematė.

„O, tėve,— pasakiau,— ką reiškia tat?“
Bet trečias balsas tuštumoj pragydo:
„Mylėkit savo priešus!“ Ir tuomet

Globėjas tarė: „Nuodėmė pavydo
Čia plakama pelnytai, ir dangus
Ją pirmučiausia meilės rykšte gydo.

Jos tramdymo gaida kitokia bus,
Ir aš viliuos, jog tu dar ją girdėsi,
Bekopdamas per atgailos vargus.

Bet jeigu atidžiau kiek pažiūrėsi,
Tikrų tikriausiai pastebėsi tu
Vėles, susėdusias uolų pavėsy“.

Įtempęs dėmę ir vyzdžius kartu,
Pasieny pamačiau žmogystų eilę,
Akmens spalvos drabužiais aprengtų.

Priėjęs išgirdau aš raudą gailią:
„Marija! Petrai, Mykolai! Visi
Šventieji! Jūsų šaukiamės su meile“.

Kažin ar tokį padarą esi
Regėjęs tu, kurio nesugraudintų
Bedalių panašių kančia baisi!

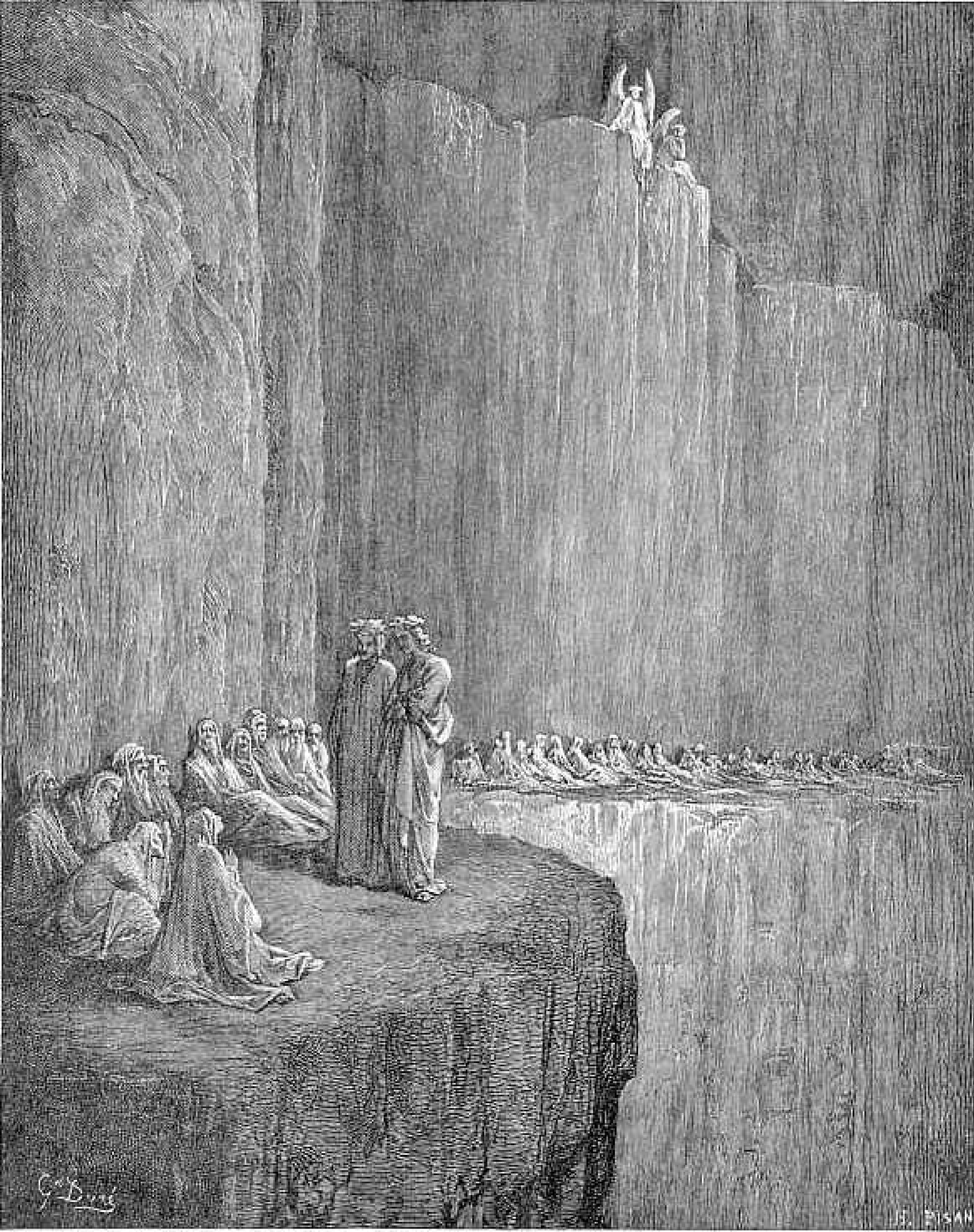
Neatitraukiau žvilgsnio, prirakinto
Prie jų,— ir skausmas persmelkė mane,
Ir pajutau, kad ašaros man krinta.

Vilkėjo jie rupia ašutine
Ir gūžėsi, pečiais sugludę, šičia,
Ties kalno siena aukšta ir glotnia.

Taip elgetos akli palei bažnyčią,
Kada ateina atlaidų diena,
Ant vienas kito galvas lenkia tyčia,

Žinodami, kad povyza liūdna
Kur kas garsiau apie jų vargą rėkia,
Nei žodžiai, iš grynos širdies einą.

Kaip neregio kad saulė nepasiekia,
Taip skendi šitos vėlės tamsoje,
Taip jas bausmė dangaus be rimbo pliekia.

H. PISAN

Mat akys jų geležine gija
Užsiūtos tartum sakalo pagauto,
Kai norima laikyt jį drausmėje.

Bijojau smalsumu neužtarnautu
Įskausti tuos, kurie nematė mūs;
Kad mano siela nebenuogąstautų,

Vergilijus, įskaitęs jos geismus,
Nė klausimo nelaukdamas, pasakė:
„Kalbėk trumpai ir būki sumanus“.

Pliku armens krantu jo kojos sekė,
Ir ten nuslyst lengvai galėjo jis —
Menkiausio žingsnio būtų tam užtekę.

O kitapus rypavo sėdomis
Akli šešėliai, ir pro siūlę klaikią
Gėla siaubinga tvino čiurkšlėmis.

Prie jųjų prisiartinęs kiek reikia,
Tariau: „O, jūs, kurių neganduose
Išganymo viltis paguodą teikia,

Lai jūsų atgailaujanti dvasia
Nuplauna liekanas nuodingų putų
Skaidriausiose palaimos bangose!

Be galo malonu žinot man būtų,
Ar čia lotyniškų vėlių nėra:
Tikiuos, geri jų potroškiai nežūtų“.

„Ten, dausose, tėvynė mūs tikra.
Tačiau, man rodos, broli, tu paklausei,
Kuri čionai Italijos dukra?“

Taip tarė man viena ne per tyliausiai,
Bet aš nuo jos stovėjau atšaliai,
Tad pažengiau arčiau kiek — ir galiausiai

Aš pastebėjau šmėklą pauolėj,
Lyg laukiančią manęs. Kaip pažinau ją?
Ji kėlė smakrą kaip visi akliai.

„O, siela,— pasakiau,— kuri į naują
Gyvenimą įžengti ketini,
Kas tu, kieno širdis taip nekantrauja?“

„Esu iš Sjenos,— tarė ji.— Many
Dar gyvos nuodėmės neapraudotos;
Bet mūsų sopuliai ne amžini.

Deja, nors man Sapijos vardas duotas,
Paika buvau, nes bėdomis kitų —
Ne savo laime džiaugės mano protas.

Aš nemeluoju. Pats nuspręski tu,
Ar buvo kas žemiau kaip aš nupuolęs,
Riedėdamas gyvenimo šlaitu.

Kada mūsiškiai grūmėsi prie Kolės,
Meldžiau aš dievą to, ko ir jisai
Norėjo... O, aklumas pavyduolės!

Ir kai sjeniečiai, sumušti visai,
Gėdingai bėgti leidos kaip pašėlę,
Mane pagavo džiugesys toksai,

Jog ši galva prieš dievą pasikėlė
Ir jam sušuko: ‚Kas dabar tu man!'—
It strazdas, kai atšyla truputėlį.

Jau viena koja žengdama graban,
Prašiau, kad man atleistų visagalis;
Aš gaučiau vargt ilgiau tiesos vardan,

Jei Pjeras Petinajas geravalis
Nebūtų man pagelbėjęs malda
Ir kelio į Skaistyklą greit pravalęs.

Bet kas gi tu, kuriam neatimta
Regėjimo galia, kuris, man dingos,
Alsuoji ir šneki čia pat, greta?“

Aš atsakiau: „Ir man vyzdžius mirtingus
Užklos tamsa, bet neilgam, tikiuos,
Nes mano akys — nepavydulingos.

Užtat bijau kitos bausmės sunkios,
Kuri mums naštą ten, žemiau, užkrovė;
Iš anksto, jos prispaustas, aš lenkiuos".

„Bet kaip pas mus gyvasis prasibrovė? —
Sušuko ji.— Kas atvedė jį čion?"
Tariau: „Tas, kur tylom šioj vietoj stovi.

Kol dar nepatekau mirties valdžion,
Kuo, vargše siela, tau galiu padėti,
Kai vėl sugrįšiu žemėn nuobodžion?"

„Dalykai,— ji atsakė,— negirdėti!
Jei dangui tu toks mielas iš tiesų,
Mane maldoj gal teiksies paminėti.

Prašau vardan šventųjų aš visų:
Jeigu keliautum kartais per Toskaną,
Pranešk maniškiams, kur dabar esu.

Ir juos kaip mulkius tuščios viltys gena
Į Talamonę; bet tiek pat jie peš,
Kiek nerdamies iš kailio rast Dianą,

O admirolai galą gaus bemaž".

XIV GIESMĖ

„Kas toks čia bastos? Kas jisai per vienas,
Jei dar sparnų jam nedavė mirtis
Ir jei laisvai kilnojas jo blakstienos?"

„Jie, rodos, dviese. Nežinau, kas jis.
Tu — artėliau, tad jo pasiteirauki,
Tik švelniai, kad šnekėtų su mumis".

Taip du pilki šešėliai susitraukę
Apie mane kalbėjo netolies;
Paskiau, atkišęs aklą veido kaukę,

Jų vienas tarė: „Iš kokios šalies
Ir kas esi tu, kurs iš vargo klonio
Dangun žmogaus pavidalu kelies?

Už ką, paaiškink, viešpaties malone
Tau suteikta rečiausia dovana,
Kokios aprėpt negali nė svajonė?“

„Yra Toskanoj upė drumzlina,
Kuri,— tariau,— nuo Falteronos teka:
Jos vagai šimto mylių negana.

Tasai, į ką kreipies, iš ten atkako;
Aš savo vardo neminėsiu tau,
Nes garsas jo nedaug ką tepasako“.

„Jei tik tave teisingai supratau,—
Pirmasis tęsė,— ir jei aš neklystu,
Kalbi tu apie Arną“. „Kaip matau,—

Įsiterpė kaimynas,— jis nedrįstų
Net pavadint šią upę, lyg jinai
Jam slaptą siaubą keltų“. „Aš pažįstu,—

Atsiliepė anas labai liūdnai,—
Tą slėnį, kur vingiuodama ji srūva,
Ir jam linkiu prasmegti amžinai.

Nuo pat versmių jos, kur kalnai įgriuvo,
Atkirsdami Pelorą kažkada,
Ir primena akmens gigantų krūvą,

Lig ten, kur saulė vaiski ir karšta
Iš marių pasisėmus jai grąžina
Tai, ką prarado jos tėkmė greita,—

Visi dorybę priešu pripažino,
Jinai baisesnė jiems negu angis;
Ar paslaptinga įtaka žvaigždyno

Dėl to kalta, ar jųjų prigimtis,
Bet žmonės tų kraštų mums gėdą daro...
Gal pavertė juos Kirkė žvėrimis?

Pradžioj ši upė skurdžią vilnį varo
Tarp kiaulių padermės, kuriai, manding,
Ne duoną, o giles čiaumoti dera,

Paskui ji ten banguoja, kur aplink
Vien šunys pasipūtę ir surukę,
Kurių nedrįsk paliesti, dieve gink!

Jinai nuo jų į šalį gręžia snukį,
Vis bingsta, liejas prakeiksmo srautu,
Kol pasitinka ją vilkai įdūkę.

Galop link lapių nuostabiai suktų,
Kokių nepergudrautų joks klastūnas,
Ji verpetuoja tarp nykių krantų.

Lai klausosi manęs tasai bastūnas,
Galbūt jam tai pravers! Nebe ilgai
Nuožmi tiesa paslaptyje betūnos.

Matau, kaip traukias paupiu vilkai,
Kaip jų medžiot gentainis tavo eina
Ir krūpčioja išgąsdinti miškai.

Jis ima už jų mėsą gerą kainą,
Išskerdžia juos it gyvulius senus,
Į priešų galvas garbę savo maino

Ir, nusišluostęs kruvinus nagus,
Apleidžia girią, paverstą į plynę,
Kuri po to daug amžių neatkus“.

Kaip mes, išgirdę šiurpulingą žinią,
Nenoromis išblykštame staiga
Ir laukiame nelaimės nusiminę,

Taip šito aklo kankinio šneka
Sujaudino be galo kitą vėlę,
Kuri pajuto bloga kažin ką.

Ir žodžiai, ir jų atbalsis išskėlė
Man geismą sužinot, kuo jie vardu.
Ir aš smalsumo savo kibirkštėlę

Prašiau patenkint paprastu būdu.
„Parūpo tau,— pirma dvasia sušuko,—
Tai, ko atskleisti man nenori tu!

Bet nemanau vaidinti aš slapuką
Prieš tą, kurs dievui mielas toks yra.
Esu aš Gvidas, pavarde — Del Duka.

Degiau pavydo žvėriško aistra
Ir baldavau kaip drobė, pastebėjęs,
Jog nuotaika kitam per daug gera.

Dabar turiu aš pjauti ką pasėjęs.
Nejaugi tu, žmogau, esi išties
Net laimės savo artimo glemžėjas?

Antai Rinjeris, Kalbolių genties
Šlovė ir pažiba, kuri nerado
Sau įpėdinio tinkamos vertės.

Nuo Reino ligi pamario, nuo Pado
Lig pat kalnų gausi jo ainija
Nukrypo nuo tiesos ir taip sugedo,

Jog šiandien visoje toj šalyje
Keroja tik nuodingi krūmai dygūs,
Kurių joks plūgas neįveiks, deja.

Kur Traversaras, Licijas, Arigas,
Manardis, Di Karpinja su kitais?
Romanija vien šungrybių pridygus!

Ar Fabras vėl Bolonijon ateis?
Ar besulauks Faenca Bernardino,
Pražydusio pirmais garbės žiedais?

O, toskanieti, širdį man graudina,
Kai Gvidą Pratą šaunųjį menu,
Bendramžį mūsų D'Adzą Ugoliną,

Tinjozą, draugą senių ir jaunų,
Šeimynas Anastadžio, Traversaro
(Nebėr daugiau jų dukrų ir sūnų!),

Ir riterių ir damų meilės karą,
Jų pomėgius ir polėkius taurius...
Kur jie dabar? Išgaišo lyg nuo maro.

Neverksiu aš, jei Bretinoras grius!
Pamesti jį turėjo pilną teisę
Tie, kas prakeikė papročius bjaurius.

Banjakavalas vyrų nebeveisia.
O Kastrokaras, Konjas gimdo vis
Grafus, bet tik ne tokius kaip kadaise.

Kai pasigrobs jų demoną mirtis,
Paganiams tarsiu ačiū begalinį,
Nors jų nešlovę saugos atmintis.

O, Ugolinai dei Fantolini!
Tau nebėra ko būgštaut, būk ramus:
Iš tavo giminės liks veikiai plynė...

Eik, toskanieti, nebekalbink mūs:
Nuo tų liūdnų minčių man širdį gelia,
Ir ašarom geidžiu išliet skausmus".

Žinojome, jog dvasios turi galią
Girdėti žingsnį, ir iš jų tylos
Supratom pasirinkę gerą kelią.

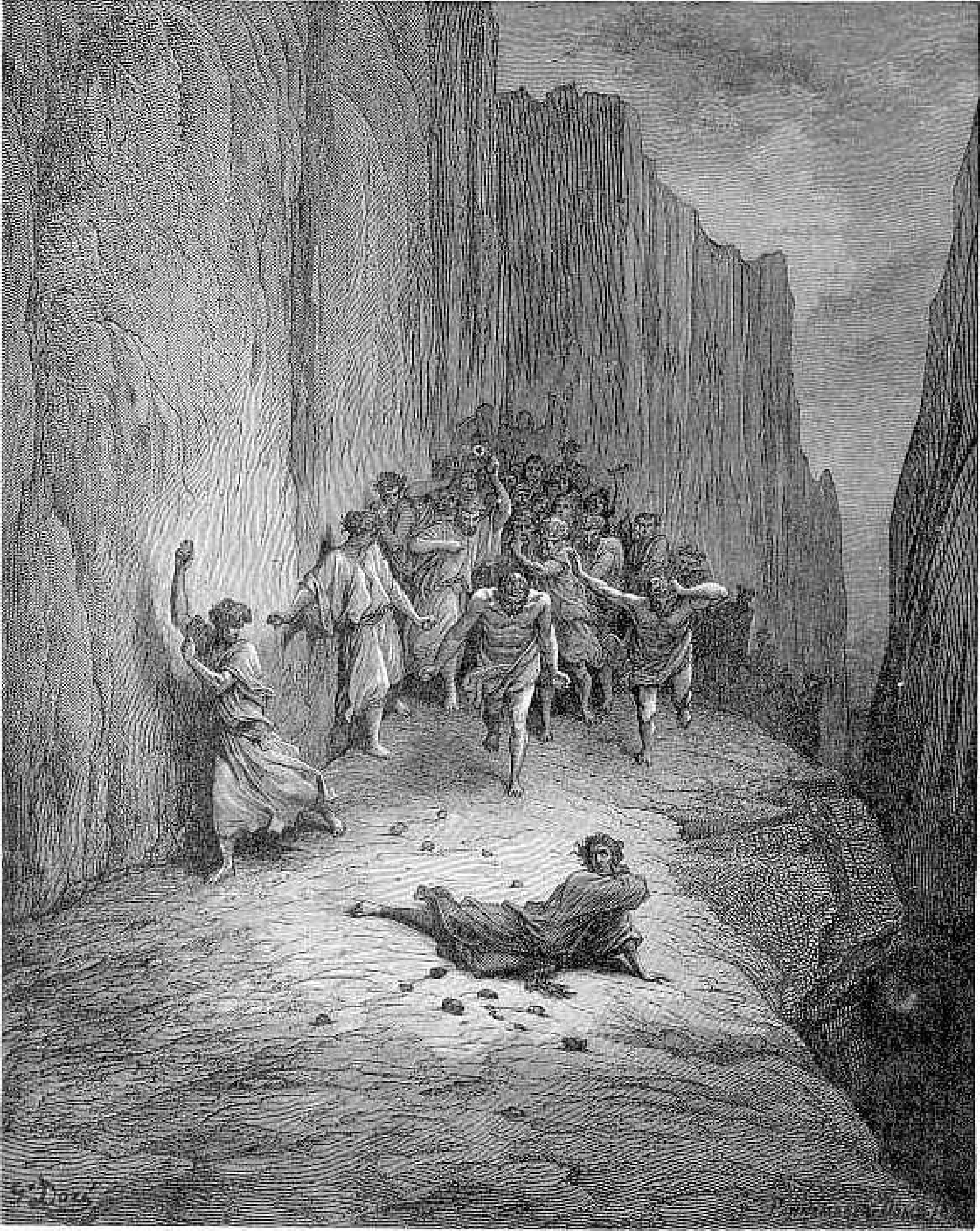
Ūmai tarsi perkūnas virš galvos
Suskambo balsas, apmaudu įbingęs,
Kurs atgrumėjo atskardžiu uolos:

„Kas susitiks, užmuš mane!" — ir dingęs
Nutilo lyg griaustinis debesy,
Kurį ką tik suaižė žaibo vingis.

Nuo trenksmo man tebespengė ausy,
Kai kitas, dar smarkesnis, nudrioksėjo,
Lyg būtų siautusi audra baisi:

„Esu Aglaura, kur suakmenėjo!"
Ir aš, baimingai puolęs dešinėn,
Prisigūžiau prie savo patarėjo.

Kada rimtis sugrįžo vėl erdvėn,
Jis tarė: „Štai apinasris gyvasis,
Kuris žaboti turi mus kasdien.

Tačiau žmogus, deja, toks gležnadvasis,
Kad jį labai lengvai ant meškerės
Pagauna mūsų priešas nelabasis.

Dangus grožybėm savo tol žėrės,
Kol suka jis virš jūsų savo ratą,
Ir vargas tam, kas žemėn vien žiūrės!

Dėl to jį baudžia tas, kurs viską mato“.

XV GIESMĖ

Kiek saulė, džiaugsmo amžino skelbėja,
Nuo pirmojo akimirksnio aušros
Paslinkti per tris valandas suspėja,

Tiek liko jai lig vakaro žaros;
Italijoj naktis jau nusileido,
O čia — toli dar lig tamsos tikros.

Man mušė spinduliai tiesiog į veidą,
Nes ėjome aplinkui, sukdami
Ten, kur įsivaizdavom saulės laidą.

Staiga užsiplieskė ties manimi
Šviesa, kokios, keliaudamas tuo kalnu,
Dar nebuvau pagavęs akimi.

Stogelį pasidaręs tuoj iš delno,
Pridėjau prie kaktos — ir švitulys
Iš sykio trupučiuką lyg sušvelno.

Kaip tvykstelėjęs tiesiai spindulys
Nuo veidrodžio ar nuo vandens atšoka
Tuo pat kampu, kuriuo ir krito jis

(Tatai mums rodo patirtis senoka),
Ir lūždamas nukrypsta visuomet
Tolygiai nuo statmens, kaip knygos moko,

Taip kažin kas prieš mudu ten tuomet
Sužiro — ir nuo blyksnio netikėto
Akis į šoną nugręžiau kaipmat.

„Sakyk,— paklausiau tėvo numylėto,—
Ką reiškia ta šviesa, kuri čionai
Artėja vis? Kas ją pakelt galėtų?“

„Dar akina tave dangaus tarnai,—
Atsakė dainius.— Vienas jų atvyko
Aukštyn mūs kviesti. Tu nenumanai,

Kad maža tau sunkumų jau beliko
Ir greit visom pajautom jusi tu
Tik malonumą nuo tokių dalykų“.

Aš angelą išvydau tuo metu,
Ir balsas jo viltingai nuskambėjo:
„Štai laiptai: čia visai nebe statu!“

Man belipant viršun greta globėjo,
„Laimingi tie, kurie gailios širdies!“
Ir „Džiaukis pergale!“ aplink skardėjo.

Kol ėjom vienu du, pilni rimties,
Lyg piligrimas paskui piligrimą,
Kreipiausi vėl į versmę išminties:

„Kai apie laimės artimo glemžimą
Kalbėjo ta Romanijos dvasia,
Ką reiškė tai?“ „Aš tavąjį troškimą

Patenkinsiu,— atsakė.— Kančiose
Jis gauna atpildą už savo ydą;
Mes įspėjimą girdim jo balse.

Kuo turtų gaudymas plačiau pasklido,
Tuo vis mažiau jų tenka kiekvienam.
Jūs pučiat dumples amžino pavydo

Ir dauginate godulį, o kam?
Kodėl, žmogau, žemai taip nusileidi,
Užuot tarnavęs tikslui aukštesniam?

Gerbk žodį ‚mūsų‘: kuo gausiau jis aidi,
Tuo daromės visi turtingesni,
Ir žydi širdys meilei atsiskleidę“.

Tariau: „Tava kalba kad ir kilni,
Bet alkulio jinai nenumalšina,
Ir abejonių dar apsčiau many.

Nors turtai t a r p v i s ų išsidalina,—
Jautiesi lobingesnis tu esąs
Negu tuomet, kada maža šeimyna?..“

„Pamiršk niekingas žemiškas tiesas,
Kitaip,— jisai atsakė,— tavo protas
Net saulėje vien tamsą tesuras.

Dangaus palaimos gėris neribotas
Pats meilėn skuba, kaip taškan šviesos
Savaime sminga spindulys liepsnotas;

Ir tuo daugiau jis lieja šilimos,
Kuo meilė mumyse skaidriau sušvito
Didesnei šlovei dievo dovanos.

Taip gausinas aruodas gėrio šito,
Ir auga skaičius tų, kurių širdis
Lyg veidrodis atspindi meilę kito.

Jei tau sunku įkąsti šias mintis,
Palauki Beatričės: ji, tikiuosi,
Miglas dvejonių tavo išsklaidys.

Kai gyva atgailos jėga nušluosi
Penkias žaizdas, tau likusias kaktoj,
Iš skausmo jungo tu išsivaduosi“.

Paguodos pasisėmęs jo šnektoj,
Norėjau padėkot, bet, naują ratą
Išvydęs, sau liepiau nutilti tuoj.

Staiga lyg apsvaigau nuo jausmo reto...
Ir štai jau mano akys lyg sapne
Šventovę ir žmonių daugybę mato;

Ir moteris su širdgėla švelnia
Ant slenksčio sūnų motiniškai klausia:
„Kam gąsdini tu tėvą ir mane?

Prisikentėjom nerimo baisiausio,
Kol mes tave suradom pagalios!“
Ir, nepalikus pėdsako mažiausio,

Pradingo. Ir iškilo vietoj jos
Kita, kuri vos tramdė tūžmą didį
Ir verkė lyg iš nuoskaudos gilios.

„Tu — viešpats miesto, kur taip mokslai žydi,—
Kalbėjo Pesistratui ji piktai,—
Kuriam net ir dievai šlovės pavydi;

Nubausk rankas įžūlėlio už tai,
Kad mūsų dukrą apkabint mėgino!“
Tačiau valdovas tarė jai šaltai:

„Jei mes myriop pasmerksime vaikiną,
Kurs meilę savo rodo, tai sakyk,
Ką veiksim su tokiais, kur mums grasina?“

Po to aš minią pamačiau išsyk:
Ji akmenim į jaunikaitį mėtė
Ir stūgavo įniršusi: „Daužyk!“

Nors jis jau nebepajėgė stovėti
Ir kniubo žemėn, mirčiai nuolankus,
Bet dieviška šviesa jo akys švietė

Ir meldė visagalį, kad dangus
Atleistų kaltę tiems, kurie jį niovė
Belaiminantį savo žudikus.

Kai įstabus regėjimas paliovė
Ir siela atsigodo, supratau,
Jog atgimė tame sapne tikrovė.

Aš lyg tik ką iš miego pabudau,
Ir vadas neištvėrė neprabilęs:
„Sūnau, kas buvo atsitikę tau?

It snaudulio marinamas, pritilęs,
Ar vyno apsvaigintas, nuėjai
Tu pasverdom daugiau nei pusę mylios“.

„Gerasis tėve,— atsakiau aš,— jei
Geidi žinoti tiesą,— aš tik laukiu,
Kad balsiai prakalbėti leistum jai“.

„Nors dengtų tavo veidą šimtas kaukių,—
Jis tarė,— nepajustumei vis vien,
Kaip, žvelgdamas tau dvasion, jas nutraukiu.

Įsistebėki sapno šio prasmėn
Ir ruoškis savo sielą sugraudintą
Panerti amžinos taikos versmėn.

Ne tikrindamas akį išmėgintą,
Kuri užgęsta tuoj visiem laikam,
Kai tik bežadis kūnas žemėn krinta,

Ne,— į tave dabar kreipiausi tam,
Kad, atgaivinęs tavo protą vangų,
Jėgų suteikčiau žingsniui netvirtam“.

Taip aš ėjau paskui vadovą brangų
Ir, laidodamas saulę akimi,
Žiūrėjau tolin, į gaisruotą dangų.

O priešais, tartum vėjo genami,
Artyn vis plaukė dūmai susikaupę
Ir, tyrą orą mums atimdami,

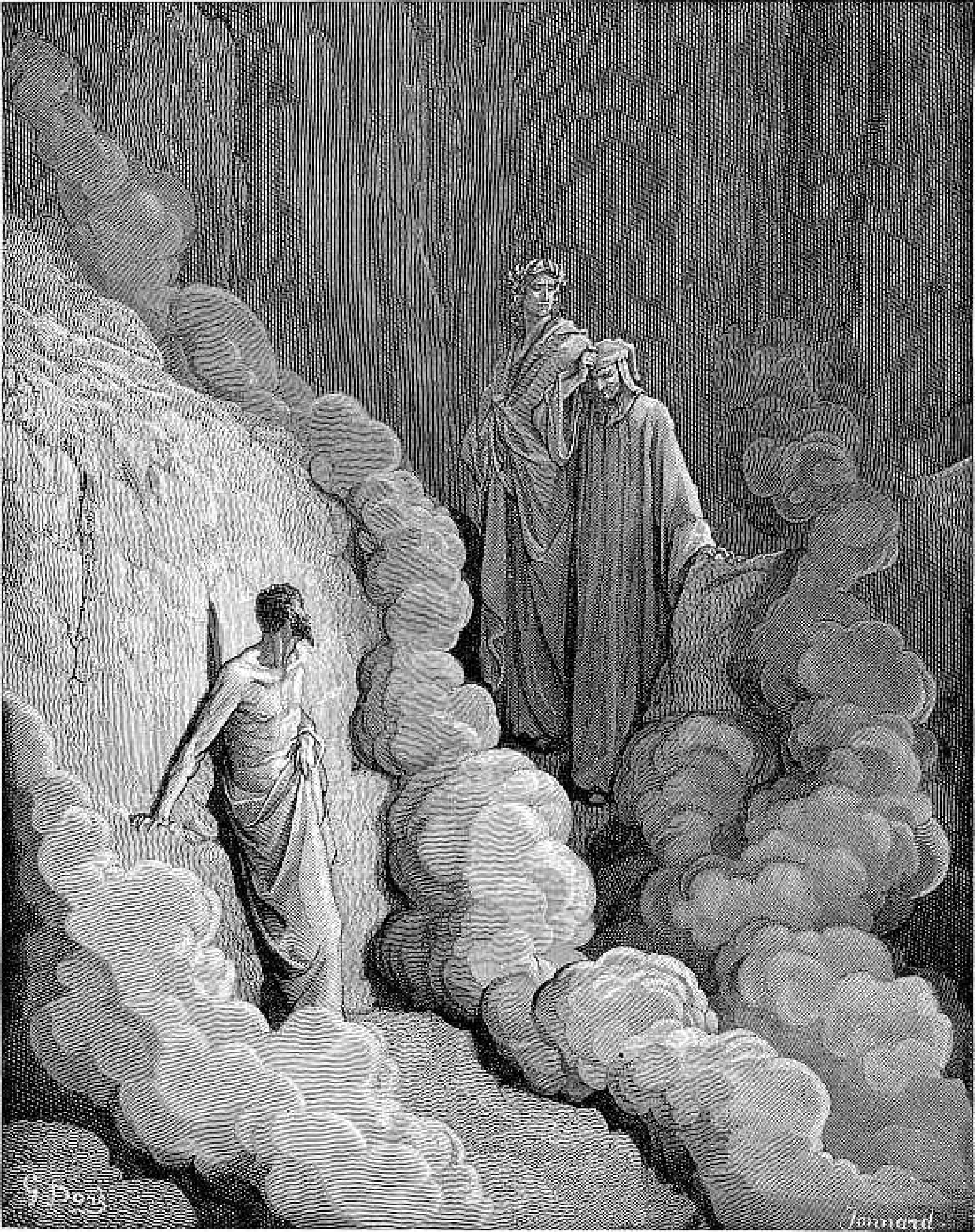
Gramzdino vis giliau į naktį kraupią.

XVI GIESMĖ

Nei Pragaro tamsybė, nei miglota
Naktis, kurioj mėnulio ir žvaigždžių
Nebematyt pro debesų apklotą,

Nebuvo taip užgulę man vyzdžių,
Kaip šitie aitrūs dūmai, mus apklėtę
Tiršta banga lyg vilnonu kandžiu.

Jie merkė man blakstienas, vokus lietė,
Ir mano įžvalgus geradarys
Pasiūlė prie jo šono prisišlieti.

Kaip paskui savo vedlį neregys
Vos klumpina, nes jam baugiau kas sykis,
Kad užsimuš jisai ar pasiklys,

Taip aš pro ūką juozganą pritykęs
Lėtai tolyn judėjau, nuolatos
Girdėdamas greta: „Manęs laikykis!“

Netrukus pagavau balsus maldos,
Kurie neliovė vis gaudžiau aidėję;
Idant sunkumas nuodėmių naštos

Nukristų mums, jie traukė „Agnus Dei“
Ir iki galo darniai, vientisai
Giedojo giesmę taip, kaip ją pradėję.

Paklausiau: „Mokytojau, tie garsai
Iš dvasių sklinda?“ „Čia nuodus piktumo
Jos nusiplauna“,— tarė man jisai.

„O kas gi tu, besiiriąs tarp dūmų
Ir tartum gyvas padaras šnekąs,
Dar nepamiršęs mėnesių ilgumo?“

Tamsoj prabilo šitaip kažin kas,
Ir vadas man pasakė: „Tarki žodį,
Paklausk, kur link tas kelias besukąs“.

„O, tu, kurs, kopdamas į dangų, skrodi
Šiuos dūmus,— jam tariau aš,— paėjėk
Su tuo, kas tau naujienų nesigodi“.

„Tave,— atsakė,— palydėsiu tiek,
Kiek leista. Nors juoda migla mus dengia,
Bet balsas mūsų neskambės perniek“.

Tuomet pradėjau: „Mano kojos žengia,
Mirtingą kūną nešdamos klusniai,
Per Pragaro baisybes į padangę.

Jei dievas man nusprendė neseniai
Parodyt savo būstinę atvertą
(Nors ten retoki jo pasiuntiniai),

Neslėpki, kas buvai tu kitą kartą,
Ir nepašykštauk žodžio malonaus:
Ar tuo keliu toliau žygiuot mums verta?“

„Aš — lombardietis, Markas vadinaus.
Džiaugiaus pasauliu ir geidžiau širdingai
Nūnai užguito gėrio prakilnaus.

Tu kryptį šią pasirinkai teisingai.
Atmink mane maldoj,— pasakė jis,—
Kai būsi tu buveinėj palaimingoj“.

„Tesės,— tariau,— manoji atmintis,
Prisiekiu tau; bet abejonę vieną
Jaučiu, ir ji grėsmingai auga vis.

Man tavo nuomonė — nebe pirmiena:
Dar sykį ji patvirtina tatai,
Ką jau girdėjau aš kitur šiandieną.

Išties, bet kokio gėrio pamatai
Pasauly taip pašliję ir suklypę,
Jog vien kerojant blogį tematai.

Bet kurgi priežastis to viso slypi?
Danguj ar ten, žemiau? Kurie iš mūs
Yra labiausiai nuo tiesos nukrypę?“

Išliejęs ilgu atdūsiu skausmus,
Jisai pradėjo: „Broli, jūsų žemė
Yra akla, o tu gi — jos sūnus.

Jūs manot kažkodėl, jog viską lemia
Ratuojančio aukštai dangaus galia,
Kuri jus neva žlugdo arba remia.

Jei taip,— turėtų žūt laisva valia,
Ir atpildas už bloga ir už gera
Nustotų net prasmės galų gale.

Žvaigždynų įtaka gal tiek tedaro,
Jog akstiną mums duoda kai kada,
O protui jau pačiam atskirti dera,

Kur gėris, kur piktybė ar klasta,
Ir jei kovoj jums ryžtas neatlėgo,
Tai pergalė beveik jau pasiekta.

Ką reiškia prieš dangaus niekingą jėgą
Laisva mintis, kurią jūs savyje
Nešiojat kaip nemirtingumo diegą?

Vadinasi, kalta tik žmonija,
Kad jos dorovė šitaip sugurėjo,—
Tokia yra karti tiesa, deja.

Iš rankų rūpestingojo kūrėjo
It kūdikis, kursai tuo pat laiku
Ir juokiasi, ir verkia, siela skrieja

Pasaulin nepažįstamu taku,
Kur viskas dar atrodo jai taip nauja,
Kur viskas taip žavinga ir puiku.

Ji malonumo skonio paragauja
Ir į žabangas nejučia įklius,
Nebent kažkas sutramdys pagaliau ją.

Įstatymai žaboja karštuolius,
Ir reikalingas užtatai karalius,
Kurs link Teisybės bokšto vestų jus.

Įstatymai yra. Jiems trūksta galios!
Ganytojas — ir pats ne be dėmės,
Godus jo skilvis ko tik nėr sumalęs!..

O žmonės, jį pamėgdžiot stengdamies,
Savaime krypsta ten, kur neša laivas,
Nes žino, kad ne ką tepralaimės.

Taigi matai, jog vien blogi vadeivos
Dėl viso sugedimo to kalti,
O ne koks norint jūsų bruožas kreivas.

Dvi saulės Romoj degė praeity,
Ir skyrium du keliai, kurie nekito,
Dangun ir žemėn — buvo nubrėžti.

Bet kai viena šviesa užtemdė kitą
Ir kardas susijungė su lazda,
Dermė pirmykštė beregint sukrito.

Ko šiandien jiems bijot? Menka bėda,
Kad šitaip jų šalis nusigyveno!
Koks grūdas, toks ir daigas visada.

Tenai, kur Po ir Adidžė srovena,
Netrūko niekam polėkių aukštų,
Kol Frydrichas sulaužė tvarką seną.

Dabar nebepažinsi tų kraštų!
Tokių, kurie prabilt nebūtų drįsę
Į dorą žmogų,— pernelyg apstu.

Gal tris dar vyrus gyvus pamatysi,
Godotojus garbingų papročių,
Bet jų šešėliai jau dievop nutįsę:

Kuradą da Palacą tau geidžiu
Primint, Gerardą, Gvidą da Kastelį,
Vadinamą ‚kukliu lombardiečiu'.

Šventasis Romos sostas nepakėlė
Dviejų valdžių iš karto ir, purvan
Įklimpęs, tik į vargą įsivėlė".

Tariau aš: „Markai, viskas aišku man.
Užtat levitams turtą paveldėti
Užginta būdavo doros vardan.

Bet kažkodėl neteko man girdėti,
Kas toks anas Gerardas, kurs nūnai
Tau primena dar taurų lombardietį".

„Tu g e r o j o Gerardo nežinai? —
Nustebo jis.— Tuo patikėt sunkoka,
Jei tu tikrai Toskanoj gyvenai.

Gal jo duktė kitaip vadint jį moka,
Bet pramintas yra jis šiuo vardu.
Sudieu, grįžtu: man eiti juk toloka.

Žvelk, dūmai skirstos, nebe taip blandu.
Ten stovi angelas už juodo rūko,
Ir man jau pasišalint pravartu".

Čia jis nutilo ir atgal pasuko.

XVII GIESMĖ

Skaitytojau, jei debesuotą dieną
Buvai kalnuos ir kurmio akimi
Stebėjai, kaip retėja ūko siena

Ir traukiasi tolyn garai šėmi,
Bet saulė vis dar prieblandoje braido,
Nors tu jos diską skirti jau imi,—

Lengvai suprasi, kaip nuo mano veido
Migla atslūgo ir žvilgsniu bailiu
Aš saulę pamačiau prieš pat jos laidą.

Taip paskui vadą savąjį keliu
Aš pėdinau tarp dūmų išdraikytų
Link mirštančių pakalnėj spindulių.

Iš kur, vaizduote, sau jėgų semi tu,
Jei mes negirdim, tavo pagauti,
Aplinkui gaudžiant tūkstančio trimitų?

Jei nepagelbsti tau jausmai slapti,
Gal, pasiųsta dangaus, tu atplasnoji
Ar savo noru atleki pati?

Ir man iškilo mintyse anoji
Beširdė moteriškė, paversta
Lakštingala,— ir tuoj dvasia manoji,

Lyg nuo pasaulio viso atskirta,
Taip gaivalingai į save paniro,
Jog nejaučiau, kas darosi greta,

Ir ją užplūdo nukryžiuoto vyro
Paveikslas,— to, kuriam ligi mirties
Galva, pilna žiaurybių, nenusviro.

Ten buvo Kserksas ir prie jo peties —
Esterė, karalienė išmintinga,
Ir Mardochajus prakilnios širdies.

Kai šis regėjimas savaime dingo,
Susprogęs lyg tas burbulas, kuris
Paviršiuj laikos, kol vandens pristinga,

Man stojosi mergaitė prieš akis;
Ji sakė verkdama: „Per savo pyktį
Žuvai tu, motin! Nelemta mirtis!

Žinau aš, nenorėjai tu sutikti,
Kad žūtų Lavina. Deja! Nūnai
Ar verta man pasauly pasilikti?“

Kaip nyksta vos spurdėdami sapnai,
Ūmai prieš veidą šviesai tau sušvitus,
Kuri juos lyg sužeidžia mirtinai,

Taip lygiai išsisklaidė vaizdas šitas,
Kurs nuo galingo spindulio skaidraus
Sudilo, tartum vėjo išblaškytas.

Kol atsipeikėjęs aplink dairiaus,
Suskambo balsas: „Čia jums kopti reikia“.
Ir pajutau aš, kad nebesugriaus

Jokia jėga man potroškio besaikio
Greičiau savom akim išvysti tą,
Kurio šaukimas tiek palaimos teikia.

Kaip saulė, amžių amžiams uždegta,
Pažvelgti tiesiai į save neduoda,
Taip žlibino kažkas mane tada.

„Dangaus dvasia, mums nešanti paguodą,
Vadina į šventus taikos namus,
Bet savo grožio spindinčio nerodo.

Neprašoma ji meiliai kviečia mus
(Kai artimui pagelbėt reikia, žmonės
Tausoja savo norus ir jausmus!),

Ir mes, sulaukę šitokios malonės,
Į viršų kopti turime tuoj pat,
Nes naktį negalėsim tęst kelionės".

Taip tarė vadas, ir abu pagret
Mes nukreipėm link laiptų pėdas savo,
Ir žingtelėjęs pajutau bemat,

Lyg man sparnu veidan kas pamosavo.
„Laimingi, taiką mylintys karštai!" —
Atskridę žodžiai klausą man užgavo.

Sužibo žvaigždės pirmosios aukštai,
Naktis artėjo, ir beveik užgesę
Gaisai raudoni skelbė apie tai.

„O, kas taip stingdo kūną man ir dvasią?" —
Tariau aš sau, nes pajutau staiga,
Kad mano kojoms nusilpimas gresia.

Prieš mus jau buvo laiptų pabaiga,
Ir mudu stabtelėjome: taip luotą
Krantan smiltingan atneša banga.

Aš įžengiau į naujo rato plotą
Ir, įsiklausęs kiek tylon gūdžion,
Kreipiaus į savo kelrodį galvotą:

„Gerasis mano tėve, tu rūsčion
Tieson akis ne sykį man atvėrei!
Už ką gi vėlės atgailauja čion?"

„Šioj vietoj nevalyva meilė gėriui
Įgauna,— tarė jis,— naujos jėgos:
Apsnūdęs irklas vėl čia muša spėriai.

Bet jeigu tau, sūnau, nenusibos,
Tai, dėmesį sukaupęs, atsidėjęs,
Pasiklausyk dabar manos kalbos.

Kiekvienas gyvis kaip ir jo kūrėjas
Alsuoja meile — įgimta ar ta,
Kurią troškimas mums yra įdėjęs.

Pirmoji — neklaidinga; bet kita
Sau blogą tikslą pasirinkti gali
Ir būt per daug veržli ar per šalta.

Jei, atidavus žemei skirtą dalį,
Ji neapkiaus ir vėl sparnus praskleis,—
Nebus pavojaus jai nuslyst į šalį.

Bet jeigu ji nukryps blogais keliais,
Siekimą gėrio amžino praradus,
Tai šito jai kūrėjas neatleis.

Tad meilė — ne tiktai dorybių pradas,
Jinai — šaltinis ir vertų bausmės
Darbų, kurių vėliau ne veltui kratos.

Įtikti s a u pirmiausia stengdamies,
Pačių savęs nemokam neapkęsti:
Na, o kadangi žmonės iš esmės

Vienaip arba kitaip susiję esti
Su priežasčių visų priežastimi,—
Negali niekad meilė jai užgesti.

Kas lieka tąsyk? Mūsų artimi!
Su meile žvelgdami į jų nelaimę,
Mes savo purvina prigimtimi

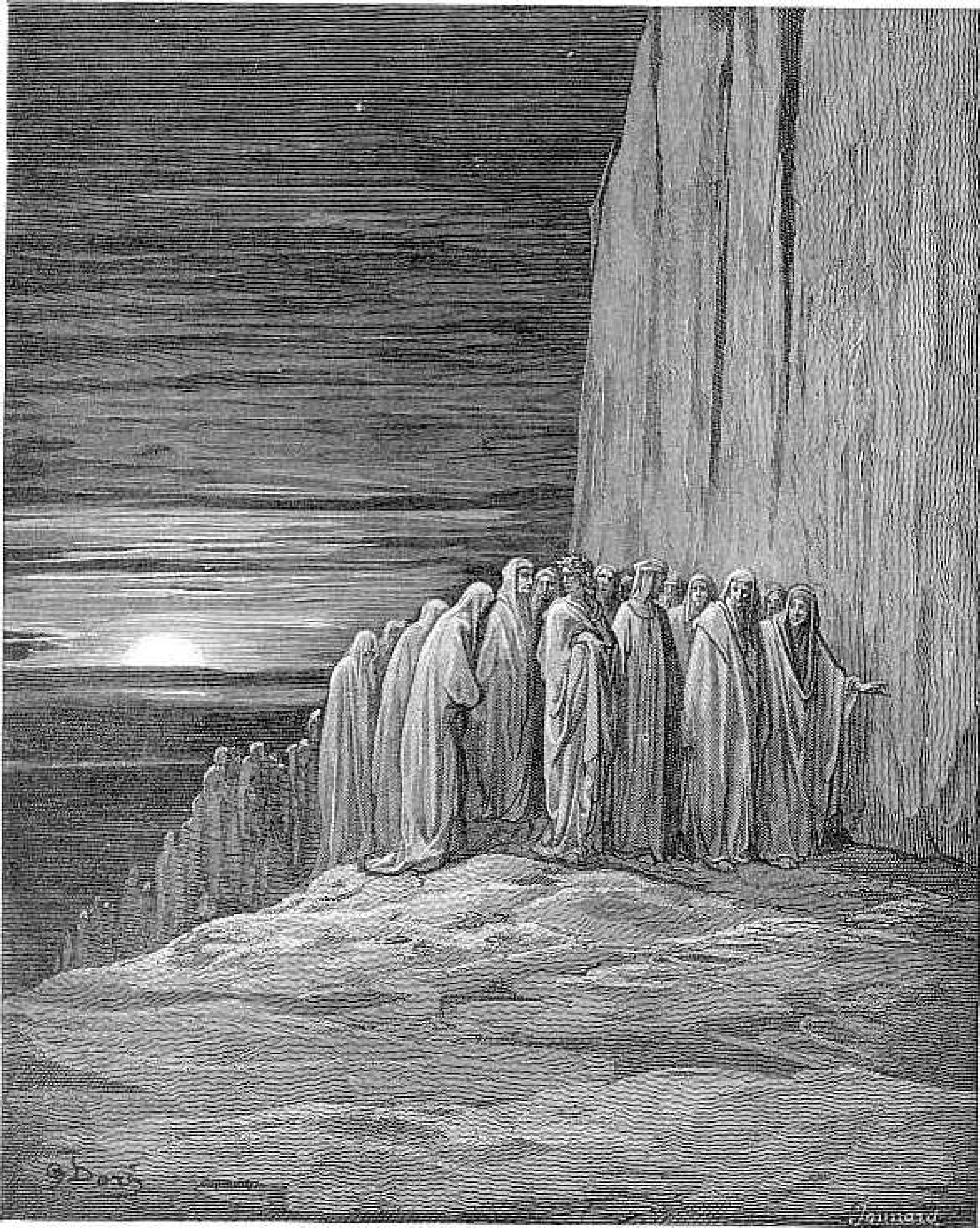
Nusidedam trejaip: tas jaučia baimę
Netekt malonės, vardo ir valdžios,
Jei kitas kiek iškils, ir jo savaime

Nekenčia; šitas — dvasios pavydžios
Ir per kaimyno savojo lavoną
Aistringai siekia pergalės bergždžios.

Anas vėl keikia tartum nevidoną
Tą, kurs yra įžeidęs jį — ir štai
Jau kerštas — kasdieninė jojo duona.

Trys šitos meilės rūšys pagrįstai
Apverkiamos žemiau; nors ketvirtoji
Dorybei tetarnauja, bet prastai.

Tu kaip visi svajoti nenustoji
Apie aukščiausią gėrį, kuriame
Ramybės ieško sau širdis tavoji.

Tačiau jei tavo neaiškiam geisme
Per maža bus ugnies, tai, čia atklydęs,
Tu būsi nubaustas bendra bausme.

O kartais tau vaidenas gėris didis,
Bet laimės nepajėgs atnešti jis
Ir sielos ilgesingos nepagydys.

Kas meilei šiai vergauja, tie į tris
Viršutinius ratus turės pakliūti...
Nebekalbėsiu apie jos grandis,

Idant pasuktum galvą pats truputį“.

XVIII GIESMĖ

Nutilo mokytojas kilniaširdis
Ir žvelgė man į veidą klausiamai:
Ar viską supratau aš ką išgirdęs?

Troškimo naujo apimtas ūmai,
Bariau save slapta: „Nevargink jojo,
Valdykis, jeigu dar nenurimai!“

O jis kaip tikras tėvas tuoj sumojo,
Ko žodžiais jam išreikšti nedrįstu,
Ir pirmas prakalbėt nepabijojo.

„Brangus išminčiau,— pasakiau jam,— tu
Mane taip apšvietei, jog tiesą nuogą
Išvydau aš nuskaidrintu protu.

Paaiškink, mielas tėve, man šia proga,
Kas toji meilė, kur, kaip tu teigei,
Ir gero šaknys paslėptos, ir blogo“.

„Lai tavo dvasios akys įžvalgiai
Pažiūri,— tarė jis,— ir nusigąsta,
Pamatę, kad jus veda neregiai!

Kiekvieno mūsų sieloj meilė plasta,
Ir visa, kas mus žavi,— traukia ją,
Nors ji dar nenujėgia geismo masto.

Pradžioj plevena mūsų galvoje
Iš oro gautas įspūdis miglotas,
Kurs masina ir šaukia lyg svaja.

Ir jeigu tik žmogaus jausmai ir protas
Jam pasiduos, jus meilė nusives
Savu keliu, kurs malonumais klotas.

Ir kaip liepsna, neklausdama tavęs,
Pati tuoj verpias, vaiski ir bebaimė,
Dangun, į savo stichijos erdves,

Taip mūsų siela veržiasi savaime
Aukštyn, ir teapmalšta tik tada,
Kai gauna pasisotint savo laime.

Dabar matai, kokia yra klaida
Ta nuomonė, kuri gerokai braška,
Jog meilė — visad pagarbos verta.

Šią pasaką gyva tiesa išblaško;
Bet jeigu atspaudas ir nešvarus,
Dėl to neturim kaltinti mes vaško".

Tariau: „Į meilės amžinus kerus
Kitaip žiūriu, išgirdęs tavo šneką;
Bet nesupyk, jei būsiu įkyrus.

Mat jeigu meilės geidulys pateko
Iš lauko mūs širdin nejučiomis,—
Ji už pasirinkimą neatsako".

„Teigiu, ką skelbia protas,— tarė jis.—
Paaiškins Beatričė visa kita:
Tikėjimas mat jos yra sritis.

Gyvena medžiagoj lyg uždaryta
Neregima kūrybinė galia,
Nuo medžiagos griežtai atidalyta;

Ji reiškiasi tiktai jėga veiklia:
Sakysim, apie augalo gyvybę
Byloja aiškiai jo laja žalia.

Nežino žmogiškoji išmintybė,
Iš kur ateina potroškiai pirmi,
Pirmais vaizdais fantazijoj sužibę.

Jie niekieno nėra tau diegiami,
Kaip bitei — noras medų nešt,— visi jie
Užtat negali būti teisiami.

Tačiau su jais kiti yra susiję,
Ir išmonė tau suteikta, kuri
Ant slenksčio nuolat laiko kalaviją;

O jeigu taip, tu atsakyt turi
Už savo meilę, nes pažįsti meną
Atskirt, ar ji švari, ar nešvari.

Ir tie, kurie tuos klausimus gvildeno,
Nustatę, kad mums laisvė įgimta,
Dorovės mokslą grindžia tuo nuo seno.

Todėl, jei meilė, net ir primesta,
Įsiliepsnojo širdyje netyčia,
Užgniaužt ją gali siela visada.

Šią jėgą pavadino Beatričė
Laisva valia. Kai ją sutiksi tu,
Tai neužmiršk, ką tau minėjau šičia“.

Lyg katilas liepsnotas tuo metu
Mėnulis išplaukė, ir žvaigždės retos
Lydėjo jį vidurnakčio skliautu

Ten, kur, iš Romos žiūrint, saulės ratas
Kas vakarą tarp Korsikos tolios
Ir tarp Sardinijos ryškiausiai matos;

Ir tas, kas vardui Pjetolės kuklios
Daugiau kaip Mantujai šlovės paliko,
Lengvai atsiduksėjo pagalios.

O aš, per jį pačion esmėn dalyko
Įžvelgęs, nė nepajutau visai,
Kaip snaudulys ūmai mane apniko;

Bet tučtuojau išblaškė jį balsai,
Ir pasirodė kažin kokios vėlės,
Kurios link mūsų skuodė sumišai.

Kaip kad tėbiečių tytveikas įšėlęs
Beotijoje siausdavo nakčia,
Kur Bakcho jiems vaidenosi šešėlis,

Taip lygiai šmėklos urmu lėkė čia,
Nes jas teisinga meilė priekin ginė,
Be atvangos varydama bėgčia.

Vos tie lakstūnai, galvas atkraginę,
Suspėjo atgarmėt visa ruja,—
Sukliko gailiai pora pirmutinė:

„Į kalnus nuskubėjo Marija,
O Cezaris, Masiliją apsiautęs,
Ilerdon puolė ir palaužė ją“.

„Negaiškime! Greičiau! Tas, kas apkiautęs
Ir meilei,— kitos rėkė,— atsainus,
Malonės kraitį šitaip turi krautis“.

„O, dvasios! Jūs, kurių jausmus drungnus
Ir menką norą artimam padėti
Atsverti stengias įkarštis dosnus!

Šis vyras — gyvas, prašom tuo tikėti,
Ir, saulei patekėjus, kops aukštyn.
Kur čia anga arčiau, žinot mums knieti“.

Taip tarė mano vadas. „Įpėdin
Neliaukit paskui mus! — viena sušuko,
Lyg pasinešus vėlei bėgt lenktyn.—

Negalime sustot nė trupučiuko,
Judėt mes turim; tad nekaltink tų,
Kurioms iš vargo mandagumo trūko.

Kadais buvau San Dzeno abatu,
Gerajam Barbarosai valdant šalį
(Nors milaniečiai mini jį piktu!).

Veronoj vienas didponis dar gali
Pasigailėti, kad išdrįso jis
Per jėgą savo raišąjį sūnelį,

Kurs bukaprotis ir, be to, bastrys,
Paskirti galva vienuolyno šito.
Kapan jau tas sinjoras bežiūrįs".

Gal buvo ir daugiau kas pasakyta,
Bet mūs nelaukė nerami dvasia;
Tačiau jos žodžiai man širdin įkrito.

Ir pirmutinis ramstis bėdose
Man tarė: „Štai dar dvi! Joms tinginystė
Lig šiol, atrodo, velias dantyse".

Jos garsiai šaukė: „Tie, kam teko bristi
Per sausą jūrą, žuvo; jų vaikai
Jordaną gavo tik vėliau išvysti.

O tie, kurie sugniužo, nes ilgai
Kentėjo rūsčius negandus Enėjo,
Gėdingą amžių baigė kaip vergai".

Kai umaru tolyn jos nulalėjo
Ir įžiūrėt nebegalėjom jų,
Man kažkokia mintis galvon atėjo,

Kuri pagimdė nemažai naujų,
Ir aš, paklydęs jųjų labirinte,
Akis užmerkiau, apimtas svajų,

Pakol sapnai užtvindė mano mintį.

XIX GIESMĖ

Apyaušriu, kai jau orai atvėso,
Saturno arba žemės paveikti,
Ir geria šaldančią mėnulio šviesą,

O burtai, geomantų išrasti,
Vandenių ir Žuvis vaizduoja ryškiai
Blyškėjančios padangės pakrašty,

Aš sapnuose išvydau moteriškę:
Ji sausarankė buvo ir šluba,
Žvairakė ir švepla, skruostai išblyškę.

Bet taip kaip saulė, ryto pažiba,
Gaivina kūną, taip nuo žvilgsnio mano
Jai pagrakštėjo beregint kalba,

Išsitiesė jinai, nebeklišeno,
Ir jos veide numirėlio spalvos
Jaunatvės grožis meiliai supleveno.

Atgavus dovaną šnekos laisvos,
Ji uždainavo taip, jog ir šiandieną
Pamiršti ją man sekas vos ne vos.

„Jūs girdite viliojančią sireną,—
Jos lūpos sakė.— Savo dainomis
Aš pražudžiau jūreivį jau ne vieną.

Uliksą, drąsiai raižiusį vilnis,
Aš apžavėjau. Kas mane pamilo,
Tas vargiai man iš rankų beišslys“.

Jos įstabi giesmė dar nenutilo,
Kai moteris garbinga ir šventa,
Lyg gėdindama ją, ten pat iškilo

Ir tarė, įtūžimo apimta:
„Vergilijau, kas ji? Iš kur atbėgo?“
O jis ramiai stebėjo ją greta.

Rūbus anai ji perplėšė per jėgą,
Kad pažiūrėt galėčiau aš pilvan,
Ir smarvė jo išvaikė mano miegą.

Aš atbudau, ir dainius tarė man:
„Triskart šaukiau tave. Jau metas eiti.
Ligi angos reiks palypėt kalnan“.

Pašokau. Nuo viršūnės į pašlaitę
Sroveno jau šviesa, ir ant pečių
Mums beinant žiro spinduliai įkaitę.

Ir susilenkęs nuo sunkių minčių
Lyg tilto skliautas, aš paskui globėją
Slinkau iš tyko. „Jus čionai kviečiu!“ —

Staiga man priešais balsas nuaidėjo
Toks dieviškai švelnus ir malonus,
Koks tarp žmonių dar niekad neskambėjo.

Praskleidęs tartum gulbė du sparnus,
Iškaltus laiptus kietame uolyne
Dangaus šauklys parodė priešais mus.

„Lai džiaugias tie, kas verkė nusiminę,—
Man, klesterėjęs plunksnom, tarė jis,—
Nes pelnė jie palaimą begalinę“.

„O ko gi tu linguoji niūromis?“ —
Manęs paklausė mylimas poetas,
Kai vienu du į viršų lipom vis.

Tariau aš: „Sapnas, mano čia regėtas,
Tiek abejonių kelia, jog einu
Mįslingos jo prasmės lyg apkerėtas“.

„Tu raganą matei senų dienų.
Virš mūs,— atsakė,— atgailai aukojas
Tokie, kur susigundė jos menu.

Užteks. Dabar turi pamiklint kojas.
Žvelk! Ar tavęs nemasina dangus,
Per amžių amžius aukštumoj ratuojąs?“

Kaip sakalas sau žiūri į nagus
Ir laukia šaukiamas — ir tik po to jau
Prie lesalo pasikelia smagus,

Taip aš jo įpročiu pasinaudojau
Ir, tarpuole vis kopdamas aukščiau,
Galų gale pačiam viršuj sustojau.

Penktam rate vėl žmones pamačiau:
Atrodo, niekas buvo jiems nemiela,
Nes verkė jie kniūpsčiom kaskart graudžiau.

„Ant žemės parblokšta manoji siela!“ —
Dejavo jie, neaiškiai šaukdami,
Ir atdūsiai tik didino jų gėlą.

„O, jūs, kurie teisinga viltimi
Sau lengvinat kančias tarp išrinktųjų!
Kaip eit toliau mums? Kokia kryptimi?“

„Jei čia jūs kelio ieškot iš tikrųjų
Ir jei nekniūpot su mumis kartu,—
Į dešinę žygiuokit“. Šitaip jųjų

Paklausė vadas; taip jam vienas tų
Atsakė, ir mana ausis sugavo
Šaltinį gyvą žodžių ištartų.

Aš pažvelgiau į mokytoją savo,
Ir iškalbus jo žvilgsnis leido tai,
Ko tyliai mano išvaizda maldavo.

Ir, sau pačiam paklusdamas tiktai,
Žengiau prie to, kuris prieš valandėlę
Prašnekęs buvo, ir tariau šiltai:

„O, kenčianti, o, sielvartinga vėle,
Piktas čia nusiplaunanti aistras,
Nutrauki savo raudą truputėlį!

Kas tu? Kodėl taip gręžiate kupras?
Aš gyvas tebesu. Gal pasiguosti
Ar ko prašyt tau noras atsiras?“

„Už ką dangus it pėdus mus suklostė,
Paaiškinsiu. Tačiau žinok pirma,
Kad aš sėdėjau švento Petro soste.

Tarp Kjaverio ir Sjestrio plaukdama,
Vingiuoja upė: ji mums vardą duoda,
Kuriuo visa didžiuojasi šeima.

Daugiau kaip mėnesį nuo purvo juodo
Tiarą sunkią saugojau,— prieš ją
Našta kita lyg pūkas man atrodo.

Aš praregėjau, bet vėlai, deja!
Kai popiežium tapau, man paaiškėjo,
Kad melo jūroj skendi žmonija.

Mana širdis nurimt nepanorėjo
Aukščiausioje pakopoje sėkmės
Ir trośko grįžti prieglobstin kūrėjo.

Turbūt nebuvo sielos gobšesnės
Negu manoji, ir, kaip pats regi tu,
Ji susilaukė tinkamos bausmės.

Pažvelk į pulką dvasių suguldytų
Už jų šykštumą! Tu nerasi čia
Vaizdų, kurie prieš tą atsilaikytų.

Kaip ž e m ė s turtų akimi godžia
Žmogus gobėjos, taip jo siela šiandie
Prie ž e m ė s tyčiom priplota kniūpsčia.

Kaip kad pagundos laikė mus užsklendę
Nuo gėrio, be kurio širdy — tamsu,
Taip teisingumas amžinas nusprendė

Surišt rankas bei kojas mūs visų
Ir nugarom aukštyn laikyt prie tako,
Kol mus prikeldins viešpatis dausų".

Ant kelių puoliau aš, tačiau pakako
Prabilti man, kai jis vien iš ausies
Suprato, kad klūpiu, ir vėl prašneko:

„Kam prieš mane taip pagarbiai lenkies?"
Aš atsakiau jam: „Tavo majestotas
Mane paklupdė". „Negerai elgies,—

Man tarė jis, kakta žemyn priplotas.—
Kelk, broli! Vieno pono mes tarnai,
Ir tu, ir aš tuo pat matu matuotas.

Juk šventraštis gi sako, kaip žinai,
Jog dievo teismui bus visi vienodi.
Mes pakalbėjome užtektinai;

Keliauk dabar toliau. Tu man neduodi
Piktas aistras nuplaut, kaip to viliuos
(Aš nugirdau teisingai tavo žodį).

Tikiu Aladža: ji širdies gailios
Ir savo giminaičio nepalieka;
Kad tik kiti nepagadintų jos.

Daugiau pasauly neturiu aš nieko".

XX GIESMĖ

Su stipresne valia sunku kovoti;
Kempinę tik suvilgiau — ir jaučiau,
Kad mano siela dar yra nesoti.

Mes leidomės kelionėn kuo greičiau
Lyg pagal mūro skiauterę dantytą,
Nes tarpas buvo siauras ir arčiau

Prie krašto — aibė šmėklų priguldyta,
Kurioms per veidus pylėsi slapta
Gobšybė jųjų neišpasakyta.

Sena besotė vilkė prakeikta!
Vėl tavo žiotys, plėšriai atsivėrę,
Praryt pasaulį taikstosi klasta!

Dangau, kurį taip stebite nustėrę
Jūs, prietaringi žmonės! Ar ateis
Tasai, kas išvarys įžūlų žvėrį?

Tankiais žingsneliais, mums neįprastais,
Šalin visas kitas mintis nuviję,
Mes gūrinom ties raudančių šimtais.

Ūmai išgirdom priešais: „O, Marija!"
Atrodė, gimdo moteris arti,
Ir sopulingai kūkčiojant girdi ją.

„Kukli kūtelė,— tęsė ta pati,—
Kurioj gulėjo kūdikis tavasis,
Miela tau buvo, norint ir skurdi“.

Kitur vėl sklido balsas: „Kilniadvasis
Fabricijau! Tau laimė bėdina
Brangesnė negu lobis nelabasis“.

Tokia šnekta, gilios prasmės pilna,
Patiko man, bet protas nesumojo,
Kas būtent sakė tai. Vėlė liūdna

Dar gyrė dosniaširdį Mikalojų,
Kurs jaunas merginas nuo negarbės
Išgelbėjo ir kraitį jom suklojo.

„O, tu,— aš pasakiau,— kuri kreipies
Mintim į praeities paveikslus! Kas tu?
Dėl ko viena su sąžine kalbies?

Kai žemėn grįšiu tam, kad ten užgestų
Manoji saulė, stengsiuos būtinai,
Kad tavo žodžiai atgarsį sau rastų“.

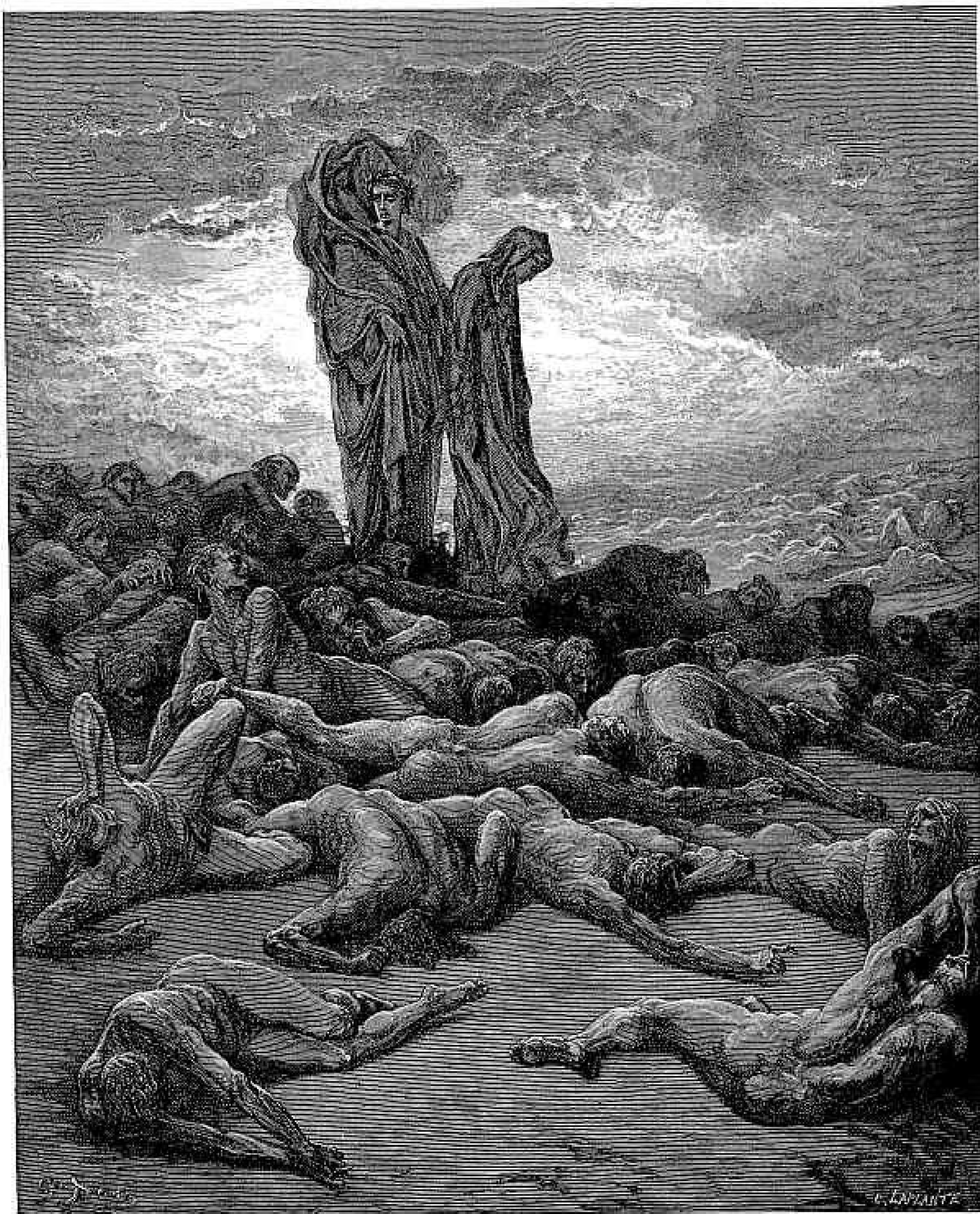
„Tau atsakysiu,— tarė man jinai.—
Užtenka to, kad viešpaties malonė
Gyvam tau suteikta taip dyvinai.

Aš — ta šaknis, kurios pūlingą skonį
Išplatino slapta nuodų srovė
Ir greit užnuodys bet kurį krikščionį.

Jau Gentas, Briugė, Lilis ir Duė
Yra pritvinkę apmaudo kerštingo,
Kuris pratrūks — ir baigsis nešlovė!

Pakol Pilypai, Liudvikai nedingo,
Tol man per juos Prancūzija paklus;
Esu mat Hugas, tėvas Kapetingų.

Paryžiaus mėsininko aš sūnus:
Kai išmirė dinastija senoji
(Išskyrus tą, kurs perkentė skausmus

Ir tapo vienuoliu), galia manoji
Gerų bičiulių bei valdų dėka
Visiems parodė tikrą savo mojį:

Našlaujančią karūną ši ranka
Uždėjo sūnui, o po to jau ėjo
Kitų monarchų virtinė ilga.

Kai vienas iš maniškių praturtėjo
Provansu ir pakilo jo vertė,
Į purvą buvo įtrempta garbė jo.

Nuo smurto, melo kaupėsi kaltė;
Jis paėmė — be abejo, per klaidą —
Normandiją, Gaskoniją, Pontjė.

Italijoje Karolis per klaidą
Nužudė Konradiną, o sykiu
Ir Tomą Akvinietį — vėl per klaidą!

Nebe toli tą laiką aš regiu,
Kai naujas Karolis prancūzo vardą
Papuoš trofėjais pergalių puikių.

Štai griebias Judos ginklo jis ir tvardo
Jausmus, ir laukia progos gražesnės
Florencijos pilvan įsmeigti kardą.

Bet jis nė sprindžio žemės nelaimės,
Tiktai išaugs jo nuodėmės gėdingos,
Kurios, beje, nelieka be žymės...

O kitas, jūroj sumuštas, man dingos,
Parduoda savo dukrą pagaliau,
It koks piratas — verges nelaimingas.

O, godulyste, kurgi eit toliau,
Jei visai mano giminei į kraują
Kas dieną tu įsisunki giliau?

Deja, matau nusikaltimą naują:
Pats Kristaus vietininkas — kalinys,
Ir lelija Alanjy karaliauja.

Matau: minios bejausmės kankinys
Vėl tulžį su actu išgerti turi
Ir tarp gyvų plėšikų miršta jis.

Bet šių laikų Pilotas to nežiūri,
Nėr galo jo godumui — ir jau štai
Bažnyčion braunas kruvina jo burė!

Kuomet gi pasidžiaugsiu aš karštai,
Ir viskam atpildas ateis pelnytas,
Kurį tu, dieve, brandini slaptai?

Kam aš čionai, vos tik išaušta rytas,
Kreipiuos į šventą nuotaką dangaus,
Galiu paaiškint, tavo paprašytas.

Tie žodžiai ligi vakaro ankstaus
Yra mums tartum kasdieninė duona;
Naktis dainų kitokių pageidaus.

Prisimenam tamsoj Pigmalioną,
Kurs tapo brolžudžiu ir vagimi,
Pagrobęs auksą užmušto valdono;

Šykštūną kvailą Midą smerkdami,
Įsivaizduojam vėl jo bėdą seną,
Kurią išjuokia amžiai tolimi.

Galvojam apie žiopląjį Achaną,
Kurs nepabėgo nuo bausmės rūsčios
Už grobį paglemžtą. Kiekvienas mena

Sapfirą su gobšiuoju vyru jos,
Nudžiungam dėl gumbų Heliodoro,
Ir visas kalnas lig aušros pačios

Įninka plakt žudiką Polidoro.
‚Na, kaip patinka auksas? Ar saldus?'—
Galiausiai Kraso klausiame nedoro.

Vienų iš mūsų balsas — gan skardus,
Kitų — kimesnis; vienas dvestels bailiai,
O kitas sielvartingai atsidus.

Dieninės aimanos, paskirtos meilei,
Ne tik iš mano lūpų sklinda čia,—
Toliau išgirstum daug ką šaukiant gailiai“.

Palikę vėlę, mes kone bėgčia,
Vos bepajėgdami atgauti žadą,
Tipenome pirmyn siaura erčia.

Staiga sudrebo kalnas — ir į ledą
Aš pavirtau nuo kojų lig galvos,
Kaip tas, kurį ant laužo mirti veda.

Taip baisiai nesiūbavo niekados
Nė Delas, kur dvi šviesos sužibėjo:
Viena — nakties akis, kita — dienos.

Visu uolynu šauksmas nuskardėjo,
Ir mano vadas tarė: „Būk ramus,
Neatsitrauk nuo savojo globėjo“.

„Tau, viešpatie,— pasiekė balsas mus,—
Aukštybėse garbė!“ Ir, valandėlei
Mintim sugrįžę į laikus senus,

Sustojom tylomis lyg piemenėliai,
Kurie tų žodžių klausėsi pirmi;
Paskui rimtis apgobė viską vėlei.

Į raudančius šešėlius žvelgdami,
Mes tęsėm šventąją kelionę savo
Ir žengėm užsimota kryptimi.

Jei mano atmintis nesusvyravo,
Dar niekados taip žiauriai nežinia
Man proto ligi tolei nekamavo,

Kaip ji tą kartą dilgino mane;
Skubėjimas neleido man prabilti,
Ir, nešinas sunkia abejone,

Ėjau, greitos tiesos praradęs viltį.

XXI GIESMĖ

Pagautas dvasios troškulio, kurs gali
Visai nurimt nuo to vandens tiktai,
Kur gavo samarietė geravalė,

Sekiau poeto pėdomis tvirtai,
Ir širdį man graudino vargšės vėlės,
Kurių gulėjo ten šimtų šimtai.

Kaip Kristus, anot Luko, prisikėlęs
Iš grabo, pasirodė kelyje
Dviem mokiniam, taip kažkoksai šešėlis

Čionai iškilo; ši dvasia nauja,
Prie mūsų prisiartinus kiek reikia,
Nelaukė, kol užšnekinsime ją,

Ir tarė: „Broliai, dievas tesuteikia
Ramybę jums!“ Atsigręžėme tuoj,
Ir mano vadas į jos kalbą taikią

Atsakė: „Lai padangėje aukštoj
Tave greičiau įkurdina teisėjas,
Laikąs mane tremty nepaprastoj!“

„Kaip! — tarė ji, o aš nelioviau ėjęs,—
Jei nesate palaiminti dangaus,—
Kas jo takais yra jus atlydėjęs?“

„Jei tavo žvilgsnis tas žymes sugaus,
Kurias kaktoj jam angelas padarė,—
Suprasi šviesią lemtį to žmogaus.

Tačiau kadangi Parkos,— dainius tarė,—
Kurios taip uoliai verpia dienąnakt,
Dar saugo žemėj sielą jo nemarią,—

Ji, mudviejų sesuo, čionai patekt
Viena, be mūs pagalbos, nemėgino:
Jai įžvalgos galėjo nepakakt,

O užtatai iš požemių gelmyno
Aš atkviestas buvau padėti jai
Ir vesiu ją lig pat viršaus uolyno.

Bet ko, paaiškink, kalnas neseniai
Sudrebo, kai sugriaudėjo balsai tie
Ir sulingavo net pavandeniai?“

Jisai mintis manąsias lyg įskaitė,
Ir tuoj pavirto viltimi slapta
Geismai, nuo ilgo lūkesio įkaitę.

„Tokia šio kalno prigimtis šventa,—
Pradėjo šmėkla: — jo uolėto kūno
Neveikia žemės įtaka lėta,

Jokių čia oro permainų nebūna,
Dangus yra tik dangui pavaldus,
Ir visko priežastis jame vien tūno.

Nežinomi čia sniegas ir lietus,
Rasos, ledų ir šerkšno nesutiksi,
Įžengęs trim laipteliais pro vartus.

Nėr debesų sklaidžių, žaibai neblyksi,
Vaivorykštės nepastebėsi tu,
Prieš saulę iš po žemių neišdygs ji...

Taip jau yra, kad už pakopų tų,
Kur Petro vietininko ilsis kojos,
Nė vėjas nepasiekia šių kraštų;

Jiems niekad kažkodėl nėra grūmojęs
Laukus ir kalnus kratantis drugys,
Kurs apačioj gana dažnai kartojas.

Bet vos tiktai po atgailos atgis
Kuri dvasia, kai sudrebės uolynas
Ir sielos, džiaugsmo apimtos, pragys.

Skaistykloje mat vėlės tol kankinas,
Kol joms ūmai išauga lyg sparnai
Ir jos iš karto pasijunta grynos.

Nors visos trokšta skristi iš čionai,
Tačiau apvaizda liepia prieš jų valią
Už nuodėmes atkęsti būtinai

Jom skirtą laiką. Palei šitą kelią
Pusšešto šimto metų jau bemaž
Iškniūpojau, kol į geresnę dalią

Panūdau pats savaime kilti aš,
Ir, žemei drebant, vėlės dievą gyrė,
Kurs į dausas taipogi jas nuneš".

Aš nudžiugau. Jei esat tai patyrę,
Suprasite, kaip atsigert smagu,
Kai jaučiatės iš troškulio apmirę.

„Dabar matau atomazgą raizgų,
Kurie,— išminčius tarė,— jus sulaiko,
Ir paslaptį čia veikiančių jėgų.

Tegu dar tavo žodis man išvaiko
Smalsumą: kas buvai tu kitada?
Kodėl gulėt turėjai šitiek laiko?"

„Kai Tito narsiojo ranka kieta
Jeruzalėje keršijo už kraują,
Kurį klastingas pardavė Juda,

Jutau, kad mano giesmės užkariauja
Nemažą šlovę,— tarė jis,— tačiau
Ko ji verta, jei dievui netarnauja?

Skambėjo eilės mano vis saldžiau,
Ir štai Roma jau galvą tolosiečio
Dabina mirtom. Taip, kaip ir anksčiau,

Pasauly vardas Stacijaus dar šviečia.
Aš Tėbus dainavau, bet per sunki
Našta man buvo didžio pelėjiečio,

Ir aš kritau... Ta žiežirba laki,
Kurios dėka liepsna many atbudo
(Kaip tūkstančiuos kitų, kur sutinki),

Iš „Eneidos“ dieviškos išsprūdo;
Laikiau ją aukle, motina švelnia,
Be jos nevertas aš aguonos grūdo.

Už laimę pagyventi bent sapne
Tuomet, kada Vergilijus gyveno,
Tegu dar metams pakniubdys mane!“

Nors, tai išgirdęs, mokytojas mano
Tylom, be žodžių, man pasakė „cit“,—
Valia ne viską padaryt įmano.

Ir ašaras, ir šypsnį sulaikyt
Nelengva, ypač jei žmogus nemoka
Jausmų ir savo potroškių dangstyt.

Regėdamas, jog aš vos tramdau juoką,
Šešėlis pažvelgė man į akis,
Kur sielos balsą nuslopint sunkoka.

„Geros kloties linkiu tau,— tarė jis
Kiek patylėjęs,— bet kodėl gi matės
Tavam veide ta juoko kibirkštis?“

Aš dūsavau, tarp jųjų pasimetęs,
Ir nežinojau, ko klausyt; vienok
Vergilijus, tuojau mane supratęs,

Paragino: „Sūnau, tu nebijok
Ir, jeigu jau širdis jo šitaip kaista,
Tu atvirai teisybę jam išklok“.

Tariau: „Senovės dvasia, jei tau keista,
Dėl ko nusišypsojau, kas gi bus,
Kai gausi apstulbimui naujo maisto?

Šis kelrodis į dangų įstabus
Vergilijus yra, kuriuo rėmeisi,
Dainuodamas ir žmones, ir dievus.

Tad mesk verčiau spėliojimą bevaisį,
Nes šyptelėjau nejučiom ką tik
Dėl to, kad tu jį šlovinti ėmeisi“.

Prie dainiaus kojų puolė jis išsyk,
Bet tas jam tarė: „Broli, tu — šešėlis
Toks pat kaip aš. Užtat mane palik“.

„Žiūrėk,— anas pasakė atsikėlęs,—
Kokia ta mano meilė tau stipri,
Jei pamiršau, jog mes, kaip visos vėlės,—

Vaiduokliai, o ne padarai tikri“.

XXII GIESMĖ

Toli jau liko angelas, praskynęs
Link šešto rato kelią; nuo kaktos
Sparnu dar vieną randą man nutrynęs,

Jisai laimingais pavadino tuos,
Kurie „teisybės trokšta“, ir po šito
Jo lūpos netęsė kalbos šventos.

Vėl nuo pečių našta man nusirito,
Ir aš kone su dvasiom lygiomis
Pėdom vadovo savo išbandyto

Ėjau be vargo. „Meilė,— tarė jis,—
Dorybės pagimdyta, meilę kelia,
Kaip ugnį kaitrią uždega ugnis.

Kada sulaukėm Limbe Juvenalio
Ir jis man tavo atskleidė jausmus,
Palengvindamas liūdną mano dalią,

Tapai išsyk tu širdžiai malonus
(Nors mes nepasižinom ligi tolei),
Ir laiptai šie lyg patys neša mus.

Tad pašnekėsim kaip draugai ar broliai.
Ir dovanok, jei drįsiu sau bent kiek
Atleisti žąslus. Kaip tu čia papuolei?

Nejau nuėjo išmintis perniek,
Kad tavo sielą godulys apniko?
To negaliu suprasti, patikėk“.

Šią trumpą kalbą Stacijus sutiko
Šypsniu. „Aš tavo meilę man — jaučiu,—
Atsakė jis,— net ir iš to dalyko.

Žmogus nemaža regi paslapčių,
Kurių apgaulią išorę temato,
Bet neįžvelgia jų gelmių pačių.

Mane išvydęs tarp vėlių šio rato,
Tu, jei neklystu, pamanei tuoj pat,
Jog prieš tave — auka šykštumo reto.

Šios ydos neturėjau niekuomet,—
Su tais, kurie jos laikės įsikibę,
Aš daug šimtų saulėgrįžių pagret

Kenčiau kaip tik už josios priešingybę.
Gerai, kad perpratau anuo metu
Teisėtą tavo pošūkio rūstybę:

‚Garbingas aukso alki, ko gi tu
Nesuvaldai širdžių?‘, nes gaučiau risti
Dabar uolas kaip tūkstančiai kitų.

Kai pastebėjau aš, kad veltkleidystė
Sparnų suglaust nemoka, iš širdies
Keikte prakeikiau savo beprotystę.

Daug prisikels tų plikšių po mirties,
Kurie nė nenumanė, kaip man dingos,
Sunkumo savo nelemtos kaltės.

Dvi nuodėmes, iš pažiūros skirtingas,
Bet dygstančias iš tų pačių šaknų,
Ištiks vienodas galas pražūtingas.

Dėl ko aš atsidūriau tarp anų
Šykštuolių, nors ir šykštumu nedėtas,—
Dabar tau bus, tikiuosi, numanu“.

„Bet kai Jokastės ašaras pralietas
Ir kovą jos sūnų tu dainavai,—
Atsakė jam bukolinis poetas,—

Iš mūzos tavo sprendžiant, nebuvai
Tikėjimo pasiekęs, o be jojo
Mūs neišgano nė geri darbai.

Tad kas tau tikrą šviesą dovanojo,
Kad savo burę nukreipei į tą,
Kursai žmonių vien sielas težvejojo?“

„Versmėj Parnaso, tavo įkvėpta,
Mana dvasia,— jis tarė,— sėmės peno
Ir praregėjo, dievo apšviesta.

Buvai lyg tas, kurs už pečių gabena
Žibintą, ir, nors pats jis — tamsoje,
Kiti juo seka. Man lig šiol skardena

Tava giesmė: ‚Tiesos viešpatija
Atgimsta, aukso amžiaus laukia žmonės,
Nužengia iš dangaus gentis nauja’.

Tik per tave aš — dainius ir krikščionis!
Štai dar keli spalvingi piešiniai
Iš mano žemiškos trumpos kelionės.

Pasaulis buvo pilnas jau seniai
Tikėjimo gaivaus, kurį pasėjo
Apvaizdos amžinos pasiuntiniai.

Minėti tavo žodžiai taip skambėjo,
Kaip jųjų mokslas, ir aš vis tankiau
Lankydavau ne vieną jų skelbėją.

Kone šventais tuos vyrus aš laikiau
Ir, kai Domicianas engt juos ėmė,
Slapta ir pats jų ašarom verkiau.

Ligi mirties mana širdis juos rėmė,
Jų tiesumu žavėjos — ir menkai
Į kitą kokią sektą kreipė dėmę.

Manoj poemoj graikiški pulkai
Dar prie Ismeno ir Asopo traukė,
Kai priėmiau aš krikštą, bet ilgai

**Nešiojau viešumoj pagonio kaukę,
Ir už tatai ketvirtame rate
Manęs klajonė keturamžė laukė.**

**Bet tas, kuriam tu kelrode žvaigžde
Kadais buvai, žinoti pageidautų,
Kur — požemy ar kitame krašte —**

**Cecilijus, Terencijus su Plautu,
Kur Varijus yra, paaiškink tu,
Idant liežuvis veltui nemaldautų“.**

**„Jie,— tarė vadas,— kaip ir aš, kartu
Su Persijum, draugijoj didžio graiko,
Kurį iškėlė mūzos virš kitų.**

**Ties pragaro anga mus dievas laiko,
Kur mintyse Parnasan toliman
Mes grįžtame, suėję laiks nuo laiko.**

**Ten Euripidas, Agatonas, ten
Senasis Antifontas, Simonidas
Bei daug viengenčių jų, brangių ir man.**

**Ten vargšė Antigonė, vėl išvydus
Ismenę, žemėn žiūrinčią liūdnai,
Argėja ir Deifilė ten atklydus,**

**Tiresijo duktė jauna tenai,
Deidamija, Tetidė, Hipsipilė,
Kurias tu ne blogiau kaip aš žinai“.**

**Jau laiptai baigės; lig viršaus pakilę,
Poetai žengė atvira vieta
Ir vėl aplinkui dairėsi pritilę,**

**O jau dienos tarnaitė ketvirta
Paliko saulės grįžulą liepsnotą,
Ir kinkėsi skubiai darban penkta,**

**Kai balsą savo kelrodžio galvoto
Aš išgirdau: „Paspauskim dešinėn
Ir eikime, kaip buvo užsimota“.**

Sugrįžę vėlei įpročio tėkmėn
Ir nepažeidę Stacijaus troškimų,
Mes leidomės toliau visi išvien.

Jie pėdino pirma, o aš pavymu
Sekiau juos ir klausiausi įdėmus
Poezijai naudingų patarimų.

Ūmai iškilęs medis priešais mus
Nutraukė jųdviejų malonią šneką;
Jis buvo pilnas vaisių ir kvapnus

Ir, kaip kad eglė nuo šakos į šaką
Aukštyn siaurėja,— tas platėja vis;
„Nelipkit į mane!“ — jis, rodos, sako.

O iš kairės nuo kalno uolomis
Ant lapų jo vešlių šaltinis krito,
Juos vilgydamas savo srovėmis.

Nustebinti to vaizdo nematyto,
Sustojom netolies; ir tankmėje
Suskambo: „Neragaukit peno šito!“

Ir dar: „Mielaširdinga Marija
Netroško lėbaut, o palaimos gėrio
Svečiams linkėjo Kanos puotoje.

Romėnės gryną vandenį tegėrė;
Danielius nesirūpino pilvu,
Bet užtatai kiek žodis jojo svėrė!

Kai aukso amžius tarp žmonių laisvų
Klestėjo, gilės alkulį malšino,
Versmių nektaras — troškį mūs tėvų.

Skėriais ir medumi tesimaitino
Šventasis Jonas tyruos kažkada;
Visa didybė dvasios jo lobyno

Mums Evangelijoje palikta“.

XXIII GIESMĖ

Žvelgiau sustojęs į šį keistą medį,
Kaip žiūri paukštinėtojai seni,
Medžioklėje gyvenimą praradę.

Bet tas, kurio šlovingam asmeny
Turėjau tėvą, tarė: „Nė minutės
Tuščiom negaišk, sūnau. Ko tu neini?“

Ir tuoj akis atgręžęs ir sukrutęs,
Aš paskui juodu nusekiau kukliai,
Nuo jų kalbų protingų vėl atkutęs.

Staiga graudingas choras pakelėj
Pragydo: „Lūpas mums atverki, dieve!“
Ir, šauksmo to sujaudintas giliai,

Tariau: „Ką aš girdžiu, gerasis tėve?“
„Tai vėlės,— man atsakė jis,— kurios
Dar atgailos dygliuotą rūbą dėvi“.

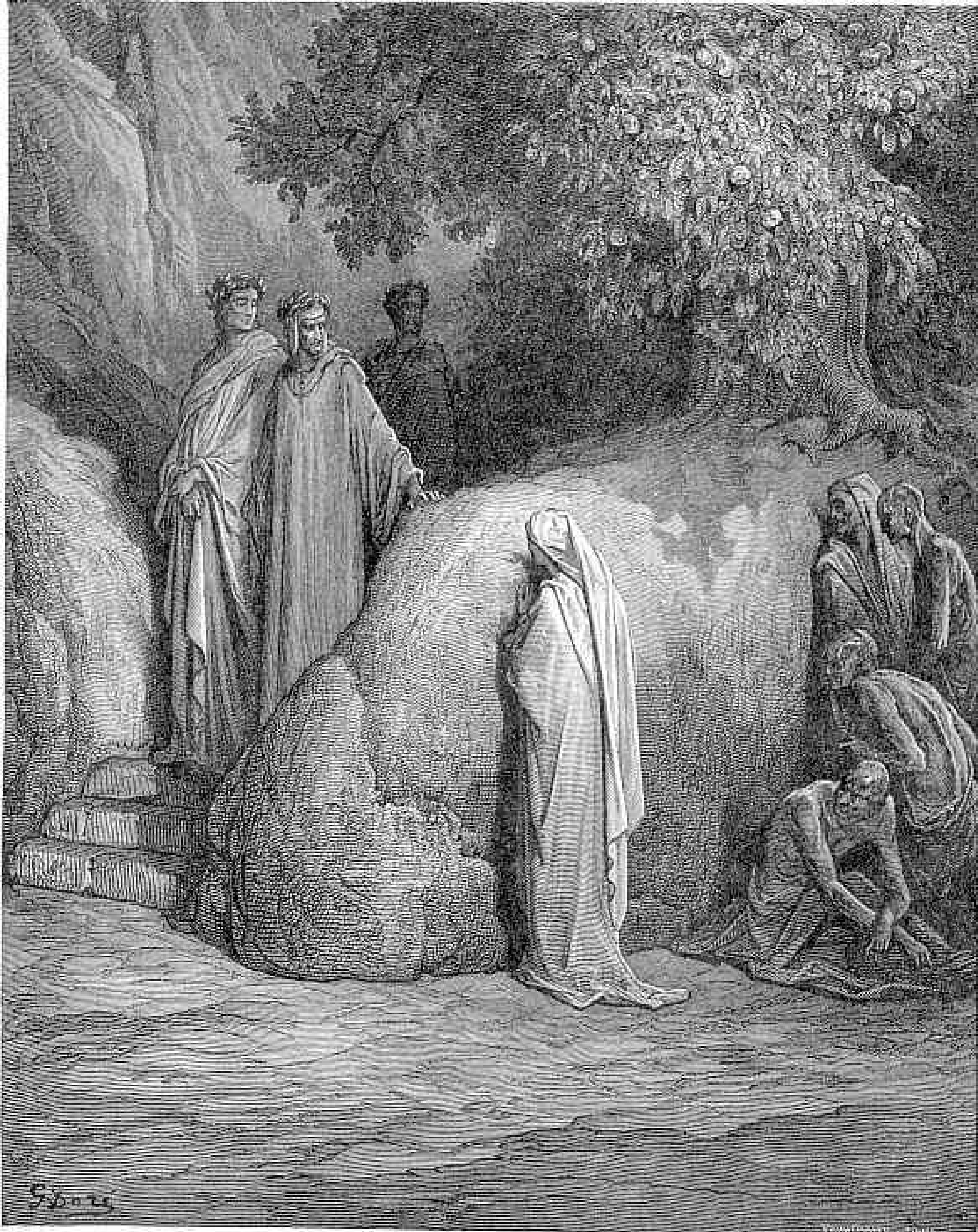
Kaip piligrimai po dienos kaitrios
Į nepažįstamą kely pažiūri
Ir jau nebesidairo atgalios,

Taip, susispietę į nebylų būrį,
Mus pasivijo šmėklos — ir skubiai
Toliau pro šalį spūdino paniurę.

Spingsėjo akys jųjų lyg duobėj,
Subliūškę ir pilki skruostai blyškavo,
Ir oda groblus dengė joms glebiai.

Kai alkis Erisichtoną kamavo,
Taip klaikiai neatrodė jis, deja,
Nors ir iš bado galo vos negavo.

„Štai tie,— man dingtelėjo galvoje,—
Kurie tik tik Jeruzalėj nežuvo,
Kai užkapojo sūnų Marija!“

G. Doré

Lyg be akių žiedai — jų akys buvo;
Kas regi OMO bruožuose žmonių,
Tam įskaityti M čia nieks nekliuvo.

Kaip įtikėt be žodžių svaresnių,
Jog taip jas nustekeno vaizdas vienas
Gaivaus vandens ir obuolių kvapnių?

Lyg pritrenktas kokios kraupios naujienos,
Veizdėjau aš į kaulėtas rankas,
Nušerpetojusias vaiduoklių strėnas.

Ir štai iš kaukolės gelmių kažkas,
Vyzdžius įsmeigęs į mane, sušuko:
„Kas atnešė tave į šias vietas?“

Ir nors jo veidas lyg aptrauktas rūko
Blykšojo man,— aš sugavau balse
Tatai, kas išorėj seniai išbluko.

Ši kibirkštėlė ugnimi šviesia
Išsiplieskė, ir it pro šydą kokį
Išvydau aš Forezę mintyse.

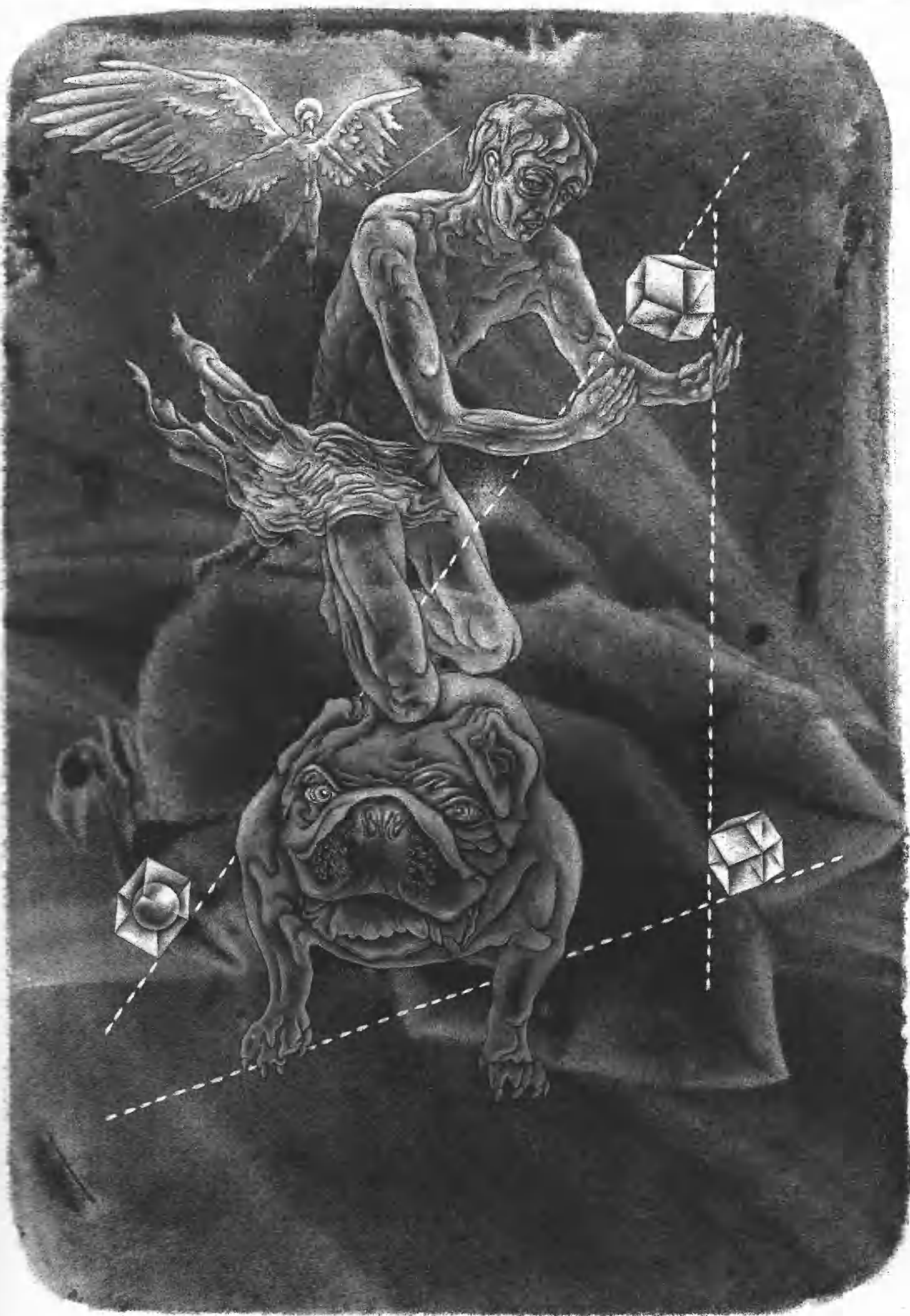
„O,— ėmė jis maldauti,— nesijuoki,
Kad mes tokie nušašę ir liesi,
Ir mus iš nustebimo išvaduoki!

Mana širdis gal pernelyg smalsi,
Bet įdomu, kas šitie du šešėliai,
Kurių čionai tu lydimas esi?“

„Negyvą tavo veidą,— vargšei vėlei
Tariau aš,— apraudojau ne laiku,
Nes verkti man šiandieną noris vėlei

Ir aš kantrybės jau nebetenku
Patirti, kas jus šitaip išdžiovino.
Kam kitkas rūpi, tam kalbėt sunku“.

„Anas vanduo ir medis prie uolyno,—
Atsakė ji,— tuos žmones ir mane
Apvaizdos lėmimu taip nukankino.

Visa ši gailiai giedanti minia
Už tai, kad pilvui pataikavo baisiai,
Čia atgailauja ašarų klane.

Skaidrus šaltinis ir kvapingi vaisiai,
Apėjus kalną šitą, vėl kamuos
Be saiko, jei kadaise jo nepaisei,

Ir suksi vėl prie lapų žalumos
Ir, leipdamas iš troškulio ir bado,
Vilties kančioj ieškosi,— ne džiaugsmuos:

Juk šen link ta pati valia mus veda,
Kuri ir Kristų vedė, kai ‚Eli'
Prieš mirtį šaukė jis beveik be žado".

Aš jam tariau: „Paaiškink, jei gali:
Nė penkeri dar metai nepraskrido,
Kai nėr tavęs mirtingųjų šaly;

Jei sielvartas, kurs dvasią mūsų gydo,
Tavy atbudo pernelyg vėlai
Ir tu nesibodėjai savo yda,

Tai kaipgi čia iš karto pakliuvai?
Argi už laiką, žemėj nugyventą,
Ten, apačioj, atvargt neprivalai?"

„Taip greit apleidau ilgesingą krantą
Tik Nelos vien dėka,— atsakė jis,—
Tai ji bausmės pelynų taurę šventą

Pasaldino man savo maldomis,
Kurios, ne vieną nugalėję kliūtį,
Aukštyn mane ištraukė skubomis.

Brangi našlelė mano turi būti
Juo malonesnė dievui, kad viena
Beliko ji tenai tokia gerutė.

Sardinijos Barbadžoje pana
Ar moteris atrodo man skaistuolė
Prieš tas, kurių Florencija pilna!

Padaręs ateitin mažytį šuolį,
Aš jau regiu tą laiką prieš save,
Kai iš visų sakyklų, mielas broli,

Paskelbta bus, užtikrinu tave,
Jog florentietėm draudžiama, taip bjauriai
Spenius išvertus, vaikščioti gatve.

Nejaugi rėkti reikia kokiai maurei,
Kad ji nuogų nerodytų krūtų,
Ir už tatai ją persekioti žiauriai?

Jei tos begėdės jaustų šiuo metu,
Kas laukia jųjų ir kaip dienos bėga,—
Kaukte užkauktų visos jos kartu,

Nes, jei turiu aš pranašišką jėgą,
Jos verks greičiau, nei prasikals barzda
Tiem, kas dabar lopšelyje dar miega.

Bet pasakyk, ką reiškia ši juoda
Dėmė, kuri prie tavo kojų tįso
Ir baido mus?“ Aš jam tariau tada:

„Galbūt jau tavo atminty išblyso
Niūroki mūsų praeities vaizdai,—
Tuomet neverta žadint jų iš viso.

Šis mano kelrodis, kurį matai,
Mane anądien atsikviesti teikės,
Kai pilnas mėnuo degė ten, aukštai,

Ir aš, tamsybę požemių įveikęs,
Tol gyvas žingsniavau tarp negyvų,
Kol šičia po klajonės trumpalaikės

Įkopiau su geruoju vadovu
Ir kalną apsukau, kur išsitiesia
Tiek daug širdžių kliaudingų ir kreivų.

Jo žodžiais tariant, mudu eisim dviese,
Kol susitiksim su Beatriče;
Toliau vienam keliauti man reikėsią.

Vergilijus (antai jis stovi čia)
Taip man yra pasakęs; dėl šio kito,
Kuriam ilga pasibaigė kančia,

Ką tik lingavo gaugarai granito“.

XXIV GIESMĖ

Kalboms netrukdė žingsnis, žingsniui — kalbos,
Ir eiklios kojos nešė mus keliu
It vėjas laivą be irklų pagalbos.

O akys išsigandusių vėlių,
Kurios lyg dukart mirusios atrodė,
Mane stebėjo iš duobių gilių.

Atgaudamas pirmiau pradėtą žodį,
Tariau: „Turbūt iš pagarbos kitam
Anas tiek laiko gaišti nesibodi.

Bet kur, sakyk, Pikarda? Man, gyvam,
Norėtųs vieną kitą įžymybę
Surasti šiam būry nepaprastam“.

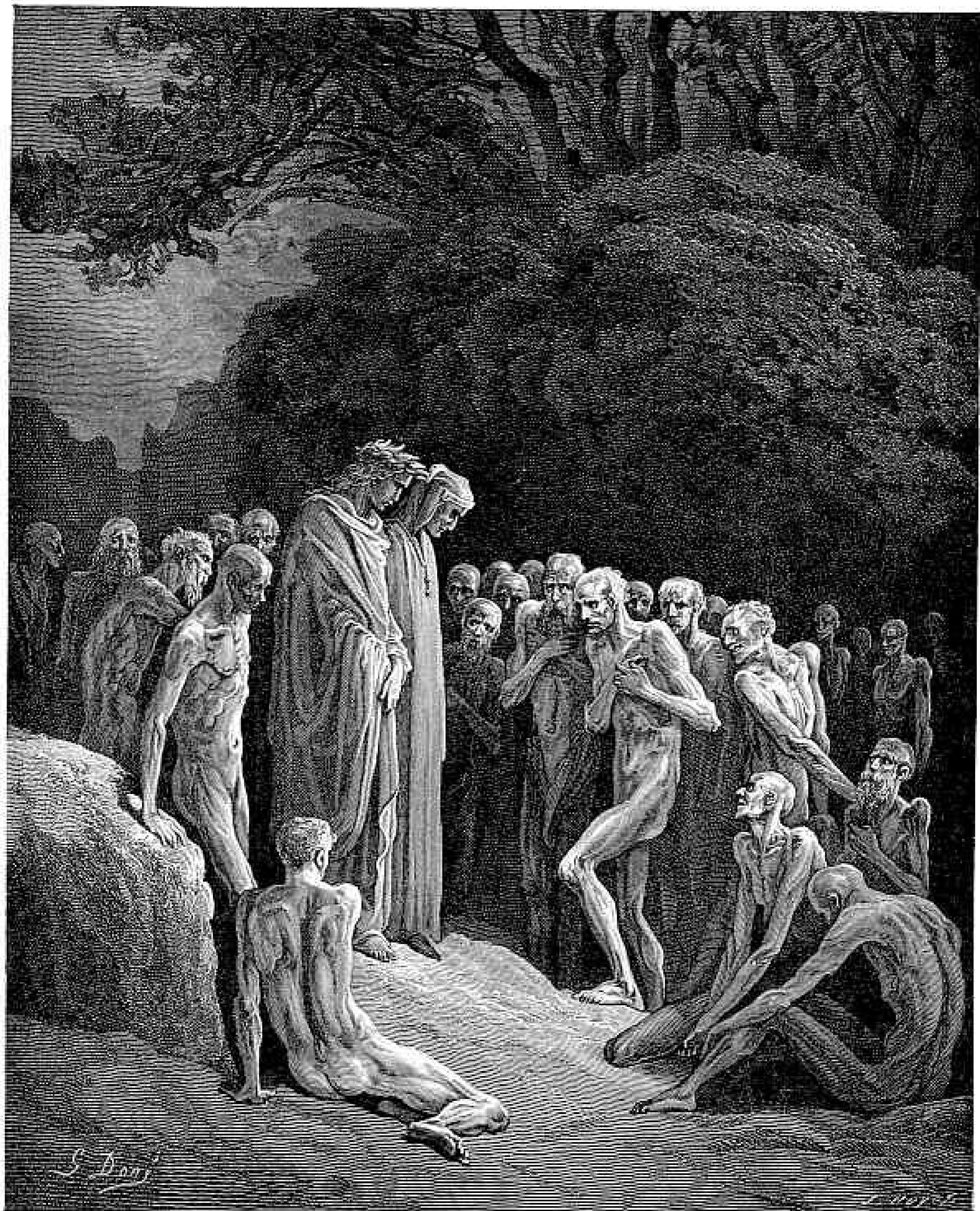
„Sesuo manoji, su kurios grožybe
Galėjo lenktyniuot gerumas jos,
Olimpe džiaugias dangiška ramybe“.

Taip taręs, tęsė: „Nėr prasmės jokios
Vardus tau slėpti; čia kiekvienas junta,
Kad nieks jo atpažinti nevalios

Po tokio pasninko... Štai Bonadžunta
Iš Lukos (jis parodė man pirštu);
O tas, kuriam labiausiai dantys šunta,

Galva bažnyčios buvo tarp kitų;
Jisai iš Turo; liūdna jam be vyno
Ir be Bolseno ungurių karštų!“

Tenai jis dar ne vieną pavadino,
Ir šmėstelėjo džiaugsmas jų veidais.
Mačiau šešėlį Pilos Ubaldino,

G. Doré

Kurs judino įkritusiais žandais,
Ir Bonifacą, vyskupą, kurs peno
Ne vien tik dvasiai teikdavo kadais.

Ten buvo ir Markezė, kurs gyveno
Forli ir tiek išlakdavo iškart,
Kad jam pagirdyti reikėjo tvano...

Kiekvieną stengiaus akimi pasvert
Ir tą pasirinkau, kuris iš Lukos
Atklydo čion ir troško žodį tart.

Jutau, kad vardas kažkokios Džentukos,
Kurį jisai švagždėjo nuolatos,
Jam ant sukepusio liežuvio sukos.

„O, vėle, pasiilgusi šnektos,—
Kreipiausi aš,— jei ką sakyt rengies tu,
Kalbėk aiškiau, kad būtų mums naudos“.

„Yra mergaitė, puošmena to miesto
Taip keikiamo, kur aš gimiau. Linkiu,
Kad ir tave jos šypsena apšviestų,—

Atsakė šmėkla man.— Šventai tikiu,
Jog mano bylą švokščiančią ir gailią
Laikysi greit numatymu puikiu.

Bet ar ne tu davei mums naują eilę
Dainų? Aš jų nepamiršau pradžios:
'Jūs, moterys, kurios suprantat meilę'!“

Tariau: „Kai meilės įkvėptas jaučiuos,
Klausau jos balso slapto ir iškloju
Tatai, kas plaukia iš širdies pačios“.

„Matau,— atsakė jis,— kuo negaluoju,
Dėl ko Gvitonė, mes su Notaru
Vis tebegiedam stiliumi senuoju.

Mat jūsų plunksnos gyvu dar garu
Išlieja posmais kuždesį pajautų,
O mums tatai atrodė neoru.

Toks mūsų stilius. Tas tuščiai gudrautų,
Kas neigtų tiesą". Čia nutilo jis,
Idant patenkintas toliau keliautų.

Ir kaip kad gervių klykiančių būrys
Žiemoti išsiskubina prie Nilo,
Kur jų vora ilgai dar oru skris,

Taip tie lengvi šešėliai lėkt sukilo
Ir, geismo gaivalingo pagauti,
Pirmyn sukrutę lyg dilte sudilo.

Kaip tas, kuriam pakinkliai pakirsti
Nuo bėgsmo, kriogauja, sustabdęs greitį,
Ir lūkčioja, kol jį aplenks kiti,

Taip, kol tenai kulnus draugai jo raitė,
Forezė žengė su manim lėtai
Ir tarė: „Ar beteks mums vėl sueiti?"

„Aš nežinau, ar veikiai šie krantai,—
Jam atsakiau,— mane pašaukt nusprendė,
Bet mano siela geidžia jų karštai,

Nes miestas, kur gyvent man lemta šiandie,
Netrukus pats savaime subyrės —
Taip nedorybėj žmonės jo paskendę".

„Keliauk,— jis tarė,— Uodega žvėries
Jau velka tą, kas dėlei visko kaltas,
Į prarają, kurioj jis žūt turės.

Žvėris nerimsta, lekia kaip įgeltas,
Ir mėtosi anas — aš jau matau —
Kanopom jo įdūkusiom sumaltas...

Jei knygą ateities aš įskaitau,
Tai dangui neilgai ratuot beliko,
Kol paaiškės, ką pranašauju tau.

Dabar sudie. Taip žengdamas iš tyko,
Nemaža laiko prarandu, o čia,
Deja, neduoda niekas jo už dyką".

Kaip raitininkas, jojantis risčia,
Nuo pulko atsiskyręs, žirgą savo
Į mūšį varo zovada sparčia,

Taip jis tolyn nuo mūsų nugaisavo,
Ir liko su manim tie patys du,
Kurių vardai pasauly viešpatavo.

Kai jau tarp mūsų buvo gan atstu
Ir jį pagauti akimis man sekės
Tiek pat, kiek prasmę jo šnekos — protu,

Iškilo kitas medis tankiašakis,
Kuris už pasukimo netolies
Dunksojo vaisiais kvepiančiais aptekęs,

Ir aš stebėjau žmones iš šalies,
Kurie, link jo rankas iškėlę, klykė
It vaikiščiai kvaili, kai, stiebdamies

Prie to, kurs gerą žada jiems laimikį,
Supuolę krykščia, bet anas bukliai
Jį kilstelėja vis aukščiau kas sykį.

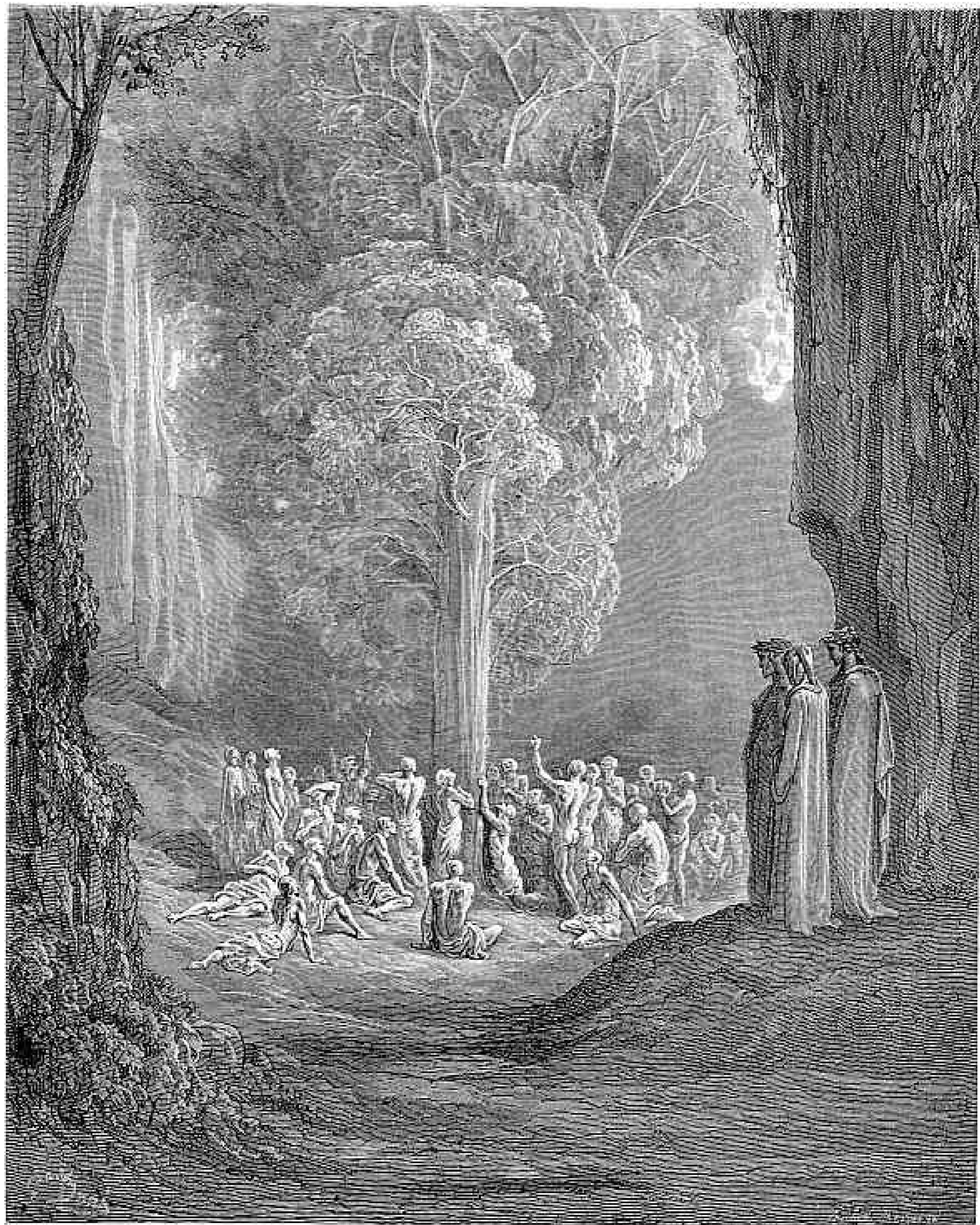
Kai jie, privargę veltui pakelėj,
Nuėjo, mes prislinkom prie kamieno,
Kuris verksmų nepaisė atkakliai.

„Toliau žygiuokit! Palei šitą sieną —
Augmuo to medžio, nuo kurio Ieva
Sau nusiskynė obuoliuką vieną“.

Drauge su lapų malonia gaiva
Tokie ten žodžiai sklido, ir aplinkui
Pasukom visi trys erčia laisva.

„Žinia, kas buvo riaušių kaltininkai,
Kada Tesėją perpykdė girti,—
Suskambo vėl,— dvikūniai smarkininkai.

Išlepę žydai puolė gert klūpsti,
Kai jų madianitai laukė slėny
Ir buvo Gedeono atstumti“.

Taip traukėme pirmyn uolų pavėny,
Galvodami, kokia bausmė skirta
Už pilvui pataikavimą kasdienį;

Paskui, stebėdamies žosme slapta,
Vidukele pačia daugiau kaip mylią
Vieni žingsniavom eigastim lėta.

Staiga išgirdom: „Ko jūs taip pritilę?“
Ir krūptelėjau it bailus žvėris,
Kada nutvieskia žaibas tamsą gilią.

Pakėliau galvą; net žaizdre žėrįs
Metalas arba stiklas netviskėjo
Dar niekad taip stipriai kaip tas, kuris,

Prieš mus ūmai suspindęs, prakalbėjo:
„Čia kopiama aukštais keliais tiesos
Į amžinos ramybės empirėjų“.

Apžilpo mano akys nuo šviesos,
Ir aš sekiau pėdom brangių poetų
Lyg tas, kas eina vedamas klausos.

Kaip, džiaugdamasis gegužiu saulėtu,
Vėjelis dvelkia paryčiu dažnai
Kvapais žolynų ir lankų gėlėtų,

Taip ir tada neregimi sparnai,
Ambrozijos paskleidę aromatą,
Prieš kaktą plastelėjo man tenai;

Ir išgirdau: „Laimingas tas, kas mato
Ir ugdo dvasios gėrį, kas laiku
Pilvapenystės jungu nusikrato

Ir alkį numalšina su saiku“.

XXV GIESMĖ

Skubėjom, nes, kaip rodė kalno šonas,
Jau saulė persiskyrė su Tauru,
Kuriam atliepia šiaurėj Skorpionas.

G. Doré

H. PISAN

Lyg tas, kuris nevaromas varu
Į tikslą, nuo pat pradžių numatytą,
Ryžtingai eina pats žingsniu tikru,

Mes trys pratėgiui, vienas paskui kitą,
Į viršų laiptais kilome siaurais
Per atsivėrusios angos granitą.

Kaip kad gandriukas mosteli sparnais,
Bet glaudžiasi prie šilto lizdo vėlei
Ir susigūžęs bijo krustelt jais,

Taip, žybtelėjęs vienai valandėlei,
Negimęs žodis blėso man tuojau,
Vos tik užgesus geismo kibirkštėlei.

Ir, spėriai tebežengdamas toliau,
Vergilijus pasakė: „Savo lanką
Įtempęs, šauti ryžkis pagaliau!“

Pajutęs, jog kantrybė mano senka,
Tariau: „Jei maisto joms nereik visai,
Kodėl gi šitos vėlės taip sumenko?“

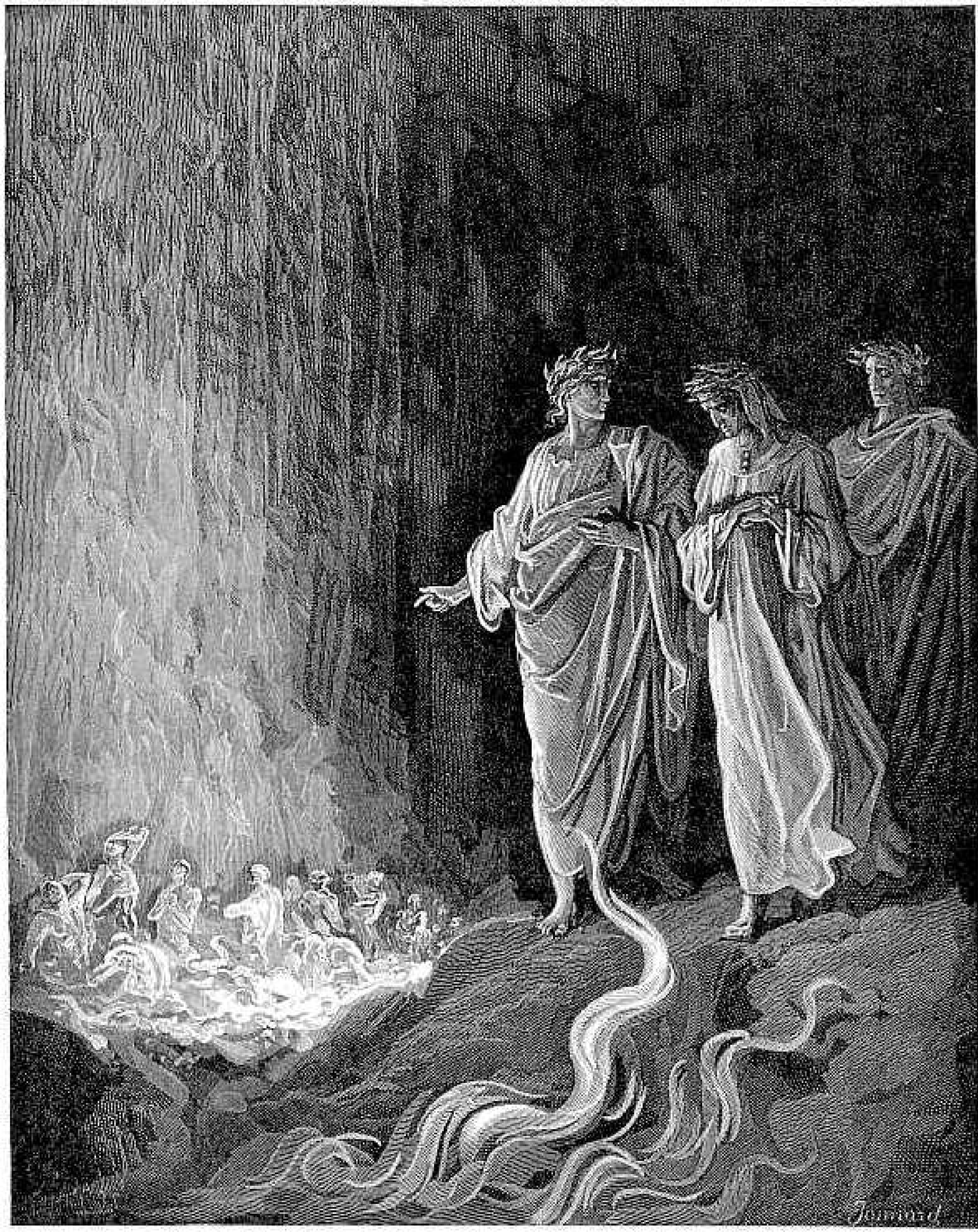
„O Meleagras? Tu gal pamiršai,—
Atsakė mano kelvedys,— kaip degė
Iš vieno su nuodėguliu jisai?

Jei veidrody žmogus ryškiausiai regi
Kiekvieną savo mostą visada,—
Ką reiškia tai, ar pagalvojai? Negi

Neaišku tau? Tiek to, maža bėda;
Aš Staciją norėčiau paprašyti
Pagalbos, kad užgytų tau žaizda“.

„Kaip leistis man į tokią aukštą sritį
Akivaizdoje tavo? — tarė jis.—
Sava valia nedrįsčiau to daryti“.

Paskiau jis tęsė: „Jei visas mintis,
Kurias dabar išdėsiu, tu sugausi,
Tai atsiskleis tau daug ko priežastis.

Sūnau, mūs kraujo ištekliai geriausi,
Išlikę gyslose nesugerti
Lyg neliesti patiekalai brangiausi,

Įgyja galią nuostabią širdy
Gyvybę teikti kūnui, kur jie sklinda,
Nes kiekviena ląstelė pavaldi

Vien jam; šis kraujas persikošęs krinta
Ton vieton, iš kur išteka slaptai
Į svetimą, gamtos jam skirtą indą.

Čia jungiasi du priešingi pradai,
Tas — vykdytojas, o anas — kūrėjas,
Aukščiau buveinę turintis; ir štai

Pirmasis, su antruoju susiliejęs,
Paverčia gyvio būsimo mase
Tą skystį, kurs yra sugumulėjęs.

Stiprusis pradas tampa greit dvasia,
Kuri nuo augalų gimties tuo skirias,
Kad jos esybė bręsta veiksmuose,

Nes tai, ką gemalas yra patyręs,
Tarytum jūrų grybas junta ji
Ir skuba prisiimti arba spirias.

Taip auga, plečias ta galia gaji,
Kuri našioj širdy nuo seno tūno,
Taip gymio bruožai vystosi nauji;

Bet kaip žmogus išrieda iš gyvūno,
Tatai ne tau vienam, bet ir kitam,
Galvotesniam, sunku suvokti būna,

Jei tik jam rodos, kaip išminčiui tam,
Jog siela atsieta nuo proto gryno,
Nes joj, girdi, nėr vietos pastaram.

Bet tas, kas ilgisi tiesos, lai žino:
Vos gemalas sukruto tamsoje
Ir smegenis gamta jam subrandino,—

Praamžis, tai pajutęs danguje,
Taip džiaugias dovana rečiausio meno,
Jog naują sielą įkvepia į ją;

Ir štai dvasia viltingai suspurdeno
Ir į save jau traukia visa, ką
Tik jaučia ar pagauna: ji gyvena!

Jei dar neaiški tau mana šneka,
Tai pažiūrėk, į kokią jėgą svaigią
Paverčia saulę vynuogių sunka.

Kai Parkos savo giją verpti baigia,
Žmogaus mirtingo siela nemari
Iš kūno išlekia lengviau už snaigę;

Jinai — laisva nuo pojūčių, skaidri,
Bet atminties galia joje aštrėja,
Valia ir protas — viskam atviri;

Ir taip ji oru stebuklingai skrieja,
Kol nukrenta ant vieno iš krantų,
Kur jos tikrasis kelias išryškėja.

Čia, apskriesta nematomu ratu,
Vėl ima iš vidaus ji spinduliuoti
Lyg žemiškoj būty. Ir tuo metu —

Kaip susitvenkę gurulai garuoti,
Kurie nuo vieno spindulio staigaus
Varsom visokiom pradeda švytruoti,—

Taip, susiklosčius povyzai žmogaus,
Apgaubusi ją glaudžiai oro skraistė
Pirmykštį jos pavidalą įgaus.

Kaip paskui liepsną vaikščioja pašvaistė,
Taip paskui dvasią vaikščios amžinai
Jos atvaizdas, kuris neišsisklaistė

Ir lyg šešėlis pasiliks čionai,
Kad jo dėka galėtų jaust, regėti
Ir būti regima pati jinai.

Užtat mes juoktis mokam ir kalbėti,
Užtat čia mūsų atdūsius, verksmus
Tolydžio girdi atskardžiai uolėti.

Visus mat sielos norus bei jausmus
Atspindi ir šešėlis; štai dėl ko tu
Stebėjais taip, žiūrėdamas į mus".

Žygiavome tolyn keliu vingiuotu,
Kol pagaliau, pasukę dešinėn,
Mes atsidūrėm ties kriaušiu liepsnotu,

Kur veržiasi iš kalno pakelėn
Ugnis, bet vėjas nuo bedugnės pučia
Ir jos neįsileidžia pragarmėn.

Net žąsele mums buvo eit baisu čia:
Galėjome į prarajos gelmes
Nuslyst nuo kryptelėjimo mažučio

Arba sudegt... Ir vadas tarė: „Mes
Įtempti turim vadeles kantrybės
Ir būt akylesni. Klausyk manęs".

„O, dieve, kurio gailestis beribis!" —
Ūmai giesmė atskrido iš ugnies,
Ir šonan pažvelgiau nesusigribęs.

Pro liepsną žengė vėlės netolies,
Ir mano žvilgsnis nejučia nuklydo
Nuo atkraščio armens prie pauolės.

Nutilus himnui, šauksmas tuoj pasklido:
„Aš vyro nepažįstu!" Ir lėtais
Balsais pritykęs choras vėl pragydo.

Po to suskambo: „Iš miškų kadais
Skaisčioji Artemidė lauk išvarė
Nešvankią nimfą". Sulig žodžiais tais

Giesmė atgijo, ir lyg susitarę
Balsai vėl garbstė žmonas padorias
Bei vyrus jų ir moterystę švarią.

Doré
PANNEMAKER-DOMS

Taip gieda, šaukia pro liepsnas kaitrias
Tie, kam žaizdas senas užgydyt reikia,
O kai savaime laikas tam pribręs,

Lyg nuo balzamo jausis jie pasveikę.

XXVI GIESMĖ

Kol pabriauniu mes vienas paskui kitą
Žingsniavome ir mano kelvedys
Juo sekti ragino, kaip jau sakyta,—

Įkaito mano dešinys petys
Nuo saulės, ir vakaris vaiskus mėlis
Atrodė visas baltumu švytįs.

Bet ten, kur krito nuo manęs šešėlis,
Šviesa aplinkui plieskė daug skaisčiau,
Ir tuo stebėjos keleivingos vėlės.

Jos tarp savęs kalbėjos vis karščiau,
Ir aš girdėjau, kaip viena pasakė:
„Tokių aš niekad šmėklų nemačiau“.

Tuoj kitos mano pusėn metė akį,
Ir keletas link mūsų vos ne vos
Priėjo pro liepsnas, kurios jas plakė.

„O, tu, žengiąs lėtai iš pagarbos
Kitiems ir atsidūręs šioj pakopoj!
Nepašykštėk man, degančiam, kalbos:

Jinai pravers ir visai mūsų kuopai,
Kuri jos laukia kaip gaivaus vandens
Ištroškę indai arba etiopai.

Sakyk, dėl ko tarytum nuo akmens
Atšoka spinduliai nuo kūno tavo,
Lyg dar negreit mirtis jį paklebens?“

Šit kaip mane viena vėlė maldavo,
Ir būčiau jai atsakęs būtinai,
Bet kitkas mano dėmesį pagavo.

Mat tuo pačiu ugnies taku tenai
Išvydau priešais traukiant naują vorą
Ir stabtelėjau, žvelgdamas liūdnai.

Lyg ilgą laiką nesimačius pora
Viena bučiuotis puolė su kita
Ir bėgo vėl, numaldžius savo norą.

Taip skruzdės susitikę kai kada
Snukučiais pasitrins, paklaus, kas gero,
Ir nuskubės jų virtinė ruda.

Nematoma jėga tuoj šmėklas varo
Tolyn, jos rauda, spaudžiamos bėdos,
Ir rėksmingiau vis burną atidaro:

„Sodoma ir Gomora!“ — šaukia tos;
Anos gi: „Karvėn lindo Pasifajė
Ir smaginos su bulium kitados“.

Kaip gervių pulkas neša savo deją
Saulėton dykumon, o jų seses
Kaitra negailestinga šiaurėn veja,

Taip dvasios graudžiai sveikino dvasias
Ir, atsiskyrę, vėl giedojo, klykė
Ir tęsė savo aimanas baisias.

Tačiau nebuvo iš tenai išnykę
Tos, kur taip geidė šnektelt atviriau,
Ir aš, ankstesnį norą jų dar sykį

Įskaitęs akyse, ramiai tariau:
„O, sielos, per žiaurias kančias į taiką
Žygiuojančios kas dieną vis tikriau!

Nei karšaties sulaukęs, nei prieš laiką
Į žemę aš neatguliau — ir čion
Mane jūs gyvą matote ir sveiką.

Einu į šviesą, aukštumon skaisčion,
Regėti tos, kuri miruoliui leido
Sėkmingai atkeliaut pakalnėn šion;

Aš jums linkiu greičiau prie dievo veido
Prikopt ir džiaugtis meile nekaltai,
Kuri dangaus didžioj šventovėj skraido.

Bet pasakykit, kad galėčiau tai
Vėliau raštu iškloti, kas jūs tokios
Ir kas anie greituoliai — ten, antai?“

Kaip koks laukinis, dar neatitokęs
Nuo miesto, kur atklydo iš kalnų,
Be žado stebi išmones visokias,

Taip žvelgė pulkas dvasių rūškanų;
Bet aukštas protas veikiai atsigodi
Ir nepasimeta nuo staigmenų;

Tad šmėkla, kur pirmiau smalsumą rodė,
Prašneko vėl: „Teisingai padarei,
Panūdęs čia išgirsti mūsų žodį.

Bėgliai tie sangulavo nešvariai;
Kaip žinom, Cezarį dėl šio dalyko
Vadino ‚karaliene’ jo kariai.

Todėl girdėjai tu, kaip jie sukliko
‚Sodoma!’, vėl pasmerkę iš širdies
Tai, kas juose dar neišdegę liko.

Nors mes nesutepėm savos lyties,
Tačiau, praradę žmogiškumo gėrį,
It gyvuliai gašlavom lig mirties,

Ir štai dabar, kai akys atsivėrė,
Mes minim tą, kur, guldama staban,
Sau tenkino aistras bjauriau už žvėrį.

Užtat, nors nepatekom pragaran,
Bet laižo mus ugnis. Kiekvieną vėlę
Įvardyti sunkoka būtų man.

Čionai regi tu Gvidą Gvinicelį;
Aš jau einu į galą atgailos,
Anksti pajutęs sąžinės kartėlį“.

Kaip kad prie savo motinos mielos
Kadais Toantas puolė ir Eunėjas,
Taip vos nepuoliau, persmelktas gėlos,

Prie to, kurį didžiuojuos paminėjęs,
Kurs buvo man ir gabesniems daugkart
Eilių meilingų pirmas įkvėpėjas.

Lyg nečias, garso negalįs ištart,
Į jį žvelgiau aš ir ėjau pašonėj,
Bijodamas į liepsną pasinert.

Paganęs akį šioj trumpoj kelionėj,
Nebeištvėriau ir šiltu žodžiu
Pasiūliau savo paslaugas maloniai.

Jisai atsakė: „Visa, ką girdžiu,
Į mano širdį taip giliai įkrito,
Jog Letoj nenuskęs, kaip aš jaučiu.

Tačiau paaiškink man, dėl ko žiūri tu,
Dėl ko kreipies taip švelniai į mane?
Kuo tiek pelniau garbės? Neslėpk man šito“.

Aš pasakiau: „Poezija švelnia:
Jos nė viena eilutė ir raidelė
Išblukt negali šių laikų mene“.

„Brolau,— jis tarė,— štai anas, prie kelio
(Ir jis parodė šmėklą man pirštu),
Geriau dar gimto žodžio grožį kalė.

Ir eilėse, ir prozoj tarp kitų
Nerasi jam lygaus. Limuzinietį
Vien mulkiai laiko pirmu poetu;

Kadangi ne per daug jie apsišvietę,
Tad ne protu vaduojas, o gandais
Ir dedas jo baisiausiai sužavėti.

Garsėjo ir Gvitonė juk kadais,
Kuris didžiausiu talentu vadinos,
Bet lenktyniaut su šaunesniais vardais

Nepajėgė... Jei taip, kaip sielos grynos,
Žengi laisvai į tyras buveines,
Kur Kristus pats yra galva šeimynos,

Tai vieną ‚Tėve mūsų' dėl manęs
Ten sukalbėk, bet galą nutylėki,
Nes nuo pagundų išvaduoti mes".

Paskui, kitus praleisdamas į priekį,
Lyg nerianti į dugną lydeka
Vėl dingo liepsnoje, kuri juos pliekė.

O aš prie to, kur pamačiau tik ką,
Priėjęs pasakiau, kad jį kaip dera
Pagerbti — per silpna yra šneka.

Ir tarė jis, išgirdęs žodį gerą:
„Širdinga jūsų pagarba vartus
Savaime mano sielon atidaro.

Aprauda čia beprotiškus metus
Arno, kuris per didį skausmą žada
Pasiekt laimingos ateities krantus.

Tad jei tave jėga aukštesnė veda,
Tu prisimink viršūnėje šventoj,
Kokiam varge jį tavo akys rado".

Ir atgailos ugny prapuolė tuoj.

XXVII GIESMĖ

Tada, kai saulė kopė dar į dangų
Tenai, kur mirė tas, kas leido ją,
Dienovidis tuo tarpu plaukė Gangu,

Ir skendo žvaigždės Ebro bangoje,
O čia diena į vakarą jau linko,—
Mes angelą išvydom kelyje:

Jis nuo liepsnų šion pusėn pasislinko
Ir laimę tiems, kurių tyra širdis,
Paskelbė balsas rojaus giesmininko.

„Toliau galės žygiuoti,— tarė jis,—
Tik tas, kas ugnyje bus apsivalęs.
Naujiems garsams atverkite ausis!“

Taip kreipės vykdytojas dievo valios,
Ir lyg negyvėlis, kurį užkas
Tuojau kapan, aš apmiriau išbalęs.

Palinkęs priešakin, tiesiau rankas
Ir, žvelgdamas į liepsną, vaizdavausi
Bausmingam laužui pasmerktas aukas.

Bet čia poetai mano mylimiausi
Atsigręžė. „Sūnau, nenusimink!
Tu ne į mirtį, tu kančion keliausi,—

Pasakė man Vergilijus.— Atmink:
Skraidei ant Geriono su manim tu,
Tad negi nepaslinksi rojaus link?

Žinok, jei tu ištrūktumei po šimto
Ar tūkstančio net metų iš liepsnos,—
Jinai tau nė plaukelio neatimtų.

Kad veltui sau neaušinčiau burnos,
Įkiški skverną savojo apsiausto
Į ugnį — ir jisai nesutvanos.

Pamudrink širdį, nerimo suspaustą,
Ir drąsiai eik pirmyn“. Bet aš jaučiau,
Kad mano ryžtą baimė tebekausto.

Tebestovėjau vietoj kaip anksčiau,
Ir kiek sumišęs tarė jis: „Štai siena
Tarp Beatričės ir tavęs. Greičiau!“

Kaip Piramas nuo Tisbės vardo vieno
Akis atmerkė, parblokštas mirties
Prie šilkmedžio paraudusio kamieno,

Taip į šią gyvą versmę išminties
Žvelgiau, išgirdęs vardą nemirtingą,
Kurs mano sieloj visada švytės.

Jis tarė: „Negi kojos tau aptingo?“
Ir šyptelėjęs linktelėjo man
It vaikui, kriaušę gavusiam sultingą.

Paskui jis pirmas įžengė žaizdran,
O Stacijus iš žodžių jo suprato,
Jog aš turėsiu antras eiti ten,

Kur buvo karšta taip, jog šiurpas krato
Mane lig šiol... Aš būčiau puolęs net
Į stiklo kunkuliuojančio verpetą!

Gerasis vadas stengėsi užtat
Primint man Beatričę ir kartojo:
„Štai, rodos, jos akis regiu“. Tuomet

Mums balsas pasigirdo, kurs giedojo
Anapus, ir ties pat taku stačiu
Į laisvę mes išnėrėme prie jojo.

Aš apakau nuo spindulių skaisčių.
„Ateikit, mano tėvo išrinktieji! —
Suskambo nuo uolyno pakraščių.—

Diena jau baigias, jau naktis artėja.
Paspartinti jums žingsnį pravartu:
Tamsa tolydžio vakaruos tirštėja“.

Mes kopėme tarp akmenų aukštų,
Ir tiesiai prieš mane šešėlis krito
Kaip paprastai saulėlydžio metu.

Dar palypėjom tarpekliu granito
Ir, juodai dėmei dingus priešaky,
Pajutome, jog saulė nusirito.

Kai horizonto juosta neryški,
Galutinai išblėsusi, prapuolė
Ir žemę apgaubė naktis nyki,

Laiptelis kiekvienam atstojo guolį,
Nes kalnas ir vėlyva valanda
Parklupdę būtų bet kurį narsuolį.

Kaip greitakojės ožkos kai kada,
Perdien gūbriais saulėtais prisilaigę,
Pavėsin traukiasi visa banda

Ir sodrią žolę gromuliuoti baigia,
Tuo tarpu kerdžius rymo ant lazdos
Ir saugo šone govėdą jų taikią,

Ar kaip piemuo atokiai nuo trobos
Lauke lig ryto sergi savo guotą,
Kurį nuo vilko gins jis ir globos,

Taip mes, pradėję žygį užsimotą,
Atrodėm ten — ožka ir du sargai
Siauroj angoj tarpukalnio uoloto.

Galėjau aš matyti neblogai,
Kaip žvaigždės aiškios, didelės plevena
Lopelyje dangaus; bet neilgai

Stebėjau vaizdą, mielą man nuo seno,
Nes paskendau netrukus sapnuose,
Kur ateitis dažnai prisivaidena.

Tą valandą turbūt kai rytuose
Skaisčioji Citerėja meilę savo
Ant mūsų liejo ugnimi šviesia,

Jauna gražuolė man prisisapnavo:
Ji vaikštinėjo pievoj tarp žiedų
Ir, skindama juos puokštėn, taip dainavo:

„Žinokite visi, kuo aš vardu:
Esu aš Lėja. Mano rankos pina
Vainiką iš gėlių, kurias randu.

Prieš veidrodį mane jos padabina;
Sesuo Rachelė nuolat veizdi vis
Į jo paviršių blizgantį ir plyną,

Grožėdamasi savo akimis;
Bet aš grožiuosi darbu; jai patinka
Žiūrėt, o man — darbuotis tylomis“.

Aš nė nepastebėjau, kad jau krinka
Nakties tamsa ir blaivosi dangus,
Pradžiugindamas eiklų keliauninką,

Kurs link namų žygiuoja vėl smagus.
Aušra nuvijo miegą, ir pakirdęs
Aš pamačiau pakirdusius draugus.

„Tas rojaus vaisius, kurs miruolių širdis
Savęsp taip traukia pro šakas painias,
Dabar tave, ištroškusį, pagirdys“.

Šit kaip, ramiai priėjęs prie manęs,
Vergilijus prašneko. Ar girdėjo
Kas nors naujienas tokias malonias?

Nuo šitų žodžių mano geradėjo
Aš pajutau nelyginant sparnus,
Ir geismas kopt kalnan padvigubėjo.

Kai laiptai atvedė į viršų mus,
Pažvelgęs nuo pakopos aukštutinės,
Pasakė man poetas prakilnus:

„Esi tu ugnį laikiną pažinęs
Ir amžiną; toliau, brangus sūnau,
Nesiekia mano akys pomirtinės.

Parodžiau visa, ką tik išmanau.
Sau į vadus paimki savo valią!
Tarpokšniai, kriūtys baigės, aš žinau.

Štai saulė prieš tave iš miego kelia,
Štai medžiai, gėlės ir žolių šimtai:
Čionai savaime jos be sėklos želia.

Kol pažiūrėt veidan galėsi tai,
Kuri mane su ašaromis kvietė,
Tu vaikščiok sau ar atsigulk minkštai.

Žvelk į mane tu kaip į pašalietį;
Tu laisvas, tu švarus — ir to gana.
Belieka man tave, o, florentieti,

Apvainikuot mitra ir karūna“.

G. Doré

Pannemaker Doms

XXVIII GIESMĖ

Apeit ištroškęs dieviškąjį mišką,
Kurio ūksmėn pro apdarus žalius
Saulėtekio pašvaistė blausiai tryško,

Aš nuo pakriaušės nukreipiau žingsnius
Gilyn į alką, kvepiantį lyg sodas,
Ir per žolynus sodrius ir švelnius

Bridau iš lėto gan ilgai, man rodos,
Ir glostė kaktą man be atvangos
Vėjelio dvelksmas lygus ir vienodas,

Kurs nuo šakos plazdeno ant šakos,
Ir virpančios viršūnės medžių sviro
Šešėlin kalno, nuplieksto aušros.

Bet, neišgąsdinti gaivaus zefyro,
Nubudę paukščiai nenutildami
Draugingai tęsė savo giesmę tyrą;

Jie naują rytą sveikino linksmi
Ir džiūgavo tarp lapų dar rasotų,
Kurie šlamėjo, jiems pritardami,

Kaip Kjasyje pulkai pušų šakotų,
Kada Eolas pietrytį tenai
Paleidžia, kad jis laisvėj paskrajotų.

Per tankumyną slinkdamas lėnai,
Tolyn vis yriaus, ir ištrūkt iš jojo
Nebūtų jau padėję nė sparnai.

Staiga upelis kelią man pastojo;
Jis bėgo, žolę lenkdamas kairėn,
Kuri jo pakraščiais vešliai kerojo.

Galėjai žvelgt laisvai pačion gelmėn,
Ir vandenys vaiskiausi mūsų žemės
Su juo nesusilygintų vis vien,

Nors nuo šešėlio visad jis aptemęs
Ir saulės ar mėnulio varsomis
Nežaidžia niekad jo bangelės ramios.

Aš peršokau per jį tik akimis,
Stebėdamas pavasarį gėlėtą,
Kurio valdom teškeno jo vilnis.

Ir kaip, išvydus vaizdą netikėtą,
Iš karto siela — nuostabos pilna,
Ir stingsta tuoj mintis, jo nugalėta,

Taip pamačiau aš moterį: viena
Ji, eidama iš lengvo, žiedus rinko,
Ir man girdėti buvo jos daina.

„O, moterie žavi, kuriai patinka
Glamonė meilės spindulių šiltų,
Jei nuojauta mana neapsirinka

Ir turi prasmę skaistis bruožų tų,
Prieik,— tariau,— pas šį upelį gryną,
Idant suprasčiau, ką dainuoji tu.

Esi man panaši į Prozerpiną,
Kai draug su puokšte ji neteko tos,
Kuri pagimdė ją ir užaugino“.

Kaip kad šokėja, pėdą prie pėdos
Priglaudusi, žeme gracingai slenka,
Taip, dilbindama žvilgsnį nuolatos,

Lyg pasvyravus valandėlę menką,
Ji tarp raudonų ir gelsvų gėlių
Artyn pasuko per žolėtą lanką,

Ir jau bemaž atrodė, kad galiu
Pagaut, ką sako žodis jos kiekvienas,
Ir pasidžiaugti balso varpeliu.

Kai, įstabias man nešdama naujienas,
Ji stabtelėjo ties upe pačia
Ir kilstelėjo prieš mane blakstienas,—

Vargu ar šitokia šviesa skaisčia
Veneros akys net tada švitėjo,
Kai sužeidė sūnus ją nejučia.

Anam krante slaptingoji skynėja
Šypsodamasi derino gėles,
Kurių toj žemėj niekas nė nesėjo.

Trys žingsniai ją teskyrė nuo manęs,
Bet Helespontas, matęs Kserkso gėdą
(Tegu ji baido širdis įžūlias!),

Leandrui teikė daug mažesnę bėdą,
Kai iš Abido Sestan plaukė jis,
Už tą, kuris sulaikė mano pėdą.

„Ši palaimingoji žmonių šalis
Tavęs dar nepažįsta,— ji pasakė,—
Ir jeigu mano draugiškas šypsnys

Nustebino truputį svečią akį,—
Paguodos psalmė gal tave apšvies:
Dėl to jos esmę būtinai atseki.

Tu, priešaky, kurs į mane kreipies,
Jei sužinoti dar ką nors tau knieti,
Aš atsakysiu be jokios gaišties“.

„Vanduo ir medžiai, taip moką šlamėti,—
Tariau jai,— verčia abejot mane
Tuo, kuo buvau aš linkęs patikėti“.

„Pasinaudojus tavo dvejone,—
Ji tarė,— aš praskaidrinsiu tau protą,
Kad veltui jo nedrumstų nežinia.

Praamžis davė gėrį neribotą
Visiem žmonėm ir pakvietė čionai
Į nepabaigiamą palaimos puotą.

Jei greit jiems baigės dangiški sapnai
Ir ašaros iš giedro džiaugsmo liko,—
Tegu dėkoja patys sau nūnai.

Nuo žemės ir vandens garai iš tyko
Link saulės nuolat kyla — ir idant
Jie neužtemdytų dausų vainiko,

Išdygo kalnas, ant kurio gyvent
Saugu, nes kam pavyko čion patekti,
Tam jie negali net prisivaident.

Bet oro bangos nepaliauja plakti
Ir, kliūčių nesutikdamos kely,
Aplink nuo amžių muša dieną naktį;

Todėl aukščiausioj gaugaro daly
Jų sūkurys medžius tolydžio lenkia,
Ir gaudžia ošia milžinai žali,

O jis tebelinguoja girią tankią
Ir, pasigavęs gaivią galią jos,
Toli kur norint švilpdamas nutrenkia;

Užtat ir jūsų žemėj, iš kurios
Gyvybė semias ir jėgų, ir maisto,
Tiek augmenijos klesti įvairios.

Kadangi taip yra, tad kas gi keisto,
Jei šen ar ten prasikala daigai?
Slapta jėga kur sėklų neiššvaisto!

Tu dar čionai nedaug ką aptikai,
Matyt rečiausių vaisių tau neteko,
Kurių pilni šie dyvini miškai.

Ir tas vanduo ne iš versmių čia teka,
Ne šalčio sutvenktų garų dėka
Jis sau lengvai, be šuolių, skina taką,—

Tasai upelis — dieviška sunka,
Kurią dosnumas viešpaties beribis
Dviem srautais lieja mylinčia ranka.

Vienoj srovėj mes savo nedorybes
Pamirštam, o antroj dvasia vangi
Išmoksta atsimint geradarybes.

Čia Letą, ten Eunoję tu regi;
Reik paragaut vandens ir to, ir kito,
Kad pasireikštų jo veikmė staigi.

Jo skonio žodžiais nieks neišsakytų!
Nors jau mana kalba beveik baigta
Ir, turi būt, patenkintas esi tu,—

Bet aš drįstu pridėti tau šį tą;
Tikiuosi, jog pateisins tokią drąsą
Manoji dovanėlė nelaukta.

Gal tie, kurių šlovė dar neužgeso,
Dainavo aukso amžių kitados
Ir šias vietas sapnavo ant Parnaso...

Gal buvo čia žmonijos nekaltos
Gegužis, noko vaisiai visokiausi,
Ir nektaru tekėjo upės tos“.

Atsisukau. Abu poetai klausė
Ir šyptelėjo, kai jinai gale
Maloniai pakuteno jųjų ausį.

O aš grožėjaus moterim dailia.

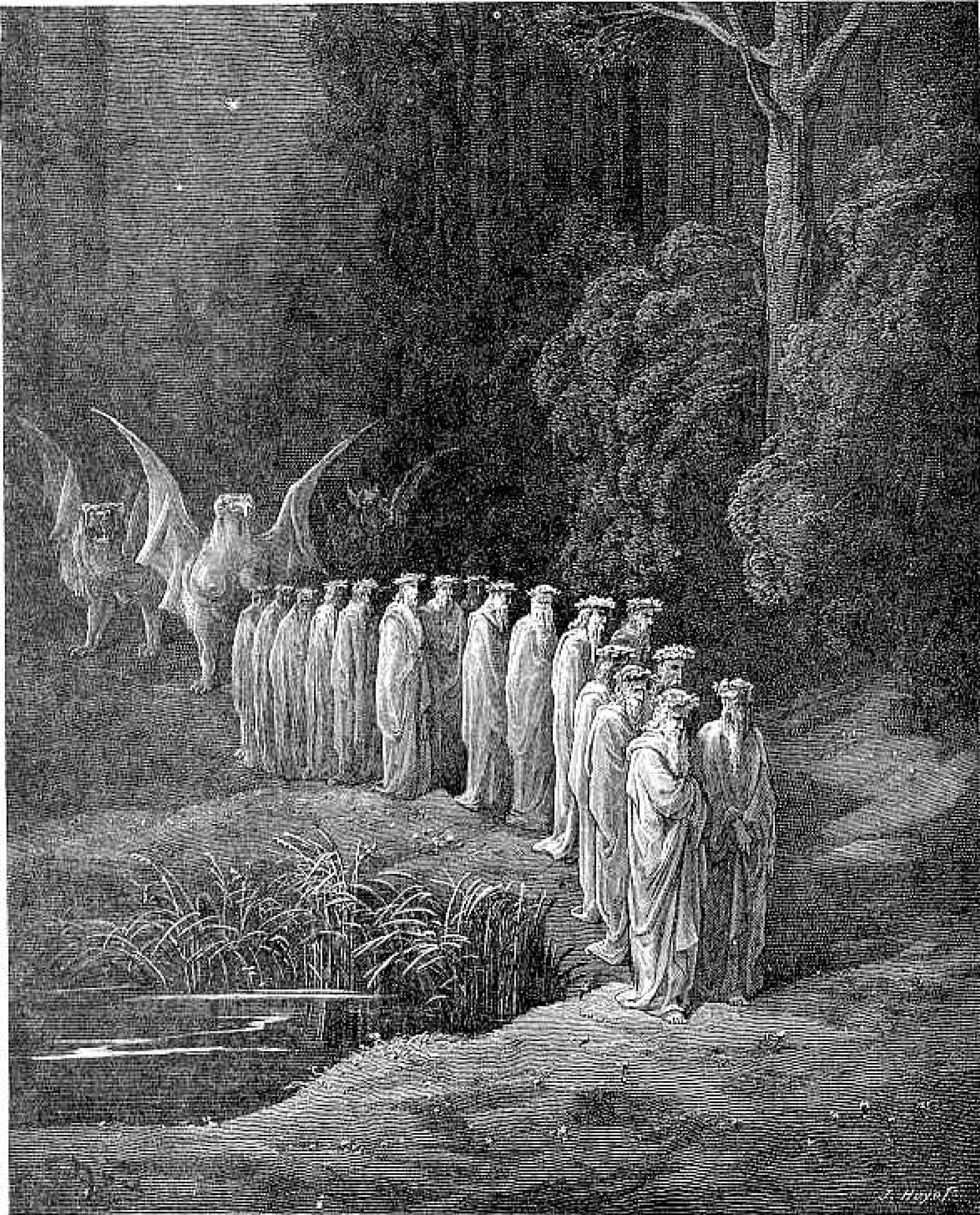
XXIX GIESMĖ

Lyg meilės apimta, ji užgiedojo
Ir baigė kalbą šitokiu būdu:
„Laimingi tie, kas nuodėmių nustojo!“

Tarytum nimfos girioj tarp žiedų
Išeina žaist, kaip rodo jas senovė,
Ir saule džiaugias ar ūksmės šydu,—

Ji nušvytravo paupiu prieš srovę,
O aš jos smulkią eiseną sekiau,
Ir mano kojos minti nesiliovė.

Gal penkiasdešimt žingsnių — ne daugiau —
Mes nukeliavom, kai vaga pasuko,
Ir aš krantu į rytus jau žengiau.

Dar nepailsus man nė trupučiuko,
Ji atsigrįžo. „Broli mano, štai
Žvelk ir klausyk!“ — negarsiai ji sušuko.

Ūmai toliausi miško to kraštai
Nušvito lyg nuo žybsnio spindulingo...
Taip žaibo ugnį kartais pamatai,

Bet žaibas blykstelėjo — ir pradingo,
O ta šviesa vis augo, plito čia;
Kas tai? — ieškojau atsako prasmingo.

Dar negirdėta muzika skaisčia
Suskambo oras nutviekstas — ir visą
Ievos drąsybę pasmerkiau slapčia:

Nei žemė, nei dangus maištaut nedrįso,
O moteriai, sukurtai neseniai,
Jos nekaltumo skraistė tuoj įgriso!

Jei būtų viską pildžiusi klusniai,—
Kokių tik gėrių nuo paties gimimo
Nesusilauktų dievo tvėriniai!

Kol taip ėjau aš, vedamas troškimo
Artėjančios palaimos amžinos,
Ir, lūkesio pilna, širdis nerimo,

Gaisuotas oras tartum nuo liepsnos
Sužiro — ir pro medžių tankmę žalią
Lyg pasigirdo atgarsiai dainos.

O, Mūzos, jei per jus, įtempęs valią,
Aš alkį, šaltį, nemigą kenčiau,—
Suteikite dabar man žodžio galią!

Duok, Helikone, man jėgų greičiau!
Uranija, tu apgiedot padėki
Tai, apie ką lig šiol nė nemąsčiau!

Išvydau lyg migloj dūluojant prieky
Septynis auksu tvaskančius medžius,
Bet vos ne vos juos mano akys siekė;

Bandžiau sugauti bruožus jų sklidžius,
Darban paleidęs visą savo meną,
Ir, iš arčiau įsmeigęs vėl vyzdžius,

Aš supratau, jog prieš mane plevena
Žibintai, o giedojusių balsuos
Netrukus aiškiai išgirdau „hosaną“;

Čia į mane pasklido tiek šviesos,
Jog taip net pilnas mėnuo nežėrėjo,
Išnėręs giedrą naktį iš tamsos.

Į nuolatinį savo patarėją
Atsigręžiau apstulbintas, bet jis,
Tiek pat nustebęs, į mane žiūrėjo.

Vėl pažvelgiau į slenkančias ugnis,
Kurios lėčiau už nuotakas garbingas
Į mūsų pusę artinosi vis.

„Tu veizdi vien į žiburius, man dingos,—
Pasakė tąsyk moteris,— o kas
Už jų — nemato žvilgsnis išgąstingas“.

Ir paskui vadą žengiant žmogystas
Aš pastebėjau; rūbai jų bolavo,
Ir akino mane baltumas tas.

Ties pat manim kairėj vanduo švytravo,
Ir aš galėjau puikiai jo tėkmėj
Lyg veidrody regėt paveikslą savo.

Bet aš tolyn žiūrėjau įdėmiai
Ir, kai jau mus teskyrė vien upelis,
Kiek stabtelėjau, laukdamas ramiai.

Tuo tarpu oru plaukiančios liepsnelės
Judėjo mūsų link, o iš paskos
Septynios juostos driekės, ir jų kelias

Tarsi spalvom vaivorykštės margos
Ar ratilo aplink mėnulio diską
Ribėjo priešaky be atvangos.

Sunku man buvo įžiūrėti viską,
Bet rodės, lyg tarp vėliavų tikrų
Po švyturį kas dešimt žingsnių tviska;

Paskui jas traukė dvylika porų
Didingų senių, oriai apkaišytų
Lelijomis, ir jie visi choru

Giedojo taip: „Palaiminta esi tu
Tarp dukterų Adomo, pagirta
Šviesa gražybių tavo nematytų!“

Kai ši procesija nepaprasta
Gėlėm, kurios aną pakrantę dengė,
Dar kiek paslinko eigastim lėta,—

Tarytum žvaigždės, riedančios padange,
Jai įkandin drakonai keturi,
Žaliuoju lauru vainikuoti, žengė;

Atrodė po šešis sparnus turį
Ir visuose akių daugybė švyti —
It gyvas Argas, kai pasižiūri!

Skaitytojau, man reik rimus taupyti,
Nes tiek dalykų prašosi kitų,
Kurie dar liko čia neaprašyti!

Jei Ezekielių pasklaidysi tu,—
Ten žvėrys tie ant debesio per vėją
Ir ugnį skrenda iš žiemių šaltų.

Jų povyzą teisingai jis nuspėja,
Tik dėl sparnų — prie tikrumos, deja,
Mažiau už šventą Joną priartėja.

Greit pasirodė jų viduryje
Vežimas triumfalinis dviratis:
Jį traukė grifas pakraščio veja,

Kone lig pat dangaus sparnus pastatęs,
Ir nė vienos iš juostų septynių
Nekrikdė nė trupučio, kaip man matės.

Spalva galvos ir plunksnų jo glotnių
Auksinė buvo; visa kita skyrės
Raudonumu ir baltumu švelniu.

Augustas, Afrikietis didžiavyris,
Nė nesapnavo Romoj panašaus
Vežimo; juo net būtų pasigyręs

Pats Faetonas, kritęs nuo viršaus,
Kai Žemė prašė sudorot naujoką
Ir šaukėsi Jupiterio teisaus.

Po dešinei trys moterys ten šoko,
Viena iš jų — raudona: nuo liepsnos
Atskirti būtų buvę ją sunkoka;

Man žvilgsnį traukė išvaizda antros:
Visa perdėm ji buvo smaragdinė;
Trečia — balta lyg patalas žiemos.

Tai vadovavo šokiui pirmutinė,
Tai ugniaspalvė judesius bendrus
Rikiavo pagal giesmę sutartinę.

Dar keturios ringavo kitapus
Kairėj; bet vedė jas viena, triakė;
Vilkėjo visos purpuro rūbus.

O iš paskos du žilagalviai sekė
Vienodai tvirtu, neskubiu žingsniu,
Ir apranga kiekvieno daug ką sakė;

Pirmasis buvo lyg iš mokinių
Stebukladario didžio Hipokrato,
Gamtos sukurto paslaugai žmonių;

Antrasis savo paskirtį suprato
Kitaip, nes kardą laikė jo ranka
Išaštrintą ir blizgantį kaip reta.

Kukliai praėjo žydinčia lanka
Dar keturi — ir senis dar po jųjų,
Mąstingas, lyg sa,nuojantis kažką.

G. Doré

Nuo dvidešimties keturių pirmųjų
Jie nesiskyrė apdaru, tačiau
Ne lelijas baltąsias ant visų jų,

O rožių vainikus aš pamačiau,
Kuriuos liepsnom jūs būtumėt palaikę,
Negavę mesti akį iš arčiau.

Vežimui dar paslinkus, girią taikią
Sudrebino perkūnas netoli,
Ir eisena, supratus tat kaip reikia,

Už vėliavų sustojo nebyli.

XXX GIESMĖ

Kada septynios ugnys to žvaigždyno,
Kurį užtemdo nuodėmės tiktai,
Kuris dienos ir vakaro nežino

Ir nuolat rodo kelią mums aukštai,
Kaip žvaigždės rodo prieplauką atvangią
Jūreiviui, vairą laikančiam tvirtai,

Sustojo ir visi, pirm grifo žengę,
Vežiman žvelgė pagarbiu žvilgsniu,
Nelyginant klausyti pasirengę,—

Viena iš tų žmogystų iškilnių
Triskart pragydo: „Nuotaka Libano,
Ateik!“ Ir choras pritarė šūksniu.

Kaip džiūgaus tie, kas be klastos gyveno,
Kada pakils, trimito pašaukti,
Atgavę kūną, duotą jiems iš seno,

Taip čia dausų pasiuntiniai šventi
(Suskaičiavau jų šimtą) giesmę naują
Išvien užtraukė, džiaugsmo pagauti:

„Palaimintas tasai, kas atkeliauja!“
Ir šaukė, puokštes berdami kvapnias:
„Lelijų žiedus pilkit pilna sauja!“

Žiūrėt man teko į dangaus gelmes,
Kai rausta švintantys rytai lyg rožė
Ir viskas vaiskiai žydra virš manęs,

Kai dar balsvi ūkai yra užgožę
Ankstyvą saulę taip, jog aš galiu
Neatitraukti žvilgsnio nuo jos grožio:

Taip mirgančiame debesy gėlių,
Kurios iš skreito angelų pasklido
Ant pat vežimo iš visų šalių,

Ten mano akys moterį išvydo —
Žaliu rūbu, skraiste purpurine,
Alyvų šakele ant balto šydo.

Ir kaip čia atsitiko — nežinia,
Nes dingo nebegrįžtamai tos dienos,
Kai jos artumas virpino mane,

Bet vos tiktai pakėliau aš blakstienas,—
Senosios meilės jėgą man slapta
Prižadino išsyk jos vaizdas vienas.

Kai ši neregima galia keista,
Kuri man sukrėtė vaikystėj sielą,
Iš naujo širdį pervėrė tada,

Atsigręžiau kairėn į vadą mielą
Kaip kūdikis į motiną, kai jis
Jai neša savo nuoskaudą ar gėlą;

Norėjau šūktelt: „Meilės drebulys
Suaudrino man kraują, vėl apniko
Ir degina mane sena ugnis!“

Tačiau Vergilijus kažkur išnyko.
Vergilijus, manų akių šviesa,
Vergilijus, kurs tėvu mano liko.

Aš pravirkau, ir nei gaivi rasa,
Kuria prausiau sau veidą, nepadėjo,
Nei žemės rojaus gražuma visa.

„Neverk, neverki, Dante, kad nuėjo
Vergilijus: palauki, kol tave
Skaudžiau palies tiesos rūsti skelbėja“.

Kaip admirolas akimi guvia
Nuo vairo ar nuo pirmgalio apžiūri
Nagingą įgulą kitam laive,

Taip ten prieš angelų sparnuotą būrį,—
Vos savo vardą išgirdau, kurį
Lemties ranka čia įrašyti turi,—

Tebelekiančių puokščių sūkury
Kairiam vežimo šone už upelio
Stovėjo ji, didinga ir tauri.

Jinai prašneko vėl; nors iš po žalio
Vainiko ant karališkos kaktos
Bangavo šydas taip, jog nė bruoželio

Neįžvelgiau,— iš povyzos rimtos
Aš pajutau, kad ji palieka tyčia
Tai, kas karčiausia, pabaigai šnektos.

„Žiūrėk drąsiau! Regi tu Beatričę.
Kaip tu atsiradai? Ar nežinai,
Kad laimės amžinos buveinė šičia?“

Į upę dilbtelėjau, bet, tenai
Patsai savęs iš gėdos nepažinęs,
Akis į žolę nukreipiau liūdnai.

Taip kartais vaikas veizdi nusiminęs
Į motiną surūstintą... Baisi
Kova gėlos ir meilės begalinės.

Ūmai suskambo: „Dieve, tu esi
Paguoda mano!“ Bet po žodžio „kojas“
Nutraukė psalmę angelai visi.

Kaip sniegas, žemę ir medžius nuklojęs
Viršūnėj Apeninų keteros,
Nuo viesulų į plutą susiplojęs,

Lyg vaškas greit ištirps ir išgaruos,
Ir nebeliks nė pėdsako nuo ledo
Po pirmo dvelksmo tolimos kaitros,

Toks aš buvau, be ašarų, be žado —
Iki giesmės viltingos, kurioje
Dvasia manoji peno sau surado.

Tie, kas giedojo, tarsi meldė ją
Atleisti man, ir rodės, kad jie sako:
„Neslėpk jam tiek pagiežos savyje!“

Atlėgo speigas, ir lyg iš latako
Pasruvo skausmas degančia tėkme,
Ir aš jutau, kaip jis veidais man teka.

Jinai gi, atsistojus vežime,
Į tuos, kurie dausų aukštybėj plasta,
Prabilo taip su pagarba ramia:

„Šviesi diena jums niekada negęsta,
Netrukdo jums nei miegas, nei naktis
Jaust nuolat amžinybės žingsnių mastą.

Kreipiuos labiau į tą, kurs bestovįs
Anapus liūdnas toks: lai kaltę jojo
Išlygina pelnyta graužatis.

Jį ne tiktai likimas pats globojo,
Liepiąs pražysti diegui kiekvienam,
Jei palanki žvaigždė nusišypsojo,—

Jis mielas buvo tam, neregimam,
Kuris palaimą savo daugiavaisę
Kaip sodrią liūtį siunčia ne bet kam;

Toks buvo jis gyvenime kadaise,
Ir laukt iš jo dalykų gražesnių,
Be abejo, ir aš turėjau teisę.

Bet, piktžolių prižėlus ir usnių,
Net derlingiausia žemė greit nusustų
Ir tyrlaukiu pavirstų laukiniu.

Tausodama iš pradžių žodį rūstų,
Vien savo jaunu veidu aš vijau
Nuo jo pagundas tam, kad man paklustų.

Bet kai iš vaiko metų išėjau
Ir žemės žygį pabaigiau,— išmainė
Jisai mane į kitą tučtuojau.

Kada į sielų pakilau buveinę
Ir pagrožėjau spindinčia dvasia,
Jis man atšalo, leidosi į painią

Kelionę ten, pasaulio miglose,
Kur gėrio pažadai apgaulingiausi
Jį klystkeliais vedžiojo... Sapnuose

Nę vieną sykį aš pas jį lankiausi,
Kviečiau pasukti vėl tiesos taku,
Bet raginimų mano jis neklausė.

Kadangi gelbėt skęstantį sunku,
Nusprendžiau, kad reikėtų jam išvysti
Vėles, kur kenčia nuo senų laikų.

Nužengusi pas vargo karalystę,
Su ašarom kreipiausi aš į tą,
Kuris padėjo šičia jam atklysti.

Tvarka aukščiausia būtų pažeista,
Jei atsidurtų kas anapus Letos,
Atsigaivinęs šia banga šventa,

Kol jo ne visos ašaros išlietos“.

XXXI GIESMĖ

„O, paklausyk, o, paklausyk manęs tu
Anam krante,— pradėjo vėl jinai,
Ir savo žodžio kardu išgaląstu

Lyg persmeigė mane galutinai.—
Dabar lai tavo atsakas paliudys,
Jog savo kaltę tu pripažinai“.

H. PISAN

Stovėjau toks apglumęs ir nuliūdęs,
Jog silpnas mano balsas gerklėje
Užgeso, net iš lūpų neišsprūdęs.

„Ko tu tyli? — vėl išgirdau aš ją.—
Pakol tavęs ši upė nepagirdė,
Tol praeitis gyva dar tavyje“.

Man sumaištis ir gėda blaškė širdį,
Ir buvo mano „taip“ toksai tylus,
Jog akys vien jį būtų gal išgirdę.

Kaip kad sulūžta lankas atkaklus,
Kada įtempia jį jėga besaikė
Ir jau strėlė į tikslą nepaklius,

Taip skausmo svorio žodis neatlaikė,
Nes ašaras ir atdūsius tiktai
Gniaužiąs krūtinę sielvartas man teikė.

Ji tęsė: „Kaip tu taip žemai kritai?
Juk mano meilė visados tau diegė
Aukščiausią gėrį! Kas gi taip kietai

Supančiojo tau ryžtą, kas jį slėgė,
Jei pagaliau vilties nustojai tu
Pakeist gyvenimo gėdingą bėgį?

Kokių vilionių, dėmesio vertų,
Kely tau pasitaikė, kad jų dėlei
Iškrypt galėjai iš vėžių tvirtų?“

Giliai atsidūsėjau, valandėlei
Sukaupęs likusias jėgas, paskiau
Kukčiodamas bandžiau prabilti vėlei.

„Pasaulio šio tuštybė,— atsakiau,—
Mane į blogio taką pastūmėjo,
Kai mielo jūsų veido netekau“.

„Jei lūpos,— tarė ji,— ką nutylėjo
Ar išsigynė ko, jos nevalios
Apgauti visa žinančio teisėjo.

Bet tas, kas kaltę nuoširdžiai išklos,
Paleistą tekėlą dažniausiai gali
Prieš ašmenis pasukti atgalios.

Idant pajustum gėdos bent krislelį
Ir, gundomas sirenų, kitąsyk
Taip greitai nenuklystumei į šalį,

Tu, ašaras užtvenkęs, bent sutik,
Jog dulkėm jau pavirtęs kūnas mano
Tau kelrodžiu turėjo būt kaip tik.

Jokie stebuklai mat gamtos ar meno
Nemasino tavęs labiau už tą,
Kurios geidei tu, kol jinai gyveno.

Ir jei pačios mirties tau atimta
Didžiausia laimė, ar pajėgs atsverti
Ją būtyje mirtingoje kita?

Patyręs grožio trumpaamžio vertę,
Galėjai mano pavyzdžiu laisvai
Akis į amžinybę sau atverti;

O tu, sparnus nuleidęs, gaišavai
Ir vienadieniam žavesiui, matyti,
Be mūšio vėl pasidavei lengvai.

Bet jei įkliūva greit jauna paukštytė,—
Nebijo kilpų ir strėlių jokių
Geri, seni skrajūnai išbandyti".

Kaip vaikas po pamokslų nesmagių
Su atgaila širdinga žemėn žiūri,
Nebeturėdamas kur dėt akių,

Taip aš stovėjau. O jinai pridūrė:
„Pakėlęs barzdą, žvilgtelk į mane,
Nors tau skruostai iš skausmo užsikūrė".

Šiaurys lengviau išjudina kalne
Šakotą ąžuolą, kuris nubaido
Tiek vėjų savo povyza šaunia,

Negu kad aš į ją pakėliau veidą,
Kurį čia pavadino ji b a r z d a
Ir man naujų nuodų širdin įleido.

Galų gale aš ryžaus ir, kada
Man vėl ana pakrantė atsivėrė,
Aš pastebėjau, kad gėlių puota

Pasibaigė. Ir akys, dar nustėrę,
Į Beatričę pažvelgė kaipmat:
Jinai žiūrėjo į dvilypį žvėrį.

Net ir iš tolo, ir pro šydą net
Pirmykštį savo grožį ji pranoko,
Nes buvo nuostabi kaip niekuomet.

Slaptoji dilgė, atgaila vėloka,
Vis degino stipriau, vienok širdis,
Prakeikusi aistras, neatitoko,

Pakol mane pakirto neviltis,
Ir aš kritau; kaip tat įvyko, žino
Vien ta, kur buvo visko priežastis.

Kai mano siela kiek atsigaivino,
Išvydau moterį prie pat savęs,
Kurią buvau sutikęs tarp gėlyno.

„Laikykis",— tarė ji ir, į sroves
Mane panėrus, ėmė traukt ir lėkė
Lyg eldijėlė per vilnis gaivias.

Kai išsvajotą krantą žvilgsnis siekė,
Suskambo „Apšlakstyk mane", tačiau
Garsus tuos perteikt išmonė bejėgė.

Suėmus galvą rankomis tvirčiau,
Jinai man panarino ją į srautą
Taip, jog net skonį vandenio jaučiau.

Paskui mane, šventų bangų nuplautą,
Paliko globai nimfų keturių,
Kad jos man laimę saugotų atgautą.

„Mes naktį spindim tarp žvaigždžių skaidrių;
Kai Beatričės dar tik laukė žmonės,
Jau mes tarnavom jai visu būriu.

Kai stosi tu prieš ją po šios kelionės,
Tau leis pažvelgt į jos akių gelmes
Tik trys anos; tad lauki jų malonės“.

Taip jos dainavo šokdamos, kol mes
Sustojom ties Beatriče pritykę,
Ir grifas buvo veik prie pat manęs.

Jos tarė: „Savo žvilgsnių netaupyki!
Štai tie smaragdai, iš kurių šaulys
Amūras taikė į tave ne sykį“.

Šimtai geismų, liepsningų kaip ugnis,
Man įsmeigė vyzdžius į tą, kuri vis
Tolydžio sekė grifą akimis;

Jose dvilypis eisenos dalyvis
Lyg saulė švietė veidrody tyram,
Kur rodėsi čia tas, čia kitas gyvis.

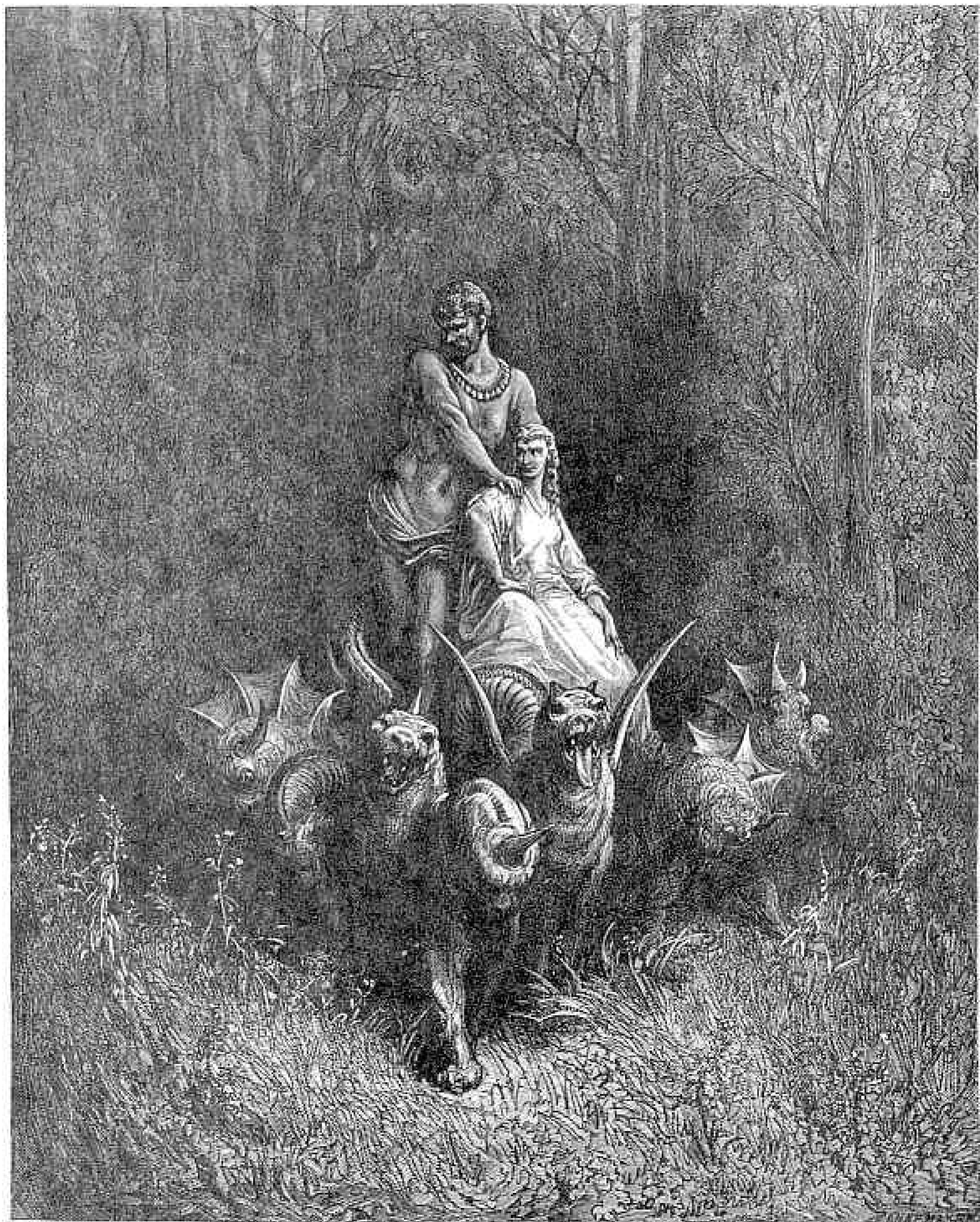
Supraskite, koks vaizdas buvo tam,
Kurs matė, kad žvėris ramiausiai stovi,
Bet atspindys jo mainosi kitam!

Kol ši mįslinga, įstabi naujovė
Maitino mano protą ir jausmus,
Bet sielos alkio žadint nepaliovė,

Trys nimfos, kurių skaistis palaimus
Mane žavėjo, artinos prie kranto
Ir taip dainavo, šokdamos prieš mus:

„Atkreipk, o Beatriče, žvilgsnį šventą
Į tą, kurs, nešykštėdamas jėgų,
Atvyko čia tik dėl tavęs! Lai krenta

Nuo tavo lūpų šydas — ir tegu
Dar vienas grožis tavo atsidengia,
Kuriuo gėrėtis bus jam taip džiugu!“

O, spindesy, užtemdantis padangę!
Kas, troškulį malšinęs Parnase
Ir alinęs ten širdį savo brangią,

Galėtų ryžtis išmone drąsia
Paveikslą tavo gryną apdainuoti,
Kada, tarytum gimęs dausose,

Jis pralenkė toli žmogaus vaizduotę?

XXXII GIESMĖ

Nors mano akys dešimtmetį alkį
Pritildė, bet vis rodės negana;
Jos buvo pojūčius kitus nusmelkę,

Kuriuos lyg supo siena aklina,
Ir vėl mane senon nelaisvėn šaukė
Jos šypsena, palaimos kupina.

Bet jaunosios dievaitės, kiek palaukę,
Kairėn pasuko veidą man, paskiau
Jos tarė: „Per ilgai neatsitrauki!“

Kaip kad nuo saulės blyksnio mums tuojau
Aptemsta akys, taip aš valandėlę
Save visai apakusiu laikiau.

Bet žvilgsniui ūkanotam pamažėlio
Padėjo atsigaut šviesa švelni
(Švelni po tos, kurios nebepakėlė);

Ir pamačiau: žibintai septyni
Prieš saulę suka dešinėn — ir žengia
Jiems įkandin procesija kilni.

Kaip kad kareiviai, skydais prisidengę,
Tvarkingom apsigrįžta gretomis
Ir jau atgal žygiuoti pasirengę,

Taip šios kariaunos priekinė dalis,
Visu ilgiu nutįsus, eit suskato
Pirmiau, nei pajudėjo grįžulys.

Gražuolėm stojus prie jom skirto rato,
Neplastelėjo grifui net sparnai,
Kai jis kelionėn leidosi iš reto.

Ta, kur mane atbogino čionai,
Ties dešine vėže keliavo, mudu
Su Stacijum — ten pat sutartinai.

Mes traukėme per mišką — nors ne gūdų,
Bet tuščią dėl lengvatikės Ievos,
Ir angelai šimtais visokių būdų

Giedojo. Kai pasistūmėjom vos
Triskart daugiau, negu strėlė nuskrieja,
Išlipo Beatričė ant vejos.

Ir tuoj, Adomo vardą sumurmėję,
Visi apspito medį, kurs jokių
Žiedų ir dargi lapų neturėjo.

Į viršų raizginys šakų tankių
Platėjo vis; net Indijoj kaitriojoj
Nėra tokių galiūnų išlakių.

„Dėkojam, grifai, tau, kad nekapojai
Saldžių jo atžalų, kurios tiktai
Kančias tegimdo, jei susiviliojai",—

Kiti sušuko, supdami glaustai
Kamieną; ir žvėris dvipradis tarė:
„Taip saugomi teisybės pamatai".

Po to dar kiek pirmyn jis pasivarė
Ir sumezgė rodiklį su liūdnu
Medžiu, kurio dalelę tas sudarė.

Kaip kad tuomet, kada šiltų dienų
Sulaukia išsiilgusi mėlynė
Ir varsos mūsų žemės augmenų

Naujai marguoja kiekvienam gėlyne,
Kol dangiški žirgai, pirmyn lekią,
Neatsidūrė kitame žvaigždyne,—

Taip neišreiškiama spalva puikia,
Kur susiliejo rožė ir žibutė,
Nušvito medis vienišas miške.

Šiame pasaulyje negali būti
Tokios giesmės, kokia suskambo čia,
Nors jos garsų klausiausi tik truputį.

Jei sugebėčiau aš ranka šmaikščia
Nupiešti, kaip sakmė apie Siringą
Užmigdė nuožmų Argą nejučia,—

Sukurčiau jums paveikslą įspūdingą,
Kaip aš į gilų miegą nugrimzdau,
Bet tai labiau tapytojui gal tinka.

Papasakosiu aš, kaip atbudau:
Šviesa galinga man sapnus nuvijo,
Ir išgirdau aš: „Kelkis! Kas gi tau?“

Kaip trys apaštalai kalne atgijo
Nuo balso stebuklingo, ir greta
Nebuvo jau nei Mozės, nei Elijo,

O tas, kuris kaip obelis šventa
Stovėjo šlove amžina pražydęs,
Ūmai lyg atsimainė,— taip tada

Aš atsipeikėjau, šalia išvydęs
Gėlių skynėją, be kurios tuščiai
Per Letą būčiau savo kojom bridęs.

„Kur Beatričė?“ — sušukau bugščiai.
Gražuolė tarė: „Ant šaknų prisėdo
Prie medžio sulapojusio plačiai.

Ji apsupta dangaus būtybių žiedo;
Aukštyn pakilo su grifu kiti,—
Tu paklausyk, kaip jie didingai gieda“.

Ką sakė dar ta moteris skaisti,
Aš nežinau,— mačiau aną tik vieną,
O kitkam buvo pojūčiai kurti.

Ją sėdinčią regiu aš kaip šiandieną
Ant žemės prie vežimo — to, kuris
Tvirtai prijungtas liko prie kamieno.

Draugingas nimfų septynių būrys
Aplinkui žibintus liepsnotus laikė,
Kuriuos užpūst bejėgis net šiaurys.

„Kai baigsi šią viešnagę trumpalaikę,
Įžengsi pagalios su manimi
Į Kristaus Romą amžiną ir taikią.

Kad neitų žmonės, blogio šaukiami,—
Pažvelk — ir, vėl jų tarpe atsiradęs,
Išklok ką matęs savo akimi“.

Taip tarė Beatričė, ir bežadis
Aš paklausiau liepimo jos brangaus,
Vyzdžius vežiman įdėmiai įbedęs.

Dar niekad, griausmo lydimi skardaus,
Pro debesį pritvinkusį nekrito
Žaibai taip greit iš gilumos dangaus,

Kaip kad ant medžio aras ten užskrido
Ir ėmė žievę, žiedus ir lapus
Draskyt kiek įkabindamas; po šito

Jis umaru užpuolė ir ratus,
Kurie pasviro lyg nuo vandenyno
Bangų siautingų laivas stamantrus.

Paskui iš karto lapė atselino,
Sulysusi prakaulė alkana,
Ir kėbulan aukštan įšokt mėgino.

Tačiau valdovė mano amžina
Išgėdino ją žiauriai, ir suplukus
Nudūlino tolyn gudri džiūsna.

Tuomet erelis, kurs ore jau sukos
Prie pat vežimo arkos, visą ją
Užpylė savo plunksnom, ir netrukus

Skausmingas atdūsys aukštumoje
Pasklido, ir išgirdome nustėrę:
„O, nelaiminga mano eldija!“

Po to tarp ratų žemė prasivėrė,
Ir, taikydamas tiesiai kirst į juos,
Aštriauodegis slibinas išnėrė;

Kaip širšė traukia gylį atgalios,
Taip jis už dugno griebė, kiek tik gali
Išlenkęs galą uodegos smailios;

O likusią, nesužalotą dalį,
Rodiklį visą ir abu ratu,
Nespėjus aiktelt ar ištart žodelį,

(Galbūt vardan kilnių tikslų slaptų)
Nuklojo plunksnos: kai orai atšilo,
Taip žemė puošias kilimu minkštu.

Šventovėj atsimainiusioj iškilo
Septynios galvos: keturios kampuos,
Trys — grąžule ir nė viena nedilo.

Jei pastaros atrodė iš kaktos
Lyg jaučio, kitos buvo vienaragės.
Tokių baidyklių nėr jokiuos kraštuos!

Kaip tvyro bokštas ant uolos, taip, regis,
Viršuj sėdėjo kekšė, ir mačiau,
Kaip klaidžioja jos žvilgsnis, užsidegęs

Gašlia liepsna, o šone, kiek arčiau,
Ją sergėdamas, milžinas stovėjo,
Ir jie bučiavos nuolat vis karščiau.

Vos į mane ji godžiai pažiūrėjo,
Kai perliejo lig penčių ją rimbu
Ranka jos nepatenkinto gerbėjo.

Po to jisai tūžmingai, be kalbų,
Atrišo pabaisą ir iš pavydo
Nusitempė miškan, kur jie abu

Pasislėpė su manga lyg už skydo.

XXXIII GIESMĖ

„Atėjo, dieve, į namus pagoniai!“ —
Čia keturios, čia trys pakaitomis
Pradėjo moterys, kurių dejonei

Nebuvo galo, ir patylomis
Jų klausės Beatričė, gedulinga
Kaip Marija ties Jėzaus kančiomis.

O kai paliovė psalmė sielvartinga,
Ji tarė, plykstelėjus ugnimi,
Žodžius, kurie ilgam širdin įstringa:

„Nesimatysit greit su manimi —
Ir vis dėlto, brangiausios mano sesės,
Pasimatysit vėl su manimi“.

Pirmyn paėjo nimfos kilniadvasės,
Ir likom palydoj mes, jos tarnai:
Aš, moteris ir Stacijus gerasis.

Bet, žengtelėt nespėjusi tenai
Nė dešimt žingsnių, savo žvilgsnį gilų
Į mano veidą įsmeigė jinai.

„Sparčiau! Tai, ką šnekėsiu,— ji prabilo,
Nukreipus į mane akis ramias,—
Nesigirdės tau, einant taip iš tylo“.

Kai šalimais žingsniavome jau mes,
Jinai pasakė: „Broli, ar dabar tu
Nenori ko pasiteiraut manęs?“

Kaip tas, kas prieš vyresnįjį iš karto
Sujunka ir negali pro dantis
Iškošti niekaip žodžio aiškiai tarto,

Taip žadą man užkirto sumaištis,
Ir sumiksėjau pusbalsiu: „Jūs, ponia,
Numanote, ko trokšta man širdis“.

Ir išgirdau: „Užgniaužk savy dvejonę,
Nebešnekėk, kaip šneka apsapniai,
Ir užblėsink sau gėdą nemalonią.

Skrynia šventoji žuvo neseniai
Nuo antpuolio drakono nematyto;
Dėl to dar, atsirūgs jam neskaniai,

Kai lieps aukščiausias. Lauk erelio kito,
O plunksnos t o telieka kaip našta
Ir apjuoka vežimo sudarkyto.

Ryškėja žvaigždės jau, kurios slapta
(Atminki mano kalbą šiandienykščią!)
Priartina akimirksnį, kada

Penki šimtai penkioliktas atvyks čia,
Kuris apvaizdos lėmimu nudės
Gigantą ir ištvirkėlę jo šlykščią.

Jei dar vis neužčiuopi tu minties
Kaip Sfingos ištarmėj arba Temidės,
Tai įvykiai gyvi tau greit išties

Pagalbos ranką ir tave pagydys
Nuo nežinios, ir bandos, pasėliai
Nenukentės, ir bus tau džiaugsmas didis.

Tu viską atkartok žmonėm tiksliai,
Kuriuos į mirtį veda taip, kaip vedė,
Jiems nubrėžti gyvenimo keliai.

Papasakok taipogi apie medį,
Kaip po užgaulės, vėlei patirtos,
Jis, antrą sykį apiplėštas, gedi.

Kas prisiliečia prie šakos šventos,—
Pažeidžia valią mūs visų kūrėjo;
Dėl vaisiaus, nusiskinto kitados,

Ne vieną tūkstantmetį privalėjo
Kentėt Adomas, kol po tiek vargų
Galų gale sulaukė išpirkėjo.

Tau protas nepabudo iš miegų,
Jei vis aukštyn platėjąs medžio stogas
Jam ničnieko nesako — net baugu!

Gal kalkėm jį aptraukė mintys blogos
Kaip Elsos vandens, gal nudažė jos
Tave lyg Piramas — baltąsias uogas?

Jau vien iš tos lapijos įstabios
Turėtumei suprast, jog dievo noras —
Visaip ją sergėt nuo jėgos grubios.

Kol sąmonę tau dengia kiautas storas,
Kurio nepramuša tiesos galia,—
Tave kaip saulė mano žodis doras

Tik akina, bet širdžia nebylia
Tu neškis jį lyg lazdą piligrimo,
Pargrįžtančio su palmės šakele".

„Kaip įspaudą įšilęs vaškas ima,
Taip saugosiu,— tariau,— atmintyje
Kiekvieną valios jūsų pareiškimą.

Bet jūsų pakili kalba, deja,
Tuo atokiau ir tuo dusliau man aidi,
Kuo aš labiau įsiklausau į ją".

Ir išgirdau: „Tuščiai tu laiką leidi,
Jei tavo mokslui tiek yra tamsi
Manųjų žodžių ir dvasia, ir raidė.

Nuo dieviškojo kelio tu esi
Toliau negu dangaus kraštai aukščiausi —
Nuo žemės, kur gyvenat jūs visi".

„Aš visuomet,— jai atsakiau,— jaučiausi
Jums artimas, ir sąžinės kol kas
Nesudrumstė man skrupulai mažiausi".

„Tu panirai į srauto šio bangas,—
Man tarė ji su šypsena,— vadinas,
Savaime pamiršai senas klaidas;

Ir jeigu tavo atmintis jų ginas,
Tai liudija kaipsyk, jog be ugnies
Nebūna niekados vien dūmas grynas.

Bet perprasti kalbos mįslingesnės
Atbukęs tavo protas neįstengė,
Tad ją dangstyti man nebėr prasmės“.

Jau saulė link dienovidinio žengė,
Kurs mainosi tik akyse žmogaus,
Ir degė jau lėta ugnim padangė,

Kai tarsi stabo ištiktos staigaus
Septynios nimfos priekyje sustojo
(Lyg kelrodis, matąs kažką baugaus),

Vos tik suspėjo perbristi jų koja
Šešėlio tinklą, kokiu tarp kalnų
Pasvirę medžiai šaltinius nukloja.

Ten, regis, liejos iš versmių vienų
Ir paskum skyrės Tigras ir Eufratas
Lyg senas draugas su draugu senu.

„O, pažiba, o, puošmena visatos,
Kas čia per upė, dvišaka srove
Banguojanti lėnai, iš tolo matos?“

Ir buvo atsakyta man: „Tave
Apšvies dabar Matelda“. Ir gražuolė,
Išgirdus tai, su išraiška drovia

Jai tarė: „Aš globojau tą miruolį
Ir viską jam paaiškinau; tikiu,
Jog mano mintys Letoj neprapuolė“.

„Gal jam slogutis rūpesčių sunkių,—
Atsakė Beatričė,— neatlėgo
Ir temdo šviesą atminties akių.

Štai dviskila tėkme Eunojė bėga:
Vesk jį tenai greičiau ir atstatyk
Sugurusią visai jo proto jėgą“.

Kaip kilnios dvasios ieško progos tik
Padėt kitam ir, ničnieko nelaukę,
Su meile darbo griebiasi išsyk,

Taip švelniai pirštais ji mane patraukė
Ir nužingsniavo, Stacijui prieš tai
Pasakiusi: „Tu su mumis keliauki“.

Jei plunksnos nevaržytų man griežtai
Plieniniai meno uždėti rėmeliai,
Aš kelčiau laimės gėrimą aukštai,

Kuriuo neatsidžiaugtum ligi valiai;
Bet aš turiu nenorom būt taupus
Ir tašką dėt poemos antrai daliai.

Atgimęs tarsi medis, kai rūbus
Jam pakeitė pavasaris saulėtas,
Aš nuo vilnių šventų ėjau smagus,

Idant pakilčiau į dausas žvaigždėtas.

ROJUS

I GIESMĖ

Didybė to, kurs, judindamas viską,
Pripildo savo spindulių skaisčių,—
Vienur stipriau, kitur silpniau kiek tviska.

Ligi šviesiausių dangiškų sričių
Buvau pakilęs, kur regėt man teko
Tai, ką sunku išreikšti, aš jaučiu.

Jei geismas gėrio sieloj neišseko,
Tokion gelmėn pasineria jinai,
Jog atmintis tarnaut jai atsisako.

Bet stebuklus, man atskleistus tenai,
Kurių paveikslas dvasioj neišnyko,
Aš noriu apgiedoti būtinai.

Dabar, kai baigti darbą šį beliko,
Leisk, Apolonai, širdžia nedrąsia
Tikėtis laurų deramo vainiko.

Su Mūzom tiek draugavęs Parnase,
Į paskutinį žygį tavo šlovei
Žengiu ir tau lenkiuosi mintyse:

Įkvėpk mane, prabilki po senovei,
Parodyk jėgą savo kaip tada,
Kai visą kailį Marsijui numovei.

O, tebūnie galia man suteikta
Nupiešt — nors blankiai — šventą karalystę,
Kurios vaizdai neblėsta niekada!

Duok medį, tavo mylimą, išvysti
Ir pasipuošt jo nuometu žaliu
Už tokią retą savo karžygystę!

Mažai kas iš poetų didelių,
Iš ciesorių sulaukia šios malonės,
Ir jei dėl jos aš triūso negailiu,

Tu Delfuos džiaugsiesi, be abejonės,
Jog Dafnės lapų bent viena širdis
Dar ilgisi, kai jiems atšalo žmonės.

Didžia liepsna pavirsta kibirkštis:
Kiti gal dainiai, po manęs atėję,
Savosios lyros balsą išbandys.

Šviesos visam pasaulyje skleidėja
Pro įvairiausius išneria vartus;
Kai prie žvaigždės laimingos ji artėja,

Atjaunindama senstančius metus,
Bežiūrint savo noru pasiduoda
Jai šio pasaulio vaškas nejautrus.

Spalva mūs gaublio buvo nevienoda:
Jo pusė nusidažė jau baltai,
Kitoj daly mačiau aš naktį juodą;

O Beatričė žvelgė įtemptai
Kairėn, tiesiog į saulę, ir pranoko
Akylumu net sakalą. Ir štai

Kaip spindulys nuo spindulio atšoka
Ir blykstelėjęs grįžta atgalios
It piligrimas rytmetį ankstoką,

Taip sielon man įspindo žvilgis jos,
Ir saulėn tuoj sužiuro mano akys
Aštriau, negu žiūrėti kas valios.

Iš tikro, viskas daug lengviau čia sekės,
Nes buvo ši vieta skirta vien tam,
Kad jaustumeis kaip niekur, jon patekęs.

Tačiau tokiam žėrėjimui keistam
Nelengva atsispirt: man priešais, regis,
Tvanojo geležis žaizdre karštam.

Ūmai dangus, nauja šviesa sužvagęs,
Nusiplieskė, lyg didis kažin kas
Ten būtų antrą saulę dar uždegęs.

Kol Beatričė amžinas dausas
Tylom stebėjo, aš, pakėlęs veidą
Ir kreipdamas į ją mintis visas —

Gyvos jungties patikimiausią laidą,
Jaučiaus kaip Glaukas, gavęs tos žolės,
Kuri vandens dievaičiu būt jam leido.

Kas mano atsimainymą galės
Išreikšti žodžiais? Tai, ko sau jūs patys
Labiausiai linkit, lūpos nutylės.

Ar jau buvau aš kūno nusikratęs,
Žinai vien tu, o Meile dyvina,
Kurios dėka arčiau vis rojus matės.

Kai aukštuma, harmonijos pilna,
Ratuojanti pagal troškimą tavo,
Dar neregėta įstabia darna

Mane, liepsnos apakintą, pagavo,—
Lyg upė, tvinstanti kaskart plačiau,
Visoj padangėj saulė viešpatavo.

Nuo garso, nepažįstamo anksčiau,
Ir nuo galingo spindesio nustėręs,
Žūt būt atsekt jų priežastį geidžiau.

Bet ta, kuri nenorom žodžio stvėrės,
Bemat prašneko į mane pati,
Lyg būčiau savo širdį jai atvėręs:

„Tu daug ko ligi šiol nesupranti,
Ir kolei nesuprasi to, paikuoli,
Keliai į tiesą bus tau užtverti.

Tau rodos, jog atgal tu žemėn puoli,
Bet nelėkė taip žaibas niekados,
Kaip tu dabar leki į skaidrų tolį“.

Nuo jos kalbos ir šypsenos šiltos
Dilte sudilo mano sumišimas,
Tačiau, kankinamas mįslės kitos,

Tariau: „Iš kur tasai lengvumas imas,
Kodėl aš oru taip laisvai sklendžiu,
Jog vėl didėja mano nustebimas?“

Kaip žiūri motina žvilgsniu graudžiu
Į drugio nukamuotą savo vaiką,
Taip į mane su atdūsiu skaudžiu

Ji pažvelgė ir tęsė: „Visą laiką
Pasauly tvyro ta darni tvarka,
Kuri jo esmę dievišką išlaiko;

Vien šios didingos sandoros dėka
Aukštesniosios esybės jaučia mastą
Dermės, apie kurią sakiau tik ką.

Joje tuščiai nė žiežirba negęsta,
Ir gyviai, viens kitam lyg svetimi,
Suranda vietą, prigimties apspręstą.

It polėkio slaptingo nešami,
Jie per būties bekraštį okeaną
Tolydžio plaukia savo kryptimi.

Štai kas lig pat mėnulio ugnį gena,
Štai kas neleidžia žemei subyrėt
Ir dieną naktį širdyje tuksena.

Privalo duoklę gamtai sumokėt
Ne vien tokie, kurie protaut negali,
Bet mokantys galvoti ir mylėt.

Apvaizda sergi šią palaimos šalį,
Apgobus dangų ir šviesa gaivia
Užliejusi net jo judriausią dalį.

Užtat mane ir tuo pačiu tave
Kažkas, lyg paleista strėlė iš lanko,
Į viršų neša skambančia erdve.

Tačiau kaip menininkui nepakanka
Tik norų jo, nes medžiaga — kurčia
Ir vangiai klauso to, kuris ją manko,

Taip mąstanti būtybė, nejučia
Nukrypdama nuo kelio, jai praskinto,
Nuklysta į šalis tai ten, tai čia.

Ir kaip iš debesų kad žaibas krinta,
Taip žemėn svyra siela išdidi,
Klaidžių pasaulio monų apsvaiginta.

Jei nieko nuostabaus tu nerandi,
Jog upė slėnin skuba nuo kalnyno,
Tai kas gi keisto, kad aukštyn skrendi?

Sunku įblokšti liepsną į purvyną;
Tu apačion nebegrimzti todėl,
Kad sąžinę esi atgavęs gryną“.

Ir nukreipė vyzdžius padangėn vėl.

II GIESMĖ

O jūs, kur savo valtele mažyte,
Ausis įtempę, stengiatės greičiau
Dainingą mano luotą pasivyti,

Atgal visi skubėkite verčiau —
Ir nieks tegul paskui nepriekaištauja,
Kad jūroje audringoj jį mečiau!

Dabar man rodo Mūzos kelią naują,
Minerva išpūtė bures pati,
Ir Apolonas žygiui vadovauja.

Kreipiuos į jus, narsuoliai išrinkti,
Seniai ištroškę angeliško peno,
Kuriuo nebūna mūs dvasia soti!

Jūs galit nebijoti uragano,
Lai skrenda jūsų eldija tvirta
Šviežiom pėdom lakaus laivelio mano.

Nustebintų kelionė ši reta
Net argonautus, mačiusius, kaip žengia
Jasonas paskui žagrę... Įgimta

Svajonė apie amžiną ir brangią
Buveinę dievo — mudu nešė vis
Turbūt sparčiau už skriejančią padangę.

Kol Beatričė žvelgė tylomis
Viršun, o aš į ją,— lengviau už strėlę,
Vos templę spėjo tik atleist šaulys,

Neregima jėga mane užkėlė
Ant įstabaus kažko — ir ta, kuri
Man švietė ir kuriai kas valandėlę

Troškimai mano buvo atviri,
Pasakė: „Romiai kelk į dangų koją:
Čionai pirmoji jo žvaigždė skaidri“.

Mane lyg tirštas debesis užklojo,
Vaiskesnis negu deimantas glotnus,
Kai saulė tvieskia į paviršių jojo.

Šis perlas amžinas pagavo mus
Lyg spindulį vanduo, kuris nušvito,
Bet pasiliko šaltas ir ramus.

Tačiau, jei mano kūnas nepakito,
Kaip gali daiktas įsiterpt daiktan,
Kad vieno tūris nepaveiktų kito?

Tad juo karštesnis geismas gimė man
Išvyst savom akim dvigymio prado
Susiliejimą dieviškan pradan.

Tam, ką aš pamačiau, netekęs žado,
Ir kuo visi mes tikime šventai,
Patvirtinimas gyvas atsirado.

„Dėkoju dievui,— atsakiau,— už tai,
Kad nuo niekingos žemės atitraukęs,
Man leido jis pakilti taip aukštai.

Bet kas yra tos keistos dėmės niaukios,
Kurias, mieloji ponia, tarp žmonių
Su Kainu jungia pasakos nejaukios?“

„Nors klysta mirtingieji,— su šypsniu
Man tarė ji,— ir raktas patyrimo
Jiems nesuteikia tinkamų žinių,

Bet jų besparnis protas nenurimo.
Jei supratai mane, tai, aš tikiuos,
Nepasiduosi ietims apstulbimo.

O pats esi tu nuomonės kokios?“
„Dalykai tie pareina, kaip man dingos,
Nuo medžiagos — korytos ar tankios“.

Ir ji atsakė: „Šios minties klaidingos
Išsižadėsi greit; bet iš pradžių
Išgirski balsą pažiūros skirtingos.

Čia, sferoj aštuntoj,— šimtai žvaigždžių,
Ir visos anaiptol jos ne vienodos
Tiek savo ypatybėm, tiek dydžiu.

Jei priklausytų šitos dėmės juodos
Tik nuo tankumo, nuo standumo vien,
Tai poveikis tų šviesulių, man rodos,

Sutaptų. Pažiūrėk giliau, esmėn,
Ir aišku bus, jog painiot nederėtų
To, ką bendron surikiavai eilėn.

Kas ieško priežasties tamsokų vietų
Stokoj stangrumo, tas planetą šią
Laikyti linkęs lyg medžiu drevėtu,

Mase, į margą knygą panašia
Ar gal į mūsų kūną, kur matai tu
Tiek daug priešybių viename maiše.

Jei medžiagoj glaudžių nebūtų saitų,
Vos saulei tik užtemus, tuoj šviesa
Pro ją kiaurai nekliudoma praeitų.

Taip nėr! Kad tavo galvoje tamsa
Išsisklaidytų ir neliktų melo,
Toliau žygiuokim ten, kur ves tiesa.

Jei daiktas ne perdėm, ne iki galo
Spragotas, tai juk esti visuomet
Riba, ir aiški siena būt privalo,

Nuo kur atšoksta spindulys bemat:
Taip stiklas, muštas pamušalu švino,
Grąžina mūsų atvaizdą čia pat.

Tu atsakysi, kad kiekvienas žino,
Jog tuo blausesnis grįžta spindulys,
Kuo jis giliau kur nors pasinarino.

Manau, kad tavo protas nebeklys,
Šį bandymą padarius (iš tikrųjų,
Kitaip jisai — bejėgis kaip aklys):

Tris veidrodžius paimk ir du iš jųjų
Atokiai prieš save pasistatyk,
O trečiąjį — toliau kiek, tarp anųjų.

Po to už tavo nugaros prašyk
Uždegti gerą žiburį, kad prieky
Tris atšvaistus regėtum vienusyk;

Nors pagal savo apimtį ir kiekį
Vidurinysis mažėlesnis bus,
Bet ne silpnesnis — tu įsidėmėki.

Ir kaip šypsnys pavasario džiugus
Nušviečia žemę, dar sniegų apklotą,
Jos ledinius naikindamas rūbus,

Lai šitaip išminties galia liepsnota
Apšviečia ir tave, idant paskui
Tau neįstengtų nieks apniaukti protą.

Yra pačiam aukščiausiame danguj
Jėga: jai visos lenkiasi planetos,
Ten judančios per amžius apsukui;

G. Doré
Pannemaker-Doms. sc.

O sekantis dangus, toks pat saulėtas,
Tą jėgą junta ir išskirsto ją
Žvaigždėms, kuriom apsčiai jisai nusėtas.

Taip niekad nenutrūkstančia gija
Jinai patenka į sferas bet kokias,
Kad liktų jų vaisingoj globoje.

Įsivaizduok pakopas nevienokias,
Kurios lyg eina oru apačion,—
Ir būsi sandarą dausų suvokęs.

Jauti, kaip aš vedu tave pačion
Širdin teisybės, kad, suradęs kelią,
Pirmyn galėtum vienas irtis čion.

Šie skliautai iš aukščiau įgauna galią,
Kaip kūjis gauna ją iš rankų tų,
Kurios tvirtai laikydamos, jį kelia.

Dangus, kur tiek šviesų nepaprastų,
Tėra paveikslas išminties beribės,
Jį viešpatingai sukančios ratu.

Ir kaip kad siela, žiedas amžinybės,
Gaivina jūsų sąnarius gležnus,
Jiems teikdama žvalumo ir stiprybės,

Taip tas visatos protas prakilnus
Žvaigždėms dalina gėrį savo didį
Lyg tėvas meiliaširdis ir dosnus.

Nors niekam jis palaimos nepavydi,
Bet šičia įvairiai pasklinda ji,
Kaip įvairiai gyvybė žemėj žydi.

Negęstanti, džiaugsminga ir gaji,
Kiaurai ji švyti lyg veide ugnis ta,
Šilta srove tau almanti kraujy.

Kurie tavaip galvoja, smarkiai klysta,
Nes viską lemia išmonė slapta,
Kurios dėka šviesa kai kur išblįsta

Ir čia jinai skaidri, o ten drumsta“.

III GIESMĖ

Gyvoji saulė, ta, kur jauną širdį
Man uždegė, dabar žodžiu blaiviu
Mane, teisybės trokštantį, pagirdė;

Ir, įveiktas įrodymų guvių,
Pakėliau galvą tam, kad klaidą savo
Galėčiau pripažinti liežuviu.

Bet mano dėmesį ūmai pagavo
Regėjimas, ir tučtuojau, deja,
Savaime visos mintys išgaravo.

Kaip krištole arba vandenyje,
Kurs, negilus ir tyras, tykiai miega,
Ir dugną net matai jo gelmėje,

Nevirsta mūsų atvaizdas į nieką,
Bet blausiai blykšo miglele švelnia
It perlas kaktoj, baltesnėj už sniegą,—

Taip ten veidai išniro prieš mane,
Kurie šnekos ieškojo — ir Narciso
Paveikslas man iškilo lyg sapne.

Aš pamaniau, apstulbintas to viso,
Jog tai tikrų būtybių atspindžiai,
Ir mano akys atsigręžti drįso.

Bet, pažiūrėjęs tuštumon bergždžiai,
Atsikreipiau į gerąją vadovę,
Kuri nusišypsojo atlaidžiai.

„Nesistebėki, kad šypsaus: tu stovi
Ant kojų tarsi kūdikis, vos vos,
Neskirdamas, kur svajos, kur tikrovė,

Ir reikalingas dar esi globos.
Žinok, tu gyvus padarus regi čia:
Jie apžadus sulaužė kitados.

Kad patikėtum jais, užkalbink tyčia;
Tie, kur yra palaimos apšviesti,
Nebesuklups“. Taip tarė Beatričė.

Nors, kai per daug mes geismo apimti,
Sunku šnekėt,— užkalbinau šešėlį,
Smalsavusį labiau negu kiti:

„O, tu, ką viešpats į dausas įkėlė,
Idant žydėtum amžinu džiaugsmu,
Pažįstamu tik jums, laiminga vėle,

Man sužinoti būtų įdomu,
Kas jūs tokie ir kas pati esi tu“.
Ir tarė, degdama žvilgsniu linksmu:

„Nelaiko meilė durų uždarytų
Doram troškimui, ir dangaus valia
Nuo jųjų savo tarno nenuvytų.

Pasaulyje buvau aš vienuole,
Ir, jei pažvelgsi atidžiau dar kartą,—
Atsistebėjęs povyza dailia,

Be vargo atpažinsi tu Pikardą;
Ši planeta palaiminta yra,
Bet ji pačios lėčiausios turi vardą.

Čia mūs visų vienintelė aistra —
Tarnauti šventai dvasiai ir klausyti
Jos priesakų aukštų širdim giedra.

Ties šia riba mes buvom sulaikyti
Tiktai dėl to, kad savo apžadais
Mėginome visaip atsikratyti“.

„Gėriuosi jūsų švytinčiais veidais,
Kurie,— tęsiau,— dabar tokie saulėti!
Kitaip, manding, atrodė jie kadais,

Užtat ir buvo man sunku atspėti,
Kas per vieni jūs esate; tačiau
Tą kliūtį tu padėjai nugalėti.

Nors išvaizdoje jūsų įskaičiau
Tiek laimės, bet gal traukia vis dėlto jus
Prie dievo sosto pakylėt arčiau?“

Ir, su kitom lengvai nusišypsojus,
Atsakė taip nukaitus, lyg išties
Ugnim šventa ji būtų suliepsnojus:

„Čia, broli, nieks nedrumsčia mums rimties,
Mes esam pilnos meilės begalinės
Ir nesiilgim gražesnės lemties.

Kas sau ieškotų aukštesnės buvynės,
Tas prieštarautų neišvengiamai
Valdovui mūsų dangiškos tėvynės;

To nepakęstų šviesūs jo namai,
Kur pareigos kiekvieno mūsų — aiškios,
Kur nukreipti į meilę mūs geismai.

Tikros palaimos ribos — tokios raiškios,
Kad jų neperžengia jokia dvasia,
Ir dievo noras mūsų norais reiškias.

Suskirstyti lyg laiptais dausose,
Mes vykdom nuoširdžiai, ką mums įsako
Tasai, kieno gyvenam valdose.

Mes nenukrypstam nuo tiesaus jo tako,
Nes jo valia — tai jūra, link kurios
Srovė gyvybės gaivalingai teka“.

Ir supratau, jog visa, kuo gėriuos,
Čia — vienas rojus, nors akis įžvelgia
Daug atspalvių jo galios nemarios.

Tačiau, kaip paragavę kokio valgio,
Iš anksto jau gardžiuojamės kitu,
Nespėję numalšinti savo alkio,

Taip man knietėjo šiuo ar tuo būdu
Išsiteirauti, kur jinai paslydo,
Kokių jos drobei trūko ataudų.

„Ta, kur dorybę šlovino, išvydo
Aukščiausią dangų,— tarė man jinai,—
Ir daug kas ten, pas jus, vienuolės šydo

Vardan jos meilės griebias, kaip žinai,
Idant prie savo dieviško jaunikio
Budėtų ir miegotų amžinai.

Mečiau jos garbei buitį savo nykią
Ir, vos pražydus, nuėjau su tom,
Kurios pasaulį buvo jau palikę.

Bet žmonės, nuolat užimti klastom,
Iš priebėgos tylios mane pagrobė...
Kiek aš po to prisiverkiau slaptom!

Beje, vėlė, kurią taip skaidriai gobia
Pašvaistė, stovinti iš dešinės,
Neteko panašiai skaistybės lobio:

Nebuvo jai nelaimės didesnės,
Kaip kad nustoti jo; bet neatlyžus
Ji laikėsi vienuoliškos drausmės

Ir, į pasaulį prievarta sugrįžus,
Nuplėštą velioną savoj širdy
Toliau ištikimai nešioti ryžos.

Šviesa, kurią matai, bet negirdi,
Iš antro švabų viesulo mums davė
Dar vieną: tai Konstancija didi“.

Taip tarė ji ir, užgiedojus „Ave,
Maria“, dingo it akmuo sunkus,
Gilyn vis grimztantis į upę sravią.

Sekiau ją akimis lyg pro ūkus,
Kol tik galėjau, o kada pranyko
Tolumoje paveikslas jos blankus,

Į kelrodę pasisukau iš tyko,
Bet grožis jos taip nuplieskė mane,
Jog lūpos atsiverti nesutiko,

Ir valandėlei apakau mažne.

IV GIESMĖ

Tarp dviejų lygiai traukiančių skanėstų
Greičiau badu numirtų gal žmogus,
Negu prie to ar kito prisiliestų.

Taip dvi grėsmes pamatęs — du vilkus,
Tarp jųjų delstų nedrąsus ėrytis,
Tarp dviejų elnių delstų šuo sargus.

Tokie jausmai, kaip sąmyšis mažytis,
Nėra nei gėdos, nei garbės verti,
Kai tenka abejonėse blaškytis.

Tylėjau aš, bet išvaizda pati
Bylojo apie mano karštą norą
Garsiau nei žodžiai, balsiai ištarti.

Bet kaip sapnus Nabuchodonosoro
Greit perprato Danieliaus išmintis,
Taip Beatričė mano geismą dorą

Nuspėjo. „Aš matau, tava širdis,—
Pasakė ji,— lyg tarp žabangų spurda,
Nebenuvokdama, kur išeitis.

‚Gera valia,— galvoji tu,— prieš smurtą
Yra bejėgė; tai kodėl jinai
Vėliau lyg ir sumenkinama? Kur ta

Teisybė?' Tu taipogi dar manai,
Jog reik sutikt su Platonu, kad vėlės
Savon žvaigždėn sugrįžta būtinai.

Į šituos klausimus tu įsivėlęs
Vienodai, bet iš pradžių pravartu
Paliesti tą, kur glūdi pats kartėlis.

Net Samuelis su Jonu šventu,
Net Mozė, dievingiausias Serafinas
Ir netgi Marija, jei nori tu,

Palaima savo su kitais dalinas,
Nes juos visiem laikam surinko šion
Pirmon buveinėn dangiškas sietynas;

Tačiau, pakilę aukštumon skaisčion,
Jie gaivųjį dvelkimą amžinybės
Gan įvairiai pajusti gauna čion.

Paveikslas, prieš tave ką tik sužibęs,
Parodė rojų tau akivaizdžiai
Žemiausioje pakopoj jo grožybės.

Mat vien apčiuopiamiausi pavyzdžiai
Jums aiškūs, nes per pojūčius jie veikia
Nerangų protą, o ne atvirkščiai.

Užtat ir dievui šventraštis suteikia
Vaizdumo dėlei kojas ir rankas,
Nors ne tiesiogiai jas suprasti reikia;

Užtat Gabrielius, Mykolas ir tas,
Kurs Tobiją pagydė kitą sykį,
Žmogaus savybes gauna ten visas.

To, ką Timėjas skelbia, neklausyki,
Nes mintys jo — tolokai nuo tiesos:
Jisai, atrodo, nuoširdžiausiai tiki,

Jog siela ilgisi žvaigždės gimtos,
Kurion atgal ji parlekia iš kūno,
Kai baigias laikas gyvasties trumpos.

Bet gal prasmė visai kitokia tūno
Jo žodžiuose, ir teigia jis ne tą,
Ką girdime iš lūpų pašaipūno.

Jei skliautų įtaka tikrai kalta
Dėl mūs sėkmių ir nuopuolių,— strėlė jo
Į taikinį teisingai nukreipta.

Pasaulis, jo neperkandęs, galėjo
Suklyst — ir nei Jupiterio paties,
Nei Marso, nei kitų nepagailėjo.

Kur kas mažiau nuodų ir pragaišties
Yra esmėj antrosios abejonės,
Ir protas tau dėl jos nepadrumstės.

Nuo to, kad mūsų teisingumą žmonės
Palaiko kartais nuoskauda sunkia,
Tikėjimui dar negresia dvejonės.

Nors jūsų nuovoka ir nekokia,
Bet pagal išgales troškimą tavo
Skubu patenkint širdžia prielankia.

Ne, to dar maža, jei engėjui savo
Atsisakei pagelbėti, kai jis
Grūmojo tau ir prieš tave smurtavo;

Veržli ir gaivalinga kaip ugnis,
Kuri be niekur nieko neuždūsta,
Tvirta valia savaime nesukris.

Svyruodama ji prievartai paklūsta;
Taip vėlės tos pasielgė, kurios
Pabūgo grįžt į savo šventą būstą.

Matyt, jų dvasios būta nestiprios,
Jei pavyzdžiu sudeginto Lauryno
Ar Mucijum pasekt nedrįso jos.

Iš tikro, atgalios link vienuolyno
Galėjo juk pasukti jos laisvai;
Bet atvejų tokių nedaug kas žino.

Tad, jeigu mano mintį pagavai,
Vadinasi, pašalinai tu kliautį,
Kurią įveikęs būtum nelengvai.

Deja, tau ir toliau vienam keliauti
Bus vargo nemažai — ir manimi
Turėsi vėl šį kartą pasikliauti.

Kaip jau patyrei, siela palaimi
Negali niekad tiesai nusidėti,
Kurios ji tapo gyva dalimi.

Tiesos didingo medžio ūksmėje
Šaknijas abejonė: ji mus šaukia
Viršūnėn pažinimo kilt su ja.

Todėl tave paklaust mane vėl traukia,
Idant padėtum paslaptį atvert,
Kuri šiek tiek man smegenis dar niaukia:

Ar, apžadus sulaužius vienąkart,
Geri darbai — tiek moteries, tiek vyro —
Galės prasižengimą jų atsvert?“

Bet į mane iš jos akių pažiro
Tokie galingi meilės spinduliai,
Jog man galva nejučiomis nusviro,

Ir apmiriau, sujaudintas giliai.

V GIESMĖ

„Jei, peržengus žvaigždėtą rojaus ribą,
Aš dieviškosios meilės ugnimi
Liepsnoju taip, jog tau net akys riba,—

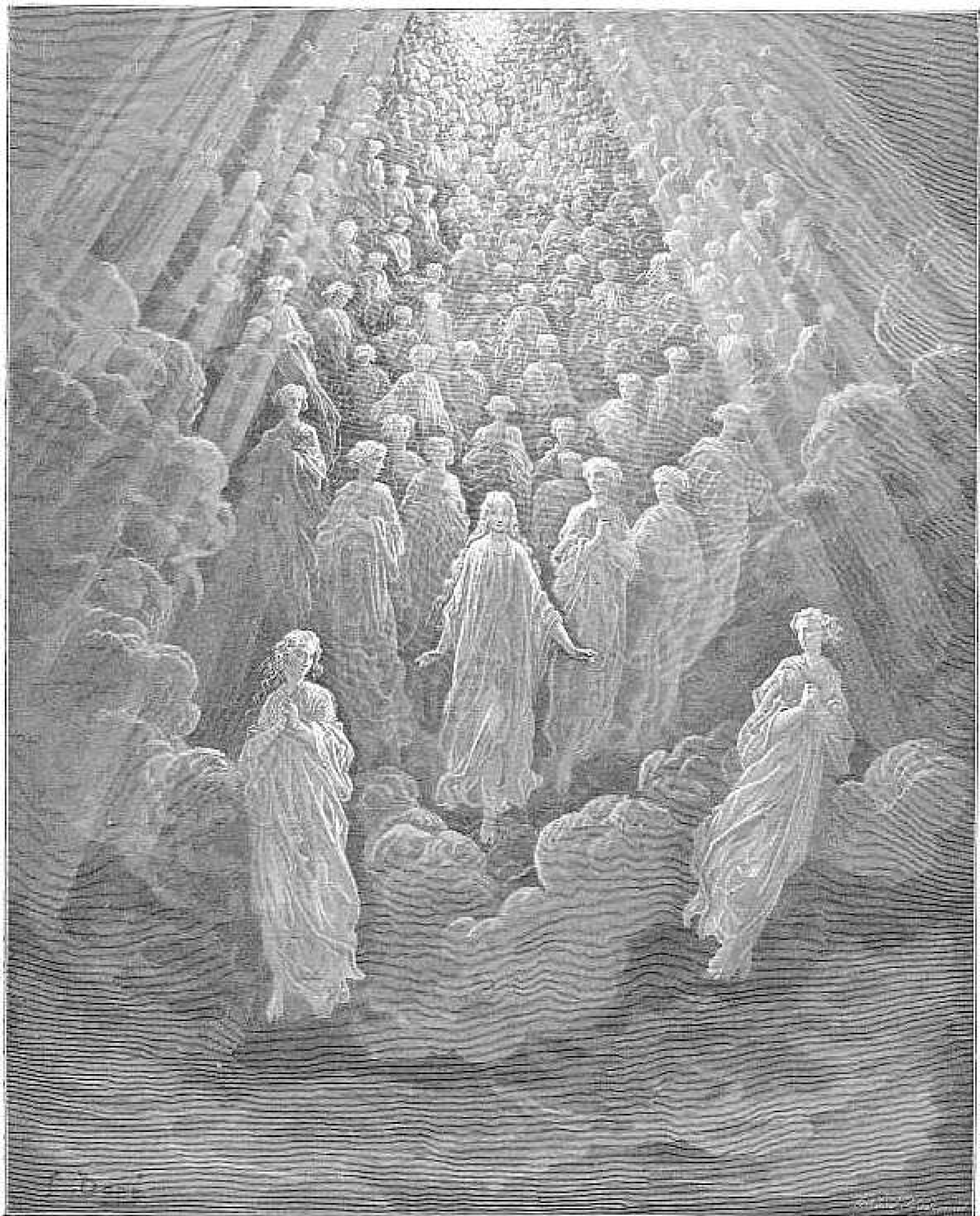
Nesistebėk, nes savo mintimi
Žvelgiu tolydžio į aukščiausią gėrį,
Kurio čionai mes nuolat supami.

Matau aš, tavo dvasioje jau žėri
Ta meilė amžina, kuria žmogus
Lyg saule niekuomet neatsigėri.

Jei net į žemiškuosius dalykus
Nukrypsta jūsų žvilgsnis, tai žinoki:
Ir jie — tos meilės atšvaitas blankus.

Tu guodeisi, jog niekaip nesuvoki,
Ar, apžadus pažeidus, dar yra
Vilties išpirkt nusidėjimą tokį...“

Taip mano sielos kelrodė tikra
Giesmėj, kurią mes pradedam, kalbėjo,
Ir liejos taip jos išmintis tyra:

„Gražiausia ir kilniausia, ką turėjo
Dangus ir ką mes gavom, kad šventai
Laikytume kaip dovaną kūrėjo,

Yra laisva valia; bet, kaip matai,
Ja tesidžiaugia padarai protingi
Ir nieks daugiau pasauly — jie tiktai.

Iš to kiekvienas, kas galvot netingi,
Supras didžiulę reikšmę apžadų,
Kuriuos sutinkam duoti mes, mirtingi.

Pasižadame dievui tuo būdu
Brangiausią savo lobį paaukoti,
Apie kurį ką tik girdėjai tu.

Argi pajėgtų kitkas jį atstoti?
Jei daiktas mums nebepriklauso jau,
Vagystė būtų juo pasinaudoti.

Tikiuos, tau viskas aišku pagaliau;
Tačiau bažnyčia išimčių padaro,
Kurios užkliūt tau gali, aš bijau.

Tad nesikelk nuo stalo ir kaip dera
Suvirškink maistą, nes sunkokas jis
Ir reikalauja skrandžio itin gero.

Atverki savo protą, kad mintis
Nepasiliktų kaip dvasia be vietos,
Bet jo vidun patektų pro ausis.

Mat klausime, kurį esu palietus,
Šalia aukos yra dar visados
Susitarimas: sąlygos jo kietos,

Nuo jų mūs niekas neatpalaiduos.
Ką tik minėjau aš dalyką šitą,
Ir jį kartoti maža bus naudos.

Senovės žydams buvo įsakyta
Aukas aukot, pamainant šį bei tą,
Kaip knygose randi tu parašyta.

Tačiau galėjo būti pakeista
Vien medžiaga jų daikto atnašauto;
Bet vargas tam, kuris pačia našta

Paikai nusikratyti pasišautų!
Juk tu šventųjų raktų neturi,
Vadinas, be palaiminimo gauto

Taip elgtis būtų nuodėmė žiauri,
Jei naujas krūvis netelpa į seną,
Kaip į šešis kad telpa keturi.

Ir jeigu visa, kuo dvasia gyveno,
Tu ant svarstyklių padedi rimtai,—
Nebeieškok jai niekad kito peno.

Juokų nepripažįsta apžadai.
Todėl neapsigauk, žmogau išdidęs,
Kaip Jeftė, apsimulkinęs kadai...

Turėjo jis prisipažint suklydęs,
O ne spyriuotis. Panašiai, beje,
Garsusis graikas žemėje Aulidės

Pražudė savo dukterį — ir ją
Kuo širdingiausiai apraudojo žmonės,
Tautiečiai jos visi ir gentija.

Apsigalvok pirma, jei tu krikščionis,
Nelėk bet kur it pūkas, būk kantrus,
Iš šventinto vandens nelauk malonės!

Gododamas abu testamentus
Ir dvasiškąjį savo šeimininką,
Pasieksi tu išganymo krantus.

O jei tave blogi geismai apninka,
Valdykis, nesielk kaip gyvulys,
Viešai neapsijuok prieš visą rinką!

Nebūk kaip tas ėriukas mitulys,
Kuris prie savo motinos apšyla —
Ir strykčioja, ir mėtos į šalis!“

Taip Beatričė baigė savo bylą
Ir pilnu ilgesio žvilgsniu tvaskiu
Žiūrėjo ten, kur rytą saulė kyla.

Ūmi tyla ir blizgesys akių
Sulaikė mano karštą gražbylystę
Nuo naujo pulko klausimų sunkių.

Kaip skuba taikinin strėlė nuskristi,
Kol tebevirpa timpa atleista,
Taip mes į antrą lėkėm karalystę.

Mana vadovė, laimės nužerta,
Čia tokia įstabia ugnim sutvisko,
Jog pajutau: pati net planeta

Nuo to puikiau ir žaismingiau dar pliska!
Nebekalbu, kas dėjosi many,
Kuris taip jautriai pergyvena viską...

Ir kaip skaidriam miegūstam tvenkiny,
Į dugną ką nors krentant pastebėję,
Žuvelių spiečiai puola alkani,

Taip ten šimtai liepsnelių sumirgėjo,
Ir, greit pagavęs ausimi šauksmus:
„Antai ji, mūsų meilės įkvėpėja!“ —

Aš dvasių veidus pamačiau linksmus,
Kurie švytėjo aiškiai pro pašvaistę
Ir skriejo, vis artėdami link mūs.

Jei aš nepanorėčiau jums atskleisti,
Kokia tolesnė buvo to eiga,—
Kažin ar tat galėtumėt atleisti.

Supraskite, kodėl man taip staiga
Parūpo sužinot, kas jos per vienos,
Kaip ėjo jų gyvenimo vaga.

„O tu, kuriam atvertos rojaus sienos,
Kuris čionai šlovingai atvyksti
Pirmiau, nei baigės tavo vargo dienos!

Liepsnoja ši dausų žara skaisti
Ir mumyse. Klausk, ko paklausti knieti,—
Tava širdis bus beregint soti“.

Po to, kai leidau jai išsišnekėti,
Man Beatričė tarė: „Na, drąsos!
Jomis tu lyg dievais gali tikėti“.

„Matau, visa tu — apimta šviesos,
Kuri iš po blakstienų plykstels vėlei,
Kai tavo akys vėl nusišypsos.

Bet kas tu, siela dangiška? Kodėlei
Tave šioje planetoj sutikau
Lyg didingesnio kažin ko šešėlyj?“

Taip gyvajai pašvaistei atsakiau,
Kuri mane panūdo sustabdyti,
Ir ji sužaižaravo dar smarkiau.

Kaip akinančios saulės nematyti
Tuomet, kada prieš mus galutinai
Garai piršti jos karščio išblaškyti,

Taip savo džiaugsmo spindesy jinai
Pasislėpė tada — ir tęsė šneką;
Bet ją galėsit perskaityt pilnai

Kitoj giesmėj, kuri po šios tuoj seka.

VI GIESMĖ

„Kai apsigręžo aras Konstantino
Ir pasisuko skrydžio jo kryptis
Prieš tą, kurs vedė dukterį Latino,

Du amžius ir daugiau tupėjo jis
Arti kalnų, iš kur kadais išskrido,
Kame patsai Europos pakraštys.

Šešėlis jo sparnų šventų vis plito
Po žemės rutulį, ir iš kitų
Į šias rankas valdžia aukščiausia krito.

Aš ciesorius buvau, o šiuo metu —
Tiktai Justinianas; apravėjau
Įstatymus nuo piktžolių šimtų.

Aš, dievo tarnas, iki tol tikėjau,
Kad Jėzus Kristus — prigimties vienos,
Ir nieko nė žinoti nenorėjau.

Bet Agapitas iš klaidos liūdnos
Mane žodžiu ganytojišku savo
Ištraukė veikiai — ir nuo tos dienos

Iš abejonių sielą išvadavo.
Kaip tiesą prieštaravime matai,
Taip aš matau: manęs jis neapgavo.

Taku bažnyčios pasukau tvirtai,
Ir žengt į naują, nepurentą barą
Mane aukščiausias įkvėpė už tai.

Dangaus valia globojo Belizarą,
Kuriam nusprendžiau patikėt ginklus,
Kad negalvot galėčiau apie karą.

Toks būtų mano atsakas kuklus
Į pirmą klausimą, bet tu iš anksto
Turėk galvoj: šis reikalas — pinklus.

Kas ereliu šventuoju nesidangsto,
Kas mūs laikais nesigrumia su tais,
Kurie jam veidmainingai galvą lanksto!

Pasigrožėk jo žygiais praeitais,
Kaip jis aukštai, galingai suplasnojo,
Palantui žuvus vardan jo kadais!

Tris šimtmečius pagret buvynė jojo
Išliko Alba Longoj; ar meni,
Kaip trys prieš tris dėl jo į mūšį stojo,

Kaip kėlė jį valdovai septyni
Nuo pat sabinių negando lig tolei,
Kol numirė Lukrecija kilni?

Meni, kokie jam atsivėrė toliai,
Kai žlugo tiek jo priešų atšiaurių —
Pats Brenas, Piras ir kiti smarkuoliai?

Užtat iki šiol su pagarba tariu
Vardus Torkvato, Kvinkcijaus gauruoto
Ir Decijų, ir Fabijų taurių.

Tau, Hanibalai, smūgio, jo suduoto,
Užteko, kai prie Pado tu veržeis,
Nepabijojęs kelio akmenuoto!

Jis džiaugiasi jaunaisiais karvedžiais —
Scipionu, Pompėjum... Ar kas laukia,
Jog šis gimtinę tavąją įžeis?

Galop giedrėja dangūs apsiniaukę,
Ir, kai jau žemėn leidžiasi taika,
Jo perimt — Cezarį Roma pašaukia.

Paklausk Izerą ar Luarą, ką
Nuo Varo ligi Reino, palei Seną,
Prie Ronos klonių veikė jo ranka!

Palikęs užpakalyje Raveną,
Jis Rubikoną peršoka... Tačiau
Joks žodis nepavytų jo vis viena!

Ispanijon jis puola kuo greičiau,
Farsalan ir, saulingo Nilo krantą
Sudrebinęs, žygiuoja dar sparčiau.

Štai jis Antandre, palei Simoentą,
Tenai, kur ilsis Hektoras narsus,
Štai, jo nustumtas, Ptolemėjas krenta.

Paskui lyg žaibas meta jis pulkus
Prieš Jubą — ir į vakarus juos gena,
Išgirdęs vėl Pompėjaus trimitus.

Po to kas buvo? Apie tai skardena
Ir Kasijus, ir Brutas ten, žemai,
Perudža, Modena dėl šito stena...

Pabūgus juodo aro mirtinai,
Širdis liūdnosios Kleopatros geria
Angies nuodus ir liauja plakt ūmai.

O jis, nuskridęs pas raudoną marią,
Ramybę tokią atnešė tada,
Kad Januso šventovė užsidarė.

Bet visa, ką taip šauniai iškelta
Ši vėliava žmonėms įstengė duoti
Po to ar ligi tol ir by kada,

Nublanksta, kai bešališka vaizduotė
Palygina su Cezariu trečiu
Tai, kas akim nelengva išmatuoti.

Aukščiausioji Tiesa, kurią jaučiu,
Jo herbui garbę suteikė pelnytą
Būt jos rūstybės įrankiu skaudžiu.

Paskiau ji savo ruožtu siunčia Titą,
Kurį ilgai dar ateitis minės,
Atkeršyti už kerštą nematytą.

Vėliau tais pat sparnais lyg nuo ugnies
Bažnyčią didis Karolis apgynė
Nuo pikto langobardo geluonies.

Dabar tau aišku bus, kokiam purvyne
Jūsiškiai kapanojasi, deja,
Vienodai bjauriai dergdami tėvynę.

Tie kaišosi geltona lelija
Ir vėliavos senos lyg išsigando,
Tie ant kurpalio savo tempia ją.

Tegu sau gibelinai susiranda
Kitokį herbą, o su šiuo tegu
Jie prieš teisybę eiti nė nebando!

Lai Karolis naujasis jo nagų
Drauge su savo gvelfais prisibijo,
Kad nenulaužtų jam anas ragų!

Dažnai nelemtą savo tėvoniją
Vaikai aprauda. Aš tikiu giliai,
Jog dievo paukštis nugalės leliją.

Gyvena šioj žvaigždėj nedidelėj
Tokie, kur dėl šlovės ir vardo gero
Ten, žemėj, dirbo plušo atkakliai.

Bet jei žmogus pasauly viską daro
Tik dėl garbės, tai dangiška valdžia
Jo šviesą priblėsina tiek, kiek dera,

Nors dvasiai anaiptol nėra kančia,
O malonumas, kad jos darbus lydi
Teisingas atpelnas, jai skirtas čia.

Mat nemari tiesa jos geismą didį
Sušvelnina, ir aukštumoj dausų
Ji niekam tyro džiaugsmo nepavydi.

Kaip glosto ausį derinys balsų,
Taip susilieja į dermingą chorą
Skirtingi laimės laipsniai mūs visų.

Šis gyvas perlas tebesaugo dorą
Ir šviečiantį tauria širdim Romė,
Kuriam Provanso grafas nepanoro

Atsidėkot; bet prakeiksmo dėmė
Nedingo nuo šnypšlių jo piktavalių,
Ir sugiedota amžiams jų giesmė.

Vien rūpesčiu ateivio šio bedalio
Raimondas Beranžė visas dukras
Ištekino už keturių karalių;

Tačiau paskui sukurstė jį kai kas
Iš bėdžiaus atskaitos pareikalauti,
Ir su kaupu patenkino jį tas.

O seniui teko vėl tolyn keliauti
Ir melsti duonos kąsnio... Patikėk,
Jei žmonės būtų ne tokie apkiautę,

Jį šlovintų šiandieną dveja tiek“.

VII GIESMĖ

„Dangaus galybių viešpatie, hosana!
Tegu tava šviesa iš aukštumos
Ant šių liepsnų palaimintų srovena!“

Taip sulig skambesiu giesmės senos,
Kurią užtraukė ši vėlė garbinga,
Nuauksinta pašvaistės amžinos,

Sujudo dvasių kuopa paslaptinga,
Ir tarsi pulkas žiežirbų greitų
Jos šokdamos man iš akių pradingo.

Dvejodamas kartojau: „Ryžkis tu —
Ir ta, kur lyg rasa tave gaivino,
Nepagailės tau žodžių įkvėptų“.

Bet nors B, IČĖ lūpos tart mėgino,
Galva iš pagarbos nusviro man,
Sakytum snaudulys mane marino.

O ji taip dyvinai tiesiog veidan
Man šyptelėjo, kad už šypsnį tokį
Sutiktumei prasmegti pragaran!

„Tu niekaip,— ji prašneko,— nesuvoki,
Kaip už t e i s i n g ą kerštą kitąsyk
Atkeršyta t e i s i n g a i. Jei nemoki

Tiesos atsekt,— manęs pasiklausyk,
Ir lai aptingęs protas atsipeiki,
O tu mintis manąsias apmąstyk.

Adomas nesitvardė tiek, kiek reikė,
Atleido žabokles ir tuo pačiu
Save ir savo padermę prakeikė.

Daug amžių žmonija jokių vilčių
Iš patalo pakilti neturėjo,
Kol dievo Žodis naštą jos kančių

Palengvint gailestingai malonėjo
Ir susijungė su prigimtimi,
Atšlijusia kadais nuo jos kūrėjo.

Ši prigimtis — tikėki manimi! —
Sugrįžus prie pirminio savo prado,
Vėl tapo kaip anksčiau skaisti, romi;

Bet ji drauge su rojumi prarado
Teisybės kelią ir nejučiomis
Nusigręžė nuo savo dvasios vado.

Todėlei jos mirtingoji dalis
Pakėlė kryžiaus bausmę, jai uždėtą
Už tai, ką pelnė savo kaltėmis;

Antraip pažvelgus, kliaudą neregėtą
Patyrė juk ne paprastas žmogus,
Kurį taip rūsčiai palietė bausmė ta,

Patenkinusi dievą bei žydus,
Nes, kai sudrebo žemė, pirmą kartą
Mums atsivėrė tolimas dangus.

Užtat, manau, stebėtis tau neverta,
Kad gali būti ta ranka teisi,
Kuri už teisų kerštą smūgį kerta.

Bet vėl tavoj galvoj naktis tamsi,
Ir vėl į šoną tau mintis nusprūdo,
Kurią sugaut per silpnas tu esi.

‚Nejau išganymui kitokio būdo
Nebesurado dievas,— tu sakai,—
Kad griebtis būtent šitokio panūdo?'

Jei meilės liepsnai svetimas likai,
Nė nebandyk šio klausimo išspręsti,
Nes tu tik laiką gaištumei dykai!

Juo stengsiesi labiau atšauti skląstį,
Juo bus mažiau iš darbo to naudos.
Bet aš kai ką padėsiu tau suprasti.

Pakilus virš pavydo ir klastos,
Dausų malonė tartum saulė spindi
Ir grožį vien teskleidžia nuolatos.

Nieks nevaliotų antspaudo ištrinti,
Kurį yra uždėjus ji pati,
Ir dieviškos pašvaistės užgesinti!

Tam, ką sukūrė jos ranka skaisti,
Jinai suteikia laisvę nuostabiausią,
Prieš tą bejėgiai pojūdžiai slapti,

Kurie jokių lėmimų nesiklausia.
Bet ypač jai brangu ir malonu
Tai, kas jai artimiausia ir šviesiausia.

Jei bent vienos iš dievo dovanų
Žmogus nustoja, jis išsyk netenka
Ir savojo orumo, ir sparnų;

Gana yra nusidėjimo menko —
Ir nuo aukščiausio gėrio mūs dvasia
Tuojau skilte atskyla ir išsenka;

Ir kol bausmės pelnytos kančiose
Jinai nusižengimo padaryto
Nenusiplaus, tol merdės dumbluose.

Tada, kai jūsų pranokėjas krito
Taip skaudžiai, jo visa gentis už tai
Iš rojaus buvo amžiams išvaryta;

Ir, žiūrint į šį reikalą rimtai,
Sugrįžt atgal į laimės karalystę
Jums buvo likę du keliai tiktai:

Arba kad viešpats leistų ją išvysti,
Kaltes jums dovanojęs ankstesnes,
Arba kad patys savo beprotystę

Išpirktumėte jūs. Klausyk manęs
Ir žvilgsnį tu nukreipki atsidėjęs
Į amžinųjų slėpinių gelmes.

Įstatymo aukščiausio pažeidėjas
Nebūtų, aiškus daiktas, niekada
Širdim tiek nusižemint sugebėjęs,

Kiek buvo jis išpuikęs kitada,
Kai per aklumą savo negalvojo,
Kad gali jį užgriūt tokia bėda.

Užtaigi viešpats ir pasiaukojo,
Kad bet kuriais keliais iš prapulties
Grąžintų žmogui tobulybę jojo.

Bet daiktas juo daugiau turės vertės,
Juo tas, kieno yra jisai sukurtas,
Į jį daugiau gerų jausmų įdės.

Dangus, kuriam šlykšti jėga ir smurtas,
Nepagailėjo savojo sūnaus,
Kad tik nežūtų jo gražiausias turtas.

Nebuvo tokio žygio prakilnaus
Ir nebebus jau per visas gadynes
Nuo pirmo žemės rytmečio ramaus

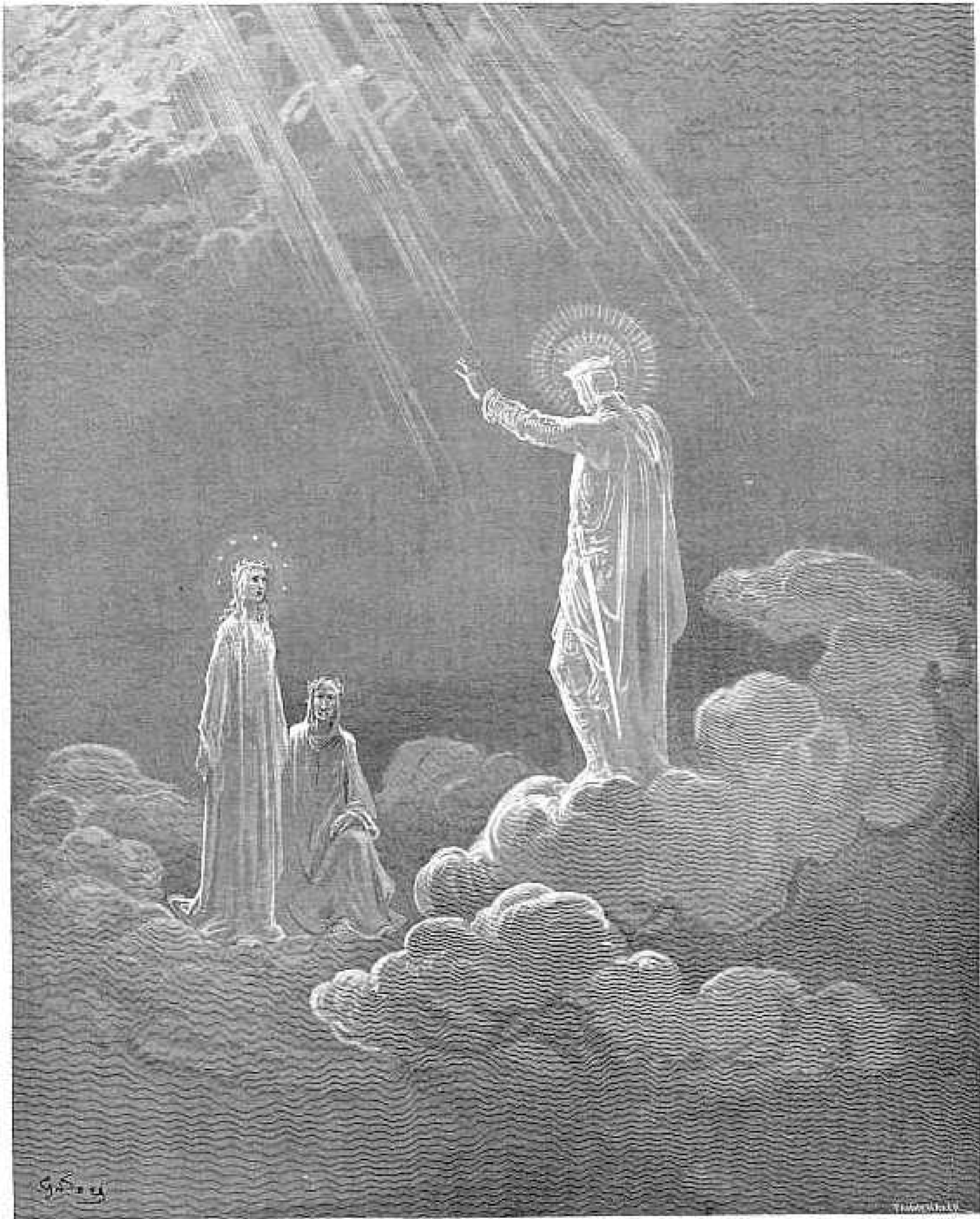
Lig sutemos pasaulio paskutinės!
Teisingas dievas buvo toks dosnus,
Jog nepabūgo net gėlos mirtinės.

Į žmogų įsikūnijęs dėl mūs,
Jis nusižemint ryžos ir pakėlė
Vardan tiesos patyčias ir skausmus.

Dabar, kad nuo manęs nė truputėlio
Neatsiliktum, aš padėsiu tau
Užpūst dar vieną mažą kibirkštėlę.

Aš tavo mintį puikiai supratau:
‚Tas oras,— tu sakai,— vanduo, ugnis ta
Ir žemė, ir jos gyviai, kaip matau,

Deja, nemirtingumo nepažįsta,
Nors jie taipogi dievo veikalai.
Ar kartais tavo išmonė neklysta?’

Ne, broli, tik šventieji angelai
Yra šio prado dieviško tęsėjai
Kaip ir šalis, kurion tu pakilai.

O gaivalai, kuriuos galvoj turėjai,
Bei tvariniai, per juos atsirandą,
Tėra jėgų, jiem suteiktų, nešėjai.

Jų medžiaga juk irgi s u k u r t a,
Kaip ir žvaigždžių, kurios aplinkui žėri
Ir skrieja apsukui. Visa gamta —

Ar augmenį paimtumei, ar žvėrį —
Tolydžio junta galią švitulių,
Kurie nebylią sielą jos atvėrė.

Tik jūsų gyvastis tiesiu keliu
Yra aukščiausios įkvėpta malonės
Ir dega jai dėkingumu giliu.

Tau nebeliks menkiausios abejonės,
Kad bus prisikėlimas vis tiek pat,
Jei prisiminsi, k a i p pirmuosius žmones

Patsai praamžis kūrė kažkuomet".

VIII GIESMĖ

Mūs nelaimingi protėviai bus klydę,
Vaizduodamies trečiam epicikle
Audringa meile trykštančią Kipridę;

Ją šlovindami giesme pakilia,
Ne vien tik savo auką ir godonę
Jie nešė jai, bet širdžia patiklia

Net garbino jos motiną Dionę
Ir sūnų Kupidoną — tą, kurį
Ant savo kelių laikiusi Didonė.

Štai kokį vardą turi ta skaidri
Žvaigždė, kuri į veidą saulei žiūri
Ar seka jos pėdom pavakary.

Kaip ten ponia manoji atsidūrė,
Nepastebėjau, tik žinau: skruostai
Grožiu nauju iškart jai užsikūrė.

Kaip kibirkštį ugniakure matai
Ar kaip dainuojant balsas balsą lydi,
Bet jojo neužgožia paprastai,

Taip toj šviesoj išvydau spiečių didį
Vėlių, kurių vidinis spindesys,
Atrodo, atitiko jųjų skrydį.

Dar niekada ledinis debesis
Nebuvo ant laukų paleidęs vėjo,
Taip greitai lekiančio, kaip lėkė šis

Būrys ugnių, kurios link mūs artėjo,
Pametę chorą angelų skaisčių
Ir aukštąjį palikę empirėjų.

Aš pagavau žvilgsniu jas iš pradžių,
Paskui „hosana“ man ausis pasiekė,
Kurią lig šiol išgirsti vėl geidžiu.

Viena, žibėjusi jų tunto prieky,
Prašneko: „O, kaip visos mes džiugiai
Sutinkame tave, pasižiūrėki!

Pagautos geismo, skrendame smagiai
Ratu, nubrėžtu mums aukščiausios valios,
Su tais, apie kuriuos tu pasakei:

‚Jūs, trečią dangų judinančios galios!'
Mes esam pilnos meilės visada
Ir nestovėsime čionai atšalios“.

Pasikalbėjęs akimis su ta,
Kuri prieš jas gyva dar tebestovi,
Aš rojaus dvasiai, žėrinčiai greta,

Tariau, kaip leido man širdies valdovė:
„Kas tu esi?“, į tuos žodžius trumpus
Įdėdamas jausmų šilčiausių dovį.

O, kaip jos džiaugsmo žavesys tvaskus
Nuo mano balso suplieskė iš sykio!
Jis tapo neapsakomai puikus,

Ir išgirdau pro gaisą kalbą tykią:
„Nedaug aš gyvenau. Jei ne mirtis,
Nebūtų šitiek negandų įvykę.

Paveikslas mano, laime taip švytįs,—
Tau paslėptas, nes gaubia jį pašvaistė,
Kaip šilkverpį — šilkinė jo makštis.

Man tavo meilė spėjo atsiskleisti,
Tad ir manoji, žydinti jaunai,
Ten, žemėj, tau svajojo atsiteisti.

Kairysis kraštas Ronos, kur jinai
Mažytei Sorgai nepašykšti vietos,
Tarnaut man troško, troško to tenai

Ir trikampis Auzonijos saulėtos,
Kur teka Verdė, Trontas, kur girdi
Vardus Katonos, Bario ir Gaetos.

Mane jau puošė karūna didi
Tos žemės, kur, palikęs Vokią, plaukia
Dunojus pačioje šalies širdy.

Sicilijos krantai, kur Euras kaukia
Tarp Pasaro ir Faro kyšulių,
Kur ne Tifėjo dumplės orą niaukia,

O verdanti siera, kiek spėt galiu,—
Sulaukę būtų per mane lig šiandie
Genties garbingos atžalų kelių.

Bet savavaliai, goduly paskendę,
Palermą ėmė urmu taip kedent,
Jog žmonės jungą nusimest nusprendė.

Jei brolis būtų tai numanęs bent,—
Kataloniečiai gobšūs, jį apspitę,
Nebūtų gavę jojo nustekent.

Jisai, pripratęs pinigą taupyti,
Turėjo jausti, kad tokios naštos
Ilgai negali laivas išlaikyti.

Jo tėvo būta įgimties kitos;
Tad jam reikėjo saugotis kaip maro
Tarnų, težiūrinčių savos naudos".

„Sinjore, aš po tavo žodžio gero
Beribio džiaugsmo apimtas esu,
Nes dar plačiau man akys atsidaro

Į tą, kurs — gėrio ir daiktų visų
Pradžia ir galas, kurs mane panūdo
Suvesti su tavim šviesoj dausų.

Bet sielą neaiškumas man užplūdo,
Tau bešnekant: kaip diegas toks geibus
Galėjo atsirast iš sveiko grūdo?"

Taip aš paklausiau. „Vargo daug nebus,—
Man tarė jis,— įmint šią mįslę karčią,
Kurios atspėti tu nepajėgus.

Apvaizda ramdo ir judėti verčia
Pasaulius šiuos, kurių esi svetys;
Ji teikia jiems taipogi jėgą sparčią,

Kurioj didžioji slypi išmintis,
O juk nuo jos priklauso mūsų laimė
Taip lygiai, kaip ir mūsų prigimtis.

Iš anksto tikslą žinanti, bebaimė,
Ji laido žemėn strėlę po strėlės,
Ir jei kur reik nesmigtų jos savaime,

Tai šis dangus, kuriuo aukštyn kelies,
Nebūtų išmone apdovanotas
Ir vien tik griautų viską iš eilės.

O šitai reikštų, jog aukščiausias Protas
Ne ko tevertas kaip ir ta galia,
Kur nuolat suka planetas liepsnotas.

Ar supratai mane galų gale?“
„Taip,— atsakiau jam.— Ničnieko nestinga
Amžiname gamtos arsenale“.

„Ar žemė,— tęsė,— jaustųs nelaiminga,
Jei ten žmonių iširtų bendrija?“
Tariau: „Tai būtų aiškiai pragaištinga“.

„Bet ar netektų veikiai laidot ją,
Jei būtumėte vieno sukirpimo?
Atminki Aristotelį, beje!“

Ir šį reikšmingą savo priminimą
Jis baigė taip: „Iš įvairių šaknų
Kiekvienas vis kitokį pradą ima.

Tas gimęs būt Kserksu, tas — Solonu,
O šitame jauti Melchisedeką
Ar tėvą to, kur geis vėliau sparnų.

Gamta veiklioji antspaudą palieka
Vaške, kurį ji manko sumaniai,
Ir titulas, ir luomas jai per nieką.

Jokūbas ir Ezavas, nors dvyniai,
O skyrėsi; žemos kilmės Kvirinas
Paskelbtas Marso sūnumi seniai.

Žmogus, kuris užgimsta, būtų grynas
Gimdytojo paveikslas, jeigu ne
Jėga, kuri dangaus valia vadinas.

Už tai, kad tu pradžiuginai mane,
Pridėsiu dar šį tą kaip testamentą,
Ir lai tau išsisklaido nežinia!

Jei eisi prieš gamtos lėmimą šventą,
Ji, iš vėžių iškrypusi, nusus
It grūdas, kurs į prastą dirvą krenta.

Ir jeigu jūs jos pamatus visus
Mokėtumėte saugoti kaip tinka,—
Pasaulis gal nebūtų toks baisus.

Uždarę vienuolynan kariauninką,
Monarcho sostan brukate kvailai
Tą, kam derėtų kamža kanauninko,

Dėl to ir šlyja jūsų reikalai“.

IX GIESMĖ

Kai man, graži Klemansa, tėvas tavo
Tiek atskleidė tiesos ir kai vargus
Vaikų savųjų net išpranašavo,

Pridūrė jis: „Lai sukasi dangus,
O tu tylėk!“ Bet man brangi šlovė jo,
Ir klastininkai grauš dar sau nagus!

Čia ta gyva pašvaistė susiliejo
Su saule, versme amžinos gausos,
Kuri ir jai palaimos negailėjo.

O, sielos, pilnos melo ir tamsos,
Pro storą savo nedorybių plutą
Lyg aklos jūs nematote šviesos!

Ir štai dar vienas švitulys sukruto
Į mano pusę, ir mačiau, kaip jis,
Vaiskiau sužibęs, lyg naujai atkuto.

Pažvelgęs Beatričei į akis,
Kurios mane stebėjo, vienu gaistu
Sumojau, kad ji blogo nesakys.

„Jei rojų,— aš tariau,— pelnei darbais tu,
Tai atgarsį surasiu tavyje,
Kurį mana ausis išgirsti geistų“.

Ir skaisčiai spindinti vėlė nauja,
Kuri tik ką giedojo taip džiaugsmingai,
Atsakė, skendėdama žaroje:

„Yra sritis Italijoj niekšingoj:
Kairėj — Rialtas, dešinėj — kalnai,
Kur bėga Pjavė ir Brenta srautingai.

Nedidelė kalva matyt tenai:
Nuo jos pikta ugnis kadaise krito
Ir visą kraštą nusiaubė. Jinai

To pat kaip aš kamieno pagimdyta.
Kunicos vardas duotas man — ir čia
Liepsnoju, laimindama žvaigždę šitą;

Nūdienė mano laimė — ne tuščia,
Nors tam, ką mano lūpos tau pasakė,
Bejausmė jūsų padermė — kurčia.

Dvasia, kuri taip traukia tavo akį,—
Pats nuostabiausias deimantas dangaus,
Nes ta šlovė, kuri ją paskum sekė,

Lig šiolei gaudžia ir daug amžių gaus:
Kas aukštą paskirtį žmogaus supranta,
Tas niekada net mirčiai nevergaus!

Deja, tarp Adidžės ir Taljamento,
Patyrę šitiek pamokų liūdnų,
Gyvena žmonės, kaip anksčiau gyventa.

Tiems apsileidėliams nenumanu,
Kad Paduva Vičencos pelkę tylią
Pavers netrukus ruzganu klanu.

Ten, kur Kanjanas įteka į Silę,
Iškėlęs galvą tebevaikšto tas,
Kuriam jo priešai kasa duobę gilią.

Feltriečiai keiks dar vyskupo kaltes:
Jie antro tokio išgamos nerastų,
Atplėšę net kalėjimo grotas.

Turbūt prireiktų kubilo neprasto
Susemt Feraros kraujui; jo lašus
Suskaitęs, net žudikas išsigąstų!

Šis dievo tarno žygdarbis gražus
Palinksmins jojo pakalikų minią
Ir čiabuvių atmintyje nežus...

Jūs lyg ir sostais esate praminę
Tuos angeliškus veidrodžius, kur mes
Tolydžio regim tiesą krištolinę“.

Čia ji nutilo ir, mintis ramias
Kitur nukreipusi, prie savo rato
Sugrįžo ir nutolo nuo manęs.

Kita gražna, pilna žavumo reto,
Sutvisko: šitoks būna spindesys
Rubino, kada saulė jį pamato.

Čia, rojuj, gimdo šviesą džiugesys,
Kaip žemėj — šypsnį; pragare iš veido
Tesklinda juodas sielos liūdesys.

„Jei visaregis,— aš tariau,— tau leido
Save regėt, o dvasia palaimi,
Ir jei tava mintis laisvai taip skraido,

O balso aidas plaukia dangumi,
Papildydamas tą sparnuotą chorą,
Kurio mes nepagaunam akimi,—

Kodėl gi mano nenumaldai noro?
Nė neprašyčiau, kad prabiltum tu,
Jei aš, mirtingas, tikčiau tau į porą“.

„Toli į vakarus ir link rytų,—
Pašvaistė prakalbėjo,— jūra plyti,
Banguojanti tarp priešingų krantų;

Maitina okeanas šį vienlytį
Gelmingą tvaną žemės vidury,
Ir rodos, kad jo galo nematyti.

Tarp Ebro ir tarp upės tos, kuri
Toskanos dalį atskiria lyg juosta
Nuo Genujos, gimiau aš pamary.

Dangus Budžėjoj švinta ir pajuosta
Maždaug tuo pat metu kaip mūs krašte,
Kur kraujas kitąsyk nudažė uostą.

Aš Fulkas vadinausi ir degte
Degiau liepsna, kuri širdy pliskėjo,
Mane paženklindama šia žvaigžde.

Pamiršusi Kreūzę ir Sichėją,
Didonė nemylėjo taip karštai,
Kaip aš, pakolei jėgos man tesėjo,

Nei Rodopietė, apgauta piktai
Bešlovio Demofonto, nei Alkidas,
Ijolės grožio pavergtas kadai.

Bet šičia mes, pamiršę savo ydas,
Vien gėrimės ta dieviška tvarka,
Kurios nedrumsčia tūžmas nei pavydas,

Ir džiaugiamės ramybe ir taika;
Čia pamatai ryškėja aukšto meno,
Žmonių pasaulio pamatus laiką.

Bet jei vis vien tavy teberusena
Žinojimo troškimas, tai aš jam
Tuojau suteiksiu reikalingo peno.

Tau įdomu, kas būtent slypi šiam
Gaise, švytruojančiame netoliese
Tarytum saulė vandeny skaisčiam.

Regi čionai Raabės vėlę šviesią,
Kuri yra mums pažiba dausų;
Jos pėdos jau seniai pas jus atvėsę.

Buveinėn šių negęstančių gaisų,
Kur jūsų žemės baigiasi šešėlis,
Ją Kristus atgabeno pirm visų

Ir, karalystėn dangiškon įkėlęs,
Paliko savo padėkos ženklan,
Nes buvo ji pirmasis žiburėlis

Jo pergalės, kai Jozuė karan
Žygiavo, traukdamas į Palestiną,
Kuri nerūpi popiežiui — aiman!

Gimtinę tavo, nuodėmių knibždyną,
Šėtonas myli nuo senų laikų
Ir joj pavydą sėja ir daigina...

Ji pasidarė piktžolių lauku;
Žioploms avelėms kelio neparodys
Ganytojas, nes virto pats vilku.

Kas jiems tėvai šventi ir dievo žodis,
Jei vien tik dekretalijų lapus
Jie sklaido dienąnakt, o kitkuo bodis!

Net popiežių ir jo kardinolus
Mažai betraukia šiandien Nazaretas,
Kur išskleidė archangelas sparnus.

Bet Vatikanas ir tos Romos vietos,
Kurios dar kaulais Petro karžygių
Ir nemirtinga šlove jų nusėtos,

Atsikratys globėjų nešvankių".

X GIESMĖ

Į savo sūnų žvelgdama su Meile,
Kurios dvelkimas — amžinas kaip jis,
Viršiausia Išmintis į darnią eilę

Suklostė visa, ką žmogaus mintis
Ir ką tik akys jo aprėpt įstengia,—
Taip, jog bežiūrint džiaugiasi širdis.

Tad jūs, manęs klausyti pasirengę,
Stebėkitės čionai dviem judesiais,
Kurie kryžiuojas, kirsdami padangę.

Grožėkitės, kiek nuovoka jums leis,
Didžiais darbais, taip žavinčiais kūrėją,
Kad jam sunku atsigėrėti jais.

Veizdėkite, kaip nuotakiai tolėja
Tas ratas įžambus, iš kur pulkai
Žvaigždžių į žemę savo šviesą lieja.

Jei neitų jųjų kelias įkypai,
Tai savo įtekmės dangus nustotų
Ir mūs pasaulis būtų it kapai.

Bet jei per daug vėžė atsišakotų
Ar per mažai,— neliktų vėl tvarkos,
Ir reginys nykus pasikartotų.

Po mano iškalbingos įžangos
Dar nesikelk, skaitytojau, nuo stalo,
Kur tavo protas maisto nestokos.

Vaišinkis, kol dar valgiai neatšalo,
O mano plunksnos išmonė visa
Į naują žygį ruoštis jau privalo.

Gyvybės gausintoja ir skalsa,
Kuri mūs žemės kiekvienam kampely
Matuoja laiką savo vien šviesa,

Pasiekė įvijom padangių dalį,
Apie kurią sakiau, ir buvo jau
Ten, kur anksčiausiai skuba ji kiek gali.

Nepastebėjau, kaip į ją lėkiau:
Mintis, kuri į galvą mums įkrito,
Yra pastebima tiktai paskiau.

Nuo vieno gėrio nemaraus prie kito
Skridau aš spėriai su Beatriče,
Apsvaigęs nuo greitumo nematyto.

O, kaipgi nuostabiai žibėjo čia
Tie, kas nuo karšto saulės rūbo skyrės
Ne spalvomis, o povyza spindžia!

Joks menas ir joks talentas prityręs
To niekad išsakyti nepajėgs,
Ir veltui aš triūsėčiau užsispyręs.

Žmogaus vaizduotė niekad nepasieks
Tokių viršūnių: silpno žvilgsnio savo
Aukščiau už saulę nepakeltų nieks.

Taip mano įdėmi akis pagavo
Ketvirtą tuntą sielų išrinktų,
Kurios didybe tėvo mūs alsavo.

Ir Beatričė tarė tuo metu:
„Lenk galvą Saulei angelų, dėkoki,
Kad jos malone čion atskriejai tu“.

Vargu, ar kas bus jautęs geismą tokį
Visa širdim tarnauti tam, kursai
Mane klausyti valios jo išmokė.

Kai pasigirdo žodžių tų garsai,
Minčių sparnais aš pakilau prie jojo
Ir kitą meilę pamiršau visai.

Bet ji tik švelniai man nusišypsojo,
Ir taip suspinduliavo akys jos,
Kad mano siela neilgai dvejojo...

Pasijutau aš apsuptas vaiskios
Grandinės giedančių šviesų,— lig tolei
Girdėjęs nebuvau giesmės tokios!

Taip Artemidei, vienišai skaistuolei,
Apriečia veidą ratilas blizgus,
Kada nuo rūko padūmavę toliai.

Dausų aukštųjų rūmas prabangus
Nustebint savo perlais gali svečią,
Bet išsinešti jų neleis dangus.

Kas to ugninio choro esmę pačią
Norės užčiuopt iš mano tik šnekų,
Tas veltui lauks atsakymo iš nečio.

Kai mus apjuosė skambančiu lanku
Vainikas saulių, trilinkai liepsnojąs
Lyg žvaigždės, polių supančios pulku,

Man pasirodė jų būrys sustojęs
Kaip moterų ratelis, kurs, bent kiek
Pritilus šokiui, ruošias miklint kojas.

Ir išgirdau aš balsą: „Jeigu tiek
Godojamas esi dangaus malonės,
Jog tavo siela nedega perniek

Kilniąja meile, skaistinančia žmones,
Ir jei šiais laiptais kopi be eilės,
Kurios kiekvienas ilgisi krikščionis,

Tai nieks tau dvasios vyno negailės
Taip pat tikrai, kaip kad į vandenyną
Savaime visos upės įsilies.

Geidi žinot, kokie žiedai dabina
Šią tvaskančią girliandą garbei tos,
Kuri aukštyn tvirtai tau kelią skina.

Esu aš avinėlis iš bandos,
Kurią šventasis Dominykas gano,
Ir kas juo seka — sotus visados.

Štai Albertas iš Kelno; jį nuo seno
Laikau tarytum broliu vyresniu.
Aš — Tomas Akvinietis. Kalbą mano

Su dėmesiu tolydžio sek žvilgsniu,
Kad paeiliui galėčiau tau atskleisti
Vardus visų tų dangiškų ugnių.

Ana šypsnių nuskaidrinta pašvaistė
Iš Graciano skleidžiasi, kuris
Dvejokios teisės mokslų dirvą laistė.

Su juo štai glosniai svydi gretomis
Gerasis Petras: kaip našlelė toji
Bažnyčiai visą turtą skyrė jis.

Alsuoja gyva meile ši penktoji,
Ryškiausioji gaisa, apie kurią
Ne vienas tu galvoti nenustoji.

Taip žėri rojaus ugnimi skaidria
Tas, kas visus, jei šventraštį pažįsti,
Pranoko savo išmone tauria.

Kiek atokiau smagu tau bus išvysti
Tą švyturį tiesos, kurs pavaizdžiai
Mums angelų parodė karalystę.

Kitoj liepsnelėj šypsosi gražiai
Gynėjas krikščionybės ilgametis:
Jį Augustinas vertino didžiai.

Toliau dar savo proto žvilgsnį metęs,
Tu vėl sau ieškai paspirties many,
Aštuntą šviesulį džiugiai pamatęs.

Žinok, čia toji siela prakilni,
Kuri pasaulio veidmainystę bjaurią
Atskleist mokėjo savo kūriny.

Bedvasis kūnas jos — dabar Čieldaure,
O ji atskrido šion buveinėn štai,
Baisių kančių išgėrus pilną taurę.

Už jos tu šviečiant pagrečiui matai
Izidorių ir Bedą, ir Rikardą,
Kuris mintim pakilo taip aukštai,

Kaip nieks. Bet tu jau naujo lauki vardo.
Čion spindi amžinai vėlė skaisti
To, kam per greit gyvenimas apkarto.

Sigjė, tikiuos, jums gyvas atminty:
Ne sykį skardino Šiaudų gatvelę
Jo teiginiai, tūžmingai sutikti“.

Ir kaip iš ryto laikrodis mus kelia
Ir skaidriabalsė nuotaka dausų
Jaunikį šaukia, lydima varpelio,

Kurs din dan dindi lyg iš debesų,
Ir, meilės apimta, širdis atbunda,
Nes pasidarė ir joje šviesu,—

Taip ten išvydau dangiškąjį tuntą
Vėl judantį su giesme iškilnia,
Kurioj žmogus nemarų džiaugsmą junta,

Gėrėdamasis muzika darnia.

XI GIESMĖ

O, jūs, miruoliai, aistrose užtroškę!
Ko tie gudravimai yra verti,
Kurie sparnus prie žemės jum pribloškia?

Vieni teisyne knaisiojos, kiti
Sutanos vaikėsi ar daktarystės,
Apgaulėm veržės prie valdžios treti;

Ką doras pelnas traukė, ką vagystės,
Kas lėbaudamas alino save
Ar snaudė sau ramiai iš tinginystės,

O aš drauge su sielos vadove
Laisvai skridau per dangų bekraštinį,
Grožėdamasis juo akim blaivia.

Tuo tarpu judanti vėlių grandinė
Aplinkui mus sustojo kaip pirma
Tarytum žvakės, degančios sietyne.

Ir ta, kuri, pašvaistės gaubiama,
Ką tik taip meiliai su manim kalbėjo,
Prabilo vėl, vaiskiau dar plieksdama:

„Dosnybė mūsų amžino globėjo
Suteikia mano dvasiai tiek šviesos,
Jog tavo abejas ji tuoj atspėja.

Aš pasakiau: ‚Bus sotus visados',
Paskui šiek tiek toliau: ‚Visus pranoko',
Tačiau neišryškėjo mintys tos,

Kurias atnarpliot tau vienam sunkoka,
Ir tavo protas laukia iš manęs
To, ko patsai jis padaryt nemoka.

Apvaizda, nuo kurios priklausom mes,
Pasaulį tvarko taip, kad negalėtų
Joksai žmogus įžvelgt į jos gelmes.

Ir tam, kad prie sūnaus jos numylėto
Labiau dar linktų nuotaka šventa,
Kuriai tiek kraujo, nekaltai pralieto,

Jis atiduoti ryžos kažkada,—
Du padėjėjus ji pasivadino,
Kad ramstis būtų jai ir palyda.

Pirmasis degė meile serafino,
Antrasis savo išmintim didžia
Aplinkui skleidė šviesą cherubino.

Tik apie vieną tau šnekėsiu čia,
Bet girsiu abiejų vieningą valią,
Nes kryptimi jie žengė ta pačia.

Tarp srauniojo Tupino ir upelio,
Kurs teka nuo Ubaldo kauburės,
Nusliaugia kalnas į pašlaitę žalią

Ir siunčia Saulės vartais daug drėgmės
Ir karščio į Perudžą; neišvengia
Nočeros, Gvaldo šonai jos grėsmės.

Tenai, kur skardis leidžias į atvangią
Pakalnę, gimė saulė palaimi
Taip, kaip jinai užgimsta kartais Gange.

Nors ir vadinas ta vieta rami
Asyžius, bet kiti teisingai daro,
Saulėtekio jai vardą duodami.

Nespėjusi nė suspindėt kaip dera,
Jinai jau skleidė spindulius į mus,
Kurie pasauliui atnešė daug gero.

Dar jaunumėj šis vyras prakilnus
Prieš tėvą dėlei moteries sukyla,
Kurią mes bijom leistis į namus.

Jis pats prieš teismą gina savo bylą,
Viešai susižieduodamas su ja,
Ir ją visam gyvenimui pamyla.

Nors tūkstantmetį ir daugiau, deja,
Netekus mielo vyro, ji našlavo
Ir viltimi vien guodės bėdoje,

Bet nesudrebo ir nesusvyravo,
Kai pas Amiklą įžengė ūmai
Tas, kam pasaulis lenkė galvą savo.

O argi tai ne ji neregimai
Su Kristumi ant kryžiaus tyliai verkė
Ties Marija, raudojusia žemai?

Bet jei dar akys tau neatsimerkė,
Žinok, kad Bėdinystė vardas jos,
O jo — Pranciškus. Pats dabar pasverki,

Ką reiškė meilė šios poros puikios!
Kiek sklido laimės, kiek romumo reto
Vien tik iš jųjų povyzos taikios!

Garbus Bernardas pirmas susiprato
Mest visa, kuo didžiavos neseniai,
Ir basas bėgti paskui juos suskato.

O, lobių lobi! Gėrių slėpiniai!
Egidijus, Silvestras nusiavę
Šventom pėdom jau žengia paklusniai.

Kanapių virvę apsijuosti gavę,
Jie seka savo tėvu ir vadu,
Jo mylimai širdingai atsidavę.

O jam ne gėda, jam neapmaudu,
Kad jis — sūnus kažkokio Bernardonės
Ir kad žiūrėt kitiems į jį graudu.

Neprašo Inocento jis malonės,
Pateikia savo įstatus — ir tas
Juos tvirtina be didelės dvejonės.

Į negausias pavargėlių gretas
Nauji nariai vis plaukė paskui šitą
Žibintą šviesų, puošiantį dausas.

Tuomet Honorijus, kaip įsakyta
Pačios apvaizdos, vainiku skaisčiu
Apvainikavo jų archimandritą,

Kursai netrukus, trokšdamas kančių,
Sultonui atšiauriajam dievo žodį
Išdrįso skelbt, o kai iš jo vilčių

Neliko ničnieko, nes pasirodė,
Kad sėkla jo šioj dirvoj neprigis,—
Gimtinio krašto derlium pasiguodė;

Dvejus metus, bevaikštant uolomis,
Tarp Tiberio ir Arno jo gyventa
Su Jėzaus nukryžiuoto žymėmis.

Kai viešpats atšaukė tą vyrą šventą,
Kurs taip ilgai, tarnaudamas žmonėms,
Aukojosi, palikęs visą mantą,

Jis liepė savo broliams jaunesniems
Mylėti sužadėtinę bekraitę,
Būt iki grabo jai ištikimiems:

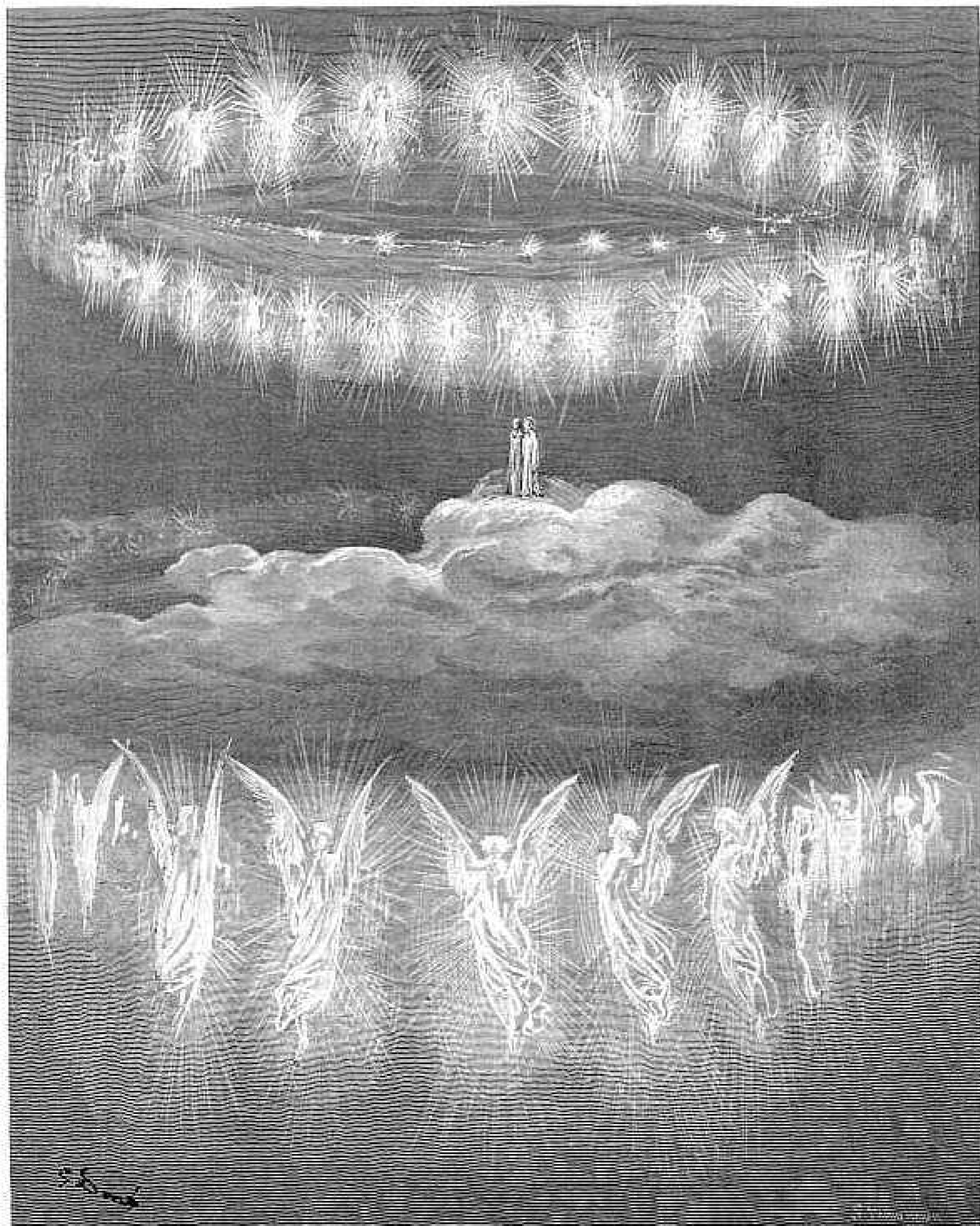
Jo siela panorėjo mat išeiti
Švari iš josios glėbio, kai dangus
Visas dienas jo gyvasčio suskaitė.

Tad spręsk dabar, koks buvo tas žmogus,
Kurs Petro eldiją į saugų uostą
Vairuoti jam padėjo per rūkus.

Jis — mūsų patriarchas, nors be sosto,
Ir vis kaupinesni aruodai tų,
Kuriems klausyti jo nenusibosta.

Bet domisi kitonišku maistu
Jo kaimenė ir atšakiau kas kartą
Ieškoti puola vaisių uždraustų.

Jinai ištrypia viską ir išvarto
Ir pagaliau tešmenimis tuščiais
Nušiupusi parkiūtina prie tvarto.

Yra tokių, kur glaustosi pečiais
Prie savo kerdžiaus, bet taip maža jųjų,
Kad jiems lengvai po abitą išeis.

Ir jeigu mano žodžiai iš tikrųjų
Tau aiškūs, jei klauseisi jų rimtai
Nuo pat pirmųjų lig paskutiniųjų,

Tai vaizdą apgailėtiną matai,
Blyškuojantį lyg pro medžius šakotus,
Ir mintį, mano mestą, supratai,

Jog vien tokie, kur seka juo, bus sotūs".

XII GIESMĖ

Vos tik liepsna palaimintoji spėjo
Šią brangią tiesą žodžiais man atvert,
Kai šventos girnos vėlei pajudėjo.

Jos dar neapsisuko, kai iškart
Apjuosė vieną gyvą ratą kitas,
Kuriam giesmė skubėjo tuoj pritart,

Ir jos saldumas neišpasakytas
Tiek viršijo sirenų mūs garsus,
Kiek parytį pranoksta giedras rytas.

Kaip laumės juostai pro lengvus garus
Dažnai atliepia atspindys jos grynas,
Lakios Iridės lankas įmantrus

(Man primenantis balsą tos merginos,
Kurią aistra sudegino kadai
It saulė ūkaną), ir mums vaidinas,

Kad pildosi senieji pažadai,
Kuriais praamžis nuramino Nojų,
Ir tvano nematys jokie kraštai,—

Taip ten tos rožės amžinos liepsnojo,
Taip supo mus du gyvu vainiku,
Ir derinos antrasis su pirmuoju.

O kai aplinkui tapo vėl tyku
Ir tartum kažin kas mostu valdingu
Sustabdė lygiai tuo pačiu laiku

Bekūnį šokį šviesulių meilingų
Taip, kaip žmogus išsyk abi akis
Užmerkia savo judesiu valingu,—

Pasiekė naujas balsas man ausis
Ir lyg žvaigždė magneto adatytę
Savęsp atsuko mano žvilgsnį jis.

Ir išgirdau aš: „Meilė, kuri švyti
Many, naudojas proga patogia
Tau antro vado šlovę apsakyti.

Jiems dera būti visados drauge:
Dėl vieno tikslo juodu mat kariavo
Ir žėri ta pačia ugnim džiugia.

Nors Kristaus armija apsiginklavo,
Bet sunkiai — ir netvirtu dar žingsniu
Žygiavo paskui vėliavnešį savo.

Tada valdovas amžinas žmonių
Už tą vangumą atmokėt panoro
Jai savo dosnumu begaliniu,

Pasiųsdamas, kaip jau minėta, porą
Kovūnų, kurių žodžiai ir veiksmai
Krūvon subūrė, kas tik buvo doro.

Tame krašte, iš kur negirdimai
Gaivus Zefyras į Europą lekia
Ir linki, kad žaliuotų ji linksmai,

Arti krantų, kurių neliauja plakę
Tie vandens, kur atogrįžio metu
Mes laidojame saulę, jos netekę,

Laimingą Kalarogą rasi tu,
Iškėlusią garbingai savo skydą —
Du išdidžiu Kastilijos liūtu.

Štai kur pasaulį didvyris išvydo,
Kur gimė tas tikėjimo karys,
Karštai mylėjęs gėrį, čaižęs ydą,

Tas krikščionybės milžinas, kuris,
Iš motinos dar įsčių neišėjęs,
Atrodė galią dievišką turįs;

Ir kai jos būsimas uolus nešėjas
Versmėj šventoj susituokė su ta,
Kurios keliu jis nenustojo ėjęs,

Jo krikštomočia, sapno apšviesta,
Pamatė aiškiai stebuklingą lemtį,
Kuri sekėjams jo ir jam skirta.

Apvaizda pranašystei šiai paremti
Jam vardą Dominyko liepė duot,
Kad būtų jai kur džiaugsmo pasisemti.

Gal jis geriausiai tiktų atvaizduot
Kaip nuoširdus pagelbėtojas Kristaus,
Ištroškęs jo sode pasidarbuot,

Ar kaip pasiuntinys bei draugas Kristaus,
Nukreipęs meilę savo tučtuojau
Į pirmutinį patarimą Kristaus.

Jis, pastebėjo auklė, vis mieliau
Be miego žemėj guli, bodis kūnu,
Lyg kad sakytų: ‚Tam aš atėjau'.

Kokie laimingi tie, kur tokį sūnų
Yra pagimdę! Jųjų varduose
Gili prasmė, manding, ne veltui tūno.

Tikrosios manos geidžia jo dvasia,
Kuri žinių gausybę prisirinko
Tadėjo, Ostijiečio darbuose,

Ir, kad be sąžiningo šeimininko
Nežūtų vynuogynas, jis bemat
Jį puoselėt ir sergėti sutinka,

Paskui prieš Rymo sostą stoja net,
Kuriam rūpėjo bėdžius paskutinis,
Nes valdė ne toks išgana tuomet,

Ir reikalauja sau ne dešimtinės,
Priklausančios varguoliams, ne šaunios
Prebendos ar lengvatos išimtinės,

O teisės vien kovot nuo tos dienos
Su klystančiais ir ginti sveiką grūdą
Šių dvidešimties keturių šeimos.

Ir visą mokslą savo, kietą būdą
Darban įkinkęs, rūsčiai umarus,
Lyg nuo kalnų krioklys jisai užplūdo

Bujojančios erezijos kerus,
Sudrebindamas tas vietas brūzgyno,
Kur jos siautimas ypač atkarus.

Daug upių dar iš to veržlaus bangyno
Vėliau pasklido ir sode šventam
Daug sužeistų medelių atgaivino.

Jei šitaip tavo protui įtemptam
Atrodo vienas ratas to vežimo,
Iš kur bažnyčia mūšyje kietam

Tol daužė priešus, kol anie aprimo,
Tai nepamiršk ir antrojo, kurį
Čia Tomas kaišė laurais pagyrimo.

Bet jo vėžė, kur tik pasižiūri,
Visur iškrypo taip, jog pasiliko
Iš gero vyno vien buza bjauri...

Glaudi, drausminga brolija iškriko,
Ir tie, kas žengė priešakin žvaliai,
Šiandieną traukias atbuli iš tyko.

Kūkalių greit pilni bus pašaliai,
Kai jie per pačią artimiausią pjūtį
Subrus prašytis klėtin atkakliai.

Kas mūs knyga pasidomės truputį,
Ras užrašų, pasklaidęs jos lapus:
‚Žvelk, mes tokie, kokie privalom būti'.

Bet ne Kasalėj jų buveinė bus,
Ne Akvaspartoj, kur ranka begėdžio
Pakirsti bando įstatų stulpus.

Aš — Bonaventūra iš Banjoredžo,
Aš — siela to, ko nelietė tuščia
Šlovė pasaulio jūsų lengvapėdžio.

Ir basakojis Augustinas čia,
Iliuminatas, pranciškonas senas,
Tarnavęs dievui širdžia pamaldžia.

Štai du Petrai, Valgovas ir Ispanas,
Auksinių knygų tuzinu garsus,
Štai Hugas švento Viktoro, Natanas,

Kurs buvo pranašas, antai šviesus
Anzelmas, Chrisostomas ir Donatas,
Pralenkęs savo srityje visus.

Štai Jokimas, Kalabrijos abatas,
Išminčius aiškiaregis, o šalia
Rabano spindintis paveikslas matos.

Tai Tomo meilės degančios galia
Mane ir mūsiškius taip sugraudino,
Jog neiškentęs aš galų gale

Pašlovint ryžaus didį paladiną".

XIII GIESMĖ

Jei tu apie tą reginį galvoji,
Kurį mačiau (o aš tikrai geidžiu,
Kad saugotum iškaltą lyg uoloj jį),

Įsivaizduok penkiolika žvaigždžių,
Švytruojančių pro tirštą ūko klodą,
Pažvelk į pulką žiburių spindžių —

Į dangiškus Ratus, kurie, atrodo,
Nedingsta iš akių tau niekados,
Nors grįžulo kryptis jų nevienoda,

Paskiau ant smaigalio ašies tvirtos,
Apie kurią sfera pirmoji skrieja,
Įsivaizduok lyg ragą ant kaktos,

Ir lai tos visos žvaigždės suartėja
Ir dviem gyvais vainikais, kokius gal
Tik Ariadnė mirštanti turėjo,

Liepsnas draugėn sulieja ir pagal
Tam tikrą gaidą spėriai suktis ima,
Viena pynė pirmyn, kita atgal,—

Ir gausi tu miglotą supratimą
Apie tą šokį, dvigubu lanku
Apsupusį čia rojaus piligrimą,

Nes rast palyginimą man sunku
Tiek pat, kiek upei dangų pasivyti,
Ratuojantį nematomu taku.

Ne himnai Bakchui, ne peanai lydi
Mus ten, kur vien trejybė giedama,
Žmogaus ir dievo sandora vienlytė.

Palaiminta ugnių skaisčių šeima
Prityko ir, ramiai sustojus, laukė,
Lyg dar kuo patarnaut mums geisdama;

Galop malonią tylą šią nutraukė
Tas balsas, kurio žodžiai įkvėpti
Apie varguolį šventą — ką tik plaukė;

Jis tarė: „Nors javai jau pakulti,
Bet vienas pėdas guli dar už kluono,
Ir aš jaučiu, kad jo pasigendi.

Manai tu, jog į tą, kuriam, iš šono
Išėmęs kaulą, viešpatis dausų
Mūs pražūčiai smagurę davė žmoną,

Arba į tą, kam buvo nebaisu
Just nuožmiai sminganėią į kūną ietį
Ir nukentėt už nuodėmes visų,

Galėjo dievas vienusyk įlieti
Tiek išmintybės, kiek jos apskritai
Žmogaus prigimtyje nuo amžių švietė.

Skambėjo mano žodžiai tau keistai,
Kad vyro pranašesnio nepažįstu
Už tą, kurį penktam gaise radai.

Atkreipk į mano atsaką akis tu
Ir, tiesą tartum centrą skridiny
Suradęs, tuoj suprasi: aš neklystu.

Ir tie, kas mirs, ir tie, kas amžini —
Vien atšvaitas Idėjos visagalio,
Kurią pagimdo meilė jo dosni;

Mat niekad neiškrypdama iš kelio,
Šviesa gaivi srovena iš versmės,
Mums nešančios aukščiausio gėrio valią,

Ir spinduliai jos, nuolat skleisdamies,
Devyneriopai dega, nenustoję
Vieningo savo prado ir prasmės;

Nulinkę žemėn ir išsišakoję,
Jie kuria daiktus visiškai menkus
Ir trumpą jiems gyvybę dovanoja;

Turiu galvoj visokius dalykus:
Net ir be sėklos ko tik negamina
Nepertraukiamai judantis dangus!

Tačiau jei vaškas kiek pasigadina
Ar neįminkytas užtektinai,
Jis duoda atspaudą ne tokį gryną;

Todėl vienodi medžiai gan dažnai
Skirtingai veda, ir skirtingą protą
Iš prigimties jūs gaunat būtinai.

Jokia grandis neliktų sužalota,
Jei būtų tolydi dangaus jėga
Ir medžiaga kaip reikiant apdorota.

Deja, gamtos gražiausia pastanga
Man primena kūrėją talentingą,
Kurs dirba viską drebančia ranka.

Bet jei Didžioji Meilė nepristinga
Nei įžvalgumo, nei ugnies šventos,
Ji sukuria kai ką tikrai didinga.

Taip saujai žemės, žemės paprastos,
Protinga buvo įkvėpta gyvybė,
Taip Marija pastojo kitados.

Ir, aišku, tavo pusėje teisybė:
Už du anuos nebepakils aukščiau
Ir nepakilo nė viena būtybė.

Tuo ir galėčiau baigti aš, tačiau
Tu man atšausi: ‚Kuo gi, pasakyki,
Jis praneša gyvenusius anksčiau?'

Kad tau nereiktų klausti antrą sykį,
Tu pagalvoki, kas toks buvo jis,
Ką reiškė balsas, taręs jam: ‚Prašyki!'

Man rodosi, jog tau ne paslaptis,
Kad buvo jis valdovas ir maldavo
Karaliaus išmonybės jo širdis.

Vienok jisai žinoti pageidavo
Ne skaičių rojaus dieviškų tarnų,
Ne p r i m u s m o t u s protą jo kamavo,

Jisai nesuko savo smegenų
Dėl pusračių ir trikampių, domėjos,
Ne aukštu dialektikos menu;

Jei tu manęs klauseisi atsidėjęs,
Tau aišku bus, jog lobio išminties,
Monarchui reikalingo, jis ilgėjos.

Dabar tu stabtelk valandėlei ties
‚Visus pranoko'. Daug yra karalių,
Mažai tokių, kurie geri išties.

Pažvelgus akimi žmogaus bešalio,
Abu mes vienu žiūrime žvilgsniu
Į protėvį ir sūnų visagalio.

Nelaidyk ‚taip' ir ‚ne' ant nežinių
Ir, tarsi padas būtų tau švininis,
Ženk į teisybę lėtesniu žingsniu.

Tas ne žioplys, o mulkis begalinis,
Kas puola teigt ar neigti šį ar tą,
Esmės paties dalyko nepažinęs.

Dažniausiai nuomonė per daug greita
Į šuntakius savaime protą veda,
Kur žemos aistros tyko jo slapta.

Kiti, nors pastangas baisiausias deda
Sužvieti tiesą, grįš dykom vis tiek,
Nes būdo jai sugauti neatrado.

Įtempęs savo atmintį bent kiek,
Paimk Melisą, Parmenidą, Brisą,
Kurie patamsy klaidžiojo perniek,

Sabelijų su Arijum bei visą
Tų kvaišų armiją, kurios kardai
Darkyti veidą šventraščio išdrįso.

Nereik paknopstom spręsti per griežtai,
Nes, kol nesupilti kviečiai į klėtį,
Anksti skaičiuoti, kiek verti grūdai.

Mačiau aš niūriai šiurpsantį erškėtį,
Kuris po vėtrų, darganų šaltų,
Pakėlęs galvą, imdavo žydėti.

Mačiau, kaip laivas uoste, ties krantu,
Iš tolimojo grįžęs vandenyno,
Į dugną grimzdo su žmonėm kartu.

Nėr ko klausyti tauškalų kaimyno,
Jog tas — vagis, o tas geradarys,
Nes niekas viešpaties kelių nežino,

Ir vienas gal pakils, o kitas kris“.

XIV GIESMĖ

Vanduo nuo smūgio subanguoja puode
Iš vidurio kraštan ar atvirkščiai —
Nelygu, kokia kryptimi suduodi.

Savotiški to vaizdo atspindžiai
Manų minčių gelmėj staiga iškilo,
Kai Tomo siela gerbiama didžiai,

Į mudu prakalbėjusi, nutilo,
Ir Beatričė žiedo vidury,
Į dvasių ratą kreipdamos, prabilo:

„Pakolei jūsų žodžiai atviri
Vienos jam abejonės neišsklaistė,
Tol nenurims jo sąmonė budri.

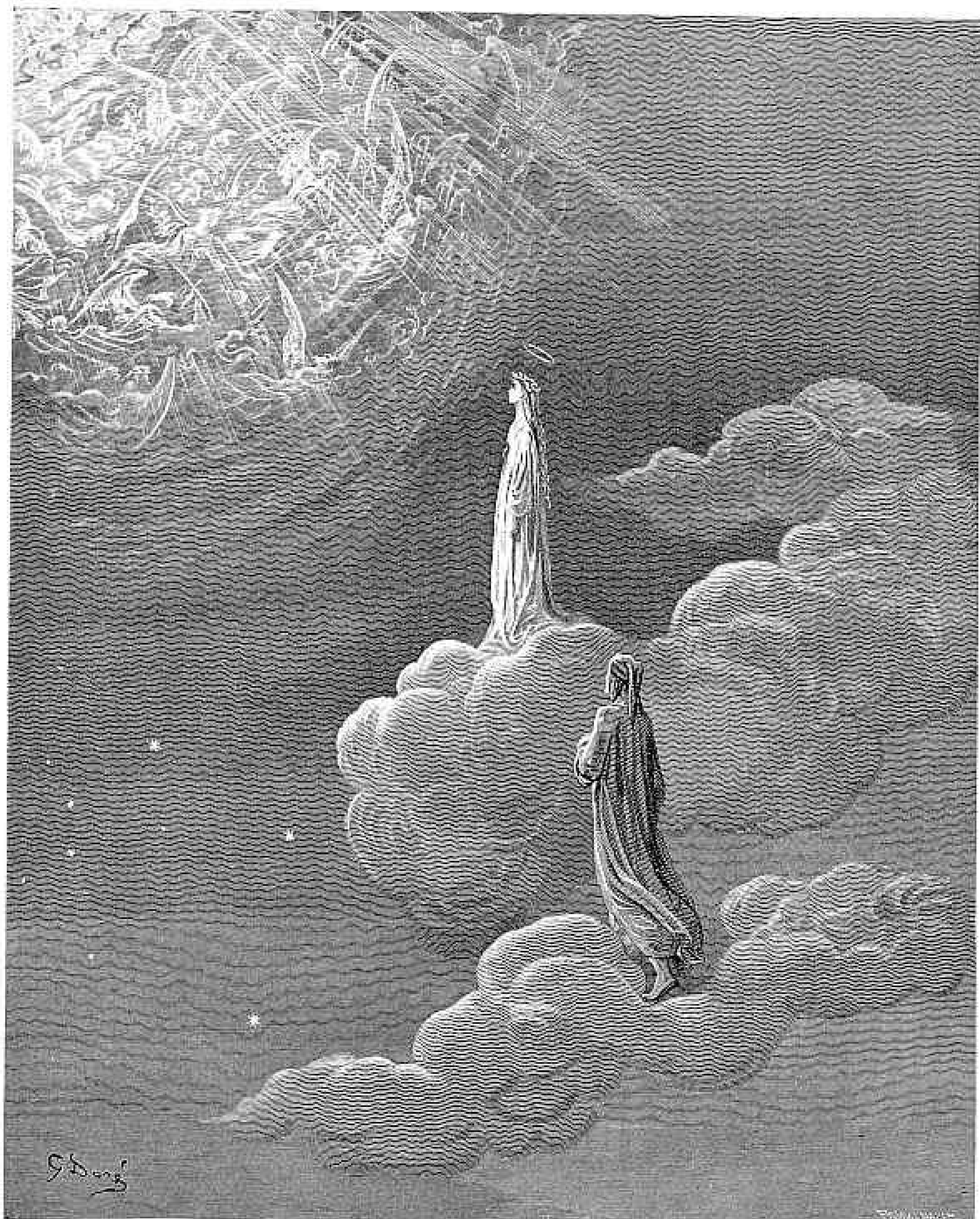
Sakykite, ar ši ugninė skraistė,
Kuri apsupus laiko jus nūnai,
Nebegalės jau niekad pasikeisti?

Mat jeigu pasiliks ji amžinai,
Nepaisydama kūno jūsų noro,—
Regėjimui ar nepakenks jinai?“

Kaip, pagauti linksmybės naujo šuoro,
Ratu šokėjai skrenda — ir daina
Plačiau dar sklinda iš darnaus jų choro,

Taip ir šeima šių dvasių dyvina,
Išgirdusi tatai, puikiau pragydo
Ir susiūbavo, džiaugsmo sklidina.

Kol tau rasa palaimos nesusvido,
Tu sielojiesi veltui dėl mirties,
Nes pats nesi praskleidęs rojaus šydo.

G. Doré

Tam, kas yra viršūnė išminties,
Kas vienas triasmenis joj gyvena,
Aprėpdamas visas grandis būties,

Čia dangiška giesmė triskart skardeno,
Ir kas bentsyk ausim pagavo ją,
Tas nemirtingą žavesį jos mena.

Tuomet pačiam skaidriausiam būryje
Suskambo balsas angeliškas, kokį
Girdėjo gal kadaise Marija.

Ir švelniai prakalbėjo jis: „Žinoki,
Kol truks dausų negęstanti puota,
Kol meilė švies ir teiks mum rūbą tokį,

Skaistumas jo su meile eis greta,
O meilė — su regėjimo gilybe,
Kuri bus mūsų nuopelnų verta.

Kai mes atgausim kūnišką esybę,
Gražiau dar suspindėsim ateity,
Pilnutine šviesa šlovės sužibę.

Aukščiausio gėrio saulės nužerti,
Aiškiau regėsim tą gausos šaltinį,
Kurio palaimos būsime verti,

Nes sustiprės vyzdžių jėga vidinė,
O draug su ja ir meilės mūs jėga,
Kaip ir jėga pašvaistės išorinė.

Bet tartum angliai, ugnimi degą,
Pro liepsną žaižaruojančią matyti,
Taip lygiai ta tvanojanti danga,

Kuria dabar čionai kiekvienas švyti,
Nublanks, kada pakils visu ūgiu
Mūs palaikai, po žemėm suguldyti.

Ir skaistis jų nevargins mums akių,
Kurios, lyg ir iš naujo praregėję,
Nebeapraibs nuo spindulių jokių“.

Abudu chorai „amen“ tart skubėjo,
Ir aš jaučiau, kad brangūs jiems yra
Bedvasiai kūnai, kapuose slypėję,

Kad ilgis jie su širdgėla tikra
Tėvų ir motinų, kurie šį ratą
Papildė, virtę bekūnė žara.

Ir štai aplinkui palengva, iš reto,
Sušvito gaisas balzganu lanku,
It horizontas ankstų ryto metą.

Ir kaip viršum aptemusių laukų
Danguj sumirga žvaigždės, dar nedrąsios,
Kurias pradžioj įžvelgti net sunku,

Taip apsukui sužiro kitos dvasios,
Kaskart aiškiau ten blykčiodamos vis
Ir gyva juosta supdamos pirmąsias.

O, meilės dieviškos tyra ugnis!
Jinai taip skaidriai, taip galingai pliska,
Jog aš veik apakau nejučiomis.

Bet veidas Beatričės vėl nutvisko,
Jo grožis vėl sujaudino mane
Ir atminty dilte išdildė viską.

Gėrėjausi jos šypsena dosnia
Ir, tartum nejudėdamas iš vietos,
Aukštyn kilau su mylima ponia.

Aš nusileidau ant naujos planetos,
Kuri sūdriau, džiugiau ir raudoniau
Žėrėjo negu kitos, jau regėtos.

Už laimę šią karštai, kiek įmaniau,
Tylia širdies kalba, visiem vienoda,
Aš padėkojau viešpačiui tuojau.

Nors man krūtinė dar neatsigodo
Nuo sieloj atnašaujamos aukos,—
Jutau, jog dievui ji miela atrodo.

Dviejuos mat spinduliuos be atvangos
Ryškėjo ugnys... Ir tariau: „Koksai tu,
O Helijau, puikus!“ Ir kaip danguos

Ant Paukščių Tako lyg ant polių saito
Boluoja daug visokių švitulių,
Kurių prasmės išminčiai neįskaito,

Taip sankryža liepsnotų spindulių
Giliai įbrėžė Marse ženklą šventą
Tarp keturių lygių žvaigždės dalių.

Čionai iš mano rankų plunksna krenta,
Nes šitas kryžius degė Kristumi,
Nors vaizdą tokį vargiai kas supranta;

Tačiau tasai, kas seka Kristumi
Ir kantriai neša kryžių, man atleis,
Grožėdamasis vienu Kristumi.

Skersai ir išilgai, visais keliais,
Liepsnelės lėkė ten ir susitikę
Sužibdavo ugniniais kamuoliais.

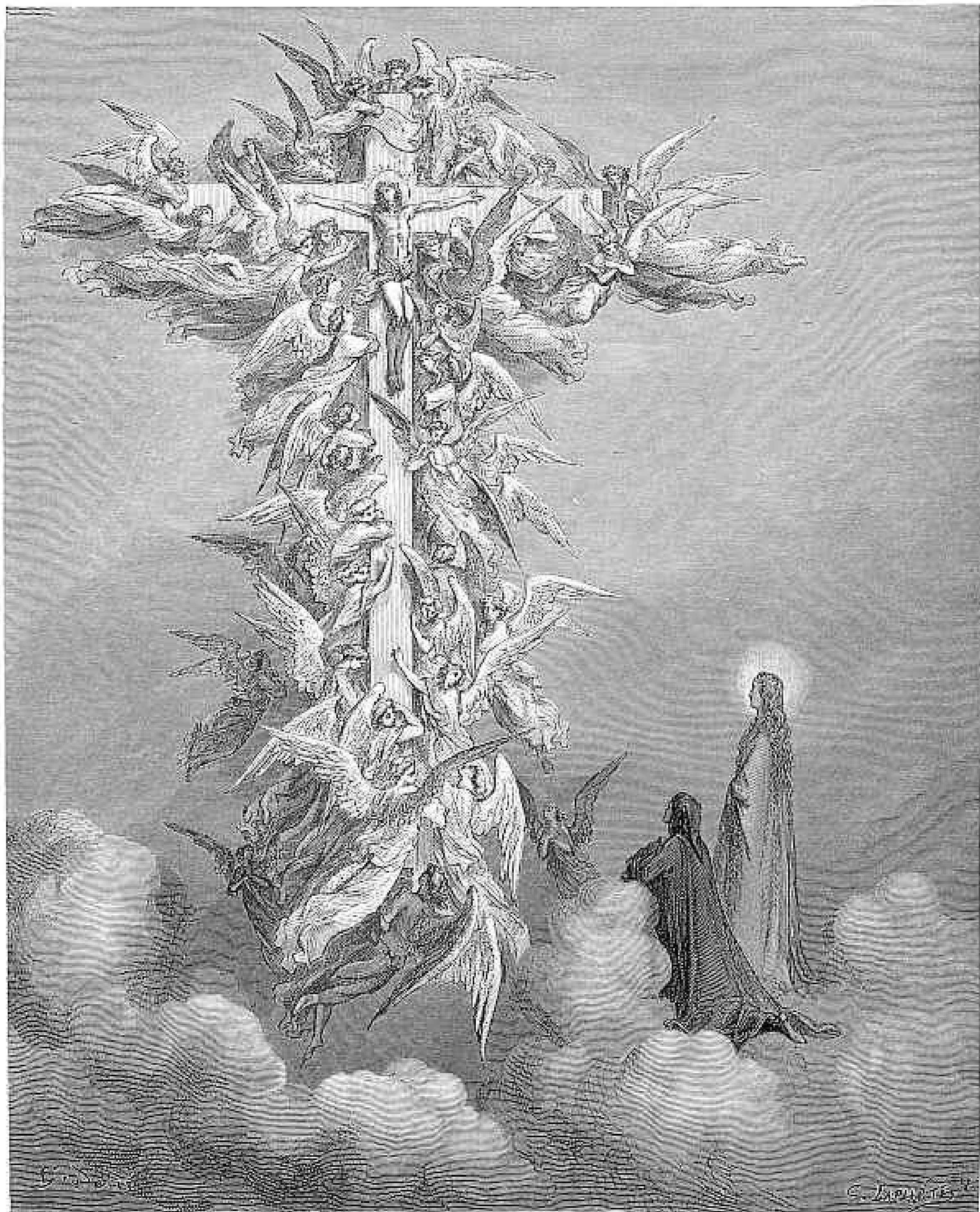
Taip, gindamies nuo karščio, dieną tykią
Mes langus užsidangstome gudriai,
Šviesos ruoželį siaurą tepalikę,

Ir plaukiančių dulkelių sūkuriai,
Keisti lengvi šapeliai, glotnūs, dygūs,
Jame plevena nardo įvairiai.

Kaip smuikų skambesys dermus ir lygus,
Su arfom susiliejęs, keri mus,
Nežinančius, kaip virpa jųjų stygos,

Taip tų švieselių choras iškilnus,
Giedojęs kryžiui giesmę paslaptingą,
Kerėjo mano protą ir jausmus.

Klausiaus, kaip aidi ši giesmė didinga,
Prisikėlimo pergalei skirta,
Ir, nors jai perprast nuovokos man stinga,

Bet taip susižavėjau jos gaida,
Jog nebuvau turbūt lig šito laiko
Labiau aš sugraudintas niekada.

Gal mano žodis nepažįsta saiko,
Pamiršdamas tas dieviškas akis,
Kurios visus man rūpesčius išvaiko;

Tačiau kiekvienas, manimi tikįs,
Suvoks, ką reiškia jausti grožio galią,
Aukščiau vis kopiant į dausų sritis,

Ir nuo manęs nuims kaltės dalelę,
Juoba kad tuo metu kitur žvelgiau;
Be abejo, man šventą džiaugsmą kelia

Ta, kur spindėjo vis palaimingiau.

XV GIESMĖ

Gera valia, kuri savaime puošia
Doringą meilę (nes pikti geismai
Daryti vien tik bloga pasiruošę),

Nutildė lyrą dangišką ūmai,
Sustabdė jos garsų žavingą srovę,
Bangavusią tolyn neregimai.

Argi galėjo žemint savo šlovę
Ir būti mano prašymui kurti
Tie, kur giedot taip draugiškai paliovė?

Tegu kentėti būna pasmerkti
Tokie, kurie dėl trumpalaikio gėrio
Nuo tikro gėrio lieka atskirti!

Kaip ramią, giedrią naktį mes nustėrę
Staiga pamatom žybsnį tamsoje
Ir žiūrime, plačiai akis atvėrę,

Ar, plykstelėjus auksine gija,
Kuri nors iš žvaigždžių nenusirito,
Bet niekas nesuvirpo danguje,—

Taip dešine puse tada nuo šito
Sietyno nuriedėjo šviesulys
Ir kryžiaus papėdėn be garso krito;

Žvaigždyno perlų nesukrikdė jis,
Tik, spinduliu nusliuogęs, sublyškavo
Lyg alebastro priedangoj ugnis.

Taip mirusių šaly Enėją savo
Išvydo jojo tėvas pamaldus,
Kaip tat mūs pirmas dainius atvaizdavo.

„O, palikuoni mano išdidus,
Kuriam dangus malonę šią padarė,
Dukart atkėlęs į dausas vartus!“

Taip šitas gyvas žiburys man tarė;
Aš pažvelgiau nustebusiu žvilgsniu
Į jį, paskiau į savo geradarę,

Ir tokiu meilės kupinu šypsniu
Mane jos akys nutvieskė, jog šiandie
Lyg patį rojų mirksnį šį miniu.

Tuo tarpu veltui jėgos mano bandė
Suprast, ką sakė ta skaisti dvasia:
Jos žodžiai buvo it migloj paskendę;

Jutau aš prasmę, paslėptą juose,
Bet įžvalgumo žmogui nepakanka
Atsekt ją savo išmone blausia.

Kada gi įtemptą per smarkiai lanką
Vėlė atleido ir kai jos šneka
Galop pasiekė mano protą menką,

Pirmų pirmiausia išgirdau štai ką:
„Palaimintas tu, vienas triasmenis,
Kuriam brangi manos genties šaka!

Tiek laiko,— tęsė,— šičia pragyvenęs,
Skaičiau, sūnau, aš knygą ateities,
Kurios lemtingas raštas nepasenęs,

Bet tik dabar aš aprimau išties,
Kai toji moteris buveinėn mano
Pakilti leido tau sparnais vilties.

Mana širdis tavas mintis numano
Per tą, kuris — visų daiktų pradžia,
Kaip vienetas — pradžia skaičiuotės meno,

Ir tu, nujausdamas tatai slapčia,
Nesiteirauji, kas esu, neklausi,
Kodėl atrodau toks laimingas čia.

Mat šioj būty aukščiausi ir žemiausi
Tolydžio žiūri veidrodin vienan,
Kur atsispindi potroškiai mažiausi.

Kad meilė dieviška, kurios veidan
Akim budria žvelgiu aš dieną naktį,
Pilniau dar skleistų savo šviesą man

Ir jos ugnim stipriau galėčiau degti,
Išklok laisvai, ką širdyje turi,
Ir stenkis mano atsaką pasekti".

Aš tuoj atsisukau į tą, kuri
Įskaito puikiai net mintis miglotas,
Ir kai man vėl jos šypsena giedri

Sušvito, aš tariau: „Jausmai ir protas
Gyvena visad santaikoj čionai,
Kur jiems yra vienodas svoris duotas,

Nes Saulė, šildanti jus amžinai,
Tuos du pradus sulydė pavyzdingai,
Kad nuolat veiktų jie sutartinai.

Galia ir noras prigimty mirtingoj
(Dėl priežasčių, deja, tik jums aiškių)
Apdovanoti polėkiu skirtingai.

Tad kaip miruolis, vienas iš tokių,
Kurie tai jaučia patys, tau dėkoju,
Vėlyva laime tėviška tikiu.

Kuo tu vardu, galvot aš nenustoju,
Vainiko šio topaze įstabus,
Ir mintyse krentu prie tavo kojų".

„Vaikaiti, šitiek lauktas ir brangus!
O, atžala garbingojo kamieno! —
Pradėjo jis.— Žinok, tasai žmogus,

Kurio tu giminę tęsi šiandieną,
Kurio kelionei galo nematau
Pirmam rate aplink uolotą sieną,

Yra sūnus man, prosenolis — tau;
Gerais darbais sutrumpink jo kankynę:
Aš jai per šimtą metų priskaitau.

Florenciją iš seno mūrai gynė,
Mums valandas nuo bokšto skelbdami,
Jai buvo svetima aistra laukinė,

Kukli jinai atrodė ir romi,
Puošnių sijonų, juostų nepažino
Ir be karūnų buvo įdomi.

Tėvai be baimės dukteris augino
Ir, derindami turtą su kraičiu,
Prieš laiką neišleisdavo merginų.

Tada nematė nieks namų tuščių
Ir nežinota nei Sardanapalo,
Nei paslėptų jo pomėgių šlykščių.

Nebuvo dar pralenkęs Montemalo
Išpuikęs jūsų miestas: pamažu
Jis irgi susilauks gėdingo galo.

Net Belinčonė juosėsi diržu
Su kauline sagtim, drovi pati jo
Prie veidrodžio sėdėjo be dažų.

Vekječiai, Nerliai, būdavo, nebijo
Vilkėti paprastai, plika šikšna;
Jų moteriškės verpė, siūlus vijo,

Joms negrėsė tremty mirtis liūdna,
Žmonų laimingų netuštėjo guoliai,
Prancūzija jų neskriaudė. Viena

Lopšely kūdikį sūpavo uoliai
Ir guodė jį, kaip tėvas ir mama
Mažyčius savo guosdavo lig tolei.

Kita, ratelį tykiai sukdama,
Girt Fjezolę ir Romą buvo pratus,
Šnekėtis apie Troją su šeima.

Čangelė, Salterelas tąsyk retos
Pąbaisos būtų buvę mums,— beje,
Kaip jums Kornelija ar Cincinatas...

Tokioj gražioj dermėj ir taikoje
Gyventa, šį pasaulį man išvydus,
Kai gimdyvę išgirdo Marija,

Ir šiandieninės neklestėjo ydos,
Kai sentėvių bažnyčioj su krikštu
Gavau podraug ir vardą Kačagvidos.

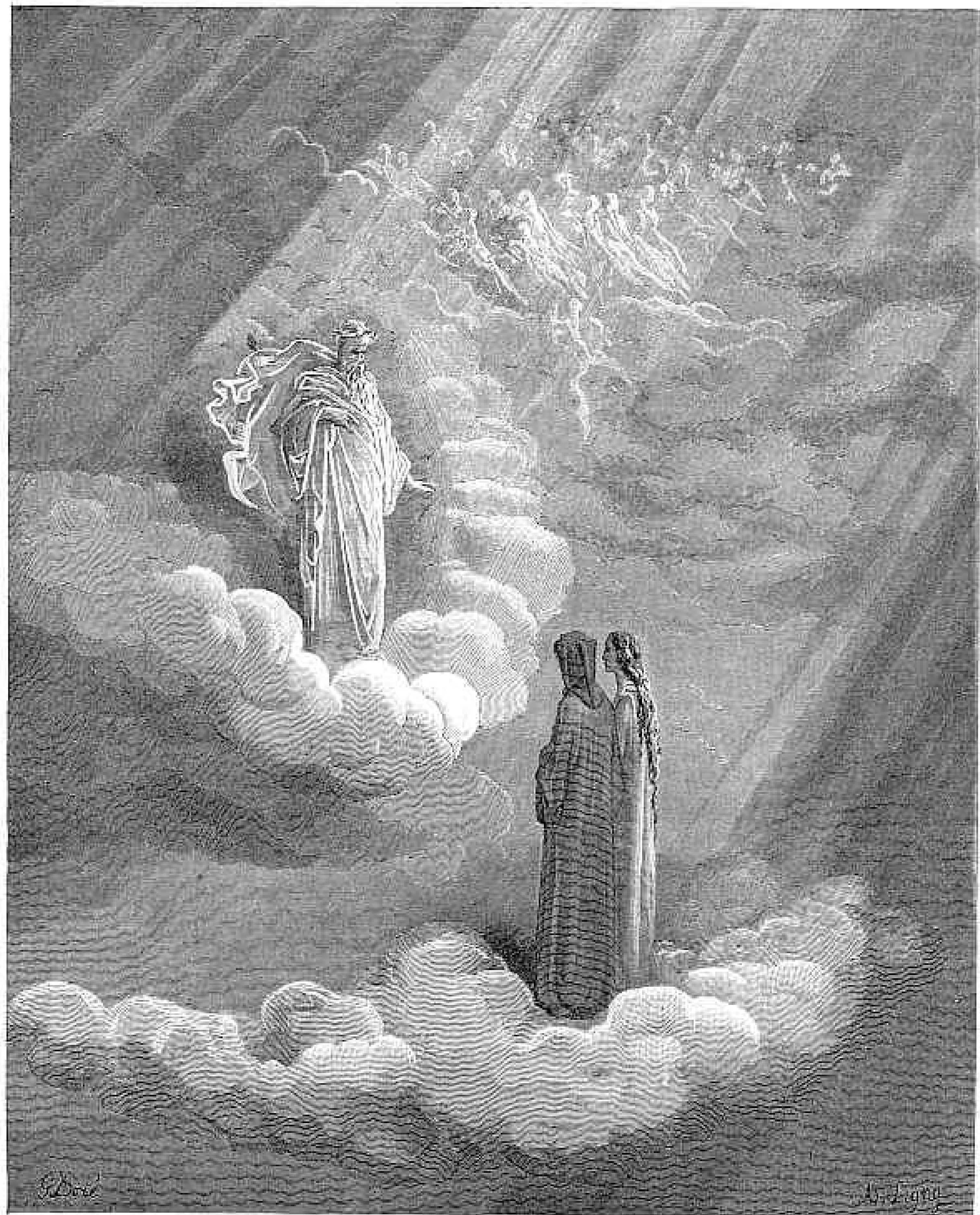
Turėjau brolių dar — jų buvo du;
Sau žmoną paėmiau nuo klonių Pado,
Jos pavardę nešioji, rods, ir tu.

Karys buvau aš ciesoriaus Kurado
Ir kardą riterio pelniau už tai,
Kad be dvejonių paskui savo vadą

Ėjau kapoti priešo, kurs tvirtai
Dar laiko jūsų žemę įsikibęs,
O šventas sostas miega sau kietai.

Tenai, netekęs po kančių gyvybės,
Apleidau aš pasaulį, kuriame
Tiek sielų pūdo vylios jo gėrybės,

Ir čion džiaugiuosi atgaiva ramia“.

G.Doré

XVI GIESMĖ

Niekingas kilmingumas mūsų kraujo!
Nereik per daug stebėtis tavimi:
Tau žmonės ne tik žemėj pataikauja,

Kur meilę gniuždo polinkiai žemi,—
Net ir danguj, kur mūs jausmams taip gera,
Tave patyriau savo širdimi.

Deja, drabužis tavo greit nuskąra
Ir laukia vis pridurko, nes, dievaž,
Jam Laiko žirklės išimties nedaro.

Senuoju „jūs“ pradėjau kalbą aš,
Nors Romoje nūdienėj žodį šitą
Gyventojai pamiršo jau bemaž,—

Ir akys Beatričės kiek sušvito:
Tą patį reiškė damos kosulys
Džinevrai, kaip kad knygoj parašyta.

„Jūs — mano tėvas, jūsų aš dalis,—
Kreipiaus į jį,— tad leidžiu sau kalbėti
Kur kas drąsiau, negu jaučiuos galįs.

Lyg potvynis džiaugsmai dar neregėti
Užtvindė sielą man, ir juos visus
Aš vargiai beįstengiu išturėti.

Sakykit, mano protėvi garsus,
Kas jūsų progentainiai, prieš kiek laiko
Pasaulis jums atsiskleidė šviesus?

Ar šventas Jonas, kurs globoj mus laiko,
Avelių nestokojo — ir kurios
Tuomet atrodė vertos jums tikrai ko?“

Kaip slypinti jėga anglies kaitrios
Pro plėnis aiškiai tvyksteli nuo vėjo,
Taip žodis, tartas iš širdies jautrios,

Į žiburį šviesos naujos įliejo;
Jis dar meiliau prabilo, nors keista,
Ne šiandieninė buvo ta žosmė jo:

„Nuo pirmutinio ‚Ave' lig tada,
Kai motina (įžengus nūn į rojų)
Mane pagimdė,— toji planeta,

Apskriejusi dangaus keliu aukštuoju,
Penkis šimtus aštuoniasdešimtsyk
Jau spėjo sužibėt prie Liūto kojų.

Nuo amžių mes gyvenome kaip tik
Ties ta vieta, kur raitelių lenktynės
Pas jus kasmet užbaigiamos. Nepyk,

Jei savo prosenių ir jų gimtinės
Neliesių: to daryti nedrįstu,
Nes draudžia man kuklumas įprastinis.

Nešioti rankoj ginklą pašauktų —
Nuo Marso statulos lig švento Jono —
Mažiau penkiskart buvo tuo metu.

Net pusmeistris — ir tas į Kampio šoną
Ar į Čertaldą stengės nežiūrėt
Ir be Feginės kvapo valgė duoną.

Bet kaimynystėj juos verčiau turėt
Ir prie Galuco ar Trespjano šlietis,
Negu be paliovos ramiai stebėt,

Kaip siautėja pasmirdęs koks kaimietis,
Iš Aguljonės atneštas, arba
Kaip kyšio tyko apgaulus sinjietis!

Jei tie, kurių pagalba ar globa
Padėtų ciesoriui vairuoti laivą,
Jam pamote nebūtų nelaba,

Gal apsukrus Florencijos verteiva
Į Simifontį grįžtų, kur kadai
Jo bočius varė pirmą vagą kreivą;

Laikytųs Montemurlo pamatai,
Akonoje lig šiol gyvuotų Čerkiai,
O Buondelmontės — Grevėj. Paprastai

Suyra miestai maišaty betvarkėj:
Taip lygiai sveikata tau greit pašlis,
Jei savo pilvą kimši tu per smarkiai.

Apakęs jautis daug greičiau parkris
Už aklą veršį; vienas kardas kerta
Taikliau, man regis, už gerus penkis.

Nors Lunio, Urbisaljos nebeverta
Minėt, bet garsūs buvo jie pirma
Kaip Kjuzis, Sinigalja kitą kartą.

Jei miestų laimė gūra niokiama,
Tai nieko nuostabaus, be abejonės,
Kad ir gentis išdyla sendama.

Pasauly viskas miršta kaip ir žmonės,
Bet to nemato žvilgsnis atidus
Trumpoj šviesoj gyvenimo kelionės.

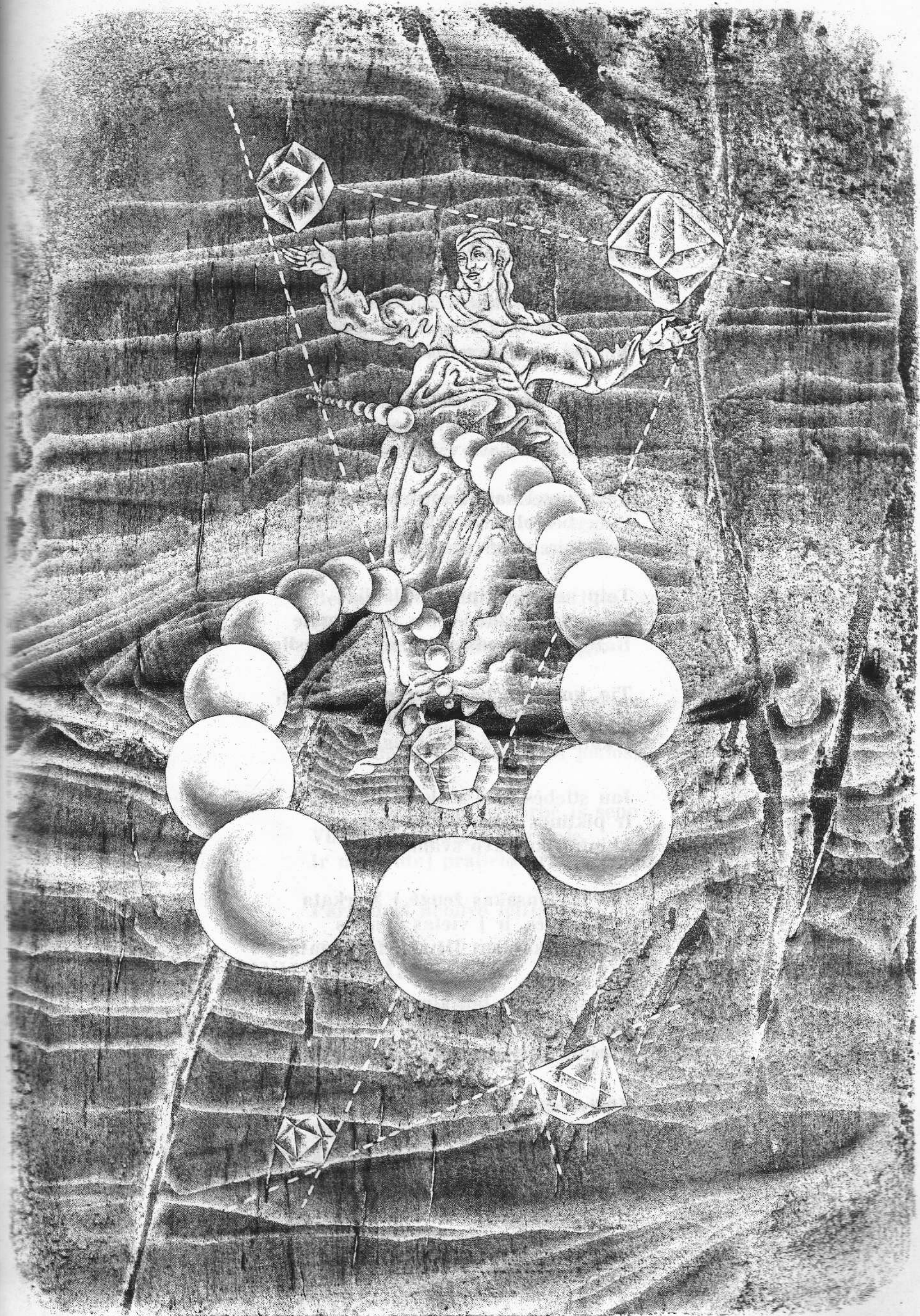
Kaip mėnuo čia apnuogina krantus,
Čia vėl užtvindo, taip Fortūnos valiai
Florencijos likimas pavaldus.

Ir jeigu florentiečiai didžiagaliai
Bei jų darbai nuskendo užmiršty,
Tai šitaip buvo skirta jųjų daliai.

Mačiau, kaip Ugiai, Grečiai ir kiti —
Filipiai, Kateliniai, Alberikiai —
Tebežydėjo, žūt jau pasmerkti.

Mačiau, kaip dar puikavo sendidikiai
Del Arkų ar Sanelų padermės,
Ardingiai, Soldanjeriai ir Bostikiai.

Ties vartais, kur, niekšybėm versdamies,
Nedorėliai šiandieną taip įbingo,
Jog laivas tuoj bedugnėn nugarmės,

Dar Ravinjanių vaikščiota garbingų:
Jie davė grafą Gvidą, ir ilgai
Ten Belinčonės vardas nepradingo.

Dar Dela Presai negrėsė vargai,
Ir Galigajas laikė kardą savo
Už rankenos, auksuotos neblogai.

Fifančiai, Galiai, Džuokiai dar ponavo,
Nelinko juosta žebenkšties baltos,
Nei tie, kam rausti teko, nes klastavo.

Genties Donačių būta dar tvirtos,
Ir Arigučiai, Sicijai taipogi
Sėdėjo krėsluose valdžios aukštos.

Ak, daugel kam lemtingą smūgį smogė
Puikybė jo! Kur aukso kamuoliai,
Spindėję mums gražiai? Seniai susprogę...

Taip nešėsi, taip elgės įžūliai
Tėvai tokių, kurie, vos tik pamatę
Bažnyčią snaudžiant, puola it pesliai.

Tie, kur vien bėglį persekioti pratę,
Bet virsta nekaltu avinėliu,
Į kumštį ar į kapšą žvilgsnį metę,

Jau stiebės prie sinjorų didelių,
Ir piktinos labai širdis Donato
Akiplėšišku savo svaineliu.

Jau Kaponsakas žengė į Merkatą
Iš Fjezolės, ir į vietas žymias
Regėjau kopiant Džudą, Infangatą.

Nors netikėsi, bet klausyk manęs:
Jau Dela Peros vardas vartams duotas,
Kuriais į seną miestą einam mes!

Kiekvienas, kam tik herbas dovanotas
To didžiojo barono, kurs garbe
Tieksyk per šventą Tomą vainikuotas,

Turėtų jam dėkoti net grabe
Už gautą riterystę, o ne stoti
Prieš jį ir ne grūmot jėga grubia.

Ne vieną Importunį, Gvalderotį
Aš pažinau; ir jei ne tie nauji
Kaimynai, jie galėtų dar gyvuoti.

Nors Amidėjų padermė gaji
Sudaužė jūsų taiką ir gerovę
Ir jus pražudė pagaliau, bet ji

Dar saugojo pelnytą savo šlovę.
Kam, Buondelmonte, susigundei tu
Kita, kuri mūs sandorą sugriovė?

Kodėl, dar Emos jodamas krantu,
Įkritęs upėn, neprigėrei? Argi
Nebūtų tai jums, bėdžiams, pravartu?

Bet nuoskala akmens, kur tiltą sergi,
Iš miesto troško kruvinos aukos
Ir jo dienų saulėlydį sudergė.

Florencijos dar būta gan sveikos,
Kai šitie žmonės ten tebegyveno,
Neteikdami jai širdperšos jokios,

Nes teisingumas ir garbė iš seno
Vis tebeviešpatavo dar joje,
Ir nuo viduj pralieto kraujo tvano

Paraudusi nebuvo lelija“.

XVII GIESMĖ

Kaip kad, išgirdęs baugią jam naujieną,
Tuoj į Klimenę kreipėsi tasai,
Kurs tėvą gal paskatino ne vieną

Vaikams nenuolaidžiauti,— toks ašai
Buvau prieš Beatričę ir šią vėlę,
Švytėjusią ties pat manim visai.

„Neslėpk liepsnos, kurią tavy sukėlė,—
Ponia man tarė,— dvasios troškulys;
Bet nemanyk kuo nors bent truputėlį

Praturtint mūsų išmonę galįs:
Tu privalai vien tiesą išpažinti,
Būt savo norų ir jausmų šauklys“.

„O, pranokėjau mano aukštaminti!
Kaip aišku mums, jog du kampus bukus
Į trikampį nėr būdo sutalpinti,

Taip lygiai tavo protas įžvalgus
Apmato amžinybę begalinę —
Ir praeities, ir ateities takus.

Kai sielų, gėrio laukiančių, uolyne
Lankiausi su Vergilijum sykiu
Ir kiek anksčiau dar — požemio gelmyne,

Daug aš girdėjau žodžių, man sunkių,
Apie likimą būsimąjį savo,
Kuriam vis vien galvos nenulenkiu.

Bet kol strėlė manęs dar neužgavo,
Žinot geidžiu, ar jie gerai ar ne
Man gresiančius vargus išpranašavo“.

Į žiburį, apšvietusį mane,
Taip, širdį jam atvėręs, aš kreipiausi,
Kaip pageidavo to mana ponia.

Ne dviprasmybėmis, kurių bijausi,
Nes pagonybės nuodėmių laikais
Jose galvočiai klimpdavo gudriausi,

O žodžiais išmintingais ir sveikais
Atsakė balsas tėviškos pašvaistės,
Kuri šypsojo spinduliais vaiskiais:

„Kas amžių knygą nesiliauja sklaistęs,
Tas nuolat regi žemiškos būties
Paveikslą, galintį per ilga keistis,

Nes tiek jisai priklauso nuo lemties,
Kiek skrendantis pavandeniui laivelis —
Nuo stebinčios jo poslinkį akies.

Kaip iš tylos vargonų gausmas kelias
Ir liejas į ausis, taip iš tamsos
Išnyra man likimo tavo kelias.

Ir kaip kadais dėl pamotės piktos
Išbėgo iš Atėnų Hipolitas,—
Tu bėgsi iš Florencijos gimtos.

Štai koks yra tau smūgis numatytas
Tenai, kur šiandie Kristumi pačiu
Prekiaujama kas vakaras, kas rytas.

Kaltė ant nugalėtųjų pečių
Bus suversta ir didins tavo gėlą,
Vienok tiesa neišsigąs kančių.

Paliksi visa, kas tau buvo miela,
Ką tu mylėjai: ši strėlė rūsti
Sužeis tuoj pat benamę tavo sielą.

Patirsi tu, kokia yra karti
Klajūno duona, kaip apsunksta pėdos,
Bekopiant laiptais svetimais tremty.

Bet vargo slėny ypač teiks tau gėdos
Bendravimas su niekšais ir kvailiais,
Nes jus draugėn suves ten bendros bėdos.

Jų tūžmas bei klasta greit atsiskleis
Ir duobę kas tau iš paskutiniųjų,
Kol kaktos jiems patiems pasrus kraujais

Ir žvėriškumas jų darbų šlykščiųjų
Iškils aikštėn: tada garbė tau bus,
Jog tu laikeis atokiai nuo visų jų.

Lengviau krūtinė tavo atsidus,
Kada pakvies pas šaunų lombardietį
Tave nuo koptų aras išdidus.

Nespėsi tu nė žodžio prakalbėti,
Kai paslaugumas vyro šio garbaus
Duos viską tau, ko teiksies panorėti.

Užuovėjy jo prieglobsčio saugaus
Bus prieš tave ir tas, kurį šlovė jo
Išgarsins, kaip kad Marsas pageidaus.

To karžygio minia neįžiūrėjo,
Nes jį, visai dar kūdikį bemaž,
Devyniskart padangė teapskriejo.

Bet pirm, negu gaskonas atsigręš
Prieš Henriką, kuklumas jo, narsybė
Tauraus jo vardo šviesą tau atneš.

Net tie, kurie jį skaudino ir gnybė,
Žemai jam nusilenkti privalės
Ir pripažinti dvasios jo kilnybę.

Be baimės glauskis tu prie jo šalies,
Jisai ne vieną elgetą bedalį
Išaukštins, o turtuolių negailės.

Laikyk slapčiausiame širdies kampely
Šią pranašystę..." Čia atvėrė jis
Man tai, kuo niekas patikėt negali.

Paskiau pridūrė: „Štai, sūnau, šaknis
Vargų tavųjų; paskala neklydo:
Jie slenka link tavęs pasalomis.

Bet nekerštauk ir saugokis pavydo,
Nes metai tau atsidėkos už tai,
O tavo nedraugus nutrenks nuo skydo".

Kai supratau, kad mano apmatai
Šiai vėlei, vėl nutilusiai, įtiko
Ir ataustі visi jau ataudai,

Tariau aš lyg tasai, kuriam beliko
Su brangiu jam, protingu žmogumi
Dėl paskutinio pasitart dalyko:

„Matau aš, tėve, neganda ūmi
Man gresia: Laikas lyg nepažabotas
Ristūnas lekia mano kryptimi.

Turiu jį pasitikt pilnai ginkluotas,
Nes, tėviškės nustojęs, aš galiu
Prapult, jei plunksnos nesutramdys protas.

Ten, požemy, tarp jo daubų gilių,
Paskui ant kalno aukštumos saulėtos,
Apakintas jo žvilgsnio spindulių,

Ir rojuj, nuo planetos prie planetos,
Prisiklausiau kalbų, apie kurias
Išgirdęs, tūlas neberas sau vietos.

Bet jeigu šitas paslaptis niūrias
Palaidosiu, teisybei nusidėjęs,—
Ką ateitis apie mane nuspręs?“

Sutvisko lobio dangiško skleidėjas
Tarytum saulės blyksnis, glotniame
Auksiniam veidrodyje sužibėjęs,

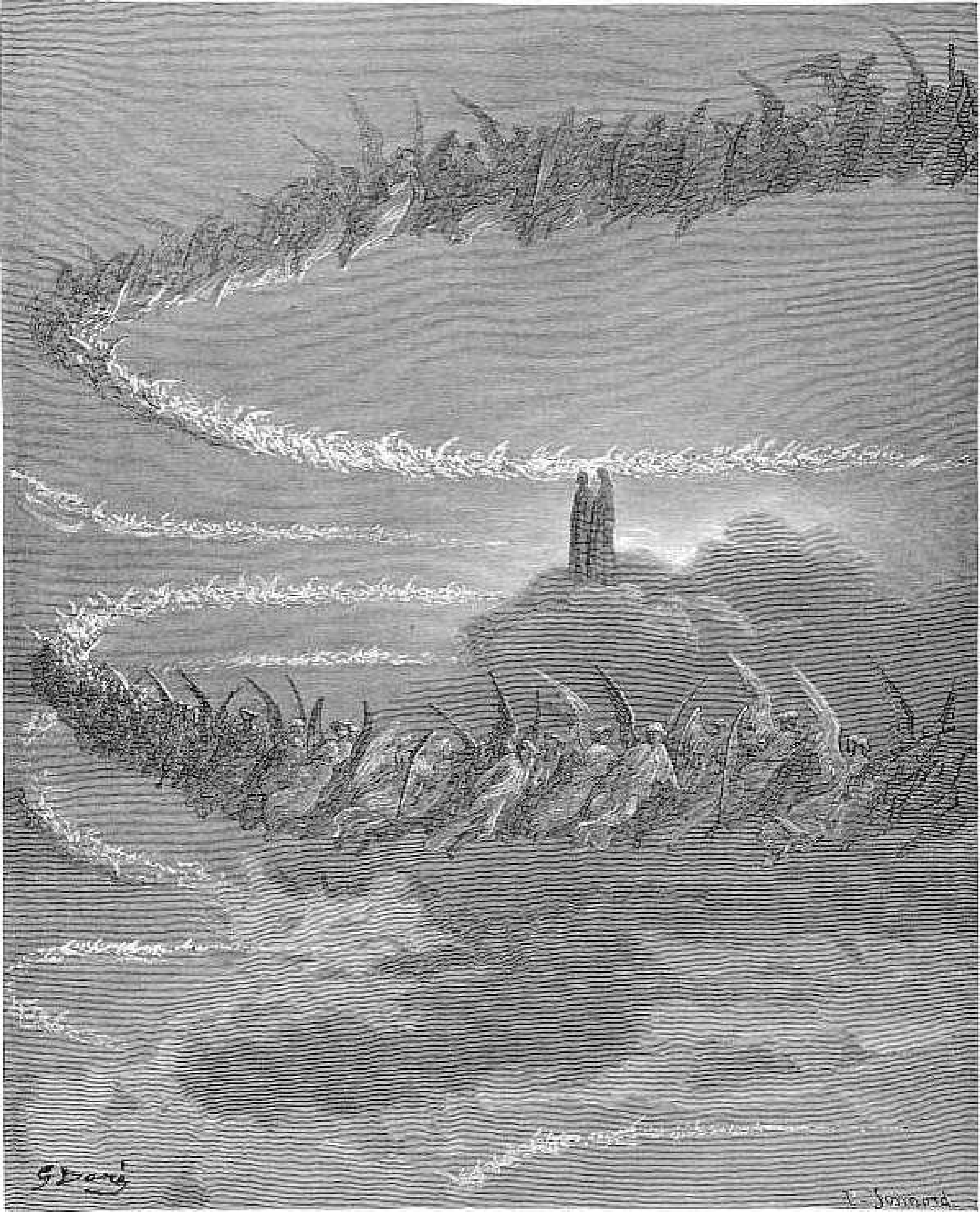
Ir tarė: „Tie, kas nuosava dėme
Ar svetima bus sąžinę suteršę,
Pajus kandumą žody tavame.

Bet visą tiesą skaudžią ir nemaršią
Be jokio melo tu paskelbt turi,
Ir tesikaso, jei kam odą perši!

Pradžioj gal kai kuriems bus per aitri
Tava šneka, bet ir be mano noro
Pradės ryškėt jos požymiai geri.

Nuo tavo balso lyg nuo vėjo šuoro
Aukščiausi medžiai sudrebės bugščiai,
Ir, aišku, tai suteiks tau džiaugsmo doro.

Todėl dangus ir jojo pakraščiai
Po pragaro ir po skaistyklos rodys
Vien sielas, pagarsėjusias plačiai,

G. Doré

Nes atkarusis mūsų protas bodis
Nesakančių jam nieko pavyzdžių,
Ir jį mažai tejaudina toks žodis,

Kurs tampa tučtuojau garsu bergždžiu".

XVIII GIESMĖ

Skaistus dausų žibintas valandėlę
Tylėjo susikaupęs, o many
Minčių saldybė švelnino kartėlį;

Ir mano dvasios kelrodė kilni
Pasakė: „Apie kitką pagalvoki,
Nes link aukščiausio gėrio tu eini".

Atsigręžiau ir pamačiau aš tokį
Meilumą angelišką žvilgsny jos,
Kad sau pačiam tariau tylom: „Sustoki,

Nelaidyk savo iškalbos gailios
Ir nesistenk paveikslą nutapyti,
Kurio mirtingas perteikt nevalios".

Nebent tik tiek galėčiau pasakyti,
Kad aš, lakus ir tyras kaip svaja,
Patyriau tuokart džiaugsmą vienalytį,

Be priemaišos aistrų; žvelgiau į ją
Kaip į dangaus atošvaistę nemarią
Ir galią jos jutau aš savyje.

„Kitur pasižiūrėk dabar",— ji tarė
Ir pavergė manę savu šypsniu,
Kurs man akis į rojų atidarė.

Kaip kitą sykį išvaizda žmonių
Nenoromis parodo jėgą raiškią
Jausmų, už mūsų valią stipresnių,

Taip, švitulio šlovingo liepsną aiškią
Išvydęs, supratau, jog tuo būdu
Jisai šnekėti norą man išreiškia.

„Kadangi,— tęsė jis,— tave randu
Penktoj šakoj to medžio stebuklingo,
Kurs nuolat pilnas vaisių ir žiedų,

Žinok, kad jis — buveinė palaiminga
Kadais garsių vardų, kurie verti
Net mūzų pagarbos; tad lai įsminga

Tau atmintin tatai, ką čia girdi.
Sek įdėmiai, kaip kryžiumi jie lekia
Tarytum debesy žaibai greiti".

Vos tik jisai man tuos žodžius pasakė,
Kai pastebėjau Jozuę, kuris
Lengvu žybsniu praskrido. Mano akį

Patraukė kitas aukso švyturys,
Nešąs karingą Judą Makabėjų
Ir vaiskia laimės ugnimi žėrįs.

Su Karoliu Didžiuoju sužibėjo
Rolandas: jie tarytum du aru
Iškilo — ir toliau sau nuskubėjo.

Paskiau Gijomas su Renuaru
Išnėrė, jiems pavymu supleveno
Gotfredas su Robertu Giskaru.

Po to liepsnotas mokytojas mano,
Sugrįžęs dvasių skambančion srovėn,
Vėl ėmės rojaus giesmininkų meno.

Tuomet atsisukau aš dešinėn,
Iš Beatričės laukdamas liepimo
Ar įsakmiu žodžiu, ar ženklu vien;

Ir jos veide tiek švento įkvėpimo,
Tiek džiaugsmo begalinio įskaičiau,
Jog visa kita lyg miglon nugrimo.

Kaip jaučias laimingesnis nei anksčiau
Tas, kurs padarė gera kam, ir mato,
Kad jo dorybė kyla vis aukščiau,

Taip lygiai mano protas tuoj suprato
Iš vaizdo šio, jog draug su dangumi
Aš apsuku kaskart platesnį ratą.

Kaip tvykstelėja gėdos ugnimi
Skruostai kokios gražuolės baltaveidės,
Bet jų spalva čia pat jau vėl rami,

Taip staigiai pajutau aš nusileidęs
Šešton žvaigždėn, kurios gelmė šilta
Gigantiška gėle prieš mudu skleidės.

Jupiterio blaivioji planeta
Tvaskėjo meile vien, kurios dalelės
Bylojo lyg žmonių gyva šnekta.

Ir kaip nuo upės kranto paukščiai kelias
Pulku arba ratuoja pamažėl
Tenai, kur juos vilioja lankos žalios,

Taip, čia sugludę, čia išspitę vėl,
Su giesme vėlės spindinčios skrajojo,
Vaizduodamos tai D, tai I, tai L.

Jos, tarsi šokį šokdamos, giedojo,
Kol, pasivertusios raide skaidria,
Pritildavo trumpam, ramiai sustoję.

O, Mūza, tu, kur šlove patvaria
Apdovanoji trumpaamžį protą,
Kad garsintų jis šalį bet kurią,

Suteik man savo galią neribotą
Ir leisk į šitas eilutes drąsias
Sudėti tai, kas jų tada vaizduota!

Išvydau trisdešimt penkias balses
Bei priebalses — ir vieną paskui kitą,
Kaip jas regėjau, perteikiu visas.

„DILIGITE IUSTITIAM",— įkrito
Man į akis; ir, žėrint žodžiam tiem,
„QUI IUDICATIS TERRAM" — dar sušvito.

Priėjus joms lig paskutinės M,
Jupiteris atrodė sidabrinis
Su auksu mirguliuojančiom rievėm.

Ten pat naujų vėlių būrys ugninis
Atskrido ir giedojo himną tam,
Kurs buvo jųjų ilgesio šaltinis.

Kaip kad nuo smūgio žaidyje karštam
Sublyksi pliauskos, žiežirbom pažirę,
Ir duoda peno mulkių tauškalam,

Taip šviesos tos, akimirkai apmirę,
Pakilo ten oran tvarka slapta,
Kurią iš jų kiekvienai Saulė skiria.

Sustojus joms ties tam tikra vieta,
Pradėjo man ryškėt po trupučiuką
Erelio kaklas ir galva lenkta,

Kurių mažiausią, rodosi, brūkšniuką
Be svetimos pagalbos piešė tas,
Kieno dėka sau paukštis lizdą suka!

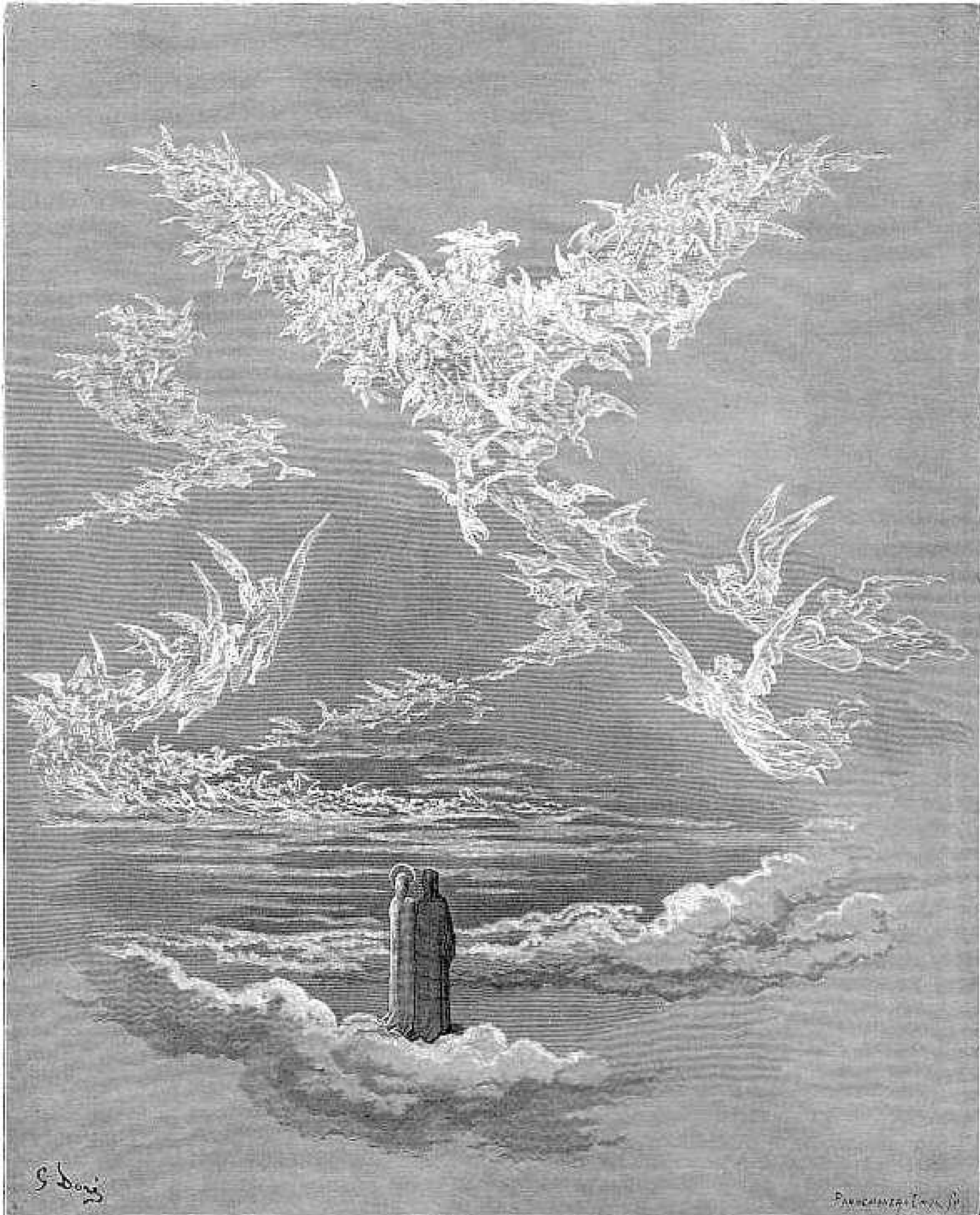
O tos, kur nejudėjo kolei kas,
Išraičiusios M raidę lyg leliją,
Bemat papildė linijas kitas.

Gaidri planeta! Tavo karaliją
Dabina teisingumo žiburiai,
Kurie šį didį gėrį mums dalija.

Meldžiu pasaulio Išmintį, kuriai
Už gyvastingą šviesą tu dėkoji,
Pažvelk į dūmus, plaukiančius niūriai!

Kam tu rūstybę savo taip tausoji,
Kai turgumi bažnyčia verčiama,
Aukų, stebuklų būstinė šventoji?

Dangaus kariauna, dievo mylima!
O, pasimelsk už tuos, kurie dar skendi
Klampynėj, nes juos gaubia tamsuma!

G. Doré

Kovoj lig šiolei kardas viską sprendė;
Kodėl gi tėvo mūs rasa gaivi
Kai kam atimama taip žiauriai šiandie?

O, tu, kurio ranka per daug guvi!
Dar Povilo ir Petro vynuogynas
Nežuvo, ne, ir patys jie — gyvi.

Tu, aišku, atsakysi: „Juokas grynas!
Aš myliu tą, kurs liko be galvos
Per Salomėją ir dykroj kankinos,

O du anuos prisimenu vos vos...“

XIX GIESMĖ

Sparnais didingai išskėstais sužibęs,
Atsiskleidė paveikslas iškilnus,
Sukaupęs dvasių dangiškų grožybes;

Panašios buvo jos į rubinus,
Kurių kiekvienas saulę atspindėjo
Ir mušė tiesiai į vyzdžius manus.

Bet to, ką aprašyt eilė atėjo,
Neperteiks plunksna, nei kalba menka,
Nei mūs vaizduotė, visko išradėja.

Girdėjau ir mačiau ne šiaip sau ką,
O aro snapą sakant „aš“ ir „mano“,
Nors „mes“ ir „mūsų“ reiškė jo šneka.

„Tas, kas teisingai ir dorai gyveno,—
Jis tarė,— susilauks kaip aš garbės,
Kurios joksai miruolis nenumano.

Ten, žemėj, žmonės dar ilgai kalbės
Apie mane, bet, kupini pavydo,
Sekt mano pėdomis nesugebės“.

Kaip kad į vieną karštį susilydo
Daug degančių žarijų židiny,
Taip meilės bendras himnas šičia sklido.

„O, jūs, žiedai palaimos amžini,—
Kreipiausi aš,— jei taip žavingai dvelkia
Šių aromatų visuma švelni,—

Tai išvaduokite mane iš alkio,
Kurio kamuojamas, aš jau seniai
Bastaus tarytum po bevaisę pelkę.

Nors teisingumo švento kūriniai
Skirti vien tiems, kur dievui artimiausi,
Bet atviri ir jums jo slėpiniai.

Jūs matote, kaip jūsų aš klausausi,
Ir žinot abejonę, dėl kurios
Beviltiškai tiek metų kankinausi“.

Kaip sakalas suburzda pagalios,
Kaip vėl puikuoja, likęs be gaubtuvo,
Ir kraipo galvą po tamsos niaurios,

Toks ir anas dausų paveikslas buvo,
Ataustas giesmėmis, kurių garsai
Lengva srove prie aukšto sosto sruvo.

„Praamžis,— išgirdau,— kurs vientisai
Pasaulį apskrietė, nuo to, kas matos,
Atskyrė tai, ką regi vien jisai,

Bet nevaliojo sandaroj visatos
Išskirstyt savo išminties turtus,
Kaip reikalavo jo dosnumo matas.

Liuciferis, didžiuoklis nekantrus,
Turėjo krist nuo medžio neprinokęs,
Nors buvo tobulesnis už kitus.

Nepilnavertės prigimtys visokios
Aprėpt negali gėrio įstabaus,
Kurio nevaržo niekad ribos jokios.

Juk ir gražiausia išmonė žmogaus
Tėra tiktai atošvaistė mažytė
Tos visavaldės Išminties dangaus,

Kurią ji veltui stengtųs pasivyti,
Nes nepajėgtų nė šimtos dalies
To, ką anoji regi, įskaityti.

Į amžiną teisybę negalės
Įžvelgti jūsų akys: kol pajūry
Jūs esat, kol nuo kranto netolies,

Pro vandenį jos dugną net įžiūri,
Kuris, paplaukus, dingsta paprastai;
Bet jis yra ir niekur dingt neturi!

Tikra šviesa tesivadina tai,
Kas nemirtingo Skaisčio pagimdyta,
O kitkas — miglos, drumzlės ir nuodai.

Dabar, tikiuosi, tau atidaryta
Ta teisingumo gyvojo skrynia,
Apie kurią ne tavo vien mąstyta.

Tu sau sakai, sustojęs prieš mane:
‚Žmogus prie Indo gimė; Kristaus vardo
Neatnešė dar ten jokia žinia;

Sau nesutepęs sąžinės nė karto,
Nenusidėjęs netgi mintimis,
Prieš tiesą niekuomet nekėlęs kardo,

Bet, dievo nepažinęs, miršta jis —
Ir bus prakeiktas, nors nedarė blogo!
Už ką gi jam tokia nuožmi lemtis?’

Kam drąsiai taip velkies teisėjo togą?
Kam nori peršokt jūras ir žemes,
Jei žabalas esi ant savo stogo?

Visi, kurie bandytų nuo manęs
Neatsilikt, nors būtų jie galvočiai,
Be šventraščio nugrims į dvejones.

O, trumpaamžiai gyviai bukapročiai!
Valia aukščiausia, slypinti giliai,
Palaimos peno teikia jums lig sočiai.

Yra teisinga tai, kas miela jai;
Ji žemės gėrių sau nereikalauja,
Nes gėrį skleidžia josios spinduliai".

Kaip kad garnys virš savo vedliaus naujo
Plasnoja, pamaitinęs mažiukus,
Kurie akim jo sekti nepaliauja,

Taip suplazdeno ir anas puikus
Paveikslas, pilnas grožio nemirtingo,
Taip jį tuomet stebėjau aš, tykus.

„Kaip mus suprast išmanymo tau stinga,—
Giedojo jis, skrajodamas ratu,—
Taip amžina tiesa liks paslaptinga

Žmonėms". Kai sūkurys ugnių šventų
Aprimo, tarė spindintis erelis,
Atnešęs Romai pagarbą tautų:

„Nėra čia įsileidęs visagalis
Tokių, kur netikėjo Kristumi,
Net ir kai baigės jojo kryžiaus kelias.

Per teismą tas, kas dangstos Kristumi,
Nuo jo toliau bus, negu toks, kuris
Nežino, ką vadinam Kristumi.

Net etiopas, krikšto neturįs,
Galės pasmerkti šitokius krikščionis,
Kai vienas bus iškeltas, kitas kris.

Ką veiks karaliai jūsų prieš pagonis,
Kai atversta bus nuodėmių knyga
Ir pasigirs baimingos jų dejonės?

Tada turės iškilt aikštėn staiga
Žiaurybės Albrechto, kurioms nėr galo,
Ir tai, kaip jo nuniokota Praga;

Turės iškilt, kiek ten, prie Senos, kala
Begėdiškų monetų netikrų
Tasai, kuris nuo šerno žūt privalo;

Turės iškilt, kaip, apimtas aistrų,
Jau Anglas rengias žūtbūtinei kovai
Su Škotija ir graso jai karu;

Kaip Čekijos, Ispanijos valdovai
Yra garbės nustoję ir perdėm
Supuvę, nors ir pučiasi lyg povai;

Turės iškilt, kokiom gerom žymėm
Monarchas raišakojis pagarsėjęs,
Kurio blogybės persiris per M...

Iškils ir tai, koks gobšas užkietėjęs
Yra karalius tos ugnies salos,
Kur numirė Anchisas, daug regėjęs;

Reikšmingas įrašas trumpai išklos
Jo visą neapsakomą menkystę
Ir nieko apie jį nepameluos;

Tada kiekvienas gaus patsai išvysti,
Kuo pavertė jo brolis su dėde
Dviejų karūnų šaunią viešpatystę.

Iškils tiesa teisingam atvaizde
Norvego, Portugalo ir Dalmato,
Suteršusio sau vardą klastote.

Lai Vengrija bent kartą nusikrato
Senais vargais! Lai už kalnų aukštų
Tavęs, Navara, priešas neužmato!

Įtempk ausis — ir tuoj išgirsi tu
Vaitojant Famagustą, Nikosiją:
Jos grumias su nekenčiamu liūtu,

Kurs nuo aukos nė mirksniui neatšlyja“.

XX GIESMĖ

Kai ta, kuri apšviečia visą žemę,
Palieka mūsų dangų skubinai
Ir padūmavę skliautai — vėl aptemę,—

Ten, kur tik ką spindėjo vien jinai,
Bemat ugnelių tūkstančiai iškyla,
Kurias gaivina saulė amžinai.

Prisiminiau šią vaiskią, žvainą tylą,
Kai simbolis pasaulio ir didžių
Jo vyrų baigė savo šventą bylą.

Ir kai sietynas rojiškų žvaigždžių
Stipriau sužibo, pajutau, kad aidi
Giesmė, kokių nūnai nebegirdžiu.

O, dieviškoji meile skaisčiaveide,
Kiek buvo tyro skambesio tavy,
Kurio prisiminimas išsisklaidė!..

Kai vėl pritilo deimantai gyvi
Ir užbaigė akordą paskutinį
Šeštos planetos muzika žavi,

Aš išgirdau čiurlenant lyg šaltinį,
Kurs liejasi srautingai uolomis,
Gaidrus kaip ir versmė jo krištolinė.

Kaip citros balsas verpias stygomis
Aukštyn ar kaip, į skylutes papūtęs,
Fleitistas tarsi kalba su mumis,

Taip tie garsai po atvangos trumputės
Pakilo tuoj erelio gomurin
Ir, nė vienos nedelsdami minutės,

Pavirto žodžiais, ėjo vis skaidryn,
O aš kiekvieną skiemenį šio gero
Pamokslo godžiai dėjausi širdin.

„Tau ypačiai įsidėmėti dera
Tą vietą,— tarė jis,— manoj galvoj,
Kur saulė atsispindi žvilgsny aro

Ten, žemėj. Nors gyvename krūvoj,
Bet tie, kur mano akyje žaizdruoja,
Yra šviesiausi mūs šeimoj laisvoj.

Antai anas, kurs vyzdyje liepsnoja,
Giedojo šlovę viešpačio paties
Ir nešė savo rankom arką jojo.

Dabar čionai jis žino, kad išties
Jo karštos psalmės dievui mielos tapo,
Sulaukusios tokios gražios lemties.

Iš šių penkių anas, arčiau prie snapo,
Ties antakio galu, paguodė tą,
Kurios sūnus nebepakils iš kapo.

Čia žino jis, kokia dalia skirta
Tiem, kas su Kristum eiti nesutinka,
Ir tiem, kas tiki jo valia šventa.

Toliau, ties išlanka, regi protingą
Karalių, kurio gyvasties metus
Prailgino jo atgaila širdinga.

Dabar jis žino, koks yra rūstus
Aukščiausias teisingumas, nors jis gali
Atstumti mirtį tam, kas pamaldus.

Už jo matai valdovą geravalį,
Kuris, įtikęs popiežiui, kadais
Sugraikino ir sostą, ir erelį.

Jis žino: niekas sau gerais darbais,
Kurie pasauliui pražūtingi esti,
Taip nepakenks, kaip norais nelabais.

Kiek apačiau gali Guljelmą rasti,
Kurio viengenčiai gedi, širsdami,
Kad Karolis ir Federigas klesti...

Dabar jis žino, kaip čia mylimi
Dori karaliai: pažiūrėk, kaip ryškiai
Žioruoja jo pašvaistė palaimi.

Toliau penktasis dega — ir neblyškiai:
Tatai Rifėjas, Trojos karžygys;
Bet argi patikėtų tuo jūsiškiai?

Dabar dangaus lobyne jo akis
Daugiau už jus gėrybių atidengia,
Nors visko neįžvelgia netgi jis“.

Kaip vyturys, pasveikinęs padangę,
Prityla, lyg gaida paskutine
Dar niekaip atsidžiaugti neįstengia,

Taip ir tada iškilo prieš mane
Paveikslas tos tiesos, kuri mum švyti
Beribiame būties okeane.

Nors abejonė buvo man matyti
Veide it spalvos po stiklu skaidriu,
Bet aš jos negalėjau sulaikyti,—

Jinai pro lūpas man visu svoriu
Išsiveržė ir, „kaipgi tat?“ sušukus,
Atgyvino skaistumą žiburių.

Ir, blykstelėjusi akim, netrukus
Prašneko vėl ši dieviška žara:
„Jaučiu, kad tavo siela dar apniukus:

Mat nors tu ir tiki, jog taip yra,
Kaip mano pasakyta, bet nemoki
Atsekti, kur to priežastis tikra.

Tu man atrodai panašus į tokį,
Kurs daikto vardą žino, bet esmės
Ir jojo paskirties dar nesuvokė.

Už dyką joks miruolis nelaimės
Regnum coelorum: dievo valiai reikia
Vilties galingos, meilės ir tvermės.

Nei prievarta, nei smurtas jos neveikia,
Nes trokšta ji pati būt įveikta,
Bet jos dosnybė pergalę jai teikia.

Pirmąja iš šių sielų ir penkta
Stebiesi tu, galvodamas: ‚Už ką gi
Joms angelų buveinė atverta?’

Jos kaip kiti krikščionys dangų regi,
Nes saviškai, prieš mirdamos, abi
Jo sūnui nukryžiuotam meile degė.

Viena jų buvo velnio jau glėby,
Bet josios kūnas vėlei atsistatė!
Vilties galia yra tuo nuostabi,

Kad ji maldom priverčia dievą patį
Pakeist apvaizdos valią dausose
Ir mums nutraukti vargą ilgametį.

Antai ir toji prakilni dvasia,
Kuri trumpam pasaulin vėl parkako,
Pražydus rojaus viltimi šviesia,

Nebeiškrypo iš dorybės tako
Ir, meilės pasikliaudama jėga,
Iš naujo mirusi, čionai pateko.

Antroji tik malonės tos dėka,
Kurios versmėn lig šiol nepasinėrė
Nė vieno mūsų įžvalga menka,

Pamilo žemėj teisingumo gėrį,
Ir viešpats gailestingas už tatai
Jai atpirkimo paslaptis atvėrė,

Kuriom ji patikėjo taip šventai,
Jog atsikratė smarve pagonybės
Ir barė net klaidatikius piktai.

Ją krikštijo trys dangiškos būtybės
(Tu jas matei ties dešiniu ratu)
Dar tūkstantmetį ligi krikščionybės.

Likime visažinis! Kurgi tu
Paslėpti savo šaknį sugebėjai
Nuo žvilgsnių, iš aukščiau neapšviestų?

Tu, viešpatie, net čia nepanorėjai
Apreikšti mums, kas tavo išrinkti;
Tad jūs nebūkit per griežti teisėjai!

Paguodą radę dievo išminty,
Mes nieko nesmalsaujame žinoti,
Palaimos begalinės apimti“.

Taip mano sielos alkulį besotį
Numaldė šis paveikslas pagarbus,
Ir pragiedrėjo man vyzdžiai migloti.

Kaip kartais gitaristas pakabus
Pritarti pirštais skuba dainininkui —
Ir švelniai liejas balsas jo skambus,

Taip, glosnią šviesą skleisdami aplinkui
Iš vieno lyg vokai dviejų akių
Anuodu šaunūs rojaus giesmininkai

Erelio žodžiams pritarė sykiu.

XXI GIESMĖ

Ir vėl, mintim nuo visko atitrūkęs,
Mąsliai tylus, stovėjau aš tenai,
Į Beatričę veidu atsisukęs.

Ir tarė nešypsodama jinai:
„Jei šyptelėčiau, tai lyg nuo Semelės
Beliktų nuo tavęs tik pelenai.

Dangaus šventovėn koją vos įkėlęs,
Tikriausiai pastebėjai, kad joje
Netemdo mano bruožų joks šešėlis,

Ir aš juos tyčia blėsinu, deja,
Nes nuo jų vaizdo mirtingasis krinta
Tarsi nuo žaibo — medžių lapija.

Mes su tavim užkopėm į septintą
Planetą, kuri dega šiuo metu,
Ugningų Liūto karčių atgaivinta.

Praskaidrink sau akis guviu protu,
Idant jų veidrody atsispindėtų
Tai, ką šioje dausoj regėsi tu“.

Kas bent šiek tiek įsivaizduot galėtų,
Kiek laimės, iki tol nepatirtos,
Aš sėmiaus grožy žvilgsnių numylėtų,—

Suprastų, kaip džiugu klausytis tos,
Kuri taip rūpestingai vadovavo
Ir kelią rodė man anuos kraštuos.

Didžiuliam krištole, kurs vardą gavo
To, kas globojo mūs dienas ramias,
Ir suka ratą amžinąjį savo,

Aš kopėčias išvydau auksines,
Lyg įremtas į atvirą padangę
Kažkur aukštai be galo virš manęs;

Ir rodės, kad šimtai liepsnelių žengia
Žemyn jų laiptais, it pulkai žvaigždžių
Užtvindyt rojų būtų pasirengę.

Kaip kovarniai tuoj po antrų gaidžių,
Nuo plunksnų nusipurtę naktį niaukią
Ir kiek apšilę, grumdos iš pradžių,

Paskui vieni kur nors į šoną traukia,
Kiti aplink lekioja paplasta
Ar skuba atgalios, draugų sulaukę,—

Toks buvo srautas žiburių tada,
Kurie be garso, tvaksčiodami raiškiai,
Sustodavo ties skirta jiems vieta.

Artyn atslinkęs, vienas jų taip aiškiai
Staiga sublizgo, jog tariau aš sau:
„Žybsniu tu savo meilę man išreiškei“.

Bet tyli ta, kurios visur klausau,
Ir aš veju užėjusį man nikį,
Ir susitvardęs pats save taisau.

O ji, įskaitanti kiekvieną sykį
Nežemiška ome manas mintis,
Pasakė: „Geismo savo nevaržyki“.

Ir aš pradėjau: „Tu, džiaugsmu spindįs,
Neprivalai atsakymo man duoti,
Bet ta, kuriai klusni mana širdis,

Jai leido iš tylos išsivaduoti;
Kodėl, žinot norėčiau, taip arti
Tu malonėjai čia dabar sustoti?

Dėl ko šioje uždebesių srity
Nebeskamba ta muzika didinga,
Kuria aidėjo švituliai kiti?"

„Tava klausa,— atsakė jis,— mirtinga
Kaip ir regėjimas. Čia nėr garsų,
Ir šypsena vadovei tavo dingo.

Žemai taip nusileidau iš dausų,
Idant pagerbčiau tavo atvykimą
Žodžiu geru ir džiugesio gaisu.

Nėra tai ženklas meilės įkvėpimo:
Nemaža dvasių, degančių karštai,
Šiais aukso laiptais eina arba rymo.

Bet meilė, viešpataujanti aukštai,
Kuriai tarnaut čionai mes suvadinti,
Pasirenka pati mus, kaip matai".

Tariau: „Man aišku, šventasai žibinte,
Kad esat laisvo noro stumiami
Apvaizdos valią vykdyt ir branginti.

Viena beliko kliautis nežymi:
Kodėl gi šitame šviesų knibždyne
Pasinaudota būtent tavimi?"

Ištart nespėjau žodžio paskutinio,
Kai ėmė gyvas meilės švyturys
Greit suktis tartum girna kibirkštinė,

Ir iš ugnies gelmių prabilo jis:
„Mane šventa palaimos saulė veda,
Ir josios visagalis spindulys,

Prasiskverbiąs net pro tamsybių ledą,
Mane iškėlė taip, jog aš regiu
Visos pasaulio išmintybės pradą.

Aš paverstas tad žiburiu džiugiu,
Ir akylumui mano žvilgsnio gryno
Prilygsta skaistis apdarų blizgių.

Bet nėr padangėj tokio serafino,
Nėra tokios palaimintos vėlės,
Kuri tatai, kuo tu domiesi, žino.

Ir nors jėgų žmogus nesigailės
Ir geis atsekt lemčių mįslingą ryšį,—
Bedugnė slėpiningoji tylės.

Pranešk tatai visiems, kai žemėn grįši,
Nes nežinion jie smelksis atkakliai,
Jei tu įspėti jų nepasiryši.

T e n protą niaukia dūmų kamuoliai,
Bet net ir č i a, blaivus ir neapdujęs,
Jis negeba įžvelgti taip giliai".

Kada nutilo balsas jo vidujis,
Aš irgi nuščiuvau su juo kartu
Ir tik paklausiau romiai, kuo vardu jis.

„Italijoj, tarp jos dviejų krantų,
Arti Florencijos matyt uolynas
Viršum griausmų ir debesų tirštų.

Gūbrys jo vienas Katrija vadinas,
Kurio šlaite, bet ne pačiam slėny,
Yra maldų buveinė — vienuolynas".

Taip trečiąkart šneka jo maloni
Suskambo. „Dievą,— tęsė jis,— pamilęs,
Užgrūdintas ir speige, ir ugny,

Alyvos sau ant valgio užsipylęs,
Aš jausdavausi sotus ir stiprus,
Dvasia bei mintimis aukščiau pakilęs.

Apvaizda laimino derlius gerus,
Kuriais kūpėjo tie namai nuo seno;
Bet šiandien jie tušti ir veikiai grius...

Turėjau vardą Pjero Damiano,
O Petras Nuodėmingas pamary
Šventos Marijos globoje gyveno.

Jau geso mano gyvastis mari,
Kai davė man kepurę kardinolo,
Kuria dvasionys dangstos nedori.

Nuo Povilo ir Petro jie nutolo...
Anie sulysę vaikščiojo basom
Ir valgė tai, kas į rankas papuola,

O šiandieniniai pūkščia net skersom;
Kas uodegą jiems neša, kas iš šono
Sulinkęs laiko išgalėm visom.

Apsiaustas gaubia žirgą ir jo poną,—
Dvi bestijos po ta pačia skraiste!
Kantrybe dievo, baik šį baisų moną!“

Čia žiburiukų tūkstančiai sukte
Pradėjo suktis leisdamies. Nušvito
Padangė jųjų grožio pašvaiste,

O jie nutilusį ratu apspito
Ir šūktelėjo taip, jog apkurtau
Akimirkai nuo didžio balso šito

Ir netgi žodžių nebesupratau.

XXII GIESMĖ

Kaip akys išsigandusio mažyčio
Paguodos ieško sau, taip aš tuomet
Nustėręs pažvelgiau į Beatričę,

O ji lyg motina, kuri bemat
Pabalusį vaikutį nuramina
Ir jį balsu padrąsina, tuoj pat

Man tarė: „Ar, pakilęs į erdvyną,
Jauti, kad visa, kas danguj yra,—
Taip šventa, jog net širdį tau graudina?

Gal būtų mano šypsena tyra
Ar choras tų vėlių tave paveikę
Labiau negu staigi balsų audra...

Nors griausmo to nesupratai kaip reikia,—
Žinok, kad pranašystė jo rūsti
Pralenks gyvybę tavo trumpalaikę.

Juk dievo kardas kerta ne anksti
Ir ne vėlai, kaip skelbia tat paikystė
Tų, kas vilties ar baimės apimti.

Pasidairyk po dvasių viešpatystę
Ir jųjų tarpe savo akimis
Galėsi garsenybių daug išvysti“.

Apsižvalgiau aplinkui tylomis
Ir pamačiau lyg perlų eilę ilgą,
Švytruojančių viens kito šviesomis.

Jaučiausi kaip tasai, ką geismas dilgo,
Bet jis atvert nedrįsta vis burnos,
Nors jau senokai žodžio pasiilgo.

Tuomet sūdriausias, kupinas liepsnos
Blizguolis vienas prie manęs prislinko,
Ir balsą išgirdau iš gilumos:

„Manęs, kaip rojaus meilės dalininko,
Nestebina, jog tu neišsakai
To, kas širdy tavojoj prisirinko.

Tačiau idant netektų tau dykai
Gaišuoti, siekiant tikslo šios kelionės,—
Klausyk manęs: tai buvo dar laikai,

Kada į kalną, prie kurio pašonės
Kasinas glaudžiai šliejasi, tuntu
Atplūsdavo paklydę, tamsūs žmonės.

Aš pirmas ten paskelbiau, kuo vardu
Tasai, kas žemei tiesą dovanojo,
Kuriai pašlovint žodžių nerandu.

Ir viešpats bei didi dosnybė jojo
Išraut man leido prietarus baisius,
Kurie visur aplink tebekerojo.

Tiems žiburėliams, degantiems prieš jus,
Dabar plačiai atvertos rojaus valdos
Už subrandintus jų šventus vaisius.

Antai Makarijas ir Romualdas
Ir daug kitų, gavėjusių tenai,
Iš kur į dangų plaukė jųjų maldos“.

Tariau aš: „Tėve, tai, ką aš čionai
Girdėjau, ir skaistumas jūsų grožio
Mane drąsos pripildė dyvinai,

Ir siela man atsiskleidė it rožė,
Kuri, atšilus saulei, visoje
Pavasario puikybėj atsigožė.

Kad mano išsipildytų svaja,
Į tavo veidą duok bent mesti akį,
Jei rasis tiek gerumo tavyje“.

„Pačioj aukštybėj, broli,— jis atsakė,—
Turėsi tu ir aš draug su kitais
Tai, ko nūnai dar esam nepritekę.

Ten amžinoji atvanga ateis
Kiekvieno mūsų siekio bei troškimo;
Ten nėr erdvės, ir viskas kaip kadais

Tebėr lig šiolei be pasikeitimo;
Ten krypsta ir tos kopėčios, kurių
Nebeužmato žvilgsnis piligrimo:

Jos, pilnos angelų, lig pat giedrių
Padangių stiebėsi sapne Jokūbo.
Bet šiais laikais, kai aš pasižiūriu,

Vargu bau kas jų laiptais kopti skuba...
Beliko popieriaus skutai tušti
Nuo įstatų pirmykščių... Mano rūbą

Senovėj puošdavo dvasia skaisti,—
Dabar dėl jo begėdžiai latrai plėšos,
Kurių maukšliai pelų vien prikimšti!

Sukčiausias naudžius nėr toks dievo priešas,
Kaip kad broliukas, tiesiantis nagus
Į vienuolyno išteklius ir lėšas.

Bažnyčios turtas būdavo saugus
Ir elgetoms bei vargšams tepriklausė,
O šiandien graibsto jį kas pajėgus.

Jei kūnu nuodėmingu pasikliausi,—
Kol ąžuolas sulauks gilių gerų,
Pavirs į nieką užmojai kilniausi.

Bodėjos Petras auksu sidabru,
Aš pasninke, maldoj radau paguodą;
Pranciškus veikė pavyzdžiu doru.

Kas, prisiminęs vešlų dievo sodą,
Pažvelgs į jį dabar, tas pamatys,
Kad, laikui bėgant, balta tapo juoda.

Bet jei valiojo viešpaties lemtis
Atstumt marias, atgal pasukt Jordaną,
Tai gal ir čia nežuvo dar viltis“.

Taip tarė slaptas pašnekovas mano
Ir sūkuriu svidžiu bendram būry
Aukštyn pakilo greit, kiek tik įmano.

Tada manoji kelrodė budri
Jam įkandin mostu mane lyg metė,
Ir jai pakluso prigimtis mari.

Tiems, kas yra žeme žingsniuoti pratę,
Nelengva patikėt, kaip be sparnų
Aš užlėkiau išsyk į viršų patį.

Skaitytojau, vardan vaizdų anų,
Kuriais ašai, savų kalčių smerkėjas,
Ilgėdamasis rojaus, gyvenu,

Tikėk, jog daug greičiau, nei būtum spėjęs
Ištraukti pirštą iš ugnies kaitrios,
Pasijutau aš prie Dvynių atsriejęs.

O, žvaigždės viešpatingosios, kurios
Įliejote jėgų į mano protą
Ir kuriomis vėl mintyse gėriuos!

Tarp jūsų saulė leidosi liepsnota
Ir kėlėsi, gyvybe nešina,
Kada pro mano vaikišką apklotą

Toskanos oru padvelkė diena,—
Ir štai aš atskridau į tą paskliautę,
Kur jūsų karalystė amžina.

Tad leiskit mano sielai pasikliauti
Jumis, kad ištvermės pakaktų jai
Prie geidžiamos viršūnės atkeliauti.

„Tu,— Beatričė tarė,— atėjai
Beveik prie tikslo — ir į jį žiūrėki
Su dėmesiu, nuo visko atsajai.

Bet, prieš judėdamas toliau į priekį,
Po savo kojų dirstelk, apačion,
Į tuos pasaulius, kiek žvilgsniu pasieki,

Idant palaimos būstinėn skaisčion
Įžengtum drąsiai — ir širdim džiaugsminga
Priimtum visa, ką regėsi čion“.

Už septynių dausų akim baiminga
Aš pažvelgiau ir šyptelėjau net,
Išvydęs žemės rutulį niekingą.

Garbė tokiems, kur, du kartus pagret
Jos pusėn pažiūrėję, nusivylė
Ir apie ją nemąsto niekuomet!

Aš pamačiau erdvių bekraščių gyly
Mėnulį be šešėlių ir dėmių,
Apie kurias liežuvis mano tyli.

Ilgai žvilgsniu aš tyriau įdėmiu
Tave, o Saule, ir čia pat — Dionę
Bei Mają, riedančias taku ramiu.

Jupiterį ir šviesą jo malonią
Tarp Marso ir Saturno aš mačiau
Ir supratau jų amžiną skrajonę.

Aš nuotolius taipogi suskaičiau
Tarp nevienodų septynių planetų,
Ratuojančių vangiau arba sparčiau.

Paskui stebėjaus nuo Dvynių saulėtų
Kalnuota bei upėta skiautele,
Kuri vaidais didžiuotis vien galėtų.

Ir vėl gėrėjaus rojaus gražuole.

XXIII GIESMĖ

Kaip po aklos tamsos, kai žemė gedi,
Budrioji paukštė, prie mielų vaikų
Per naktį kantriai ištupėjus medy,

Širdingai rūpindamasi laiku
Išalkusiems mažyčiams rasti peno,
Vos pastebėjus prošvaistėj šakų,

Kad priešaušrio vėjelis miglą gena,
Suspurda tuoj ir, saulės trokšdama,
Sužiūra ten, kur jau gaisai rusena,—

Taip ir vadovė mano mylima
Dabar akylai žvelgė į tą šalį,
Kur saulėja kaitriausiai aukštuma;

Ir pastebėjęs, kad jinai negali
Kažko sulaukt, jaučiausi lyg žmogus,
Kurio širdis viltim džiaugsminga sąli.

Bet perėjimas buvo per staigus
Iš lūkesio bežadžio į tikrovę,
Nes beregint nusiplieskė dangus,

Ir Beatričė tarė man: „Tu stovi
Prie tikslo, rinkdamas kelionės tos
Brandžius vaisius: gėrėkis Kristaus šlove!“

Jos veidas tokia laime niekados
Dar nešvietė, ir to už jokią kainą
Ši plunksna vis tiek pat neatvaizduos.

Ir kaip kad pilnas mėnuo naktį žvainą
Padangėj švyti, lydimas žvaigždžių,
Kurios per amžių amžius nesimaino,

Taip Saulė, apsupta ugnių didžių,
Iškilo, panaši į savo sesę,
Globėją žemės žiburių spindžių.

Ir įstabi esybė skaisčiadvasė
Čia taip sutvisko, jog vyzdžiai mani
Vos ne vos atsilaikė neužgesę.

O, Beatriče, kelrode švelni!
„Ši,— tarė ji,— šviesos jėga — beribė,
Ir atsispirt jai esat per silpni.

Štai ta galia, štai toji išmintybė,
Iš žemės tiesianti dangun kelius,
Kurių ilgėjos metų begalybė!“

Kaip žaibas debesį į skutelius
Sudrasko savo prigimtim liepsnota
Ir stačiagalviais krinta kur paklius,

Taip mano siela prieš tą rojaus puotą
Ištrūko iš šarvų, jai įprastų,
Ir užmiršties banga užliejo protą.

„Žvelk į mane be baimės šiuo metu:
Tiek viso ko regėjo akys tavo,
Jog mano šypsulį pakelsi tu“.

Buvau lyg tas, kuris kažką sapnavo,
Bet veltui stengias prisiminti ką,
Nes sapnas iš galvos jam išgaravo,

Kai pasigirdo jos miela šneka,
Kurią į metraštį širdies tą dieną
Įrašė amžiams mano padėka.

Lai tie, kas gėrė gaivų mūzų pieną
Iš rankų Polihimnijos pačios,
Ateina man talkon! Deja, vis viena

Prieš ją tarytum dulkė aš jaučiuos,
Ir nepajėgs įsivaizduot miruoliai
Jos šypsenos, taip dieviškai skaisčios.

Tad nors poemai šiai netinka šuoliai,—
Man kluptelt Rojuj tenka, it iškart
Nutrūktų kelias, lygus iki tolei.

Tas, kas bandys savais pečiais pasvert,
Kokia našta man kliuvo čia pakelti,
Manęs nedrįs gal už silpnumą bart.

Kur plauko vien laivai, ten menką valtį
Baugu jūreiviui patikėt, kuris
Platybėj marių bijosi sušalti.

„Tu vis į veidą mano bežiūrįs?
Pažvelk verčiau į Kristaus vešlų sodą,
Kuriam palaimos šviečia švyturys!

Ten — rožė: dievo žodį, amžių godą,
Ji kūnu pavertė; tenai — kvapai
Lelijų, kurios gėrin kelią rodo".

Taip tarė ji. Kad ir sunku labai
Įtempt vyzdžius man buvo, bet jos valiai
Pakluso mano mintys ir darbai.

Kaip kartais akiai blausiai ir atšaliai,
Ištryškus spinduliui iš debesų,
Sumirga pievoj žydintys taškeliai,

Taip pasidarė viršuje šviesu,
Ir pašvaitų išvydau aš gausybę,
Nors nemačiau šaltinio tų gaisų.

O galia palaimi! Tavim sužibę,
Jie man nespangino akies jautrios,
Tau pasitraukus į dangaus aukštybę.

Gėlė šventoji, su vardu kurios
Nesiskiriu nei vakarą, nei rytą,
Man traukė sielą link ugnies kaitrios.

Ir kai į družną mano žvilgsnį krito
Šviesa, kuriai mūs planeta sena
Kaip ir dausų gelmė atidaryta,—

Atskrido ir apsupo ją liepsna
Ir sukos, panaši į vaiskų žiedą,
Ir dieviški balsai, iš jos einą,

Toli pranoko tuos, kur žemėj gieda,
Nes lyg perkūno dundesio kraupaus
Čionai klausytis jųjų būtų gėda

Akivaizdoj vainiko įstabaus,
Kurs puošė tą neblėstantį safyrą,
Spindulingiausią puošmeną dangaus.

„Aš, skambindamas angelišką lyrą,
Nežemiškos linksmybės sūkury
Tol suksiuosi aplink su meile tyra,

Kol, o dausų valdove nemari,
Tu į sūnaus įžengsi viešpatiją
Ir aukštuma tau atsivers giedri!“

Taip skriejo jis, ir ratas ratą vijo,
O iš visur nelyginant choru
Aidėjo šauksmas gaisuose: „Marija!“

Karališkų apvaizdos apdarų,
Kurie pasaulio viešpačiui arčiausi
Ir dvelkia jo alsavimu tikru,

Nesiekė mano žvilgsnis, nes jaučiausi
Nuo jų žemiausio krašto per toli,
Ir veltui savo akimi veržiausi

Į viršų skristelt taip, kaip nebyli
Liepsna ši vainikuota pasikėlė
Buveinėn to, kurį pagimdė ji.

Kaip matome džiaugsmingą kūdikėlį
Rankas savaime tiesiant prie mamos,
Pažindžiusios jau savo mažutėlį,

Taip kiauterė ugnelės kiekvienos
Aukštyn meilingai verpėsi ir kilo
Marijos garbei. Ligi šios dienos

Man atminty tas vaizdas neišdilo,
Ir aš „Regina coeli" kai kada
Girdžiu vėl skambant ausyse iš tylo.

Kokia branda derlinga sukaupta
Neišmatuojamam dausų aruode,
Kokia jo sėkla žemėj pasėta!

Čia — lobiai tų, kuriuos viltis teguodė
Vargingoj Babilono ištremty,
Kur aukso stabui panieką jie rodė.

Čia tas, kam rojaus raktai įteikti,
Mariją regi bei jos sūnų šventą
Ir džiaugiasi, kad pamatai — tvirti

Tiek naujojo, tiek seno testamento.

XXIV GIESMĖ

„O, jūs, į švento avinėlio puotą
Garbingą išrinkti, kuriems nėra
To, kas nebūtų maloningai duota!

Jei, leidus dievui, siela ši dora
Išalko trupinių nuo jūsų stalo
(Nors dega dar jos gyvasčio žara),

Suteikit tai, ko trokšta ji be galo,
Paliekit jai gaivinančios rasos,
Kurios versmė jums niekad neužšąla!“

Taip tarus Beatričei, dvasios tos
Tarsi kometos degančios sujudo,
It supdamosi ant ašies slaptos.

Kaip laikrodžio ratukai — tokio būdo,
Jog tas, kuris giliau, lyg skuba vis,
O priekinis, tau regis, lyg užsnūdo,—

Taip švitulių girliandai vijomis
Pradėjo šokti — sparčiai ar iš lėto,—
Man linkčiodami savo šviesomis.

Ir vienas iš to būrio jų saulėto,
Iškalbingiau sutviskęs už kitus,
Lyg kupinas skaistumo neregėto,

Apskriejo Beatričę tris kartus
Ir taip pragydo, jog atkurt jo gaidą
Bejėgis mūsų talentas gurdus.

Tad mano plunksna tyčia ją praleido,
Nes, jei net žodis virstų svajone,
Jis neišreikštų atspalvių jos aido.

„Sesuo šventoji, tiek kalba švelnia,
Tiek savo meile tu iš šio vainiko
Kiek pasitraukti privertei mane“.

Čia palaimingoji ugnis prityko
Sustojusi, ir kelrodė mana
Po atsako, kurs užrašytas liko,

Vėl kreipės: „O, pašvaiste amžina!
O, tu, kam rojaus raktai atiteko,
Mūs viešpačio brangiausia dovana!

Ištirk, kaip tavo išmonė įsako,
Koks jo tikėjimas, kurio dėka
Per jūrą tu žengei be jokio tako.

Ar jo viltis, ar meilė jo — sveika,
Ar tiki jis,— tau aišku, nes pažįsti
Paties dangaus malone visa ką.

Tačiau kadangi šioji karalystė
Globoja mūs tikėjimo karius,—
Lai jis parodo savo karžygystę".

Kaip tyli bakalauras nekantrus,
Galąsdamas iš anksto ginklą savo
Prieš mokytojo klausimus mandrus,

Taip mano smegenys apsišarvavo
Lyg kovai, ir ausis, kiek įmani,
Išgirst kvotėją tokį nekantravo.

„Sakyk, krikščioni, ką tu vadini
Tikėjimu?" Ir, kaktą tuoj pakėlęs
Ten, kur suskambo žodžiai tie ugny,

Atsigręžiau į tą, kurios šešėlis
Buvau ašai, ir leido ji mostu
Man širdį atitvenkt po valandėlės.

„Garbus vėliavnešy,— tariau,— jei tu
Manos išpažinties tikrai klausaisi,
Duok dieve man kalbėti be klaidų.

Mielasis tavo brolis, kurs pataisė
Senosios Romos nelabas mintis,
Tikėjimą taip aiškino kadaise:

Jisai e s m ė — to, kuo gyva viltis,
Į r o d y m a s — to, ko akis nemato;
Tokia, man regis, jojo prigimtis".

„Taip,— išgirdau,— jei protas tau suprato,
D ė l k o jį laiko Povilas e s m e
Ir pavyzdžiu į r o d y m o pastato".

„Tie slėpiniai,— tariau,— kurių gelme
Dar negaliu čionai atsistebėti,
Neregimi pasauly aname.

Vadinas, reikia žmogui jais tikėti,
Kad nenulinktų jam vilties sparnai;
Štai kur e s m ė. Belieka sugebėti

Pasidaryti išvadas tenai,
Kur duomenų jautiesi neturįs tu,
Ir tuo į r o d y t tai, ko nežinai".

„Jei šitaip samprotavimus pagrįstų
Kiekvienas,— pasigirdo vėl tada,—
Sugniužtų įmantravimai sofistų".

Ir, meile degdama, ugnis šventa
Pridūrė: „Gan švari ir svorio gero
Atrodo man tavoji moneta;

Bet ar turi kišenėj ją kaip dera?"
„Turiu,— aš atsakiau,— ji neblausi,
Apvalaina ir gėdos man nedaro".

Ir vėl giliu balsu liepsna šviesi
Paklausė: „Kur gavai tu brangumyną,
Tauresnį negu gėriai mūs visi?"

„Ta viešpaties rasa, kuri gaivina
Mums dvasią ir į šventraščio lakštus
Tiek amžių sodriai lieja tiesą gryną,

Atstojo man gudravimus suktus,
Ir aš, priėmęs ją kaip dievo žodį,
Bukais laikau kitus argumentus".

Ir išgirdau: „O kas gi tau įrodė,
Benarpliojant pergamentus abu,
Šventumą to, kam pirmenybę duodi?"

„Galia,— aš atsakiau,— gyvų darbų:
Dėl jų gamta nedaužė niekad kūju
Ir geležies nekaitino". „Svarbu

Žinot,— suskambo vėl,— kad iš tikrųjų
Jie b u v o. Net ir šimtas teiginių
Juk anaiptol dar neįrodo jųjų".

„Vien to,— tariau,— kad šitaip tarp žmonių
Išplito krikščionybė, man pakanka:
Ar gali būt stebuklų didesnių?

Vos keletą grūdų į dirvą menką
Pasėjai tu — ir sužaliavo tuoj
Vynuogienojas, kurs dabar užanka“.

Aš nutilau, ir dausoje aukštoj
Giesmė kūrėjo šlovei nuaidėjo,
Kaip geba ji aidėt ramybėj toj.

Ir balsas išmintingojo kvotėjo,
Kurs lig viršugalio pamažėle,
Tartum į medį lipdamas, priėjo,

Pavymu tęsė: „Viešpaties valia
Tau bus apšvietus protą, jei po tieko
Kliūčių žengi tu eisena žvalia,

Ir aš tau negaliu prikišti nieko.
Kur tavojo tikėjimo pradžia
Ir ką tiki tu, išsiaiškint lieka“.

„O, šventas tėve, įregėjęs čia
Tą, dėl kurio drįsai pralenkti kitą,
Prie karsto atskubėjusį bėgčia!

Geidi,— tęsiau,— kad būtų išsakyta
Prasmė manos tikybos ir kokių
Jėgų ar priežasčių ji pagimdyta?

Pareiškiu: v i e n ą dievą aš tikiu:
Per amžius dangų judina jis meile
Ir ilgesiu širdžių, jam nuolankių.

Paremti sau teigimų visą eilę
Šventų tėvų darbuos randu ašai;
Man savo išganios tiesos negaili

Patsai net Mozė, psalmės, pranašai
Ir Evangelija bei tos gėrybės,
Kurių ir jūsų raštuos nemažai.

Taip, aš tikiu amžinumu trejybės,
Kuri tokia vienlytė ir dermi,
Kad ‚jis' ir ‚jie' nekeičia jos esybės.

Meldžiu neabejoti manimi:
Po gilumą dievybės paslaptingą
Ilgai aš nardžiau savo mintimi.

Štai ta gaisri žvaigždė, ta kibirkštinga
Šviesa, many sužibus, iš kurios
Išaugo palengva liepsna didinga".

Kaip šeimininkas po žinios geros,
Kurią ką tik jam tarnas atgabeno,
Jį apkabina iš širdies tyros,

Taip su palaimos giesme garbei mano
Apaštališko žodžio švyturys,
Trissyk mane apvijęs, supleveno;

Tuo atsakus lemtus pagyrė jis!

XXV GIESMĖ

Jei ši knyga šventa, kurion sudėta
Tai, ką jai davė žemė ir dangus,
Knyga, tiek metų kūprinus poetą,

Numaldys kada nors nuožmius vilkus,
Atėmusius man šiltąją avidę,
Kur snaudžiau aš, ėrytis dar tykus,—

Lai man visi žilos garbės pavydi,
Kai grįšiu pasipuošti vainiku
Ten, kur gavau kadaise krikštą didį,

Nes nuo tada išganymo taku
Pasuko mano siela; štai dėl ko ją
Palaimino net Petras. Tuo laiku

Kita ugnis nuo tunto atsiknojo
Ir, šenlink atšvytravusi, greta
Seniausio Kristaus vietininko stojo.

„Pasižiūrėk, pasižiūrėk į tą,—
Sušuko Beatričė man džiaugsmingai,—
Kurio šlovė Galisijai skirta!“

Kaip du balandžiai santaikoj laimingoj
Burkuoja, sparną švelniai rėždami,
Ir galo nėr jų meilei stebuklingai,

Taip tuodu kunigaikščiai gerbiami
Tol reiškė viens kitam godonę gilią,
Saldybę rojaus vaisių girdami,

Pakol jausmus išliejo; ir nutilę
Abu ramiai stovėjo prieš mane,
Pašvaistę skleisdami per visą mylią.

Tada šypsodamos mana ponia
„O, dvasia,— tarė,— Jėzaus talkininko,
Kurs jo dosnia didžiavos buveine!

Pagarsink viltį taip, kaip tau pritinka,
Nes jos įkūnijimas tu buvai,
Kai tris iš jūs visų jis pasirinko“.

„Žvelk į mane ir jauskis čia laisvai:
Mirtingasis, kurį jau subrandino
Dausų šviesa, atlaiko ją lengvai“.

Taip ši ugnis antroji nuramino
Man širdį, ir pakėliau aš kruoslus
Prieš dvi viršūnes dangiško kalnyno.

„Jei dar gyvam tau viešpats malonus
Slapčiausią menę rūmų šių atvėrė,
Idant, išvydęs aukštus jo šulus

Bei visa, kuo jo karalystė žėri,
Sutvirtintumei viltį savyje
Ir kad kitiems atskleistumei jos gėrį,—

Tai pasakyk: kaip supranti tu ją,
Kaip ji, tavy pražydus, atsirado?“
Toks klausimas suskambo antroje

Liepsnoj, bet ta, kurios, netekęs žado,
Klausau — ir vėl pakyla man sparnai,
Pirma prabilo į šį dvasios vadą:

„Kovojančioj bažnyčioj dovanai
Ieškotum viltingesnio tu krikščionio:
Tai žino Saulė, spindinti čionai.

Užtat galėjo jis iš vargo klonio
Atvykti į Jeruzalę anksčiau,
Nei pabaigė gyvenimo kelionę.

Dėl kitko patylėsiu aš verčiau,
Nes apie šią dorybę tu paklausei
Vien tam, kad jis paviešintų plačiau,

Kaip tau jinai brangi; tad kuo puikiausiai
Ir pats jis pasiaiškint įmanys,
Neįsipykęs valiai mūs aukščiausiai“.

Kaip mokytojui geras mokinys
Karštai ir noriai pasakoti imas
Tatai, kuo pagyrimą jo pelnys,

Taip aš tariau: „Viltis yra laukimas
Šlovės, kurią pasiekti aš geidžiu
Dorais darbais, jei leis dangaus lėmimas.

Man suteikė tą šviesą daug žvaigždžių,
Bet didis dievo dainius pirmą sykį
Ją man apreiškė dievišku žodžiu,

‚Kas žino vardą tavąjį, lai tiki
Tava malone!' — skelbė jo giesmė.
O kas gi to nežino, pasakyki,

Jei tiki taip kaip aš? Kokia rasmė
Man buvo tavo laiškas išganingas,
Ta neišsemiama vilties versmė!“

Kol aš kalbėjau, švyturys gaisringas
Tolydžio vis pliūpsėjo, ir greiti
Žaibai viduj jo tvinkčiojo, man dingos.

„Manoji meilė gėriui — tiek skaisti,
Jog leido,— išgirdau,— čionai pakilti,
Palaimą radus kankinio lemty,

Ir liepia į tave nūnai prabilti,
Idant pajustum, kaip aš ja degu.
Paaiškink: kas apvainikuoja viltį?“

„Ar beįmanoma ryškiau, negu
Šventam rašte,— tariau jam,— tai iškloti?
Palaimintieji po visų vargų,

Anot Izajo, bus apdovanoti
Dangaus tėvynėj apdarais naujais,
Apie kuriuos tegali jie svajoti.

Tavasis brolis žodžiais nuosekliais
Mums baltą rūbą netgi atvaizdavo,
Kuriuo ten išrinktieji apsiskleis“.

Vos spėjau atsakyt klausėjui savo,
„Sperent in te“ suskambo — ir visa
Šeima drauginga psalmę tą pagavo.

Čia taip užsiplieskė viena šviesa,
Kad, jei sietynas Vėžio rastų tokią,
Tai žiemą dingtų mėnesiui tamsa.

Ir kaip mergaitė nesibodi šokio
Ir, jaunąją gododama, būrin
Įskrieja be pasipūtimo jokio,

Taip ši liepsna, vis eidama stipryn,
Papildė spindinčių šokėjų porą
Ir, įsiliejus džiaugsmo sūkurin,

Savu balsu praturtint juos panoro,
O Beatričė tyliai prieš mane
Lyg nuotaka stebėjo tą jų chorą.

„Jisai prigludęs buvo krūtine
Prie to, kuris nuo kryžiaus prakalbėjo,
Pagerbęs jį garbe paskutine“.

Taip tarė mano atidi globėja,
Žvilgsniu neatsitraukdama nė kiek
Nuo vaizdo įstabaus, kurį regėjo.

Kaip, saulėn žvelgdamas, bandai perniek
Ją pamatyt užtemusią truputį,
Nes ji tave apakina vis tiek,

Taip aš ugnin žiūrėjau tą minutę
Ir išgirdau: „Kam žilpini akis
Ir ieškai to, ko čia negali būti?

Juk mano kūnas žemėj — ir atgis,
Tik kai bus pilnas skaičius pašauktųjų
Ir kai patsai kūrėjas įsakys.

Daug rojuj žiburių, bet iš visų jų
Gyvi dangun tėra pakilę du:
Paskelbk tai, atsidūręs tarp savųjų“.

Liepsnotas sūkurys po žodžių tų
Aprimo, ir švelni giesmė nutrūko,
Aplinkui siaudus trigubu ratu;

Irklai sustoja šitaip nuo švilpuko,
Kada pavojų mato netolies
Ar kai yrėjai perilsę supluko.

Kas mano siaubą apsakyt galės,
Kai vėl atsisukau į Beatričę,
Bet ji lyg dingo iš dausų šalies,

Nors ką tik ją regėjau stovint šičia!

XXVI GIESMĖ

Manoj krūtinėj baimė neaprimo,
Nes apspangau tarytum nuo žaibų;
Staiga aš karštą pajutau dvelkimą

Ir išgirdau: „Visai nenuostabu,
Jog apakai, tad, kolei praregėsi,
Naudos sau pasisemki iš kalbų.

Pirmiausia atsakyti man turėsi,
Ko siekia tavo siela. Ar žinai,
Kad akys tau yra tiktai užblėsę

Ir žvilgsnis tos, kuri tave čionai
Pakėlė, turi galią Ananijo,
Ir bėdoje padės tau būtinai".

„Pakolei,— aš tariau,— man neatgijo
Vyzdžiai, jos meile amžina degą,
Aš lauksiu, bent regėdamas širdy ją.

Aukščiausio gėrio dangiško knyga
Mane mylėt išmokė: štai kur tūno
Šio lobio ir pradžia, ir pabaiga".

Ir balsas to paties dausų galiūno,
Kursai žodžiu viltingu ir šiltu
Mane paguodė, trenktą lyg perkūno,

Atsakė: „Šitą tiesą pravartu
Per tankų rėtį persijoti. Ką tu
Darei, sau ginklą kaldamas ryžtu?"

Tariau: „Iš filosofinių traktatų
Ir apreiškimų viešpačio paties
Aš sėmiausi tos meilės daugel metų:

Mat gėris, tapęs turiniu minties,
Tuo ugningesnę meilę sieloj kelia,
Kuo didesnės yra jisai vertės.

Todėl esybė, turinti tą galią,
Kuri palenkia sau gėrius kitus,
Sudarančius jos spindesio dalelę,

Savaime traukia širdis ir protus
Tų, kas mylėdami kaip aš, surado
Galų gale didžios tiesos raktus;

Link josios nesvyruodamas mus veda
Išminčius, matęs meilėj pagrįstai
Visų dorybių nemirtingą pradą.

Net ir apvaizdos balsas apie tai
Bylojo Mozei. ‚Aš gerybę savo
Atskleisiu tau',— pasakė jis kadai.

O ar žosmė tavoji trimitavo
Ne apie tat, kai paslaptis dangaus
Pasauliui taip spalvingai atvaizdavo?"

Ir išgirdau: „Visom jėgom žmogaus,
Kurioms randi tu paspirtį apstingą,
Tik meilei išganytojo brangaus

Tarnauji tu. Bet gal tavy nestinga
Kitokių jungiančių su juo ryšių?
Ta meilė tavo ar labai dantinga?"

Vos tik iš Kristaus aro žodžių šių
Pavyko man kaip reikiant išlukštenti
Garbingą tikslą norų jo skaisčių,

Aš atsakiau: „O, taip, ji — ne bedantė!
Tačiau mylėti liepia man vien tą,
Kurs leido širdžiai mylinčiai tuksenti.

Ir mano, ir pasaulio gyvata,
Ir jo mirtis vardan žmonių gyvybės,
Ir tikinčių kaip aš viltis tvirta,

Ir pažinimas amžinos teisybės —
Štai krantas, prie kurio ilgai plaukiau,
Tikrosios meilės plaustan įsikibęs.

Aš puoselėju kuo rūpestingiau
Kiekvieną sodo nemirtingo pėdą
Ir vaisių aptinku kasdien daugiau".

Nutilęs išgirdau, kaip choras gieda
„O, šventas, šventas, šventas!", ir balsuos
Atskyriau ją, mieliausią rojaus žiedą.

Kaip netikėtų spindulių gausos
Nugąsdintas, tuoj miegas išsisklaido,
Ir nors vyzdžiai jau ilgisi šviesos,

Bet ji ūmai atbudusį dar baido,
Ir kol apsnūdęs protas atitoks,
Tol sąmonė lyg ir patamsy braido,—

Taip man geriau, nei spindulys bet koks,
Pragiedrino akis mana globėja
Žvilgsniu, kurio joks kitas nepranoks;

Jos, rodos, net aštriau dabar regėjo,
Ir aš paklausiau, kas čia per dvasia
Prie tų trijų sužibus prisidėjo.

Ir Beatričė tarė: „Šiam gaise
Kūrėją garbina vėlė bekūnė
To, kurs gyveno pirmas dausose".

Kaip kad nuo vėjo drebulė svyrūnė
Palinksta kiek, bet savo jėgomis
Bežiūrint atsitiesia jos viršūnė,

Toks aš tada stovėjau tylomis,
Bet pajutau, kad vėl šneku ir klausiu,—
Taip degino mane smalsos ugnis!

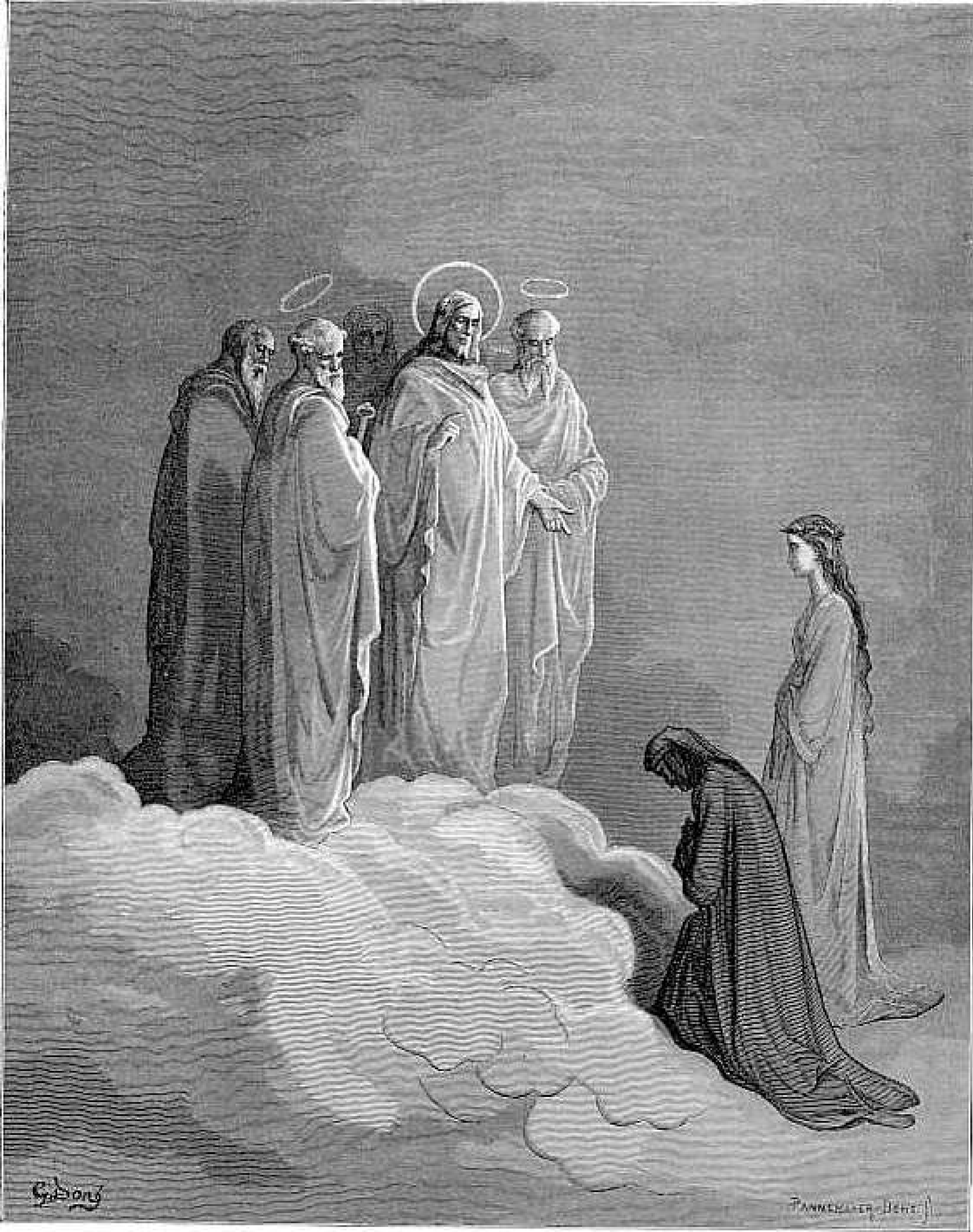
„O, tu, sutvertas obuoliu brandžiausiu,
Turįs marčių,— tariau,— ir dukrų tiek,
Kiek moterų pasauly įvairiausių,

O, protėvi, meldžiu, nepašykštėk
Atsakymo! Ko trokšta mano protas,
Žinai gerai, tad žodžiai tau — perniek".

Kada žvėriukas drobule užklotas,
Pro ploną maršką jo visus geismus
Išduoda spurdantis gyvūno stotas;

Taip lygiai ir sušvitusi prieš mus
Pirmoji siela pro liepsnotą skraistę
Man rodė, kad esu jai malonus.

Ir išgirdau: „Pro šią tiesos pašvaistę
Man tavo norai aiškesni nei tau,
Ir tu neprivalėjai jų atskleisti;

G. Doré

Juos veidrody šventam aš įskaitau,
Kurs visko atspindį teisingą duoda,
Bet lieka neatspindimas. Matau,

Geidi žinot, kada, į aukštą sodą
Įžengęs, pakliuvau dausų kraštan,
Kur tau j i n a i šiandieną kelią rodo,

Kiek laiko pasidžiaugt juo teko man,
Kuo užsitraukėm prakeikimą dievo
Ir kokia aš kalba šnekėjau ten.

Vien pažeidimas valios mūsų tėvo,
O ne nuskintas vaisius tiek vargų
Man suteikė, vien tai pražudė Ievą!

Beveik puspenkto tūkstančio ilgų
Saulėgrįžių Vergilijaus buvynėj
Aš kantriai laukiau gražesnių laikų;

O, ištrėmimo metai begaliniai!
Man jų praslinko devyni šimtai
Ir trisdešimt nykiojoj žemės plynėj.

Mana kalba gerokai dar prieš tai,
Kai darbo, negirdėto ligi tolei,
Gentis Nemrodo stvėrės nelemtai,

Užgesus buvo. Visa, ką miruoliai
Išranda, turi keistis nuolatos,
Ir neišvengs lemties jokie gudruoliai.

Žmogus neišsiverčia be šnektos
Ir tokią renkasi, kuri jį traukia,
Net ir neatsiklausdamas gamtos.

Prieš man nužengiant į tamsybę niaukią,
Tenai, pasaulyje, vadinos ‚I'
Tas, iš kurio mana palaima plaukia;

Paskiau jis tapo ‚EL' ir taip visi
Gyvųjų papročiai ilgai netvyro
Ir miršta lyg kad lapai tie sausi.

Skaisčia širdim, paskui — širdim netyra
Ant kalno, vidur marių, o sūnau,
Nuo pirmo dvelksmo į mane zefyro

Septynias valandas tegyvenau“.

XXVII GIESMĖ

„Mūs dievui, tėvui, sūnui, šventai dvasiai
Šlovė!“ — pasklido Rojuj visame,
Ir, apkerėtas sąskambio, nedrąsiai

Dairiaus aplink, ir šypsena laimia
Pasaulis gaiviai švietė ir svaigino
Mane akordų bei vaizdų derme.

O, puota begalinio džiaugsmo gryno!
Taikos ir meilės būstine gaidri!
Dosnybe įstabi dangaus lobyno!

Ties pat manim žėrėjo keturi
Žibintai, bet ūmai liepsna be garso
Išsiplieskė pirmajam švytury,

Kurs net įraudo, tarsi plunksnų varsą
Jupiteris, pavirtęs ten paukščiu,
Sau būtų pasiskolinęs iš Marso.

Aukščiausioji valia, kurios lemčių
Taip klauso Rojaus dieviška svetainė,
Nutildė chorą tų vėlių skaisčių,

Ir pasigirdo: „Jeigu atsimainė
Mana spalva, nesistebėk: jinai
Nutvieks tuojau ir visą mūs buveinę.

Tas, kur į mano sostą, kaip žinai,
Į mano, mano sostą įsibrovė,
Nors Kristaus įpėdinio nėr tenai,

Išniekęs mano kapą, nesidrovi
Paversti jį kraujuota dumblyne
Ir džiugina Liuciferį bešlovį“.

Čia debesų žara purpurine,
Užsidegančia vakarą bei rytą,
Padangė sugaisravo prieš mane.

Kaip ta, kurios dorybė išbandyta,
Net krūpteli, lyg baimės apimta,
Išgirdus ką nors blogo apie kitą,

Taip Beatričės povyza tada
Apniuko: panašiai dangus atrodė,
Kai verkė dievo motina šventa.

Jis vėl prašneko, žodis sekė žodį,
Bet skambesy jo balso pakeltam
Jutau aš gėlą, kur jam širdį skrodė.

„Dėl Kristaus sužadėtinės ne tam
Aukojau kraują aš ir Linas, Kletas,
Kad ji vergautų auksui prakeiktam;

Tiktai vardan šios būstinės saulėtos
Kalikstas mirė, Pijus su Sekstu,
Urbano kraujas nekaltai pralietas.

Nemanėme, kad vienus nuo kitų
Kairėn ir dešinėn pradės dalyti
Krikdytojai krikščioniškų gretų,

Kad raktai, mano rankoje laikyti,
Pavirsti gali vėliava šlykščia
Jų užmačioms bedieviškoms dangstyti,

Kad mano antspaudu drįs jų valdžia
Klastot raštus bei juos pardavinėti
Ir vers mane iš gėdos kaisti čia!

Ganytojų apsiaustais apsiklėtę
Vilkai plėšrūnai sergėja avis...
O, dieve, kiek žadi tu dar kentėti?

Bęsotis kaorsietis trokšta vis
Mūs kraujo — panašiai kaip ir gaskonas.
Nejau graži pradžia taip greit suvys?

Bet jei apvaizdos siųstas Scipionas
Apgynė garbę Romos bei visų,—
Ji pasistengs, kad kristų nevidonas.

Ir tu, sūnau, pargrįžęs iš dausų
Tenai, kur svoris kūno tave lenkia,
Pagarsink, ką paskelbęs tau esu“.

Ir kaip garai lediniai susitvenkę
Ant žemės krinta tumulais baltais,
Vos Ožragis į saulę atsitrenkia,

Taip tąsyk oras rojaus pašvaitais
Ūmai sumirgo, ir jie mus paliko,
Viršun pakilę vėl keliais slaptais.

Stebėjau juos plevenančius iš tyko,
Pakol, aukštyn, aukštyn vis plaukdami,
Jie pamažėliais visiškai išnyko.

Tuomet vadovė mano įdėmi
Man tarė: „Tau vertėtų pažiūrėti,
Kiek nuskridai tu, savo akimi“.

Aš pažvelgiau: ar lengva patikėti,
Kad nuo Dvynių suspėjau kaip matai
Ketvirtį žemės rutulio apskrieti?

Man atsivėrė Kadikso krantai,
Beprotiškasis takas Odisėjo
Ir tau, Europa, taip mieli kraštai!

Plačiau aprėpti žvilgsnis netesėjo,
Nes saulė, man po kojų slinkdama,
Už Tauro jau toli pasistūmėjo.

Dvasia manoji, meile degdama,
Tuo tarpu troško vėl pirmykščio peno,
Kurio jai nuolat teikia mylima,

Nes visa, ką ranka gamtos ar meno
Sukūrė tam, kad džiugintų akis,
Ir širdį žavi mums per jas nuo seno,

Vargu ar visa tat atsilaikys
Prieš Beatričės šypsnio spindulėlį
Ir dieviškam jos grožiui atsakys.

Galia jo nejučia per vaiskų mėlį
Mane iš Ledos lizdo glūdumos
Tiesiog padangėn devinton užkėlė.

Kas besuvoks, kur jis, kas besumos,
Patekęs vidurin tokios vienlytės,
Ratuojančios taip spėriai aukštumos?

Vos man pradėjo sąmonė blaivytis,
Ji tarė man, tokia gajai džiugi,
Lyg būtų dievas jos veide sušvitęs:

„Tu į pasaulio pradžią nūn žengi,
Kuri aplinkui nejudančią žemę
Tolydžio suka visa, ką regi.

O šio dangaus beerdvio jėgą lemia
Aukščiausia išmintis, kurioj jisai
Sau meilės ugnį gyvastingą semia.

Šviesa ir meilė supa ištisai
Šį skliautą, kaip kitus — jisai, kurs laikos
Tuo vienu, kas apveizdi jį patsai.

Judėjimo nežinomas čia saikas:
Jame mat telpa mastas bet kuris
Kaip dešimty penki ar du, ir Laikas

It medis koks, gilias šaknis turįs,
Augte tarytum auga iš to rato,
Ko tavo protas ginčyti nedrįs.

O, godulyste! Tas, kas nesuprato,
Kur žmogų grimzdžia tavo praraja,
Per amžius neišnirs iš to verpeto!

Gera valia — gyva dar širdyje,
Bet sveiką slyvą greit supūdo liūtys,
Paversdamos pūzru bjauriausiu ją.

Dorų pamokslų kūdikis mažutis
Teklauso — ir juos meta iš galvos,
Kai tik ant smakro prasikals pūkutis.

Kiti, lopšy vapėdami vos vos,
Dar pasninkauja, bet, įgavę proto,
Kas dieną šlemščia iš tos pat krūvos...

Net motiną, kadaise taip godotą,
Iš vystyklų iššokęs, jau kai kas
Greičiau matyt svajoja pašarvotą.

Turbūt užmiršę, ką jums davė tas,
Kuris įžiebia saulę ir gesina,
Jūs kernojat jo dovanas šventas.

Nėr ko stebėtis tau, kad į purvyną
Giliau vis klimpsta žmonija, nes nieks
Jai atimto vadovo negrąžina.

Anksčiau, nei sausis kovą vėl pasieks,
Artėdamas po šimtąją dalelę
Kasmet prie jo,— laukta šviesa nutvieks

Pasaulį ir parodys savo galią:
Išskleidus laivui skęstančiam bures,
Jinai padės jam grįžt į tiesų kelią,

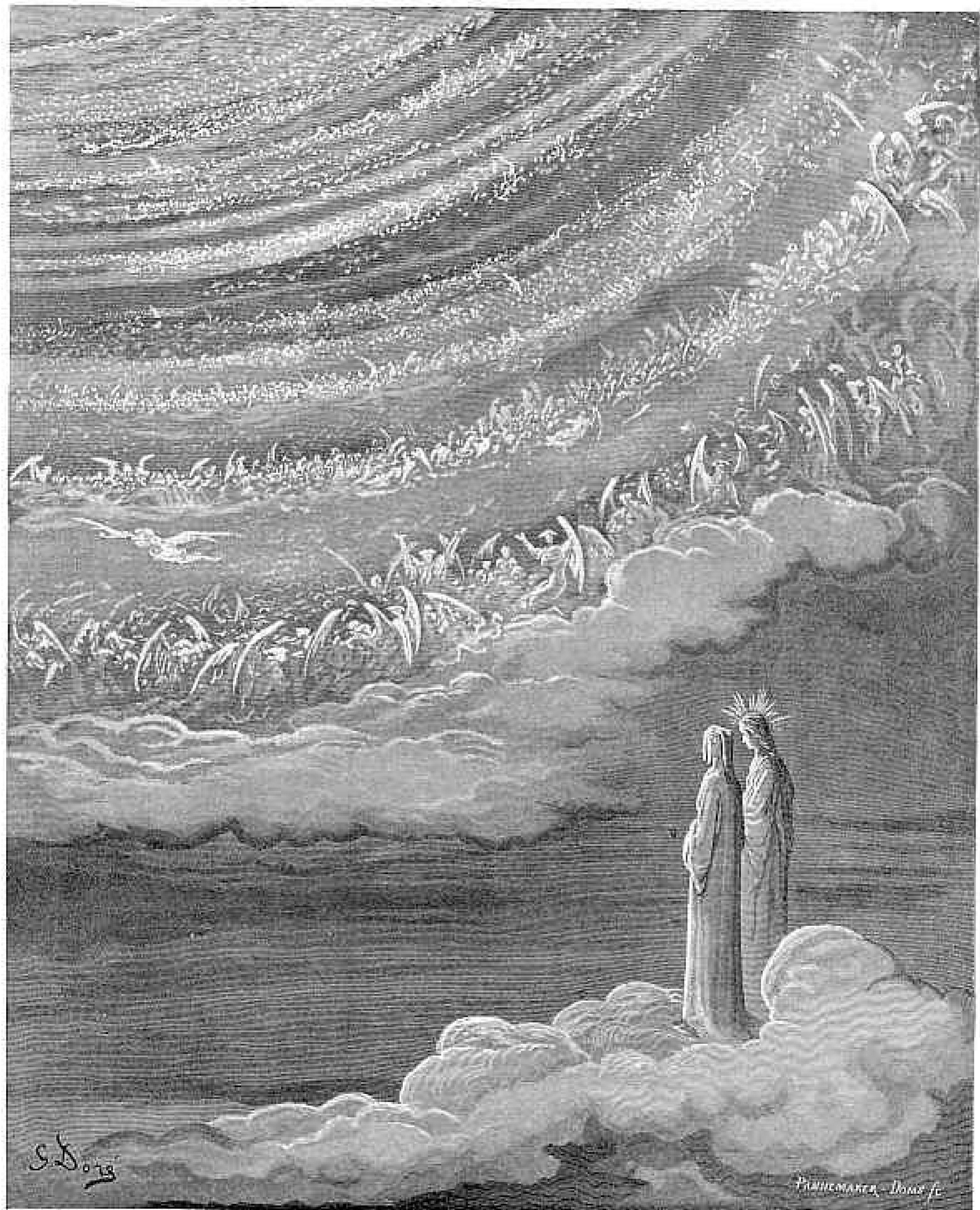
Ir sodrūs vaisiai beregint subręs".

XXVIII GIESMĖ

Taip man išliejo didžią savo gėlą,
Taip rūpinos liūdna žmonių dalia
Ta, kur į rojų vedė mano sielą.

Ir kaip tasai, kurs, kambario gale
Iš nežinių jam uždegtą sietyną
Pamatęs žibant veidrodžio stikle,

Pažiūri atgalios, ar neklaidina
Jo atšvaistas — ir jaučia, kad gaida,
Vaizdingai tariant, ritmo negadina,—

Toks, atmenu, ir aš buvau, kada
Atsigręžiau į jos akis žavingas,
Ten, kur širdis manoji pririšta.

Ir kai jau mano žvilgsnis dėmesingas
Apmesti veltui stengės visa tat,
Kuo stebina šis skliautas sūkuringas,

Ūmai išvydau tašką — ir kaipmat
Apakino mane stipri šviesa jo,
Kurios tu nepakeltum niekuomet.

Jo lygint su žvaigžde pačia mažąja
Nedrįstum net, kaip jokiai iš žvaigždžių
Nepakeliui su pilnatim gražiąja.

Kaip kad mėnulį ratilu spindžiu
Papuošia kartais sutirštėjęs rūkas
Tarytum kokiu vainiku gludžiu,

Taip man tuomet atrodė tas taškiukas,
Apjuostas žiedu ugniniu, kuris
Nepaprastu greičiu aplinkui sukos.

Jį supo antras, kiek blankiau žėrįs,
Šį — trečias, už kurio ketvirtas ėjo,
Paskui — dar penktas, šeštas skrietulys;

Septintas lyg vaivorykštė švitėjo,
Bet skleidėsi jisai kur kas plačiau,
Nei ta linksmybės atgajos nešėja;

Prie jų tuojau aštuntą priskaičiau,
Paskui devintą, paskutinę viją,
Ir kiekviena judėjo vis lėčiau.

Ir juo glaudžiau prie vidurio jie šlijo,
Juo tie lankai atrodė vaiskesni,
Su spindesiu tiesos labiau susiję.

Ir tąsyk mano kelrodė kilni
Paaiškino: „Dangus nuo Taško šito
Priklauso, ir gamta jam paklusni.

Greitumas graižo, apie jį apvyto
Arčiausiai,— daug didesnis už kitus
Dėl meilės kaitrio neišpasakyto".

„Jei būtų panašus į tuos ratus,—
Tariau aš jai,— pasaulio viso rūmas,
Gal tavo žodžiais jausčiausi sotus;

Bet priešingas yra jo ypatumas,
Nes kuo aukščiau akis pakelsi tu,
Tuo tau ryškesnis jojo dieviškumas.

Šiuo angelišku amžinu skliautu,
Kur meilė ir šviesa teviešpatauja,
Gėriuosi aš, bet ir stebiuos kartu:

Kodėl pirmavaizdžiui taip prieštarauja
Pasaulio mūsų sandara? Štai ką
Patsai savęs aš klausiu vis iš naujo?"

„To mazgo neatmegs jokia ranka:
Per ilga jis toks kietas pasidarė,
Kad bus tuščia ir tavo pastanga.

Tad nesmalsauki,— Beatričė tarė,—
Ir tuo, ką tu išgirsi iš manęs,
Nuramdyk savo išmonę atkarią.

Anų padangių skliautai, kaip kad mes
Gerai tat žinom, turi tokį dydį,
Koksai atspindi jų tikras veikmes.

Didesnis gėris mat plačiau ir sklydi,
Ir kuo stipresnė jo galia slapta,
Tuo, aišku, vaisingiau jo medis žydi.

Dangus, kuriam paklūsta visata,
Jo sukama, čia atitinka ratą,
Kur išmintis ir meilė sukaupta.

Ir, jei teisingą susiradęs matą,
Pažvelgsi tu į jėgą šių graižų,
O ne į tai, ką tavo akys mato,—

Tau bus išties pasižiūrėt gražu,
Kaip šičia stebuklingai didis dera
Su dideliu ir mažas — su mažu".

Kaip kad ore vėl giedra pasidaro,
Kada Borėjas, ne per daug žvarbus,
Nuo horizonto debesis nuvaro,

Ir šypsos jau žydruojantis dangus,
Kuris, dėmes nuo veido nusiplovęs,
Atrodo paskaistėjęs ir žvagus,—

Toks aš buvau, staiga stebėtis liovęs,
Kai lyg žvaigždė tiesa sušvito man
Po atsako aiškaus brangios vadovės.

Ir štai, kol aš žiūrėjau jos veidan,
Liepsnojantys lankai sužiežirbavo
Kaip geležis kad įmesta žaizdran;

Jų kibirkštys apspito ašį savo
Ir it šachmatų lentoje grūdai
Vis dauginos. Mana ausis pagavo

„Hosaną", kurią skambantys žiedai
Giedojo garbei to, kas juos gaivino
Ir amžinai gaivins taip kaip kadai.

Ir ta, kuri mintis manąsias žino,
Paaiškino: „Du ratilai pirmi —
Buveinė cherubinų, serafinų.

Traukos jėgų aistringų genami,
Jie, susispietę apie Tašką, skrenda
Ir seka jį laiminga širdimi.

Nė mirksniui iš akių jų nepraranda
Tie, kur praamžio Sostais praminti
Ir baigia pirmą trilinką girliandą.

Visi džiaugsmai šio rato pajungti
Vien Tiesai, nes kiekvienas *jos* tegeidžia
Ir atvangos sau ieško jos rimty.

Palaimą, kaip matai, pasiekti leidžia
Regėjimas to gėrio, kuriame
Vėliau ir meilė, aišku, atsiskleidžia.

Tas didesne regėjimo gilme
Apdovanotas, kas labiau ją pelnė
Nežemiškų dorybių gausume.

Ten antrąją regi trijulę švelnią:
Ji žydi visados, jai negrasi
Nė rudeninių ašarų pakalnė,

Ir amžinam linksmybės gaudesy
„Hosanos“ tu girdi trejopą gaidą,
Kurią trim chorais gieda joj visi.

Šios dangiškos būtybės susiskaido
Į tris dalis: Jėgas, Viešpatijas
Ir į Valdžias, kurios už jųjų skraido.

Paskui dar dvi tu pastebi vijas —
Archangelų bei Kunigaikščių būrį —
Ir Angelišką žaismą paskui jas.

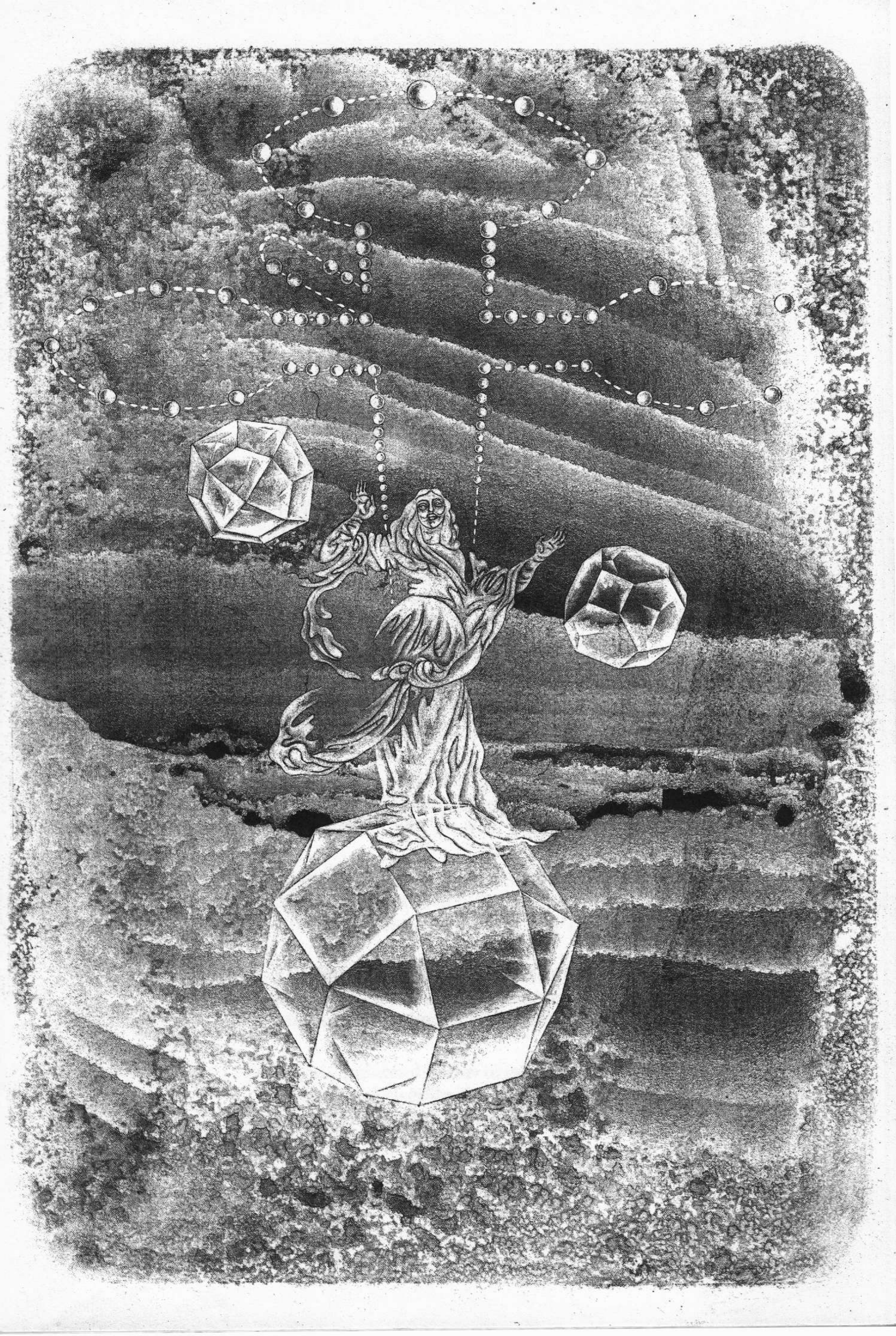
Dievop jų spiečiai ilgesingai žiūri
Ir, traukdami kitus sau iš paskos,
Žemyn jie skleidžia galią, kurią turi.

Dėl jų vyresniškumo bei sekos
Sau Dionisijus tol galvą suko,
Kol apsistojo prie manos tvarkos.

Grigalius pamėgino trupučiuką
Jį pataisyt, bet, savo akimis
Išvydęs šią padangę, kiek sujuko.

Nesistebėk, jei rojaus žiniomis
Pasidalino su jumis miruolis:
Nemaža įstabaus patyrė jis

Iš to, kurs buvo pats čionai papuolęs“.

XXIX GIESMĖ

Kiek saulė ir mėnulis, nuo zenito
Vienodai atitolę būdami,
Akiraty stovėjo viens prieš kitą,

Skubėdami kas sau, ta kryptimi,
Kuri jiems nubrėžta, kad tęstų kelią,
Į pusrutulį naują slinkdami,

Tiek lygiai Beatričė nė žodelio
Nesakė, tik šypsojo, žvelgdama
Į skaidrią šviesą Taško visagalio.

„Aš tavo mintį, nė neklausiama,—
Ji tarė,— įskaitau: man ją parodo
Beerdvė ir belaikė Vienuma.

Ne tam, kad savo dievišką aruodą
Praturtintų, o tam, idant „Esu"
Gyva jėga jos spindesio vienodo

Galėtų aiškiai pasakyt balsu,
Pagimdė meilė amžina, beribė
Devynias meiles devynių varsų.

Nežino jos nevystanti stiprybė
Nei ‚pirm', nei ‚po', nes visada jinai
Virš vandenų pleveno kaip dievybė.

Esmė ir medžiaga sutartinai,
Bet skyrium, lyg tristygio lanko strėlės,
Pripildė būtį tobulą pilnai.

Kaip gintaras ar stiklo gabalėlis
Kiaurai sušvyti, vos pasiekia juos
Kad ir nedidis saulės spindulėlis,

Taip dievo valios kūriniuos trijuos
Dermė jų sušvytėjo lyg vienovė
Bepradės nenutrūkstančios gijos.

Būtybės visos, jų jų įvairovė,
Sukurtos vienu ir tuo pat metu;
Viršuj — grynos veikmės nešėjai stovi,

Gryna galia — ties priešingu kraštu,
O vidurys veikmėms bei galioms kliuvo,
Ten sujungtoms nematomu saitu.

Jeronimo teigimai veikiai griuvo,
Nes veltui skelbė jis, kad angelai
Jau sklandė, kai dar ničnieko nebuvo.

Patikimiausi šventraščio šulai
Paneigia tokį tvirtinimą jojo,
Ir tu, manau, pritarsi jiems mielai.

Beje, ir sveikas protas abejoja,
Ar judintojai būtų dykame
Pasauly taip ilgai tuščiom klajoję.

Dabar, ištyręs, kaip, kada, kame
Pirmiausia įsikūnijo šie gėriai,
Klausyk manęs toliau širdim ramia.

Nespėtumei nė suskaičiuot taip spėriai
Lig dvidešimt, kai angelai pikti
Sukilo. Bet jų govėdai uvėriai

Iš karto pasipriešino kiti
Ir ėmė čia ratuot, aistringo noro,
Negęstančio per amžius, pagauti.

Štai ką padarė maištas to nedoro
Išpuikėlio! Tu jį matei žemai
Spauste prispaustą viso žemės svorio.

O šie, kuriuos regi, ištikimai
Tebetarnavo tam, kieno malone
Jiems nemirtingi suteikti džiaugsmai

Už nuopelnus didžius ir už godonę,
Parodytą jų viešpačiui, kurį
Matyt — kitiems yra tiktai svajonė.

Tačiau tu įsisąmonint turi,
Jog galima malonę sau pelnyti
Vien meile, jei tyra ji ir kaitri.

Po mano žodžių šią padangių sritį
Tu perprasi kaip reikiant, aš tikiuos,
Ir pats galėsi viską apsvarstyti.

Kai kas, nustojęs gėdos bet kokios,
Dar kala jums, jog angelai lyg mąsto,
Yra valingi, atminties puikios...

Tai skelbdami, mokslinčiai jūsų skęsta
Tamsybėje beviltiškoj, deja,
Ir paslaugą jums teikia itin prastą.

Bekūnė šių būtybių brolija
Išvydo šlovę dievo visaregio
Ir nuo to mirksnio tesidžiaugia ja.

Begaline jam meile užsidegę,
Jos mato jį tik vieną,— kita kas
Nei magina jų atmintį, nei slegia.

O tūlas, nesijausdamas miegąs,
Sapnuoja ir pats tiki tuo, ką šneka,
Ar tyčiom pučia į akis miglas.

Filosofuot jums proto neužteko
Ir rūpi pasirodyt — ne daugiau,
Kad ir iškrypus iš teisingo tako.

Bet šitai dovanota bus veikiau,
Negu tokie darbai, kurie maištauja
Prieš dievo žodį, jei ne dar blogiau.

Nieks negalvoja, kiek pralieta kraujo,
Besėjant jojo sėklą tarp žmonių,
Kaip džiaugias tie, kas juo tepasikliauja.

Kiekvienas griebias vis prašmatnesnių
Gudrybių, pasigaudamas pamėnų,
Bet tik ne evangelijos žinių!

Net iš sakyklų skelbiama, jog mėnuo
Pasuko, Kristui mirštant, atgalios,
Užstojęs saulę akyse romėnų,

Nors tąsyk pats užgeso skaistis jos,
Ir lygiai žydą, indą ir ispaną
Apgobė gūduma nakties gilios.

Tiek Jakopų ir Bindų negyvena
Florencijoj, kiek pasakų kasdien
Pamokslininkai jūsų prasimano,

O avinai ton pat melų duobėn
Keliauja paskui juos, pripampę vėjo...
Bet tai nebus jiem pamiršta vis vien!

Ar Kristus savo mokiniams kalbėjo:
‚Žygiuokite, plepėkite sveiki'?
Ne, jiems į lūpas tiesą jis įdėjo,

Ir kaip kariai, savu vadu tikį,
Iškėlę evangeliją lyg ietį,
Šventon kovon jie ėjo priešaky.

O šiandien nuo ambonų tegirdėti
Vien šmaikštūs tauškalai, ir jei tave
Prajukdė jie,— didmaukšliai sužavėti!

Tupėdami vienuolio gaubtuve,
Tokie paukšteliai nuodėmes pasaulio
Atleidžia, patys grimzdami purve.

Minia juk tiki bet kuria apgaule,
Be niekur nieko godžiai puldama
Prie masalo menkiausio. Šitaip kiaulė —

Antano švento rūbais — penima,
Nors ją kiauliškumu seniai pranoko
Prekiautojų begėdiška šeima.

Bet šuolį mes padarėme didoką
Į šoną, tad skubu į ankstesnes
Vėžes sugrįžt, nes laiko jau mažoka.

Tu skaičiaus angelų neklausk manęs,
Kadangi jų — daugybė begalinė,
O kiek — to joks mirtingas nesumes.

Nors aibių aibes jų Danielius mini,
Bet savo žodžiais lyg skraiste tamsia
Jis kiekį nuslepia. Šviesa pirminė,

Nė mirksniui neužblėstanti juose,
Atsimuša skirtingai ir dėl to vis
Kitaip ja dega kiekviena dvasia.

Nuo pažinimo mat priklauso dovis
Ir meilės tos, kuri taip įvairiai
Liepsnoja rojuj nuo senų senovės.

Dangaus esybių spindintys būriai
Yra tarytum veidrodžiai, kur švyti —
Čia kiek blausiau, čia aiškiai ir stipriai —

Pati aukščiausioji galia vienlytė“.

XXX GIESMĖ

Nuo mūs šeši gal tūkstančiai bus mylių
Lig ten, kur jau dienovidžio dangus
Kaitroja, nebetekęs savo gylio,

O mano žemėj rytmetys blankus
Tik įžengė į skliautą dar žvaigždėtą,
Blėsindamas jo žiburių pulkus,

Ir viens po kito gęsta jie iš lėto,
Kol pagalios ateina valanda,
Kai juos užlieja žydruma saulėta.

Taip žaismas ratilų, kur visada
Ratuoja apie Tašką viešpatingą
(Nes jis — kiekvieno jų ašis tvirta),

Blyškėjo vis, kol iš akių man dingo,
Ir meilė, nuolat deganti jose,
Pasuko mano žvilgsnį ilgesingą

Į Beatričę. Lai skambia liaupse
Pavirs tatai, kas apie ją sakyta,
Bet nieks nesusilygins su šviesia

Gražybe jos, lig šiol neaprašyta,
Nes jai aprėpt vien tam pakaks jėgų,
Kas pajėgė sukurt stebuklą šitą!

Turiu ginklus sudėti, man baugu.
Ar tragikas, ar kitas koks poetas
Pakeltų naštą šitokią? Vargu.

Kaip žilpsta žvilgsnis, saulės nugalėtas,
Taip temdo mano atmintį nūnai
Jos šypsenos giedrumas neregėtas.

Nuo tos akimirkos, kada jinai
Man pirmą sykį žemėj pasirodė,
Aš apdainuoti stengiaus amžinai

Jos grožį, ir viltis man širdį guodė;
Dabar jaučiuos kaip tas, kuris mene
Jau tarė paskutinį savo žodį.

Kas gimęs po žvaigžde laimingesne,
Tas lai trimitą savą išmėgina,
Mane palikęs su našta kilnia.

„Štai mes per didįjį dausų erdvyną,—
Pradėjo vėl keliavedė mana,—
Pakilome į dvasios šviesą gryną,

Kuri, tik meile gėriui nešina,
Tik meile, nukreipta į tikslą vieną,
Yra beribio džiaugsmo sklidina.

Tavęs čia laukia nuostabi naujiena —
Abi dangaus kariaunos, iš kurių
Pirmoji bus tokia, kaip teismo dieną“.

Kaip regima galia vyzdžių jautrių
Staiga apmiršta nuo ugningo žaibo,
Kuris ją blyksniu užmuša aštriu,

Taip mano akys nuo šviesos apraibo
Ir, neatlaikę spindulių jėgos,
Susidrumstė iš karto ir apgvaibo.

„Šit kaip buveinėj amžinos taikos
Sutinka Meilė naująją žvakelę
Ir linki degti jai be atvangos“.

Nespėjau šito trumpo jos žodelio
Išgirst, kai pajutau, jog kažin kas
Mane į viršų jau savaime kelia,

O mano žvilgsnis, troškimu degąs,
Stiprybę tokią dyviną įgavo,
Kuri jokios liepsnos neišsigąs.

Ir tiesiai prieš mane tuoj sušvytravo
Šviesos gyva srovė, kurios krantais
Gegužis barstė margą puokštę savo,

Ir žiežirbos, viršum bangų šimtais
Pakilę, tarp vešlių gėlynų sklido
Tarsi rubinai aukso apvadais,

Paskui, lyg nuo kvapų apsvaigę, krito
Vaiskion gelmėn, ir vos iš jų kuri
Panirdavo,— kita jos vietoj skrido.

„Džiaugiuos, kad tu nustebęs taip žiūri
Ir kad širdis geismu tau užsikūrė
Patirt, ką reiškia ši tėkmė skaidri.

Kas nori alkį numalšint, tas turi,—
Akių manųjų saulė tarė vėl,—
Vandens jos paragauti“. Ir pridūrė:

„Topazai, kur plevena pamažėl
Virš upės, ir žolynai palaimingi
Tėra tiesos šešėliai, o todėl

Tavajam protui daug mažiau prasmingi
Jie dingojas, negu yra išties,
Nes jų esmėn įžvelgti jis dar tingi“.

Nė kūdikis prie motinos krūties
Taip godžiai nepripuola, atsibudęs
Ūmai iš miego vidury nakties,

Kaip aš, po tokio skatulio sujudęs,
Tuoj prie vilnies pripuoliau įstabios,
Akių viltingų veidrodžiais prigludęs.

Ir vos blakstienom atsigėriau jos,
Kai pastebėjau aš, kad upė plaukia
Ratu, kuriam nėr galo nei pradžios.

Ir kaip kad, žmogui nusimetus kaukę,
Jo povyza atrodo ne tokia,
Kokios laki vaizduotė mūsų laukia,

Taip virto dangiška švente puikia
Tos kibirkštys ir gėlės, kai išvydau
Abidvi rojaus kariaunas drauge.

O, dievo spindesy, kurį išvydau!
Suteik man galią atvaizduoti tai,
Ką tavo viešpatijoje išvydau!

Yra didi šviesa tenai aukštai:
Pasaulio viešpats leidžia ją matyti
Tam, kas ramybę randa joj tiktai.

Aplink lanku gigantišku ji plyti,
Kuriuo galėtum — su kaupu geru —
Net saulę neaprėpiamą apvyti.

Ji — atšvaitas tų spindulių tyrų,
Kurie ant pirmabėgio rato krinta,
Kad jis judėtų skirtu jam baru.

Ir kaip kalva, vėjelio apsvaiginta,
Į upę žiūri tūkstančiais gėlių,
Kuriom atšlainė josios išdabinta,

Taip čia pulkai palaimintų vėlių
Į srautą saulėtą aplink žiūrėjo
Nuo tūkstančio pakopų didelių.

Jei tiek šviesos žemiausioji eilė jų
Suimt įstengė, tai kokia tada
Padangių rožė būt visa galėjo?

Aukštybė ir gelmė nepaprasta
Manęs nebaidė — taip vyzdžius viliojo
Ši neapsakoma erdvių puota!

Jokie atstumai čia nebegaliojo:
Ką reiškia dėsniai amžini gamtos
Prieš dievo veidą ir galybę jojo?

Lyg žmogui, pasiilgusiam šnektos,
Bet bijančiam tart žodį pirmutinį,
Man Beatričė liepė žengt į tos

Gyvosios rožės vidurį auksinį,
Ir jos žiedų stebėjau aš lapus,
Kurie šlovės vainiką Saulei pynė,

Jai skleisdami nežemiškus kvapus.
„Pasižiūrėk,— vadovė man pasakė,—
Į baltus išrinktųjų šių rūbus!

Į plotį mūsų miesto meski akį!
Pažvelk: suolai — pilni, ir jau mažai
Tokių, kur dar nėra į juos patekę.

Jaučiu, manos pagalbos vėl prašai,
Pamatęs toj sėdynėje karūną;
Nespėsiu visko tau atvert ašai,

Kai ji papuoš Italijos galiūną —
Garbingą sielą Henriko, kuris
Jus per anksti bandys ištraukt iš liūno.

Kaip vaikas, nieko valgyt neturįs,
Žindyvę stovinčią į šalį stumia,
Taip smaugia jus besotis godulys...

Tuomet sėdės garsiajam savo rūme
Toksai žmogus, apie kurį anas
Nė negalvos, kad jis akis jam dumia.

Bet kai sutrumpins dievas jo dienas,
Jam teks nuo švento sosto nugarmėti
Į šventvagiautojų landas liūdnas

Ir dar giliau nugrūsti Alanjietį".

XXXI GIESMĖ

Pakol tarytum baltažiedė rožė
Pirmoji Kristaus kariauna šventa
Man rodė begalinį savo grožį,—

Ramiai ore plazdendama, kita
Giedojo šlovę, meilę ir dosnybę
To, kuriame galia jų paslėpta.

Kaip agnios bitės, į gėles sukibę,
Pakyla vėl ir neša avilin
Laimikio savo būsimą saldybę,

Taip dvasios, nusileidusios gilyn
Į taurę tūkstantlapę, vėl plasnojo,
Link Meilės uosto plaukdamos tolyn.

Veidai jų gyva ugnimi liepsnojo,
Sparnai auksiniai buvo, baltumu
Pats sniegas jų rūbus apdovanojo.

Panirusios gėlėn, tykiu dvelksmu
Jos tarp visų palaimą skleidė darniai
Ir gėrį dievo dangiškų namų.

Bet šie skrajūnų spiečiai lengvasparniai
Netemdė saulės, kaip kad būtų ją
Užtemdę mūs drabužiai sunkiaskverniai.

Aukštoji viešpaties karalija
Šviesos mat duoda kiekvienam kiek reikia,
Ir nėr jokių kliūčių jos kelyje.

Tylom žiūrėjau į buveinę taikią
Senųjų sielų bei naujų, kurios
Temato tą, kas tiek jom džiaugsmo teikia.

Trilype šviesa amžinai gaidrios
Žvaigždės, vienintele paguoda jųjų,
Pažvelk bedugnėn žemės mūs niūrios!

Jei barbarai iš tų šalių šaltųjų,
Kur Grigo Ratai niekados nakčia
Nestabdo savo bėgio, iš tikrųjų

Stebėjos mūsų Roma išdidžia
Ir nemaria puikybe Laterano,
Tai kaipgi aš turėjau jaustis čia,

Kada iš gimto savo miesto seno
Aš patekau teisingųjų kraštan,
Kur viskas amžinybėje gyveno,

Kur netgi laiko mastas dingo man,
Ir tik jutau, kaip auga apstulbimas,
Vyzdžius nukreipęs rojun toliman.

Kaip brangią jam šventovę piligrimas
Apžiūrinėja ir jau mintyse
Kitiems aprašinėt ją smulkiai imas,

Taip aš gėrėjaus įstabiai šviesia
Padange, po kuria sėdynės dailios
Aplink bolavo mano akyse

Ir tiesėsi veidų ilgiausios eilės:
Nuskaidrinti nežemišku šypsniu,
Jie buvo kupini rimties ir meilės.

Greitom apskriejęs juos droviu žvilgsniu
Ir visą sandarą dausų apmetęs,
Atsigręžiau su dar ugningesniu

Geismu į savo kelrodę: man matės,
Kad ji galės paaiškinti plačiau
Tatai, ko vis dar nebuvau supratęs.

Išvysti j ą tikėjausi, tačiau
Išvydau senį orų, žilaplaukį
Ir tėvišką švelnumą įskaičiau

Jo bruožuose, kurie savęsp lyg šaukė;
Ir pasidarė aišku, jog tenai
Dabar jisai manęs jos vietoj laukė.

Ir tučtuojau paklausiau: „Kur jinai?“
„Vadovė tavo atsiuntė mane čia,
Kad užganėdinčiau tave pilnai.

Pažvelk,— atsakė jis,— viršun, į trečią
Pakopą — ir regėt galėsi tu
Garbingam soste sėdinčią ją pačią“.

Be žado link apyračių aukštų
Pakėliau aš akis ir pamačiau ją
Atošvaistėje spindulių šventų.

Net tam, kas marių gilumon keliauja,
Arčiau yra iki sričių dangaus,
Kur tik perkūnai trankūs karaliauja,

Nei buvo man lig veido jos brangaus;
Bet vis tiek pat nieks nepastojo tako
Troškimui mano žvilgsnio nuolankaus!

„O, tu, kurios dėka širdis man plaka
Viltim, o, tu, kuriai vien dėl manęs
Nužengti Pragaran drąsos pakako!

Už rūpestį, už paslaugas kilnias,
Už tai, ką man parodei taip maloniai,
Ir išblaškei visas abejones —

Dėkoju tau, dosningai savo poniai:
Davei tu vergui laisvę nevilty
Ir ryžais vadovauti šiai kelionei!

Tad neapleisk manęs ir ateity,
Idant ši siela kūną nuodėmingą
Paliktų atgaivinta ir skaisti“.

Taip aš kreipiaus. Ir žvilgsnį šypsulingą
Iš tolo metus į mane pirma,
Jį nukreipė į Versmę nemirtingą.

„Kad baigtum savo žygį, gerbiama
Globėja tavo,— tarė senis vėlei,—
Padėt tau liepė, meilės vedama.

Apžvelki, susikaupęs valandėlei,
Šį sodą, kad sulauktum amžinos
Dausų šviesos, kurion tu pasikėlei.

Dangaus valdovė neatstums manos
Maldos širdingos ir abiem pagelbės
Dėl to, kad aš Bernardas vadinuos“.

Ir kaip, išsyk akis bugščiai nudelbęs,
Koks nors kroatas stebi įdėmus
Veroniką ir, balsiai neprakalbęs,

Galvoja: „Jėzau Kristau, dieve mūs,
Štai kur paveikslas veido tavo tyro!“
Ir veltui stengias suvaldyt jausmus,—

Taip į meilingą povyzą to vyro,
Kurs, būdamas dar žemėj, šia taika
Jau džiaugėsi, širdis manoji sviro.

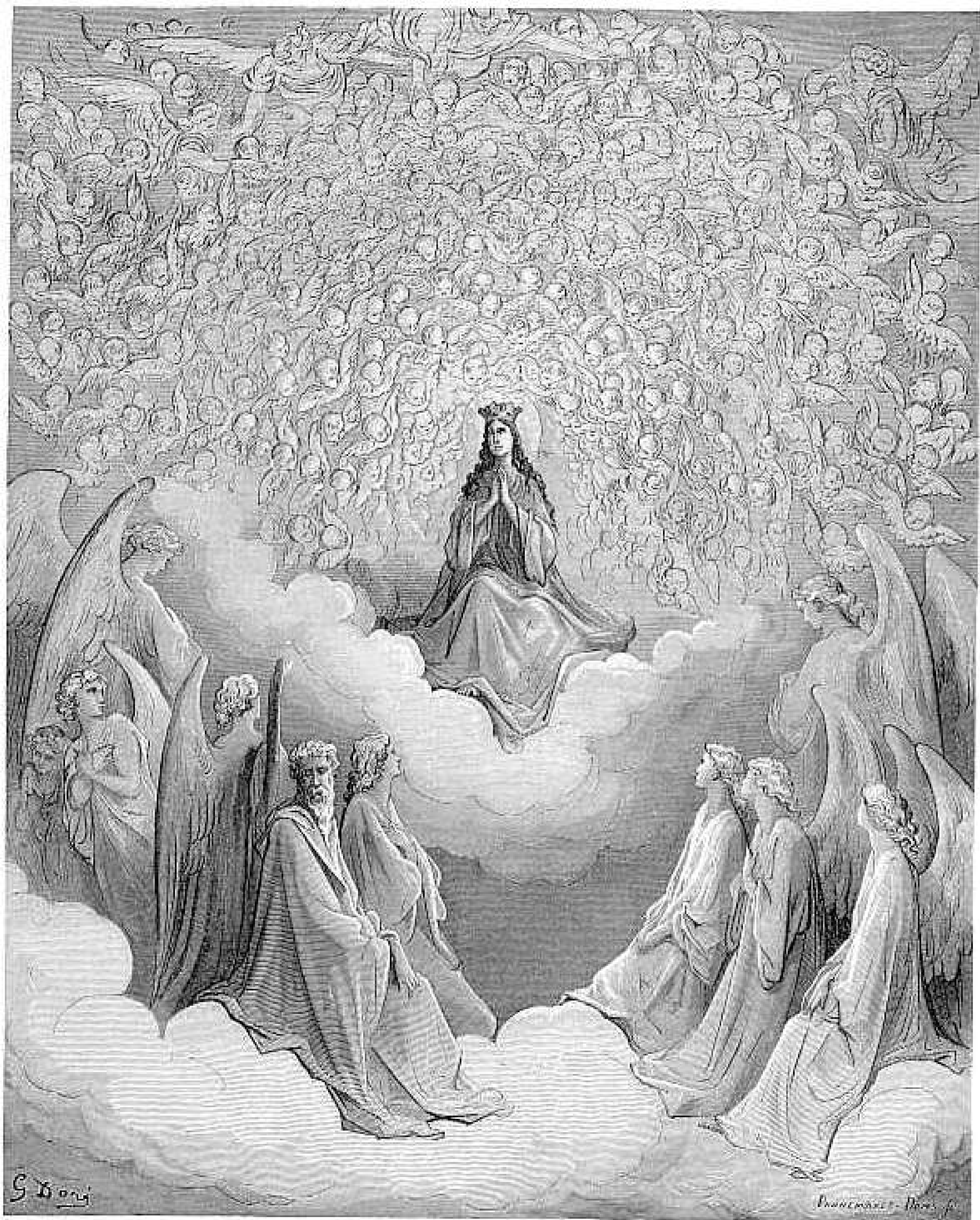
„Sūnau, prikopęs viešpačio dėka
Lig rojaus žiedo, pažiūrėt turi tu
Kur kas aukščiau,— suskambo jo šneka.—

Pasigrožėk vaizdu, tau nematytu:
Štai sėdi karalienė nemari
Padangių, jai plačiai atidarytų“.

Vyzdžius pakėliau. Kaip žara skaidri
Aušroj ryškesnė ten, kur saulė svydi,
Nei ten, kur leisis ji pavakary,

Taip, žvilgterėjęs lyg į kalną didį,
Aš pamačiau: viena gėlės dalis
Spindulingiau už visa kita žydi.

Kaip ten skaistesnis ryto švitulys,
Kur Faetonas varė žirgus savo,
Nes dar tamsa tik sklaistos į šalis,

G Doré

Taip viršuje, per vidurį, gaisravo
Pašvaistė palaiminga ugnimi,
Kuri į šonus vis blėsiau blyškavo.

O priešais ją, žaismingi ir linksmi,
Šimtais pleveno angelai sparnuoti,
Jai pagarbą savaip vis reikšdami.

Jie nesiliovė džiūgaut ir dainuoti
Grožybę tos, kurios šypsniu gaiviu
Visi, žvelgią į ją, apdovanoti.

Jei net įstengčiau peržengt liežuviu
Ribas, kur jau vaizduotė mano baigias,—
Aš neatkurčiau bruožų jos žavių!

Matydamas, jog aš kone apsvaigęs
Gėriuosi jojo valdove švelnia,
Neiškentė Bernardas neįsmeigęs

Akių į ją — ir uždegė mane.

XXXII GIESMĖ

Aukštybių riteris įsimylėjęs
Prabilo vėl — ir jo kalba rimta
Kaip dangiškas pamokslas meiliai liejos:

„Matai prie mūs valdovės kojų tą
Gražuolę? Ji padarė žaizdą gilią,
Kurią užgydė Marija šventa.

Bent kiek žemiau regi Rachelę tylią;
Žvelk, štai ji sėdi su Beatriče,
Štai kitos, rojun kitados pakilę;

Rebeką, Sarą ir Juditą čia
Randi, senolę to, kurs „Miserere“
Giedojo, nebetverdamas kančia.

Dabar visa tau rožė atsivėrė,
Kai žiedlapius akis tava skaičiuos,
Tegu kiekviena jųjų pasigėri.

Nuo septintos eilės lig apačios —
Daug žydžių vėl, kurios lyg padalino
Per pusę sandarą taurės plačios

Ir pagal tai, kaip Kristų kas pažino,
Sudaro ilgą pertvarą: jinai
It kerta rūmą dieviško lobyno.

Tenai, kur rožė jau galutinai
Pražydo, sėdi tie, kurie tikėjo
Ateisiant Jėzų Kristų būtinai.

Kur lapai jos atrodo praretėję,
Nes jų yra tuščių, ten besėdį
Tie, kam regėti teko atpirkėją.

O karalienė mūs visų didi,
Lyg atskirta, iš aukšto sosto mato
Net tuos, kurie pačioj gėlės širdy.

Prieš ją, viršūnėj tų gyvųjų ratų,
Štai šventas Jonas, šulas kankinių,
Ties Pragaru praleidęs porą metų.

Jį skiria siena dvasių prakilnių
Pranciškaus, Augustino, Benedikto
Ir taip toliau — lig laiptų žemesnių.

Beje, įsidėmėk dėl viso pikto,
Jog dievas į tolygi dvi dali
Suskaidė sodą šį be jokio rikto

Ir už eilės, kuri, kaip tu gali
Tat pastebėt, atstoja lyg pusiaują,
Jaunyliai sėdi, viešpačiui mieli

Ne tuo, ką patys jie užsitarnauja,
O tuo, ką gavo vien dėka kitų,
Ir nieks iš jų daugiau nereikalauja.

Tai aišku bus iš jų švelnių skruostų
Ir vaikiškų balsų, jei, čion atvykęs,
Ir klausą, ir akis įtempsi tu.

Kadangi abejoji tu pritykęs,
Atmegsiu mazgą aš, kurio varžtus
Tava galva atnarplioti dar tikis.

Kaip alkis, troškis, liūdesys kartus
Nežinomi danguj, taip ir netyčia
Joks daiktas nepaklius į tuos kraštus,

Ir visa, ką dabar aplink regi čia,
Nuo amžių tvyro iki šios dienos
Ir lyg kad žiedas pirštui tinka šičia.

Kiekviens iš tos drauguomenės jaunos
Kitoniškai yra apdovanotas
Gėrybėmis palaimos dyvinos,

Dausų šalies valdovas neribotas
Mus apdalina meile ir taika,
Kokios tik gali pageidauti protas,

Bet, sielas kurdamas džiugia ranka,
Malonę skirsto pagal savo norą —
Ir to gana, nes jo tokia tvarka.

Antai ir Biblija aprašo porą
Dvynių, kurie, nespėję gimti net,
Viens kitą graužė jau it voras vorą.

Apvaizdos valiai lygiai rūpi mat
Plaukų spalva kaip ir garbės vainikas,
Kurį jinai mums ruošia visuomet.

Tad būtų iš tiesų smalsumas dykas
Domėtis tuo, ko tu nepagavai,
Nes tik praamžiui aiškus šis dalykas.

Nekaltas jaunas padaras lengvai
Galėjo kitados būt išganytas,
Jei dievą išpažino jo tėvai.

Kai praeitin nuslinko laikas šitas,
Pradėta apipjaustyt berniukus,
Ir kelias rojun jiems atidarytas.

Tačiau kada galų gale žmogus
Malonės susilaukė,— krikšto Kristaus
Iš jo pareikalavo dar dangus.

Pažvelk į tą, kuri lyg veidą Kristaus
Atspindi savo bruožais ir kuri
Tau galią duos regėti šviesą Kristaus".

Ir pamačiau aš, kaip džiaugsmai tyri
Iš angelų jos pusėn stebuklingai
Srovena tartum atgaiva sodri,

Ir visa, ką padangėj spindulingoj
Buvau regėjęs, blėso prieš tatai
Atošvaistėje dievo paveikslingoj.

Tas, kas ją pirmas sveikino kadai,
Pragydo pagarbiai: „Ave, Maria!",
Sparnus prieš ją išskleidęs ir aukštai

Per begalinę rojaus viešpatiją
Nugriaudė aidas dieviškos giesmės,
Ir gaidrijos veidai, nuo jo atgiję.

„O, šventas tėve, tu, kurs tiek dėmės
Parodei man, šion vieton nusileidęs
Iš savo būstinės pakilesnės,

Kas toks tasai skraiduolis meiliaveidis,
Kurs, į akis valdovei mūs visų
Žiūrėdamas, liepsnoja tartum žaidis?"

Taip aš kreipiaus nužemintu balsu
Į tą, kuris Marijos vien ilgėjos
Lyg kad aušrinė rytmečio gaisų.

„Tiek meilės,— tarė jos uolus gerbėjas,—
Ir tiek drąsos, kaip jis, jokia dvasia,
Joks angelas ikšiol čia nėr turėjęs.

Jis lyg su palme su žinia šviesia
Tuoj žemėn atlėkė, kai Kristus kūnu
Panoro tapt, kad mirtų kančiose.

...l'amor che move il sole e l'altre stelle.
Par. c. XXXIII-145

Nuo jo, agniausio iš visų skrajūnų,
Keliauk dabar žvilgsniu man iš paskos
Prie kai kurių kitų tiesos galiūnų.

Palaimos kupini nepaprastos,
Šie du, valdovės pačiame pašony,
Yra tarytum šaknys rožės tos.

Kairėj regi mūs tėvą bei pirmonį:
Užginto vaisiaus paragavo jis,
Palikdamas žmonėms kartėlio skonį.

Jos dešinėj — apaštalas, kuris
Yra mieliausias Jėzaus didžiavyris,
Nuo šios gėlės vešlios raktus turįs.

Antai anas, nebūdamas dar miręs,
Jau matė vargą tos, dėlei kurios,
Skausmus nuo ieties ir vinių patyręs,

Aukojos Kristus. Kiek toliau nuo jos —
Galva paikos genties, kur valgė maną
Ir buvo sielos itin nejautrios.

Štai priešais rojaus raktininką seną
Ona į dukrą žvelgia įdėmiai
Ir gieda nemirksėdama ‚hosaną'.

Štai Liucija besėdinti ramiai
Prieš pat Adomą; tau jinai padėjo,
Kada vos neprapuolei pragarmėj.

Bet jau miegot tau laikas priartėjo,
Tausokim jį: kai maža gelumbės,
Ją taupo žirklės apdairaus siuvėjo.

Jei tavo akys nūn įsistebės
Į pirmą Meilę tiek, kiek jos tik gali,
Tu spindesį pajusi jos garbės.

Tačiau kad nenukryptumei į šalį,
Vaizduodamasis vis lekiąs aukštyn,
Nukreipki savo žodį geravalį

Į mūsų karalienę, kad artyn
Prileistų ji prie to, kas viską valdo.
Tad sek mane ir dėkis sau širdin,

Ką aš kalbėsiu“. Ir pradėjo maldą.

XXXIII GIESMĖ

„O, savojo sūnaus duktė, mergele
Ir motina, romumo bei rimties
Nepasiekta viršūne visagale!

Tu grožį žmogiškosios prigimties
Iškėlei taip aukštai, jog pats kūrėjas
Dalim panoro tapti jos būties.

Tavosios meilės kaitris įsodrėjęs
Dausų tyloj pagimdė gėlę tą,
Kokios kitur nėra dar nieks regėjęs.

Tu, meilės saule amžinai karšta,
Čia šildai mus, o žemėj tolimojoj
Esi vilties versmė nesudrumsta.

Virš mūs tu taip galingai suplasnojai,
Jog semiasi mirtingieji sparnai
Stiprybės tik malonėje tavojoj.

Tava dosnybė visados pilnai
Išpildo mūsų prašymą menkiausią
Ir net pralenkia troškimus dažnai.

Tu — širdingiausia ir gailestingiausia,
Nes savyje įkūnijai vien tu
Tai, kas yra pasauly tobuliausia.

Šisai žmogus, atėjęs nuo slaptų
Gilybių neaprėpiamos visatos
Ir dvasių ten regėjęs daug šimtų,

Maldauja, nepalikęs dar gyvatos,
Leist jam išvysti savo akimis
Tą, kas yra aukščiausias gėrio matas;

Ir aš, kurs niekad šitaip maldomis
Nevarginau tavęs, kaip jojo dėlei,
Prašau karštai: lai kūno naštą jis

Nusimeta dabar bent valandėlei,
Lai pasidžiaugia spindesiu didžiu,
Ir tenetemdo žvilgsnio jam šešėliai.

Tave, o karaliene, dar meldžiu
(Nes tavimi tikiu), kad, tiek pamatęs,
Nebepasuktų jis keliu slidžiu

Gyvenimo klajonės ilgametės!
Žvelk, tiesia Beatričė štai rankas
Ir visas rojaus žiedas, ją supratęs".

Ir dievui malonias akis šventas
Ji nukreipė į tą, kuris nutilo,
Ir, džiugindama sielas nekaltas,

Ne žodžiais, o žvilgsniu meiliu prabilo,
Kursai į amžinos šviesos gelmes
It spindulys nežemiškas pakilo.

Ir aš jaučiau: artėja prie manęs
Tai, ko širdis taip geidė ir ieškojo
Ir apie ką svajojam nuolat mes.

Bernardas man tylom nusišypsojo,
Pažvelgt į viršų kviesdamas, aš jau
Ir pats kreipiau vyzdžius į gyvą rojų;

Ir vos tiktai migla nusikračiau,
Sušvito prieš mane tiesos pašvaistė,
Ir siekė mano akys vis aukščiau.

Net užmirštis jos vaizdo neišsklaistė,
Ir lai verčiau nebando mūs šneka
Atkurti josios dieviškąjį skaistį!

Kaip kad žmogus, kuris sapnuoja ką,
Tuojau pamiršta sapną, bet gyvena
Jame ilgai dar įspūdžio jėga,

Taip lygiai, nors many vos vos rusena
Regėjimas, matytas jau seniai,—
Saldybė jo vis teikia širdžiai peno.

Taip saulėj tirpsta sniego lopiniai,
Taip išlakstydavo nuo vėjo gūsių
Lengvų Sibilės lapų slėpiniai.

O, šviesa viešpatinga, ar pajusiu
Savy aš galią apdainuot tave,
Ar, lig tavęs pakilęs, vertas būsiu,

Prisiminimų grįždamas srove,
Nors blankiai atvaizduoti tavo šlovę,
Kuria gėrėjaus akimi drovia?

Ji man lig šiol švytėti nepaliovė,
Tad lai atgyja bent iš šių eilių
Prieš ateities kartas gyva tikrovė!

Nuo šitokio ryškumo spindulių
Kitur tikriausiai būčiau aš apakęs,
O čia jutau, kad juos pakelt galiu.

Dėl to drąsos įgavo mano akys,—
Atsimenu, kaip žvelgė jos budriai,
Ir vis lengviau kaskart žiūrėti sekės.

O, laime neapsakoma, kuriai
Turiu dėkoti, kad jinai man leido
Pajaust nemarią šviesą taip stipriai!

Kas padrika pasauly ir palaida,
Tatai čia tvyro it knyga darni,
Kurios lakštus viena tik Meilė sklaido.

Esmės, veiksnių ir saitų junginy
Teisybę pamačiau, kuri negęsta,
Bet ją išreikšti žodžiai per silpni.

Turbūt suvokiau aš dievybės mastą,
Jei net nūnai, galvojant apie ją,
Mana širdis iš džiugesio dar plasta.

Tas vienas mirksnis buvo praraja
Didesnė, negu amžiai, kur prabėgo
Nuo argonautų žygio! Manyje

Jo įtampa nė šiandie neatlėgo.
Su ilgesiu, su nuostaba kilnia,
Lyg apimtas ūmaus letargo miego,

Veizdėjau ten, kur traukė taip mane,
Nes ta šviesa mums atsigręžt neduoda
Ir verčia susiliet su jos ugnia.

Mat visas gėris, džiaugsmas ir paguoda
Joj sukaupti, o kas už jos ribų —
Tatai niekinga, rūškana ir juoda.

Žinau gerai, kad aš dabar kalbu
It kūdikis, kur tebežindo krūtį —
Tiek visa kas man buvo įstabu!

Gal ta šviesa gyvoji po truputį
Kitėjo? Ne, tokia kaip visada
Ji buvo ir per amžius turi būti;

Bet mano žvilgsnis mainėsi slapta,
Gilėdamas tolydžio, ir vienlytė
Esybė man atrodė vis kita.

Regėjau, kaip gelmėj saulėtoj švyti
Vienodi trys lankai, ir jų spalvų
Skirtybė buvo aiškiai jau matyti;

Lyg dvejetas vaivorykščių lengvų
Papildė vienas antrąjį, o trečias
Iš jų lyg tryško atspindžiu rausvu.

O, kad į žodį mintys gultų pačios,—
Tuomet galbūt tikra kibirkštimi
Jie blykstelėtų! Deja, jaučiuosi nečias.

Tu, šviesa amžina, vien savimi
Esi gyva, džiaugies vien meile savo
Ir savo išminty jėgų semi!

Kai mano žvilgsnis atidus pagavo
Tą skridinį, kurs degė palaimia
Atošvaiste ir prieš mane švytravo,

Aš veikiai pastebėjau, kad jame
Išniro bruožai, pradžioje migloti,
Paženklinti mūs žmogiška žyme.

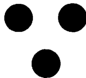
Kaip rato kvadratūrą išmatuoti
Mėgina geometras atkaklus,
Bet neįstengia ničnieko sumoti,

Taip aš tada žiūrėjau nebylus
Į šio paveikslo prasmę paslaptingą,
Visus kitus pamiršęs stebuklus,

Bet supratau, kad polėkio man stinga.
Ir atsivėrė aukštuma skaidri,
Ir įgavau iškart sparnus, ir dingo

Mana dvasia vaizduotės sūkury...
Tačiau lyg rato judesys pradėtas
Mane jau meilė nešė — ta, kuri

Ir saulę valdo, ir erdves žvaigždėtas.

Komentarai

PRAGARAS

I GIESMĖ

Gyvenimo nuėjęs pusę kelio...— t.y. sulaukęs 35 metų amžiaus. Dantė gimė 1265 m.; savo stebuklingąją kelionę į kitą pasaulį pradėjo 1300 m. kovo 25 d., penktadienio rytą.

T r y s ž v ė r y s alegoriškai vaizduoja tris pagrindines (didžiąsias) aistras: lūšis — gašlybę, liūtas — puikybę, vilkė — godumą.

Išvydau netolies Vyriškio... siluetą...— Dantė ūmai pamato Vergilijų, kuris jo akyse simbolizuoja išmintį. Beatričė pasiuntė jį gelbėti poeto, pasiklydusio klaidžioj ir tamsioj gyvenimo girioj.

Cezario laikais...— Kai buvo nužudytas Julijus (Julius) Cezaris, Vergilijui buvo 26 metai, tad jisai gyveno dar Augustui tebeviešpataujant.

Bet didis Šuo ateis...— Vilkė (t.y. Godulystė) nepaliaus tol siautėti tarp žmonių, kol ateis „Šuo" ir nugins ją atgal pragaran, iš kur ją į šį pasaulį atsiuntė Liuciferis (Pavydas). Dantė veikiausiai turi omeny kažkokį būsimą „pasaulio viešpatį", doros bei kuklumo įkūnijimą, kuriam teksianti šlovė išgelbėti Italiją.

Kamilė, Turnas, Nisas, Eurialas — Vergilijaus „Enėidos" herojai.

Vadovas prakilnesnis atsiras... — t.y. Beatričė, kuri ves Dantę į rojų. Vergilijus jam bus kelrodžiu tik pragare ir skaistykloj.

Prie švento Petro vartų...— t.y. ligi skaistyklos vartų, kurie saugojami apaštalo Petro.

II GIESMĖ

Sakai, jog ir mirtingasai Enėjas...— VI-joj „Eneidos" giesmėj Vergilijus pasakoja, kaip Enėjas nusileido į požemio karalystę ir ką jis ten regėjo.

Skelbėjas gėrio...— Turimas galvoj apaštalas Povilas, kuris, kaip skelbia legendos, buvo pakilęs ligi vadinamojo trečiojo dangaus ir nužengęs į pragarą.

Gražuolė... skaisčiaveidė...— Beatričė, meilės ir gailestingumo simbolis.

Yra mat rojuj moteris viena...— Marija, dievo motina. Dantė nei Marijos, nei Kristaus pragare vardu tiesiogiai nė karto nemini.

Ji kreipėsi į Liuciją...— Liucija — krikščionių šventoji (iš Sirakūzų), kuri užjausdavusi kenčiantį.

Sėdėjau aš su Rachele kartu...— Rachelė — antroji patriarcho Jokūbo žmona, „kontempliatyviojo gyvenimo" simbolis.

Ir kitos dvi palaimintos...— Liucija ir Rachelė, kurios drauge su Beatričė sudaro lyg ir savotišką antitezę trims simboliškiems žvėrims žemėje (žiūr. I g.).

III GIESMĖ

Būry kitų atpažinau ir tą...— Veikiausiai turimas galvoj Celestinas V, kuris 1294 metais tapo popiežium, bet po penkių mėnesių paliko sostą, atitekusį tuomet kardinolui Benedetui Kaetaniui (Bonifacui VIII); tasai uždarė savo pirmtaką kalėjiman, kur anas ir mirė.

Ledinį Acheroną...— Acheronas (liūdesio upė) — pirmoji požeminio pasaulio upė, už kurios prasideda tikrasis pragaras. Ją privalo perplaukti visos pasmerktosios vėlės. Po to eina Kocitas (ašarų upė), Flegetonas (ugnies upė), Stiksas (siaubo upė) ir Leta (užmiršties upė).

Atplaukiant regim senį žilaplaukį...— t.y. Charoną (žiūr. žemiau), mitologinį Acherono keltininką, jau pažįstamą Dantei iš Vergilijaus „Eneidos" VI giesmės.

IV GIESMĖ

Į šias vietas... greit tasai atėjo, Kuris laimėjo pergales visas.— Dantė Vergilijaus lūpomis kalba apie Kristų, kuris kadaise nužengęs limban išvaduoti dorųjų Senojo Įstatymo vėlių (žiūr. žemiau).

Jų tarpe buvo Hektoras, Enėjas ir Elektra...— Hektoras ir Enėjas — Trojos didvyriai, Elektra — Dardano, Trojos įsteigėjo, motina.

Kamilė — Metabo, volskų karaliaus, duktė, kritusi kovoj su trojėnais.

Pentesilėja — amazonių karalienė, Trojos sąjungininkė.

Galingojo Latino Garsi duktė...— t.y. Lavinija (Lavina), kurią vedė Enėjas, atvykęs Italijon.

Kolatino Drovi žmona...— dorovingoji Lukrecija, konsulo Kolatino žmona.

Štai Julija jautri...— Cezario duktė Julija, Pompėjo žmona.

Šešėlis Saladino...— Saladinas — Egipto ir Sirijos sultonas kryžiaus karų laikais.

Aš pastebėjau mokinių būry...— Tasai, *kurį užvis aukščiausiai stato Išminčiai ir mąstytojai tikri,* yra Aristotelis.

Talis iš Mileto — vienas iš vadinamųjų „septynių išminčių" (V a. pr. m. e.).

Diogenas iš Sinopo — rūstusis kinikų (cinikų) mokyklos atstovas, Aleksandro Makedoniečio amžininkas (V a. pr. m. e.).

Empedoklis iš Agrigento — autorius poemos apie daiktų prigimtį (V a. pr. m. e.).

Heraklitas iš Efeso — vienas žymiausių Graikijos filosofų (VI a. pr. m. e.).

Anaksagoras — Periklio mokytojas, filosofas ir matematikas, astronomas (V a. pr. m. e.).

Zenonas — stoikų mokyklos įkūrėjas (IV a. pr. m. e.).

Orfėjas — mitinis graikų poetas bei muzikas.

Linas — mitinis graikų poetas.

Averoesas — arabų filosofas, Aristotelio komentatorius (XII a.).

Avicena — arabų medikas ir filosofas (XI a.).

V GIESMĖ

Minas — Dzeuso ir Europos sūnus, mitologinis Kretos salos viešpats. Šis legendinis požemio karalystės teisėjas (žiūr. „Eneidos" VI g.) Dantės paverstas čionai siaubingu uodeguotu demonu.

Semiramidė — Asirijos ir Babilono karalienė (1356—1314 pr. m. e.) pagarsėjusi savo žiaurumu bei ištvirkavimu.

Našlė Sichėjo nuodėminga...— t.y. Kartaginos karalienė Didonė, kuri, užsidegus nelaiminga aistra Enėjui, sulaužė ištikimybę savo mirusiam vyrui Sichėjui. Enėjo palikta, ji nusižudė.

Kleopatra — Egipto karalienė; Cezario, vėliau Antonijaus meilužė.

Elena — Dzeuso ir Ledos duktė, Spartos karaliaus Menelajo žmona. Dėl jos kilo Trojos karas.

Tristanas — „Apvaliojo stalo" riteris, „Romano apie Tristaną ir Izoldą" herojus.

Paris — Trojos karaliaus Priamo sūnus, Elenos pagrobėjas.

Bet pasakyk, Frančeska...— Kalbama apie gražuolę Frančeską da Rimini, Ravenos valdovo Gvido da Polentos dukterį. 1275 metais ji buvo klasta ištekinta už labai atstumiančio ir atšiauraus Riminio valdovo Džančoto Malatestos, kuris netrukus po to, užklupęs žmoną savo brolio Paolo Malatestos glėby, abu juos nudūrė. Už tai jis kenčia kartu su kitais brolžudžiais Kainoje (devintajam pragaro rate).

Kaip Lančelotą pavergė aistra...— Frančeska ir Paolas sykiu skaitė romaną apie „Apvaliojo stalo" riterį Lančelotą ir jo meilę karalienei Džinevrai.

VI GIESMĖ

Trigerklis Cerberis...— antikinėj mitologijoj trigalvis šuo, požemio karalystės sargas.

Čakas (it. ciacco — „paršas") — pravardė, visiškai pritinkanti rajūnui. Bet Florencijoj buvo taipogi ir piliečių šia pravarde.

Pasieks Laukiniai pergalę...— Čia pirmąsyk „Dieviškojoj komedijoj" Čako lūpomis smerkiami florentiečiai už savo išpuikimą, gobšumą ir pavydą. Čakas pranašauja, kad Juoduosius išstums iš miesto Baltieji gvelfai, vaizdingai pavadinti „laukiniais" (it. „parte selvaggia"), kuriems priklausė ir Dantė. Bet

po trijų saulėgrįžių, atseit, trejiems metams praėjus (1302 m.), priešas vėl atsigriebsiąs (kaip žinia, pats Dantė po Juodųjų pergalės buvo ištremtas iš Florencijos).

Nes rems jį tas, kuris dabar gudrauja.— Aliuzija į popiežių Bonifacą VIII (1294—1303).

Arigas, Moska, Rustikučis — kai kurių to meto politinių Florencijos vadų vardai. Moska toliau minimas XXVIII-ojoj „Pragaro" giesmėj, Rustikučis — XVI-ojoj.

Lig archangelo trimito...— ligi paskutiniojo teismo.

Tavasis mokslas...— Vergilijus savais žodžiais dėsto žinomą Aristotelio teoriją (*Aukštesnis sutvėrimas Ir džiaugiasi, ir kenčia daug stipriau).*

VII GIESMĖ

Pape Satan...— Šie žodžiai, kaip atrodo, itališkai nieko konkretaus nereiškia. Plutas, pagoniškasis turtingumo dievas, Dantės paverstas klaikiu žvėrim, šio rato sargu, matyt, prabyla tik jam vienam suprantama kalba.

Taip nori tas...— t.y. dievas, padėjęs Mykolui archangelui numalšinti ir nubausti sukilusius angelus.

Charibdės sūkurys — antikinių poetų minimas pavojingas vandens sūkurys Mesinos sąsiauryje.

Vieni — pliki...— t.y. galutinai prasišvilpę, viską paleidę vėjais.

Kiti — sugniaužta kumščia...— t.y. tokiu būdu reikšdami savo šykštumą ir godulį.

Kol Stikso pelke virsta...— Stiksas — antroji pragaro upė, pamažu virstanti šlykščia dumblina pelke, kurioj skendi įtūžėliai, pikčiurnos.

VIII GIESMĖ

Pamatėme... Du žiburius, kurie mirgėjo prieky...— Dvi ugnelės, sužibusios bokšte anapus Stikso, įspėja Dito (pragaro miesto) sargybą apie dviejų nežinomų būtybių atvykimą. Sargyba duoda atsakomą signalą ir luotu siunčia pas juos Flegiją.

Kreipiausi į jūrą išminties...— Taip Dantė vadina Vergilijų.

Flegijas — asmuo, taipogi Dantės paimtas iš mitologijos. „Dieviškojoj komedijoj" jisai — demonas, keliantis pasmerktųjų vėles, kurios keliauja į „žemutinį pragarą".

Iš dumblo balsą išgirdau...— Į Dantę kreipiasi turtingas florentietis Filipas Ardžentis (žiūr. žemiau), politinis poeto priešas (iš Juodųjų), garsėjęs savo ūmiu, siautingu būdu ir tūžmingumu.

Atkeliausi Pas Dito miestą...— Dito (Liuciferio) miestu čia vadinama apatinė pragaro dalis, kurią supa aukštos sienos ir grioviai, atskirdami ją nuo aukštutinio pragaro. Antikinėje mitologijoje Ditas — Plutonas, požemio karalystės viešpats.

IX GIESMĖ

Bet kurgi mūs globėja? — Kalbama apie Beatričę, kuri globoja jų kelionę.

Užkeiktas tesalietės piktaakės...— Tesalijos burtininkė Erichto sykį apkerėjusi Vergilijų, ir jam tekę nusileisti pačion pragaro gelmėn (į *Judo būstinę*).

Iškilo ten trys furijos kraujuotos...— mitologinės pragaro deivės (erinijos, eumenidės), trys seserys: Megera, Alekto ir Tisifonė (žiūr. žemiau).

Medūza — viena iš trijų Gorgonių; žmogus, pažvelgęs į ją, virsdavęs akmeniu.

Ar pamiršai Tesėją? — Mitologinis graikų didvyris Tesėjas nužengęs požemio karalystėn išvaduoti Prozerpinos (Persefonės) ir ištrūkęs atgal iš pragaro tik dėl to, kad jį išgelbėjęs Heraklis. Furijoms pikta, kad dabar kitam atsiradusi pagunda pasekti Tesėjo pavyzdžiu.

Kaip Arlyje...— Pragaro miesto kapai primena Dantei romėnų laikų kapines Arlyje (Provanse), kurias poetui buvo tekę matyti keliaujant į Paryžių.

Pola — miestas Istrijoj.

Kur šniokštauja Karnaro vandenai...— Turima galvoj Karnaro (arba Kvarnaro) įlanka Adrijos jūroje tarp Istrijos ir Dalmatijos.

X GIESMĖ

Kai jie parvyks iš Juozapato klonio...— Klonis ties Jeruzale, kur turėsiąs įvykti paskutinysis teismas.

Epikūriečiai guli...— Epikūras — garsus senovės graikų filosofas, materialistas ir ateistas (341—270 pr. m. e.). Kalbama apie jo mokslo sekėjus.

Tu Farinatą šiam kape matai...— Farinata delji Umberti — aukštos kilmės, turtingas florentietis, Epikūro mokslo sekėjas, vienas iš gibelinų vadų, kovojęs dėl valdžios su gvelfais. 1260 metais Frydricho II Hohenštaufeno sūnus karalius Manfredas padėjo ištremtiesiems gibelinams nugalėti gvelfus prie Arbijos upės (žiūr. žemiau), netoli Sjenos. Kai pastarųjų priešai buvo benorį iš keršto nušluoti Florenciją nuo žemės paviršiaus, tam ryžtingai pasipriešino Farinata ir tuo būdu išgelbėjo miestą nuo sunaikinimo.

Čia dar kažkoks vaiduoklis...— Iš to pat grabo pakelia galvą kitas kilmingas florentietis, Kavalkantė Kavalkantis. Jis ieško akimis savo sūnaus Gvido Kavalkančio, žinomo italų poeto, kurį Dantė „Naujajame gyvenime“ vadina pirmuoju savo draugu.

Bet k i t a s budi čia... — t.y. Vergilijus, kurio Gvidas Kavalkantis kažkodėl nemėgo (*nieku... laikė*).

Kaip? L a i k ė ? — Kadangi Dantė pasakė ne „laiko“, o „laikė“, Kavalkantis suprato, kad jo sūnaus nebėr gyvųjų tarpe, ir iš susijaudinimo krito aukštielninkas atgal. Kaip matome, vėliau Dantė liepia Farinatai nuraminti susikrimtusį tėvą.

Blyški gelmių valdovė... — t.y. Plutono žmona Prozerpina (Mėnulis). Nepraeisią nė penkiasdešimt mėnulio mėnesių, kai Dantė suprasiąs, kaip sunku ištrem-

tam grįžti į gimtąjį miestą (1304 m. Baltiesiems gvelfams nepavyko atsiimti Florencijos).

Čia kardinolas... — **Bolonijos vyskupas Otavianas Ubaldinis, gibelinų šalininkas.**

Prieš tyras tavo viešpatės akis... — **Aliuzija į Beatričę.**

XI GIESMĖ

Čia — Anastazas, popiežius garsus... — **t.y. popiežius Anastazas II (496—498).**

Fotino šuntakiais nuklydo... — **t.y. pasidavė Fotino „erezijai". Fotinui Kristus pirmiausia buvo ž m o g u s, tapęs dievo sūnumi savo švento gyvenimo dėka.**

Sodoma — **miestas, kurį sudeginusi dangaus ugnis už besaikį gyventojų ištvirkimą (biblinė legenda).**

Kaoras — **prancūzų miestas Kaoras (Cahors) Dantės laikais garsėjo kaip piniginių spekuliacijų centras, kur gyveno daug stambių palūkininkų.**

Ditas — **Liuciferis.**

Ar pamiršai, kad „Etikoj"... — **Vergilijus trumpai išdėsto Dantei kai kurias mintis iš Aristotelio „Etikos". Toliau Vergilijus pasigauna Aristotelio „Fizikos"** *(Kas „Fizikos" bent pačią pradžią skaitė...).*

„Genesis" — **pirmoji Biblijos knyga, kur dievas duoda patarimus pirmajam žmogui Adomui.**

Žuvys, Ratai **(Grįžulo Ratai) — žvaigždynų pavadinimai.**

Kauras — **šiaurės vakarų vėjas.** *Pas Kaurą slenka* — **krypsta šiaurės vakarų pusėn.**

XII GIESMĖ

Ir kaip kad riogso ties Trentu griūtis... — **Dantė persikelia mintimis į kalnų vietovę tarp Veronos ir Trento, ties Adidžės upe.**

Dryksojo Minotauras... — **Minotauras — mitologinė baidyklė, gyvenusi Knoso mieste Kretos saloj; ji lindėjusi garsiojo Labirinto gilumoj ir mitusi žmogiena. Dantė paverčia Minotaurą septintojo pragaro rato sargu.**

Regi tu atėnietį... — **t.y. Tesėją, Atėnų karaliaus Egėjo sūnų, kurį Minotauro sesuo Ariadnė pamokė, kaip nužudyti pabaisą** *(baubą Kretos)* **ir po to išeiti iš Labirinto.**

Kai pirmą sykį leidaus pragaran.— **Kai Vergilijus pirmąsyk leidosi į „žemutinį pragarą", dar nebuvo griūties žymių. Tik vėliau, prieš nužengiant į limbą Kristui** (*laukiant išvaduotojo),* **sudrebusi visa požemio karalystė, ir atsiradusios šios uolų sąvartos.**

Anot kai ko... — **anot senovės graikų filosofo Empedoklio (490—430 pr. m. e.), kurio teorija galėjo būti Dantei žinoma iš Aristotelio raštų.**

Kentaurai — laukinės mitologinės būtybės, pusiau žmonės, pusiau arkliai, pasižymėję nepaprastu karingumu.

Chironas — burtininkas, muzikas, astronomas, Achilo auklėtojas.

Nesas bandė pagrobti Heraklio žmoną Dejanirą, bet anas jį už tai nušovė nuodinga strėle. Mirdamas Nesas paliko Dejanirai savo kruviną apsiaustą, turintį stebuklingą galią įkvėpti meilę tam, kurs jį dovanojo. Dejanira iš keršto apvilko juo Heraklį, ir šis baisiausiose kančiose mirė.

Folas Piritojo ir Hipodamijos vestuvėse pasigėrė ir įdūkęs puolė prievartauti nuotaką ir kitas moteris.

Aleksandras — Makedonijos karalius (Aleksandras Makedonietis).

Dionyzas — Dionyzas Vyresnysis, Sirakūzų tironas (IV a. pr. m. e.).

Grafas Adzolinas — Edzelinas (Adzolinas) da Romano, imperatoriaus Frydricho II žentas, stambus gibelinų vadas, didelis despotas. Daug žemių šiaurės Italijoj buvo jo valdžioje.

Opicas d'Estė — žiaurus Feraros markizas, kurį 1293 metais nužudė jo sūnus.

Jisai bažnyčioj persmeigt širdį drįso... — Kalbama apie prancūzų grafą Gi de Monforą, kuris 1272 metais, keršydamas už savo tėvą, bažnyčioje per mišias užmušė Anglijos karaliaus brolėną Henriką. Nukautojo širdis buvo įdėta auksinėn taurėn ir saugojama Londone prie Temzės tilto (žiūr. tekstą).

Atila — hunų karalius (mirė 453 m.).

Sekstas — Sekstas Pompėjas, Gnėjaus Pompėjo Didžiojo sūnus, žinomas senovėje piratas (I a. pr. m. e.).

Piras — Epiro karalius, valdingas ir atšiaurus (III a. pr. m. e.).

Abu Rinjerai — Pacas ir Kornetas... — Rinjeras Pacas, kilmingas gibelinas, išgarsėjęs Maremoje savo nuožmybėmis, ir Rinjeras Kornetas (da Korneto) — žinomas plėšikas, Dantės amžininkas.

XIII GIESMĖ

Čečina — nedidelis upelis, įtekantis į Viduržemio jūrą.

Kornetas — miestelis netoli Čivitavekjos.

Harpijos — sparnuotos mitologinės būtybės, viesulų deivės, sąžinės graužimo ir skaudžių prisiminimų simbolis.

Trojėnus iš Strofadų išdangino... — Harpijos lizdenosi Strofadų salose (Jonijos jūroje). Kai čia atklydo Enėjas su savo palydovais, harpijos išpranašavo jiems būsimas nelaimes.

Jei būtų jis žinojęs, kad rašiau Teisybę... — „Eneidos“ III giesmėj Vergilijus pasakoja panašų atsitikimą: kai Enėjas nusilaužia šakelę ant Trojos gynėjo Polidoro kapo, kelmas pakraujuoja, ir iš jo pasigirsta aimana.

Nuo Federiko Antrojo širdies... — Medyje slypi Frydricho II Hohenštaufeno kanclerio Pjero dela Vinjos vėlė. Pavydžių dvariškių apšmeižtas ir apkaltintas išdavyste, jis, nebepakeldamas kankinimų, nusižudė (1249 m.).

Augustas — Romos ciesorius.

Štai du nuogaliai... — Du turtuoliai, prašvilpę visus savo turtus: pirmas — paduvietis Džakomas da Sant Andrėja, pasidaręs patsai sau galą; antras — Lanas da Sjena, žuvęs mūšyje prie Topo.

Esu iš miesto... — Bevardis savižudys sakosi esąs iš Florencijos, kuri ankstesnį savo globėją Marsą, karo dievą, išmainė į Joną Krikštytoją. Kadangi Marsas dėl to užsirūstinęs, dabar nuo jo nebus ramybės florentiečiams. Marso statulos likučiai stovėjo prie senojo Arno tilto ligi pat 1333 metų.

Kitaip, dievaž... — Kitaip Marsas nebūtų leidęs atstatyti Florencijos, kurią, kaip sako legenda, išgriovę hunai.

XIV GIESMĖ

Galvojau apie tyrlaukius kitus... — Dantei prisimena Libijos smiltynai, kuriais žygiavo Afrikoj Katonas (Katonas Jaunesnysis išvedė Numidijos sumuštos Gnėjaus Pompėjo kariuomenės likučius).

Kaip kad liežuviai degantys užskriejo Ant Aleksandro... — Apie ugninį lietų, kuris, žygiuojant per Indiją, varginęs Aleksandro Makedoniečio kariuomenę, savo laiku rašė Albertas Didysis („De Meteoris"). Ši legenda, atrodo, buvo žinoma ir Dantei.

Milžinas anas... — Kapanėjas, vienas *septynių dalyvių didžio Tėbų apgulimo,* Poliniko sąjungininku. Jis gyrėsi paimsiąs apsiaustąjį miestą, nepaisydamas dievų valios. Įrūstintas Dzeusas nutrenkęs siautingąjį neklaužadą žaibu.

Juodojoj kalvėj Mondžibelo... — Paprastai Mondžibelo kalnu liaudis vadino Etną; jos gilumoj buvusi garsioji Vulkano (Hefaisto, žiūr. žemiau) kalvė, kur jis, ciklopų padedamas, kalęs Jupiteriui (Dzeusui) žaibus.

Gigantų mūšis... — Kai Tesalijoj, Flegros klony, gigantai sukilo prieš dievus ir, kraudami kalną ant kalno, bandė šturmuoti dangų, Jupiteris (Dzeusas) šaukėsi Vulkano pagalbos.

Prie upeliuko...— prie to paties Flegetono.

Bulikamė — karštas mineralinis šaltinis netoli Viterbo. Jo vandeniu savo reikalams plačiai naudojosi aplinkinės prostitutės.

Jai (Kretai) *valdant, džiaugės laime žmonija.*— Palaimingiausias, vadinamasis aukso amžius, buvęs tuomet, kai Kretoje viešpatavęs Saturnas. Paskui atėjęs sidabro, žalvario ir pagaliau geležies amžius, pats baisiausias. Tos žmonijos amžių kaitos simbolis yra Dantės atvaizduotas didysis Kretos stabas, kurio galva — auksinė, rankos ir krūtinė — sidabrinės, liemuo — varinis, kairė koja — geležinė, o dešinė — netgi molinė... Stabo veidas atgręžtas į Romą kaip į ateities veidrodį.

Ten dunkso Idos kalnas... — Idos kalnas buvo pačiame Kretos salos vidury. Gėja išpranašavusi Saturnui (Kronui), kad vienas iš jo sūnų jam atimsiąs valdžią; užtat jis rydavęs visus savo vaikus. Tačiau Saturno žmona Rėja (žiūr. žemiau) paslėpusi naujagimį Jupiterį Idos kalne, o kad tėvas neišgirstų kūdikio

verkiant, liepdavusi kuretams (tarnams) mušti cimbolais, žvanginti kardais ir skydais.

O Letą mes prieisime tose Buveinėse... **— t.y. Skaistykloje.**

XV GIESMĖ

Kaip nuo gražiosios Briugės...— **Flegetono krantus Dantė lygina su užtvankomis, kurias Flandrijoje tarp Briugės ir Visanto miestelio padirbo flamandai, o taip pat su tomis, kurios pastatytos išilgai Brentos upės netoli Paduvos.**

Pakol dar sniegas dengia Kjarentaną... **— t.y. pakol kalnuose (Kjarentanoj) nenutirpo sniegas ir Brenta nepatvino. Kjarentana — senovinis Karintijos Alpių pavadinimas.**

Brunetas **— Brunetas Latinis, arba Latinas (1220—1294) — kilmingas florentietis, mąstytojas, poetas ir valstybės veikėjas, gvelfų partijos šalininkas. Svarbiausi jo veikalai — „Lobynas" („Tesoro"), prozinis enciklopedinio pobūdžio kūrinys, ir „Mažasis lobynas" („Tesoretto"), didaktinė alegorinė poema.**

Vienok tūžmingi akmenširdžiai žmonės, Nuo Fjezolės atklydę kitada... **— t.y. florentiečiai. Romėnai, sugriovę Cezario laikais Fjezolės (lot. Faesulae) miestą, Arno krantuos pastatę Florenciją, kur persikėlę gyventi daug fjezoliečių, pasižymėjusių savo grubiais papročiais (***Fjezolės galvijai netašyti* **— sakoma apie juos žemiau). Dantė laikė save senovės romėnų palikuoniu.**

Ir šie, ir tie... **— ir Baltieji, ir Juodieji.**

Ir ta, kurią išvyst geidžiu... **— Beatričė.**

Priscianas **— savo laiku garsios lotynų gramatikos ir dviejų poemų autorius (VI a.).**

Akorso sūnų gabųjį...— **t.y. Frančeską d'Akorsą, garsiojo Florencijos teisininko sūnų, Bolonijos universiteto profesorių (1225—1293).**

Anas Piktybių balon irgi nusirito... **— Dantė čia kalba apie Andrėją dei Modzį, kurį popiežius (***tarnas, pono pareigas einąs***) 1295 metais nuo Arno (t.y. iš Florencijos) ištrėmė pas Bakiljoną (t.y. į Vinčencą, prie Bakiljonės upės krantų).**

„Lobynas" **(„Tesoro") — Bruneto Latino veikalo pavadinimas (žiūr. aukščiau).**

Lyg būtų... Dėl gelumbės žalios lenktynių ėjęs.— **Kasmet pirmąjį gavėnios sekmadienį Veronoje, užmiesty, vykdavo tradicinės bėgikų lenktynės. Laimėtojas gaudavo šešias uolektis žalios gelumbės.**

XVI GIESMĖ

Į kitą ratą... **— t.y. į aštuntą.**

Ir sukosi beviltiškai ratu... **— kadangi jiems užginta sustoti vietoj.**

Gvaldrada — grafo Gvido Senojo žmona (jos tėvas, Belinčonė Bertis dei Ravinjanis, Gvidi giminės galva, mirė 1213 m.) buvo laikoma legendinių Florencijos dorybių pavyzdžiu.

Gvidogvera (Gvidas Gvera) — florentietis, grafas, narsus karys (it. guerra — „karas") ir strategas, Florencijos gvelfų vadas.

Tegjajas Aldobrandis (Tegjajas Aldobrandis delji Ademaris) *ir Rustikučis* (Jakopas Rustikučis) — du Florencijos gvelfai, kurių vardai buvo plačiai žinomi Italijoj XIII a. vidury.

Borsjerė (Guljelmas Borsjerė) — įtakingas, išsimokslinęs florentietis, kurį mini Bokačas savo „Dekamerone" (I, 8).

Kaip toji upė... — Akvaketos upė ties Forli keičia savo vardą ir jau vadinasi Montonė.

Nuo Monte Vezo... — Akvaketa teka nuo Monte Vezo kalno Pjemonte į rytus.

Prie pat San Benedeto vienuolyno, Kur per menka dangaus tarnų šeima...— San Benedeto (šv. Benedikto) vienuolynas buvęs toks turtingas, jog lengvai būtų galėjęs išmaitinti keliskart daugiau vienuolių (*dangaus tarnų*).

Komedijos manosios eilėmis...— Dantė savo laiške Kangrandei aiškina, jog kiekvienas „vidutiniojo" stiliaus ir liaudies (šnekamąja) kalba parašytas poetinis kūrinys su gąsdinančia pradžia ir laiminga pabaiga yra komedija. Todėl jis šitaip vadina ir savo poemą. Epitetas „dieviškoji" (it. divina) buvo pridėtas tik vėliau, pabrėžiant aukštą jos įvertinimą bei skaitytojų pasigėrėjimą.

XVII GIESMĖ

Tasai žvėris aštriauodegis... — t.y. Gerionas, *įkūnijimas melo ir klastos.* Antikinėj mitologijoj Gerionas — trigalvis ir tristuomenis milžinas (Vergilijus, „Eneida", VIII giesmė); Heraklis jį nužudė ir pasigrobė jo jaučius.

Arachnė — naginga Lydijos audėja, drįsusi lenktyniauti savo mene su deive Atėne (Minerva), kuri pavertė ją į vorą (Ovidijus, „Metamorfozės", VI).

Kapšiai Visiems ant raiščio pakaklėj kabojo... — Tai palūkininkai. Tušti kapšiai, kurie kaba jiems ant kaklo, papuošti jų herbais, pagal kuriuos Dantė atpažįsta tuos žmones. Žydras liūtas gelsvame fone, baltas žąsinas raudoname (purpuriniame) — dviejų Florencijos šeimų herbai: gvelfų Džanfiljacų ir gibelinų Ubriakių; mėlyna kiaulė baltame fone — Redžinaldo Skrovenjos herbas. Šitas Paduvos tūzas, žinomas naudžius ir palūkininkas, nekantriai laukią kito įtakingo paduviečio — Vitaljano del Dentės (*kaimyno savo laukiu — Vitaljano).*

O kur tasai, kuo galim pasikliauti, Su trim ožiais herbe? — Skrovenja turi galvoje florentietį Džovanį Bujamontę (mirusį 1310 m.), kuris garsėjo kaip vienas aršiausių palūkininkų Europoje ir kurio herbe buvo atvaizduoti trys ožiai.

Faetonas — Febo Apolono sūnus. Po ilgų prašymų jis gavo pagaliau vienai dienai iš savo tėvo vežimą su ugniniais saulės žirgais, kuriais leidosi kelionėn, tačiau netrukus jam iškrito vadelės iš rankų, ir dangus užsiliepsnojo (*aukštuma užsiplieskė rausvai).* Nuo neregėto karščio užsidegė girios, ėmė džiūti upės. Gel-

bėdamas žemę, Jupiteris (Dzeusas) žaibu nutrenkė Faetoną į Eridano upę (Ovidijus, „Metamorfozės“, II). Paukščių Takas liudijąs apie tą nepaprastą gaisrą.

Ikaras — legendinio statytojo ir menininko Dedalo sūnus. Dedalas, norėdamas pabėgti iš Kretos salos, pasidarė sau ir Ikarui sparnus, kuriuos prisilipdė vašku prie kūno. Deja, skrisdamas sūnus pakilo pernelyg aukštai, prisiartino per arti saulės, kuri ištirpdė vašką. Netekęs dirbtinių sparnų, Ikaras krito į marias (Ovidijus, „Metamorfozės“, VIII).

XVIII GIESMĖ

Maleboldžė — it. Malebolge (male — „pikti“, „blogi“, bolge — „grioviai“, „daubos“).

Taip jubiliejaus metų maišaty...— Popiežius Bonifacas VIII paskelbė 1300 metais pirmąjį bažnyčios „jubiliejų“, kuris iš pradžių buvo švenčiamas kas šimtas metų. Jo proga būdavo atleidžiamos visos nuodėmės maldininkams, kurių tiek daug suplaukdavo Romon iš visos Europos, jog tekdavo Sant Andželo tiltą išilgai perskirti į dvi dalis; kol viena jo puse žmonės ėjo švento Petro bazilikon, kiti traukė link Monte Džordano (*Bazilikon žygiuoja jų dalis, Kiti tuo tarpu juda kalno linkui*).

Venedikas Kačanemikas — Bolonijos gvelfų vadas, pardavęs savo seserį Gizolabelą Feraros markizui Opicui II d'Estei.

Tarp Reno ir tarp Savenos krantų... — t.y. Bolonijoj, kuri stovi tarp dviejų Po (Pado) intakų — Reno ir Savenos.

Mažiau kas taria sipa, vietoj sia... — Bolonlečių tarmėj vietoje formos „sia“ („būtų“) sakoma „sipa“. Dantė nori pasakyti, jog Bolonijos gyventojų susikaupė pragare daugiau, negu kad jų yra likę gyvų žemėje.

Jasonas — argonautų vadas, mitologinis herojus, pagrobęs aukso vilną iš Kolchidės. Jis pakeliui atplaukė į Lemno salą, kur moterys buvo išžudžiusios visus vyrus, keršlaudamos už jų šaltumą, ir tik viena Hipsipilė pagailėjo savo tėvo, karaliaus Toanto. Jasonas ją suvedžiojo ir paskiau metė. Atvykęs Kolchidėn, jis suviliojo gražiąją karalaitę Medėją (padėjusią jam pagrobti aukso vilną), bet, susižavėjęs Kreūse, paliko ir ją.

Alesijus Interminejis — Lukos miesto gyventojas. Dantės amžininkas, priklausęs Baltųjų partijai. 1295 metais jis buvo dar gyvas.

Taidė — Atėnų hetera, kareivio Trazono meilužė, personažas iš Terencijaus komedijos „Eunuchas“.

XIX GIESMĖ

Simonai mage... — Simonas magas (lot. magus — „raganius“) siūlęs apaštalams Petrui ir Jonui pinigų, kad tie suteiktų jam galią daryti stebuklus. Užtat „simonistais“ imta vadinti tuos, kurie vertėsi šventų daiktų prekyba arba pardavinėjo bažnytines vietas.

Krikštyklos Jono šventojo bažnyčioj... — keletas apskritų įdubimų grindyse Jono Krikštytojo bažnyčioj (Florencijoje), kuriuose ligi juostos stovėdavo kunigai, krikštydami kūdikius. Į vieną tokių krikštyklų sykį beišdykaudamas papuolė berniukas ir ten įstrigo. Tai matydamas Dantė prišoko *prie skęstančio mažyčio* ir išgelbėjo vaiką, sudaužęs kirviu marmurą. Nors šitoks jo poelgis buvo laikomas „šventvagyste“, bet poetas sakosi *nepabūgęs mulkių apkalbos.*

Kas per vienas būt galėtų Tasai... — Kalbama apie popiežių Nikalojų III (nuo 1277 iki 1280 metų) iš garsiųjų Orsinių giminės (it. orso — „meška“, užtat toliau jis sakosi esąs meškos sūnus). Jisai palaiko Dantę popiežium Bonifacu VIII ir stebisi, kodėl tasai atvyko prieš laiką (žiūr. žemiau). Dantė buvo nesutaikomas Bonifaco VIII priešas, nes laikė jį savo ištremties kaltininku.

Taip kunigas nekrusteli... — Viduramžiais Italijoje žmogžudžius žemyn galva gyvus užkasdavo į žemę. Baudžiamasis šaukdavo prie duobės nuodėmklausį, stengdamasis tuo būdu prailginti gyvenimą.

Ir jam... Liepsna kur kas trumpiau čia svilins pėdas.— Nikalojui III padai svyla jau dvidešimt metų (nuo 1280 ligi 1300); Bonifacas VIII jo pakeisti atvyks tik 1303 m., o 1314 m. *atgrius iš vakarų* (t.y. iš Prancūzijos) *didžiūnas kitas* (t.y. Klemensas V, kuris išstums Bonifacą VIII).

Kaip kad Jasono titulas įgytas Tiktai karaliaus biblinio dėka... — Vyriausias žydų kunigas Jasonas nusipirko šį titulą iš Antiochijos karaliaus Epifano (II a. pr. m. e.).

Kai viešpaties ranka Raktus šventajam Petrui patikėjo... — Nei Petras, nei kiti apaštalai neprašė jokio atpildo iš Mato, kai pastarasis burtų keliu buvo išrinktas į atkritusio Judo vietą (*kai Judo vieton sėdo šis*).

Prieš Karolį tu smarkavai kaip reta.— Nikalojus III buvo aršus Sicilijos karaliaus Karolio Anžujiečio priešas ir pinigais palaikė siciliečių sukilimą prieš prancūzus.

Evangelistas plakė jus žodžiu... — Šv. Jonas „Apokalipsėje“ vaizduoja pagoniškąją Romą kaip karalių paleistuvę, sėdinčią ant septyngalvio žvėries su dešimčia ragų. Dantė paleistuvės ir žvėries paveikslus suplakė į vieną, paversdamas jį tų laikų popiežiškos Romos simboliu.

Ak, Konstantinai... — Pirmasis Romos imperatorius Konstantinas (274—337) paskelbė krikščioniškos religijos laisvę ir perkėlė savo sostinę į Konstantinopolį. Dantės laikais dar buvo gyva legenda apie tai, kad jis popiežiui Silvestrui I, išgydžiusiam jį nuo raupsų, padovanojo Romos sritį, tuo padėdamas pamatus pasaulietiškajai popiežių valdžiai.

XX GIESMĖ

Pirmos kanconos... — Pirmąja kancona (it. prima c a n z o n) poetas vadina pirmąją „Dieviškosios komedijos“ dalį — „Pragarą“. Atskiros Dantės kūrinio giesmės vadinamos c a n t o.

Antai tasai argietis... — t.y. karalius ir aiškiaregys Amfiarajas, vienas iš septynių argiečių vadų, puolusių Tėbus. Mūšio metu Dzeusas jį nutrenkęs žaibu,

ir jis savo kovos vežime prasmegęs ūmai prasivėrusion žemėn. Tėbiečiai, tatai regėdami, šaipėsi iš jo.

Tiresijas — Tėbų pranašas, apdovanotas galia keisti savo lytį. Dantės čia paminėtą epizodą randame Ovidijaus „Metamorfozių“ III knygoj.

Aruntas — etruskų burtininkas; Lukanas „Farsalo mūšy“ pasakoja, kad jisai išpranašavo romėnams pilietinį karą ir Julijaus Cezario pergalę.

Lunis — senas etruskų miestelis prie Magros upės žiočių; jo vardu vadinosi ir visa sritis aplinkui.

Karara — miestas Ligurijos pakrantėj; į rytus nuo jo yra kalnai, pagarsėję balto marmuro klodais.

Manto — Tiresijo duktė, taipogi burtininkė. Po tėvo mirties ji, bijodama tirono Kreonto, paliko Tėbus (Dantė juos vadina Bakcho miestu, nes čia gimęs dievas Bakchas) ir pagaliau po ilgų klajonių apsigyveno Italijoj, ten, kur vėliau buvo įkurta Mantuja, Vergilijaus gimtinė.

Benako vilnys... — Benako vardu romėnai vadino dabartinį Gardos ežerą.

Valkamonika — slėnis į šiaurės vakarus nuo Gardos ežero.

Garda — pilis rytiniame Gardos krante.

Yra čionai sala... — Leki (dei Frati) salelė, kur stovėjo bažnyčia, pavaldi trijų diecezijų vyskupams — Veronos, Brešios ir Trento.

Pilis Peskjeros...— pilis, kurią prie Minčo upės versmių pastatė veroniečiai gintis nuo Brešios ir Bergamo.

Vien ligos tik vaisinas... — daugiausia maliarija.

Pinamontė — 1269 m. Mantujos didikas gibelinas Pinamontė klasta nuvertė šio miesto valdovą grafą Albertą Kisalodį, gvelfą, ir pats užėmė jo vietą.

Kai tik lopšy ten rast galėjai vyrą... — Graikai išžygiavo į karą prieš Troją, palikę namie tik mažus kūdikius. Tuometiniai žyniai *Kalchantas* ir *Euripilas* (žiūr. žemiau) paragino Aulidėje (Beotijoje) svyruojančius graikus *lyną perkirst* ir plaukti laivais prie Trojos krantų (Vergilijus, „Eneida“, II).

Mikelė Skotas — škotas, Frydricho II dvaro astrologas (XIII a.).

Bonatis — Gvidas Bonatis iš Forli, grafo Gvido da Montefeltro patikėtinis, garsus astrologas (XIII a.).

Azdentė — Parmos batsiuvys, metęs savo dorą amatą, kurio jis dabar gailisi (*savo ylos ir kurpalio Pagailo jam dabar galų gale*), ir ėmęs burtininkauti.

Pakrypo Kainas, Laikydamas erškėtšakes dyglias... — To meto liaudies vaizduotė mėnulio dėmių kontūruose įžiūrėdavo Kaino figūrą su erškėtšakių (arba žabų) ryšuliu ant pečių.

XXI GIESMĖ

Grobišiai (it. Malebranche) — bendras kipšų, saugančių penktąjį griovį, vardas.

Kur vienas dar Bonturas — be dėmės.— Pasakyta ironiškai, nes Bonturas Datis buvo vienas didžiausių kyšininkų Lukos mieste.

Švenčiausio Veido Nebijome! — Kipšai daro aliuziją į esantį Lukos katedroje bizantinį juodmedžio kryžių, vadinamą „Švenčiausiu Veidu" (it. Volto Santo).

Mano akyse... Kariai apleido apsuptą Kaproną... — Dantė pats buvo Toskanos gvelfų gretose, kurios 1289 metų vasarą po ilgokos apsiausties privertė kapituliuoti Kapronos tvirtovę (prie Arno).

Šeštasis tiltas guli sugurėjęs.— Uodegonas, atrodo, tyčia klaidina Vergilijų ir Dantę; juodu netrukus (XXII g.) įsitikina, jog ne vien tik šitas, bet ir visi kiti tiltai yra sugriuvę tuo metu, kai, Kristui nužengus pragaran, įvyko žemės drebėjimas, apie kurį kalba Vergilijus XII-ojoj „Pragaro" giesmėj.

XXII GIESMĖ

Aretinai — Areco gyventojai; 1289 metais Dantė dalyvavo žygyje prieš šį Toskanos miestą ir tapo liudininku to, kaip aretinai buvo florentiečių sumušti.

Aš — navarietis.— Čampolas iš Navaros. Jo tėvas, paleidęs vėjais visą savo turtą, pasidarė sau galą.

Tebaldą, mūs karalių, aš gerbiau... — Čampolas tarnavo pas Navaros karalių Tebaldą (Tibò), pramintą Geruoju (1253—1270). Jį Dantė nugramzdins pragaran už besaikį kyšininkavimą (už tai, kad mėgo *grybštelėt riebiau*).

Galuros tūzą... fra Gomitą...— Nežinia kurio ordino vienuolis (fra — broliukas) Gomita, Galuros (Sardinija) gubernatoriaus Nino Viskončio (1275—1296) patikėtinis bei reikalų vedėjas, buvo pakartas už suktybes ir kyšininkavimą.

Mikelė Cankė... iš Lagodoro...— kitas stambus sukčius ir kyšininkas. Vedęs karaliaus Encijaus (1220—1272) našlę Adelaziją, jis tapo Lagodoro (viena Sardinijos sričių) valdovu. Jį užmušė jo žentas Branka d'Orja (žiūr. XXXIII g.).

XXIII GIESMĖ

Lyg minoritas paskui minoritą...— Lyg du vienuoliai pranciškonai, kurie tais laikais, vaikščiodami po du, eidavo vienas paskui kitą (jaunesnis paskui vyresnį).

Prisiminiau Ezopo pasakėčią...— Viduramžiais Ezopui buvo priskiriama pasakėčia apie varlę ir žiurkę. Sykį žiurkė kažkur miesto pakrašty bekeliaudama atsidūrė ties grioviu, pilnu vandens, ir nežinojo, kaip per jį persikelti. Varlė, slapčia tikėdamasi ją prigirdyti, pasiūlė atvykėlei savo paslaugas ir, prisirišusi jos koją prie savosios, nėrė su lengvatike vandenin. Bet žiurkei vargais negalais pavyko išplaukti į paviršių. Pro šalį lėkė vanagas, kuris, tuojau pačiupęs ją, o sykiu ir pririštą prie jos varlę, abi jas prarijo.

Kaip kad sutampa atvejai abu...— Kėbla norėjo pakenkti Šleivasparniui, panašiai kaip varlė žiurkei, bet veikiai abu atsidūrė verdančioj dervoj, kaip kad aniedvi vanago naguos.

Jie buvo it vienuoliai iš Kliuni.— Turimas galvoj žinomas anuomet Kliuni vienuolynas Prancūzijoje.

Prieš juos rūstusis rūbas Federiko...— Imperatorius Frydrichas II sugalvojęs valstybės išdavikams ir „jo didenybės" įžeidėjams savotišką mirties bausmę: nusikaltusį apvilkdavo sunkiu švininiu apsiaustu ir statydavo jį ant lėtos ugnies. Švinas išsilydydavo, ir nuteistasis žūdavo.

Aš — Katalanas, jis — iš Loderingų...— Du vienuoliai iš „Linksmųjų brolių" ordino (žiūr. žemiau), pirmas — gvelfas, antras — gibelinas. Aplenkiant galiojusias tada taisykles, jie abu vienu metu buvo išrinkti (1266 m.) Florencijos „podesta" (valdytojais), tačiau nepateisino sudėtų į juos vilčių, pradėjo intriguoti, pasirodė savanaudžiai ir, pataikaudami popiežiui, visur rėmė gvelfus.

Bolonijos „linksmieji broliai" mes...— 1261 m. Bolonijoj Urbano IV sutikimu buvo įsteigtas vienuolių ordinas, kurio nariai nebeduodavo vadinamųjų „neturto apžadų". Kadangi jie rūpinosi daugiau savo malonumais, tai buvo praminti „linksmaisiais broliais" (lot. „fratres gaudentes").

Lig šios dienos Gardingas nupešiotas...— Dantė negali dovanoti „Linksmiesiems broliams" to, kad jų valdymo dėka gibelinus netrukus išvijo gvelfai, kurie Gardingo kvartale (Florencijoj) nusiaubė savo politinių priešų namus, jų tarpe ir priklausiusius žinomai ir senai Umberčių (Umberti) giminei.

Gulėjo žemėj vyras nukryžiuotas.— Tai fariziejus Kaifas, žydų vyriausias kunigas, kaltas dėl Kristaus mirties. Tokiu būdu nubausti ir *kiti tarybos jo nariai,* t.y. visas sinedrionas, pasmerkęs Kristų, ir Kaifo uošvis Anas.

XXIV GIESMĖ

Ir saulė vilgo Naščių urnoj plaukus...— Paskutinį sausio mėn. trečdalį ir du trečdalius vasario saulė būna Naščių žvaigždyne.

Ką būtų veikęs čia Linksmasis brolis? — Ką būtų veikęs čia Linksmasis brolis su savo švininiu apsiaustu?

Feniksas — legendinis paukštis, kuris, sulaukęs penkių šimtų metų, iškloja savo lizdą nardu bei mirtomis ir miršta, bet iš jo palaikų užgimsta naujas Feniksas. Dantės aprašymas susišaukia su Ovidijaus („Metamorfozės", XV).

Vani Fučis — nesantuokinis (užtat jis *mulas,* t.y. bastrys) vieno kilmingo pistojiečio sūnus, karštas Juodųjų gvelfų šalininkas, plėšikas ir smurtininkas. Su dviem savo sėbrais 1293 m. jis apiplėšė šv. Jokūbo bažnyčią Pistojoj, bet

kitas, visiškai nekaltas, nukentėjo neteisingai. Spėjęs laiku pasislėpti, Vani Fučis išdavė savo bendrininkus, kurie už tai buvo nuteisti mirti.

Florencija išvys jų priešus lauk.— 1301 m. Baltųjų partija išvarė iš Pistojos Juoduosius, bet tų pačių metų pabaigoj Juodieji atsigriebė Florencijoj, sumušę ten Baltuosius. 1302 metų pradžioj buvo ištremtas iš Florencijos ir patsai Dantė.

Iš Magros klonio Marsas trinktels kūju...— Magros klony savo valdas turėjo Maroelas Malaspina, kuris 1302 m. vadovavo Juodųjų žygiui prieš paskutinę Baltųjų tvirtovę Pistoją, kritusią 1306 m. *Marsas* — karo dievas.

Tegu tie žodžiai širdį tau padilgo! — Būdamas Juodasis gvelfas, Vani Fučis linki, kad jo pranašystė „padilgintų širdį" Dantei — Baltajam.

XXV GIESMĖ

Nejau, Pistoja, dar nesupratai...— Įžūli Vani Fučio laikysena pagimdė šią trumpą, bet pilną kartėlio invektyvą prieš Pistoją, kurią Dantė laikė Florencijos konkurente.

Tas, kuris prie Tėbų krito...— t.y. Kapanėjas (žiūr. „Pragaro" XIV g.).

Marema — Tirėnų jūros pakraštys, kuris skiriasi į Toskanos Maremą ir Romos Maremą.

Kakas — Vulkano sūnus milžinas, pusiau žmogėdra, kraugerys ir siaubūnas (Vergilijus, „Eneida", VIII), gyvenęs Aventino kalvos oloj (žiūr. žemiau). Jisai klasta pagrobęs Herkuliui keturis jaučius ir keturias karves, bet anas tatai pastebėjęs ir užmušęs vagį. Dantė pavertė jį kentauru.

Suėjo trys šešėliai į patiltę... — Tai, kaip vėliau paaiškėja, Anjelas Bruneleskis, Buozas Donatis (Juodieji, politiniai Dantės priešai) ir Pučas dei Galigajis. Visi jie — kilmingi florentiečiai.

Čanfa — Čanfa Donatis, irgi florentietis. Jo laukia patiltėje trys kiti.

Mažas gyvačiukas pašankus — Frančeskas Kavalkantis. Įgylęs Buozą, jis pavirsta žmogumi, o anas — gyvate.

Sabelas ir Nazidijus — du Katono kariai, kuriuos, kaip pasakoja senovės Romos poetas Lukanas, Libijos dykumoj įgylusios dvi nuodingos angys. Pirmasis bematant dilte sudilęs vietoje, o antrasis taip ištinęs, jog ėmę sproginėti jam šarvai, ir jo lavonas pavirtęs beforme mase.

Aretūzė virto šaltiniu...— Upės dievo Alfėjo įkandin vejamą nimfą Aretūzę Diana pavertė požeminiu šaltiniu (Ovidijus, „Metamorfozės", V).

Žalčiu tapo Kadmas didžiavyris.— Tėbų įkūrėjas Kadmas buvo paverstas gyvate (Ovidijus, „Metamorfozės", IV).

Dėl kito tu lig šiol verki, Gavile! — **Tasai kitas pasirodė esąs Frančeskas Kavalkantis. Jį užmušė Gavilės (vietovė Arno slėnyje) gyventojai, kuriems nužudytojo giminaičiai taip žiauriai atkeršijo, jog gaviliečiai ligi šiol verkia.**

XXVI GIESMĖ

Pratas — **nedidelis miestas netoli Florencijos, kurios viešpatavimu jis buvo nepatenkintas ir troško nusikratyti.**

Kaip Elizejus... — **Dantė prisimena biblinę legendą apie pranašą Elizejų, kuris matęs savo akimis, kaip pranašą Eliją ugniniai žirgai liepsnotu vežimu nunešę gyvą į dangų.**

Jinai — bemaž kaip toji, kur pliskėjo Edipo žuvusių sūnų lauže. — **Kai Tėbų karaliaus Edipo sūnūs Eteoklis ir Polinikas brolžudiškoj kovoj nukovė viens kitą ir jų kūnai buvo padėti ant laužo, iškilo dvišaka liepsna.**

Odisėjas ir Diomedas — **graikų didvyriai, kurių patarimu buvo padirbtas garsusis medinis arklys (žiūr. žemiau), pražudęs Troją.**

Tą lopšį Romos būsimų kartų... — **Troja vadinama „būsimųjų kartų lopšiu", nes iš jos išėjo Enėjas, Anchiso ir Veneros sūnus, romėnų protėvis.**

Kuris Paladės vien per juos nustojo... — **Odisėjas ir Diomedas pagrobė iš Trojos šventą Atėnės Paladės statulą, kuri sergėjo miestą.**

Deidamija — **narsiausio graikų herojaus, mirmidonų vado Achilo (žiūr. žemiau) žmona. Odisėjas ir Diomedas nusitempė Achilą žygin prieš Troją, iš kur anas nebesugrįžo. Deidamija atsidūrė limbe. Bet netgi** *po mirties Jinai Achilo gedi ir vaitoja.*

Nes graikai buvo jie... Ir tu dar neįtiksi... — **Dantė, kaip žinia, nemokėjo graikiškai.**

Jus pagerbiau... Ir apgiedojau savo eilėmis... — **Vergilijus turi omeny „Eneidą".**

Lai vienas man pasako... — **t.y. Odisėjas.**

Kirkė — **gražuolė burtininkė, legendinės Ajajos salos viešpatė, kuri Odisėjo** draugus buvo pavertusi kiaulėmis, bet paskiau grąžino jiems žmogiškąjį pavidalą. Pamilusi Odisėją, jinai ištisus metus jo nenorėjo paleisti iš savo buveinės.

Gaeta — **uostamiestis Tirėnų jūros pakrašty. Pagal legendą Enėjas toje vietoje kadaise palaidojęs savo auklę Kajetą. Netoliese yra vadinamasis Kirkės kalnas.**

Mačiau abu krantus ligi Maroko... — **t.y. abu Viduržemio jūros krantus.**

Kur Herkulis paliko dvi žymes... — **Abipus sąsiaurio, šiandien vadinamo Gibraltaru, Herkulis kitados pastatęs du akmeninius stulpus,** *įspėdamas jūreivį supratingą,* **jog toliau plaukti nevalia. Odisėjas su savo palydovais nepaiso Herkulio stulpų.**

Į kairę lekiam viena kryptimi... — **t.y. į pietvakarius nuo Herkulio stulpų.**

Penkissyk mėnuo... atjaunėjo ir pražilo... — **Vadinasi, praėjo penki mėnesiai.**

XXVII GIESMĖ

Kaip Agrigento jautis... — Dantė turi galvoj varinį jautį, kurį Atėnų varkalys Perilas padirbo Agrigento (Sicilija) tironui Falaridui (VI a. pr. m. e.). Tą jautį įkaitindavo ir mesdavo jo vidun baudžiamąjį, kuris rėkdavo ne savo balsu, panašiu į jaučio baubimą. Falaridas, norėdamas išbandyti naująjį įtaisą, pirmiausia įkišo ten patį išradėją.

Nes tu lombardiškai tarei ką tik... — į Vergilijų kreipiasi grafas Gvidas da Montefeltras, Romanijos gibelinų vadas, išgirdęs, kaip poetas pasakė Odisėjui Lombardijos tarme: *Dabar keliauk sau, turim skirtis mudu.*

Romanija — Italijos sritis į šiaurės rytus nuo Toskanos. Svarbiausi jos miestai — Bolonija, Ravena, Faenca, Forli, Imola, Riminis, Čezena.

Gyvenau aš tarp Urbino ir Tiberio gimtųjų aukštumų. — Montefeltro grafystė buvo tarp Urbino ir Monte Koronaro, iš kur išteka Tiberis.

Ravenoje... Polentos aras tebeviešpatauja Ir laiko Červiją... — Raveną ir Červiją valdė tuomet Gvidas da Polenta Senasis, Frančeskos da Rimini (žiūr. V g.) tėvas.

Mieste, kuris marias prancūzų kraujo Yra praliejęs... — Turimas galvoj gibelinų centras Romanijoje, Forli miestas. 1281 m. jį apsupo popiežiaus Martyno IV kariuomenė, susidedanti iš italų gvelfų ir prancūzų samdinių, kurių buvo labai daug išklota. Apsiausfis truko dvejus metus, kol miesto gynėjas Gvidas da Montefeltras sumušė popiežiaus pulkus.

Dabar žaliasis liūtas karaliauja.— Apie 1300 metus Forli atsidūrė gibelinų Odelafių valdžioje. Jų herbas buvo žalias liūtas.

Verukjas ir jo šunvaikis... — aršus gvelfas Malatesta dei Malatesta da Verukjas, nuo 1295 m. Riminio sinjoras, Džančoto ir Paolo tėvas (žiūr. V g.), ir jo vyresnysis sūnus Malatestinas, valdęs nuo 1312 ligi 1317 metų.

Montanja dei Parčitatis — Romos gibelinų vadas, kurį Malatesta uždarė į kalėjimą, o Malatestinas, savo tėvo pakiršintas, nugalabijo.

Imolą ir Faencą pasigavo Žydrasis liūtpalaikis... — Imoloje ir Faencoje įsiviešpatavo Maginardas Paganis, nuolat keičiantis savo politinius draugus (*keičiąs lyg vėjarodis kryptį savo*). Jo herbe — žydras liūtas baltame fone.

O mūs tautiečiai, Savijo krantuos... — t.y. Čezenoj, stovinčioj prie Savijo upės, tarp lygumos ir kalno, XIII amžiaus pabaigoj Čezena buvo nepriklausoma komuna; kai jos valdytojai (podesta) imdavo per daug savavaliauti, juos nuversdavo (užtat miestas, anot Dantės, visą laiką gyvenęs *tarp laisvės ir lazdos*).

Jei popiežius... — Bonifacas VIII (1294—1303).

Bet viešpats dabartinių fariziejų... — t.y. popiežius.

Laterane kovojantis... — Laterano rūmai — popiežiaus rezidencija. Bonifacas VIII Romoje kovojo prieš krikščionis, t.y. prieš kilmingą Kolonos šeimą, kurios namai buvo netoli Laterano.

Juk Akrio jie nepuolė... — Bonifaco VIII priešai nebuvo arabai (saracėnai), paėmę Akrio miestą, paskutinę krikščionių valdą Sirijoj; nebuvo jie taipogi ir judėjai (žydai), laisvai prekiavę musulmonų kraštuose (krikščionims tai buvo griežtai uždrausta).

Net mano virvę pavertė juokais... — t.y. virvę, kuria juosi vienuoliai pranciškonai arba kordiljerai (it. corda — „virvė").

Kaip Konstantinas, sirgdamas raupsais... — Legenda sako, kad imperatorius Konstantinas, susirgęs raupsais, atsikvietė popiežių Silvestrą I, besislapstantį nuo persekiojimų Soratės kalno oloje, į šiaurę nuo Romos. Konstantinas priėmęs iš jo krikštą ir pasveikęs.

Man Palestriną sunaikinti reik.— Palestrina — miestelis netoli Romos, kur stovėjo pilis, priklausiusi Kolonos šeimai. Montefeltro patariamas, Bonifacas VIII apgaulės būdu užėmė pilį, kurią po to sulygino su žeme.

Manasis pirmtakas... — Celestinas V, kuris savo noru atsisakė popiežystės.

Pranciškus — pranciškonų ordino patronas.

Juodas cherubinas — šėtonas.

XXVIII GIESMĖ

Per karą su trojėnais...— t.y. tuomet, kai romėnai, legendinių trojėnų ainiai, atvyko su Enėju į Pietų Italiją ir ją užkariavo.

Ir bėgyje kitos kovos ilgos... — t.y. per antrąjį Pūnų karą (218—202 pr. m. e.), kai Hanibalas sumušė romėnus prie Kanų ir, pasak Tito Livijaus, nusiuntė Kartaginon tris pūrus auksinių žiedų, numaustytų nuo nukautų Romos raitelių.

Giskaras — Roberas Giskaras, XI amžiuje išvaręs iš Pietų Italijos saracėnus ir bizantiečius. Su jo vardu siejama pradžia normandų viešpatavimo Sicilijoj ir Apeninų pusiasalio pietuose.

Prie Čeperano — t.y. prie Benevento, kur mūšyje su Karoliu Anžujiečiu (1266 m.) krito karalius Manfredas, Frydricho II sūnus.

Minėdami Apulijos nešlovę... — Karaliaus Manfredo pavaldiniai apuliečiai tyčiom atvėrė kelią žygiuojantiems Karolio Anžujiečio pulkams.

Taljakocas — pilis, prie kurios 1268 m. Karolis Anžujietis sumušė Konradiną. Pasiekti pergalę jam padėjo senas riteris Alaras de Valeri, kuris patarė griebtis karo gudrybės.

Ali — Mahometo žentas. Perskeltas jo kiaušas (Ali buvo 661 m. užmuštas kardo smūgiu į galvą) yra lyg ir simbolis to skilimo, kurį jis sukėlė islame.

Fra Dolčinas Tornjelis iš Novaros miesto vadovavo šiaurės vakarų Italijoj „apaštališkųjų brolių" sektai, kuri skelbė brolišką meilę, atsisakymą nuo turto ir t.t., pranašaudama greitą tikrojo teisingumo viešpatystę. Popiežius Klemensas V paskelbė kryžiaus karą prieš šį judėjimą, gan populiarų valstiečių tarpe ir pavojingą feodalizmui. Dolčinas su savo šalininkais ilgai laikėsi kalnuose, bet badas ir šaltis privertė jį galų gale pasiduoti popiežiaus kariuomenei, kurios gretose buvo daug *novariečių*. Mahometas linki Dolčinui sėkmės ir prašo įspėti jį, kad *žiemai apsirūpintų maistu.*

Pado klony... — t.y. Pjero da Medičinos (žiūr. žemiau) gimtinėje.

Pjeras da Medičina — atstovas giminės, kuriai priklausė Medičinos miestelis (į rytus nuo Bolonijos), sukėlęs nesantaiką Malatestos šeimoj, o taip pat pagarsėjęs amžinais kivirčais su Romanijos feodalais ir įtakingais boloniečiais.

Perspėk būtinai Da Karinjaną, Gvidą del Kaserą... — Pjeras da Medičina pranašauja, kad įtakingiausius faniečius (Fano miesto gyventojus) Gvidą del Kaserą ir Andžolelą da Karinjaną pražudysiąs Malatestinas, kuris pasikviesiąs juos pas save į Katolikos miestelį, bet pakeliui klastingojo tirono tarnai juodu nustums tiesiog nuo laivo į bangas, ir užtat nebereiks jiems melstis, aplenkiant Fokarą (žiūr. žemiau), pavojingą savo vėjais uolotą kyšulį, nes nei vienas, nei kitas iki jo nepriplauks.

Tas išgama vienakis tebelaiko Žemes, kurių kai kas... — Malatestinas tebelaiko savo rankose Riminį, kur stovintis čia pat romėnas *Kurionas* (žiūr. žemiau) ištarė nelemtus žodžius, už kuriuos pateko pragaran.

Jis tyli, nes kaip tik Jisai... — Tai romėnas Gajus Skribonijus Kurionas, tribūnas ir senatorius, kuris, pasak Lukano, būdamas išvytas iš Romos, atvyko pas Cezarį į Ariminijų (šiandien Riminis) ir patarė jam negaištant *per Rubikoną pervesti pulkus,* kitaip tariant, pradėti pilietinį karą.

Aš — Moska...— Moska dei Lambertis (mirė 1243 m.), kruvinų giminінių rietenų kaltininkas, kurio dėka Florencijos aukštuomenė suskilusi į gibelinus ir gvelfus. Jis palenkęs savo draugus bei giminaičius nužudyti kilmingą riterį Buondelmontę ir ta proga pasakęs: *„Greičiau — ir baigtas kriukis!“*

Bertranas (Bertramas) *de Bornas* — Perigoro vikontas, žinomas antrojoj XII a. pusėj Provanso trubadūras, kuris kariavo su savo tikru broliu ir prieš tėvą siundė sūnų, t.y. kiršino princą Henriką sukilti prieš tėvą, Anglijos karalių Henriką II.

Ahitofelis — Biblijoje karaliaus Dovydo patarėjas, raginęs maištaujantį jo sūnų Absaloną nužudyti tėvą.

XXIX GIESMĖ

Vienas mano giminietis Turėtų būt kur nors... — Dantė kalba apie savo giminaitį Džerį del Belą, t.y. Džerį, Belo (Gabrielo) sūnų (žiūr. žemiau), taip pat nesantaikos skleidėją ir netgi galvažudį. Jį iš keršto nudėjęs kažkoks Brodajas Saketis, kuriam *tie, kas patyrė nuoskaudą gėdingą* (žiūr. žemiau),dar vis neatsilygino kaip dera, ir toji aplinkybė, matyt, slegia Dantę.

Atrodei užsiėmęs... Otforo sinjoru... — t.y. Bertranu de Bornu.

Kažin ar maras... nuniokojęs Eginą... — Apie baisų marą, kurį kerštingoji Junonė pasiuntė Eginos salon (netoli Atėnų), pasakoja Ovidijus („Metamorfozės“, VII). Saloje žuvę visi paukščiai ir žvėrys. Tąsyk karalius Ajakas (Eakas), Dzeuso ir nimfos Eginos sūnus, kreipėsi į savo tėvą, kad tasai jam dovanotų tiek piliečių, kiek skruzdėlių yra ant šventojo ąžuolo. Tokiu būdu žmonių giminė *vėl atgimė naujai iš skruzdėlyno.*

Gimiau aš Arece; Alberas — Sjenoj... — Areco gyventojas Grifolinas sakosi atsidūręs pragare ne už tai, kad vertėsi alchemija, o dėl to, kad sykį juokais pa-

sigyrė Sjenos vyskupo numylėtiniui (ar sūnui) Alberui mokąs skraidyti ir *tas per daug smalsaujantis kvailys* patsai *pasidaryti Dedalu panoro.* Kadangi lakūnas iš jo neišėjo, įširdęs Alberas apkaltino Grifoliną bedievybe ir įskundė vyskupui, kuris jį sudegino ant laužo (*liepsnon įkišo*) kaip eretiką.

Išskyrus... Striką, Pralenkusį nuosaikumu visus... — Pasakyta ironiškai. Strika dei Salimbenis paleido vėjais visą savo tėvo palikimą.

Nikolò dei Salimbenis — Strikos brolis, besaikis lėbautojas ir pilvapenys, „išradęs“ būdą kepti ant žarijų fazanus su gvazdikais.

Pavertė plikiu Kača d'Ašianą, O Abaljatą — spindinčiu protu.— Kačai dei Šalengiui, kilusiam iš Ašiano, jo sėbrai padėję prašvilpti puikų vasarnamį, o Abaljatui (Bartolomėjo dei Folkanjerio pravardė, kuri reiškia „apakęs“, „apdujęs“) — pragerti net protą.

Kapokjas — alchemikas, Dantės mokslo draugas, sudegintas Sjenoje 1293 m. Jis turėjo nuostabią dovaną mėgdžioti kitus.

XXX GIESMĖ

Kai ant tėbiečių rūstavo Junonė...— Junonė supyko ant tėbiečių dėl to, kad Jupiteris pamilo karaliaus Kadmo dukterį Semelę, kuriai ji atkeršijo mirtimi. Po to jinai atėmė protą jos sesers (Ino) vyrui, karaliui Atamantui, kurs tuoj griebė vieną savo sūnų, Learchą, *ir galvą kūdikio uolon suskaldė.* Su kitu, Melikertu, Ino nusiskandino (*jūron šoko*).

Hekubė tarsi elgeta plika... — Trojos karaliaus Priamo žmona Hekubė, patekusi į graikų nelaisvę, pamišo, kai pamatė savo vaikus negyvus: dukterį *Poliksenę* (žiūr. žemiau) — paaukotą Achilo šmėklai, o paskutinio savo sūnaus *Polidoro* (žiūr. žemiau) kūną — išplautą bangų į pakrantę.

Džanis Skikis dei Kavalkantis — florentietis, „žmonių klastotojas“. Kai pasimirė Buozas Donatis, jo giminaitis Simonė Donatis paprašė Skikį atsigulti velionio vieton ir jo naudai padiktuoti notarui testamentą. Anas Simonės prašymą išpildė, bet neužmiršo ir savęs, paskirdamas sau pačiam nemažą sumą pinigų ir gražiausią kumelę (žiūr. žemiau).

Begėdės Miros uvėrus šešėlis... — Kipro karaliaus duktė Mira, užsidegusi priešgamtiška meile savajam tėvui, gudrumu tenkino šią aistrą. Tėvas, pastebėjęs apgaulę, norėjo ją nužudyti, bet Mirai pavyko pabėgti. Dievai išklausė jos prašymą ir pavertė ją miros medžiu (Ovidijus, „Metamorfozės“, X).

Išvyst Adamą, meistrą nelaimingą... — Meistras Adamas gyveno Kazentino (žiūr. žemiau) lomoj, Arno aukštupy, Romenoje (žiūr. žemiau), t.y. Romenos pilyje, grafų Gvidų rezidencijoje, ir klastojo jiems auksinius florinus, kurių vienoje pusėje buvo atvaizduotas miesto patronas *šventas Jonas Krikštytojas* (žiūr. žemiau), o kitoje — lelija, Florencijos herbas.

Ir man už tat liepsnos nepagailėta.— Meistras Adamas už pinigų klastojimą 1281 m. buvo sudegintas ant laužo.

Kad Alesandrą, Gvidą... — Meistras Adamas mini vardus dviejų grafų Gvidų, kuriems jis dirbo: Gvidą II ir Alesandrą I.

Branda — šiais laikais jau išsekęs šaltinis Romenos apylinkėse.

Vienas jau pas mus.— Grafas Gvidas mirė prieš 1300 m., tad jau spėjo atsidurti pragare.

Štai Trojos graikas... Sinonas... — Tas, kuris gudriai prikalbino trojėnus įtraukti už miesto sienų medinį arklį (Vergilijus, „Eneida", II).

Štai šmeižikė nelaba, Kuri prie Juozapo gėdingai segės... — Biblijoje minima Putifaro, faraono dvariškio, žmona, kuri, nevaliodama suvilioti jaunojo Juozapo, tarnavusio jų namuose, apšmeižė jį vyrui, ir tas uždarė jį kalėjiman.

Bent lyžtelėti veidrodį Narciso.— Narciso veidrodis — vanduo; pamatęs jame savo atšvaitą, Narcisas save įsimylėjo ir buvo paverstas narcizo gėle (Ovidijus, „Metamorfozės", III).

XXXI GIESMĖ

Garsi Achilo ir jo tėvo ietis... — Achilas paveldėjo iš savo tėvo Pelėjo ietį, kurios padarytą žaizdą pagydydavo pakartotinis tos pačios ieties kirtis.

Kai didis Karolis... Rolando ragas... — „Rolando giesmėj" (XII a.) pasakojama, kaip Ronsevalio slėny nuo užpuolusių saracėnų žuvo Rolandas, kuris, šaukdamasis Karolį Didįjį pagalbon, taip garsiai sutrimitavo, jog jam net trūko gyslos smilkiniuose. Tose kautynėse Karolis prarado savo *pulkus šventus*, t.y. žuvo daugybė jo karių krikščionių.

Gigantai — graikų mitologijoj milžinai, sukilę prieš Olimpo dievus, *kuriuos tik Dzeuso žaibas tenukovė* (žiūr. žemiau).

Kaip Monteredžonės pilyje... — Netoli Sjenos ant kalno stovėjusi pilis, kurią supusi siena su keturiolika aukštų kuorų.

Jei Romoje esi regėjęs tu Pailgą bumbulą prie Petro švento... — Kankorėžio pavidalo bronzinis bumbulas, maždaug keturių metrų aukščio, puošęs kadaise imperatoriaus Adriano mauzoliejų, Dantės laikais stovėjo prieš švento Petro baziliką.

Rafel majamek zabi almi.— Tie žodžiai priklauso bibliniam milžinui, pirmajam Babilonijos karaliui Nemrodui, kuris, kaip garsiojo Babelio bokšto statytojas, prašneka jam vienam tesuprantama kalba.

Efialtas — gigantas, Poseidono (Neptūno) sūnus, patsai aršiausias kovotojas prieš Dzeusą ir dievų priešas.

Gal man ir šimtajėgį Briarėją... — Briarėjas — šimtarankis milžinas, Urano (Dangaus) ir Gėjos (Žemės) sūnus, kurį Dzeusas nutrenkė žaibu.

Antėjas — taip pat Urano ir Gėjos sūnus, titanas. Jisai pragare nesurakintas, nes nedalyvavo kovoj prieš dangų. Visad sėmėsi jėgų, prigludęs prie savo motinos Žemės (Gėjos); užtat Herkulis jį pakėlė į orą ir tada pasmaugė.

O, tu, kuris išgarsintam smiltyne... — Kaip pasakoja Lukanas, Antėjas gyveno Afrikoje, Bagrados slėny, prie Zamos, kur 202 m. pr. m. e. Scipionas Afrikietis (*Scipiono karžygiai*) nugalėjo Hanibalą (*daug Hanibalo didvyrių išskynė*), ir mito liūtiena (anot Vergilijaus, jis sudraskęs *devynias aibes liūtų*).

Tifėjas, Titijas — gigantai. Pirmasis grūmėsi dėl valdžios su Dzeusu, kuris jį nugalėjo ir įstūmė Tartaran (jis guli surištas po Etna). Antrasis taip pat rūsčiai nubaustas Dzeuso už tai, kad bandė atimti Latonai garbę.

Garizenda — 49 metrų aukščio pasviras bokštas Bolonijoj, kurį 1110 metais pastatė Filipas Garizenda.

XXXII GIESMĖ

Amfionas — Dzeuso ir Antiopės sūnus, savo lyros garsais privertęs akmenis judėti (tokiu būdu buvo pastatyta siena aplink Tėbus).

Tanaisas — graikiškas Dono upės pavadinimas.

Panija (Pjetrapana) — labai aukštas kalnas Toskanoje netoli Lukos.

Tambernikas (Tabernikas) — senųjų Dantės komentatorių nuomone, kalnas Slavonijoj (šiaur. Jugoslavija).

Bizencijas — Arno intakas. Bizencijo klony Toskanoje Alesandras ir Napoleonė delji Alberti (žiūr. žemiau) turėjo kelias pilis.

Du Alberto sūnūs... — Mangonos grafai broliai Alesandras ir Napoleonė delji Alberti. Po tėvo (Alberto) mirties broliai dvyniai taip vaidijosi tarpusavyje, jog užmušė viens kitą.

Nei tas, kurį... Artūras ietim persmeigė kiaurai.— Kaip pasakoja sena epinė legenda, karaliaus Artūro nesantuokinis sūnus Mordrekas kėsinosi nuversti savo tėvą nuo sosto ir suvilioti jo žmoną karalienę Džinevrą. Už tatai jį anas nužudė. Tačiau Mordrekas mirdamas suspėjo mirtinai sužeisti Artūrą.

Kančeljeris (Fokača dei Kančeljeris) — Baltasis iš Pistojos, nužudęs nemažai Juodųjų, jų tarpe ir savo giminaitį Detą Kančeljerį.

Sasolis Maskeronis — florentietis, pasipelnymo tikslu nužudęs savo pusbrolį. Už tai jam buvo nukirsta galva.

Kamičonė de Pacis klastingai nužudė savo giminaitį Ubertiną.

Karlino laukiu vis... — Karlinas de Pacis, Kamičonės giminė, 1302 m. pardavęs Pjantravinjės pilį Juodiesiems, kurie laikė ją apgulę. Tuo metu žuvo daug ištremtų iš Florencijos Baltųjų, buvusių pilyje.

Antenora — vieta, kur kenčia visokio plauko tėvynės išdavikai. Patsai pavadinimas veikiausiai sietinas su trojėnu Antenoru, kuris pagelbėjęs Odisėjui ir Diomedui pagrobti Paladės statulą ir tuo pagreitinęs Trojos žuvimą.

Boka delji Abatis, gvelfas išdavikas, kuriam Dantė sakėsi ką tik netyčia pataikęs į smilkinį (žiūr. aukščiau). Mūšyje prie Montaperčio jisai nukirto ranką florentiečių vėliavnešiui Džakomui dei Paciui, tuo sukeldamas gvelfų tarpe sąmyšį.

Duera (Buozas da Duera) — gibelinų vadas Kremonoje. 1265 m. jam buvo pavesta ties Parma pastoti kelią žygiuojančiai Karolio Anžujiečio kariuomenei, bet jis davėsi paperkamas ir praleido prancūzus. Užtat jisai, pasak Dantės, dabar *pinigus prancūziškus apverkia* (žiūr. aukščiau).

Bekerija (Tezauras dei Bekerija) — kilimo iš Pavijos, Valombrozos vienuolyno abatas, popiežiaus legatas Toskanoje. 1258 m. gvelfai jį apkaltino veikla gibelinų naudai ir nukirsdino už tai galvą.

Ganelonas — personažas iš vadinamųjų riterinių romanų ir iš „Rolando giesmės“. Dėl jo išdavystės Ronsevalio slėnyje žuvo Rolandas su visa kariuomene ir dvylika perų.

Džanis Saldanjeris — Florencijos gibelinas, 1266 m. persimetęs pas gvelfus.

Tebaldelas dei Dzambrazis — faencietis. Susipykęs su savo bendraminčiais dėl to, kad kažkas iš jų pavogė jam dvi kiaules, Tebaldelas 1280 m. *nakčia Vartus Faencos niekšiškai atvėrė* Bolonijos gvelfams.

Mačiau dar du...— t.y. Ugoliną ir Rudžjerį (žiūr. XXXIII g.).

Tidėjas — Kaledonijos karalius, dalyvavęs Septyneto žygyje prieš Tėbus. Mirtinai sužeistas tėbiečio *Menalipo* (žiūr. žemiau), jis vis dėlto dar sugebėjo aną nužudyti. Paprašęs atnešti priešo galvą, jis įdūkęs perkirto ją perpus ir ryte surijo smegenis.

XXXIII GIESMĖ

Jis buvo arkivyskupas Rudžjeris, Aš — grafas Ugolinas.— Grafas Ugolinas dela Gerardeska, gvelfas, stambus žemvaldys, gimė XIII a. pradžioje. Atidavęs tris pilis Florencijai ir penkias *Lukai* (žiūr. žemiau), jis išgelbėjo Pizą nuo koalicinės florentiečių ir lukiečių kariuomenės įsiveržimo ir pats tapo miesto valdovu. Bet netrukus paaiškėjo, kad jis turi rimtą konkurentą savo anūko Nino de Viskončio asmeny. Arkivyskupas Rudžjeris delji Ubaldinis, gudriai apsimetęs Ugolino draugu, slapta padėjo jam atsikratyti pavojingo varžovo, kurs buvo netrukus išvytas iš Pizos. Bet tąsyk Rudžjeris nusigręžė nuo savo globotinio, sukiršino prieš jį gyventojus ir apkaltino išdavyste (ryšium su tuo, kad anas, kaip minėta, užleido kelias pilis Lukai ir Florencijai). Grafas Ugolinas buvo suimtas ir uždarytas su savo dviem sūnumis *Gadu* ir *Ugučone* (žiūr. žemiau) bei dviem anūkais *Brigata* ir *Anselmūču* (žiūr. žemiau) į bokštą (Anciani aikštėj), kur 1289 m. gegužės mėn. 25 d. jie visi mirė badu. Arkivyskupas pasidarė vieninteliu Pizos viešpačiu, tačiau išsilaikė neilgai.

Sismondis, Lanfrankis, Gvalandis — įžymūs Pizos gibelinai, arkivyskupo Rudžjerio šalininkai, Ugolino priešai.

Gorgona, Kapraja — dvi salelės Tirėnų jūroje, prie Arno žiočių, netoli Pizos.

Gal Ugolinas... Užleisdamas neva kelias pilis...— Žiūr. aukščiau pastabą apie Rudžjerį ir Ugoliną.

Tėbų ainiai...— t.y. Piza, kurią (pagal padavimą) įkūrė išeiviai iš Tėbų.

Esu fra Alberigas... išgarsėjęs vaisiais...— Alberigas dei Manfredis, vienuolis, „Linksmųjų brolių“ („fratres gaudentes“) ordino narys, žinomas Faencos gvelfas. Sykį vienas jo giminaičių, Manfredas, davė jam antausį. 1285 m. pavasarį Alfredas, lyg trokšdamas susitaikinti, pasikvietė Manfredą su jo sūnum Albergetu pas save į vaišes; kai jos ėjo į galą, Alberigas sušuko: „Paduokit vaisius!“ Pagal šį iš anksto sutartą ženklą Manfredo sūnus ir brolis, pasamdytų žmogžudžių lydimi, užmušė abu svečius. Posakis „fra Alberigo vaisiai“ virto priežodžiu.

Ptolomėja.— Šios pragaro srities pavadinimas sietinas turbūt su Egipto karaliumi Ptolomėju, kuris nužudė Pompėją, arba su bibliniu personažu Ptolo-

mėju, kuris, pasikvietęs į vaišes savo uošvį, vyriausiąjį Judėjos kunigą su dviem jo sūnumis, juos visus nugalabijo.

Parka — viena trijų likimo deivių antikinėj mitologijoj. Ji perkerpa žmogaus gyvybės siūlą.

Branka d'Orja — gibelinas iš Genujos. Norėdamas pasiglemžti savo uošvio Mikelės Cankės valdas Sardinijoj, užmušė jį draugiškoj puotoj.

Su tuo Faencos išgama... — t.y. su fra Alberigu.

XXXIV GIESMĖ

Gelmių karalius vėliavas iškėlė... — Dantė parodijuoja lotyniškojo gavėnios himno eilutę („Vexilla regis prodeunt" — „Artinasi karaliaus vėliavos"), pridurdamas prie jos dar vieną žodį, „inferni" („pragaro"). Tos pragaro gelmių karaliaus vėliavos — šeši Liuciferio sparnai.

Ditas — Liuciferis (Belzebubas, Šėtonas).

Jei, keldamas prieš viešpatį akis, Gražiai atrodė šis klaikus šėtonas... — Liuciferis, pakėlęs maištą prieš dievą, buvo pats gražiausias angelas.

Juda Iskariotas — buvęs apaštalas, pardavęs Kristų.

Brutas, Kasijus — respublikonai, nužudę Julijų Cezarį (44 m. pr. m. e.).

Žmogus, užgimęs kuklioje kūtelėj... — Jėzus Kristus.

Džudeka — Judo karalystė, „Judynė". Taip Dantė vadina paskutinę (ketvirtąją) devintojo rato juostą pragare.

Kada jis krito, žemė sulingavo... — Tada, kai dievas nutrenkė sukilusį Liuciferį nuo dangaus.

Belzebubas — Liuciferis (Ditas, Šėtonas).

SKAISTYKLA

I GIESMĖ

Vargo jūrą ūkanotą... — t.y. Pragarą.

Sritis naujas... — t.y. Skaistyklą.

Kaliopė — epinės poezijos mūza, vyriausioji iš devynių.

Kurs taip suniekė šarkas nelaimingas... — Devynios Tesalijos karaliaus Piero dukros (Pieridės) kadaise pasišovė lenktyniuot su mūzomis dainavimo mene, bet pastarųjų atstovė Kaliopė savo įstabia giesme *suniekė* įžūlias karalaites, kurias dievai pavertė už tai į *šarkas*.

Žvaigždė puikioji, meilės įkvėpėja... — t.y. Venera, nustelbianti savo šviesa Žuvų žvaigždyną.

Keturios likimo žvaigždės švyti...— Keturios žvaigždės (Kentauro žvaigždyne) simbolizuoja keturias „kardinalines“ („pagrindines“) dorybes: Išmintį, Teisingumą, Nuosaikumą, Tvirtybę.

Regėtos mūsų protėvių...— t.y. Adomo ir Ievos.

Kur nežioravo Ugniniai Ratai...— Grįžulo Ratai, kurių nematyti už horizonto.

Senį... vertą pagarbos...— Dantė Skaistyklos sargu padaro Katoną Jaunesnįjį (iš Utikos), gimusį 95 m. pr. m. e. Nenorėdamas pergyventi Romos respublikos žlugimo, jisai 46 m. nusižudė Utikoje.

Gyvena tavo Marcija skaisti Ten pat, kur aš...— Marcija, Katono žmona, gyvena Limbe („priešpragary“) kartu su Vergilijum.

Septynių valdų...— t.y. septynių Skaistyklos ratų.

Niūkias vilnis...— turimas galvoj Acheronas, supantis Pragarą.

II GIESMĖ

Kai saulė ant akiračio jau švietė, Kurio dienovidinis...— Skaistyklos kalnas ir Jeruzalė, kaip vaizduojasi Dantė, turi bendrą horizontą, nes jie — priešinguose žemės diametro taškuose. *Jeruzalėj*, kurią *dienovidinis* (meridianas) tuo laiku šiaurės pusrutulyje *viršūne savo lietė*, diena jau eina vakarop, o Skaistykloje dar tik aušta.

Naktis... Iš Gango su svarstyklėm pasikėlė...— Prie Gango, 90^0 į rytus, dabar pats vidurnaktis. Tuo metu, pavasarį, naktis nelyginant laiko rankose *svarstykles* (kitaip tariant, yra Svarstyklių žvaigždyne); rudeniop naktis gerokai pailgės, ir jai pasidarys *sunku* laikyti svarstykles (ji nukryps nuo Svarstyklių žvaigždyno).

„Kai bėgo iš Egipto Izraelis“...— psalmės žodžiai (originale lotyniškai).

Jau saulė įdienojus... Nuvijo nuo padangės Ožiaragį...— Ožiaragio (Ožragio) žvaigždynas, kuris saulėtekio metu buvo ant paties dienovidinio, ėmė jau slinkti į vakarus.

Jos veidas man atgijo mintyse...— Dantė atpažįsta savo bičiulį Kaselą, dainininką ir kompozitorių.

Dabar jisai nuskrido į tą šoną...— Angelas nuskrido prie Tiberio žiočių, kur renkasi dvasios, *išvengusios laimingai Acherono* (t.y. tos, kurių nereiks kelti per požeminę Acherono upę į Pragarą) ir keliaujančios į Skaistyklą.

„Kada prabyla meilė man širdy...“— pradžia vienos Dantės kanconos (iš „Puotos“), kuriai Kasela parašė muziką.

Išgirdom balsą senio rimtaveidžio...— t.y. Katono, Skaistyklos sergėtojo.

III GIESMĖ

Mačiau aš žemėj ilgą juodą dėmę...— t.y. savo kūno šešėlį.

Nors kūnas liko... Neapoly, kur temsta jau...— Vergilijaus kūnas, kuris irgi skleidęs kitados šešėlį, vėliau Augusto įsakymu buvo perkeltas iš Brindizio

(lot. Brundisium), kur poetas mirė, į Neapolį, *kur temsta jau,* kai tuo tarpu Skaistykloje dar ankstus rytas.

Tarp Turbijos ir Leričės...— Pro Turbijos miestelį ir Leričės pilį (kalnuotame Ligūrijos jūros pakrašty) Dantei bus tekę savo laiku keliauti Prancūzijon.

Manfredas vadinausi aš...— Neapolio ir Sicilijos karalius (1254—1266), Frydricho II sūnus, *Konstancijos didžios vaikaitis* (anūkas), aršus popiežiaus priešas, Klemenso IV (žiūr. žemiau) ekskomunikuotas. 1266 m. Manfredas žuvo mūšy prie Benevento.

Pasveikink mano dukterį...— Manfredo duktė Konstancija buvo ištekėjusi už Aragonijos karaliaus (užtat *jos vardas Aragonijoj garsus*) Pedro III, kurio valdžioje 1282 m. atsidūrė Sicilija (*Sicilija yra šlovės jos kraitis*).

Ir jeigu Klemenso uolus karys, Kozencas arkivyskupas...— Manfredo kūnas buvo užkastas prie Benevento tilto (žiūr. žemiau), kur priešų kareiviai sukrovė jam iš akmenų didžiulį antkapį. Bet Kozencos arkivyskupas, uolus Klemenso IV valios vykdytojas (*Klemenso uolus karys*), iškasė karaliaus palaikus ir perkėlė į Abrucą, kur pametė patamsyje (ekskomunikuotieji buvo laidojami b e ž v a k i ų) *prie Verdės upės.*

IV GIESMĖ

San Leo — kalnų tvirtovė Urbino provincijoj; *Nolis* — kalnuota vietovė netoli Genujos; *Bismántova* — kalno pavadinimas (Modenos kunigaikštija).

Nukreipėm akis Į rytus...—Dantė su Vergilijum dabar yra pietų pusrutuly (hemisferoj), todėl jiems *saulė atsidūrė kairėje... Tarp mūs ir šiaurės* (žiūr. žemiau).

Jeigu šviesos nešėja amžinoji...— Jei saulė būtų *Dvynių* (Dioskūrų) žvaigždyne... Atseit birželio mėnesį saulė matytųsi šiaurės pusėje arčiau prie horizonto.

Šis mūsų kalnas stovi prieš Sioną...— Skaistyklos ir Siono kalnai yra antipodai (stovi tiesiai vienas priešais kitą).

Kelias, Kur vargšui Faetonui...— žiūr. „Pragaro“ XVII giesmę (10-tą terciną ir toliau skaitant nuo galo) ir atitinkamą komentarą.

Belakva — geras Dantės pažįstamas, turėjęs muzikos reikmenų dirbtuvėlę Florencijoje.

Bet ko gi sėdi kaip kadais ištižęs...— aliuzija į flegmatišką Belakvos būdą ir jo tingumą.

Saulė jau kaitroka...— Skaistykloje greit vidurdienis, o Maroke jau tamsu (*naktis juoda Įkėlė koją į krantus Maroko*).

V GIESMĖ

Manim tik vienu...— nes tik nuo jo kaip nuo gyvo padaro krito šešėlis.

„Miserere“ (lot.) — psalmė: „Pagailėk (manęs, viešpatie!)“.

Jei tektų per Ankoną tau keliauti Ir pabuvoti kada nors Fane...— Kalbantysis yra Jakopas del Kaseras, gimęs F a n e (Ankonos marka). 1298 m. jis buvo pakviestas aukštan postan į Milaną, bet, bijodamas savo priešo grafo Adzo VIII d'Estės, atsargumo dėlei nutarė vykti per Paduvos valdas, tačiau Adzo pasamdyti žmonės nužudė jį *Oriake.*

Krašte, Kur davė miestui vardą Antenoras.— Trojėnas Antenoras buvo laikomas Paduvos miesto įkūrėju.

Mira — miestelis tarp Paduvos ir Oriako.

Buonkontė vadinausi...— Buonkontė, grafo Gvido da Montefeltro sūnus (žiūr. „Pragaro“ XXVII g.), vadovavęs Areco gibelinams kare prieš Florencijos gvelfus. Žuvo 1280 m. birželio mėn. mūšyje prie Kampaldino (žiūr. žemiau).

Bet pamiršai net tu mane, Džovana...— Jakopas del Kaseras kreipiasi į savo žmoną.

Arkjano upė — Arno (žiūr. žemiau) intakas.

Dėl to, kad jis išspaudė ašarėlę...— Atgailos ašarų paveiktas, angelas nusineša rojun Buonkontės sielą, bet ir šėtonui lieka *kai kas*, t.y. kūnas.

Nuo Pratomanjo lig didžios grandies...— Buonkontė žuvo Arno upės slėny tarp *Pratomanjo* kalnų keteros ir *didžios* Apeninų *grandies.*

Tai Piją prisimink... — kilusi iš Sjenos, Pija dei Tolomei ištekėjo už Nelo dei Panokieskio, kuris, uždaręs savo žmoną pilies bokšte *Maremoje*, liepė ją nužudyti.

VI GIESMĖ

Tas, kurį ranka plėšiko Gino di Tako užmušė...— t.y. teisėjas Beninkasa (iš Areco), kurį žinomas XIII a. plėšikas Ginas di Takas (minimas taip pat Bokačo „Dekamerone“) užmušė teismo posėdžio metu.

Maldaujantį Novelą Federiką...— grafą Federiką Novelą, kurį 1292 m. nužudė gvelfas Fumarolas de Bostolis.

Ir tą, kur žuvo upėje...— Gučas (ar Čakas) Tarlatis (iš Areco), kuris, bėgdamas iš mūšio prie Kampaldino, prigėrė Arne.

Ir sūnų gailestingojo Marcuko...— Turimas galvoj Marcuko Skornidžanio sūnus Ganas, užmuštas 1287 m. Jo tėvas, tapęs vėliau pranciškonu, nekeršijo žudikui ir tuo būdu p a k i l o *už nuoskaudą aukščiau.*

Prie mūsų grafas Orsas prasibruko...— Orsas delji Albertis, Mangonos grafas, kurį nužudė vienas jo giminaičių.

Pjeras de la Brasas— prancūzų karaliaus Pilypo III sekretorius, karalienės Marijos Brabantietės (*brabantietės pavydžios*) apšmeižtas, apkaltintas išdavyste ir pasmerktas mirt (1276 m.).

Tada, Kai dievo maloningo nežinota...— t.y. prieš atsirandant krikščionybei.

O, išpuikęs lombardieti...— Sordelas (žiūr. žemiau) kaip ir Vergilijus gimęs Mantujoj, žinomas XIII a. poetas, trubadūras, rašęs provansališkai.

Tave Justinianas pažabojo...— Bizantijos imperatorius Justinianas I (527—565), kurio kodeksas „pažabojo“ valstybę; „atsidėkojant“ už tatai, dabar „plė-

šiama jo garbė", t.y. nepaisoma jo įstatymų, nes soste nesą tikro valdovo (*balnas — tuščias*).

O, jūs, vien maldai sielą paaukoję... — popiežius ir aukštoji dvasiškija, kuri savinasi pasaulietišką valdžią (*kam ciesoriaus pastvėrėt vadeles* ir t.t.).

Ak, vokiškasis Albertai... — Rudolfo Habsburgo sūnus Albrechtas, imperatorius, Romos karalius (1298—1308), niekados neatvykęs Italijon.

Monaldžiai, Kapelečiai ir Montekiai... — tarpusavy kovojančios įtakingos šeimos: Monaldžiai — iš Perudžos, Kapelečiai — iš Kremonos, Montekiai — iš Veronos.

Santafjoras — Santafjoro grafystė Maremoje, kurios dalį atplėšė Bonifacas VIII.

Jei tu, Jupiteri... — vietoj „Kristau".

Kone Marcelais nešasi kiti... — Aliuzija į Klaudijų Marcelą, Pompėjo šalininką, politinį Julijaus Cezario priešą.

VII GIESMĖ

Kada Augustas laidojo mane... — Kaip jau buvo pažymėta III-joj „Skaistyklos" giesmėj, Augustas (Gajus Julijus Cezaris Oktavianas) liepė perkelt Vergilijaus palaikus į Neapolį.

Yra vieta po žemėm... — Limbas („priešpragaris").

Į tris Šventas dorybes... — turimos galvoj trys teologinės (šventos) dorybės: tikėjimas, meilė, viltis.

„Salve, Regina" (lot.) — pradžia bažnytinio himno Marijos garbei.

Rudolfas, valdovas negrabus... — imperatorius Rudolfas Habsburgas, kuris 1273 m. vainikavosi tik Achene (bet ne Romoje) ir nesirūpino Italija.

Otokaras — čekų karalius; 1278 m. žuvo kovodamas prieš Rudolfą (prie Vienos).

Vaclovas — Otokaro sūnus, kurį Dantė laiko nevertu savo tėvo.

Tas riestanosis... su savu draugu... — prancūzų karalius Pilypas III; Aragonijos karaliaus Pedro III nugalėtas jūros mūšyje, jis *bėgdamas išbarstė Lelijų šlovę*, t.y. sutepė savo herbą (kuriame buvo atvaizduotos *lelijos*), pabėgęs į Perpinjaną. Šalia jo — Henrikas III, išleidęs savo dukrą už Pilypo IV Gražiojo (Pilypo III sūnaus).

Prancūzas išsigimęs... — Pilypas IV, tuometinis Prancūzijos karalius.

Žaliūkas postambis... — Pedras III, Aragonijos ir Sicilijos (nuo 1282 m.) karalius.

Su didnosiu... — su Karoliu I Anžujiečiu (Henriko VIII sūnum).

Jaunuolis... — vyresnysis Pedro III sūnus Alfonsas, nuo 1285 m. iki 1291 m. buvęs Aragonijos valdovu.

Jokūbas, Federikas — antras ir trečias Pedro sūnūs Jokūbas II Aragonietis ir Federikas II, kurie pasirodė, anot Dantės, *nelabai verti* savo tėvo.

Didnosį... Kurio dėka...— kalbama apie Karolį I Anžujietį. Jo sūnaus Karolio II valdomas Provansas visiškai susmuko (*krito*), ir *verkia jau Apulijos krantai.*

Todėl Konstanciją...— Pedro III našlė Konstancija turinti daugiau pagrindo didžiuotis savo vyru, negu kad pirmoji Karolio I žmona Beatričė ir antroji — Margarita: tiek Karolis I esąs pranašesnis už savo sūnų Karolį II.

Henrikas Tretysis — Anglijos karalius (1216—1272).

Guljelmas Spadalunga — *Monferato* ir *Kanavezės* markizas, gibelinų vadas. Sukilę Aleksandrijos miesto gyventojai, suėmę jį, pasodino į geležinį narvą, kur jisai mirė. Guljelmo sūnus Džovanis keršijo už savo tėvą, ir visame tame krašte ilgai dar ėjo tarpusavio kovos.

VIII GIESMĖ

„Te lucis ante...“ (lot.) — bažnytinės giesmės pradžia: „Tave, dienai gęstant, (meldžiame)“.

Žaliais sparnais...— Nes žalia spalva simbolizuoja viltį, kuria gyvena visi, kas atsidūrė Skaistykloje.

Mielas Ninai...— Ninas Viskontis, grafo Ugolino Gerardeskos anūkas (žiūr. „Pragaro“ XXXII g.). Mirė 1296 m., išvarytas iš Pizos.

Kuradas Malaspina Jaunesnysis— Lunidžanos markizas, miręs 1294 m. Jo anūkas (mirė 1306 m.) priglaudė ištremtąjį Dantę savo pilyje (žiūr. žemiau: *visi Europoj žino jūsų vardą gerą* ir t.t.).

Aplankyk dukrelę...— jauną Nino Viskončio dukrelę Džovaną.

Numesti savo gedulą į šalį...— Nino Viskončio našlė Beatričė ištekėjo 1300 m. už vieno iš Milano Viskončių, kurių herbe buvo atvaizduota *angis*. Tačiau, *nors pasirinko ji Milano angį,* būtų buvę geriau, jeigu jos antkapį puoštų jos vyro herbas — *Galuros išdidus gaidys.*

Trys ugnys traukia mano akį...— Trys žvaigždės, kurios sužibo iš pietų šalies, simbolizuoja tikėjimą, viltį ir meilę.

Nors kaina meilės tos ir nepigi...— Kuradas Malaspina be saiko mylėjo savo šeimą, užmiršdamas dėl to visa kita.

Viešpačiu piktuoju...— t.y. Romos popiežiumi (Bonifacu VIII ir kitais).

Saulė nė septyniskart nespės... prie Avino...— Nespės saulė nė septynis kartus grįžti ton vieton, kur ji dabar yra (t.y. Avino žvaigždynan), atseit nepraslinks nė septyneri metai, kai Dantė pats įsitikinsiąs Malaspinos namų vaišingumu.

Ir juos į galvą tau įkals likimas...— aliuzija į Dantės tremtį.

IX GIESMĖ

Palikus guolį mielo draugo savo, Aušra...— Aušra (Aurora), jaunojo Titono, Laomedonto sūnaus, mylimoji (mit.) jau bolavo Italijoj, ir ties ja tviskėjo Žuvų (*šaltas gyvis uodega lenkta*) žvaigždynas; tuo tarpu Skaistykloj *naktis jau žengė*

pirmus du žingsnius (t.y. praėjo dvi valandos nuo nakties pradžios) ir *žengtelėti trečiąjį ketino.*

Adomo prigimčiai klusnus...— turėdamas kūną ir paklusdamas žmogiškajai prigimčiai.

Kregždė ankstyva...— Nelaimingoji karalaitė Filomelė buvusi paversta į kregždę, ir jai ligi šiol *seni skausmai dar neišblėsę,* užtat ji *sveikina liūdnai* auštantį rytą.

Toj vietoj... Kur Ganimedas...— t.y. ant Idos kalno, iš kur Dzeusas (*viešpatis dausų*) pagrobė gražųjį Ganimedą ir nusinešė jį pas save Olimpan.

Ir lygiai kaip Achilas kitados...— Achilo motina Tetidė, žinodama, kad jos sūnus gali žūt kare, paėmė jį jau paūgėjusį iš auklėtojo Chirono ir miegantį *pernešė į Skirą* (Skiro salon pas karalių Likodemą), *bet paslėpt nuo graikų neįstengė jojo,* nes Odisėjas ir Diomedas vis vien jį surado ir išsiviliojo kovot su trojėnais. Dantė, ūmai atbudęs iš miego, jaučiasi taip, kaip kadais Achilas, atsiradęs Skiro saloj, kada, *akis praplėšęs, nežinojo, Kur atsidūrė jis, kokiuos krantuos.*

Liucija — žiūr. „Pragaro" II g.

Septynias P...— P yra pirmoji lot. žodžio „peccatum" („nuodėmė") raidė. Turimos galvoj septynios didžiosios nuodėmės, nuo kurių apsivaloma Skaistykloje.

Jo apdaras į atgailą lyg šaukė, Nes visas buvo pelenų spalvos...— kadangi pelenai — atgailos simbolis.

Uola... Tarpėjo...— Tarpėjos (Tarpėjo dukters) vardu pramintoj uoloj (Kapitolijaus kalne) *buvo Romos lobiai paslėpti,* t.y. laikomas valstybės iždas; kai, paėmęs Romą, Julijus Cezaris pareikalavo jį išduoti, liaudies tribūnas Lucijus Cecilijus *Metelas* pasipriešino, ir duris teko atidaryti jėga.

„Te Deum (laudamus)"...— bažnytinis lotyniškas padėkos himnas („Tave, dieve, šlovinam").

X GIESMĖ

Poliktetas — garsus sen. graikų skulptorius (V a. pr. m. e.), Fidijo amžininkas.

„Ave" (lot.) — „Džiaukis". Sveikinamasis žodis.

Ir ta, kurios malonė...— Marija, Kristaus motina (žiūr. žemiau).

Kone šokomis Keliavo psalmius...— iš džiaugsmo šokantis karalius (psalmininkas) Dovydas *apdarais šventiko.*

Mikolė — Dovydo žmona (Sauliaus duktė) jaučia gėdą ir širsta, kad jos vyras taip „nerimtai" elgiasi.

Apie Trajaną, gavusį (dėka Gregorijaus) išganymą pelnytą...— Buvo gan plačiai žinoma legenda apie tai, kaip prie jojančio karan imperatoriaus Trajano

(nuo 98 iki 117 m.) priėjo našlė, maldaudama nubausti jos sūnaus žudiką, ir kaip anas pagaliau nusileido, sutikdamas *duot atpildą už padarytą skriaudą.* Vėliau popiežius *Gregorijus* tol meldęsis už gailestingą pagonio Trajano sielą, kol tas prisikėlęs iš numirusių, priėmęs krikštą ir gavęs *išganymą pelnytą*, t.y. patekęs į dangų.

XI GIESMĖ

„Hosana" (hebr.) — sveikinimo šūksnis, reiškiąs „sergėk", „gelbėk".

Guljelmas išdidus, Aldobrandeskis... — kalbantysis yra Guljelmo Aldobrandeskio sūnus Ombertas Aldobrandeskis, Santafjoro grafas; žuvo 1259 m., sjeniečiams apgulus Kampanjatiko tvirtovę (*kaip tat Sjenoj žino Ir žino Kampanjatike visi).*

Oderizis — Oderizis (iš Gubijo), žinomas savo laiku miniatiūristas, miręs 1299 m.

Anliuminiūrom praminė Paryžius... —„Anliuminiūra" (pranc. enluminure) — tam tikra spalvotos miniatiūros rūšis.

Frankas (Frančeskas) *Bolonietis* — kitas Dantės laikais gyvenęs miniatiūrininkas.

Čimabuė — florentietis, įžymus tapytojas (1240—1302?).

Džotas — florentietis, Čimabuės mokinys, garsus italų tapytojas (1266—1337), palikęs mums Dantės portretą.

Garbingą žodžio meistrą seną Gvidą... — poetą Gvidą Gvinicelį, mirusį 1276 m.

Užtemdė naujas... — Dantės draugas Gvidas Kavalkantis, miręs 1300 m.

Provencanas Salvanis — Toskanos gibelinų vadas, Sjenos respublikos galva. Kai 1269 m. prie Kolės de Valdelsos florentiečiai sumušė sjeniečius, jis buvo paimtas į nelaisvę ir nužudytas.

Kada dar švietė... — Kai Karolis Anžujietis paėmė nelaisvėn vieną Salvanio bičiulį, anas, *apmaudą užgniaužęs,* atsisėdo Sjenos aikštėje ir tol rinko iš gyventojų pinigus, kol susidarė suma, reikalinga draugui išpirkti.

Tie žodžiai neblogai išpranašavo Tau ateitį... — Ištremtajam Dantei irgi teksią prašyti svetimų pagalbos.

Kaimynai tavo — florentiečiai.

XII GIESMĖ

Liuciferis... Bedugnėn lekia... — nubaustas už tai, kad pakėlė maištą prieš dievą.

Briarėjas — šimtarankis milžinas, Urano (Dangaus) ir Gėjos (Žemės) sūnus, kurį Dzeusas nutrenkė žaibu.

Marsas, Apolonas, Paladė žiūri, *apstoję Dzeusą,* į parblokštus gigantus (*kūnus milžinų*).

Nemrodas — biblinis milžinas, Babilonijos karalius, kuris Senaaro slėny užsimojo pastatyti garsųjį Babelio *bokštą.*

O, išdidi Niobe...—Amfiono (Dzeuso ir Antiopės sūnaus) žmona, išdidi savo septyniais *sūnumis* ir septyniom *dukrom*, šaipėsi iš Latonos, turinčios tik vieną sūnų — Apoloną ir tik vieną dukterį — Dianą. Kai tuodu iš keršto užmušė visus jos vaikus, Niobė, begalinio sielvarto apimta, suakmenėjo.

Saulius — Judėjos karalius; kai jis *Gelboėj,* filistinų nugalėtas, puolė ant savo kardo, Dovydas sušuko: „Gelboės kalnai, tegu nei *lietus,* nei *rasa* ant jūsų nenukrinta!" (Biblija)

Arachnė (graik. „voras") — išradinga Lydijos audėja, drįsusi lenktyniauti savo menu su Atėne Palade (Minerva), kuri ją pavertė už tai į *vorą.*

Roboamas — Saliamono papėdininkas (Biblija), turėjęs bėgti iš Jeruzalės nuo sukilusių prieš jį gyventojų.

Kaip Alkmeono motina... — Alkmeonas — argiečių aiškiaregio karaliaus Amfiarajo sūnus. Jo tėvas, nujausdamas gresiančią mirtį žygyje prieš Tėbus, pasislėpė tokioj vietoj, kuri buvo žinoma tik jo žmonai (Alkmeono motinai) Erifilei. Edipo sūnus Polinikas, norėdamas atsikariauti Tėbus iš savo brolio Eteoklio ir ieškodamas sąjungininkų, padovanojo nuostabius Vulkano darbo karolius Erifilei, ir ji išdavė savo vyrą. Kai tas žuvo kovoj, Alkmeonas, viską sužinojęs, užmušė motiną, kuri *prakeikė brangų papuošalą savo.* Dantė kalba apie Erifilės nužudymo sceną.

Senacheribas — biblinis Asirijos karalius, pagarsėjęs savo *darbais piktais,* kariavęs prieš Judėjos karalių Ezekiją. Besimeldžiantį šventovėj Senacheribą nužudė jo sūnūs.

Tamirisė — skitų karalienė. *Kiras* — persų karalius. Skitams sumušus persų kariuomenę, Tamirisė, keršydama Kirui už savo sūnaus mirtį, liepė nukirsti kritusiam karaliui galvą ir įdėt ją į vynmaišį, pilną kraujo. *Lyg tyčiodamasi* iš Kiro galvos, ji sušukusi: „Atsigerk dabar to kraujo, kurio tu, gyvas būdamas, taip troškai!"

Holofernas — biblinis asiriečių karvedys. Kai jo kariuomenė laikė Judėjoj apgulusi Betulijos miestą, jauna gražuolė Judita atėjo priešų stovyklon, tiesiog į Holoferno palapinę. Apkerėjusi asiriečių vadą savo grožiu, ji naktį nukirto jam galvą. Asiriečiai... *iš ryto* leidos bėgti, ir *tik retas gyvas liko vos ne vos.*

Ilionas — Trojos miesto tvirtovė, Troja.

O, tu, Ievos išpuikusi gentie — kreipimasis į žmogų.

Kaip dera... Šešta tarnaitė saulės valandos.— Praėjo šešios valandos po saulėtekio, ir prasidėjo septintoji, kitaip tariant, buvo jau po vidurdienio (po dvyliktos). Dantė vadina valandas „saulės valandų tarnaitėmis".

Rubakontas — Rubakonto tiltas (šiandien vadinamas *alle Grazie*), kuris veda iš Florencijos; perėjus per jį, kylama įkalnėn prie San Minjato *bažnyčios.*

Virš miesto, kur gyvent taip malonu...— t.y. viršum Florencijos (ironiškai).

Kai saikas buvo gerbiamas ir matas...— t.y. tais laikais, kai Florencijos visuomenės veikėjai buvo doresni, kai pirkliai taip nesukčiaudavo ir taip įžūliai neapgaudinėdavo žmonių.

XIII GIESMĖ

„Jie baigė vyną!“ — Marijos žodžiai, pasakyti Kanos vestuvėse Kristui, kuris po to pavertęs vandenį vynu (Naujasis Testamentas).

„Esu Orestas!“ — Orestas ir Piladas buvę tokie ištikimi draugai, jog, kada pirmąjį Piras pasmerkė myriop, antrasis, tyčia pasivadinęs Orestu, norėjo išgelbėt savo bičiulio gyvybę. Tačiau anas atskubėjęs sušuko: „Esu Orestas!“

Esu iš Sjenos...— Kalbančioji yra Sapija, Provencano Salvanio („Skaistykla“, XI g.) teta, Ginibaldo Saračinio žmona.

Nors man Sapijos vardas duotas...— Sapija (it. S a p i a, iš lot. sapere — „žinoti“, nūdienė forma S a v i a) reiškia „išmintingoji“.

Kada mūsiškiai grūmėsi prie Kolės...— 1269 m. florentiečiai prie Kolės de Valdelsos nugalėjo sjeniečius, kurie, *sumušti visai, Gėdingai bėgti leidos...*

Pjeras Petinajas (Petinanjas da Kampis) — šukų pirklys Sjenoje, garsėjęs savo teisingumu. Sjeniečiai jį laikę šventu žmogum.

Ir juos kaip mulkius... Į Talamonę...— Sjeniečius *tuščios viltys gena į Talamonę,* uostą Maremoje, duodantį jiems išėjimą į jūrą; tačiau jų pastangos nueisiančios niekais taip, kaip ir ieškojimas požeminės Dianos upės, kurios dėka Sjena būtų aprūpinta vandeniu.

O admirolai galą gaus bemaž.— Atrodo, kad „admirolais“ Sapija ironiškai vadina viršininkus, žuvusius Talamonėje nuo maliarijos, ar „susibankrutavusius“ rangovus.

XIV GIESMĖ

Jei dar sparnų jam nedavė mirtis...— jei jis dar nenumirė ir jo siela neišlėkė iš kūno.

Falterona — kalnagūbris Apeninuose.

Peloras — Faro kyšulys Sicilijoje; kadangi jos kalnai geologiniu požiūriu sudaro Apeninų tęsinį, buvo manyta, jog *kažkada* jie *įgriuvo,* ir tokiu būdu atsiradęs Mesinos sąsiauris.

Kirkė — legendinės Ajajos salos valdovė, reto grožio burtininkė, pavertusi kiaulėmis Odisėjo draugus.

Tarp kiaulių padermės...— Kiaulėmis Dantė vadina Kazentino gyventojus, ypač grafus Gvidžius (it. Guidi).

Vien šunys pasipūtę ir surukę...— Areco gyventojai (aretinai).

Jinai nuo jų į šalį gręžia snukį...— Arno upė ties Arecu staigiai suka („gręžia snukį“) į vakarus.

Vilkai įdūkę — florentiečiai, kuriems Dantė prikiša jų godumą.

Galop link lapių nuostabiai suktų...— Suktumu pasižymėję Pizos miesto gyventojai.

Tasai bastūnas...— Dantė.

Kaip jų medžiot gentainis tavo eina...— Kalbantysis, gibelinas Gvidas del

Duka, tebesikreipia į savo žemietį Rinjerį da Kalbolį, kurio *gentainis* Fulčjeris da Kalbolis 1303 m., Juodųjų kviečiamas, tapo Florencijos „podesta". Jis kišo į kalėjimus, kankino ir žudė Baltuosius bei likusius mieste gibelinus.

Jis ima už jų mėsą gerą kainą...— parduoda juos gyvus priešams.

Apleidžia girią, paverstą į plynę...— t.y. Florenciją, kuri, jo nualinta, *daug amžių neatkus.*

Esu aš Gvidas...— Gvidas del Duka, iš Ravenos Onesčių (Onesti) giminės.

Antai Rinjeris, Kalbolių genties...— Rinjeris da Kalbolis, kilmingas gvelfas, garsėjęs savo narsa ir dorumu, bet, deja, nesusilaukęs *įpėdinio tinkamos vertės.*

Nuo Reino ligi pamario, nuo Pado Lig pat kalnų...— kitaip tariant, Romanijoj.

Traversaras, Licijas, Arigas Manardis, Gvidas di Karpinja, Fabras, Bernardinas Foskas, Gvidas Pratas, Ugolinas d'Adzas, Tinjozas, Anastadžiai — vardai senųjų romaniečių, kuriuos Gvidas del Duka laiko vertais tikros pagarbos.

Bretinoras — miestelis Romanijoje (tarp Čezenos ir Forli), kurį apleido *tie, kas prakeikė papročius bjaurius,* t.y. Manardžiai.

Banjakavalas — miestelis (tarp Ravenos ir Lugo) ir pilis, baigiančių išsigimti grafų Malvičinių rezidencija.

Kastrokaras, Konjas — pilių pavadinimai.

Paganiams tarsiu ačiū...— Paganiai valdė Faencą ir Imolą. Maginardą Paganį Gvidas vadina *demonu* (žiūr. aukščiau), linkėdamas jam mirties.

Ugolinas dei Fantolinis — doras faencietis, kurio giminė nutrūko XIII a. pabaigoj.

„Kas susitiks, užmuš mane!.."— Kaino žodžiai, kuriuos jis tarė dievui, nužudęs Abelį (Biblija).

„Esu Aglaura, kur suakmenėjo!" — Atėnų karalaitė, pavydėjusi savo seseriai, Merkurijaus (Hermio) mylimajai, ir paversta už tatai akmeniu.

Mūsų priešas nelabasis — šėtonas.

XV GIESMĖ

Kiek saulė... Tiek liko jai...— Kitaip tariant, ligi saulėlydžio dar liko trys valandos (dienai susilyginus su naktim, saulė turėjo nusileisti šešiomis). Tuo tarpu, kai jau buvo Italijoj naktis, įsivaizduojamame Skaistyklos kalne atrodė *toli dar lig tamsos tikros.*

Kai apie laimės artimo glemžimą Kalbėjo...— Dantė turi galvoj žodžius, išsprūdusius Gvidui del Dukai (XIV g.): „Nejaugi tu, žmogau, esi išties Net laimės savo artimo glemžėjas?"

Romanijos dvasia — gibelinas Gvidas del Duka (XIV g.).

Šventovę ir žmonių daugybę mato...— t.y. mato Saliamono bažnyčią Jeruzalėj, kur dvylikametis Kristus šnekėjęsis su mokytais žydais (Evangelija).

Ir moteris... — Marija, Kristaus motina, kuri, vos įėjusi šventovėn, tuoj kreipiasi į savo *sūnų.*

Kita, kuri vos tramdė...— Pisistrato, Atėnų valdovo, žmona.

Miesto, kur taip mokslai žydi... Kuriam net ir dievai šlovės pavydi...— t. y. Atėnų, antikinio pasaulio kultūros centro, dėl kurio vardo ilgai ginčijęsi tarpusavy Atėnė (Minerva) ir Poseidonas (Neptūnas).

Nubausk rankas įžūlėlio...— Kai vienas jaunuolis viešai pabučiavo Pisistrato dukrą, kurią buvo įsimylėjęs, jos motina paprašė savo vyrą nubausti *įžūlėlį,* tačiau valdovas nepaklausė žmonos, ir pagaliau viskas laimingai baigės vestuvėmis.

Minią pamačiau... Ji akmenim į jaunikaitį mėtė...— Scena vaizduoja, kaip įniršusi minia užmuša akmenimis šv. Steponą.

XVI GIESMĖ

„Agnus Dei“ — „Dievo avinėli“ (turimas galvoj Kristus).

„Aš — lombardietis, Markas...“— XIII a. gyvenęs taurus dvasiškis, ūmaus būdo, sąmojingas ir kandus.

Tavo nuomonė...— dėl *nūnai užguito gėrio prakilnaus.*

Girdėjau aš kitur...— t. y. iš Gvido del Dukos (žiūr. aukščiau).

Ganytojas — popiežius.

Dvi saulės Romoj degė...— kalbama apie popiežių ir imperatorių.

Kai... kardas susijungė su lazda...— kai popiežius pasisavino monarcho teises (*viena šviesa užtemdė kitą)* ir pasaulietinė valdžia susijungė su dvasine.

Tenai, kur Po ir Adidžė srovena...— t. y. Lombardijoje.

Kol Frydrichas...— Frydrichas II Hohenštaufenas.

Kuradas da Palacas — gyvenęs Brešios mieste XIII a. gale.

Gerardas da Kaminas — generalinis Trevizo kapitonas (1283—1306).

Gvidas de Kastelis — iš Redžos Emilijos, nuoširdus, paprastas ir svetingas.

Levitai — senovės žydų šventikai (Levio genties).

XVII GIESMĖ

Anoji Beširdė moteriškė...— Mitinio Atėnų karaliaus Pandiono duktė Proknė, keršydama savo vyrui Trakijos valdovui Terėjui už tai, kad anas išprievartavo jos seserį Filomelę, kuriai išpjovė paskui liežuvį,— pavalgydino tėvą jo sūnaus mėsa. Už tai ji buvusi paversta lakštingala, Filomelė — kregžde.

Nukryžiuoto vyro Paveikslas...— Turimas omeny Amanas, persų karaliaus Kserkso (žiūr. žemiau) patikėtinis. Jisai, užsidegęs neapykanta „nepagarbiam“ Mardochajui (žiūr. žemiau), sumanė išžudyti visus žydus, tačiau karalienė

Esterė (žiūr. žemiau), artima Mardochajaus giminaitė, perprato Amano kėslus, ir Kserksas liepė pastarąjį nukryžiuoti.

Man stojosi mergaitė prieš akis...— t.y. Lavinija. Jos motina Amata pasikorė iš *pykčio,* išgirdusi, kad duktė teka ne už rutulų karaliaus Turno (kurį palaikė žuvusiu), o už trojėnų vado Enėjo („Eneida", XII g.).

XVIII GIESMĖ

Mėnulis išplaukė... Ten, kur, iš Romos žiūrint, saulės ratas...— Dantė nori pasakyti, jog mėnulis plaukė tuo keliu (ties Skorpiono ženklu), kuriuo eina saulė, kai Romos gyventojai mato ją leidžiantis *tarp Korsikos* ir *Sardinijos.*

Pjetolė — gimtasis Vergilijaus kaimelis dešiniame Minčo upės krante netoli Mantujos.

Kaip kad tėbiečių tytveikas įšėlęs...— Tėbiečiai Beotijoj, prie Ismeno ir Asopo upių, *siausdavo nakčia,* savo globėjo *Bakcho* garbei lakstydami su liepsnojančiais deglais.

„Į kalnus nuskubėjo Marija..."— Marija nuskubėjo į kalnus pasveikinti savo giminaitės Elzbietos.

Cezaris, Masiliją apsiautęs...— Julijus Cezaris 49 m. pr. m. e. nužygiavo Galijon, paliko apgultą Masiliją (šiandien Marselis) Decimui Brutui ir Trebonijui, įsiveržė Ispanijon ir, paėmęs *Ilerdą* (šiandien Lerida), privertė Pompėjo vietininkus pasiduoti.

Kadais buvau San Dzeno abatu...— t.y. San Dzeno (šv. Zenono) vienuolyno abatu Veronoje.

Barbarosa — Frydrichas Barbarosa 1162 m. išgriovė Milaną, užtat *milaniečiai mini jį piktu.*

Veronoj vienas didponis...— Veronos valdovas Albertas dela Skala 1291 m. neteisėtai paskyrė savo nesantuokinį sūnų (*bastrį*) *raišąjį* Džuzepę San Dzeno vienuolyno abatu.

„Tie, kam teko bristi..."— senovės žydai, išėję iš Egipto *per sausą jūrą* (t.y. Raudonosios jūros dugnu), pabijojo įžengti žadėtojon žemėn ir žuvo tyruose. Tik žymiai *vėliau* (keturiasdešimčiai metų praslinkus) *jų vaikai* gavo galų gale pamatyti *Jordaną* (svarbiausią Palestinos upę).

O tie, kurie sugniužo...— Enėjo palydovai, pabūgę naujų *negandų* ir pavojų, liko su Acestu Sicilijoj („Eneida", V g.).

XIX GIESMĖ

Geomantai — žinomi viduramžiais burtininkai, pranašavę ateitį iš aklomis padarytų taškų, kurių viena grupė, „Fortuna Maior" („Didžioji lemtis"), buvo panaši į Vandenio ir Žuvų žvaigždynus. Čia norima pasakyti, jog rytuose (*blyškėjančios padangės pakrašty*) jau pasirodė Vandenis ir iš dalies Žuvys.

Uliksas — Odisėjas.

Sėdėjau švento Petro soste...— t.y. buvau popiežium. Kalbantysis yra Adrianas V, buvęs kardinolas Otobuonas Fieskis, grafas L a v a n j a (žiūr. žemiau).

Tarp Kjaverio ir Sjestrio plaukdama, Vingiuoja upė...— Kjaveris ir Sjestris — du miesteliai Genujos įlankos pakrašty; tarp jų tekanti upė yra Lavanja, duodanti visai grafų šeimai vardą, kuriuo jie didžiuojasi.

Daugiau kaip mėnesį... Tiarą sunkią saugojau...— Adrianas V, išbuvęs popiežium 38 dienas, „grįžo" *prieglobstin kūrėjo*, t.y. mirė (1276 m.). Tiara — trikampė popiežiaus kepurė.

Aladža — šnekančiojo giminaitė, gera Dantės pažįstama Aladža dei Fjeski, Moroelo Malaspinos žmona.

XX GIESMĖ

Kempinę tik suvilgiau...— t.y. nepatenkinau iki galo savo smalsumo.

Fabricijus (Kajus Fabricijus Luscinas) — Romos konsulas (III a. pr. m. e.), nepriėmęs dovanų iš samnitų, vėliau — iš Piro. Mirė toks neturtingas, jog valstybė turėjo pasirūpinti jo laidotuvėmis.

Mikalojus — dosniaširdis Miros vyskupas.

Aš — ta šaknis...— karališkosios prancūzų giminės pradininkas.

Gentas, Briugė, Lilis, Duė — svarbiausi Flandrijos miestai.

Pakol Pilypai, Liudvikai nedingo...— Nuo 1060 iki 1316 m. visi Prancūzijos karaliai buvo Pilypai arba Liudvikai.

Paryžiaus mėsininko aš sūnus...— Įdėdamas tuos žodžius į Hugo Kapeto lūpas, Dantė remiasi legenda.

Kai išmirė dinastija senoji...— Atrodo, kad Dantė bus suklydęs. Liudvikas V, paskutinis Karolingas, mirė 987 m., bet liko Lotaringijos hercogas Karolis, kuris baigė dienas nelaisvėje. Tapo vienuoliu (žiūr. žemiau) ne paskutinysis Karolingas, bet Merovingas Childerikas III, kuris 751 m. neteko sosto.

Našlaujančią karūną...— Po to, kai mirė paskutinis Karolingas.

Vienas iš maniškių praturtėjo Provansu...— Karolis Anžujietis (žiūr. žemiau) 1245 m. vedė Provanso grafo Raimondo Berlingjero dukterį Beatričę, ir tuo būdu turtingasis Provansas pateko į jo rankas.

Pontjė — Pontjė grafystė.

Italijoje Karolis...— Karolis Anžujietis 1265 m. užgrobė Neapolį ir Siciliją. 1268 m. prie Taljakoco (žiūr. „Pragaro" XXVIII g.) Karolis sumušė paskutinį Hohenštaufeną *Konradiną* (žiūr. žemiau), kurį paėmė nelaisvėn ir vėliau *nužudė*. Buvo plačiai pasklidęs gandas, jog karalius liepęs nunuodyti ir *Tomą Akvinietį* (žiūr. žemiau).

Naujas Karolis...— turimas galvoj Karolis Valua (Bežemis), Pilypo Drąsiojo sūnus, Pilypo IV brolis. Bonifacas VIII, norėdamas susidoroti su Baltaisiais ir atsikariaut Siciliją, pasikvietė jį kaip savo talkininką Italijon, žadėdamas jam

imperatoriaus sostą. Įžengęs 1301 m. Florencijon, Karolis griebės *Judos ginklo,* t.y. persimetė Juodųjų pusėn. Baltieji — jų tarpe ir Dantė — buvo išvaryti iš miesto.

O kitas, jūroj sumuštas...— 1284 m. Karolis II (Šlubasis), Neapolio karalius, jūros mūšyje su Pedro Aragoniečio laivynu pateko į nelaisvę. 1305 m. jis „pardavė" jaunutę *savo dukrą* Beatričę (žiūr. žemiau), t.y. išleido ją už gerokai vyresnio Adzo VIII d'Estės, Feraros markizo, gaudamas iš pastarojo didelę sumą pinigų.

Pats Kristaus vietininkas — kalinys, Ir lelija Alanjy karaliauja.— 1303 m. rudenį Pilypo Gražiojo ministras Gijonas Nogarė ir Bonifaco VIII priešas Šara Kolona vieną rytą įžygiavo su prancūzų karaliaus vėliava, kurioj buvo atvaizduota tradicinė lelija, į popiežiaus rezidenciją *Alanjį* (Ananjį). Bonifacas VIII po patirtų užgauliojimų ir patyčių netrukus mirė.

Tarp gyvų plėšikų...— aliuzija į Gijomą Nogarė ir Šarą Koloną. Juodu liko *gyvi* ir nemirė kaip kad tie du plėšikai, tarp kurių buvęs nukankintas Kristus.

Šių laikų Pilotas...— Pilypas IV (Gražusis).

Nėr galo jo godumui — ir jau štai Bažnyčion braunas...— Pilypas IV, gavęs iš popiežiaus formalų leidimą panaikinti religinį riterių t e m p l i e r i ų ordiną (įsteigtą XII a.), ėmė itin žiauriai persekioti ir suiminėti jo narius. Tai buvo karaliui gera priemonė užgrobti minėtojo ordino turtus.

Pigmalionas — Tiro karalius, Didonės brolis, kuris užmušė savo sesers vyrą Sichėją, pasigviešęs jo lobių (žiūr. žemiau), ir tuo būdu *tapo brolžudžiu ir vagimi.*

Midas — Frigijos karalius, Gordijo ir Kibelės sūnus. Dievai, išklausę Mido prašymą, suteikė jam galią paversti auksu visa, ką tik jis palytės. Kadangi „kvailam šykštūnui" virsdavo auksu ir valgis, ir gėrimas, tai jis, kone mirdamas badu, kreipės į Bakchą, kad tas greičiau atimtų iš jo šią pražūtingą dovaną (Ovidijus, „Metamorfozės", XI).

Galvojam apie žiopląjį Achaną...— Achanas drįso Jerichone (Judėjoj) pasisavinti dalį karo grobio, bet *nepabėgo nuo bausmės rūsčios:* jis buvo už tatai užmuštas akmenimis (Biblija).

Sapfirą su gobšiuoju vyru jos...— Sapfira ir jos vyras Ananijas, vieni iš pirmųjų krikščionių, bandę nuslėpti dalį pinigų, teisėtai priklausančių apaštalams. Už tai juodu buvę nubausti mirtim.

Nudžiungam dėl gumbų Heliodoro...— Sirijos karaliaus Seleuko pasiuntinys Heliodoras kėsinosi apiplėšti Jeruzalės šventovę, bet paslaptingo raitelio žirgas apspardė jį ir bematant išvijo lauk (Biblija).

Žudiką Polidoro — t.y. Polimnestorą, Trakijos karalių, kuris užmušė Polidorą, susiviliojęs jo tėvo (Priamo) turtais.

Na, kaip patinka auksas...— Romėnų karvedys Markas Lucinijus Krasas (žiūr. žemiau), žinomas savo lobingumu ir gobšumu, 53 m. pr. m. e. krito žygyje prieš partus. Nukirsta jo galva buvusi nunešta partų karaliui Orodui, kuris liepęs nukauto savo priešininko burnon pripilti išlydyto aukso, sakydamas: „Tu troškai aukso, tad še, atsigerk jo".

Taip baisiai nesiūbavo... Nė Delas...— Delo salą Neptūnas iškėlė į vandens pa-

viršių, kad pavydulingosios Junonės persekiojamoji Latona galėtų tenai pasigimdyti dvynukus — Dianą ir Apoloną, t.y. Mėnulį ir Saulę („dvi šviesas", kurių *viena — nakties akis, kita — dienos*).

Mintim sugrįžę į laikus senus, Sustojom... lyg piemenėliai...— Aliuzija į Evangelijos „piemenėlius", kurie prie gimusio Kristaus prakartėlės klausėsi pirmi angelų giesmės (*„Tau, viešpatie... aukštybėse garbė!"*).

XXI GIESMĖ

Pagautas dvasios troškulio...— Dvasios troškulys, anot Dantės, tegalįs *visai nurimt nuo to* gyvojo tiesos vandens, kurio paprašė iš Kristaus samarietė geravalė (Evangelija).

Lukas — vienas keturių evangelistų.

Pasirodė kelyje...— kelyje į Emausą.

Kažkoksai šešėlis Čionai iškilo...— t.y. poetas Publijus Papinijus Stacijus (apie 40—96 m.), neapolietis, „Tėbaidės", „Achileidės" ir „Silvų" (lot. „Silvae") autorius.

Parkos... Kurios taip uoliai verpia dienąnakt...— trys mitologinės likimo deivės, verpiančios žmogaus gyvenimo giją.

Kur Petro vietininko ilsis kojos...— Turimas galvoj angelas, sergintis Skaistyklos vartus, kurių raktus jam yra patikėjęs šventas Petras.

Kai Tito narsiojo ranka kieta...— Titas Flavijus Vespasianas (nuo 79 iki 81 m. Romos imperatorius) 70 m. sugriovė Jeruzalę, tuo lyg keršydamas *už kraują, Kurį klastingas pardavė Juda* (t.y. už Kristaus kraują).

Galvą tolosiečio...— Poetas Stacijus gimė Neapolyje, bet viduramžiais jis būdavo dažnai painiojamas su kitu Stacijumi — tolosiečiu, t.y. retorium, kilusiu iš Tolosos (šiandien Tulūza).

Bet per sunki Našta man buvo didžio pelėjiečio...— Stacijus nori pasakyti, kad jis mirė nebaigęs „Achileidės", poemos apie „didįjį pelėjietį", t.y. Pelėjo sūnų Achilą.

XXII GIESMĖ

Kada sulaukėm Limbe Juvenalio...— Decimas Junijus Juvenalis (gimęs apie 47 m., miręs apie 130 m.), plačiai žinomas romėnų poetas satyrikas.

Garbingas aukso alki, ko gi tu Nesuvaldai širdžių...— Dantės išversta ir labai savotiškai jo interpretuota citata iš Vergilijaus „Eneidos" III g.

Daug prisikels tų plikšių...— t.y. galutinai prasišvilpusių, viską paleidusių vėjais (žiūr. „Pragaro" VII g.).

Bet kai Jokastės ašaras pralietas Ir kovą jos sūnų tu dainavai...— Stacijus savo „Tėbaidėje" vaizduoja, kaip du Edipo ir Jokastės sūnūs — Eteoklis ir Polinikas — kovoja vienas su kitu ir galiausiai abu žūsta.

Bukolinis poetas — **Vergilijus, „Bukolikų“ autorius.**

Į tą, Kursai žmonių vien sielas težvejojo...— **t.y. į apaštalą Petrą, „žmonių žvejį“.**

Tiesos viešpatija Atgimsta... Nužengia iš dangaus gentis nauja...— **Dantės laisvai atkurtos trys eilutės iš Vergilijaus ketvirtosios eklogos („Bukolikos“, IV , 5—7), kurioj viduramžiais daug kas įžvelgdavo Kristaus atėjimo pranašystę.**

Domicianas — **Titas Flavijus Domicianas, Romos imperatorius (nuo 81 iki 96 m.).**

Ismenas ir Asopas — **upės Beotijoje, kurios sostinė buvo Tėbų miestas.**

Cecilijus **Stacijus, Publijus** *Terencijus* **Afras, Titas Makcijus** *Plautas* — **senovės Romos poetai, komedijų rašytojai (II—III a. pr. m. e.); Liucijus Varijus Rufas — epikas, Horacijaus ir Vergilijaus draugas; Aulas Persijus Flakas — satyrikas (I a.).**

Draugijoj didžio graiko...— **t.y. Homero, kurį, anot Stacijaus,** *iškėlė mūzos virš kitų.*

Euripidas, Agatonas — **sen. graikų tragikai;** *Antifontas* — **įžymus sen. Atikos oratorius;** *Simonidas* — **sen. graikų lyrikas (550—469 m. pr. m. e.).**

Antigonė — **Edipo ir Jokastės duktė, kurios broliai Eteoklis ir Polinikas tarp savęs kariavo (žiūr. aukščiau).**

Ismenė — **Antigonės sesuo.**

Argėja — **Poliniko žmona, Deifilės (žiūr. žemiau) sesuo.**

Deifilė — **karaliaus Adrasto duktė, Tidėjo žmona, Diomedo (žiūr. „Pragaro“ XXVI g.) motina.**

Tiresijo duktė...— **burtininkė Manto. Vergilijaus žodžiai lyg ir paneigia tai, kas buvo apie ją pasakyta XX-toj „Pragaro“ giesmėj, nes Manto pasirodo besanti Limbe („priešpragary“).**

Deidamija — **Achilo žmona.**

Tetidė — **Achilo motina, vyriausioji iš nereidžių (jūrų nimfų).**

Hipsipilė — **Toanto, Lemno valdovo, duktė, kuri septyniems karaliams, kovojusiems prieš Tėbus, parodė Langijos šaltinį.**

Šventasis Jonas — **Jonas Krikštytojas, kuris buvo laikomas Florencijos patronu.**

XXIII GIESMĖ

Erisichtonas — **Tesalijos karaliaus Triopo sūnus, nukirtęs ąžuolą šventojoj Demetros (Cereros) girioj ir tuo užsitraukęs dievų rūstybę: jį ėmė kamuoti toks nenumalšinamas alkis, kad jisai** *iš bado galo vos negavo.*

Štai tie... Kurie tik tik Jeruzalėj nežuvo...— **Titui Flavijui Vespasianui apgulus Jeruzalę (70 m.), mieste prasidėjęs toks badas, jog viena moteriškė (***Marija***),**

kaip tvirtina žydų istorikas Juozapas Flavijus, net nužudė savo *sūnų* ir jį suvalgė. Dantė lygina sulysusias šmėklas su išbadėjusiais Jeruzalės gyventojais.

Kas regi OMO...— Viduramžiais būta nuomonės, jog bruožuose žmonių galima esą įskaityti OMO: antakiai ir nosis vaizduoja raidę M, akys — dvi O.

Forezė Donatis — tolimas Dantės giminaitis ir draugas, taip pat florentietis, bandęs savo jėgas poezijoj (mirė 1296 m.).

‚Eli!' — „Mano dieve!" (hebr.).

Tik Nelos vien dėka...— Forezė turi omeny savo „brangią našlelę" (žiūr. žemiau), t.y. žmoną.

Sardinijos Barbadža — kalnuota centrinės Sardinijos sritis, Dantės laikais garsėjusi nuo seno savo laukiniais papročiais.

XXIV GIESMĖ

Pikarda Donati — Forezės Donačio sesuo, kuri *Olimpe džiaugias dangiška ramybe* (žiūr. žemiau), t.y. atsidūrė rojuje („Rojus", III g.).

Štai Bonadžunta Iš Lukos... — Turimas galvoj lukietis Bonadžunta Orbičanis, miręs apie 1300 m. Kad ir neturėdamas tikro poeto talento, rašė eiles.

O tas... Galva bažnyčios...— t.y. popiežius Martynas IV (nuo 1281 iki 1285 m.), kilęs iš Turo (Prancūzija), didelis mėgėjas vyno ir keptų *ungurių* iš *Bolseno* ežero (žiūr. žemiau).

Pilos Ubaldinas — kardinolo Otaviano Ubaldino ir Ugolino d'Adzo („Skaistykla", XIV g.) brolis, arkivyskupo Rudžjerio („Pragaras", XXXIII g.) tėvas.

Bonifacas Fjeskis — Ravenos arkivyskupas (nuo 1274 iki 1295 m.), popiežiaus Inocento IV giminaitis, kilęs iš Genujos.

Markezė — Markezė delji Rigoljozis (Argoljozis) iš Forli miesto.

Ir tą pasirinkau, kuris iš Lukos...— t. y. Bonadžuntą.

Jutau, kad vardas kažkokios Džentukos... — t. y. Džentukos Morlos, kuri buvo ištekėjusi už Bonakorso Fondoros ir taip pat gyveno Lukoje.

‚Jūs, moterys, kurios suprantat meilę!' — Bonadžunta cituoja pradžią pirmosios Dantės kanconos iš „Naujojo gyvenimo" („Vita nuova").

Gvitonė d'Arecas — „mokytos" poezijos tėvas, miręs 1294 m. Florencijoj.

Mes su Notaru... — t. y. su poetu Jakopu da Lantinu, žinomu Sicilijos notaru (mirė apie 1250 m.).

Miestas, kur gyvent man lemta šiandie... — Florencija.

Jau velka tą, kas dėlei visko kaltas... — t. y. Forezės brolį Korsą Donatį, kuris 1301 m. išvijo Baltuosius, o sykiu ir patį Dantę iš Florencijos. 1308 m. Korsas Donatis buvo apkaltintas išdavimu; bėgdamas jis nukrito nuo žirgo ir buvo užmuštas.

Žinia, kas buvo riaušių kaltininkai... — Lapitų pakviesti į Piritojaus ir Hipodamijos vestuves, kentaurai (*dvikūniai smarkininkai,* t. y. pusiau žmonės,

pusiau žirgai) pasigėrė ir norėjo pagrobti nuotaką bei kitas moteris, tačiau Tesėjas, draugų padedamas, su jais susidorojo.

Gedeonas, kaip pasakojama Biblijoj, žygiuodamas prieš madianitus, neėmė su savim tų vyrų, kurie, užuot gėrę iš upės vandenį rieškučiomis, pasirodė tiek *išlepę,* jog *puolė gert klūpsti* (žiūr. aukščiau).

XXV GIESMĖ

Jau saulė persiskyrė su Tauru... — Pietų pusrutulyje praslinko dvi valandos po vidurdienio, kurio metu saulė esti ties Tauro žvaigždynu (Skorpionas yra jo antipodas Šiaurės pusrutuly, kur praėjo dvi valandos po vidurnakčio).

Meleagras — Kaledonijos karaliaus Oinėjo sūnus, argonautų žygio dalyvis. Meleagro motinai Altėjai buvo išpranašauta, kad jos vaikas mirs, kai tik užges nuodėgulis, kurį, kūdikiui gimus, Parkos įdėjo židinin. Altėja ištraukė kuragalį iš ugnies ir, jį užgesinusi, paslėpė. Bet kada vėliau Meleagras, susiginčijęs medžioklėj dėl šerno, užmušė savo motinos brolius, Altėja vėl įmetė nuodėgulį liepsnon, ir tuomet senoji pranašystė išsipildė.

Jei tik jam rodos, kaip išminčiui tam... — Aliuzija į arabų filosofą Averoesą (1126—1198), kurio teoriją Dantė glaustai išdėsto tolesnėse dviejose eilutėse.

Kol nukrenta ant vieno iš krantų... — t. y. Acherono pakrantėn arba prie Tiberio žiočių.

„Aš vyro nepažįstu!“ — Marijos žodžiai, pasakyti per apreiškimą archangelui Gabrieliui (Evangelija).

Skaisčioji Artemidė lauk išvarė... — Skaistybės deivė Artemidė (Diana) išvarė iš savo girios nešvankią nimfą Helikę (Kalistę), kurią suvedžiojo Dzeusas (Jupiteris) ir kurią Hera (Junonė) iš pavydo pavertė meška. Dzeusas ją pasiėmė dangun, kur ji tapo Didžiosios Meškos žvaigždynu (Didieji Grįžulo Ratai). Šį mitą pasakoja Ovidijus („Metamorfozės“, II).

XXVI GIESMĖ

O tu, žengiąs lėtai iš pagarbos Kitiems... — t. y. iš pagarbos Vergilijui ir Stacijui, kurie eina pirma.

Mane viena vėlė maldavo... — Gvidas Gvinicelis (žiūr. žemiau).

Pasifajė — Apolono ir nimfos Perseidės duktė, Minotauro motina. Ji lindo medinėn karvėn, kurią jai padirbo nagingasai Dedalas, ir, ten atsigulusi, *smaginos su bulium.*

Cezarį dėl šio dalyko... — Julijų Cezarį už jo ypatingus santykius su Bitinijos karaliumi Nikodemu *vadino ‚karaliene‘ jo kariai,* kurie „Galijos triumfo“ metu netgi dainavo sąmojingą dainelę, pašiepiančią šią Cezario ydą.

Gvidas Gvinicelis — Dantės pirmtakas, „mokytos“ poezijos atstovas, miręs 1276 m.

Kaip kad prie savo motinos mielos... — **t. y. prie Hipsipilės. Parduota Nemėjos valdovui Likurgui, jinai, apsiėmusi palydėti prie šaltinio septynis karalius, paliko miške savo viešpačio sūnų Ofeltą, kuris žuvo. Likurgas norėjo už tai nužudyti Hipsipilę, bet jos sūnūs** *Toantas* **ir** *Eunėjas* **(žiūr. žemiau), atvykę tuo akimirksniu iš Lemno,** *puolė* **prie motinos.**

Štai anas, prie kelio... — **Arno (Arnautas) Danielis, XII a. Provanso poetas trubadūras (žiūr. žemiau).**

Limuzinietis — **iš Limuzino srities kilęs poetas Žirò (Žirautas) de Bornelis, miręs XIII a. pradžioje.**

Gvitonė — **Gvitonė d'Arecas, jau paminėtas „Skaistyklos" XXIV g.**

Į tyras buveines, Kur Kristus pats yra galva šeimynos... — **t. y. į rojų.**

Širdinga jūsų pagarba **ir t. t. — Visas Arno atsakymas (aštuonios eilutės) Dantės duodamas provansiškai.**

XXVII GIESMĖ

Tenai, kur mirė tas, kas leido ją... — **t. y. Jeruzalėj.**

O čia... — **Skaistyklos kalne.**

Skraidei ant Geriono... — **žiūr. „Pragaro" XVII g.**

Kaip Piramas nuo Tisbės vardo vieno... — **Jaunasis Piramas, manydamas, kad jo mylimąją Tisbę, kuri pasimatyman atėjo pirmoji, sudraskė liūtė, iš sielvarto nusižudė. Kai Tisbė sugrįžo ir pasisakė kas esanti, Piramas nuo jos** *vardo vieno* **paskutinį kartą** *akis atmerkė* **ir tuoj mirė. Tuomet Tisbė pasidarė sau galą su tuo pačiu kardu. Šalimais augęs šilkmedis, apšlakstytas krauju,** *paraudo,* **o jo baltos uogos patamsėjo (Ovidijus, „Metamorfozės", IV).**

Citerėja — **Venera (čia turima galvoj Veneros planeta).**

Lėja — **vyresnioji Labano duktė, Jokūbo žmona (Biblija), „aktyviojo gyvenimo" simbolis.**

Rachelė — **Lėjos sesuo, „kontempliatyviojo gyvenimo" simbolis.**

XXVIII GIESMĖ

Kaip Kjasyje pulkai pušų šakotų...— **t.y. kaip pušynas netoli Ravenos, Adrijos jūros pakrašty. Toji vietovė Dantės laikais vadinos Kjasis (it. Chiassi; šiandien — Klasė, it. Classe).**

Eolas —**,Eolijos salos viešpats, vėjų valdovas, laikąs juos uždarytus gilioj oloj ir kartais išleidžiąs, kad** *laisvėj paskrajotų.*

Staiga upelis kelią man pastojo... — **Dantė pamato prieš save Letą.**

Pamačiau aš moterį... — **XXXIII giesmėj paaiškėja, kad jos vardas Matelda.**

Esi man panaši į Prozerpiną... — Deivės Ceroros dukrą Prozerpiną pagrobė požemio karalystės viešpats Plutonas tuo metu, kai ji su savo draugėm rinko pievoje gėles (Ovidijus, „Metamorfozės", V).

Vargu ar... Veneros akys net tada švitėjo... — Venera staiga aistringai pamilo Adonį po to, kai *sužeidė sūnus ją nejučia* (t. y. kai Kupidonas netyčia užgavo motinos krūtinę savo strėle). (Ovidijus, „Metamorfozės", X).

Helespontas — šiandien — Dardanelų sąsiauris, *matęs Kserkso gėdą,* kai šis, pralaimėjęs mūšį prie Salamino, bėgo žvejų valtimi iš Graikijos, kurion 480 m. pr. m. e. buvo įsibrovęs su savo kariuomene.

Leandras — legendinis jaunikaitis iš *Abido.* Jisai kasnakt perplaukdavo sąsiaurį, skubėdamas pasimatyti su savo mylimąja, gyvenančia *Seste*, kitame (europiniame) Helesponto krante.

Tuo, kuo buvau aš linkęs patikėti... — t. y. tuo, ką sakė Stacijus XXI giesmėj.

Vienoj srovėj... — Letoj.

Antroj... — Eunojėj.

Gal tie, kurių šlovė dar neužgeso... — poetai, šlovinę aukso amžių, kaip, pvz., Ovidijus („Metamorfozės", I).

XXIX GIESMĖ

Helikonas — mūzų kalnas vidurio Graikijoj, nuo kurio tekėjo šaltiniai Hipokrenė ir Aganipė, teikę poetams įkvėpimo.

Uranija — astronomijos mūza, kuri buvo paprastai vaizduojama su dangaus gaubliu rankose.

Dvylika porų Didingų senių... — Jie simbolizuoja dvidešimt keturias Senojo testamento knygas.

Drakonai keturi... — keturių Evangelijų simbolis.

Argas — Agenoro sūnus, šimtaakis milžinas. Net Argui miegant, dalis jo akių budėdavo.

Jei Ezekielių pasklaidysi tu... — Biblijoje, „Ezekieliaus knygoj", aprašomi daugiaakiai ketursparniai žvėrys, kurie *ant debesio per vėją Ir ugnį skrenda iš žiemių šaltų.*

Šventas Jonas savo Apreiškimo knygoj („Apokalipsėje") vaizduoja fantastiškus žvėris *šešiais sparnais,* kaip kad čia minimi žaliuoju lauru vainikuoti įstabūs *drakonai* (žiūr. aukščiau).

Vežimas triumfalinis — visuotinės bažnyčios simbolis.

Grifas — pasakiška būtybė, liūtas erelio plunksnomis ir erelio galva. Toksai grifo dvilypumas turi simbolizuoti dvi Kristaus prigimtis: dieviškąją ir žmogiškąją.

Afrikietis didžiavyris — Publijus Kornelijus Scipionas Afrikietis, nugalėjęs Hanibalą.

Faetonas — Febo Apolono sūnus po ilgų prašymų gavo pagaliau vienai dienai iš savo tėvo vežimą su ugniniais saulės žirgais, kuriais leidosi kelionėn. Kai jam iškrito iš rankų vadelės ir, dangui užsiliepsnojus, užsidegė miškai ir upės ėmė džiūti, išsigandusi *Žemė prašė sudorot naujoką Ir šaukėsi Jupiterio teisaus,* kuris žaibu nutrenkė Faetoną į Eridano upę (žiūr. „Pragaras", XVII g.).

Po dešinei trys moterys — trys teologinių dorybių simboliai. Raudonoji (*ugniaspalvė,* žiūr. žemiau) — Meilė, žalioji (*smaragdinė*) — Viltis, *baltoji* — Tikėjimas.

Keturios moterys... Kairėj... — keturios „kardinalinės" dorybės: Išmintis, Teisingumas, Nuosaikumas (Susilaikymas), Tvirtybė. Joms vadovauja Išmintis, kuri yra *triakė* (pirma akis žvelgia praeitin, antra — dabartin, trečia — ateitin).

Du žilagalviai simbolizuoja „Apaštalų darbus" ir „Šv. Povilo laiškus". Lukas, kuriam priskiriami „Apaštalų darbai", buvęs gydytojas (*lyg iš mokinių Stebukladario didžio Hipokrato,* garsaus graikų mediko, „medicinos tėvo", gyvenusio V—IV amž. pr. m. e.). Jisai gydo Povilo *kardo* (žiūr. žemiau) padarytas žaizdas.

Kukliai praėjo... Dar keturi — ir senis dar po jųjų... — šv. Petro, Jokūbo, Jono, Judo laiškai ir šv. Jono Apreiškimo knyga („Apokalipsė").

XXX GIESMĖ

„Nuotaka Libano, Ateik!" (originale lotyniškai) — citata iš „Giesmių giesmės", kuria čia kreipiamasi į Beatričę.

Dausų pasiuntiniai šventi... — angelai.

„Palaimintas tasai, kas atkeliauja!" — žodžiai, kuriais žydai pasitiko Kristų, kai jis Palmių sekmadienį įjojo Jeruzalėn. Čia jais kreipiamasi į atkeliaujančią Beatričę.

„Lelijų žiedus pilkit pilna sauja!" — dalis eilutės iš Vergilijaus „Eneidos" VI g.

Ten mano akys moterį išvydo... — Beatričę.

Gaivi rasa, Kuria prausiau sau veidą... — Skaistyklos papėdėj, kaip tat aprašoma šios kantikos I-os giesmės pabaigoj.

„Dieve, tu esi Paguoda mano!" — psalmės pradžia.

Iki giesmės viltingos... — iki angelai užgiedojo psalmę (žiūr. aukščiau).

Kreipiuos labiau į tą, kurs bestovįs Anapus... — t. y. į Dantę.

Ir žemės žygį pabaigiau... — atsiskyriau su pasauliu, numiriau.

Kreipiausi aš į tą, Kuris padėjo šičia jam atklysti... — II-oj „Pragaro" giesmėj Vergilijus smulkiai pasakojo, kaip į jį kreipėsi Beatričė, kurios *akys tartum saulė šviesą skleidė.*

XXXI GIESMĖ

Pakol tavęs ši upė nepagirdė... — pakol neatsigėrei Letos vandens.

Jinai žiūrėjo į dvilypį žvėrį... — t. y. į grifą (pusiau erelį, pusiau liūtą).

Išvydau moterį... Kurią buvau sutikęs tarp gėlyno... — t. y. Mateldą.

„Apšlakstyk mane“ — žodžiai iš psalmės.

Paliko globai nimfų keturių, simbolizuojančių keturias „kardinalines“ dorybes — Išmintį, Teisingumą, Nuosaikumą (Susilaikymą), Tvirtybę: naktį jos švyti kaip *keturios likimo žvaigždės, Regėtos mūsų protėvių tiktai* („Skaistykla“, I g.).

Tik trys anos... — trys nimfos, trijų teologinių dorybių (Tikėjimas, Meilė, Viltis) simbolis (žiūr. žemiau).

Dvilypis eisenos dalyvis — grifas (žiūr. aukščiau).

XXXII GIESMĖ

Nors mano akys dešimtmetį alkį Pritildė... — Tuo Dantė aiškiai pasako, jog Beatričė mirė prieš dešimtį metų (1290 m.).

Prieš saulę suka dešinėn... — t. y. atgal į rytus.

Mes traukėme per mišką — nors ne gūdų, Bet tuščią... — Tame miške niekas nebegyvena dėl lengvatikės Ievos, nes ji per daug l e n g v a i p a t i k ė j o žalčiu (Biblija).

Adomo vardą sumurmėję... — Kadangi Adomas, nepaklusęs dievui, atnešė bėdą visai žmonių giminei (Biblija).

Dėkojam, grifai, tau, kad nekapojai... — Grifas, traukiantis vežimą, simbolizuojantį visuotinę bažnyčią, nesikėsina į biblinį medį, kurį Dantė paverčia pasaulietiškos valdžios ir imperijos simboliu.

Kaip sakmė apie Siringą Užmigdė nuožmų Argą nejučia...— Bepasakodamas apie Siringą, kurią buvo beprotiškai įsimylėjęs dievaitis Panas, Merkurijus užmigdė ir nužudė budrųjį šimtaakį Argą, Junonės įsakymu saugojusį jaunąją jo nuo jai neabejingo Jupiterio (Ovidijus, „Metamorfozės“, I).

Kaip trys apaštalai... — Kaip kad trys apaštalai (Petras, Jonas ir Jokūbas) užmigo Taboro kalne ir, paskui pabudę nuo *balso stebuklingo*, greta neberado jau *nei Mozės, nei Elijo* ir vėl pamatė atsimainiusį Kristų, *kuris kaip obelis šventa Stovėjo šlove amžina pražydęs,* — taip Dantė, ūmai atsipeikėjęs, išvydo šalia savęs *gėlių skynėją* (Mateldą), atboginusią jį per Letą.

Į Kristaus Romą — t. y. į dangų.

Kaip kad ant medžio aras ten užskrido... — Erelis (aras), kurs ima *draskyt* ne tik *žievę, žiedus ir lapus,* bet puola ir patį vežimą, simbolizuoja Romos imperatorius (Neroną, Deoklecianą), persekiojusius krikščionių bažnyčią.

Lapė... sulysusi prakaulė alkana... — Erezijų simbolis.

Tuomet erelis, kurs ore jau sukos... — Erelis, nusileidęs antrąkart, užpila ve-

žimo arką *savo plunksnom:* jos reiškia turtus, kuriais krikščioniškieji valdovai pilte apipylė bažnyčią (pvz., imperatorius Konstantinas, kaip skelbė legenda, išgydžiusiam jį nuo raupsų popiežiui Silvestrui I padovanojo Romos sritį).

Aštriauodegis slibinas... — Šėtonas, griebiąs už vežimo *dugno,* atima bažnyčiai jos kuklumą bei romumą, ir ji apsikrauna turtais, kuriuos vaizduoja *plunksnos,* nuklojančios *rodiklį visą ir abu ratu.*

Šventovėj atsimainiusioj iškilo Septynios galvos... — Apaugęs plunksnom vežimas virsta septyngalviu „Apokalipsės" žvėrim: ant jo sėdi *kekšė* (popiežystė), kurios *žvilgsnis, užsidegęs Gašlia liepsna,* ieško sau talkininkų. Bet čia pat stovi pavyduolis *milžinas* (prancūzų karalius Pilypas IV, kurio draugystė su Bonifacu VIII baigėsi pastarajam liūdnai, kaip apie tatai užsimenama XX-oj „Skaistyklos" giesmėj) ir neleidžia jai niekur dairytis į šalis.

Po to jisai... Atrišo pabaisą ir t. t. — Nebeatpažįstamo vežimo („pabaisos") tempimas miškan simbolizuoja šventojo sosto perkėlimą iš Romos į Avinjoną (1305 m.).

XXXIII GIESMĖ

„Atėjo, dieve, į namus pagoniai!" — psalmės pradžia (Dovydo nusiskundimas asiriečių užpuolimu).

„Nesimatysit greit su manimi — Ir vis dėlto... Pasimatysit vėl su manimi".— Šiais Kristaus žodžiais, paimtais iš Evangelijos, Beatričė išreiškia viltį, jog milžino pagrobtas šventasis vežimas veikiai atgaus pirmykštį savo pavidalą ir grįš prideramon vieton.

Penki šimtai penkioliktas atvyks čia... — Dantės aliuzija — neaiški. Veikiausiai „penki šimtai penkioliktas" (DXV) reiškia tiesiog lotynišką žodį DVX („vadas"), kuris gaunamas, perstačius skaitmenis.

Sfinga — sparnuota baisenybė su liūto liemeniu ir moters galva, gyvenusi ant uolos prie Tėbų ir žudžiusi visus, kas negalėjo įminti jos mįslės. Kai Edipas ją atspėjo, Sfinga šoko žemyn ir užsimušė. Teisingumo deivė pranašė *Temidė,* keršydama už tai, tėbiečiams nusiuntė siaubingą žvėrį, naikinusį *bandas* ir *pasėlius* (žiūr. žemiau), kurie nė kiek nenukentėsią tuomet, kai *penki šimtai penkioliktas nudės Gigantą ir ištvirkėlę jo šlykščią* (žiūr. aukščiau).

Gal kalkėm jį aptraukė mintys blogos Kaip Elsos vandens... — Elsos, Arno intako (Toskanoje), vanduo — labai kalkingas, ir kiekvienas į jį panarintas daiktas apsitraukia nelyginant kokia plutele.

Lyg Piramas — baltąsias uogas... — žiūr. „Skaistyklos" XXVII g. (*Kaip Piramas nuo Tisbės vardo vieno...*) ir komentarą.

Ten, regis, liejos iš versmių vienų... Tigras ir Eufratas... — Dantė lygina Letą ir Eunoję su Tigru ir Eufratu, kurie, kaip viduramžiais ir ankstesniais laikais daug kas (pvz., filosofas Boecijus) galvojo, teka iš bendrų versmių.

Plieniniai meno uždėti rėmeliai... — „Dieviškoji Komedija" turi lygiai 100 giesmių. Kiekvienoje dalyje (kantikoj) yra po 33 giesmes, neskaitant įvadinės.

ROJUS

I GIESMĖ

Ligi šviesiausių dangiškų sričių... — **t. y. ligi empirėjaus.**

Leisk, Apolonai... — **Dantė kreipiasi į Dzeuso sūnų dievą Apoloną (Febą), su kuriuo kadaise ryžęsis lenktyniauti muzikos mene satyras Marsijas. Apolonas pastarąjį nugalėjo ir, nulupęs jam už įžūlumą** *visą kailį* **(žiūr. žemiau), pakorė (Ovidijus, „Metamorfozės“, VI).**

Tu Delfuos džiaugsiesi... — **Delfuose buvo didžiausia Apolono šventovė.**

Jog Dafnės lapų... — **t. y. laurų. Nimfa Dafnė, kuri bėgo nuo įsimylėjusio Apolono, buvo paversta lauru (mit.).**

Šviesos visam pasaulyje skleidėja... — **t. y. Saulė.**

Kai prie žvaigždės laimingos ji artėja, Atjaunindama senstančius metus...— **Saulė prisiartina prie Avino žvaigždyno pavasarį, kai diena ir naktis susilygina.**

Jaučiaus kaip Glaukas, gavęs tos žolės... — **Beotijos žvejys Glaukas, paragavęs kartą stebuklingos žolės, virto dievaičiu (Ovidijus, „Metamorfozės“, XIII).**

Užliejusi net jo judriausią dalį. — **T. y. tą dalį, kuri lotyniškai vadinos „primum mobile“ („pirmasis judintojas“).**

II GIESMĖ

Nustebintų kelionė ši reta Net argonautus... — **Atplaukę į Kolchidę, argonautai nustebę žvelgė į einantį** *paskui žagrę* **savo vadą Jasoną, kuris dėl išsvajotos aukso vilnos, kaip pasakojama Ovidijaus „Metamorfozių“ VII knygoj, turėjo, be kitko, alsuojančiais ugnim jaučiais suarti jam skirtą lauką ir nugalėti išaugusius iš pasėtų slibino dantų karžygius.**

Čionai pirmoji jo žvaigždė... — **t. y. Mėnulis, artimiausia Žemei planeta.**

Bet kas yra tos keistos dėmės niaukios, Kurias... Su Kainu jungia... — **Kaip jau minėta anksčiau (žiūr. „Pragaro“ XX g.), tų laikų liaudies vaizduotė įžiūrėdavo mėnulio dėmių kontūruose Kaino figūrą su erškėtšakių (arba žabų) ryšuliu ant pečių.**

III GIESMĖ

Ir Narciso Paveikslas man iškilo lyg sapne. — **Dantei prisimena Narcisas, kuris, savo paties atšvaitą vandeny palaikęs gyvu padaru, juo susižavėjo (Ovidijus, „Metamorfozės“, III).**

Be vargo atpažinsi tu Pikardą...— **Turima galvoj Pikarda Donati, kurią Dantė mini „Skaistykloj“ (XXIV g.). Korsas Donatis ištekino ją, prievarta ištraukęs iš vienuolyno.**

Ta, kur dorybę šlovino... — t. y. Klara Asyžietė, 1212 m. šv. Pranciškaus pavyzdžiu įsteigusi moterų vienuolių ordiną, kuriam priklausė Dantės pašnekovė.

Tai Konstancija didi. — Imperatoriaus Henriko VI (1191—1197) žmona, Frydricho II motina. Jos vyrą Dantė vadina antruoju *švabų* (t. y. Hohenštaufenų) v i e s u l u (pirmuoju laikytinas Henriko VI tėvas Frydrichas I Barbarosa).

Davė Dar vieną (viesulą)... — Frydrichą II. Visų trijų — Frydricho I, Henriko VI ir Frydricho II — viešpatavimas buvo neilgas, bet audringas (kaip *viesulas*).

IV GIESMĖ

Bet kaip sapnus Nabuchodonosoro... — Pranašas Danielius (žiūr. žemiau), kaip pasakojama Biblijoj, *perprato* karaliaus Nabuchodonosoro sapną, kurio nepajėgė išaiškinti kiti Babilono išminčiai, tuo būdu užsitraukę valdovo rūstybę.

Jog reik sutikt su Platonu, kad vėlės Savon žvaigždėn sugrįžta... — Platonas teigė, jog žmonių sielos, prieš tapdamos kūnais, gyvena joms skirtose žvaigždėse, kur vėl sugrįžta po mirties. Ši teorija išdėstyta Platono dialoge „Timėjas", apie kurį Dantė Beatričės lūpomis kalba žemiau.

Tas, Kurs Tobiją pagydė kitą sykį... — turimas galvoj archangelas Rafaelis, nuėmęs Tobijui nuo akių valkius (Biblija).

To, ką Timėjas skelbia, neklausyki...— žiūr. paaiškinimą aukščiau.

Bet gal... strėlė jo į taikinį teisingai nukreipta. — T. y. Platonas galbūt iš dalies teisus, jeigu *visai kitokia tūno Jo žodžiuose prasmė.*

Pasaulis... nei Jupiterio paties, Nei Marso, nei kitų nepagailėjo. — Žmonės, neperpratę kaip reikiant Platono, ėmė Jupiterio, Marso bei kitų vardais vadinti planetas, kurias laikė tų dievų būstinėmis.

Laurynas — Romos diakonas, sudegintas Valeriano laikais (258 m.) ant geležinių grotų.

Mucijum pasekt nedrįso jos. — Turimas galvoj Gajus Mucijus Scevola, jaunas romėnas, patsai sudeginęs sau ranką, kuria jam nepasisekė nužudyti etruskų karalių Porseną.

Alkmeonas — žiūr. komentarus „Skaistyklos" XII g.

V GIESMĖ

Juk tu šventųjų raktų neturi... — „šventieji raktai" (vienas auksinis, kitas sidabrinis) — bažnytinės valdžios simbolis (žiūr. „Skaistyklos" IX g. pabaigą).

Kaip Jeftė, apsimulkinęs kadai... — senovės žydų teisėjas Jeftė prieš mūšį su amonitais padėkos ženklan pasižadėjo paaukoti dievui tą, kurį sutiks pirmutinį po geidžiamos pergalės. Pasitikti tėvo išbėgo jo vienturtė duktė, ir, nenorėdamas laužyti savo pažado, Jeftė liepė ją nuvesti ant aukuro ir atimti jai gyvybę.

Garsusis graikas žemėje Aulidės... — Agamemnonas, paaukojęs dievams savo dukterį Ifigeniją.

Gododamas abu testamentus... — t. y. Senąjį ir Naująjį.

Didingesnio kažin ko... — t. y. Saulės.

VI GIESMĖ

Kai apsigrįžo aras Konstantino... — Konstantinas Didysis 330 m. perkėlė savo sostinę iš Romos į Konstantinopolį.

Prieš tą, kurs vedė dukterį Latino... — prieš Enėją, kuris kitados „skrido“ priešinga kryptimi — iš rytų į vakarus ir, atvykęs po Trojos žlugimo Italijon, vedė Latino dukterį Laviniją.

Arti kalnų, iš kur kadais išskrido... — t. y. arti Troados kalnų, iš kur Romos erelis išlėkė pasaulin drauge su Enėju.

Kame patsai Europos pakraštys. — T. y. prie pat Bosforo.

Justianas — Bizantijos imperatorius (527—565), gimęs 482 m. Žiūr. komentarą „Skaistyklos“ VI g.

Agapitas — Agapitas I, Romos popiežius, miręs 536 m.

Belizaras — įžymus karvedys, tarnavęs Justinianui.

Palantas — lotynų karaliaus Euandro sūnus, Enėjo sąjungininkas, žuvęs vėliau kovoje.

Tris šimtmečius... Alba Longoj... — Tris šimtmečius Romos erelis puošęs Albą Longą, Lacijaus sostinę, kurią įsteigęs Enėjo sūnus Askanijus.

Kaip trys prieš tris... — Kai trys Horacijai (romėnai) nugalėjo tris Kuriacijus (albanus), Roma tapo Lacijaus viešpate.

Nuo pat sabinių negando... — t. y. nuo sabinių pagrobimo Romulo laikais.

Kol numirė Lukrecija kilni... — Seksto Tarkvinijaus išniekinta, Lukrecija nusižudė.

Brenas — galų vadas (IV a. pr. m. e.).

Piras — Epiro valdovas (IV—III a. pr. m. e.).

Torkvatas — Titas Manlijus Torkvatas, Romos karvedys, nugalėjęs galus (IV a. pr. m. e.).

Kvin(k)cijus gauruotas — Kvin(k)cijus Cincinatas (t. y. „gauruotas“), Romos konsulas, 458 m. tapęs diktatoriumi.

Decijai — Justinianas kalba apie tris Romos karvedžius — Publiją Deciją Musą ir jo sūnų bei anūką.

Fabijai — garsi Romos istorijoj giminė.

Tau, Hanibalai... — Hanibalo vadovaujamą kartaginiečių kariuomenę sumušė Scipionas Afrikietis (235—183 pr. m. e. Žiūr. žemiau).

Nepabijojęs kelio akmenuoto! — T. y. Alpių, iš kur išteka Pado (Po) upė (žiūr. aukščiau).

Pompėjus — Gnejus Pompėjus Didysis, gyvenęs 106—48 m. pr. m. e., vienas tų Romos karvedžių, kurių įsakymu buvusi sugriauta Fjezolė, esanti prie Dantės *gimtinės* Florencijos (žiūr. žemiau).

Izera — Ronos intakas.

Rubikonas — nedidelė upė, įtekanti į pietus nuo Ravenos į Adrijos jūrą. Cezaris perėjo Rubikoną 49 m. pr. m. e.

Ispanijon jis puola... Farsalan... — Sumuštas 48 m. pr. m. e. Farsale Pompėjus bėga į *saulingo Nilo kraštą*, t. y. Egiptan, ir čionai žūsta.

Antandras — pajūrio miestelis Frigijoj, iš kurio išplaukė Enėjas.

Simoentas — upė netoliese Trojos.

Tenai, kur ilsis Hektoras narsus... — Turima galvoj Troja, kur palaidotas Hektoras.

Štai, jo nustumtas, Ptolemėjas krenta. — Cezaris nuvertė jaunąjį Egipto karalių Ptolemėją XII ir įkėlė sostan jo seserį Kleopatrą.

Juba — Numidijos karalius, Pompėjaus šalininkas, kuris, Cezario nugalėtas, nusižudė.

Į vakarus... — t. y. vėl Ispanijon.

Ir Kasijus, ir Brutas... — Cezario žudikai, atsidūrę pačioje pragaro gelmėj (žiūr. „Pragaro“ XXXIV g.).

Perudža, Modena dėl šito stena... — 41 m. pr. m. e. Oktavianas apgulė P e r u d ž ą, paskui sugriovė. Prie Modenos 43 m. pr. m. e. Oktavianas nugalėjo Marką Antonijų.

O jis, nuskridęs pas raudoną marią... — pasiekęs Raudonosios jūros krantą.

Kad Januso šventovė užsidarė. — Januso šventovė (Romoje) atsidarydavo tiktai per karą.

Palygina su Cezariu trečiu... — t. y. su Tiberijum. Jam valdant, buvęs nukryžiuotas Kristus.

Garbę suteikė pelnytą Būt jos rūstybės įrankiu skaudžiu. — Justinianas nori pasakyti, kad dievas (*aukščiausioji Tiesa*) įgalino Tiberijų atkeršyti — nukryžiuojant Kristų — už Adomo padarytą pirmąją nuodėmę.

Paskiau ji savo ruožtu siunčia Titą... — Žiūr. komentarą „Skaistyklos“ XXI g.

Bažnyčią didis Karolis apgynė... — frankų valdovas Karolis Didysis (768—814), tapęs vėliau imperatorium, iš tiesų 773 (774?) m. gynė popiežių nuo langobardų karaliaus Deziderijaus ir pastarąjį nuvertė nuo sosto.

Tie kaišosi geltona lelija... — gvelfai net griebiasi prancūzų herbo (trys auksinės lelijos), meilindamiesi Karoliui II Anžujiečiui, Apulijos karaliui, gvelfų vadui.

Lai Karolis naujasis... — t. y. Karolis II Anžujietis (žiūr. aukščiau).

Gyvena šioj žvaigždėj nedidelėj... — t. y. Merkurijaus planetoje.

Romė — Tuluzos ir Provanso grafo Raimondo Beranžė (žiūr. žemiau) ministras, padaręs be galo daug gero savo valdovui, kuris, šmeižikų pakurstytas, nepelnytai išvijo vargšą senį.

VII GIESMĖ

Jūsų pranokėjas — Adomas.

Jo visa gentis — visa žmonių padermė.

Dangus... Nepagailėjo savojo sūnaus — t. y. Kristaus.

Pirmuosius žmones... — Adomą ir Ievą.

VIII GIESMĖ

Protėviai (t. y. pagonys) bus klydę, manydami, kad ši planeta, besisukanti — pagal Ptolemėją — *trečiam epicikle* aplink Žemę, daro įtakos meilei.

Audringa meile trykštančią Kipridę... — t. y. planetą, pavadintą meilės deivės Veneros vardu. Pastaroji, gimusi Kipro saloj, dažnai buvo vadinama *Kipride.*

Kupidoną — tą, kurį Ant savo kelių laikiusi Didonė. — Kupidonas, pasivertęs Enėjo mažuoju sūneliu Askanijum, atsisėdo karalienei Didonei ant kelių, kad įkvėptų meilę atblokštam Kartaginon Trojos didvyriui.

Būrys ugnių... — t. y. serafinai, gyvenantys empirėjuje (žiūr. žemiau).

‚Jūs, trečią dangų judinančios galios!‘ — pirmosios kanconos eilutė iš Dantės „Puotos“.

Nedaug aš gyvenau. — Kalbantysis yra Karolis Martelis (Plaktukas), vyresnysis Karolio II Anžujiečio sūnus, vainikuotas Vengrijos karaliumi. 1294 m. jis aplankė Florenciją, kur Dantė bus su juo veikiausiai susipažinęs. Mirė 1295 m.

Kairysis kraštas Ronos... — t. y. Provansas.

Sorga — vienas Ronos intakų.

Auzonija — Italija, t. y. Neapolio karalystė, kurios sieną šiaurėje sudaro upės *Verdė* ir *Trontas* (žiūr. žemiau).

Katona, Baris, Gaeta — vietovių pavadinimai.

Tos žemės, kur, palikęs Vokią, plaukia Dunojus... — turima galvoj Vengrija.

Euras — pietryčių vėjas, pučiąs *tarp Pasaro ir Faro kyšulių* ir nešąs iš Etnos verdančios sieros (apie ją kalbama žemiau) tvaiką, kurį junta *Sicilijos krantai.*

Tifėjas (Tifonas) — vienas iš gigantų. Jis grūmėsi su Dzeusu dėl valdžios, bet kovą pralaimėjo ir dabar guli surištas po Etna.

Bet savavaliai... Palermą ėmė urmu taip kedent... — Karolio I bei jo prancūzų savavaliavimas buvo toks didelis, jog *žmonės jungą nusimest nusprendė,* atseit, sukilo.

Jei brolis būtų tai numanęs bent... — Jei Karolio Martelio jaunesnysis brolis Robertas būtų atsargesnis ir nebūtų apsisupęs „gobšiais kataloniečiais“, kurie visaip engė liaudį.

Kserksas — pagarsėjęs persų karalius (V a. pr. m. e.), kovotojo pavyzdys.

Solonas — Atėnų įstatymdavys, gyvenęs VII—VI a. pr. m. e., valstybės vyro pavyzdys.

Melchisedekas — Salemo kunigas (Biblija), šventiko tipas.

Ar tėvą to... — t. y. Dedalą (žiūr. „Pragaro“ XVII g.).

Jokūbas dar motinos įsčiose smarkiai skyrėsi nuo savo dvynio brolio *E z a v o* (Biblija).

Kvirinas — Romos įkūrėjas Romulas; jisai buvęs žemos kilmės, bet plačiai pasklidusi legenda pavertė jį Marso sūnumi.

IX GIESMĖ

Klemansa — Karolio Martelio duktė.

Dar vienas švitulys sukruto... — Kunica da Romano, Edzelino III da Romano, Paduvos tirono (žiūr. žemiau) sesuo, mirusi apie 1279 m. Buvo pagarsėjusi savo ištvirkimu, bet į amžiaus pabaigą pasuko dorybės keliu.

Yra sritis... — Trevizas, esąs tarp dviejų Venecijos valdų. *Rialtas* (žiūr. žemiau) — pagrindinė jo sala.

Nuo jos pikta ugnis kadaise krito... — Edzelino III motina sapnavusi, kad ji pagimdžiusi fakelą, kurs nusiaubė visą šalį.

To pat kaip aš kamieno pagimdyta... — vieno tėvo.

Pats nuostabiausias deimantas dangaus... — Fulkas Marselietis (žiūr. žemiau).

Tarp Adidžės ir Taljamento... — t. y. Trevize.

Kad Paduva Vičencos pelkę tylią Pavers netrukus ruzganu klanu. — Kad Bakiljonės („Vičencos pelkės“) vanduo paraus nuo paduviečių kraujo, kai 1314 m. prieš juos pakils Kangrandė dela Skala.

Kanjanas, Silė — Trevizo upės.

Iškėlęs galvą tebevaikšto tas... — Ricardas da Kaminas, kurį *jo priešai* nužudys 1312 m.

Feltriečiai keiks dar vyskupo kaltes... — Feltro miesto vyskupas, pasinaudodamas savo valdžia, išdavė gvelfams pabėgėlius iš Feraros; visi jie žuvo.

Toli į vakarus ir link rytų... jūra plyti... — Viduržemio jūra.

Tarp Ebro ir tarp upės tos, kuri... — Tarp Ebro ir Magros (upė Italijoj).

Pamary — Marselyje.

Budžėja — miestas Alžyre, stovintis tame pačiame meridiane kaip ir Marselis.

Kur kraujas kitąsyk nudažė uostą. — Aliuzija į romėnų poeto Lukano aprašy-

tas („Farsalo mūšis", III) skerdynes Marselyje (anuometinėj Masilijoj) po to, kai Decimas Junijus Brutas paėmė miestą.

Kreūzė — Enėjo žmona.

Sichėjas — miręs Didonės vyras.

Rodopietė — prie Rodopės kalnų (Trakijoj) gyvenusi karalaitė Filidė, *apgauta piktai* savo sužadėtinio *Demofonto,* kuris išvykęs užtruko Atėnuose ir negrįžo laiku, tuo priversdamas ją nusižudyti iš sielvarto.

Alkidas — t. y. Herkulis, įsimylėjęs kadaise Tesalijos karaliaus Eurito dukterį *Ijolę.*

Raabė — Jericho paleistuvė, paslėpusi savo namuos Jozuės (žiūr. žemiau) žvalgus ir tuo padėjusi jam paimti miestą.

Jei vien tik dekretalijų lapus Jie sklaido...— Jei dvasininkai savanaudiškais tikslais studijuoja vien tiktai vad. „dekretalijas", t.y. popiežiaus dekretus.

Net popiežių ir jo kardinolus...— Popiežiams ir kardinolams nerūpi, kad Nazaretas ir visa vad. šventoji žemė (Palestina) yra musulmonų valdžioj.

Kur išskleidė archangelas sparnus.— Kur archangelas Gabrielius pranešė kadaise Marijai, kad ji tapsianti Kristaus motina (vad. apreiškimas).

Petro karžygių...— t. y. visų tų kankinių, kurie yra pasekę švento Petro pėdomis.

X GIESMĖ

Į savo sūnų...— dievo sūnų.

Kūrėją — dievą, pasaulio kūrėją.

Tas ratas įžambus...— zodiakas.

Jei neitų jųjų kelias įkypai...— Jei zodiako plokštuma sutaptų su pusiaujo (ekvatoriaus) plokštuma.

Pasaulis būtų it kapai.— T.y. pasauly žūtų visas gyvis.

Artemidė, arba Diana (lot.), simbolizuojanti Mėnulį.

Esu aš avinėlis iš bandos, Kurią šventasis Dominykas gano.— Kalbantysis, kaip paaiškėja žemiau, yra Tomas Akvinietis, žymiausias scholastinės filosofijos atstovas, pramintas „doctor angelicus" (1225—1274), buvęs vienuolis dominikonas.

Albertas iš Kelno — Albertas Didysis, miręs 1280 m. Kelne, žinomas tais laikais filosofas ir teologas, taipogi dominikonas.

Gracianas — Frančeskas Gracianas, žymus XII a. kanonistas, kuris *Dvejokios teisės mokslų dirvą laistė,* t.y. stengėsi savo darbuose suderinti bažnytinę (kanoniškąją) teisę su civiline.

Gerasis Petras...— Petras Lombardietis, XII a. teologas, „Sentencijų" autorius. Šio veikalo pratarmėj jis lygina save su Evangelijos „našlele" (žiūr. žemiau), kuri *atidavė bažnyčiai visą turtą.*

Ši penktoji, Ryškiausioji gaisa...— Saliamonas.

Tą švyturį tiesos...— Dionizijų (Dionyzą) Areopagitą (I a.), kuris *angelų parodė karalystę,* t.y. parašė veikalą, pavadintą „Apie dangiškąją hierarchiją".

Gynėjas krikščionybės ilgametis...— veikiausiai turimas galvoj krikščionybės apologetas ispanas Pablas (Povilas) Orozijus (V a.), lotynų kalba parašęs septynių knygų istorijos veikalą.

Augustinas — šventas Augustinas, vyskupas iš Hipono, vienas vad. „bažnyčios tėvų" (354—430 m.).

Toji siela prakilni...— Anicijus Manlijus Torkvatas Severinas B o e c i j u s, Romos filosofas, neoplatonikas, rašytojas bei valstybės vyras (480—524 m.), miręs po baisių kančių kalėjime, kur jį uždarė gotų karalius Teodorikas. Viduramžiais Boecijus buvo laikomas krikščioniu. Žymiausias jo kūrinys, parašytas lotynų kalba,— „Apie filosofijos paguodą" („De consolatione philosophiae").

Čieldauras (Čeldauras) — bažnyčia Pavijos mieste, kur Boecijus palaidotas.

Izidorius — Sevilijos vyskupas, teologas ir enciklopedistas (560—636 m.).

Beda Venerabilis — anglų teologas, gramatikas, istorinių veikalų autorius (673—735 m.).

Rikardas — XII a. teologas mistikas, šv. Viktoro vienuolyno (netoli Paryžiaus) vyresnysis.

Sigjė — XIII a. filosofas, profesoriavęs Paryžiaus universitete, kurio pastatai buvo *Š i a u d ų g a t v e l ė j* (žiūr. žemiau).

Jo teiginiai, tūžmingai sutikti.— Sigjė buvo apkaltintas „erezija".

Nuotaka dausų...— bažnyčia.

Jaunikį...— Kristų.

XI GIESMĖ

Pirmasis degė meile serafino...— šv. Pranciškus Asyžietis.

Antrasis... skleidė šviesą cherubino.— Šv. Dominykas.

Tarp srauniojo Tupino ir upelio...— tarp dviejų upelių — Tupino ir Kjašo — yra Asyžius, Pranciškaus gimtinė.

Ubaldas — vienuolis atsiskyrėlis, vėliau — Gubjo vyskupas. Kjašo upeliukas teka nuo *kauburės,* kur jisai buvo įsikūręs.

Saulės vartais...— rytiniais Perudžos vartais. Iš tos pusės miestan iš vakarų pučia šalti arba šilti (priklausomai nuo metų laiko) vėjai.

Nočera, Gvaldas — miestai anapus Subazijo kalno, kuriuos engė Perudža.

Saulė palaimi...— t.y. Pranciškus, gimęs 1182 m.

Taip, kaip jinai užgimsta kartais Gange.— Žiūr. komentarą „Skaistyklos" II g.

Dėlei moteries...— t.y. dėl „Bėdinystės“ (žiūr. žemiau).

Jis pats prieš teismą gina savo bylą...— Pranciškaus tėvas, nepatenkintas besaikiu sūnaus dosnumu, iškėlė jam bylą bažnytiniam teisme.

Viešai susižieduodamas su ja...— prieš vyskupo teismą atsisakydamas tėvo palikimo ir „susižieduodamas“ su Bėdinyste.

Nors tūkstantmetį...— t.y. nuo pat Kristaus gimimo.

Netekus mielo vyro...— Kristaus.

Ji... — Bėdinystė.

Amiklas — vardas neturtingo žvejo Adrijos pajūry. Jisai *nesudrebo ir nesusvyravo,* kai jo lūšnelėn *įžengė ūmai* Julijus Cezaris (*tas, kam pasaulis lenkė galvą savo).*

Bernardas di Kvintavalė — kilmingas ir turtingas Asyžiaus gyventojas, kurs pirmas pasekė Pranciškaus pėdomis.

Egidijus, Silvestras — Pranciškaus pasekėjai.

Jo mylimai...— Bėdinystei.

Inocentas — popiežius Inocentas III, laikinai patvirtinęs Pranciškaus pateiktus įstatus, vad. regulą (1210 m.).

Honorijus — popiežius Honorijus III, galutinai sankcionavęs minoritų ordino įstatus (1223 m.).

Sultonui atšiauriajam dievo žodį Išdrįso skelbt...— Pranciškus 1219 m. bandė atversti į krikščionybę Egipto sultoną Maleką al Kemalį, bet, pamatęs, kad iš to nieko neišeina, *gimtinio krašto derlium pasiguodė,* atseit, grįžo vėl Italijon.

Dvejus metus, bevaikštant uolomis...— Paskutinius dvejus savo gyvenimo metus Pranciškus gyvenęs *tarp Tiberio ir Arno,* ant uoloto Alvernijos (Vernos) kalno.

Mylėti sužadėtinę bekraitę...— Bėdinystę.

Petro eldiją...— bažnyčią.

Jo kaimenė...— dominikonai.

XII GIESMĖ

Iridės lankas...— vaivorykštė. Iridė — dievų ir žmonių tarpininkė, vaivorykštės deivė (mit.).

Balsą tos merginos, Kurią aistra sudegino kadai...— Aliuzija į nimfą Echo, kuri, nelaimingai įsimylėjusi gražuolį Narcisą, taip sunyko iš tos meilės, kad iš jos galų gale belikęs vien balsas (mit.).

Ir išgirdau aš...— Šį pasakojimą Dantė įdeda į pranciškonų generolo, teologo Bonaventūros (1221—1274 m.; žiūr. žemiau) lūpas.

Antro vado...— Dominyko (1170—1221 m.).

Kristaus armija...— krikščionys.

Tame krašte, iš kur...— Ispanijoj.

Kalaroga (Kalaruega) — miestas Kastilijoj (žiūr. žemiau), Dominyko gimtinė.

Kad būtų jai kur džiaugsmo pasisemti.— Lotyniškai „dominus“ reiškia „viešpats“.

Tadėjas — Tadėjas Pepolis, žinomas Bolonijos juristas, arba Tadėjas d'Alderotas — garsus XIII a. Florencijos medikas.

Ostijietis — Ostijos vyskupas, kardinolas Enrikas di Sūza, žymus XIII a. kanonistas.

Ne toks išgama...— Kaip Bonifacas VIII, kurį Dantė laikė savo ištremties kaltininku.

Vienas ratas...— Dominykas.

Antrojo...— Pranciškaus Asyžiečio.

Tomas — Tomas Akvinietis.

Bet ne Kasalėj...— Ubertinas da Kasalė (Kasalietis) reikalavo sugriežtinti pranciškonų ordino įstatus (regulą).

Ne Akvaspartoj...— pranciškonų generolas Mateo d'Akvasparta, kuris vėliau tapo kardinolu, pernelyg susilpnino pranciškonų ordino regulą.

Augustinas, Iliuminatas — teologai, uolūs Pranciškaus Asyžiečio sekėjai.

Štai du Petrai, Valgovas ir Ispanas...— Petras Valgovas (Comestor), XII a. prancūzų teologas; Petras Ispanas, buvęs medicinos profesorius Sjenoje, vėliau — kardinolas, 1276—1277 m.— popiežius Jonas XXI, parašęs dvylikos knygų logikos traktatą (*auksinių knygų tuzinu garsus*).

Hugas — XII a. teologas mistikas, kanauninkas *švento Viktoro* vienuolyne (prie Paryžiaus).

Natanas — senovės žydų pranašas.

Anzelmas — Kenterberio arkivyskupas, daugelio teologinių knygų autorius, gyvenęs XI a.

Chrisostomas — Konstantinopolio patriarchas Jonas, savo iškalba pelnęs Chrisostomo (graik. „auksaburnis“) vardą (mirė 407 m. tremtyje).

Donatas — Elijus Donatas, Vergilijaus ir Terencijaus komentatorius, lotynų gramatikos autorius, rašytojas (IV a.).

Jokimas, Kalabrijos abatas — „Apokalipsės“ (šv. Jono „Apreiškimo“) komentatorius (1130—1202 m.). Bažnyčia smerkė kai kuriuos jo teologinius teiginius.

Rabanas Mauras — IX a. teologas, Mainco arkivyskupas, uolus Biblijos aiškintojas.

XIII GIESMĖ

Į dangiškus Ratus...— **t.y. Grįžulo Ratus.**

Įsivaizduok lyg ragą...— **Dvi kraštinės Mažosios Meškos žvaigždės primena nelyginant kokį ragą.**

Vainikais, kokius gal Tik Ariadnė mirštanti turėjo...— **Bakchas iš gailesčio pavertė Mino dukters Ariadnės gėlių vainiką į žvaigždyną, kai Tesėjas ją pametė (Ovidijus, „Metamorfozės“, VIII).**

Peanai — **himnai Apolono garbei.**

Tas balsas, kurio žodžiai...— **t.y. Tomo Akviniečio balsas.**

Tą, kuriam iš šono Išėmęs kaulą...— **turimas galvoj Adomas.**

Smagurę davė žmoną...— **Ievą.**

Arba į tą, kam buvo nebaisu...— **kalbama apie Kristų.**

Už tą, kurį penktam gaise radai...— **už Saliamoną.**

Ką reiškė balsas, taręs jam: ,Prašyki!'— **Dievas per sapną liepęs karaliui Saliamonui prašyti bet kokios malonės.**

Primus motus **(lot.) — pirmasis postūmis, išjudinęs pasaulį.**

Į protėvį ir sūnų visagalio.— **Į Adomą ir Kristų.**

Melisas, Parmenidas, Brisas — **žymūs senovės graikų filosofai.**

Sabelijus — **eresiarchas, neigęs vad. „šventosios dvasios“ dogmą (III a.).**

Arijus — **taip pat eresiarchas, neigęs Kristaus dieviškumą (IV a.).**

XIV GIESMĖ

Regėjimui ar nepakenks jinai...— **tuomet, kai mirusieji atgaus kūnišką esybę (žiūr. žemiau), t. y. prisikels.**

Aš nusileidau ant naujos planetos...— **ant Marso.**

Ta, kur spindėjo...— **Beatričė.**

XV GIESMĖ

Nuriedėjo šviesulys...— **Dantės proprosenelio Kačagvidos spindinti dvasia.**

Taip mirusių šaly Enėją savo Išvydo jojo tėvas...— **taip Enėjo tėvas pamatė požemio karalystėn nusileidusį savo sūnų („Eneida“, VI).**

Toji moteris...— **Beatričė.**

Nes Saulė...— **dievas.**

Žmogus, Kurio tu giminę tęsi...— **Kačagvidos sūnus Aldigjeras, arba Aligjeras, it. Alighiero (motinos pavardė, kurią išsaugojo ir jo palikuonys Aligjeriai, it. Alighieri).**

Pirmam rate aplink uolotą sieną...— pirmoje Skaistyklos pakopoje, kur kenčia išpuikėliai.

Yra sūnus man...— Aligjero sūnus Belinčonė (žiūr. žemiau).

Sardanapalas — paskutinis Asirijos karalius (VII a. pr. m. e.), besaikės prabangos mėgėjas, pasižymėjęs ištvirkimu.

Montemalas (Montemarijas) — kalnas netoli Romos, nuo kurio atsiskleidžia reginys į miestą.

Išpuikęs jūsų miestas...— Florencija. Kačagvida nori pasakyti, kad Florencija dar nebuvo pralenkusi Romos savo pastatų ištaigumu bei prašmatnybe.

Belinčonė Bertis dei Ravinjanis — kilmingas florentietis, Gvidžių (Gvidi) giminės galva; gyveno XII a. antrojoj pusėj.

Vekječiai (Vekjai), *Nerliai* — vardai dviejų kilmingų gvelfų šeimynų Florencijoje.

Čangelė — florentietė, Dantės amžininkė, kilminga našlė, to meto Mesalina.

Salterelas — florentietis, žinomas Dantės laikais juristas ir eiliuotojas, didelis sukčius ir peštukas.

Kornelija — Grakchų motina, Scipiono Afrikiečio duktė, dorovingos moters pavyzdys.

Cincinatas — Kvin(k)cijus Cincinatas (žiūr. komentarus „Rojaus“ VI g.).

Jų buvo du...— Morontas ir Eliziejus.

Karys buvau aš ciesoriaus Kurado...— turimas galvoj imperatoriaus Konrado III (Kurado) 1147 m. kryžiaus žygis (drauge su Prancūzijos karaliumi Liudviku VII).

XVI GIESMĖ

Senuoju „jūs“...— Taip pirmą kartą kreipęsi romėnai į Cezarį, sugrįžusį po pergalės į Romą ir paėmusį visą respublikos valdžią į savo rankas.

Tą patį reiškė damos kosulys Džinevrai...— Aliuzija į iškalbingą rūmų damos kostelėjimą, Džinevrai (karaliaus Artūro žmonai) meiliai besišnekant su riteriu Lančelotu (žiūr. komentarą „Pragaro“ V g.).

Kaip kad knygoj parašyta.— T.y. garsiame romane apie Lančelotą.

Ar šventas Jonas, kurs globoj mus laiko...— šv. Jonas buvo laikomas Florencijos patronu.

Nuo pirmutinio ‚Ave' lig tada.— Nuo tos dienos, kai archangelas pasveikino Mariją — būsimą Kristaus motiną (kovo 25-oji), ligi Kačagvidos gimimo Marsas prisiartino *prie Liūto kojų* (t.y. atsidūrė Liūto žvaigždyne) *penkis šimtus aštuoniasdešimtsyk.* Tad Kačagvida bus gimęs 1091 m.

Kur raitelių lenktynės... užbaigiamos.— T.y. ties šv. Petro vartais, kur gyveno senų florentiečių šeimos. Kasmet per šv. Joną Florencijoj vykdavo tradicinės raitelių lenktynės, ir kaipsyk ties ta vieta eidavo paskutinis jojimo ratas.

Nuo Marso statulos lig švento Jono...— nuo Marso statulos likučių prie

senojo Arno tilto ligi šv. Jono bažnyčios baptisterijos, t.y. nuo pietinio miesto pakraščio ligi šiaurinio.

Kampis, Čertaldas, Feginė — vietovių (Toskanoje, netoli Florencijos) pavadinimai.

Galucas, Trespjanas — du nedideli miesteliukai dviejų mylių atstu nuo Florencijos.

Kaimietis, Iš Aguljonės atneštas...— Įtakingas Florencijos juristas, kilęs iš Aguljonės, Baldas d'Aguljonė, pasirūpino, kad 1311 m. amnestija aplenktų Dantę.

Kaip kyšio tyko apgaulus sinjietis.— Facijas dei Morubaldinis, teisėjas, kilęs iš Sinjos miestelio (netoli Florencijos), pagarsėjęs kyšininkavimu.

Gal apsukrus Florencijos verteiva Į Simifontį grįžtų...— Turbūt Lipas Velutis, atsikėlęs Florencijon iš *S i m i f o n č i o,* arba Semifontės apylinkių (taip vadinosi pilis Valdelsoje, kurią 1202 m. sugriovė florentiškiai gvelfai).

Montemurlas — grafų Gvidžių pilis (tarp Pistojos ir Prato).

Čerkiai — iš Sjevės slėnio (*A k o n o j e,* žiūr. aukščiau).

Buondelmontės XII a. persikraustė Florencijon nuo G r e v ė s upės krantų (žiūr. žemiau) po to, kai florentiečiai sugriovė jų pilį.

Lunis, Urbisalja, Kjuzis, Sinigalja — kadaise žydintys miestai, Dantės laikais sunykę.

Ugiai, Grečiai, Filipiai, Kateliniai, Alberikiai, Del Arkos, Sanelos, Ardingiai, Soldanjeriai, Bostikiai...— kadaise garsių ir gerbiamų florentiečių pavardės.

Ties vartais...— ties šv. Petro vartais.

Dar Ravinjanių vaikščiota garbingų: Jie davė grafą Gvidą...— Grafas Gvidas Senasis vedė Belinčonės (žiūr. žemiau) Berčio dei Ravinjanio dukterį Gvaldradą, kurios anūkas buvo Gvidas Gvera, Florencijos gvelfų vadas.

Dela Presa, Galigajas — kilmingų ir kitados įtakingų florentiečių pavardės.

Fifančiai, Galiai, Džuokiai — garsios kadaise pavardės.

Juosta žebenkšties baltos...— Išilginė balta žebenkšties juosta raudoname dugne — toks buvo Piljų šeimos herbas.

Tie, kam rausti teko, nes klastavo.— Turimi galvoj gvelfai Kjarmonteziai, kuriems rausti teko dėl vieno savo begėdiškai sukčiavusio gentainio (Durantės).

Donačių giminė Dantės laikais dar šiaip taip tebegyvavo, tuo tarpu *Arigučiai, Sicijai,* kurie kadaise *sėdėjo krėsluose valdžios aukštos,* baigė nykti.

Aukso kamuoliai puošė Lamberčių herbą.

Tie, kur vien bėglį persekioti pratę...— Adimariai. Vienas jų, Bokačas Adimaris, pasisavino ištremtojo Dantės („bėglio") turtą ir stengėsi, kad jis nebūtų amnestuotas.

Ir piktinos labai širdis Donato... svaineliu.— Umbertinas Donatis, vedęs Belinčonės Berčio dei Ravinjanio dukterį Gvaldradą, buvo labai nepatenkintas, kad jos sesuo ištekėjo už Adimario (žiūr. aukščiau).

Jau Kaponsakas žengė į Merkatą...— Gibelinai Kaponsakai, atsikraustę Florencijon *iš Fjezolės,* įsikūrė netoli Senosios rinkos (it. Mercato Vecchio).

Džudas, Infangatas — anuo metu prakutę žymūs gibelinai.

Jau Dela Peros vardas vartams duotas...— Jau pamiršto Dantės laikais Dela Peros vardu buvo pavadinti vartai, vedę į *seną miestą.*

Kiekvienas, kam tik herbas dovanotas...— Kai kurie florentiečiai buvo gavę Toskanos markizo Hugono Didžiojo herbą ir tuo būdu tapę riteriais. Tačiau vienas jų, Džanas dela Bela, užuot dėkojęs *už gautą riterystę,* vadovavo liaudies sukilimui prieš didikus. *Per šventą Tomą,* Hugono mirties (1001 m.) dieną, buvo laikomos pamaldos.

Importunis, Gvalderotis — pavardės kadaise pasiturinčių gvelfų, kurie gyveno šv. Apaštalų rajone (it. borgo Santi-Apostoli).

Nauji Kaimynai...— ateiviai Buondelmontės (žiūr. žemiau). Vienas jų buvo susižiedavęs su mergina iš *Amidėjų* (žiūr. žemiau) šeimos, bet paskiau vedė kitą (Gvaldradą Donati), tuo užsitraukdamas savo buvusios sužadėtinės brolių bei artimųjų neapykantą.

Ema — Grevės intakas.

Bet nuoskala akmens, kur tiltą sergi...— Ties Marso statulos likučiais prie Senojo tilto Buondelmontė buvo nužudytas už tai, kad sulaužė duotąjį žodį ir „susigundė kita“ (žiūr. aukščiau).

Lelija — Florencijos herbas.

XVII GIESMĖ

Kaip kad, išgirdęs baugią jam naujieną...— Kai jaunasis Epatas drįso neigti, jog Faetonas tikrai yra Febo Apolono sūnus, pastarasis kreipėsi į savo motiną *Klimenę,* kad ji išblaškytų abejones (Ovidijus, „Metamorfozės“, I).

Tasai, Kurs tėvą gal paskatino ne vieną...— Faetonas, po ilgų prašymų gavęs iš Apolono vežimą su ugniniais saulės žirgais, vos nesudegino viso pasaulio ir tuo lyg paskatino tėvus *vaikams nenuolaidžiauti.*

Dėl pamotės piktos...— Fedros. Jos apšmeižtas, kadaise išbėgo iš Atėnų Hipolitas, Tesėjo sūnus.

Tenai, kur šiandie...— t.y. Romoje, kur *Kristumi pačiu Prekiaujama kas vakaras kas rytas* (aliuzija į popiežių Bonifacą VIII).

Bendravimas su niekšais ir kvailiais...— t.y. su tais baltaisiais, su kuriais Dantei bus lemta atsidurti drauge *vargo slėny* (ištremtyje).

Jog tu laikeis atokiai nuo visų jų...— t.y. neprisidėjai nei prie vienos partijos, nei prie kitos.

Pas šaunų lombardietį...— Į Veroną, pas Bartolomėją dela Skalą (mirė 1304 m.), kurio herbe, kaip spėjama, buvo atvaizduotas erelis (*aras išdidus*) ant kopėčių *(koptų).*

Bus prieš tave ir tas, kurį šlovė jo Išgarsins, kaip kad Marsas pageidaus.— Kangrandė, jaunesnysis Bartolomėjo dela Skalos brolis, nuo 1312 m. valdė Veroną ligi pat mirties (1329 m.) ir pagarsėjo karingumu.

Nes jį... Devyniskart padangė teapskriejo.— Kangrandei 1300 m. kovo mėnesį tebuvo sukakę devyneri metai. Tokį jį bus matęs Dantė, kuris lankėsi tuo laiku pas jo tėvą.

Bet pirm, negu gaskonas atsigręš Prieš Henriką...— Popiežius Klemensas V, kilęs iš Gaskonijos (Prancūzija), pats pakvietė iš pradžių Henriką VII Italijon, bet vėliau tapo jo priešu.

Aukščiausi medžiai...— pasaulio šio galiūnai.

XVIII GIESMĖ

Kitur pasižiūrėk...— t.y. į Kačagvidą.

Penktoj šakoj to medžio stebuklingo...— t.y. penktojoj Rojaus pakopoj.

Jozuė — biblinis herojus, įvedęs senovės žydus vad. žadėtojon žemėn.

Juda Makabėjus — kitas biblinis herojus, išvadavęs žydų tautą iš Sirijos jungo.

Karolis Didysis — Karolis I, nuo 768 m. frankų karalius, 800 m. karūnuotas „Vakarų imperatorium".

Rolandas — vienas iš Karolio Didžiojo karvedžių, žuvęs Ronsevalio slėny nuo užpuolusių saracėnų.

Gijomas — Orleano grafas, paskui vienuolis, prancūzų viduramžių romanų herojus.

Renuaras — Gijomo Orleaniečio (žiūr. aukščiau) bendražygis, apdovanotas nepaprasta jėga.

Gotfredas — Gotfredas (Godfrua) Buljonietis, pirmojo kryžiaus žygio vadas, pirmas Jeruzalės karalius.

Robertas (Roberas) *Giskaras* — Normandijos hercogas, Sicilijos užkariautojas, XI a. išvaręs iš Pietų Italijos saracėnus ir bizantiečius.

Šešton žvaigždėn...— Jupiterio planeton (žiūr. žemiau).

Vaizduodamos tai D, tai I, tai L.— Pirmosios lotyniškojo žodžio „diligite" („mylėkite") raidės. Visą sakinį, paimtą iš Saliamono „Išminties knygų", randame žemiau: „Diligite iustitiam qui iudicatis terram" („Mylėkite teisingumą jūs, teisiantieji žemę").

Lig paskutinės M...— kuria baigiasi lotyniškas žodis „terram" („žemę").

O, tu, kurio ranka per daug guvi! — Kreipimasis į popiežių Joną XXII (1316—1334), kuris tolydžio rašydavo ekskomunikas ir jas vėl naikindavo, jei ekskomunikuotasis įstengdavo atsipirkti.

Petras ir Povilas — apaštalai.

Tu, aišku, atsakysi...— tebeturimas galvoj popiežius.

Aš myliu tą...— Popiežius labiau m y l i aukso florinus, kuriuose atvaizduotas Florencijos globėjas šv. Jonas, kadaise kankinęsis *dykroj* (dykumoj) ir netekęs *galvos,* nes jos pareikalavo Salomėja (žiūr. žemiau).

O du anuos — Petrą ir Povilą.

XIX GIESMĖ

Indas — upė Pietų Azijoj.

Spindintis erelis, Atnešęs Romai pagarbą tautų...— kaip Romos valstybės bei didybės simbolis.

Albrechtas — imperatorius, Romos karalius (1298—1308), Rudolfo Habsburgo sūnus. 1304 m. jo buvo *nuniokota Praga.*

Tasai, kuris nuo šerno žūt privalo...— Prancūzijos karalius Pilypas Gražusis (1285—1314), kurio liepimu buvo paleistas apyvarton didelis kiekis *monetų netikrų.* Jisai žuvęs medžioklėje nuo šerno smūgio.

Jau Anglas rengias... kovai...— Veikiausiai Anglijos karalius Eduardas I (arba Eduardas II).

Čekijos, Ispanijos valdovai...— Vaclovas IV ir Ferdinandas IV.

Monarchas raišakojis...— Neapolio karalius Karolis II, pramintas Š l u b u o j u (raišakoju); jis turėjo Jeruzalės karaliaus titulą.

Kurio blogybės persiris per M.— M — pirmoji lotyniško žodžio „mille" („tūkstantis") raidė. „Raišakojo monarcho" blogybės persirisiančios per tūkstantį.

Karalius tos ugnies salos...— „Ugnies sala" pavadinta (dėl Etnos) Sicilija, kurioje nuo 1296 ligi 1337 m. karaliavo Frydrichas II ir kurioje mirė Enėjo tėvas Anchisas pakeliui Italijon („Eneida", III g.).

Jo (Frydricho II) *brolis su dėde...*— Jokūbas II, Aragonijos karalius (1291—1327), ir Jokūbas, Majorkos (Balearų) karalius (1262—1311).

Norvegas — Norvegijos karalius Hakonas V Ilgakojis (1279—1325).

Portugalas — Portugalijos karalius Dionizas (Dinišas) I Žemdirbys (1279—1325).

Dalmatas — karalius Steponas Urozijus (Stefanas Urošas) II Milutinas (1276—1321), kaldinęs monetas, labai panašias į Venecijos pinigus.

Suteršusio sau vardą klastote.— Žiūr. komentarą aukščiau.

Lai Vengrija bent kartą nusikrato Senais vargais! — T.y. vargais, patirtais iš tokių karalių, kaip Andriejus III (1290—1301).

Lai už kalnų aukštų Tavęs, Navara, priešas neužmato! — Lai Pirėnai apsaugo Navarą nuo Prancūzijos kėslų.

Famagusta, Nikosija — du svarbiausi Kipro miestai, kovoję *su nekenčiamu liūtu,* t.y. su tos salos valdovu, prancūzų kilmės karalium Henriku II Luzinjanu, kurio herbe buvo atvaizduotas l i ū t a s.

XX GIESMĖ

Tą vietą... Kur saulė atsispindi žvilgsny aro...— t.y. akį (Dantė mato dausų erelio galvą iš profilio).

Antai anas... Giedojo šlovę viešpačio paties...— karalius Dovydas, kurio *karštos psalmės dievui mielos tapo.*

Anas... paguodė tą, Kurios sūnus nebepakils iš kapo.— Imperatorius Trajanas (nuo 98 iki 117m.), prie kurio, kaip skelbė legenda, priėjusi gatvėje našlė, prašydama nubausti jos sūnaus žudiką (žiūr. „Skaistyklos“ X g. komentarą).

Regi protingą Karalių, kurio gyvasties metus Prailgino...— Ezekijas, Judėjos karalius; jam pranašas Jeremijas išpranašavęs greitą mirtį, kurią Ezekijo maldos atitolinę penkiolikai metų.

Už jo matai valdovą geravalį...— imperatorių Konstantiną, kuris paskelbė krikščionių religijos laisvę ir perkėlė Bizantijos sostinę, įstatymus bei imperijos vėliavą (*sugraikino ir sostą, ir erelį*); Romą jisai paliko Silvestrui I, tuo *įtikęs popiežiui.*

Gerais darbais, Kurie pasauliui pražūtingi esti...— Konstantinas supranta, kad imperijos padalinimas neišėjęs Romai (ir pasauliui!) į gera, nors jisai nesivadovavo *norais nelabais.*

Guljelmas (Vilhelmas) II, pramintas Geruoju, Sicilijos ir Apulijos karalius (mirė 1189 m.); rėmė popiežių Aleksandrą III (prieš Frydrichą Barbarosą). Jo *viengenčiai gedi, širsdami,* kad Pietų Italija (Apulija) ir Sicilija atiteko blogiems valdovams — pirmoji Karoliui (Karoliui II, vad. Šlubajam), antroji — Federigui (Frydrichui II).

Rifėjas, Trojos karžygys — teisingo, doro trojėno pavyzdys, minimas „Eneidoje“ (II g.). Graikams įsiveržus į Troją, Rifėjas žuvo.

Regnum coelorum (lot.) — dangaus karalystė.

Trys dangiškos būtybės...— Tikėjimas, Meilė, Viltis, kurios atstojo Rifėjui krikštą.

Tu jas matei ties dešiniu ratu...— žiūr. „Skaistyklos“ XXIX giesmę, kur vaizduojami trys „teologinių“ dorybių simboliai *(po dešinei trys moterys...).*

XXI GIESMĖ

Lyg nuo Semelės Beliktų nuo tavęs tik pelenai.— Kai, pavyduliaujančios Junonės paskatinta, karaliaus Kadmo duktė Semelė gavo galų gale pamatyti Jupiterį, savo mylimąjį, visame jo spindėjime,— ji čia pat degte sudegė ir pavirto pelenais (mit.).

Užkopėm į septintą Planetą...— t.y. į Saturną.

Ugningu Liūto karčių atgaivinta.— 1300 m. kovo (ir netgi balandžio) mėnesį Saturnas turėjo būti ties Liūto žvaigždynu.

Didžiuliam krištole...— planetoje.

To, kas globojo mūs dienas ramias...— Turimas galvoj Saturnas (Kronas), Jupiterio (Dzeuso) sūnus, kuriam valdant, pasauly viešpatavęs „aukso amžius“ (Ovidijus, „Metamorfozės“, I).

Mane šventa palaimos saulė veda... — Kalbantysis yra Pjeras Damianas (Petras Damijonas), vienuolis, teologas (988—1072 m.).

Italijoj, tarp jos dviejų krantų... — tarp Tirėnų ir Adrijos jūrų krantų.

Katrija — 1700 metrų Katrijos kalnas centrinėj Apeninų daly.

Maldų buveinė — *vienuolynas.* — Fontė Avelana.

Tie namai — Fontės Avelanos vienuolynas Katrijoj.

Petras Nuodėmingas (lot. Petrus Peccator) — veikiausiai Pjetras delji Onestis, gyvenęs *šventos Marijos globoje* (t. y. Santa Marijos vienuolyne) netoli Ravenos.

Anie sulysę vaikščiojo basom... — apaštalai Petras ir Povilas (žiūr. aukščiau).

XXII GIESMĖ

Ir balsą išgirdau... — šv. Benedikto, įkūrusio 528 m. vienuolyną K a s i n e (žiūr. žemiau).

Atplūsdavo paklydę, tamsūs žmonės. — Senu įpročiu *į kalną, prie kurio pašonės Kasinas glaudžiai šliejasi,* suplaukdavo tūkstančiai žmonių iš aplinkinių kaimų, kur tebebuvo dar gyvas pagoniškas Apolono kultas.

Makarijas — atsiskyrėlis, gyvenęs tyruose tarp Raudonosios jūros ir Nilo (mirė 404 m.), ar šv. Makarijas Egiptietis, gyvenęs Libijos dykumoj ir miręs 391 m.

Romualdas — Romualdas delji Onestis (950—1027), įkūręs kamendulių (it. Camaldoli) ordiną.

Pačioj aukštybėj... — Empirėjuje.

Ten krypsta ir tos kopėčios... — Kaip pasakojama Biblijoj, kopėčios, *pilnos angelų* ir kylančios *lig pat giedrių padangių,* prisisapnavo kadais Jokūbui (žiūr. žemiau).

Bodėjos Petras auksu sidabru... — Turbūt aliuzija į apaštalo Petro žodžius iš Evangelijos: „Sidabro ir aukso aš neturiu".

Pranciškus — šv. Pranciškus Asyžietis (žiūr. „Rojaus" XI g.).

Mėnulį be šešėlių ir dėmių... — Dantė mato mėnulį iš priešingo šono (ne iš to, iš kurio jį regime mūsų žemėj).

Ir čia pat — Dionę Bei Mają, riedančias... — Tiksliau pasakius, ne pačią Dionę, o josios dukterį Venerą, ne pačią Mają, o josios sūnų Merkurijų.

Kalnuota bei upėta skiautele... — Žemės planeta (ironiškai).

Rojaus gražuole. — Beatričė.

XXIII GIESMĖ

Į tą šalį, Kur saulėja kaitriausiai aukštuma... — **t. y. į tą pusę, kur saulė būna vidurdienį.**

Panaši į savo sesę... — **į mūsų žemės saulę, kitaip tariant, į saulę, kurią matome šioje žemėje.**

Polihimnija — **viena iš devynių mūzų, lyrinės poezijos globėja.**

Ten — rožė... — **t. y. dievo motina Marija.**

Tenai — kvapai Lelijų... — **t. y. apaštalų, kurie** *gėrin kelią rodo.*

Atskrido ir apsupo ją liepsna Ir sukos... — **Taip vaizduojamas archangelo Gabrieliaus pasirodymas.**

Karališkų apvaizdos apdarų, Kurie... — **vad. devintojo dangaus.**

„Regina coeli“ **(lot.) — „dangaus karaliene“ (bažnytinio himno žodžiai).**

Vargingoj Babilono ištremty... — **šioje žemėje.**

Čia tas, kam rojaus raktai įteikti... — **apaštalas Petras.**

XXIV GIESMĖ

Ir vienas iš to būrio jų... — **apaštalas Petras, kuriam** *rojaus raktai atiteko* **(žiūr. žemiau).**

Sesuo šventoji... — **Beatričė.**

Kaip tyli bakalauras... — **Šioj tercinoj kaip palyginimas duodama teologinio disputo scenelė. Asmuo, išėjęs tam tikrus mokslus, gaudavo bakalauro vardą ir turėdavo teisę siekti daktarato.**

Garbus vėliavnešy... — **t. y. „tikėjimo v ė l i a v n e š y“ (it. primopilo — žodis, paimtas iš karinės Romos terminologijos).**

Mielasis tavo brolis... — **apaštalas Povilas, kurs** *pataisė senosios Romos nelabas mintis,* **t. y. įdiegė senajai pagoniškajai Romai krikščionybę.**

Benarpliojant pergamentus abu... — **t. y. abu testamentus (Senąjį ir Naująjį).**

Tą, dėl kurio... — **dievą.**

Drįsai pralenkti kitą, Prie karsto atskubėjusį bėgčia! — **Šv. Jonas, kaip pasakojama Evangelijoj, tuoj atskubėjęs pas prisikėlusio Kristaus kapą, bet vidun pirmas įžengęs šv. Petras.**

XXV GIESMĖ

Jei ši knyga šventa... — „Dieviškoji Komedija“.

Numaldys kada nors nuožmius vilkus... — Dantės priešus, brolžudiškų karų kaltininkus.

Šiltąją avidę... — Florenciją.

Ten, kur gavau kadaise krikštą didį... — šv. Jono (Jono Krikštytojo) bažnyčioje Florencijoj (žiūr. „Pragaro“ XIX g.).

Kita ugnis... — šv. Jokūbas.

Kurio šlovė Galisijai skirta! — Prie šv. Jokūbo kapo Galisijoj (Ispanija) kasmet suplaukdavo aibės maldininkų.

Tuodu kunigaikščiai gerbiami... — šv. Petras ir šv. Jokūbas.

Kai tris iš jūs visų jis (Kristus) *pasirinko.* — Per vad. Kristaus atsimainymą Taboro kalne (žiūr. „Skaistyklos“ XXXII g.) buvo trys apaštalai — Petras, Jonas ir Jokūbas, kurie, anot aiškintojų, simbolizavę tikėjimą, meilę ir viltį (pastarosios įkūnijimas buvo Jokūbas. Žiūr. aukščiau).

Prieš dvi viršūnes... — t. y. prieš Petrą ir Jokūbą.

Atvykti į Jeruzalę... — t. y. į dangaus karalystę, kuri Evangelijoj vadinama „dangiškąja Jeruzale“.

Didis dievo dainius... — karalius Dovydas, šlovinęs savo psalmėmis dievą.

Izajas — pirmasis iš keturių senovės žydų, vad. pranašų, Izraelio karaliaus Ezekijo patarėjas.

„Sperent in te“ (lot.) — „Tavy tesie viltis“ (žodžiai iš psalmės).

Čia taip užsiplieskė viena šviesa... — apaštalas Jonas.

Jei sietynas Vėžio rastų tokią... — Žiemą, nuo gruodžio 21 d. ligi sausio 21 d., saulė stovi ties Ožiaragiu. Jai tekant, Vėžio žvaigždynas nusileidžia, o saulėlydžio metu vėl pakyla. Jeigu Vėžio sietyne būtų nors viena tokio skaistumo žvaigždė, kaip tasai ką tik suspindęs švitulys, *tai žiemą dingtų mėnesiui tamsa* ir ištisą parą būtų šviesu lyg dieną.

Prie to, kuris nuo kryžiaus prakalbėjo... — t. y. prie Kristaus, kuris šv. Jonui pavedęs globoti Mariją, savo motiną.

Gyvi dangun tėra pakilę du... — Kristus ir Marija.

XXVI GIESMĖ

Turi galią Ananijo... — **Ananijas grąžinęs apaštalui Povilui regėjimą, uždėdamas jam ant akių savo ranką.**

Išminčius, matęs meilėj...— **Aristotelis (kitų komentatorių nuomone, Platonas).**

Žosmė tavoji... — **šv. Jono „Apreiškimas", arba „Apokalipsė", paskutinė Naujojo testamento knyga.**

Ta meilė tavo ar labai dantinga? — **Metafora, stebinusi daugelį senųjų komentatorių.**

Kristaus aro... — **šv. Jono.**

Vien tą, Kurs leido... — **dievą.**

To, kurs gyveno pirmas dausose... — **t. y. Adomas.**

Beveik puspenkto tūkstančio ilgų Saulėgrįžių... — **t. y. beveik puspenkto tūkstančio metų (tiksliau — 4302 metus) Adomas sakosi išbuvęs** *Vergilijaus buvynėj* **(„Priešpragary", vad. Limbe).**

Nemrodas — **pirmasis Babilonijos karalius, kuris kadaise griebęsis** *darbo, negirdėto ligi tolei* **(žiūr. aukščiau), bandydamas pastatydinti garsųjį Babelio bokštą.**

Tas, iš kurio... — **dievas.**

El — **hebrajiškai reiškia „dievas".**

Ant kalno, vidur marių... — **Žemės Rojuje, Skaistyklos kalno viršūnėj.**

XXVII GIESMĖ

Keturi Žibintai... — **Petras, Jokūbas, Jonas, Adomas.**

Pirmajam švytury... — **turimas galvoj šv. Petras.**

Sau būtų pasiskolinęs iš Marso...— **Marsas žiba paprastai rausva šviesa.**

Tas, kur į mano sostą... įsibrovė... — **popiežius Bonifacas VIII (1294 — 1303), kurį Dantė laikė savo tremties kaltininku.**

Mano kapą... — **šv. Petras palaidotas Romoje, toj vietoj, kur seniau stovėjo Nerono cirkas.**

Ir džiugina Liuciferį bešlovį... — **Belzebubą, Šėtoną (žiūr. „Pragaro" XXXIV g.).**

Dėl Kristaus sužadėtinės...— t. y. dėl bažnyčios.

Linas — šv. Petro įpėdinis (I a.).

Kletas (Anakletas) — Lino įpėdinis (I a.).

Kalikstas, Pijus, Sekstas, Urbanas — pirmųjų krikščionybės amžių Romos vyskupai.

Kad vienus nuo kitų... pradės dalyti Krikdytojai krikščioniškų gretų... — kad popiežiai ims skirstyti krikščionis į mielus sau gvelfus ir į nekenčiamus gibelinus.

Kad raktai... Pavirsti gali vėliava... — bažnyčios r a k t a i nuo 1229 m. buvo popiežiaus kariuomenės v ė l i a v o s emblema.

Kad mano antspaudu... — turimas galvoj popiežiaus antspaudas su šv. Petro atvaizdu.

Klastot raštus bei juos pardavinėti... — aliuzija į nešvarias machinacijas su vad. popiežiaus p r i v i l e g i j o m i s.

Besotis kaorsietis... — popiežius Jonas XXII, gimęs Kaorsoje.

Panašiai kaip ir gaskonas. — Popiežius Klemensas V, kilęs iš Gaskonijos.

Scipionas — Publijus Kornelijus Scipionas Afrikietis (žiūr. „Skaistyklos“ XXIX g.), kuris *apgynė garbę Romos bei visų,* nugalėjęs Hanibalą.

Vos Ožragis į saulę atsitrenkia...— Saulė esti Ožiaragio žvaigždyne žiemą, gruodžio mėnesį, kada *garai lediniai susitvenkę Ant žemės krinta tumulais baltais* (žiūr. aukščiau).

Kadikso krantai, Beprotiškasis takas Odisėjo... — Dantei atsiveria Atlanto vandenynas, kur kadais žuvo Odisėjas (žiūr. „Pragaro“ XXVI g.), už Kadikso — Afrikos pakraštys, kame Jupiteris, pasivertęs jaučiu, pagrobė finikiečių karaliaus Agenoro dukterį, Kadmo seserį Europą (žiūr. žemiau).

Iš Ledos lizdo glūdumos... — t. y. iš Dvynių žvaigždyno. Jupiteris, pasivertęs gulbinu ir suviliojęs gražuolę Ledą, iš kurios kiaušinio išsiritę vėliau abu d v y n i a i — Kastoras ir Poluksas.

Atimto vadovo... — tiek dvasinio, tiek pasaulietiško (imperatoriaus).

Anksčiau, nei sausis kovą vėl pasieks... — Kadangi metai, susidedą iš 365 dienų ir 6 valandų, buvo — pagal Julijaus kalendorių — maždaug viena š i m t ą j a dienos dalim (žiūr. žemiau) ilgesni už saulės metus, tad nuo jų nežymiai atsilikdavo (po vieną dieną kas 128 metai), ir tokiu būdu s a u s i s pamažėli slinkdavo pavasariop. Dantė Beatričės lūpomis nori pasakyti, jog artėja laikas, kai žmonija galės vėl *grįžt į tiesų kelią* (žiūr. žemiau).

XXVIII GIESMĖ

Borėjas — šiaurės vėjas, šiaurys.

Ir it šachmatų lentoje grūdai... — t. y. it grūdai, kuriais legendinis šachmatų išradėjas paprašė persų šachą jam atlyginti.

Dionizijus Aeropagitas — žiūr. atitinkamą „Rojaus“ X g. komentarą.

Grigalius — popiežius (590—604 m.); jo aiškinimai kiek skyrėsi nuo Dionizijaus Areopagito (žiūr. aukščiau) schemos.

Iš to, kurs buvo pats čionai papuolęs. — Turimas galvoj apaštalas Povilas, nukeliavęs į dangų ir grįžęs vėl žemėn dar tebebūdamas gyvas.

XXIX GIESMĖ

Kiek saulė ir mėnulis... Akiraty stovėjo... — Saulė ir mėnuo, *nuo zenito Vienodai atitolę,* tik vieną trumpą akimirką išbūna horizonte vienas prieš kitą, į *pus-rutulį naują slinkdami.*

Jeronimas — žinomas tais laikais teologas, gyvenęs IV—V a.

Angelai pikti Sukilo... — sugundyti nedoro išpuikėlio (žiūr. žemiau) Liuciferio, pakėlusio maištą prieš dievą.

Tu jį matei žemai... — t. y. pačioj pragaro gelmėj, spauste prispaustą viso žemės svorio (žiūr. „Pragaro“ XXXIV g.).

Tiek Jakopų ir Bindų... — Dantės laikais labai paplitę Florencijoj vardai („Bindo“ yra mažybinė „Ildebrando“ forma).

Kiaulė — Antano švento rūbais — penima... — Kiaulė, velnio simbolis, buvo vaizduojama ties šv. Antano kojom. Šv. Antano kiaulėmis florentiečiai paprastai vadino kiaules, kurios buvo laikomos prie vienuolynų.

Prekiautojų begėdiška šeima. — Aliuzija į prekiautojus indulgencijomis.

Danielius — vienas keturių biblinių pranašų (VII a. pr. m. e.).

XXX GIESMĖ

Šeši gal tūkstančiai bus mylių... — į rytus.

O mano žemėj... — t. y. Italijoj.

Į dvasios šviesą gryną... — t. y. dešimtąjį dangų, vad. empirėjų.

Abi dangaus kariaunos... — viena — angelų, kita — palaimintųjų sielų.

Italijos galiūną... — Beatričė turi galvoj *Henriką* VII Liuksemburgietį (žiūr. žemiau), kuris 1308 m. tapo imperatorium. Dantė tikėjosi, kad naujas valdovas *bandys ištraukt iš liūno,* t. y. suvienyt Italiją, padėdamas tuo pačiu tvirtos bei teisingos valdžios pamatus. Tačiau, kaip žinoma, Florencijos apgulimas baigėsi nesėkmingai, ir Dantės viltys sugrįžt į savo gimtąjį miestą nepasiteisino.

Garsiajam savo rūme... — Vatikane.

Toksai žmogus... — t. y. popiežius Klemensas V, apie kurį Henrikas VII *nė negalvos, kad jis akis jam dumia,* elgdamasis su juo dviveidiškai, žaisdamas dvigubą žaidimą.

Į šventvagiautojų landas liūdnas... — žiūr. „Pragaro" XIX g.

Ir dar giliau nugrūsti Alanjietį... — t. y. Bonifacą VIII, kilusį iš Alanjos (Ananjos).

XXXI GIESMĖ

Senųjų sielų bei naujų... — Senojo bei Naujojo testamento žmonių.

Nemaria puikybe Laterano... — Laterano rūmai Romoje buvo nuo pat seniausių laikų per ištisus dešimt amžių popiežių rezidencija.

Išvydau senį orų, žilaplaukį... — šv. Bernardą (žiūr. žemiau), žymiausią XII a. teologą, mistiką, plačiai pagarsėjusį savo pamokslais bei raštais. Bernardas buvo Klervo vienuolyno (Prancūzijoj) vyresnysis.

Veronika — šv. Petro bazilikoj (Romoje) laikoma skarelė, kurią kadaise kažkokia moteriškė padavusi Kristui, nešančiam kryžių. Kai jisai nusišluostęs ta skarele kruviną prakaitą, joje atsimušęs tikras Kristaus veidas.

Kur Faetonas varė žirgus savo...— žiūr. „Pragaro" XVII g. komentarą.

XXXII GIESMĖ

Matai prie mūs valdovės kojų tą Gražuolę... — t. y. Ievą, kuri žmonijai *padarė žaizdą gilią,* nusižengusi dievo valiai ir suviliojusi Adomą.

Rachelė — patriarcho Jokūbo žmona.

Rebeka — Izaoko žmona.

Sara — Abraomo žmona.

Judita — nukirtusi asiriečių karvedžiui Holofernui galvą.

Senolę to... — t. y. Rutę, karaliaus Dovydo senelę.

Pranciškus (Asyžietis), *Augustinas, Benediktas* — krikščionių šventieji, jau minėti „Rojuje" anksčiau.

Biblija aprašo porą Dvynių... — Turimi galvoj Rebekos (žiūr. aukščiau) sūnūs Ezavas ir Jokūbas, *kurie, nespėję gimti net,* jau kivirčijęsi tarp savęs. Ezavą dievas mylėjęs, Jokūbo nekentęs.

Pažvelk į tą, kuri lyg veidą Kristaus Atspindi... — t. y. į Mariją Kristaus motiną.

Tas, kas ją pirmas sveikino... — t. y. archangelas Gabrielius.

Šie du... Yra tarytum šaknys... — Adomas („mūs tėvas bei pirmonis") ir šv. Petras, *mieliausias Jėzaus didžiavyris.*

Antai anas... — evangelistas Jonas.

Nebūdamas dar miręs, Jau matė... — Aliuzija į „Apokalipsę" (šv. Jono „Apreiškimą").

Vargą tos... — t. y. bažnyčios.

Galva paikos genties... — pirmasis Senojo testamento pranašas Mozė, kurio tautiečiai, daugelį metų klaidžiodami dykumoj, *valgė maną* (žiūr. žemiau).

Ona — Marijos motina.

Liucija — krikščionių šventoji (žiūr. „Pragaro" II g. ir „Skaistyklos" IX g.).

Į mūsų karalienę... — Mariją.

XXXIII GIESMĖ

Šisai žmogus... — Dantė.

Sibilės lapų slėpiniai. — Legendinė žynė Kumų Sibilė rašydavo savo pranašystes ant medžio (palmės) lapų, kurie *išlakstydavo nuo vėjo gūsių* kiekvieną-syk, kai jos olos anga atsidarydavo („Eneida", III).

Amžiai, kur prabėgo... — t. y. dvidešimt penki amžiai, prabėgę nuo garsiojo *argonautų žygio* (žiūr. „Pragaro" XXVIII g. ir „Rojaus" II g. komentarus).

A. CHURGINAS

Kai kurie tikriniai vardai vertėjo yra rašomi individualiai.

Redakcija

Turinys

Данте Алигьери
БОЖЕСТВЕННАЯ КОМЕДИЯ

Поэма

Перевел *Алексис Хургинас*

Художник *Витаутас Калинаускас*

Издание второе

На литовском языке

Издательство «Вага», 232600 Вильнюс, пр. Ленина 50

Dantė Aligjeris
DIEVIŠKOJI KOMEDIJA

Poema

Redaktorius *H. Bakanas*
Dailininkas *V. Kalinauskas*
Men. redaktorius *A. Nekrošius*
Tech. redaktorė *B. Šlivinskienė*
Korektorės *J. Barcienė* ir *R. Gabrilavičienė*

ИБ № 5296

Duota rinkti 1988 01 26. Pasirašyta spaudai 1988 10 24
Leidinio Nr. 12115. Formatas 64×84/8. Popierius ofsetinis Nr. 1
Garnitūra „Bodoni“, 12 punktų. Fotorinkimas. Ofsetinė spauda
68 sąl. sp. l. 206,88 sąl. spalv. atsp. 29,67 apsk. leid. l. Tiražas 3000 egz.
Užsakymas 317. Kaina 10 rb

„Vagos“ leidykla, 232600 Vilnius, Lenino pr. 50
Iliustracijų fotoformas pagamino Maskvos Eksperimentinė spaustuvė
Spausdino K. Poželos spaustuvė, 233000 Kaunas, Gedimino 10

Dantė Aligjeris.

Da268 Dieviškoji komedija: Poema / Vertė A. Churginas; Iliustr. V. Kalinauskas. 2-asis leid.— V.: Vaga, 1989.— 540 p.: iliustr.

ISBN 5—415—00388—6

Alegorinė poema, susidedanti iš trijų dalių („Pragaras“, „Skaistykla“, „Rojus“) simbolizuoja sudėtingą žmonijos kelią į laimę. Joje gausu XIV a. pradžios gyvenimo vaizdų, teologijos, istorijos, mokslo, politikos ir moralės problemų. „Dieviškoji komedija“ dažnai apibūdinama kaip poetinė Viduramžių ir ankstyvojo Renesanso enciklopedija.

D $\frac{4703010200-165}{M852(10)-88}$ Neskelbta

BBK 84(0)4
U(It)